

Datum
10 juni 2019

Protokoll fört vid möte i övervakningskommittén för **landsbygdsutvecklingsprogram för landskapet Åland och Ålands strukturfondsprogram, Entreprenörskap och kompetens, programperioden 2014-2020.**

Sekretariatet för den gemensamma övervakningskommittén.

Tid: Torsdagen den 23 maj 2019 kl. 09.05 – 14.10

Plats: Frideborg, Södersundavägen, Gottby

Närvarande:

Linnéa Johansson, ordförande, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering (föredragande 1-2, 11-12 §§)
Henry Lindström, Ålands Producentförbund r.f.
Magnus Stark, Pro Agria Ålands Hushållningssällskap
Lena Nyman-Wiklund, Högskolan på Åland
Tomas Urvas, Ålands kommunförbund
Kerstin Jansson, Ålands Handikappförbund r.f.
Anders Ekström, Ålands Näringsliv r.f.
Soile Wartainen, Ålands Natur och Miljö r.f.
Bodil Karlsson, finansavdelningen, Ålands landskapsregering
Elisabeth Storfors, utbildnings- och kulturavdelningen, Ålands landskapsregering (1-6 §§)
Anna-Lena Sjöberg, enheten för rättsliga och internationella frågor, Ålands landskapsregering

Föredragande:

Elin Slätmo, Nordregio (§ 4)
Anna Lundberg, Nordregio (§ 6)
Susanne Strand, byråchef och programansvarig Eruf/ESF, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering (7,9 §§)
Sölve Högman, byråchef och programansvarig Ejflu, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering (5,8 §§)
Christel Lindholm, koordinator, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering (3 §)

Övriga närvarande:

Mr. Laurent Sens, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter (DG EMPL), Europeiska kommissionen
Mr. Juuso Stenfors, Generaldirektoratet för sysselsättning, socialpolitik och lika möjligheter (DG EMPL), Europeiska kommissionen
Mr. Kai Heikkilä, Generaldirektoratet för jordbruk (DG AGRI)
Katarina Fellman, ÅSUB
Jouko Kinnunen, ÅSUB (1-7 §§)

Leif Franzell, finansieringshandläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Leila Lindström, programansvarig, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Kenneth Åkergård, finansieringshandläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Tomas Fellman, finansieringshandläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Siv Eliasson-Myllykoski, handläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Cecilia Åsgård, handläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Catharina Henriksson, miljöstöds-handläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Siv Tennström, programhandläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Sara Alopaeus, handläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Matias Sommarström, handläggare, näringsavdelningen, Ålands landskapsregering
Alexandra de Haas, LAG, Leader Åland r.f.

Ms. Maria Hemph-Moran, tolk
Ms. Gerd Mattsson, tolk

1 § Mötets öppnande.

Ordförande Linnéa Johansson hälsade alla närvarande välkomna. Hon presenterade medlemmarna i den gemensamma övervakningskommittén, kommissionens representanter, utvärderare och övriga närvarande, konstaterade deltagandet och förklarade mötet lagligen sammankallat och öppnat.

Hon konstaterade i enlighet med beslut (bilaga 1) nya ordinarie och ersättande medlemmar.

2 § Godkännande av dagordningen.

Ordförande informerade om att kallelse och dagordning sänts medlemmarna i förväg i enlighet med arbetsordningen och att ett extra ärende anmälts till dagordningen.

Beslut: Dagordningen godkändes.

3 § Ärenden för kännedom.

1. Kommissionens beslut av den 19 februari 2019 om godkännande av programändring 4, Ålands landsbygdsutvecklingsprogram (bilaga 2).

Christel Lindholm informerade om att programändringen innehåller en omfördelning av 1 miljon euro från investeringar i lantbruket till investeringar inom livsmedelsförädling (0,7 miljoner euro) och miljöstödet frivilliga komplement (0,3 miljoner euro) som kan väljas till ett åtagande om balanserad användning av näringsämnen inom miljöstödet.

Beslut: Antecknades för kännedom.

4 § Utvärderingsrapport, Ålands landsbygdsprogram.

Elin Slätmo från Nordregio presenterade utvärderingsrapporten i enlighet med bilaga 3. Hon konstaterade att rapporten ännu är ett utkast och det ännu finns ett visst utrymme för eventuella ändringar.

Ordförande tackade för presentationen och konstaterade att uppdraget är komplext, men att utvärderarna presenterat sitt arbete på ett bra och mycket konkret sätt. Hon öppnade därefter för frågeställningar och diskussion.

Kai Heikkilä från DG Agri önskade ett förtydligande kring utvärderarnas rekommendation om en bättre koppling mellan livsmedel, råvaror och lantbruket vilket är en central fråga för Ålands framtida jordbruk.

Katarina Fellman, ÅSUB, konstaterade att det finns fina exempel där råvaran tas till vara men en stor del av programfinansieringen har använts för ölproduktion där kopplingen till lokala produkter blir svagare.

Henry Lindström konstaterade att situationen i innevarande period hittills ser lite annorlunda men under tidigare programperiod har en större andel lokala råvaror använts.

Ordförande konstaterade att tillverkarna av öl har undersökt möjlighet att använda lokala råvaror i större utsträckning vilket kanske kan få utslag i framtiden.

Soile Warttiainen noterade att avsaknaden av ett eget mälteri på Åland är en begränsande faktor för att i större utsträckning kunna nyttja lokala råvara.

Henry Lindström var kritisk till utvärdering av eventuell erosion eftersom jorderosion från åkrar inte är ett bekymmer på Åland. Han konstaterade dock att det finns en viss erosion i samband med dikning. Indikatorn som använts är ändå inte lämplig för förhållandena på Åland. Endast ett fåtal jordar kan eventuellt utsättas för jorderosion och han ansåg konklusionen vara fel om att det finns erosion på Åland. Han ifrågasatte det material och modeller som använts.

Kai Heikkilä konstaterade att indikatorn i sig inte är ett problem och indikatorvärdena måste utvärderas i hela Europa. I Finlands utkast till utvärdering är jorderosionen inte ett problem.

Ordförande ansåg det viktigt att det görs en väsentlighetsbedömning hur mycket som måste utvärderas.

Soile Warttiainen undrade vad man tittat på angående kolhalt i markerna.

Elin Slätmo, Nordregio, svarade att jorderosion utvärderats genom att studera kolhalt i jorden och att man använt statistiska analyser som gjorts i Finland. Utvärderarna har inte haft tillgång till exakt information om hur analyserna gjorts. Hon hänvisade och rekommenderade att studera referenserna i utvärderingsrapporten. Hon konstaterade avslutningsvis att en ökning av kolhalterna är positivt för klimatet.

Sölve Högman informerade att man i programarbetet för nästa programperiod tittat på detta. Det kan konstateras att det med mycket vallodling på Åland finns en positiv utveckling.

Ordförande tackade för diskussionen.

Beslut: Utvärderingsrapporten (bilaga 4) godkändes.

5 § Årlig genomföranderapport och nulägesanalys, Ålands landsbygdsprogram,

Från och med 2016 och till och med 2023 ska varje medlemsstat lämna in en årlig rapport till kommissionen om genomförandet av programmet under föregående kalenderår. Rapporten för år 2018 innehåller en fördjupad analys av genomförandet.

Rapporten föreläggs landskapsregeringen för godkännande innan den sänds till kommissionen via SFC systemet senast den 30 juni.

Sölve Högman presenterade rapporten, programförvaltningens förslag till bemötande av utvärderarnas rekommendationer och därefter en aktuell nulägesanalys av programmets genomförande i enlighet med bilaga 5.

Alexandra de Haas, LAG Åland, omfattade speciellt utvärderarnas rekommendation att bredda möjliga stödmottagare för samarbetsprojekt inom Leader. Programförvaltningen meddelade att det inte låter sig göras utan en programändring och konstaterade att utvärderarnas rekommendation är viktig att beakta inför framtiden. Programförvaltningen inbjöd samtidigt Leader att undersöka möjligheten för LAG att kunna genomföra samarbetsprojekt utan att öka den administrativa bördan för LAG inom ramen för nuvarande driftsbudget. En möjlighet som nämndes var att köpa in den resursen och finansiera den genom projektet.

Ordförande tackade för presentationen och efterhörde synpunkter och reflektioner.

Katarina Fellman, ÅSUB, framförde ett stort tack till alla som bidragit med material och data samt i övrigt bidragit till utvärderingsarbetet. Hon tackade för goda förutsättningar och konstaterade att allt förlöpt väl även om stormen Alfrida som drabbade Åland hårt medförde vissa justeringar visavi planerat intervjumaterial.

Beslut: Beslöts

- godkänna den årliga rapporten (bilaga 6.1-6.4) med fullmakt att göra tekniska justeringar samt anpassningar till kraven i SFC.
- godkänna programförvaltningens förslag till bemötande av utvärderarnas rekommendationer.
- anteckna den aktuella lägesanalysen för kännedom.

6 §

Utvärderingsrapport, Ålands strukturfondsprogram.

Anna Lundgren, Nordregio, presenterade utvärderingsrapporten i enlighet med bilaga 7.

Ordförande tackade för presentationen och de konkreta rekommendationerna.

Anders Ekström omfattade utvärderarnas slutsatser angående svårigheter med att utvärdera indikatorerna och de problem som kan uppstå hos stödmottagaren som ska samla in uppgifterna och hur de kan kontrollera dessa.

Laurens Sens, DG Sysselsättning, konstaterade med hänvisning till utvärderingsrapporten att programmet är på god väg och att programmet nått ut till ett stort antal deltagare och även nya projektägare vilket är mycket positivt. Han noterade att det ändå finns svårigheter att nå ut till vissa kategorier av grupper.

Han poängterade betydelsen av att samla in indikatoruppgifter för att på EU nivå kunna påvisa och försvara fondernas bidrag till medlemsländerna. Han refererade till specifika riktlinjer för ESF som utarbetats av kommissionen för att underlätta arbetet med indikatorerna. Han föreslog att använda relevanta delar för de åländska ESF projekten. Även om antalet deltagare på Åland är lågt i ett större sammanhang är den procentuella målluppfyllelsen viktig för att påvisa fondernas bidrag till uppsatta mål. Rapporteringen till kommissionen måste vara korrekt. Även om det inte är enkelt att revidera programmets målsättningar måste den möjligheten övervägas till de delar målsättningarna inte uppnås med risk för eventuella finansiella korrigeringar. För att underlätta för stödmottagarna rekommenderade han möjligheter att i större utsträckning använda förenklade kostnadsalternativ. Han noterade även utvärderarnas slutsatser om bristerna i IT-systemet.

Juuso Stenfors, DG Sysselsättning, önskade Ålands synpunkter och förslag till ändringar i kommissionens gemensamma databas SFC för nästa programperiod 2021-2027.

Beslut: Utvärderingsrapporten (bilaga 8) godkändes.

7 § **Årlig genomföranderapport och nulägesanalys, Ålands strukturfondsprogram.**

Från och med 2016 och till och med 2023 ska varje medlemsstat lämna in en årlig rapport till kommissionen om genomförandet av programmet under föregående kalenderår. Rapporten för år 2018 innehåller en fördjupad analys av genomförandet.

Rapporten föreläggs landskapsregeringen för godkännande innan den sänds till kommissionen via SFC systemet senast den 30 juni.

Susanne Strand presenterade rapporten, programförvaltningens förslag till bemötanden av utvärderarnas rekommendationer och därefter en aktuell nulägesanalys av programmets genomförande i enlighet med bilaga 9.

Ordförande tackade för presentationen och lämnade över ordet.

Anders Ekström efterhörde med anledning av utvärderarnas slutsats om intensifierade insatser för att genomföra och fullfölja finansieringsinstrumentet hur landskapsregeringen ser på möjligheterna att fullfölja finansieringsstrategin med offentligt riskkapital och få upp investeringstakten.

Ordförande konstaterade att programförvaltningen noggrant följer utvecklingen.

Anders Ekström undrade även om bakgrunden till principen pari passu (investering på marknadsvillkor) som tillämpas inom instrumentet.

Susanne Strand informerade att pari passu var den möjlighet som fanns att genomföra instrumentet med en annan aktör utanför landskapsmyndigheten. Att genomföra andra stödformer skulle innebära statsstöd och kräva lagstiftning som möjliggör att överföra myndighetsutövning till annan aktör.

Ordförande konstaterade att principen med lika villkor med annan privat aktör tidigare tillämpats inom riskkapitalbolaget. Det som initialt inte uppmärksammades (senare korrigerats) och försvårat genomförandet var att det inte räcker med enbart privat externt kapital, det måste dessutom vara oberoende dvs inte vara befintliga ägare. Dessa villkor är inte fastställda i fondernas regelverk utan regelverket för statligt stöd.

Laurent Sens konstaterade att delmålen 2018 för resultatramen är uppnådda för programmet. Kommissionen kommer att bereda ett beslut inom två månader efter att rapporten inlämnats till kommissionen. Det är ännu inte helt klart om det blir ett specifikt beslut för Åland eller ett gemensamt beslut med Finland. Från Ålands sida krävs inte ytterligare åtgärder.

Han poängterade samtidigt betydelsen att även komma ihåg de uppsatta målen 2023. Han rekommenderade att eventuellt överboka budgeten för att fullt ut nyttja hela programfinansieringen.

Juuso Stenfors betonade vikten av att följa resultatmålen och kanske ändra dem.

Han påminde samtidigt programförvaltningen att lämna in ett programändringförslag i enlighet med övervakningskommitténs beslut på hösten 2018 och ta bort de s.k. hushållsindikatorerna.

Tomas Fellman konstaterade att målet för det särskilda målet att minska arbetslösheten blir svår att nå delvis beroende på att nivån för ungdomsarbetslösheten närmast halverats sedan programmet skrev och att många ungdomar inte heller vill ha utbildning.

Han konstaterade samtidigt att tolkningen av indikatorn för en förbättrad arbetsmarknadssituation vid utarbetandet av programmet inte överensstämmer med de givna riktlinjerna och påverkar måluppfyllelsen.

Beslut: Beslöts

- godkänna den årliga rapporten (bilaga 10) med fullmakt att göra eventuella tekniska justeringar samt anpassningar till kraven i SFC.
- godkänna programförvaltningens förslag till bemötande av utvärderarnas rekommendationer.
- anteckna den aktuella lägesanalysen för kännedom.

8 § Programarbete CAP-strategi 2021-2027, Jordbruksfonden

Europeiska kommissionen har tagit fram ett nytt förslag till förordning om strategi för CAP (Common Agriculture policy), den gemensamma jordbrukspolitiken. I framtiden ska Åland och Finland arbeta inom ramen för samma övergripande strategi.

Sölve Högman presenterade arbetet med CAP-strategin (bilaga 11) i enlighet med bilaga 12.

Han presenterade de övergripande målsättningarna för att få en starkare hävstång och resultatstyrning samt de särskilda mål som ska ge en grundläggande livskraftig jordbruksinkomst. Många av de särskilda målen känns igen från innevarande programperiod.

Han redogjorde därefter för de behov som sedan ska utmynna i interventioner. Interventioner är ett nytt begrepp som ungefär motsvarar åtgärder i nuvarande programperiod.

Budgeten är fortfarande oklar men kommer förmodligen bli mindre än innevarande period. En minskad budget om 10 % vilket nämnts betyder för Åland ca 2 miljoner.

Under våren har arbetet med SWOT och behovsidentifiering gjorts genom en första hörandeprocess. Livsmedelsstrategins fokusgrupper har givit input till processen.

Den andra remissrundan för det sammanställda materialet (bilaga 11) från första hörandet går ut den 20 juni. Det färdigställda arbetet från den andra remissrundan ska sedan under hösten utgöra grund för utarbetandet av interventioner och komplettera Finlands strategipapper.

Målsättningen är att skicka förslaget till strategi till kommissionen hösten 2020. Man räknar i dagsläget med minst ett övergångsår. Programstarten är planerad till 2022.

Ordförande informerade om att strukturen för programarbetet bereds parallellt med riksmyndigheterna och att det kommer att finnas specifika interventioner för Åland.

Kai Heikkilä informerade om verktyget Geohub som används i Bryssel för programarbetet och genom vilket de textförslag som inlämnas från Finland och Åland läses. Han rekommenderade att titta på de textförslag om SWOT som redan inlämnats till kommissionen från fastlandet. Han uppmanade att skicka även preliminära utkast till Geohubbet för granskning. Kommissionen hoppas att texterna under slutet av året kommer att översättas till engelska för att nå en bredare målgrupp och kunna granskas av Geohubbet i sin helhet.

Han hoppades vidare på synergier i programarbetet och att Ålands särdrag ska synas i programmet, dvs ett program i en gemensam strategi. Han betonade samtidigt att Ålands juridiska ställning måste beaktas.

Soile Warttinen undrade avslutningsvis om de synpunkter som framförts från den första remissrundan fanns inbakat i det utkast som presenterats för övervakningskommittén. Sölve Högman svarade att utkastet är ett resultat från remissförfarandet och att branschens åsikter finns med i texten.

Beslut: Arbetet och presentationen antecknades för kännedom.

9 § Programarbete strukturfonderna 2021-2027, Regional- och Socialfonden.

Susanne Strand presenterade det initiala programarbetet och en preliminär tidsplan i enlighet med bilaga 13 och hänvisade samtidigt till det första hörandebrev (bilaga 14) som skickats till partnerskapet med deadline den 30 augusti.

Anders Ekström undrade om orsaken till att genomförandet med Cap-strategin planeras börja 2022 och strukturfonderna ett år tidigare 2021.

Laurent Sens noterade att en planerad programstart 2021 bygger på en optimistisk syn visavi strukturfonderna. Generellt sätt förväntas inte förhandlingarna med Finland bli tuffa. Han såg positivt på att arbetsprocessen påbörjats och att den involverar partnerskapet. Förhandlingen med kommissionen/mandatet för nästa programperiod är redan inarbetad i landrapporten för Finland/Åland med rekommendationer och konkreta exempel under politiskt mål 1 och 4. Vill Åland programmera för åtgärder utanför dessa rekommendationer måste detta förhandlas med kommissionen med åtföljande motiveringar och faktaunderlag.

Han påminde samtidigt om de nödvändiga övergripande och tematiska villkor som presenterats i förordningsförslaget och som måste beaktas när ett nytt program utarbetas.

Kommissionen inväntar nu en ”roadmap” från Finland och Åland innan utgången av juni 2019. Den 14 juni anordnar kommissionen ett tekniskt seminarium kring programarbetet.

Ordförande tackade för informationen och avslutade diskussionen.

Beslut: Arbetet och presentationen antecknades för kännedom

10 § Övriga ärenden.

Soile Warttinen presenterade kort den organisation hon företräder från tredje sektorn, Ålands Natur och Miljö. Hon presenterade samtidigt Ålands Hållbarhetsagenda och efterlyste ett större engagemang för agendan. Hon lyfte upp som exempel Ålands Natur

och Miljös arbete med fem farleder mot hållbarhet vilka finns presenterade på föreningens hemsida <https://www.natur.ax/paverkan/aland-2030-fulla-segel>

Ordförande tackade för informationen och konstaterade att arbetet är viktigt och att landskapsregeringen har en koordinerande roll i arbetet med agendan. För närvarande utarbetas färdplaner för de sju utvecklingsmålen. EU programmen är viktiga verktyg för hållbarhetagendan.

11 § Nästa möte.

Föreslås att nästa möte hålls måndagen den 18 november 2019.

12 § Mötets avslutande.

Ordföranden tackade övervakningskommitténs medlemmar samt kommissionens representanter, utvärderare och tjänstemän och avslutade mötet kl.14.10.

Ordförande
Linnéa Johansson

Sekreterare
Christel Lindholm

Avdelning
Näringsavdelningen Allmänna byrån
tjänstemannabeslut

Bilaga 1

Datum
2019-05-08

Beslutande
Koordinator Lindholm Christel

**Tjb § 4 Tillsättande av övervakningskommitté för Ålands EU-
program 2014-2020**

Dnr ÅLR 2015/896

Ärende

Ersättande av ordinarie och ersättande medlemmar i
övervakningskommittén för Ålands EU-program 2014-2020.

Beslut

Beslut 108-110 N1.

Birgitta Eriksson-Paulson, Ålands Producentförbund r.f. ersätter Tage Eriksson som ersättande medlem.
Magnus Stark, Pro Agria Ålands Hushållningssällskap ersätter Kerstin Lundberg som ordinarie medlem.
Carin Holmqvist, Pro Agria Ålands Hushållningssällskap ersätter Bo Erik Sandell som ersättande medlem.

Bryssel den **XXX**
[...] (2019) **XXX** draft

KOMMISSIONENS GENOMFÖRANDEBESLUT

av den **XXX**

om godkännande av ändringen av landsbygdsprogrammet för Åland (Finland) för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och om ändring av genomförandebeslut C(2015) 841

CCI 2014FI06RDRP002

(Endast de finska och svenska texterna är giltiga)

KOMMISSIONENS GENOMFÖRANDEBESLUT

av den **XXX**

om godkännande av ändringen av landsbygdsprogrammet för Åland (Finland) för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och om ändring av genomförandebeslut C(2015) 841

CCI 2014FI06RDRP002

(Endast de finska och svenska texterna är giltiga)

EUROPEISKA KOMMISSIONEN HAR ANTAGIT DETTA BESLUT

med beaktande av fördraget om Europeiska unionens funktionssätt,

med beaktande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 av den 17 december 2013 om stöd för landsbygdsutveckling från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1698/2005¹, särskilt artikel 11 b, och

av följande skäl:

- (1) Landsbygdsprogrammet för Åland (Finland) för stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) för programperioden 2014–2020 godkändes den 13 februari 2015 genom kommissionens genomförandebeslut C(2015) 841, senast ändrat genom kommissionens genomförandebeslut C(2018) 1385 av den 28 februari 2018.
- (2) Den 28 december 2018 lämnade Finland in en begäran till kommissionen om ändring av programmet för landsbygdsutveckling för Åland (Finland) i enlighet med artikel 11 b i förordning (EU) nr 1305/2013.
- (3) I enlighet med artikel 30.2 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013² har kommissionen bedömt begäran om ändring av landsbygdsprogrammet och har inte lämnat några synpunkter. Finland lämnade in alla nödvändiga kompletterande uppgifter till kommissionen den 25 januari 2019.
- (4) Finlands behöriga myndigheter har vederbörligen styrkt och motiverat begäran om ändring i enlighet med artikel 30.1 i förordning (EU) nr 1303/2013 och artikel 4.1 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 808/2014³.

¹ EUT L 347, 20.12.2013, s. 487.

² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006 (EUT L 347, 20.12.2013, s. 320).

³ Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 808/2014 av den 17 juli 2014 om regler för tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 om stöd för

- (5) Kommissionen har fastställt att ändringen av landsbygdsprogrammet är förenlig med förordning (EU) nr 1303/2013, förordning (EU) nr 1305/2013 och partnerskapsöverenskommelsen med Finland, som godkändes genom kommissionens genomförandebeslut C(2014) 7176 final av den 7 oktober 2014.
- (6) Ändringen av landsbygdsprogrammet bör därför godkännas.
- (7) I sin bedömning konstaterade kommissionen att ändringen av programmet påverkar den information som lämnats i partnerskapsöverenskommelsen med Finland i enlighet med artikel 15.1 a iv i förordning (EU) nr 1303/2013. Godkännandet av ändringen av programmet bör därför utgöra ett godkännande av den senare revideringen av uppgifterna i partnerskapsöverenskommelsen.
- (8) Detta beslut omfattar inte ännu icke-godkänt statligt stöd enligt artiklarna 107, 108 och 109 i fördraget som inte omfattas av tillämpningsområdet för artikel 42 i fördraget.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

Artikel 1

Ändringen av landsbygdsprogrammet för Åland (Finland), som skickades in i slutlig version till kommissionen den 25 januari 2019, godkänns härmed.

Artikel 2

Genomförandebeslut C(2015) 841 ska ändras på följande sätt:

Del II i bilagan ska ersättas med texten i bilagan till det här beslutet.

Artikel 3

Utgifter som blir stödberättigande till följd av ändringen av programmet ska vara stödberättigande från och med den 28 december 2018.

Artikel 4

Detta beslut riktar sig till Republiken Finland.

Utfärdat i Bryssel den

*På kommissionens vägnar
Phil HOGAN
Ledamot av kommissionen*

SV

BILAGA

Del II

Tabell för de kvantifierade mål som är kopplade till vart och ett av fokusområdena

Prioritering 1		
Fokusområde	Namn på målkategori	Målvärde 2023
1A – Främja innovation, samarbete och utveckling av kunskap på landsbygden	T1: Procentandelen utgifter inom ramen för artiklarna 14, 15 och 35 i förordning (EU) nr 1305/2013 i förhållande till de sammanlagda utgifterna för landsbygdsprogrammet (fokusområde 1A)	0,63
1C – Främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk	T3: Totalt antal personer som utbildats i enlighet med artikel 14 förordning (EU) nr 1305/2013 (fokusområde 1C)	150

Prioritering 2		
Fokusområde	Namn på målkindikator	Målvärde 2023
2A – Förbättra jordbruksföretagens ekonomiska resultat och underlätta omstrukturering och modernisering av jordbruksföretagen, särskilt i syfte att öka marknadsdeltagande och marknadsinriktning samt diversifiering av jordbruket	T4: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A)	13,79
2B – Underlätta inträdet i jordbrukssektorn för jordbrukare med tillräcklig kompetens och i synnerhet generationsskiftet	T5: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för affärsutvecklingsplaner/investeringar för unga jordbrukare (fokusområde 2B)	3,79

Prioritering 3		
Fokusområde	Namn på målkindikator	Målvärde 2023
3A – Förbättra primärproducenternas konkurrenskraft genom att på ett bättre sätt integrera dem i livsmedelskedjan med hjälp av kvalitetssystem, skapa mervärde för jordbruksprodukter, säljfrämjande åtgärder på lokala marknader och inom korta leveranskedjor, producentgrupper och producentorganisationer samt branschorganisationer	T-AX01: Total investering (euro)	13 000 000

Prioritering 4		
Fokusområde	Namn på målkategori	Målvärde 2023
4A – Återställa, bevara och förstärka den biologiska mångfalden, inklusive inom Natura 2000-områden, och i områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar, samt jordbruk med höga naturvärden samt de europeiska landskapens karaktär	T9: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald och/eller landskap (fokusområde 4A)	24,08
4B – Förbättra vattenförvaltningen, inbegripet hanteringen av gödselmedel och växtskyddsmedel	T10: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltning (fokusområde 4B)	66,42
4C – Förebygga markerosion och förbättra markskötseln	T12: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (fokusområde 4C)	18,67

Prioritering 6		
Fokusområde	Namn på målkategori	Målvärde 2023
6B – Främja lokal utveckling på landsbygden	T21: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier (fokusområde 6B)	101,1
	T22: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som får ta del av förbättrade tjänster/infrastrukturer (fokusområde 6B)	24,69
	T23: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (Leader) (fokusområde 6B)	5

Utvärdering av Landsbygdsutvecklingsprogrammet för Åland 2014–2020

Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018

Övervakningskommittén 23 maj 2019 Bilaga 3

Hur genomförde vi utvärderingen?

- EU:s riktlinjer
- Teoribaserad utvärdering: *varför, hur och under vilka förutsättningar* policies och program orsakar avsedda eller observerade resultat och effekter. Kontrafaktiskt angreppssätt.
- Statistik från Åland, Finland och EU.
- Projektdata, data om stödmottagare och ansökningshandlingar
- Strategiska document: EU-dokument, och dokument från Ålands regering, genomgång av nordiska LBU-program
- Intervjuer med stödmottagare
- Intervjuer med genomförandeorganisationen och landskapsregeringens tjänstemän
- Omvärldsbevakning (forskning och rapporter från andra)
- Analys av mikrodata för de åländska jordbruksföretagen
- Kvantitativ modellanalys (ÅSUBs CGE-modell för Åland)
- Återkoppling på utkast vid styrgruppsmöte 3 april 2019

Prioriteringar för Ålands LBU-program 2014-2020	Fokusområden	Åtgärder för att uppfylla prioritering	Utfalls och resultat indikatorer inom program
P1	1A	M01	T1
	1B	M02	T3
	1C		
P2	2A	M01 M02	T4
	2B	M04 M06	T5
P3	3A	M04	T-AX01
	3B		
P4	4A	M02 M10 M11 M13	T9
	4B		T10
	4C		T12
P5	Baserat på SWOT-analys ingen primär prioritering	-	-
P6	6A	M19	T21
	6B		T22
	6C		T23

Utvärderingen av programmet

CEQ1-18	Effektindikatorer och kontextindikatorer från EU:s riktlinjer
CEQ1	-
CEQ2	
CEQ3	
CEQ4	I.01 CCI 26
CEQ5	I.02, I.03 CCI 17,22,23
CEQ6	I.01 I.02 I.03
CEQ7	
CEQ8	CCI 34 I.07 CCI 35 I.08 I.09
CEQ9	I.10 I.11 CCI 40
CEQ10	I.12 CCI 41 I.13
CEQ11	-
CEQ12	
CEQ13	
CEQ14	
CEQ15	
CEQ16	I.14, CCI 5,6,7,10,11
CEQ17	I.15 CCI 1,2,3,8,10
CEQ18	I.16

LBU-programmets interventionslogik och årets utvärdering.

Utvärdering av prioritering 1, 2, 3, 4, (5), 6

via

LBU-programmets målkriterier (T)

EU:s gemensamma utvärderingsfrågor (CEQ1-18) och

EU:s effektindikatorer (I) och kontextindikatorer (CCI)

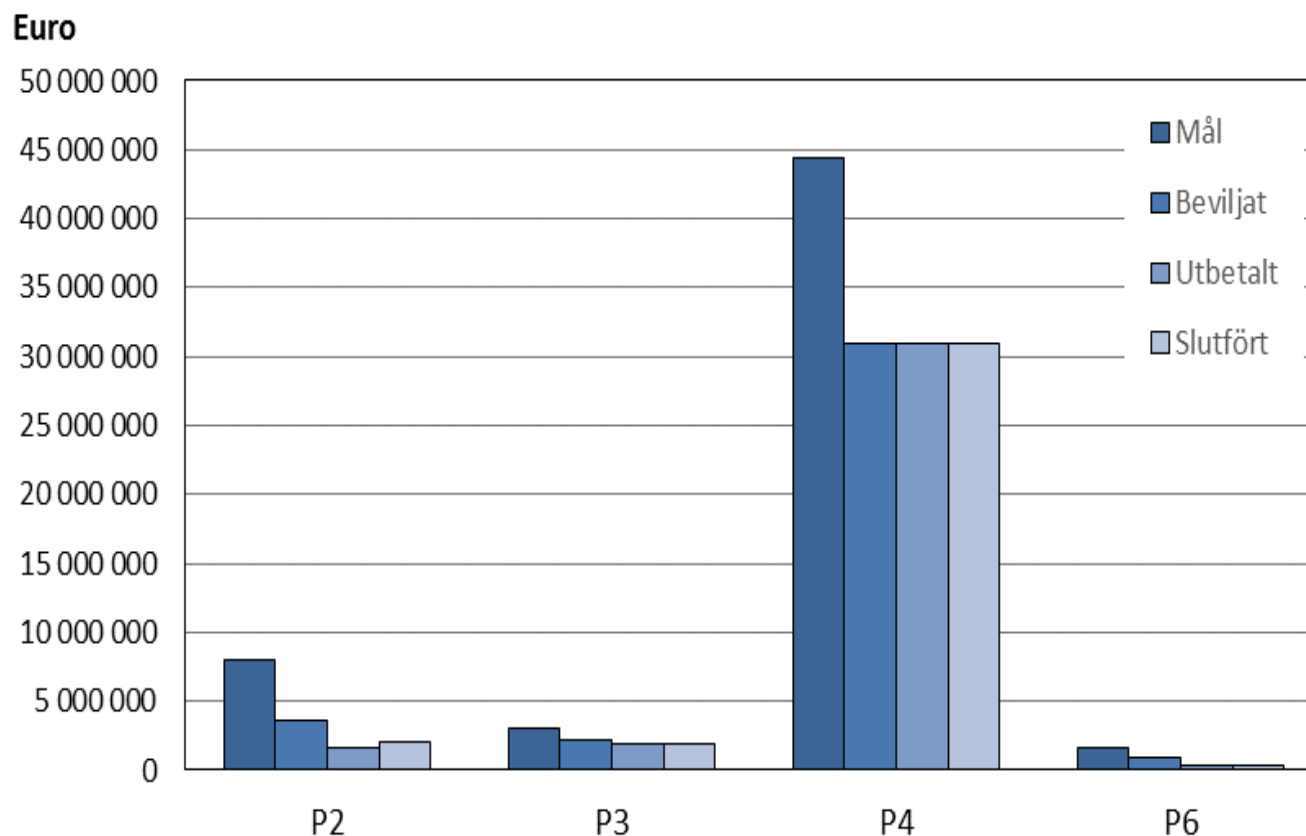
Inom LBU-programmet finns även tre övergripande mål (CEQ19-30)

- **Mål Miljö:** Behov som identifierats i socioekonomisk analys och SWOT ska täckas av åtgärder inom prioritet 1 (Fokusområde 1B), prioritet 4 (Fokusområde 4A, 4B, 4C), prioritet 6 (Fokusområde 6B) (enligt s.65-67 i LBU-programmet)
- **Mål Begränsning av och anpassning till klimatförändringar:** Behov som identifierats i socioekonomisk analys och SWOT ska täckas av åtgärder inom prioritet 1 (Fokusområde 1B), prioritet 4 (Fokusområde 4C), prioritet 6: (Fokusområde 6B) (enligt s.65-67 i LBU-programmet)
- **Mål Innovation:** Behov som identifierats i socioekonomisk analys och SWOT ska täckas av åtgärder inom prioritet 1 (Fokusområde 1A, 1B), prioritet 2 (fokusområde 2A), prioritet 6 (fokusområde 6B) (enligt s.65-67 i LBU-programmet)
- Dessa övergripande mål – samt andra EU övergripande mål - utvärderas genom **CEQ19-30**. Dessa presenteras i kapitel 6.

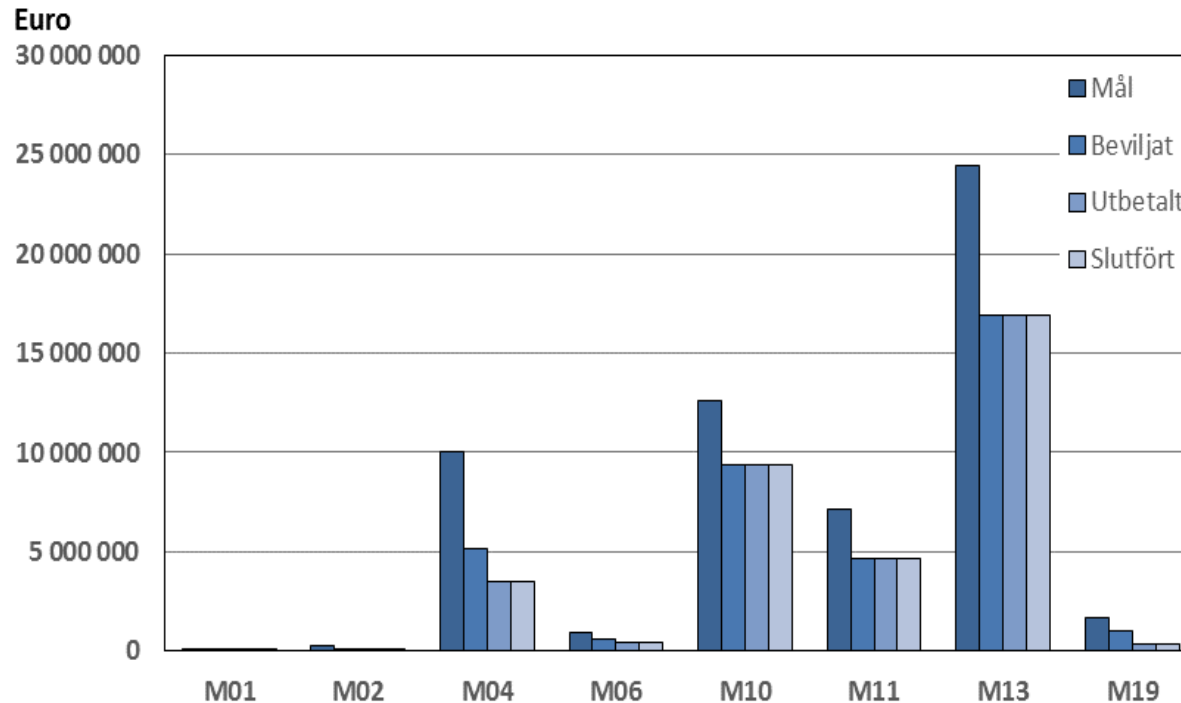

Programmets finansiella genomförande

Finansieringsmål, beviljad, utbetald och slutförd offentlig finansiering för programmets primära unionsprioriteringar

Finansieringsmål, beviljad, utbetald och slutförd offentlig finansiering för programmets åtgärder

Övergripande slutsats

- Den sammantagna analysen av genomförandet av programmet på basen av det finansiella genomförandet och målindikatorerna ger en bild av att programmet, efter de förseningar och tekniska utmaningar som präglade uppstarten, nu förverkligas i god takt.
- Inför programperiodens två sista år finns goda förutsättningar att nå många av de målsättningar som ställts upp för de olika fokusområdena.

Slutsatser prioritering 1: *Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden.*

- Utbildnings- och rådgivningsinsatserna inom ramen för programmet omfattar huvudsakligen korta insatser, vanligen endast en dag. Merparten av utbildningarna har engagerat experter utanför programregionen och cirka en tredjedel av utbildningstillfällena har hållits med aktuell forskning som grund.
- Utvärderingen har inte kunnat identifiera några nya direkta innovationer eller innovativa processer som ett resultat av de åtgärder som sekundärt bidrar till fokusområdet.

Slutsatser unionsprioritering 2: *Förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva och konkurrenskraft inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning*

- Den sammanfattande bedömningen är att de jordbruksföretag som har fått stöd har moderniserats. Stödet har i många fall möjliggjort att företagen kunnat satsa på den senaste, kunskapsbaserade tekniken.
- Såväl analysen av bokslutsdata som bedömningarna från intervjuerna och med genomförandeorganisationen stöder bilden att inkomsterna har ökat och produktiviteten förbättrats. Det har bidragit till ett något förstärkt resultat. Arbetsproduktiviteten är dock fortsatt svag.
- Den samlade utvecklingen i branschen som helhet är emellertid inte lika positiv. Resultatet för marknadsdeltagandet ser positivt ut och skapar potential för ökade inkomster framöver.
- Antalet unga jordbrukare under 30 år har ökat de senaste åren och det finns fortsatt en viss efterfrågan på startstödet. De nystartade företagen representerar olika produktionsinriktningar vilket bidrar till viss diversifiering.

Slutsatser unionsprioritering 3: *Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket*

- Det har vuxit fram en stark medvetenhet om kundbeteende och behov av marknadsanpassning. Såväl producenter som förädlare följer utvecklingen på marknader i närområdet genom aktiv omvärldsanalys.
- Att konkurrenskraften stärkts bland stödmottagarna är en bärande bedömning av insatsernas effekter. Förädlingsgraden och produktionskapaciteten har höjts genom investeringarna utan att större behov av ny arbetskraft uppstått.
- En avsevärd del av investeringsvärdet har relativt liten koppling till den lokala livsmedelsproduktionen. Ölproduktionen, som fått betydande stöd, använder endast i marginell utsträckning lokalt producerade jordbruksprodukter.
- Det åländska LBU-programmet har inte lagt tyngdpunkt vid samverkan, producentgrupper och interbranschorganisationer. Inte heller satsningar på kvalitetssystem har prioriterats. Genom förädlarnas kvalitetssystem har dock tillämpningen av olika kvalitetssystem ändå ökat.

Slutsatser unionsprioritering 4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket

- Många har erhållit medel för att arbeta med åtgärder kring hållbart användande av naturresurser. Under 2018 omfattas 22,32 % av jordbruksmarken av åtaganden som stödjer biologisk mångfald och/eller landskapsvård. Med tanke på målet på 24,08% år 2023 är det ett bra resultat.
- Data för vattenanvändningen inom lantbruket är bristande. Tillsynen av vattenförbrukning har minskat i och med förändrat regelverk på Åland. Det finns också utmaningar i att få information om vattenförbrukningen och dess källor från producenterna.
- Vattenkvalitetsdata uppvisar i regel måttlig ekologisk status. Förbättringsmöjligheter finns dock i tillsyn och uppföljning. Fortsatt samarbete med Miljöbyrån uppmuntras.
- Mellan år 2009 och 2018 har det skett en ökning av den procentuella kolhalten i Ålands matjordar. Detta kan till viss del ha influerats av LBU programmets insatser, och framförallt en vilja hos jordbrukare att förbättra jordkvaliteten och minska risker för erosion.

Slutsatser unionsprioritering 6: *Främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden*

- De åländska LAG-satsningarna har generellt varit framgångsrika när det gäller att aktivera landsbygdsbefolkningen i de olika projekten. Särskilt i vissa landsbygdskommuner har man involverat betydande delar av befolkningen i projekten.
- De av LAG-budgeten stödda aktiviteterna har emellertid inte gett något mätbart bidrag till landsbygdens arbetsplatsutveckling. Med beaktande av Leader Ålands begränsade budget och huvudsakliga inriktning på lokal mobilisering snarare än kommersiellt inriktade satsningar måste resultaten så här långt bedömas som tillfredställande.

Slutsatser för övergripande mål (CEQ 22-30)

- Scenarioberäkningar för programmets klimatpåverkan visar att LBU-programmet bidrar till att upprätthålla livsmedelsproduktion på Åland. Om LBU-programmet inte genomfördes skulle en del av den lokala livsmedelsproduktionen troligen minska, importen öka och klimatpåverkan därmed delvis flyttas bort från programregionen.
- Fortsatt stöd för omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för biologisk mångfald. Arbete pågår i rätt riktning för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald.
- Även om resultatutvecklingen totalt sett varit svag inom jordbruket under periodens första del har utvecklingen per företag varit svagt positiv. Modellanalysen visar att programmet haft betydande effekter såväl för rörelseresultatet som för totalproduktionen inom alla huvudproduktionsinriktningar.
- EU-finansieringen inom ramen för Ålands LBU-program däremot haft endast liten påverkan på den åländska makroekonomin, arbetsmarknaden, sysselsättningen och befolkningsutvecklingen.
- Programmet har tillsvidare haft begränsade effekter på Ålands BNP-utveckling per capita. Stödets inriktning på lantbruksnäringarna indikerar dock att de positiva effekterna på produktionsvärdet per capita i första hand kommit landsbygdsekonomin till godo. Andelen hushåll vars inkomster ligger under fattigdomsgränsen uppvisar en svagt sjunkande trend. Effekterna av programmet är dock små.
- Trots avsaknad av direkta innovationer finns tydliga element av kunskapsbaserad utveckling, teknikanvändning i framkanten. Många företag har haft möjlighet att introducera ny teknologi. Modern teknik har tillämpats i nya sammanhang och därmed bidragit till innovativ utveckling.

Övergripande rekommendation

- Eftersom genomförandet av programmet generellt flyter på bra och förverkligandegraden inom merparten av fokusområdena är god, bör det vara möjligt att under programperiodens sista del lägga större tyngdpunkt på kommissionens tematiska mål i genomförandet.
- Ålands landsbygdsutvecklingsprogram har generellt stor tyngdpunkt på de arealbaserade stöden i resurstilldelningen. Genom större fokus på kunskapsbaserad och innovativ utveckling, konkurrenskraft och omstrukturering samt klimatanpassad och hållbar användning av resurser kan de långsiktiga effekterna av programmet stärkas.

Rekommendationer prioritet 1 & 2

- Genomförandet av åtgärderna för utbildning och rådgivning är fortfarande på en låg nivå. Åtgärdernas har en viktig roll i utvecklingen av sektorn och kompetensen bland jordbrukarna. Även om efterfrågan har ökat finns utrymme för ökade informationsinsatser så att möjligheterna blir mer kända och större delen av de aktiva jordbrukarna omfattas.
- Programmet ger goda förutsättningar för att ligga i framkant vad gäller tillämpning av ny kunskap inom jordbruket. Inom rådgivningen finns möjligheter att samla flera gårdar för att sprida kostnaderna om externa experter anlitas.
- Utvärderarna rekommenderar fortsatta insatser för att öka produktiviteten så att resultatet per arbetsinsats kan förbättras. Höjd förädlingsgrad och fortsatt stöd för ökad marknadsanpassning och diversifiering av marknaderna rekommenderas för att stärka inkomstutvecklingen och produktiviteten.
- Intervjuerna med de nystartade företagen vittnar om en relativt god tillförsikt bland de nya företagarna. En ökad samverkan med utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom jordbrukssektorn.

Rekommendationer prioritet 3

- En betydande del av investeringsstödet till livsmedelsförädlarna har gått till verksamheter där kopplingen till den lokala livsmedelsproduktionen är svag. För att få större återverkningar inom jordbruksproduktionen i programområdet som helhet bör större fokus framöver läggas på de delar av livsmedelsförädlingen som i högre grad använder lokala livsmedel som insatsvaror.
- I programmets genomförande finns utrymmer för att stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher. Korsbefruktning kan skapa nya affärsmöjligheter och gynna innovativa processer.

Rekommendationer prioritet 4

- Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och landskapsvård. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion, fortsatt ekologisk produktion samt naturbeten kan ge positiva effekter.
- Information om vattenanvändning är grundläggande för att kunna planera och tillsätta eventuella proaktiva insatser vid torka. Utvärderarna rekommenderar därför att de förslag som den krisgrupp som tillsattes i och med 2018 års torka gav skyndsamt hanteras av landskapsregeringen.
- För att undvika negativa effekter på vattenkvaliteten rekommenderar utvärderingsteamet att fortsatt arbete sker i dialog med miljöbyrån.

Rekommendationer prioritet 6

- Den åländska Leader-satsningen har under de senaste 1-2 åren haft en positiv utveckling med god projekttillströmning, hög aktivitet och god framdrift mot målen. Analysen av programmets status ger underlag för några förslag till mindre justeringar.
- Ökade resurser för handläggningen av LAG-projekten i syfte att reducera väntetiden mellan LAG-förord och slutligt LR beslut, samt förtydligande av handlägningsrutiner för att undvika överlappningar mellan LAG-ledningens och näringsavdelningens granskning av projekten.
- En ändring i Leader-strategin som möjliggör att även andra aktörer än LAG-sekretariatet kan söka stöd för gränsöverskridande samarbetsprojekt.

Tack! Frågor eller kommentarer?

BILAGA 4

Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018

Ålands landsbygdsutvecklingsprogram
perioden 2014-2020

Nordregio

De senaste rapporterna från ÅSUB

2015:1	Konjunkturläget våren 2015
2015:2	Ekonomisk utsatthet och social trygghet 2012
2015:3	Arbetsmarknadsbarometern 2015
2015:4	Framtida finansiella relationer mellan Åland och Finland
2015:5	Åläggningar och miljön
2015:6	Medborgarundersökning: Mariehamn hösten 2015
2016:1	Med en fot i arbetslivet. Högscolepraktik på Åland 1997-2014
2016:2	Konjunkturläget våren 2016
2016:3	Arbetsmarknadsbarometern 2016
2016:4	Kollektivtrafik i Mariehamn våren 2016. En enkätstudie om attityder till den lokala busstrafiken
2016:5	Slututvärdering av Landsbygdsutvecklingsprogrammet för landskapet Åland 2007–2013
2016:6	Språkbehovet i det privata näringslivet
2016:7	Åläggningars alkohol-, narkotika- och tobaksbruk samt spelvanor 2016
2017:1	Den framtida kommunindelningen på Åland – en enkätstudie
2017:2	Ålandsprovet i matematik. En mätning av matematikkunskaperna i årskurs 6 hösten 2016k
2017:3	Konjunkturläget våren 2017
2017:4	De äldres delaktighet på Åland
2017:5	Arbetsmarknadsbarometern 2017
2017:6	Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2016 Ålands landsbygdsutvecklingsprogram, perioden 2014–2020
2018:1	Ålands gymnasium 2011–2017. Utvärdering för utveckling
2018:2	Konjunkturläget våren 2018
2018:3	Utvärdering av LBU-programmet för Åland 2014–2020. Årsrapport med tematiska fördjupningar 2018
2018:4	Arbetsmarknadsbarometern 2018
2018:5	Tillitsstudie för Åland 2018
2018:6	Ekonomisk utsatthet och social trygghet 2016
2019:1	Tyck till om ungdomsgårdarna. En enkätundersökning för unga i Mariehamn

Förord

I november 2016 fick Nordregio och ÅSUB i uppdrag av landskapsregeringen att utföra den oberoende utvärderingen av Landsbygdsutvecklingsprogrammet för landskapet Åland för perioden 2014-2020. Utvärderingsinsatserna kommer att pågå fram till 2024 och skall fylla tre syften: (1) Främja en effektiv utformning och genomförande av programmet; (2) Främja måluppfyllelsen för de i programmet definierade målsättningarna och (3) Bedöma om de mål som ställts upp uppfyllts samt mäta hur åtgärderna bidragit till måluppfyllelsen. Landsbygdsprogrammet för Åland omfattar en budget uppgående till 58,5 miljoner euro varav Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling bidrar med 20,7 miljoner. En betydande del av utvärderingens syfte är att besvara de utvärderingsfrågor som kommissionen fastställt för unionsprioriteringarna och fokusområdena samt för de gränsöverskridande målsättningarna inom landsbygdsutvecklingspolitiken.

Föreliggande rapport är en fördjupad årsrapport från de utvärderingsinsatser som gjorts under våren 2019. Utvärderingen granskar programmets genomförande baserat på de uppgifter som finns i uppföljningssystemen per den 31.12.2018. I enlighet med utvärderingsplanen analyserar utvärderingen LBU-programmets sammanhang, presenterar en analys av jordbrukssektorns utveckling under de senaste åren som bakgrund till analysen av effekterna av programmets aktiviteter och svaren på de gemensamma utvärderingsfrågorna. De olika kvantitativa analyserna kompletterats med intervjuer med stödmottagare, med utbildningsarrangörer, med landskapsregeringens tjänstemän samt med olika aktörer i programmets genomförande. Med analysen av effekterna och utvärderingsfrågorna som grund presenteras slutsatser och rekommendationer såväl till anpassningar i genomförandet av programmet som inför planeringen av kommande insatser för landsbygdsutvecklingen i programområdet.

Utvärderingsgruppen vill passa på att rikta ett stort tack till alla som deltagit i intervjuerna eller på annat sätt bidragit med underlag för vårt uppdrag. Utvärderingsuppdraget som ligger till grund för rapporten har utförts i nära samarbete med landskapsregeringen.

Huvudansvarig för den här rapporten har seniorforskare *Elin Slätmo* vid Nordregio varit. Juniorforskare *Linnea Löfving*, Nordregio, har också bistått. Direktör *Katarina Fellman* har ansvarat för ÅSUBs utvärderingsinsatser och metodik, utredare *Julia Sirén* har gjort uppföljningen av indikatorerna och deltagit i statistiska analyser. Forskningschef *Jouko Kinnunen* har bidragit med kvantitativ analys, främst allmän jämviktsanalys. Konsulten *Bjarne Lindström* har analyserat Leader-aktiviteternas framgång och deltagit i de kvantitativa analyserna.

Mariehamn och Stockholm i xxxxxxxxxx 2019

Katarina Fellman
Direktör, ÅSUB

Elin Slätmo
Seniorforskare, Nordregio

Innehåll

Förord	5
Innehåll	5
Figurförteckning	7
Tabellförteckning	9
1 Sammanfattning	11
1.1 Sammanfattning (på svenska)	11
1.2 Summary (in English)	13
2 Uppdragets sammanhang, syfte och metodik	17
2.1 Ålands landsbygdsutvecklingsprogram 2014-2020	17
2.2 Utvärderingens syfte	17
2.3 Utvärderingens fokus	18
2.4 Utvärderingens metod	20
2.5 Jämförelse av det åländska programmet med övriga LBU-program i Europa	24
3 Finansiellt genomförande och indikatoruppföljning	26
3.1 Finansiellt genomförande	26
3.2 Investeringsstödet fördelning	28
3.3 Uppföljningsindikatorer	29
4 Analys av genomförandets sammanhang på Åland	31
4.1 Jordbrukets strukturförändring och utveckling	31
4.2 Diversifiering och lönsamhet inom lantbruket	34
4.3 Åldersstrukturen inom lantbruket	36
5 Svar på utvärderingsfrågor CEQ1-18	37
5.1 Prioritering 1	37
5.2 Prioritering 2	41
5.3 Prioritering 3	50
5.4 Prioritering 4	55
5.5 Prioritering 5	69
5.6 Prioritering 6	72
6 CEQ 19-30 Utvärderingsfrågor utanför interventionslogik inom programmet	78
6.1 Utvärderingsfrågor rörande andra aspekter av programmet CEQ19-21	78
6.2 Utvärderingsfrågor rörande unionens mål CEQ 22-30	80
7 Slutsatser	103
8 Rekommendationer	108

Referenser	113
Bilaga 1: Förteckning över EU:s prioriteringar, fokusområden, åtgärder och effektindikatorer för landsbygdsutveckling.....	117
Bilaga 2: Den arealmässiga anslutningen och målen.....	119

Figurförteckning

Figur 1. Antal LBU-program i Europa.	25
Figur 2. Finansieringsmål, beviljad och slutförd offentlig finansiering för programmets unionsprioriteringar.....	26
Figur 3. Finansieringsmål, beviljad, utbetald och slutförd offentlig finansiering för programmets åtgärder.	27
Figur 4. Genomsnittliga totala intäkter per företag 2004–2016 (2016-års priser).....	32
Figur 5. Olika intäktskällors andel av totala intäkterna, enligt bokslut	35
Figur 6. Jordbruksföretagens intäkter och utgifter 2004–2016, 2016-års priser	35
Figur 7. Åldersfördelning för lantbrukare på Åland och i hela Finland 2017	36
Figur 8. Åldersfördelning för lantbrukare på Åland 2010 och 2017	36
Figur 9. Intäkter, utgifter och rörelseresultat per jordbruksföretag, euro i fasta priser 2012-2016.....	43
Figur 10. Arbetets andel av produktionsfaktorerna för olika produktionsinriktningar 2006-2016,.....	45
Figur 11. Index över fågelpopulationer i jordbruksmiljö. Syd Finland. År 2005 =1.	60
Figur 12: Jordbruksmark med högt naturvärde, samt total jordbruksareal för Åland år 2006-2017.....	61
Figur 13: Vattendragsbelastningen på Åland 2003-2017 räknat i fosfor från jordbruk, husdjurshållning och fiskodling.....	65
Figur 14. Förädlingsvärde för Åland efter bransch 2016, MEUR	74
Figur 15. Utsläpp av växthusgaser för Åland med respektive utan LBU-programmet, ton CO ₂ -ekvivalenter	84
Figur 16. Utsläpp av växthusgaser för Åland med respektive utan LBU-programmet, ton per capita CO ₂ -ekvivalenter.....	84
Figur 17. Andel personer under fattigdomsgränsen* i Finland, Åland, Sverige och EU åren 2004, 2012 och 2016, %. Disponibel inkomst, modifierade OECD- skalan.	86
Figur 18. Risk för ekonomisk utsatthet i Ålands regioner och Finland 2010–2016	86
Figur 19. Intäkter, utgifter och rörelseresultat per jordbruksföretag, euro i fasta priser.....	89
Figur 20. Rörelseresultat i scenario där Ålands LBU-program inte skulle genomföras, efter huvudproduktionsinriktning, procent av intäkterna från basscenariot 2016-2020	91
Figur 21. Utvecklingen av antal gårdar (procentuell avvikelse) i scenario där Ålands LBU-program inte skulle genomföras, efter huvudproduktionsinriktning 2016-2020.....	91
Figur 22. Produktion per gård efter huvudproduktionsinriktning, avvikelse från basscenariot med LBU-stöd, % 2016-2020	92
Figur 23. Förändring i förädlingsvärdet vid utebliven EU-finansiering, procent.....	96

Figur 24. Förändringar vid utebliven EU-finansiering av LBU, procentuell avvikelse från basscenariot	97
Figur 25. Andelen ekonomiskt utsatta 2016-2020.....	98
Figur 26. BNP till faktorpris per capita i PPS (kurs 0,813 PPS/euro)	99

Tabellförteckning

Tabell 1. Interventionslogiken i LBU programmet för Åland 2014-2020 och vad som fokuseras i föreliggande rapport	19
Tabell 2. Finansieringstabell efter tematiskt mål.....	20
Tabell 3. Urval för intervjuer efter delåtgärd.....	21
Tabell 4. Fördelning av investeringsstödet till jordbruket mellan olika inriktningar och gårdsstorlek	28
Tabell 5. Måluppfyllelse för målkriterierna efter unionsprioritering och fokusområde enligt rapportering från landskapsregeringen.	29
Tabell 6. Aktiva jordbrukslägenheter efter storleksklass 1990–2017.....	31
Tabell 7. Jordbrukslägenheter efter huvudproduktionsinriktning.....	32
Tabell 8. Användning av åkerarealen 2000-2018	33
Tabell 9. Lantbruksprodukter, bruttointäkter, 2017-års priser	34
Tabell 10. Jordbruksföretagens intäkter och resultat 2010-2016, miljoner euro i 2016-års priser samt förändring 2010-2016, %.....	42
Tabell 11. Produktivitet inom jordbruket på Åland och i Finland 2006-2016, förädlingsvärde i euro/arbetad timme, 2016-års priser.....	44
Tabell 12. Jordbrukslägenheter efter huvudproduktionsinriktning 2010-2017	48
Tabell 13. Antal sysselsatta efter näringsgren (huvudsyssla), Åland, 31.12 (NI2008)	48
Tabell 14. Utbildade inom lant- och skogsbruk inom den sysselsatta arbetskraften, antal personer 2013 och 2016.....	49
Tabell 15. Arbetsproduktivitet på Åland efter bransch, förädlingsvärde euro per timme, 2000-2016, 2016-års priser	51
Tabell 16. Utsläpp från jordbruket 2010-2015.....	59
Tabell 17. Total organisk kolhalt i odlade jordar på Åland	67
Tabell 18. Vattenerosion på åkrar i åländska kommuner.....	68
Tabell 19. Ålands befolkningsstruktur och -rörelse 31.12.2017	73
Tabell 20 Avslutade och beviljade projekt inom LEADER Åland (Obs. källa: LAG).....	75
Tabell 21. Sysselsättningsgraden för befolkningen 15-64 år i Finland och på Åland 2013-2017	80
Tabell 22. Sysselsättningsgraden för befolkningen 20-64 år, Åland efter region 2010-2016.....	81
Tabell 23. Produktivitet per jordbruksareal 2012-2016, euro, 2016-års priser	93
Tabell 24. Förändring i sysselsättningen om EU-finansieringen av LBU skulle upphöra	97

Begreppslista (alfabetisk ordning)

AKU = Arbetskraftsundersökningen

CCI = Common Context Indicator = Gemensamma kontextindikatorer

CEQ = Common Evaluation Questions = gemensamma utvärderingsfrågor

EIP = European Innovation Partnership

ENRD = The European Network of Rural Development = Europeiska nätverket för landsbygdsutveckling

I = Impact = Effekt

LBU = Landsbygdsutveckling

LUKE = Naturresursinstitutet i Finland

LR = landskapsregeringen

M = Measure = Åtgärd

O = Output = utfallsindikator

P = (Unions)prioritering

T = Target = Mål

1 Sammanfattning

1.1 Sammanfattning (på svenska)

Utvärderingens syfte är att förbättra kvaliteten, effektiviteten och måluppfyllelsen för det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammets 2014-2020 (Ålands landskapsregering, 2017) genomförande. Programmets målsättning är att bidra till en mer hållbar ekonomisk och smart utveckling som fokuserar på produktivitet och miljömässig hållbarhet och skall ge lönsamma och livskraftiga lantbruksföretag, ett aktivt lantbruk och en attraktiv landsbygd. Landsbygdsprogrammet för Åland omfattar totalt en budget uppgående till 58,5 miljoner euro varav europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling delfinansierar programmet med 20,7 miljoner euro.

Som introduktion beskrivs i kapitel 2 uppdragets sammanhang, syfte och metodik. I kapitel 3 beskrivs LBU-programmets finansiella genomförande baserat på de uppgifter som finns i uppföljningssystemen per den 31.12.2018. Analysen av det finansiella genomförandet jämförs med de fastställda indikatorerna och deras målnivåer. Kapitel 4 presenterar analysen av jordbrukssektorns utveckling under de senaste tio åren på Åland. I efterföljande kapitel 5 och 6 presenteras och utvärderas programmet utifrån Kommissionens gemensamma utvärderingsfrågor. För bedömningar används de fastställda indikatorerna inom programmets interventionslogik (T) samt effekt- och kontextindikatorer. I kapitel 7 framställs utvärderingens slutsatser uppdelat i övergripande slutsatser, slutsatser per prioritet samt bedömningar och slutsatser i förhållande till unionens målsättningar. Här beskrivs bland annat att den sammantagna analysen av genomförandet av programmet på basen av det finansiella genomförandet och målindikatorerna ger en bild av att programmet, efter de förseningar och tekniska utmaningar som präglade uppstarten, nu förverkligas i god takt. Inför programperiodens två sista år finns goda förutsättningar att nå många av de målsättningar som ställts upp för de olika fokusområdena.

I kapitel 8 ges rekommendationer om hur LBU-programmet under programperiodens sista del kan fokuseras. Detta både genom rekommendationer under varje prioritet och rekommendationer i förhållande till unionens övergripande målsättningar. I följande avsnitt sammanfattas några av de centrala rekommendationerna.

Prioritet 1: Utvärderarna rekommenderar bland annat att förbättra spridningen av information om vilka möjligheter som finns till gårdsspecifik rådgivning och livslångt lärande genom rådgivningsinsatserna. En ökning av dessa tjänster skulle inte enbart öka kompetens men också skapa möjligheter för innovationer och viktiga nätverk mellan lantbrukarna. Den nya metodik som genomfördes från EU till det nya programmet 2014-2020 har en ambition att knyta forskning närmare landsbygdens sektorer samt tillämpat ett mer holistiskt perspektiv i bilden av landsbygden och dess relationen till omgivande områden (ÅSUB, 2017:23).

Prioritet 2: Genomförandet av programmet har visat positiva resultat vad gäller jordbruksföretagens inkomstutveckling, produktivitet, resultat och marknadsdeltagande för de företag som investerat. Utvärderarna rekommenderar fortsatta insatser för att öka produktiviteten så att resultatet per arbetsinsats kan förbättras. Genom modernisering av företagen kan effektiviteten i produktionen höjas. Även ökad förädlingsgrad och fortsatt stöd för ökad marknadsanpassning och diversifiering av marknaderna rekommenderas för att stärka inkomstutvecklingen och produktiviteten. Informationen om möjligheterna till och användningen av rådgivningsinsatser kan intensifieras. Mot bakgrund riskbilderna och sårbarheten inom näringen förordas även prioritering av ökad diversifiering av produktionen såväl inom jordbruksföretagen som på Åland totalt sett. Intervjuerna med de nystartade företagen vittnar om en relativt god tillförsikt bland de nya företagarna, vilket utgör en bra grund för den framtida utvecklingen inom näringen och för det fortsatta genomförandet av programmet. En ökad samverkan med utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom jordbrukssektorn.

Prioritet 3: En betydande del av investeringsstödet till livsmedelsförädlarna har gått till verksamheter där kopplingen till den lokala livsmedelsproduktionen är svag. För att få större återverkningar inom jordbruksproduktionen i programområdet som helhet bör större fokus framöver läggas på de delar av livsmedelsförädlingen som i högre grad använder lokala livsmedel som insatsvaror. I programmet genomförande finns utrymmer för att stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher. Ökat växelverkan skapar förutsättningar för högre förädlingsgrad och ökad diversifiering som minskar riskerna i branschen.

Prioritet 4: När det gäller prioritering 4, den prioritering som har erhållit mest pengar, kan man konstatera att ett stort antal lantbrukare har fått medel för att arbeta med åtgärder kring hållbart användande av naturresurser. Hur stor inverkan som programmet har haft i jämförelse med andra påverkansfaktorer är dock svårt att säga eftersom miljön påverkas av externa faktorer (som klimat och nederbörd). Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och/eller landskapsvård. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för att uppnå detta mål. Det kan också ge positiva synergieffekter på den åländska miljön, då särskilt gällande biologisk mångfald. Det beror dock på hur den ekologiska produktionen sker. Information om vattenanvändning är grundläggande för att kunna planera och tillsätta eventuella proaktiva insatser vid torka. Utvärderarna rekommenderar att övervakning av vattenanvändning från jordbruket förbättras på så vis att jordbrukare delar med sig av varifrån och hur mycket vatten som används till ansvarig myndighet. Utvärderarna rekommenderar också att de förslag som lagts fram av den krisgrupp som tillsattes i och med 2018 års torka skyndsamt hanteras

av landskapsregeringen. För att undvika negativa effekter på vattenkvaliteten på Åland rekommenderar utvärderingsteamet Miljöbyrån att fortsatt arbeta med att mäta vattenkvaliteten på Åland, och att använda belastningsverktyget för att identifiera avrinningsområden där riktad rådgivning om vatten skulle vara till nytta. Baserat på risken för erosion på åkerskiften på Åland rekommenderas att fortsatt uppmuntra lantbrukare i områden med hög erosionstakt att ta del av avsatta medel för att motverka erosion.

Prioritet 6: Den åländska Leader-satsningen har under de senaste 1-2 åren genomgått en positiv utveckling med stor projekttillströmning, hög verksamhetsaktivitet och god framdrift i förhållande till genomförandemålen. Det finns därför i nuläget inga behov av några större ändringar i den övergripande programorganisationen eller i det sätt på vilket programgenomförandet fortskrider.

När det kommer till unionens övergripande målsättningar är det på grund av relativt breda mätindikatorer samt bristande data svårt att göra bedömningar och dra slutsatser. Man kan också konstatera att flera av unionens målsättningar inte har varit prioritet i det åländska programmet. Exempel på detta är den relativa fattigdomen som har minskat på Åland sedan 2012 men som inte har varit fokus i programmet. EU-finansieringen inom ramen för Ålands LBU-program har även haft liten påverkan på den åländska makroekonomin, arbetsmarknaden och befolkningsutvecklingen samt den samlade åländska sysselsättningsgraden. Utvärderingen av programmet har inte heller kunnat identifiera några större specifika innovationer eller innovativa processer, modeller och teknik/teknologi som ett resultat av LBU-programmet. LBU programmet kan dock sägas haft positiv effekt på landsbygdsnäringarna, och då särskilt lantbruksnäringarna (växtodling och djurhållning).

Eftersom genomförandet av programmet generellt flyter på bra och förverkligandegraden inom merparten av fokusområdena är god, bör det vara möjligt att under programperiodens sista del lägga större tyngdpunkt på kommissionens tematiska mål i genomförandet. Genom större fokus på kunskapsbaserad och innovativ utveckling, konkurrenskraft och omstrukturering samt hållbar användning av resurser ur såväl ekologiskt som sociala perspektiv kan de långsiktiga effekterna av programmet stärkas.

1.2 Summary (in English)

The objective of the evaluation is to improve the quality, effectiveness and efficiency of the implementation of the Rural Development Programme (RDP) for Åland Islands for the period 2014-2020. The Programme aims to contribute to smart, sustainable economic development that focuses on productivity and environmental sustainability ensuring Åland Islands as an attractive rural region with an active agricultural industry. The RDP for Åland Islands has a total budget of 58.5 million EUR, of which the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)

co-funding is 20.7 million EUR.

As an introductory chapter, Chapter 2 describes the context, purpose and methodology of the evaluation. The RPD for Åland Islands focuses on 5 out of the 6 priorities developed by the European Union. Most emphasis and resources are placed on priority 4, *to restore, preserve and improve ecosystems related to agriculture and forestry*.

Chapter 3 describes the financial implementation of the Rural development programme (RDP) based on the information in the administrative system as of 31.12.2018. The chapter also presents the distribution of funds within the programme as well as the target indicators for the priorities. The analysis of the financial implementation is compared with the established indicators and their target levels.

Chapter 4 presents the analysis of the agricultural sector's development over the past ten years on Åland Islands. The chapter states that the total farming land area has remained the same while the number of farmers has continued to decrease. The rate and speed of this structural change differ between different production branches but also between different farm sizes. The largest decrease in number of farms is the smaller farms.

The following chapters, 5 and 6, present and evaluate the programme on the basis of the Commission's joint evaluation questions (CEQ). The established indicators within the programme's intervention logic (T) as well as effect (I) and context (CCI) indicators are used to make assessments.

Chapter 7 presents the conclusions of the evaluation divided in overarching conclusions and conclusions per priority. The assessment results are also presented in relation to the European Union's overall objectives. In this section it is described how the overall analysis of the implementation of the programme, the financial implementation and the target indicators show that the RDP is proceeding well, after the initial delays and technical challenges. The assessment show that the prospects of achieving many of the set objectives in the different focus areas are good.

In Chapter 8 recommendations are given on how the RDP can be focused during the last part of the programme period. This regards both recommendations placed under each priority and recommendations connected to the overall objectives of the European Union. The main recommendations are summarised in the following paragraphs.

Priority 1: The evaluators recommend improving the dissemination of information regarding opportunities to farm-specific counselling and lifelong learning through advisory measures. At present only 6 initiatives on 6 farms have been implemented. Although these are seen as well executed, an increase in these services could not

only increase competence, enable innovation but also create opportunities for important networks between farmers. The new methodology that was implemented from the EU in the new programme period 2014-2020 has an ambition to link research closer to rural sectors and apply a more holistic approach to the image of rural areas and its relation to surrounding areas (ÅSUB, 2017: 23).

Priority 2: In summary, the assessment show that farms that have received support from the RDP have been modernized. It is therefore recommended to continue the efforts to increase productivity in order to improve results per individual work effort. To increase the degree of refinement and continue the support for increased market adaptation and market diversification are also recommended to strengthen income development and productivity. Against the backdrop of risk profiling and vulnerability within the industry, priority should also be given to increased diversification of production both within the agricultural businesses and on Åland Islands in general.

Priority 3: The investment support from the RDP have primarily been allocated to businesses with little connection to local and regional primary produce. To increase the positive impacts for the agricultural businesses within the RDP area, businesses and value chains with local products could be further promoted. The evaluators have also identified opportunities for strengthened cooperation within the agricultural production. For example, increased cooperation between different types of agrobusinesses as well as cooperation with other sectors such as restaurants, accommodation facilities, and public sector. Such cooperation can have positive effects as it can open new markets, increase diversification and thereby decrease risks.

Priority 4: Regarding priority 4, the priority with most money allocated, it is established that a large number of farmers have received funding to work with measures on sustainable use of natural resources. How big impact the programme has had in comparison to other influencing factors is however difficult to say due to high impact from external factors on the environment (primarily climate and weather factors such as storms and droughts). The evaluation show that work on this priority is clearly underway, but more efforts is needed to achieve the target goals for the focus areas. Continued support for transition to organic farming and continued organic farming can give positive effects on the priority as a whole. It can also have positive impacts on the Åland environment, especially concerning biodiversity. It does, however, depend on how the organic production is performed. Grazing on semi-natural pastures is also crucial for the Åland biodiversity. Information on water usage within agriculture is important to be able to plan and work proactively in times of droughts. It is recommended that collection of data regarding water use must be improved, and that the farmers share the amount and location of water usage with the public authorities. The evaluators also recommend that the proposals created by the crisis group, set up during the 2018 drought, be dealt with promptly by the regional government. To avoid negative impacts on the water quality the evaluators recommend continuing to monitor the water quality on Åland islands, and to use this monitoring data for targeted farm-specific

counselling. Based on statistics, risks of farmland erosion are higher in some areas than others. Although relatively low compared to some other European areas, it is recommended to continue to promote to the farmers to apply for the funds available.

Priority 6: The Leader initiative in Åland Islands has during the last 1-2 years undergone a positive development with a large inflow of projects, high activity and good progress in relation to the implementation goals. There is no need for any larger changes in the programme organisation nor in the way in which the Leader Åland within the RDP is implemented.

Regarding the overall objectives of the European Union it is difficult to make assessments and draw conclusions because of the relatively coarse indicators and lack of data. Several of the European Union's objectives have not been prioritized in the RDP. Examples of this is the degree of rural poverty, which has decreased in Åland Islands since 2012 but is not an outspoken priority in the RDP. Further, calculations provided for CEQ22-30 (see chapter 6) show that EU funding within the framework of Åland Islands' RDP has had little impact on the macroeconomy, labour market and population structures, as well as the overall employment rate in Åland Islands. The evaluation of the programme has neither been able to identify any major specific innovations or innovative processes, models and technologies as a result of the RDP. Importantly, however, the RDP have had positive effects on the rural industries, in particular agriculture (plant cultivation and husbandry).

As the implementation of the programme generally proceeds well and the degree of realization within most of the focus areas is good, it should be possible to place more emphasis on the Commission's thematic objectives during the last part of the programme period. Through greater focus on knowledge-based and innovative development, competitiveness and restructuring measures, as well as sustainable use of resources from both ecological and social perspectives, the long-term effects of the programme can be strengthened.

2 Uppdragets sammanhang, syfte och metodik

2.1 Ålands landsbygdsutvecklingsprogram 2014-2020

I linje med den europeiska jordbruks- och landsbygdspolitiken har den åländska jordbruks- och landsbygdspolitiken en inriktning mot att stimulera mer miljövänligt jordbruk, mer hållbara jordbruksmetoder och landsbygdsutveckling (Grashof-Bokdam mfl. 2017; Hodge mfl. 2015).

Ålands landsbygdsutvecklingsprogram (LBU) 2014-2020 har som övergripande målsättning att bidra till en hållbar ekonomisk och smart utveckling som fokuserar på produktivitet och miljömässig hållbarhet och skall ge lönsamma och livskraftiga lantbruksföretag, ett aktivt lantbruk och en attraktiv landsbygd. Dessa mål, fokusområden och åtgärder är nära kopplade till de målsättningar och prioriteringar som finns för EU:s landsbygdspolitik, det vill säga uppdelningen i två olika pelare: en för inkomst och marknadsanpassningsstöd och en för stöd till landsbygdsutveckling. För att uppnå målen finansieras aktiviteter inom fem prioriteringsområden (Ålands landskapsregering, 2017, s.96).

Programmet har 58,5 miljoner euro (55,5 miljoner delfinansierat av EU samt 3,1 miljoner ytterligare nationell finansiering). Programmet omfattar 5 av EU:s 6 unionsprioriteringar med övergripande målsättning att bidra till en hållbar ekonomisk och smart utveckling som fokuserar på produktivitet och miljömässig hållbarhet samt bidra till mer lönsamma och livskraftiga lantbruksföretag och ett aktivt lantbruk och landsbygd. En förteckning över landsbygdsutvecklingens prioriteringar, fokusområden och åtgärder återfinns i bilaga 1. Unionsprioritering 5, *Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn*, omfattas inte direkt av programmet eftersom den Swot-analys som gjordes framlade att konkurrenskraft, vattenkvalitet och biologisk mångfald är en högre prioritet samt att prioritering 5 är kapitalintensiv och skulle kräva huvuddelen av resurserna (Ålands landskapsregering (2017)).

Ålands landsbygdsprogram har särskilt fokus på prioritering nummer 4: *Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruk*. Man uppskattar att ca 72 procent av Ålands jordbruksmark kommer att inbegripas av avtal om miljö- och klimattåligt jordbruk. Ytterligare målsatta insatser är att ca 150 personer ska få utbildning, 14 procent av alla gårdar ska få ersättningsstöd och 4 procent av gårdarna ska få stöd för unga jordbrukare som etablerar sig. Genom programmet LEADER (Lokalt ledd utveckling) kommer man även jobba för att främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden.

2.2 Utvärderingens syfte

Syftet med den här utvärderingen som genomförs under

landsbygdsutvecklingsprogrammets (LBU) gång är att förbättra kvaliteten, effektiviteten och måluppfyllelse vad gäller genomförandet. Syftet är också att utvärderingsresultaten skall ge värdefull information inför planering och genomförande av framtida landsbygdsutvecklingspolitik. Utvärderingen skall bidra till ett bättre riktat stöd för landsbygdsutvecklingen inom ramen för programmet och stödja en gemensam läroprocess med avseende på övervakning och utvärdering.

2.3 Utvärderingens fokus

Baserat på EU:s riktlinjer (Europeiska kommissionen, 2018a; Europeiska kommissionen, 2018b) och på LBU-programmets interna logik visar nedanstående tabell 1 interventionslogiken i LBU programmet för Åland 2014-2020 och hur det utvärderas i föreliggande rapport.

Tabellen visar att av sex unionsprioriteringar är det fem som är primära för det åländska landsbygdsprogrammet (P1, P2, P3, P4, P6). För de primära prioriteringarna har ett antal fokusområden (1A-6C) och åtgärder (Measures, förkortas M) valts (se bilaga 1). För att implementera varje åtgärd har medel gjorts tillgängliga.

För att följa upp programmet internt har ett antal utfalls- och/eller resultatindikatorer valts (T1-23). Programmets prioriteringar, fokusområden, åtgärder, medelstilldelning och indikatorer har valts ut genom en SWOT-analys i samband med framtagandet av programmet. Programmet har fastställts av Ålands landskapsregering.

Tabellen visar också hur programmet utvärderas i föreliggande rapport. Den interna logiken i programmet utvärderas genom utvärderingsfrågorna CEQ1-18 och effektindikatorerna I.1-I.16 (se bilaga 1). Utvärderingen fokuserar på de primära prioriteringarna och de fokusområden som valts. Dessa är i tabellen vita.

Tabell 1. Interventionslogiken i LBU programmet för Åland 2014-2020 och vad som fokuseras i föreliggande rapport

Prioriteringar för Ålands LBU-program 2014-2020	Fokusområden	Åtgärder för att uppfylla prioritering	Utfalls och resultat indikatorer inom program	Utvärderingen av programmet	CEQ1-18	Effektindikatorer och kontextindikatorer från EU:s riktlinjer
P1	1A	M01	T1		CEQ1	-
	1B	M02	T3		CEQ2	
	1C				CEQ3	
P2	2A	M01 M02	T4		CEQ4	I.01 CCI 26
	2B	M04 M06	T5		CEQ5	I.02, I.03 CCI 17,22,23
P3	3A	M04	T-AX01		CEQ6	I.01 I.02 I.03
	3B				CEQ7	
P4	4A	M02 M10 M11 M13	T9		CEQ8	CCI 34 I.07 CCI 35 I.08 I.09
	4B		T10		CEQ9	I.10 I.11 CCI 40
	4C		T12		CEQ10	I.12 CCI 41 I.13
P5	Baserat på SWOT-analys ingen primär prioritering	-	-		CEQ11	-
			CEQ12			
			CEQ13			
			CEQ14			
P6	6A	M19	T21		CEQ15	I.14, CCI 5,6,7,10,11
	6B		T22		CEQ16	
	6C		T23		CEQ17	
					CEQ18	I.16

(Källa: egen bearbetning. Vita celler = prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020. Grå celler = ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020. De grå cellerna fokuseras inte inom ramen för utvärderingen)

Inom LBU-programmet finns även tre övergripande mål som ska tillgodoses genom följande logik:

Mål Miljö: Behov som identifierats i socioekonomisk analys och SWOT ska täckas av åtgärder inom prioritet 1 (Fokusområde 1B), prioritet 4 (Fokusområde 4A, 4B, 4C), prioritet 6 (Fokusområde 6B) (enligt s.65-67 i LBU-programmet)

Mål Begränsning av och anpassning till klimatförändringar: Behov som identifierats i socioekonomisk analys och SWOT ska täckas av åtgärder inom prioritet 1 (Fokusområde 1B), prioritet 4 (Fokusområde 4C), prioritet 6: (Fokusområde 6B) (enligt s.65-67 i LBU-programmet)

Mål Innovation: Behov som identifierats i socioekonomisk analys och SWOT ska täckas av åtgärder inom prioritet 1 (Fokusområde 1A, 1B), prioritet 2 (fokusområde 2A), prioritet 6 (fokusområde 6B) (enligt s.65-67 i LBU-programmet)

Dessa övergripande mål – samt andra EU övergripande mål - utvärderas genom CEQ19-30. Dessa presenteras i kapitel 6.

Kommissionen har även lyft fram tematiska mål för de europeiska landsbygdsutvecklingsprogrammen. De tematiska målen knyter nära an till kommissionens generella utvärderingsfrågor, och då särskilt frågorna till de övergripande unionsprioriteringarna. Av Tabell 2 framgår att de största resurserna inom det åländska LBU-programmet riktas till miljömålen "Att främja anpassning, riskförebyggande och riskhantering i samband med klimatförändringar" samt "Att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser."

Tabell 2. Finansieringstabell efter tematiskt mål

	Totalt EJFLU
1. Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	87 600
2. Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik	0
3. Att öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, inom jordbruket (för EJFLU) samt inom fiske och vattenbruk (för EHFF)	3 797 066
4. Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer	0
5. Att främja anpassning, riskförebyggande och riskhantering i samband med klimatförändringar	7 620 542
6. Att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser	7 620 542
7. Att främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinфраstruktur	0
8. Att främja hållbar och kvalitativ sysselsättning och arbetskraftens rörlighet	0
9. Att främja social integrering och bekämpa fattigdom och diskriminering	1 068 600
10. Att investera i utbildning, vidareutbildning och yrkesutbildning för färdigheter och livslångt lärande	40 150
11. Att förbättra den institutionella kapacitet och effektiviteten hos den offentliga förvaltningen	0
Tekniskt stöd	474 500
Totalt	20 709 000

2.4 Utvärderingens metod

Utvärderingen av det åländska landsbygdsprogrammet 2014-2020 tar sats i årliga utvärderingsrapporter. Utvärderingen är en så kallad teoribaserad utvärdering (Theory-based evaluation) som primärt syftar till att analysera frågor kring *varför*, *hur* och *under vilka förutsättningar* policies och program orsakar avsedda eller observerade resultat och effekter. I EU-kommissionens styrdokument lyfts

teoribaserad utvärdering som ett angreppssätt för att utforska och förstå mekanismerna bakom förväntade policyresultat och jämföra dessa med faktiska resultat (Europeiska kommissionen, 2018a).

LBU-programmet täcker ekonomiska, sociala och miljömässiga aspekter som behöver analyseras på olika sätt (Europeiska kommissionen 2018a, Europeiska kommissionen 2018b). I utvärderingen används därför både kvantitativa och kvalitativa metoder och underlag för att besvara EU:s gemensamma utvärderingsfrågor (CEQ1-18, CEQ 19-21, CEQ 22-30). Primärt för föreliggande rapport är statistiska underlag i form av utdrag från de elektroniska ansökningssystemen Hyrrä och Stödtillämpningen för arealstöden, samt från åländska, finländska och europeiska statistikbyråer. Utgångspunkten har varit att i första hand använda data för Åland om det finns, eftersom insatserna är så pass små att de har begränsade effekter på nationell nivå. Det har inneburit att vi i många fall har beräknat fram nyckeltal och effektindikatorer. Om specifika data inte funnits för programregionen har uppgifter för Finland använts om de har relevans. Indikatorerna för programmet utgör också ett viktigt underlag för bedömningarna av programmets effekter. Även strategiska och styrande dokument och intervjuer med tjänstepersoner på landskapsregeringen, projektkoordinator och andra personer engagerade inom Leader Åland, aktörer inom landsbygdsutveckling på Åland, stödmottagare, samt lantbruks- och förädlingsföretagare har använts. Som undersökningsmetod för målgruppen mottagare av projektstöd och investeringsstöden valdes telefonintervjuer för att få en djupare förståelse av stödets sammanhang och verkningar. Urvalet bland stödmottagarna omfattar 55-100 procent av de slutförda projekten/investeringarna för varje åtgärd, då urvalet viktats med beviljade medel. Urvalet representerade 20 olika stödmottagare och 35 insatser, Tabell 3.

Tabell 3. Urval för intervjuer efter delåtgärd

Delåtgärder	Totalt slutförda projekt	Urvalsandel, beviljade medel (%)
1.1 Kunskapsöverföring och informationsåtgärder- stöd till yrkesutbildning, kompetensutvecklingsåtgärder	5	55
2.1 Rådgivning	6	100
4.1 Jordbruksinvestering	44	59
4.2 Stöd till investeringar i bearbetning/marknadsföring och/eller utveckling av jordbruksprodukter	11	76
6.1 Jordbruks- och affärsutveckling	11	55

För analys av underlag och data används kontrafaktisk analys (Europeiska kommissionen, 2018a, s.14-). Det betyder att betydelsen av programmet undersöks: vilka resultat och effekter har programmet bidragit till? Vad skulle hänt utan programmet? Statistik, intervjuer och individbaserad företags/gårdsdata samt analys med hjälp av en allmän jämviktsmodell (CGE-modell) för Åland¹ ligger till grund för den kontrafaktiska analysen. För tolkning av de resultat som den kontrafaktiska analysen bidrar med används ovannämnda intervjuer och erfarenheter om utveckling från andra nordiska och europeiska länder (Europeiska

¹ Modellens första version är dokumenterad i Kinnunen, 2005.

kommissionen 2018a, s.23-). I fokus har varit att kunna särskilja programinsatsernas effekter från eventuella externa effekter, såsom mjölkkrisen som var ett resultat av internationella händelser och den extrema torkan som drabbade programregionen 2018.

Metod per unionsprioritet för landsbygdsutveckling

Unionsprioritering 1 har ingen primär tilldelning i programmet. Bedömningarna av prioritet 1 grundar sig främst på de metoder som tillämpas inom de prioriteter som har primär tilldelning. Utvärderingens huvudmetoder utgör här intervjuer med stödmottagare, genomgång av projektbeskrivningar, de fastställda indikatorerna samt intervjuer med aktörer och experter inom landsbygdsprogrammets genomförande. De olika informationskällorna vägs samman för slutbedömning och slutsatser.

Utvärderingen av unionsprioritering 2 grundar sig i första hand på projektinformation, dvs projektbeskrivningar och en omfattande survey till stödmottagarna. Projektinformationen kompletteras med statistik om utvecklingen av jordbruket inom programområdet samt intervju med genomförandeorganisationen för att bedöma projektinformationen. Den gårdsspecifika informationen om ekonomi etc som finns tillgänglig sträcker sig endast fram till år 2016 varför dessa inte kan användas för att värdera programinsatserna i sin helhet. I värderingen har särskild fokus lagts på att särskilja externa effekter såsom den extrema torka som drabbade programområdet 2018.

För unionsprioritering 3 är de kvantitativa analyserna av indikatorerna, statistik och företagsdata bärande. De kvantitativa angreppssätten kompletteras med analys av projektdata i projektregistren samt intervjuer med representanter för genomförandeorganisationen och stödmottagare. Även information från de fokusgruppsintervjuer som genomfördes 2017 används.

Utvärderingen av unionsprioritering 4 baseras på data insamlad i den finländska och åländska regeringens datasystem, Hyrrä. Information är skickad från landskapsregeringen i email. Denna information används för att besvara resultat- och utfallsindikatorerna. Effekt- och kontextindikatorerna har besvarats genom data från olika åländska, finska och europeiska källor, bland annat Eurostat, LUKE och ÅSUB. Kvalitativ information och tolkningar av materialet har även försetts av olika miljöexperter på Åland och i Finland.

Unionsprioritering 5 omfattas inte av utvärderingen av programmet.

Utvärderingen av unionsprioritering 6 och Leader baseras på den senast reviderade versionen av LAG-strategin, LAG-projektansökningarna, LAG-sekretariatets poängsatta värderingar av ansökningarna, projektens egna aktivitets- och resultatredovisningar samt de olika sammanställningar av projektinformationen

som erhållits från LAG-sekretariatet. Därtill har intervjuer gjorts med representanter för LAG-sekretariatet och landskapsregeringen samt med ett urval projektansvariga. Kontextindikatorerna CCI 1, 2, 8, och 10 analyseras i den generella genomgången av programområdets utveckling. De projekt inom den åländska Leader-strategin som finansieras av havs- och fiskerifonden ingår inte i utvärderingen.

Metoder för de övergripande unionsprioriteringarna

För att besvara utvärderingsfrågorna för de övergripande unionsprioriteringarna sammanfattas analyserna som använts för att svara på utvärderingsfrågorna för de enskilda fokusområdena under varje prioritet. Det innebär att parallellt med mål- och effektindikatorerna och statistiken analyseras projektaktiviteten och stödansökningarna, intervjuer med stödmottagare, genomförandeorganisation och experter. Resultaten av de olika metoderna jämförs och värderas mot varandra genom så kallad triangulering.

Dessa metoder kompletteras för utvärderingsfrågorna 22, 25 och 29 med en analys med hjälp av en allmän jämviktsmodell (CGE). Denna modell har använts för att simulera utvecklingen från 2015 och fram till programperiodens slut (2020) med avseende på befolkning, sysselsättning och ett antal makroekonomiska indikatorer (BNP, extern handel, efterfrågan). Modellen innehåller 19 olika branscher varav tre tillhör jordbruksnäringen, nämligen växtodling, animalisk produktion och trädgårdsproduktion. Branschen livsmedelsindustri ingår också.

Modellen omfattar en demografisk modul med 96 ålderskohorter vilka i sin tur samspelar med den ekonomiska delen av modellen genom flyttningsrörelsen som reagerar på förändringar inom arbetsmarknaden. Befolkningens arbetsmarknadsdeltagande varierar enligt kön och ålder. Varje ålderskohort/köns arbetsmarknadsdeltagande reagerar även på förändringar i löner och arbetslöshet. CGE-modellen har en inkomstfördelningsmodul där samtliga åländska hushåll 2016 ingår. Den kan därför även användas för att simulera utvecklingen av hushållsinkomsterna i relation till den s.k. fattigdomsgränsen (60 % av medianhushållets nettoinkomster (enligt beskattningen) per konsumtionsenhet, OECDs definition). Modellens förändringar i kapital- och löneinkomsterna samt i olika transfereringar används i mikrosimuleringen. Utvecklingen av jordbrukets kapitalintäkter följs separat. Åldersstrukturens och befolkningstalets utveckling påverkar viktningen av hushållen.

De olika modellsimuleringarna är konstruerade i syfte att svara på följande övergripande utvärderingsfråga:

Vad hade hänt med de i modellen ingående variablerna om det inom ramen för det åländska LBU-programmet utbetalade EU-stödet hade uteblivit?

För att besvara den frågan körs modellen dels i form av ett "status quo" (bas-) scenario som indikerar utvecklingen av de ingående variablerna med bibehållet EU-stöd till LBU-programmet, och dels ett alternativscenario med samma utveckling i

² Modellsimuleringarna utgår samtidigt från att LBU-programmets EU-finansierade stödåtgärder är oförändrade för resten av Unionen.

övrigt men där EU-stödet är exkluderat från modellkörningen. Det bör observeras att modellresultaten gäller effekterna av utifrån tillkommande offentliga medel, alltså EU-finansieringen. Den nationella finansieringsandelen inkluderas således inte. Vid en hypotetisk nedläggning av det åländska LBU-programmet skulle nämligen de frigjorda offentliga medlen sannolikt användas för ett eget (nationellt finansierat) landsbygdsstöd av liknande slag.

2.5 Jämförelse av det åländska programmet med övriga LBU-program i Europa

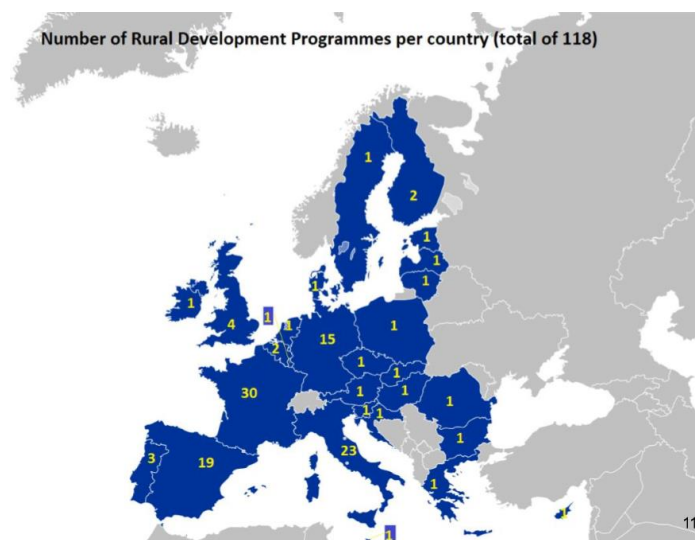
Europeiska Unionens jordbruks- och landsbygdspolitik är uppdelad i två pelare. Den första pelaren utgörs av direktstöd och marknadsåtgärder och finansieras helt av EU. Den andra pelaren är landsbygdsprogrammen som medfinansieras av medlemsländerna och innefattar åtgärder och ersättningar framtaget av varje enskilt land eller region.

Den senaste 7-årsperioden för programmen varar mellan 2014-2020 och innefattar 118 program i de 28 medlemsländerna (se Figur 1). Självstyrande regioner har sina egna program vilket innebär att Frankrike tex har 30 program och Tyskland 15 stycken. Även om programmen är framtagna av varje enskilt land eller region så utgår alla från EU:s 6 framtagna unionsprioriteringar och tillhörande 18 fokusområden. (European Network for Rural Development, 2019). Förändringar från programperioden mellan 2007-2013 och det nuvarande är att tre nya unionsprioriteringar har inkluderats, anpassning till och lindring av klimatförändring, kunskapsöverföring och innovation och bekämpning av fattigdom och social utslagning på landsbygden. Man har också infört en ny metodik för att knyta forskning närmare landsbygdens sektorer samt tillämpat ett mer holistiskt perspektiv i bilden av landsbygden och dess relationen till omgivande områden (ÅSUB, 2017:23). Åland är en av de självstyrande regioner som har ett eget landsbygdsprogram.

De flesta nordiska och nordeuropeiska landsbygdsprogram, till exempel det svenska, danska och finska, har precis som Åland med relativt stor marginal störst budget allokerad till prioritering 4. Till skillnad från Åland har både det svenska och finska landsbygdsprogrammet åtgärder som stödjer prioritering 5 om att *Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn*. Det ska dock konstateras att prioritering 5 har låg prioritet även inom det finska och svenska programmet med endast 1,56 procent av totalbudgeten i Sverige och 1,82 procent i Finland. Detta kan jämföras med prioritering 4 som i Sverige har 60,39 procent av budgeten respektive 66,53 procent i Finland. I Sverige har man enbart fokuserat på delprioriteringarna 5c och 5d om förnybara energikällor och minskning av utsläpp av växthusgaser och ammoniak från jordbruket medan man i Finland har med alla 5 delprioriteringar förutom 5a som fokuserar på effektivisering av vattenanvändning. (Europeiska kommissionen, 2019a, 2019b, 2019c, 2019d)

Det finska fastlandet och Åland har liknande utmaningar i form av kyligt klimat och karg jordmån med miljömässiga utmaningar kring övergödning av vattendrag, försämrade naturliga livsmiljöer och minskat antal arter. (Europeiska kommissionen, 2019a, 2019b, 2019c, 2019d) Till skillnad från Finland består 88 procent av Ålands areal av vatten och av 6 700 öar, och även om skärgården och dess natur är ett kännetecken som bidrar till Ålands attraktionskraft är det också i skärgårdsklimatet som många utmaningar förekommer (Ålands landskapsregering (2017).

Figur 1. Antal LBU-program i Europa.

Källa: Europeiska kommissionen

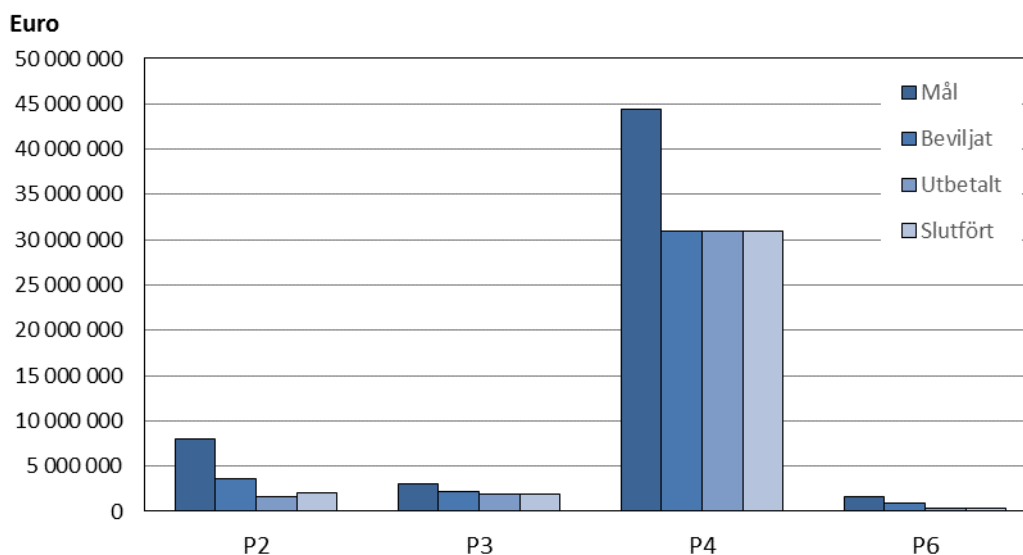
3 Finansiellt genomförande och indikatoruppföljning

Observera att samtliga uppgifter om genomförande är preliminära, uppgifterna för 2018 kan ännu justeras av programorganisationen. Rapporten omfattar uppgifter som hunnit bli införda i uppföljningssystemen i början på februari 2019 och omfattar situationen per 31.12.2018.

3.1 Finansiellt genomförande

De planerade utgifterna för programmet är ca 58,5 miljoner euro (55,5 miljoner delfinansierat av EU samt 3,1 miljoner ytterligare nationell finansiering). De primära unionsprioriteringarna i programmet är *Förbättra jordbruksföretagens livskraft och konkurrenskraften inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning (P2), Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket (P3), Återställa, bevara och förbättra de ekosystem som har koppling till jord- och skogsbruk (P4) samt Främja social inkludering, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling i landsbygdsområden (P6)* (se Figur 2).

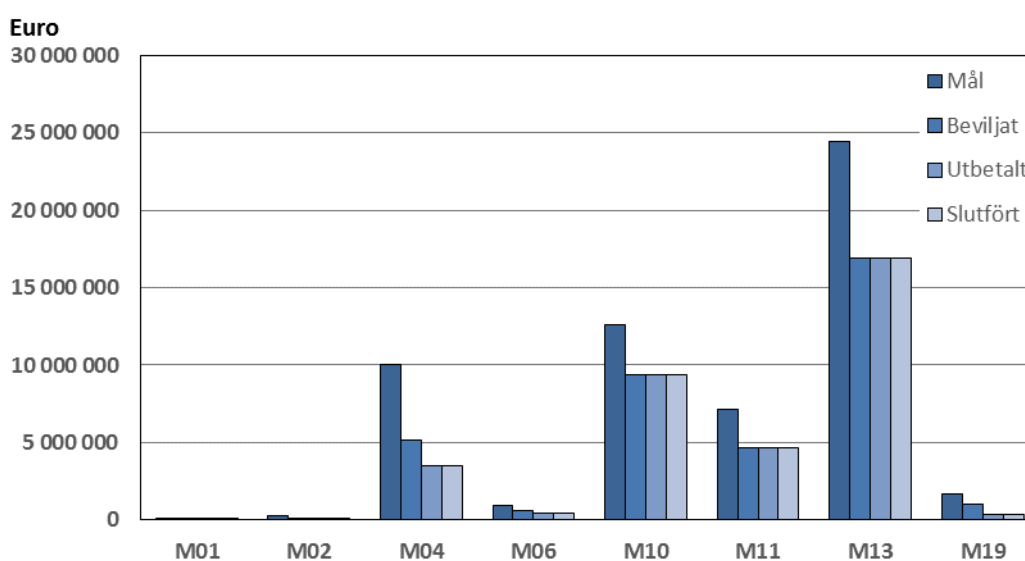
Figur 2. Finansieringsmål, beviljad och slutförd offentlig finansiering för programmets unionsprioriteringar.³

De primära unionsprioriteringarna är fördelade mellan åtta åtgärder samt tekniskt stöd för programmets genomförande (se Figur 3). De tre största åtgärderna står tillsammans för cirka 85 procent av programmets budget. Inkluderat de helt nationellt finansierade delarna (så kallade top-ups) är den största åtgärden *Stöd till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar (M13)*, vilken får 24,5

miljoner euro. *Miljö- och klimatovänligt jordbruk* (M10) får 12,6 miljoner euro och *Investeringar i fysiska tillgångar* (M04) får 10,0 miljoner euro (inkl. nationellt finansierad del). *Stöd för ekologiskt jordbruk* (M11) får 7,3 miljoner euro (inkl. nationellt finansierad del), medan 1,6 miljoner går till stöd för *LEADER-programmets genomförande* (M19) och 0,9 miljoner till åtgärden *Jordbruks- och affärsutveckling* (M06). De minsta åtgärderna är *rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster* (M02) (0,2 miljoner euro) samt *kunskapsöverförings- och informationsåtgärder* (M01) (0,1 miljoner euro). Utöver dessa åtgärder budgeteras 1,3 miljoner euro för tekniskt stöd.

Figur 3. Finansieringsmål, beviljad, utbetald och slutförd offentlig finansiering för programmets åtgärder.⁴

Utöver arealstöden (M10, M11, M13) har beviljandet av medel fortsatt även inom övriga åtgärder under året. De beviljade medlen inom M04, M06, M19 har nått upp till drygt 54 procent av den totala målsättningen för programperioden. Även inom åtgärderna M01 och M02 har medel nu beviljats, men förverkligandet är fortfarande rätt lågt trots relativt liten budget för åtgärderna.

Sammanlagt har det beviljats investeringsstöd motsvarande ca 5,2 miljoner euro (ca 2,9 miljoner till jordbruksföretag och ca 2,3 miljoner till livsmedelsförädling). Stöd gällande jordbruks- och affärsutveckling har beviljats för ca 0,6 miljoner euro. Cirka 1 miljoner har beviljats inom LEADER (M19). Stöd till kunskapsöverföring, information samt rådgivning (M01, M02) har sammanlagt beviljats för drygt 60 000 euro.

Arealstöden som hittills utbetalats fördelar sig som följer: 9,3 miljoner euro via M10,

⁴ Ett projektstöd anses slutfört då den sista delen av stödet är utbetalt. Arealstöden M10, M11, M13 är utformade så att utbetalningarna grundas på en annan typ av beslut än de som gäller för de andra stödåtgärdernas projektstöd. Jordbrukarnas årliga stöd är beroende av odlad gröda och areal. De beviljade medlen för dessa åtgärder är därför här likställda med de slutförda. I siffrorna ingår även förlängda arealstöd från den förra programperioden som betalats med medel från det nuvarande programmet.

4,7 miljoner euro via M11 samt 16,9 miljoner via M13.

Förutom den huvudsakliga unionsprioriteten kan flera av insatserna inom programmet även bidra till målen för andra prioriteringar eller fokusområden *sekundärt*. De utbetalda stödets bidrag till sekundära prioriteringar är som följer: ca 45 000 euro till prioritet 1 (Främja kunskapsöverföring och innovation inom jordbruk och skogsbruk och på landsbygden), ca 7,3 miljoner euro inom prioritet 5 (Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn), 7,5 miljoner euro inom prioritet fyra (Återställa, bevara och förbättra de ekosystem som har koppling till jord- och skogsbruk), 1,1 miljoner euro inom prioritet 3 (Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket) samt 2,3 miljoner inom unionsprioritering 2 (Förbättra jordbruksföretagens livskraft och konkurrenskraften inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning). Genom de sekundära prioriteringarna kan utbetalningar inom andra prioriteringar indirekt bidra till målsättningar även inom fokusområden och prioriteringar som inte har någon primär tilldelning.

3.2 Investeringsstödet fördelning

De gårdar som fått investeringsstöd utbetalt fördelas på 62 unika insatser, Tabell 4. Bland stödmottagarna finns två kvinnor, 36 män samt fyra icke-fysiska personer. De största investeringsstöden finns inom trädgårdsodling och andra betesdjur. Bland de största projekten här finns t.ex. ladugårdar, ungdjursstall, växthus, olika typer av lager (bl.a. ULO⁵). I tabellen nedan kan man se hur dessa stöd fördelar sig mellan olika gårdsinriktningar och – storlekar.

Tabell 4. Fördelning av investeringsstödet till jordbruket mellan olika inriktningar och gårdsstorlek

Inriktning	Total	Åker-grödor	Trädgårds-växter	Mjölk	Andra permanenta grödor	Andra betesdjur	Blandat (Grödor och produktionsdjur)
Antal insatser	62	10	23	8	6	9	6
Offentliga utgifter (euro)	1 672 915	269 562	447 507	111 253	127 093	638 653	78 846
Gårdsstorlek	Total	<5 Ha	>=5 Ha till <10 Ha	>=10 Ha till <20 Ha	>=20 Ha till <50 Ha	>=50 Ha	
Antal insatser	62	1	1	8	18	34	

⁵ Lager där äpplen kan lagras länge tack vare en låg syrehalt.

Offentliga utgifter (euro)	1 672 915	7 084	116 244	134 501	812 855	602 232	
----------------------------	-----------	-------	---------	---------	---------	---------	--

Sammanlagt har investeringsprojekt uppgående till cirka 1 912 000 euro slutförts inom livsmedelsindustrin. De projekt som slutförts är bland annat produktionsanläggningar och -maskiner inom lökhantering och mejeriverksamhet, samt utrustning för bryggning av öl till ett nystartat mikrobryggeri. Det enskilt största projektet är byggandet av produktionsanläggning inklusive brygghus för framställning av burköl, vilket har slutförts med 1,4 miljoner euro i stöd.

3.3 Uppföljningsindikatorer

Programmets förverkligande har fortsatt under 2018, vilket kan avläsas i uppföljningsindikatorerna. Särskilt hög andel av måluppfyllelsen kan noteras för anslutningen till de olika arealstöden inom unionsprioritet 4, men även för Leaders utvecklingsstrategi inom prioritet 6. Nedan följer en uppföljning av målindikatorerna (Tabell 5, infört januari 2019).

Tabell 5. Måluppfyllelse för målindikatorerna efter unionsprioritering och fokusområde enligt rapportering från landskapsregeringen.

Indikatorer P1

Fokus-område	Indikator	Måluppfyllelse	Åtgärder
1A	0,63 % av utgifterna inom ramen för artiklarna 14,15 och 35 i förhållande till programmets totala finansieringsram	0,02 %	M01, M02
1C	Totalt antal deltagare (150 st) som utbildats	279	M01

Indikatorer P2

Fokus-område	Indikator	Måluppfyllelse	Åtgärder
2A	Andel av jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (13,79 %)	52,5 % av målsättningen (7,24% av jordbruksföretag)	M01, M02, M04
2B	Andel av jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för affärsutveckling/ investeringar för unga jordbrukare (3,79 %)	63,6 % av målsättningen (2,41% av jordbruksföretag)	M06

Indikatorer P4

Fokus-område	Indikator	Måluppfyllelse	Åtgärder
4A	Andel av jordbruksmark som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald och/eller landskap (24,08 %)	92,7 % av målsättningen (22,32 % av jordbruksmark)	M02, M10, M11, M13
4B	Andel av jordbruksmark som omfattas av åtagande som förbättrar vattenförvaltning (66,42 %)	98,2 % av målsättningen (65,21 % av jordbruksmark)	
4C	Andel av jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (18,67 %)	98,2 % av målsättningen (18,33 % av jordbruksmark)	

Indikatorer P6

Fokus-område	Indikator	Måluppfyllelse	Åtgärder
6A	Arbetsstillfällena som skapats i projekt som får stöd (5 stycken)	-	
6B	100 % av landsbygdsbefolkning som omfattas av lokala utvecklingsstrategier	104 (103) % av målsättningen	M19
6B	Andel av befolkningen som drar nytta av förbättrade tjänster (24,69 %)	46 % av målsättningen (11,32 % av målgruppen)	M19
6B	Arbetsstillfällena som skapats genom projekt som får stöd (Leader) (5 stycken)	-	M19

Den sammantagna analysen av genomförandet av programmet på basen av det finansiella genomförandet och målindikatorerna ger en bild av att programmet, efter de förseningar och tekniska utmaningar som präglade uppstarten, nu förverkligas i god takt.

4 Analys av genomförandets sammanhang på Åland

4.1 Jordbrukets strukturförändring och utveckling

Det åländska jordbruket har fortsatt sin strukturella omvandling under programperioden. Förändringen kännetecknas av en i stort oförändrad total åkerareal som delas av allt färre jordbrukare. Detta innebär att den genomsnittliga jordbrukslägenheten blir allt större. De sju senaste åren fram till 2017 har antalet jordbrukslägenheter minskat med ca 26 procent medan den genomsnittliga åkerarealen ökat från 26 till 34 hektar. Förändringstakten ser olika ut bland olika produktionsinriktningar, och framförallt mellan olika gårdsstorlekar.

Aktiva jordbrukslägenheterna i den minsta kategorin minskar snabbast i antal. Sedan EU-inträdet återstår 14 procent av de aktiva jordbrukslägenheterna i storleksklassen inom 2 och 4,99 hektar. En liknande minskning har även skett under perioden 2010-2017 för lägenheter med fem till tjugo hektar där över 40 procent av lägenheterna har försvunnit. Större gårdar har koncentrerat arealen från dessa nedläggningar, vilket man kan se i det att den enda storleksklassen som ökat i antal sedan 2010 är gårdar med över 50 hektar jordbruksmark. Den odlade åkerarealen har hållits i det närmaste konstant på 13 700 - 13 900 hektar sedan 2010.

Tabell 6. Aktiva jordbrukslägenheter efter storleksklass 1990–2017

Brukad mark, ha/	1990	2000	2010	2014	2017
Antal	885	667	527	423	391
2- 4,99	181	92	69	29	21
5- 9,99	224	125	94	69	51
10-19,99	287	190	117	85	71
20-29,99	122	100	72	57	50
30-49,99	60	118	103	92	86
50+	11	42	72	91	112

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen, Luke

Notera: uppgifterna för 2017 är inte jämförbara med tidigare uppgifter eftersom betesmark ingår i arealen.

Förändringen mot större åkerareal per jordbrukare kan även noteras då man ser på antalet sysselsatta personer med huvudsaklig sysselsättning inom jordbruket. Mellan 2010 och 2017 har antalet personer minskat med ca 22 procent inom jordbruket. Den procentuella förändringen i antalet personer är mindre än antalet jordbrukslägenheter. Detta förklaras i huvudsak av att många av de nerlagda jordbruken sköttes som bisyssla och att dessa marker nu brukas av heltidsjordbrukare och anställda på de större gårdarna.

Gårdsstatistik uppdelad per huvudsaklig produktionsinriktning visar att struktumvandlingen sett olika ut inom de olika produktionsinriktningarna. Antalet gårdar med mjölk eller spannmål som huvudinriktning har under perioden 2010–2017 minskat med cirka 50 procent. Antalet gårdar som har frilandsträdgårdsväxter som sin huvudsakliga inriktning har i sin tur minskat med

drygt 45 procent. Den minsta procentuella minskningen av antalet gårdar har skett inom inriktningen "övrig växtodling och blandad produktion" (-0,3 %). Däremot kan man för första gången se en liten tillväxt av antalet gårdar med spannmål mellan åren 2015 – 2017 (+0,6 %).

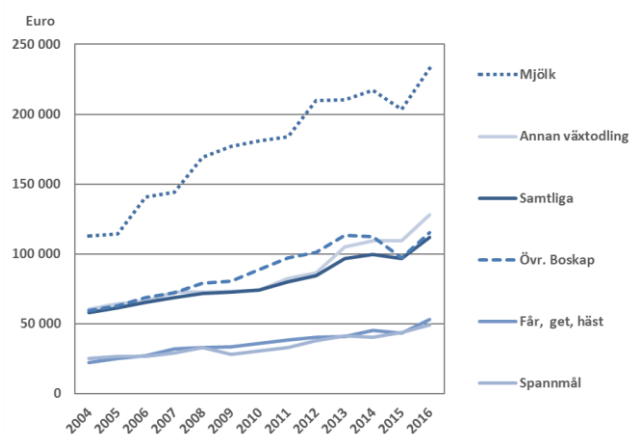
Tabell 7. Jordbrukslägenheter efter huvudproduktionsinriktning

Huvudproduktions- inriktning	2000	2010	2013	2014	2015	2016	2017
Antal lägenheter	713	561	470	449	427	410	403
Djurhållning:	249	194	173	163	157	146	140
mjök	128	53	39	35	35	30	27
övrig boskap	59	68	60	62	59	57	55
svin	5	1	-	-	-	-	1
fjäderfä	8	4	2	2	1	2	2
får, get, hästar, övr.	49	68	72	64	62	57	55
Växtodling och annan produktion	464	367	297	286	270	264	263
spannmål	168	108	55	56	50	53	53
trädgårdsväxter (friland)	130	96	73	64	59	54	52
övrig växtodling och blandad produkt	166	163	169	166	161	157	158

Källa: ÅSUB, LUKE

Ett annat sätt att belysa övergången mot större gårdar som skett är att se på de genomsnittliga intäkterna per gård. I Figur 4 ser man att de genomsnittliga intäkterna har ökat från cirka 70 000 euro till 110 000 euro, mätt i 2016-års priser, mellan 2004 och 2016.⁶ Här kan man även se storlekskillnaden mellan de olika inriktningarna. Mjölkgårdar har i allmänhet klart större verksamheter än övriga inriktningar, med genomsnittliga intäkter över 200 000 euro, medan inriktningarna "spannmål" samt "får, get, häst" har genomsnittliga intäkter kring drygt 50 000 euro. Gårdar med "övrig boskap" eller "annan växtodling" har i genomsnitt cirka 120 000 euro i sammanlagda intäkter och ligger därmed lite över det åländska genomsnittet.

Figur 4. Genomsnittliga totala intäkter per företag 2004–2016 (2016-års priser)

Källa: Statistikcentralen 2019, bearbetning av ÅSUB

⁶ Bygger på data från LUKE där aktiebolag inte ingår.

Som tidigare nämnts är den totala åkerarealen så gott som oförändrad över tid. Fördelningen av markens användning och jordbrukets produktion har dock ändrat i viss mån. Andelen vall har ökat markant under 2000-talet och arealen för fodersäd minskat. Utöver den stora utökningen av vallen är det sockerbetans bortfall⁷ som utgör den stora förändringen. Idag används nästan hälften av åkerarealen för vallodling. Framför allt antalet får, men även nötkreatur har ökat under 2000-talet.

Tabell 8. Användning av åkerarealen 2000-2018

	2000	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Procent							
Odlat åkermark totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,7
Vall, åkerbete	30,8	46,9	47,2	46,8	47,9	47,8	49,6
Fodersäd	28,2	16,3	18,6	15,4	17,6	16,7	16,8
Brödsäd	13,2	12,4	14,3	15,1	12,4	14,5	12,4
Oljevaxter	0,2	3,7	1,5	1,7	2,2	1,4	0,7
Sockerbeta	8,1	0,8 ¹⁾	.. ¹⁾	-	.. ¹⁾
Potatis	5,7	6,7	5,3	5,5	5,1	5,8	5,8
Övriga växter	6,6	5,5	7,1	9,0	6,6	6,5	7,3
Träda	7,2	7,7	6,1	6,5	8,1	7,2	8,0

¹⁾Ingår i Övriga växter

Källa: Jord- och skogsbruksministeriet, Luke

Om man istället för att se på åkerarealen granskar de sålda produkterna kan vi notera att det även för dessa skett vissa förändringar under åren. Potatisproduktionen utmärker sig genom sin varierade mängd mellan åren, år 2016 var ett svagare år gällande försäljning av mängden potatis. Förutom potatis kan vissa positiva trender ses i mängden spannmål.

Köttförsäljningen, som huvudsakligen har avsättning lokalt, har ökat i mängd under år 2017. Ökningen har i det närmaste i sin helhet skett inom nöt- och fårkött. Försäljningen äpplen har ökat de flesta år under perioden medan försäljningen av flera grönsaker har minskat.

Värdet på de sålda jordbruksprodukterna har totalt sett ökat en aning sedan 2015 om inflationen beaktas. Försäljningsintäkterna från mjölk har varit oförändrade mellan åren 2016 och år 2017 medan produktionen har minskat.

⁷ Sockerbetsodlingarna lades ner på Åland då det närmsta sockerbruket på fastlandet stängde och stödsystemet inom EU reformerades.

Tabell 9. Lantbruksprodukter, bruttointäkter, 2017-års priser

	2000	2010	2014	2015	2016	2017
Intäkter, 1 000 euro						
Totalt	18 900	19 700	24 300	23 600	24 400	25 800
Jordbruk	13 800	11 500	14 900	14 400	14 100	15 100
Mjök	5 790	6 160	7 530	6 000	6 500	6 500
Nötkött	1 000	1 210	1 530	1 680	1 650	1 880
Svinkött	110	30	15	20	10	0
Fårkött	100	230	340	290	300	300
Fjäderfäkött	1 550	-	-	-	-	0
Vete	610	490	570	680	590	680
Råg	90	80	160	160	130	240
Korn	230	70	210	200	170	160
Havre	250	180	210	140	80	70
Oljevaxter	0	160	100	180	190	130
Socketbeta	2 390	60
Potatis	1 590	2 220	3 550	3 990	3 780	4 240
Övr. jordbruksprod.	30	570	710	850	730	760
Trädgård	5 200	8 200	9 400	9 200	10 300	10 700
Lök	1 520	2 280	2 550	2 250	2 710	2 830
Gurka	190	200	100	60	55	85
Purjo	320	140	180	160	180	180
Kinakål	860	540	300	270	170	170
Äppel	1 090	3 880	4 750	4 850	5 220	5 560
Tomater	50	360	250	160	340	250
Isbergssallat	550	370	300	270	270	205
Övr. frukt och gröns.	580	440	980	1 180	1 300	1 440

Not: Siffrorna är avrundade

Källa: ÅSUB

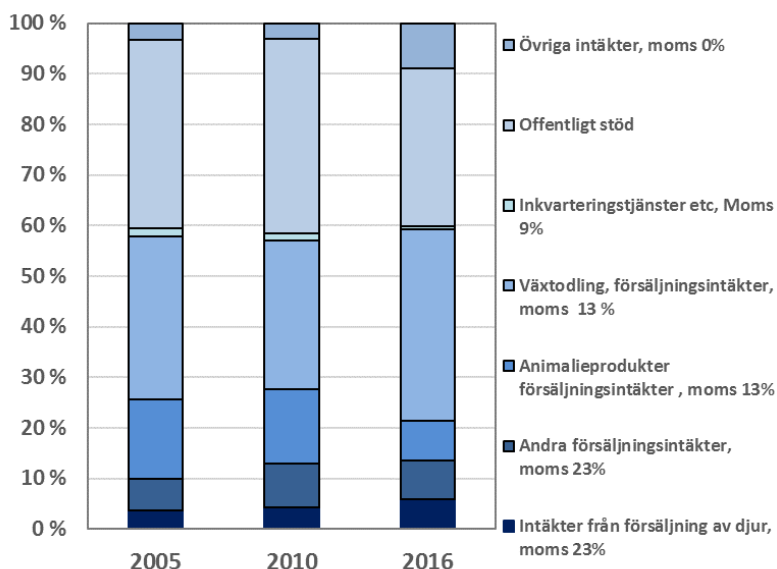
Sammantaget kan man säga att försäljningsvärdet under det senaste decenniet har återhämtat sig efter nerlagd fjäderfä- och sockerbetsproduktion. Ökning har främst skett inom äppelproduktionen men även inom t.ex. kött, spannmål och potatis. Efter mjök och äpplen utgör potatis och lök de största produkterna mätt i bruttointäkter för gårdarna.

4.2 Diversifiering och lönsamhet inom lantbruket

Ett av målen i programmet är en diversifiering av lantbruksföretagen. Det finns som vi sett ovan flera olika tendenser som pekar på en ökad produktspecialisering inom det åländska lantbruket. I *Figur 5* kan vi se tecken som eventuellt kan tyda på att andra inkomster vid sidan av försäljning av jordbruksprodukter har ökat.

Intäktsgrupporna "övriga intäkter (moms 0 %)" och "Växtodling, försäljningsintäkter (moms 13 %)" har ökat sina andelar av de totala intäkterna med 6 procentenheter mellan åren 2005 och 2016. Även "intäkter från försäljning av djur (moms 23 %)" och andra "försäljningsintäkter (moms 23%)" har ökat sin andel med tre respektive två procentenheter. Däremot har både "Animalieprodukter försäljningsintäkter (moms 13%)" och "Offentligt stöd" minskat mellan åren.

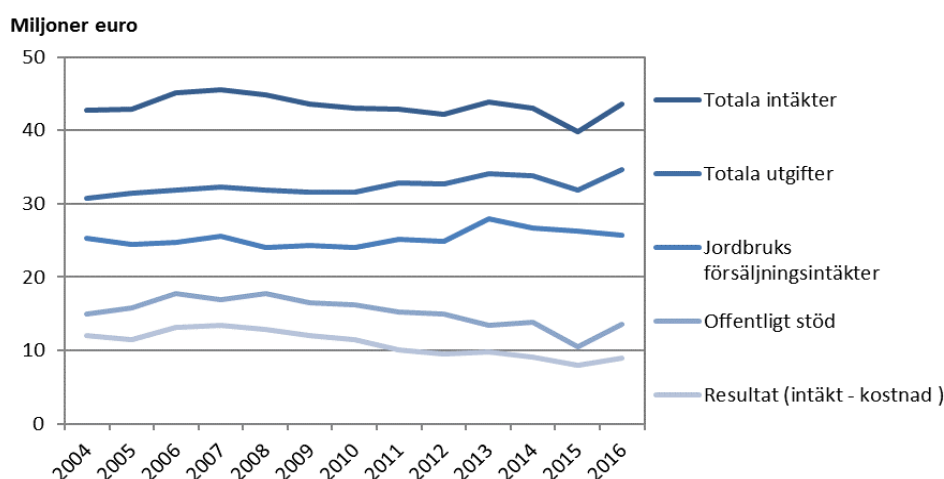
Figur 5. Olika intäktskällors andel av totala intäkterna, enligt bokslut⁸

Källa: Statistikcentralen 2019, bearbetningar ÅSUB.

Jordbrukets resultat ökade 2015-2016. Intäkterna har pendlat under perioden, medan utgifterna har stigit i svag takt. Intäktsökningen förklaras främst av att försäljningsintäkterna inom växtodlingen samt de övriga intäkterna har ökat en aning. Den åländska utvecklingen liknar den inom sektorn i Finland som helhet. Det bör dock framhållas att de senaste uppgifterna om jordbruksföretagens bokslutsuppgifter är från 2016. Det innebär att det kommer att dröja två år innan vi ser den samlade bilden av effekterna av den exceptionella torkan sommaren 2018. Torkan har på många sätt präglat jordbruksföretagens förutsättningar det senaste halvåret.

Figur 6. Jordbruksföretagens intäkter och utgifter 2004–2016, 2016-års priser⁹

Källa: Statistikcentralen 2019, bearbetning av ÅSUB

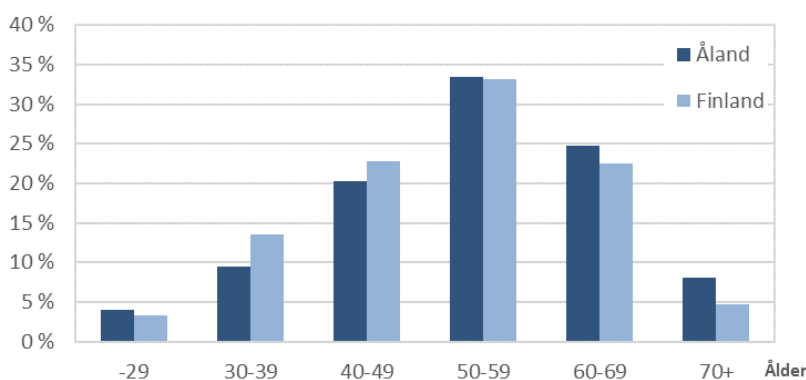
⁸ Statistiken är baserad på jordbruksföretag, dvs även dödsbon och rörelser som drivs som sammanslutning ingår. I statistiken ingår inte företag i aktieföretagsform.

⁹ Bygger på data från LUKE där aktieföretag inte ingår.

4.3 Åldersstrukturen inom lantbruket

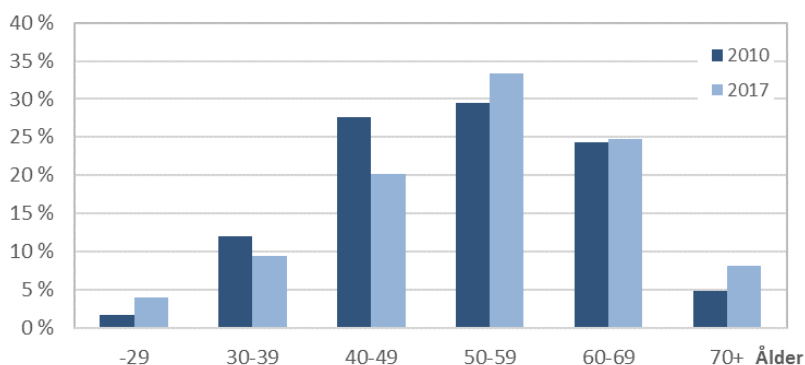
År 2017 var medelåldern för de åländska lantbrukarna 54,0 år. Detta innebär att Åland hade den högsta medelåldern av samtliga finska landskap. Medelåldern för hela landet var 52,1 år. I Figur 7 nedan kan man se att de åländska andelarna är lägre än de för hela Finland i samtliga åldersgrupper under 50 år, medan motsatt förhållande gäller för de äldre åldersgrupperna. Som kan ses i Figur 8 har åldersfördelningen sedan 2010 ytterligare rört sig något mot äldre jordbrukare.

Figur 7. Åldersfördelning för lantbrukare på Åland och i hela Finland 2017

Källa: LUKE, bearbetningar ÅSUB

Figur 8. Åldersfördelning för lantbrukare på Åland 2010 och 2017

Källa: LUKE, bearbetningar ÅSUB

5 Svar på utvärderingsfrågor CEQ1-18

I följande kapitel presenteras utvärderingens resultat utifrån den interventionslogik som kan utläsas i tabell 1, kapitel 2. Effekterna av insatserna inom de olika åtgärderna värderas således i första hand under de prioriteringar och fokusområden där åtgärderna har primär tilldelning av resurser inom programmets struktur. Det är således främst inom dess primärt prioriterade områden som bedömningarna kan utmynna i direkta slutsatser och rekommendationer.

5.1 Prioritering 1

Mål med prioritet: Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden.

Hela unionsprioriteringen saknar primär tilldelning i det åländska LBU-programmet.

Prioriteringen, som är en horisontell prioritering, är indelad i tre fokusområden, varav två omfattar åtgärder som sekundärt bidrar till prioriteringens mål. Fokusområdet Främja innovation, samarbete och utveckling av kunskap på landsbygden omfattar (1A) åtgärderna Kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (M01) och Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (M02).

Fokusområdet Främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk (1C) omfattar också åtgärden Kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (M01).

CEQ 1: Fokusområde 1A

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till innovation, samarbete och utveckling av en kunskapsbas i landsbygdsområden?"

FO 1A har ingen primär tilldelning av finansiering inom Ålands LBU.

Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder), M02- Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (delåtgärd 2.1-stöd till hjälp att anlita rådgivningstjänster) och M19- Stöd till Leader-program för lokalt ledd utveckling bidrar sekundärt till fokusområde 1A.

Sammanlagt 350 000 euro eller 0,63 % av landsbygdsprogrammets planerade offentliga utgifter för M01 och M02 som är programmerade under fokusområde 2 A är därmed en indikator på genomförandet inom detta fokusområde (se även T1 nedan).

Av de åtgärder som sekundärt bidrar till fokusområdet har fem utbildningsinsatser (M01) slutförts med sammanlagt 279 deltagare (målet var 150 deltagare, se CEQ 3). Sammanlagt har dock 11 projekt beviljats medel. För rådgivningsinsatserna (M02) är situationen likartad, sex stödmottagare har fått rådgivning och sammanlagt 18 projekt har fått beslut om beviljning. Inom Leader finns en LAG-grupp och

sammantaget 13 projekt har slutförts och totalt 28 projekt har erhållit beslut. Inget av Leader-projekten har dock som mål interregionalt eller transnationellt samarbete.

Allmänna resultatindikatorer:

T1: % av utgifter inom ramen för artiklarna 14, 15 och 35 i förhållande till programmets totala finansieringsram (art. 14, 15 och 35):

0,02 % av målet på 0,63 % av utgifterna inom ramen för artiklarna 14,15 och 35 i förhållande till programmets totala finansieringsram (art. 14, 15 och 35) har slutförts.

Bedömningskriterier:

- LBU-projekt som är innovativa och kunskapsbaserade
- Skapande/etablering av nya operationella grupper
- Olika former av partners som är involverade i EIP (European Innovation Partnerships) grupper.

Bedömning:

Utvärderingen har inte kunnat identifiera några nya direkta innovationer eller innovativa processer som ett resultat av de åtgärder som sekundärt bidrar till fokusområdet. Däremot finns starka element av kunskapsbaserade utbildningsinsatser samt rådgivningsinsatser. Framför allt Ålands hushållningssällskap har etablerats som en utbildningsanordnare med möjligheter att förmedla kunskap från forskare och experter utanför Åland. Som exempel på sådana forskningsbaserade kurser kan nämnas en kurs i kvävetillförsel och markvård i ekologisk odling samt en kurs om förebyggande av parasiter på häst. Även formerna för utbildningsinsatserna har utvecklats så att det ger utrymme för nätverkande och utbyte av erfarenheter mellan kursdeltagarna. Utbildningsinsatserna är dock generellt korta utbildningstillfällen, många endast endagskurser.

Leaderprojekten med fokus på olika typer av kunskapsutveckling är få till antalet. Men i åtminstone något fall har de förutsättningar att ge ett positivt bidrag till en framtida utveckling av nya "kunskapsnischer" inom de åländska landsbygdsnäringarna.

Inom ramen för indikatoruppföljningen finns inte uppgifter om nystartade operationella grupper. Flera av de projekt som slutförts inom de relevanta åtgärderna har dock bidragit till ökat nätverkande inom branschen. Bland dessa kan nämnas utbildningsinsatser inom ekologiskt jordbruk.

Ålands LBU-program tillämpar inte EIP (Se utvärderingsrapporten för programmet från 2017).

Rekommendationer:

Inom ramen för såväl kunskapsöverföring och information som rådgivningstjänsterna finns det utrymme att öka aktiviteterna och i samband med den höjda aktivitetsnivån även ytterligare dra nytta av den forskning och utveckling som sker utanför Åland. Programmet ger goda förutsättningar för att ligga i framkant vad gäller tillämpning av ny kunskap inom jordbruket och landsbygdsutvecklingen även om den småskaliga regionen sätter vissa gränser för att driva direkt innovativt utvecklingsarbete. Inom rådgivningen finns möjligheter att samla flera gårdar för att sprida kostnaderna om externa experter anlitas.

Utvärderarna påminner om att den metodik för att främja relationen mellan forskning och landsbygdsbaserade sektorer, initierad via 'European Innovation Partnerships' (EIPs) kan vara en värdefull möjlighet att framöver tillämpa i implementeringen av landsbygdsutvecklingsprogram även på Åland.

CEQ 2: Fokusområde 1B

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet stärkt banden mellan jordbruk, livsmedelsproduktion och skogsbruk samt forskning och innovation, även för att få till stånd förbättrad miljöförvaltning och miljöprestanda?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020. FO 1A har ingen primär tilldelning av finansiering inom Ålands LBU.

Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) och M02- Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (delåtgärd 2.1-stöd till hjälp att anlita rådgivningstjänster) bidrar sekundärt till fokusområde 1B.

Bedömningskriterier:

- Långsiktigt samarbete mellan jordbruk, livsmedelsförädling och skogsbruk samt institutioner för forskning och innovation har etablerats.
- Samarbetsaktiviteter mellan jordbruk, livsmedelsförädling och skogsbruk, forskning och innovation med syfte att förbättra miljöledning och prestation har genomförts.

Bedömning:

Eftersom fokusområdet inte omfattas av det åländska programmet har inte några specifika utvärderingsinsatser kunnat göras inom området. Rekommendationen att programmet ger utrymme för ökade insatser inom utbildning och rådgivning samt att det inom ramen för dessa insatser finns goda förutsättningar att ytterligare dra nytta av och etablera samarbete med forskning och utveckling som sker utanför Åland gäller dock även för detta fokusområde.

CEQ 3: Fokusområde 1C

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till livslångt lärande och yrkesutbildning inom jordbruks- och skogsbrukssektorn?"

FO 1C har ingen primär tilldelning av finansiering inom Ålands LBU.

Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) och M02-

Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (delåtgärd 2.1-stöd till hjälp att anlita rådgivningstjänster) bidrar sekundärt till fokusområde 1C.

Allmänna resultatindikatorer / allmänna utfallsindikatorer:

T3 (012): Totalt antal deltagare som utbildats enligt artikel 14 (M01) i förordning (EU) nr 1305/2013: 279 deltagare (målet 150 deltagare)

O11: Antal genomförda utbildningsdagar: 5,5 utbildningsdagar i slutförda projekt fram till 31.12.2018.

Bedömningskriterier:

- Andel av befolkningen på landsbygden som har slutfört insats inom livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord och skogsbruket har ökat.

Bedömning:

Utbildnings- och rådgivningsinsatserna inom ramen för programmet omfattar huvudsakligen korta insatser, vanligen endast en dag. För rådgivaren krävs därutöver förberedelser. Merparten av utbildningarna har engagerat experter utanför programregionen och cirka en tredjedel av utbildningstillfällena har hållits med aktuell forskning som grund (projektregister, bedömning av utbildningsarrangörer).

Antalet insatser är tillsvidare begränsade men efterfrågan har ökat. Enligt utbildningsarrangörer och programorganisationen har informationsinsatser bidragit till att allt fler jordbrukare ser möjligheter med såväl utbildningsutbudet och rådgivningen. Utbildningstillfällena har hållit hög kvalitet och gett deltagarna ett sådant mervärde att de gärna deltar i andra utbildningar. Ingen av utbildningarna har dock berättigat till något certifikat eller formell examen. Enligt den senaste sysselsättningsstatistiken (31.12.2016) fanns 416 personer med huvudsyssla inom jordbruket. Målgruppen för utbildningsinsatserna är dock inte bara jordbrukare utan även till exempel partners med annan huvudsyssla, livsmedelsindustrin, representanter för banker och lantbrukssekreterare. Av Ålands befolkning på 29 489 personer bodde 17 812 i landskommunerna, vilket innebär att 1,6 procent av befolkningen deltagit i en utbildning.

Rådgivningsinsatserna begränsar sig tillsvidare till sex insatser på sex gårdar. Rådgivningen har hållits av experter från Åland och har omfattat olika aspekter inom jordbruket såsom ekonomi, växtföljder, förnyandet av produktionsinriktning

och gödsling.

På Åland erbjuds ingen formell utbildning inom lantbruk- och landsbygdsutveckling via ordinarie utbildningsinstitutioner. För att få en formell examen eller behörighet krävs att man studerar utanför Åland eller passar på då externa utbildningsanordnare erbjuder utbildning på Åland, vilket till exempel Optima yrkesutbildning gjort vartannat år (samkommun från Österbotten) för att tillmötesgå kravet för att erhålla startstöd. De utbildningar som ordnas via bland andra Ålands hushållningssällskap fyller därför en viktig funktion för kompetensutveckling, för nätverkande samt för att fylla de krav på vidareutbildning som finns inom den ekologiska produktionen.

Rekommendationer:

Genomförandet av åtgärderna för information, utbildning och rådgivning är vad gäller antal insatser och beviljade medel fortfarande på en låg nivå. Åtgärdernas utgör en mycket begränsad andel av programmet men har en viktig roll i utvecklingen av sektorn och kompetensen bland jordbrukarna. Trots att efterfrågan på såväl utbildningsinsatser som på rådgivning har ökat finns utrymme för ökade informationsinsatser så att möjligheterna blir mer kända och större delen av de aktiva jordbrukarna omfattas. Det finns också utrymme för att samordna rådgivningen på gårdarna i högre grad så att flera kan få del av insatserna samt att använda ökade resurser till att anlita externa experter och forskare utanför Åland. Genom samordning kan kostnaderna för kurserna och rådgivningen fördelas på flera aktörer. En viktig del i utbildningsinsatserna är den obligatoriska utbildningen inom ekologisk produktion. Utbildningsåtgärden har här en potential att ytterligare bidra till hållbart jordbruk genom sin roll för kunskapsspridningen.

5.2 Prioritering 2

Mål med prioritet: Förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva och konkurrenskraft inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning

Prioritering 2 omfattar två fokusområden, Förbättra jordbruksföretagens ekonomiska resultat och underlätta omstrukturering och modernisering av jordbruksföretagen särskilt i syfte att öka marknadsdeltagande och marknadsinriktning samt diversifiering av jordbruksverksamhet (2A) respektive Underlätta inträdet i jordbrukssektorn för jordbrukare med tillräcklig kompetens och i synnerhet generationsskiftet (2B).

CEQ 4: Fokusområde 2A

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till att förbättra den regionala ekonomiska utvecklingen, omstruktureringen och moderniseringen av de jordbruksföretag som fått stöd, särskilt genom att öka deras deltagande på marknaden och diversifiera jordbruksverksamheten?"

Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder), M02-Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (delåtgärd 2.1-stöd till hjälp att anlita rådgivningstjänster) och M04 Investeringar i fysiska tillgångar (delåtgärd 4.1 – stöd till investeringar i jordbruksföretag) är programmerade under fokusområde 2A.

Åtgärderna M06 Jordbruks och affärsutveckling (delåtgärd 6.1-nyetableringsstöd för unga jordbrukare) och M04 Investeringar i fysiska tillgångar (delåtgärd 4.2 stöd till investeringar i bearbetning/marknadsföring och/eller utveckling av jordbruksprodukter) bidrar sekundärt till fokusområde 2A.

Allmänna resultatindikatorer / allmänna utfallsindikatorer:

R1/T4: % jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (13,79 %):

Måluppfyllelsen var vid årsskiftet 7,24 procent.

O3: Antal insatser/ingrepp som fått stöd: 60 insatser

O4: Antal företag som fått stöd för investeringar i jordbruksföretag (för beräkning av R1): 42 jordbruksföretag

I det åländska programmet finns ytterligare fyra utfallsindikatorer;

1) Antal stödmottagare som fått rådgivning (M02): Mål 340, utfall 6

2) Offentliga utgifter (M02): Mål 50 000 €, utfall 1 168,69 €

3) Antal deltagare i utbildningskurser (M01): Mål 150, utfall 279

4) Offentliga utgifter (M01): Mål 110 000 euro, utfall 10 201,87 €

När drygt hälften av målnivån nåtts för investeringsstöden till jordbruksföretagen och mindre än hälften av finansieringsramen för åtgärden beviljats kan redan noteras en stor variation i stödets inriktning och att stöden omfattar många olika produktionsinriktningar. Bland de större investeringarna kan nämnas ungdjursstall för kvigor, växthus, ULO-lager (lager med låg syrenivå), produktionslager för lök, fårhus, bevattningsanläggning för potatisodling samt moderna potatisupptagare för att säkerställa högkvalitativ råvara för industrin. Överlag finns relativt många investeringar i ny teknik för bevattning, men även ett par exempel på energibesparande investeringar. Av de 60 insatserna som har fått stöd är 44 projekt helt slutförda och omfattar 34 olika jordbruksföretag.

Allmänna kontextindikatorer:

Jordbruksföretagarinkomst (CCI 26 = I.01) samt jordbruksföretagens intäkter

På Eurostat finns inte uppgifter om jordbruksföretagarinkomsten specifikt för Åland och därmed inte för det relevanta programområdet. Utvärderarna har därför valt att använda data från Statistikcentralen och LUKE i Finland för att presentera läget för Åland.

Tabell 10. Jordbruksföretagens intäkter och resultat 2010-2016, miljoner euro i 2016-års priser samt

förändring 2010-2016, %

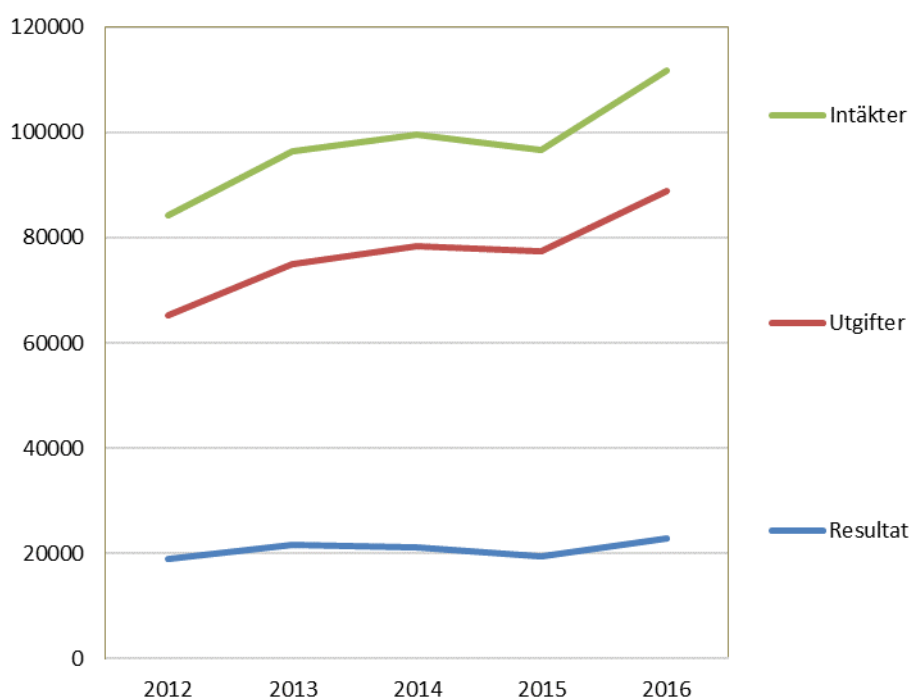
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Förändring, %
Totala intäkter	43,06	42,88	42,18	43,89	43,01	39,78	43,60	1,3
Totala utgifter	31,57	32,78	32,69	34,09	33,86	31,80	34,68	9,8
Jordbruks försäljningsintäkter	24,10	25,17	24,86	27,96	26,71	26,29	25,66	6,5
Offentligt stöd	16,23	15,31	14,94	13,46	13,88	10,55	13,56	-16,41
Resultat (intäkt - kostnad)	11,49	10,10	9,49	9,80	9,14	7,98	8,93	-22,31

Källa: Statistikcentralen 2019, bearbetningar ÅSUB

Jordbrukets försäljningsintäkter har ökat med 6,5 procent från 2010 till 2016, men kostnaderna har stigit betydligt snabbare. När stödnivåerna därtill har sjunkit under perioden medför det ett sämre resultat för jordbrukssektorn som helhet. Under innevarande programperiod har cirka 98 procent av alla åländska gårdar omfattats av någon form av offentligt stöd. Viktigt att framhålla här är att det under den aktuella perioden inträffat flera externa händelser som har haft avgörande betydelse för intäkterna och resultatutvecklingen. En sådan händelse är den handelstvist med Ryssland som påverkade mjölksektorn och dess priser särskilt hårt. Krisen ledde även till att fler mjölkproducenter avvecklade verksamheten tidigare än planerat (Källa: intervju med genomförandeorganisationen).

En analys av utvecklingen per företag nyanserar bilden och visar på en något mer positiv utveckling under programperioden. Genom att antalet jordbruksföretag fortsatt att minska väger intäktsutvecklingen i genomsnitt upp för de ökade kostnaderna och resultatutvecklingen har i medeltal varit relativt stabil eller till och med mycket svagt ökande under de första åren av programperioden.

Figur 9. Intäkter, utgifter och rörelseresultat per jordbruksföretag, euro i fasta priser 2012-2016

Källa: Statistikcentralen 2019, bearbetningar ÅSUB

Arbetsproduktivitet inom jordbruket och faktorproduktivitet (CCI 14, CCI 27, I.03)

Arbetsproduktiviteten inom jordbruket varierar relativt mycket beroende på skördarnas utfall och prisernas utveckling. Särskilt stora blir variationerna inom en så avgränsad ekonomi som den åländska jordbruksekonomin utgör. Samtidigt är det åländska landsbygdsprogrammets inverkan på utfallet i landet som helhet begränsat, analysen av effekterna bör göras för själva programområdet. Vi presenterar en längre tidsserie över arbetsproduktivitets utveckling på Åland och i Finland som helhet i Tabell 11. En jämförelse med situationen i landet som helhet visar att produktiviteten inom det åländska jordbruket i genomsnitt var något under den förra programperioden. Medan produktiviteten stigit i landet som helhet under innevarande periods första år har utvecklingen tenderat vara den motsatta för det åländska lantbruket där produktiviteten sjunkit något.

Tabell 11. Produktivitet inom jordbruket på Åland och i Finland 2006-2016, förädlingsvärde i euro/arbetad timme, 2016-års priser¹⁰

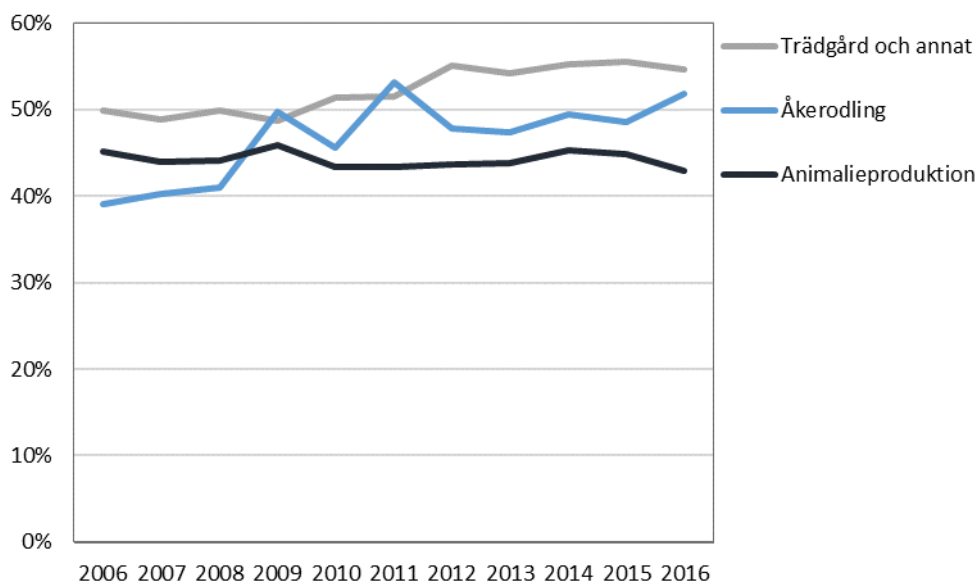
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Genomsnitt 2006-2013	Genomsnitt 2014-2016
Åland, jordbruket	6,50	8,14	7,97	7,62	7,37	6,97	6,87	8,57	7,58	8,11	5,84	7,50	7,17
Finland, jordbruket	5,53	6,07	5,77	6,96	7,03	7,58	7,07	8,06	7,10	7,23	8,27	6,76	7,53

Källa: Statistikcentralen 2019, bearbetningar ÅSUB

Specifika uppgifter för faktorproduktiviteten för Åland saknas. Av Figur 10 framgår dock att arbetets andel av faktorinsatserna har ökat inom åkerodlingen och trädgårdsproduktionen medan andelarna hållits relativt konstant inom animalieproduktionen. Eftersom de totala intäkterna har ökat något samtidigt som den totala jordbruksarealen på Åland hållits relativt stabil på 13 700 - 13 900 hektar under 2010-talet innebär det en marginell produktivitetssökning räknat per landareal.

¹⁰ Den beräknade arbetstiden härrör från regionalräkenskaperna (Statistikcentralen), där den beräknade tiden grundar sig på olika statistikällor, bl a från skattemyndigheten.

Figur 10. Arbetets andel av produktionsfaktorerna för olika produktionsinriktningar 2006-2016,

Källa: Statistikcentralen 2019, ÅSUB bearbetningar

En granskning av storleksstrukturen för de jordbruksföretag som fått investeringsstöd visar att 84 procent av de som har fått stöd för investeringar har gårdar på 20 hektar eller mer och 55 procent av gårdarna som fått investeringsstöd är över 50 hektar.

Bedömningskriterier:

- Jordbruksproduktionen per årlig arbetsenhet av stödda jordbruksföretag har ökat
- Lantbruksföretag som har moderniserats
- Lantbruksföretag som har omstrukturerats

Extra bedömningskriterier:

- Lantbruksföretagens ekonomiska resultat har förbättrats
- Lantbruksföretagens marknadsdeltagande har ökat
- Lantbruksföretagens diversifiering inom jordbruket har ökat

Stödmottagarnas bedömning av insatsernas effekter

För att bedöma stödets direkta inverkan på indikatorerna och bedömningskriterierna har en större intervjustudie riktad till stödmottagare med slutförda projekt genomförts. Intervjuerna med stödmottagarna visar på att särskilt investeringsstöden (M04), men även startstöden (M06) har haft avgörande betydelse för att förbättra jordbruksföretagens förutsättningar och konkurrenskraft.

Investeringsstöden har riktat sig till en stor variation av insatser inom rad olika produktionsinriktningar. Många företag har tagit steg i riktning mot ökad modernisering och en stor majoritet av stödmottagarna bedömer att produktiviteten har förbättrats. Investeringarna har i många fall bidragit till att inkomsterna har ökat väsentligt och kostnaderna per enhet sjunkit. Sammantaget har investeringarna nästan genomgående bidragit till ett markant bättre resultat och att

konkurrenskraften därmed stärkts.

Frågan om marknadsdelagandet har ökat bedömdes på en fyra-gradig Likert-skala, från "inte alls" till "i väldigt stor utsträckning". Det vanligaste svaret var "i rätt stor utsträckning" där motiveringarna främst handlade om mycket högre produktion. Andra förklaringar är produktion av nischprodukter där andelen av marknaden kunnat växa betydligt samt konsumentanpassade förpackningar som ökar efterfrågan och minskar svinnet av produkter och förpackningar. Några av de svarande är helt nystartade och därmed nya på marknaden. De projekt som bedömer att marknadsdeltagandet inte påverkats alls utgörs främst av miljörelaterade investeringar.

Få företag har ändrat produktionsinriktning eller omstrukturerat produktionen och det är inte så många investeringar som bidragit till någon högre grad av diversifiering. De svarande har bedömt att de nya produktionsinriktningar eller nya produkter som företaget gått in för har genomförts oberoende av stödinsatsen. På den kritiska frågan om investeringen hade kunnat genomföras även utan stödet svarar närmare hälften att det inte alls hade varit möjligt eller först i ett senare skede. Det bör dock beaktas att intervjuurvalet har haft en tyngdpunkt på lite större investeringar. En dryg fjärdedel vardera hade antingen genomfört insatsen i sin helhet även utan stöd eller en större del av projektet. Ett vanligt svar är att stödet har skapat förutsättningar att satsa på den teknik eller metod som är modernast och ligger i framkanten av utvecklingen. Det kunskapsbaserade inslaget har därmed ökat inom företagen som fått stöd. Utan stödet hade satsningen fått en mera konventionell inriktning, och teknikutvecklingen hade blivit långsammare. Effekterna kan således vara positiva trots att så kallade dödviktsförluster registrerats, dvs att projekt kunde ha förverkligats även utan stöd.

Bedömning:

Den sammanfattande bedömningen är att de jordbruksföretag som har fått stöd har moderniserats. Stödet har i många fall möjliggjort att företagen kunnat satsa på den senaste, kunskapsbaserade tekniken. I flera fall har relativt etablerad teknik använts i ett helt nytt sammanhang. Såväl analysen av bokslutsdata som bedömningarna från intervjuerna och med genomförandeorganisationen stödjer bilden av att inkomsterna har ökat och produktiviteten förbättrats. Det har bidragit till ett något förstärkt resultat som även ger ett visst utslag i bokslutsanalysen av utvecklingen per företag. Den samlade utvecklingen i branschen som helhet är inte lika positiv. Resultatet för marknadsdeltagandet ser positivt ut och skapar potential för ökade inkomster framöver. Intervjuerna ger en bild av stort medvetande om marknadsutvecklingen och rätt god anpassning till efterfrågan.

Programmets effekter på arbetsproduktiviteten är tillsvidare svagare, produktiviteten per arbetad timme har hittills snarast sjunkit under programmets första år. Utvärderingsinsatserna längre fram under programperioden får fastställa utvecklingen på lite längre sikt. Inte heller har några större effekter på omstruktureringen av branschen eller diversifieringen av företagen kunnat

fastställas.

Rekommendationer:

Genomförandet av programmet har visat positiva resultat vad gäller jordbruksföretagens inkomstutveckling, produktivitet, resultat och marknadsdeltagande för de företag som investerat. Utvärderarna rekommenderar fortsatta insatser för att öka produktiviteten så att resultatet per arbetsinsats kan förbättras. Genom modernisering av företagen kan effektiviteten i produktionen höjas. Även ökad förädlingsgrad och fortsatt stöd för ökad marknadsanpassning och diversifiering av marknaderna rekommenderas för att stärka inkomstutvecklingen och produktiviteten. Informationen om möjligheterna till och användningen av rådgivningsinsatser kan intensifieras. Mot bakgrund av riskbilderna och sårbarheten inom näringen förordas även prioritering av ökad diversifiering av produktionen såväl inom jordbruksföretagen som på Åland totalt sett.

CEQ 5: Fokusområde 2B

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet underlättat inträdet i jordbrukssektorn för jordbrukare med tillräcklig kompetens och i synnerhet generationsskiften?"

Åtgärderna M06 – jordbruks- och affärsutveckling (delåtgärd 6.1-nyetableringsstöd för unga jordbrukare), är programmerat under fokusområde 2B.

Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder), M02- Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (delåtgärd 2.1-stöd till hjälp att anlita rådgivningstjänster) bidrar sekundärt till fokusområde 2B.

Allmänna resultatindikatorer / allmänna utfallsindikatorer:

R3/T5: %-andel jordbruksföretag med stöd från LBU för affärsutvecklingsplaner/ investeringar för unga jordbrukare (3,79 %):

Måluppfyllelsen var vid årsskiftet 2,41 %

O4: Antal stödmottagare som fått nyetableringsstöd-unga jordbrukare: 14 stödmottagare

O4: Antal företag som fått stöd för investeringar i jordbruksföretag: 42

Efterfrågan på stöd för att starta nya jordbruksföretag ser god ut. Vid tidpunkten för utvärderingen har närmare två tredjedelar av målnivån nåtts. Bland de nystartade företagen finns såväl generationsskiften inom familjen som företagsköp. De nya företagen representerar också en relativt stor vidd av produktionsinriktningar såsom åkergrödor, trädgårdsväxter och fruktodling och betesdjur. Det kan därtill noteras att eftersom det är ett generellt krav på utbildning inom branschen för att erhålla startstöd så har samtliga jordbruksföretag som fått del av startstödet en adekvat utbildning och bidrar till kompetensen inom branschen.

Allmänna kontextindikatorer

Jordbruksföretag, lantbruksarbetskraft och åldersstruktur för jordbrukarna (CCI 17, CCI 22, CCI 23)

Antalet aktiva jordbruksföretag har totalt sett minskat med drygt 14 procent från 2013 till 2017. Snabbast har utvecklingen varit inom djurhållningen där antalet gårdar tillsvidare har minskat med 19 procent under den här programperioden.

Tabell 12. Jordbrukslägenheter efter huvudproduktionsinriktning 2010-2017

Huvudproduktionsinriktning	2010	2013	2014	2015	2016	2017
Lägenheter med produktion totalt	561	470	449	428	410	403
Djurhållning	194	173	163	158	146	140
Växtodling och annan produktion	367	297	286	270	264	263

Källa: Jord- och skogsbruksministeriet, bearbetningar ÅSUB

Även om antalet sysselsatta på Åland totalt sett ökat med nästan 5 procent mellan 2012 och 2016 tack vare inflyttning till regionen har sysselsättningen inom jordbruket och livsmedelsindustrin fortsatt att sjunka. Inom jordbruket har de sysselsatta minskat med 52 personer eller drygt 11 procent och inom livsmedelsindustrin med 9 personer eller knappt tre procent. Även inom skogsbruket har det skett en viss tillbakagång i antalet sysselsatta.

Tabell 13. Antal sysselsatta efter näringsgren (huvudsyssla), Åland, 31.12 (NI2008)

Näringsgren	2013	2016
Totalt	13 928	14 598
Jordbruk, skogsbruk och fiske	559	525
01 Jordbruk och jakt samt service	443	412
02 Skogsbruk	50	37
Tillverkning	967	913
10–11 Framställning av livsmedel och drycker	317	307

Källa: ÅSUB sysselsättningsstatistik, Statistikcentralen 20109

I takt med att sysselsättningen i primärnäringsarna har minskat har även de sysselsatta som har en adekvat utbildning inom området minskat i antal (

Tabell 14). Om man däremot ser till andelen utbildade bland de sysselsatta i branschen har den ökat något 2013-2016, från 27 till 28 procent. Landsbygdsprogrammet ger förutsättningar för fortsatt positiv utveckling av andelen utbildade inom branschen.

Tabell 14. Utbildade inom lant- och skogsbruk inom den sysselsatta arbetskraften, antal personer 2013 och 2016

År	Nivå	Jordbruk, skogsbruk, fiske	Tillverkning
2013	3-8 Utbildning på minst mellannivå	149	34
2013	5-8 Utbildning på högre nivå	34	13
2016	3-8 Utbildning på minst mellannivå	145	29
2016	5-8 Utbildning på högre nivå	32	11

Källa: ÅSUB sysselsättningsstatistik, Statistikcentralen. Examenstatistiken saknar delar av examina avlagda utanför landet och är därför inte fullständig.

Som framgick i analysen av jordbrukets struktur i kapitel 4 är åldersstrukturen bland jordbrukarna generellt mindre fördelaktig på Åland än i landet som helhet. Medelåldern för de åländska jordbrukarna var 54 år 2017, medan motsvarande medelålder var 52 år i landet som helhet. En positiv observation är att det är en större andel unga under 30 år aktiva inom lantbruket på Åland och att antalet unga jordbrukare under 30 nästan har fördubblats sedan 2010, se närmare utveckling i Figur 7 och Figur 8.

Stödmottagarnas bedömning av startstödet effekter

De unga jordbrukarna som har fått startstöd är generellt väldigt positiva till de möjligheter som startstödet ger under de första åren i branschen. Stödet har gjort det möjligt att komma igång fortare med verksamheten, och på så sätt även snabbare få intäkter från företaget och möjliggöra avveckling av andra inkomstkällor. Generationsväxlingarna inom jordbruksverksamheten har ofta bidragit till ökat produktionsvärde på jordbruksarealerna genom till exempel övergång från spannmål mot specialgrödor. På frågan om startstödet varit en förutsättning för uppstarten av verksamheten eller om respondenten hade kunnat starta upp jordbruksföretaget även utan detta stöd är det vanligaste svaret att stödet i rätt stor utsträckning var en förutsättning. Det näst vanligaste svaret var att startstödet i viss utsträckning var en förutsättning. Startstödet bedöms av flera ge en form av inkomstförsäkring vid uppstarten. En respondent framhåller att det är en viss motsägelser i att programmet generellt uppmuntrar till samarbete men att stödmottagare i form av en sammanslutning får samma storlek på startstödet som enskilda jordbrukare. Flera unga jordbrukare har även redan från starten etablerat olika former av samarbeten kring till exempel maskiner, arbetskraft, arbetsinsatser och inköp, vilket ger en konkurrensfördel även på sikt.

Av de 14 jordbruksföretag som erhållit startstöd har nio företag slutfört startstödsperioden. Därutöver finns flera nya sökande som aviserat intresse för stödet. Sett över en längre tid har förutsättningarna för generationsväxlingar ändrat genom att varje generation är verksamma en längre tid (Källa: intervju med genomförandeorganisationen).

Bedömningskriterier:

- Jordbrukare med jordbruksutbildning som har trätt in till jordbrukssektorn
- Andelen av adekvat utbildade unga odlare har ökat inom jordbrukssektorn

Bedömning:

Antalet unga jordbrukare på Åland har vänt, antalet jordbrukare som är under 30 år har nästan fördubblats under 2000-talet, och det finns i dagsläget fortsatt en viss efterfrågan på startstödet. Utbildningskravet bidrar till kompetensen i branschen. De nystartade företagen representerar olika produktionsinriktningar vilket bidrar till diversifieringen i området och stödet har bidragit till snabbare intäktsgenerering för företagen.

Rekommendationer:

Intervjuerna med de nystartade företagen vittnar om en relativt god tillförsikt bland de nya företagen, och utgör en bra grund för den framtida utvecklingen inom näringen och för det fortsatta genomförandet av programmet. En ökad samverkan med utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom jordbrukssektorn.

5.3 Prioritering 3

Mål med prioritet: Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket.

Inom prioriteten finns endast ett fokusområde och en åtgärd adresserad i det åländska LBU-programmet, nämligen fokusområdet Förbättra primärproducenternas konkurrenskraft genom att på ett bättre sätt integrera dem i livsmedelskedjan med hjälp av kvalitetssystem, skapa mervärde för jordbruksprodukter, säljfrämjande åtgärder på lokala marknader och inom korta leveranskedjor, producentgrupper och producentorganisationer samt branschorganisationer (3A).

CEQ 6: Fokusområde 3A

I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet förbättrat primärproducenternas konkurrenskraft genom att på ett bättre sätt integrera dem i livsmedelskedjan med hjälp av kvalitetssystem, skapa mervärde för jordbruksprodukter, främja lokala marknader och korta leveranskedjor, producentgrupper och producentorganisationer samt branschorganisationer?"

Åtgärden M04 Investeringar i fysiska tillgångar (delåtgärd 4.2 –stöd till investeringar i bearbetning/marknadsföring och/eller utveckling av jordbruksprodukter) är programmerade under fokusområde 3A: Åtgärden M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder), M02-Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (delåtgärd 2.1-stöd till hjälp att anlita rådgivningstjänster), M04 Investeringar i fysiska tillgångar (delåtgärd 4.1 stöd till investeringar i jordbruksföretag) samt M19- Stöd till Leader-program för lokalt ledd utveckling bidrar sekundärt till fokusområde 3A.

Allmänna utfallsindikatorer:

O4: Antal företag som fått stöd: 7 olika företag har fått Stöd till investeringar i bearbetning/marknadsföring och/eller utveckling av jordbruksprodukter

Inom delåtgärden för investeringar i bearbetning, marknadsföring och utveckling av jordbruksprodukter hade 90 procent av finansieringsramen bundits upp och 78 procent av medlen hade betalats ut. Stöden omfattade sammantaget 13 olika insatser och sju olika företag. Variationen inom investeringarna är relativt stor och omfattar bryggerihus och -utrustning för ölproduktion, förpackningslinjer och -anläggningar för förpackning av grönsaker och rotsaker, investeringar i mejeriproduktion (ekolinje) och slakterimaskiner, förädlingsmaskiner inom frukt samt försäljnings- och lagringsutrymmen för gårdsförsäljning. En övervägande del av medlen (över två tredjedelar) har gått till investeringar för ölproduktion.

Allmänna kontextindikatorer

Arbetsproduktivitet inom jordbruket och arbetsproduktivitet inom livsmedelsindustrin (CCI 14, CCI 16)

Under CEQ 4 kunde vi konstatera att arbetsproduktiviteten inom jordbruket utvecklats aningen negativt på Åland mätt i reella värden under programperiodens första år. Därtill är arbetsproduktiviteten inom jordbruket generellt lågt. På Åland är arbetsproduktiviteten mätt i förädlingsvärde per arbetad timme högre inom livsmedelsindustrin än inom den övriga industrin. Utvecklingen varierar mycket mellan åren, bland annat beroende på att antalet företag inom livsmedelsförädlingen är relativt begränsat. Arbetsproduktiviteten inom den åländska livsmedelsindustrin har sjunkit under 2010-talet, en trend som ytterligare har förstärkts från 2013 (Tabell 15). Utvecklingen har varit likartad i Finland som helhet.

Tabell 15. Arbetsproduktivitet på Åland efter bransch, förädlingsvärde euro per timme, 2000-2016, 2016-års priser¹¹

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Primärnäringar	10,46	10,55	9,70	11,23	14,23	13,75	10,12
Därav jordbruk	7,37	6,97	6,87	8,57	7,58	8,11	5,84
Livsmedelsindustri	70,68	63,96	57,43	68,08	59,01	69,55	50,14
Övrig industri	35,11	35,41	37,19	39,60	34,35	45,97	42,87
Vatten och el	74,16	55,08	82,89	85,80	86,27	91,94	89,27
Bygg	32,30	33,59	32,59	31,16	28,42	28,66	25,84
Handel	31,54	30,99	27,23	25,20	27,03	27,93	29,91
Hotell o restaurang	18,98	18,78	20,65	19,10	20,60	20,34	19,29
Transport	32,96	30,89	45,48	49,11	45,67	42,63	41,87
Företagstjänster	93,31	90,01	92,61	85,57	78,22	88,43	82,26
Övrig service	20,89	23,82	22,59	23,38	20,02	21,11	22,09

Källa: Statistikcentralen 2019, regionalräkenskaper.

Utvecklingen av produktiviteten inom såväl jordbruket som livsmedelsindustrin understryker behovet av att satsa på investeringar som höjer produktiviteten i sektorn genom att öka förädlingsgraden, stärka förutsättningarna för intjänning, öka

¹¹ Den beräknade arbetstiden härrör från regionalräkenskaperna (Statistikcentralen), där den beräknade tiden grundar sig på olika statistikkällor, bl a från skattemyndigheten.

marknadsdeltagandet och marknadsanpassningen och överlag modernisera företagen. Vid genomförandet av programmets sista år skulle det därför vara avgörande att i så stor utsträckning som möjligt prioritera investeringar som har ringverkningar inom sektorn på Åland, att prioritera investeringar i sådana förädlingsprojekt som i högre utsträckning använder lokala livsmedel och råvaror.

Prisutvecklingen för primärproducenterna

Specifik prisinformation eller statistik för Åland saknas varför bedömningen av prisutvecklingen och fördelningen av priset på de olika delarna i leverantörskedjan har bedömts på basen av nationella data. I en nyligen publicerad studie om livsmedlens prismarginaler i Finland (Piipponen et al, 2018) studeras prisbildningen för tre grupper av livsmedel, mjölkprodukter, köttprodukter och spannmålsprodukter under åren 2008, 2012 och 2016. Konsumentpriset har i studien uppdelats i marginaler för skatter, handeln, industrin respektive primärproducenter.

Minskad efterfrågan på jordbruksprodukter som följd Rysslandsblockaden och sämre konjunkturer har lett till lägre producent- och importpriser som även avspeglats i konsumentpriserna.

Marginalerna har studerats både i absoluta penningströmmar i euro och som relativa andelar. Industrin har lyckats behålla sina andelar i euro ganska oförändrade, trots att livsmedelspriserna har sjunkit mellan 2012 och 2016. Handels absoluta marginaler har minskat. Industrins relativa marginaler har ökat betydligt medan handels minskat. Primärproducenternas marginaler har i de flesta produktgrupper minskat något, särskilt gäller det för mjölk- och spannmålsprodukter.

Inom mjölksektorn (inklusive ägg) minskade primärproducenternas andel i eurobelopp för varje produkt som ingick i jämförelsen (mjölk, yoghurt, ost, mjölkfett, ägg, annat), medan den relativa andelen av det slutliga konsumentpriset har varit stort sett konstant. Industrins andel steg markant mellan 2012 och 2016, nästan 20 procentenheter, medan handels andel minskade något. Primärproducenternas relativa andel av mjölkprodukternas slutpris stod för kring drygt 30 procent år 2016.

Köttsektorns prismarginaler studerades genom fyra produktgrupper: nötkött, svinkött, fjäderfä och förädlade köttprodukter. Industrin ökade sin absoluta andel av priset i euro mellan 2012 och 2016 för alla grupper utom för fjäderfä där industrins andel sjönk. Relativt sett ökade industrin sin andel medan handels andel minskade mellan 2012 och 2016. Primärproducenternas absoluta andel av köttprodukternas penningströmmar sjönk för alla produktgrupper utom för svinkött. Primärproducenternas procentuella andelar har i sin tur ökat för nötkött och förädlade köttprodukter. Sett över hela köttsektorn har producenternas relativa andel ökat ca 3 procentenheter mellan 2012 och 2016. Primärproducenternas relativa andel inom köttsektorn var ca 25 procent år 2016.

Inom spannmålssektorn har de absoluta penningströmmarna till primärproducenterna varit nästan oförändrade, medan handelns inkomster har minskat och industrins stigit. Primärproducenternas andel är relativt liten inom sädeslagsprodukter p g a produkternas höga förädlingsgrad. Råvarans andel av slutpriset är runt 3 - 4 procent. Den mest markanta förändringen stod industrins relativa andel för som stigit med kring 30 procentenheter mellan 2012 och 2016, medan alla andra andelar sjunkit, dock så att handelns prismarginal har sjunkit dramatiskt från ca 30 procent till någon enstaka procentenhet.

Stödmottagarnas bedömning av investeringsstödet effekter

De stödmottagare som kontaktats genom en intervjustudie är alla nöjda med det som stödmöjligheterna medfört för företagen. Bedömningarna om hur stor del av projekten som hade genomförts om projekten inte hade fått ta del av LBU-stödet varierar mellan "en mindre del av projektet" till "i sin helhet" (gäller för mindre omfattande investeringar). Samtliga projekt har inneburit stärkt konkurrenskraft. Investeringarna har generellt ökat produktionskapaciteten och höjt förädlingsgraden. Projekten har bland annat handlat om modernisering av produktionsprocesser, förbättrade lagringsmöjligheter, effektivisering, marknadsanpassade förpackningar och förpackningsformat, högre energieffektivitet och förbättringar i arbetsmiljön för de anställda. Det finns även exempel på att de konsumentanpassade förpackningarna, till exempel i mindre bitar av stora rotsaker och förpackningar för småhushåll, ger såväl effektivare användning av förpackningsplast som minskar svinnet på livsmedel.

Inom det åländska LBU-programmet har man inte valt att lyfta någon uppföljningsindikator för implementering av kvalitetssystem inom företagen. Därmed har inte heller några projekt beviljats medel där införande av kvalitetssystem är primärt mål. Generellt kan ändå konstateras att genom att livsmedelsförädlarna i hög grad tillämpar kvalitetssystem för att stärka varumärket och konkurrenskraften innebär det att även många av jordbruksföretagen är anslutna till ett eller flera kvalitetssystem. Det här gäller såväl inom djurhållning, inom trädgårdsodling som inom potatisodlingen. Utvecklingen har dock inte något direkt samband med programmets genomförande.

LBU-programmet har inte heller lagt någon tyngdpunkt i att stärka samarbeten inom sektorn genom primärproducenters deltagande i kretsar/ringar, i kvalitetsorienterade producentgrupp och / eller mellan/interbranschorganisationer. I programmet tillämpas inte några indikatorer specifikt för samarbeten och producentgrupper och tillsvidare har inte några insatser finansierats som har den här typen av målsättningar som primära. Dock bör det framhållas att ett av de företag som haft flest projekt, Andelslaget Ålands trädgårdshall, ägs av sammantaget cirka 120 producenter. ÅTH lagrar, förädlar, packar, distribuerar och marknadsför delägarnas produkter inom och utanför Åland. ÅTH driver på utvecklingen av nya grödor, nya nischprodukter där Åland kan få betydande marknadsandelar, utvecklar förpackningar, skapar marknadsförutsättningar och omvärldsbevakar branschen. Målet är alltid att höja produktiviteten och att genom

högre avkastning kunna betala högre priser till odlarna, dvs ägarna. Även det åländska mejeriet är producentägt och verkar med samma slag av målsättningar, att utveckla produkter och marknader för att säkerställa avsättningen av den åländska mjölken med rimlig avkastning. Utvecklingen inom mjölkförädlingen har med programmets hjälp utvidgats med ekologiska produkter.

Bedömningskriterier:

- Konkurrenskraften bland primärproducenter som har fått stöd har ökat
- Primärproducentens andel av det slutliga priset på jordbruksprodukten har ökat
- Mervärdet för jordbruksprodukter från primärproducenter har ökat
- Implementeringen av kvalitetssystem bland primärproducenter har ökat
- Primärproducenters deltagande i kretsar/ringar, kvalitetsorienterade producentgrupp och / eller mellan/interbransch-organisationer har ökat

Bedömning:

Det har vuxit fram en stark medvetenhet om kundbeteende och behovet av marknadsanpassning. Såväl producenter som förädlare följer väl med utvecklingen på marknaderna i närområdet genom aktiv omvärldsanalys. Att konkurrenskraften stärkts är en bärande bedömning av insatsernas effekter. Förädlingsgraden och produktionskapaciteten har höjts genom investeringarna utan att större behov av ny arbetskraft uppstått. Nya lagringsmetoder har förlängt hållbarheten på produkter och förpackningar har marknadsanpassats efter konsumentefterfrågan. Mervärdet för produkterna har överlag ökat. Däremot har en avsevärd del av investeringsvärdet relativt liten koppling till den lokala livsmedelsproduktionen genom att ölproduktionen i landskapet endast i marginell utsträckning använder lokalt producerade jordbruksprodukter. Ökad efterfrågan på primärproducenternas produkter lokalt kan även öka den andel av priserna som tillfaller de åländska leden i livsmedelskedjan.

Det åländska LBU-programmet har inte lagt tyngdpunkt vid samverkan, producentgrupper och interbranschorganisationer. Inte heller satsningar på kvalitetssystem har prioriterats. Genom förädlarnas kvalitetssystem har dock tillämpningen av olika kvalitetssystem ändå ökat. En starkt förankrad samverkan sker även genom till exempel Ålands Trädgårdshall, ÅTH, som samägs av merparten av de åländska odlarna. Även mejeriet samägs av mjölkproducenter. Möjligheten att stärka samarbetet mellan olika produktionsinriktningar och möjligheten till samarbete med andra branscher har dock inte prioriterats i programmet. Genom valet att fokusera på de traditionella förädlingslinjerna begränsas utvecklingsmöjligheterna till viss del. Möjligheter till ökat samarbete med till exempel restauranger, inkvarteringsanläggningar samt offentlig sektor är exempel på sådana utvecklingsmöjligheter. Ökad samverkan mellan produktionsinriktningarna för att öppna upp för nya marknader samt samverkan för innovationer i branschen, till exempel via EIP, kan också bidra till korsbefruktning som ger nya affärsmöjligheter.

En begränsande bestämmelse vid förverkligandet av programmet är att energin från exempelvis biogasanläggningar endast får användas för eget bruk¹² (Intervju representanter för genomförandeorganisationen). Den här begränsningen medför hinder i utvecklingen av samarbeten i form av industriell symbios i landsbygdsregionen.

Rekommendationer:

En betydande del av investeringsstödet till livsmedelsförädlarna har gått till verksamheter där kopplingen till den lokala livsmedelsproduktionen är svag. För att få större återverkningar inom jordbruksproduktionen i programområdet som helhet bör större fokus framöver läggas på de delar av livsmedelsförädlingen som i högre grad använder lokala livsmedel som insatsvaror.

I programmets genomförande finns också utrymme för att stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher. Ökat växelverkan skapar förutsättningar för högre förädlingsgrad och ökad diversifiering som i sin tur minskar riskerna i branschen.

CEQ 7: Fokusområde 3B

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsutvecklingsprogrammet bidragit till riskförebyggande och riskhantering inom jordbruket?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020 och berörs därför inte i utvärderingen.

Bedömningskriterier:

Gårdar som deltar i riskförebyggande och riskledningssystem har ökat

Bedömning: Eftersom fokusområdet inte har någon finansiell tilldelning inom programmet kan inte några effekter rapporteras.

Rekommendationer: Finns tydliga, framåtsyftande rekommendationer för detta i utvärderarnas årsrapport med tematiska fördjupningar 2018. De senaste niomånadernas väderutveckling har tydligt påvisat behovet av förändrat synsätt och ökad prioritering av riskhanteringen, förebyggande åtgärder och försäkringsstrategier.

5.4 Prioritering 4

Mål med prioritet: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket.

¹² Kravet om användande av energi för eget bruk i jordbruksföretag enligt EU-förordningen 1305/2013 artikel 17.1 c) vatten- och energiförsörjning.

Prioritering 4 är indelad i tre fokusområden.

Det första rör jordbruksmark som omfattas av åtaganden som stöder biologisk mångfald (ha) (4A).

Det andra rör jordbruksmark som omfattas av åtaganden för att förbättra vattenförvaltning (ha) (4B).

Det tredje rör jordbruksmark som omfattas av åtaganden för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (ha) (4C).

I mars 2018 godkändes en programändring om omfördelning av de planerade offentliga utgifterna. Prioritering 4 påverkades av att Åtgärd M11 ökade med 2 750 000 euro medan åtgärd M10 minskade med 1 900 000. I och med denna omfördelningen så justerade man även målindikatorerna (T-indikatorer) för de tre fokusområdena. Baserat på genomförandeorganisationens egna underlag för uppföljning kan det utläsas att målet för prioritering 4 år 2023 är att 14 687 ha jordbruksmark täcks av dessa åtaganden, under 2018 har man nått 14 094 ha vilket är 95,96 procent. Detta är en god utveckling och ger vid handen god möjlighet att uppnå målet till programmets slutrapportering.

Prioritering 4 har sammantaget cirka 400 enskilda stödmottagare. Under åtgärd 10 (M10) finns det 490 kontrakt, under åtgärd 11 (M11) har 95 jordbruksföretag fått stöd år 2018 och under åtgärd 13 (M13) har 399 jordbruksföretag fått stöd år 2018. Under Åtgärd 2 (M02) rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster omfattas endast 6 stödmottagare av slutförda insatser (31.12.2018). Viktigt att poängtera är att varje jordbrukare alltså kan ha flera kontrakt och få stöd för alla fyra åtgärder vilket resulterar i en möjlig dubbelräkning av stödmottagarna.

I analysen nedan är antal stödmottagare per fokusområde samt antal areal per fokusområde uppdelade under fokusområdenas insatser. Också i denna uppdelade data kan jordbrukaren inkluderas på fler än ett ställe om han/hon har fler kontrakt. Även om detta kan ge en missvisande bild av antal jordbrukare som fått stöd så visar siffrorna faktiskt genomförda insatser och uppdelningen av dem. Detta är speciellt viktigt i relation till kontextindikatorerna för att analysera påverkan av landsbygdsprogrammet.

Fyra åtgärder är kopplade till prioritering 4. Åtgärd 2 (M02) Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (artikel 15), Åtgärd 10 (M10) miljö och klimatvänligt jordbruk (delåtgärd 10.1 stöd till miljö och klimatvänligt jordbruk), Åtgärd 11 (M11) Ekologiskt jordbruk (delåtgärd 11.1 stöd till övergång till ekologiska odlingsmetoder) och Åtgärd 13 (M13) stöd till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar (delåtgärd 13.3 betalning av ersättning till andra områden med särskilda begränsningar). Åtgärd 11 är programmerad under fokusområde 4B, vattenvård. Åtgärd 13 är programmerad under fokusområde 4A, biologisk mångfald.

Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) bidrar sekundärt till alla fokusområden under prioritering 4 medan M19- Stöd till Leaderprogram för

lokalt ledd utveckling sekundärt bidrar till fokusområde 4A och 4B. Anslutningen till de arealbaserade stöden framgår av bilaga 2.

CEQ 8: Fokusområde 4A

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till att återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden, bland annat inom Natura 2000-områden, områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar och jordbruk med högt naturvärde, och det europeiska landskapet?"

Allmänna resultat-/målindikatorer: / O6: Areal som stöds (ha)/ O7: Antal

kontrakt/insatser/stödmottagare:

R7/T9: Under 2018 omfattas 22,32 % av jordbruksmarken av åtaganden som stödjer biologisk mångfald och/eller landskap, vilket nästan har uppnått det satta målet, 24,08% år 2023. Detta mäter i hektar 4 380 ha av målet på 4 724 ha.

Inom detta fokusområde har störst areal använts för insatser för skötsel av kulturmark (1 536 ha), skötsel av naturbeten med höga naturvärden (507 ha), användning av täckmaterial - fleråriga trädgårdsväxter (301 ha) och mekanisk ogräsbekämpning i potatis (94 ha). Men även reducerad höstbearbetning (1 856 ha) och anläggning av skyddszoner (11 ha) som i första hand bidrar till bättre vattenvård, bidrar också till den biologiska mångfalden genom att minska erosionen.

Även om insatser från åtgärd 11, ekologisk produktion, inte ingår i landskapsregeringens uträkning av resultatindikator R7/T9 har den också påverkan på den biologiska mångfalden. Odling av åkergrödor omfattar 3 147 ha, ettåriga trädgårdsväxter och matpotatis 25 ha samt reducerat höstbearbetning 250 ha.

Åtgärder som har stor påverkan på den biologiska mångfalden som dragväxter för bin har genomförts enbart på 2 ha och ska enligt målet nå 11 ha till 2020. Även jordbruksmarken med åtgärder för skötsel av kulturmark måste öka för att nå målet från 1 536 ha till 1 847 ha år 2020. Åtgärder för ängsvall påverkar den biologiska mångfalden men inga områden har fått ersättning gällande detta och inte heller några mål är uppsatta för 2020 för att inför det.

Under fokusområde A har 255 insatser genomförts inom Åtgärd M10. De flesta av insatserna har omfattat skötsel av Kulturmark (136 st) och skötsel av naturarbeten med höga naturvärden (50 st). Enbart 2 frivilliga insatser har genomförts inom odling av dragväxter för bin. Ytterligare ligger även insatser som berör områden med särskilda begränsningar (M13) under fokusområde A. Där har ersättning beviljats för 399 lantbrukare.

LAG-aktiviteter med inriktning på biologisk mångfald och vattenmiljö

De LAG-finansierade projekt som bidrar till den biologiska mångfalden samt en effektivisering av jordbrukets vattenanvändning finns inom Leader Ålands budgetmässigt största tyngdpunktsområde (TP-område), alltså Natur & Miljö.

Bland de sammanlagt 15 projekt som hittills beviljats programmedel (varav 4 avslutade) finns 7-8 som bidrar till bevarande och utveckling av landsbygdens ekosystemtjänster och biodiversitet (biodling, strand- och betesängar, naturbeten och liknande) samt 3 där man satsar på olika typer av vattenvårdande åtgärder (vattenreningsverk, sedimenterings- och reningsdammar). Dessa uppgifter kommer från Leaders administration och kan skilja sig från de uppgifter som förts in i genomförandeorganisationens system. En rimlig slutsats är därför att en betydande del av den åländska LAG-satsningen – om än på en mycket småskalig och lokal nivå – syftar till att främja öppna landskap och biologisk mångfald. Den EU-gemensamma frågeställningen om LAG-satsningarnas bidrag till biodiversitet och vattenkvalitet kan därmed besvaras på följande sätt:

LAG-satsningarna med inriktning på biologisk mångfald och vattenmiljö har varit framgångsrika och uppnår i regel sina mål. Projektens karaktär av lokala ”punktsatsningar” gör dock att effekterna på den åländska miljön i stort sannolikt är rätt marginella.

Allmänna kontextindikatorer (sammanfaller delvis med EU:s effektindikatorer I.07-I.09)

CCI 34: Natura 2000 områden på Åland

En del av den areal som omfattas av Natura 2000 är klassat som naturskyddsområde och samhällsägt. I uppstarten av programperioden ansågs det därför inte finnas behov av finansiering från LBU-programmet för dessa områden i enlighet med Prioritised Action Framework. Detta eftersom områdena ägs eller förvaltas av Ålands landskapsregering som därigenom finansierar förvaltningen av dessa områden genom den egna budgeten. (Ålands landskapsregering, 2017 s. 154). På en del av markerna sköts röjning och slåtter av landskapets fastighetsverk utifrån anvisningar från miljöbyrån. En del av Natura 2000 områdenas marker betas av husdjursgårdar som söker stöd, men i många fall är betet på landskapets mark reglerat genom arrendekontrakt. Det har framkommit att arrendekontrakten till viss del innebär svårigheter att söka stöd för betet. Detta eftersom ägaren och brukaren av marken inte är samma person.

I.07: Utsläpp från jordbruket, växthusgasutsläpp och utsläpp av ammoniak från jordbruk

EU:s miljöbyrå EEA (2018) konstaterar att jordbrukssektorn är den andra största utsläppskällan för koldioxid för EU-28 och Island. Den största utsläppskällan är energisektorn, som gav upphov till 78 procent av de totala utsläppen inom EU år 2016. Efterföljande är jordbruk (10 %) och industriella processer (9 %) (EEA, 2018, s. viii). Jordbrukets utsläpp av koldioxid har på EU nivå till viss del minskat 2013-2016. Varken Finland eller Sverige är bland de länder som har högst växthusgasutsläpp från jordbruk. Under perioden 1990-2016 har utsläppen från jord- och skogsbruk samt fiske minskat med 28 procent i Finland och 22 procent i Sverige. De främsta orsakerna till utsläppsminskningen är minskat antal gårdar och antal djurenheter (EEA, 2018, s.323, 529). I sammanhanget ska påpekas att jord- och skogsbruk också har positiva klimateffekter i och med att odling av gröda och träd binder kol i marken. För att fortsatt klimatanpassa jord- och skogsbruket samt fisket

kan omställning från fossila bränslen till andra drivmedel och energikällor (såsom biogas) uppmuntras, högre diversitet och perenna grödor förespråkas samt förändring av gödselhanteringen.

Utsläpp av växthusgaser från jordbruket på Åland har minskat från 42 000 ton CO₂-ekvivalenter till 38 000 ton CO₂ ekvivalenter år 2010–2013. Utsläppen av ammoniak från jordbruket på Åland har legat konstant på 0,2 Gg år 2011-2015.

(Naturresursinstitutet LUKE och Finlands miljöcentral, SYKE 2018b). Uppdaterade mätningar gällande växthusgasutsläpp från jordbruket på Åland beräknas enligt Skoglund (2018) komma under 2019.

Tabell 16. Utsläpp från jordbruket 2010-2015

Åland	Växthusgasutsläpp från jordbruket efter NTM-central, År och Uppgift ¹³ . Mängd, 1 000 t CO ₂ -ekv.	Ammoniakutsläpp från jordbruket efter År, NTM-central och Uppgift. Mängd, Gg.
2010	42	-
2011	41	0,2
2012	40	0,2
2013	38	0,2
2014	-	0,2
2015	-	0,2

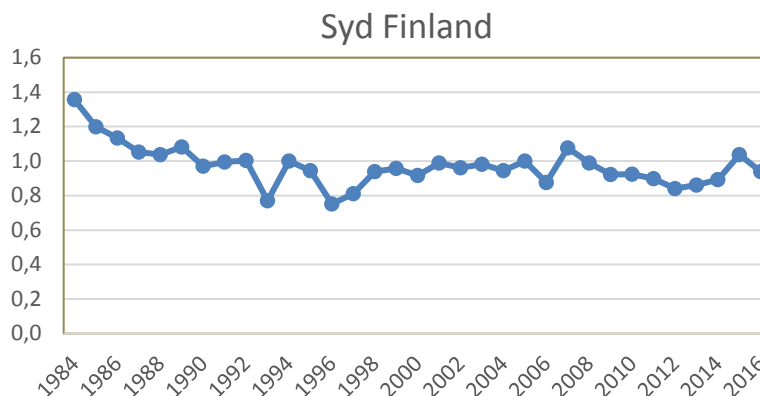
(Naturresursinstitutet LUKE och Finlands miljöcentral, SYKE, 2018a; 2018b).

CCI 35 och I.08 Fågelindex för jordbruksmark

På Åland finns fyra fasta fågelstationer och fågeltorn. I tillägg finns ett antal fågelobservationsplatser. Statistik över fågelobservationer sker regelbundet och på frivillig basis. (Ålands fågelskyddsförenings hemsida, 2018) Index över fågelpopulationer i jordbruksmark tas fram och beräknas av forskare på Naturhistoriska centralmuseum LUOMUS vid Helsingfors universitet. För Finland beräknas indexet genom systematiska taxeringspunkter, tillsammans 566 punkter. Detta sammanställs till tre regionala indexområden: syd, väst och öst-nord. Åland ingår i indexet för Syd. På Åland finns 7 taxeringspunkter. Sex av dessa är i jordbruksmiljö. På grund av de relativt fåtal punkterna, och observationer vid dessa, används här data för syd Finland som helhet. (Finlands Artdatacenter, 2018; Lehikoinen, 2018). De arter som observeras i region Finland Syd är: tofsvipa, spov, lärka, ladusvala, hussvala, ängspiplärka, buskskvätta, björktrast, törnsångare, kaja, stare. Figur 11 visar index över fågelpopulationer i jordbruksmiljö år 1984-2016.

¹³ Växthusgasutsläpp från jordbruket: enbart data fram till 2013 är tillgängligt, uppdateras först i maj 2019. (Skoglund 2018)

Figur 11. Index över fågelpopulationer i jordbruksmiljö. Syd Finland 1984-2016. År 2005 =1.

(Källa: Helsingfors universitets Naturhistoriska centralmuseum LUOMUS hämtad från Naturresursinstitutet LUKE, 2018c).

Figuren visar att fågelpopulationen i jordbruksmiljön minskat kontinuerligt från 1984-1993. Efterföljande god trend i fåtal år för att sedan stabiliseras strax under index år 1998. Från år 2000 låg antal fågelobservationer relativt stabilt runt index fram till 2006-2007 då en stor årsvariation kan utläsas. År 2007-2014 minskade antal fåglar i jordbrukslandskapet. År 2015 och 2016 kan det dock återigen utläsas stora variationer.

Variation inom index beror på flera faktorer:

- reella förändringar inom jordbruket
- årliga variationer
- osäkerheter med observationer, t.ex. fåglarna sjunger inte lika aktivt som förra året pga. tillfälligheter

Enligt ansvarig forskare för det finska indexet beror dessa variationer med stor sannolikhet på genuina variationer i klimatet eller på metodmässiga svårigheter. Med grund i indexet är det inte möjligt att säga att variationerna beror på förändrade jordbruksmetoder. För att kunna utläsa det skulle en specifik studie för att utreda vad återhämtning beror på behövas. (Lehikoinen, 2018)

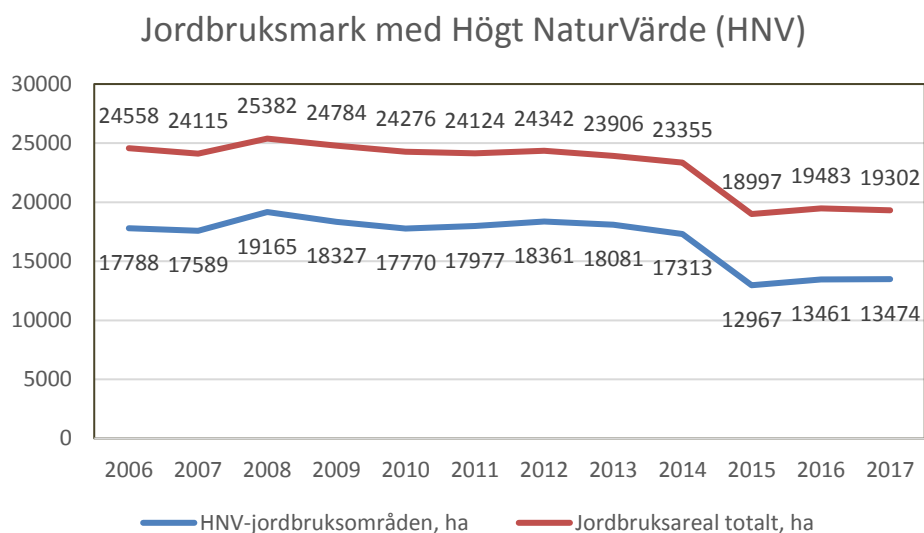
En regional fågelinventering (samt inventering av insekter) ingår också i det pågående inventeringsarbetet vad gäller naturens mångfald kopplad till LBU-programmet. Slutlig rapport från denna inventering, som utförs av Faunatica, väntas i slutet av 2019.

I.09: Jordbruksområden med högt naturvärde, procent av brukad jordbruksmark som genererar höga naturvärden

Jordbruksområden med högt naturvärde, dvs. HNV-jordbruksområden (high nature value farmland areas). Indikatorn beskriver omfattningen av livsmiljöer som stödjer lantbruksområdenas mångfald. Vid värdering av enskilda lantgårdar används sammanlagt fem delvariabler (egenskapsuppgifter) som kan beräknas

utifrån datamaterialet i Landsbygdsverkets stödregister. Till dessa delvariabler hör andelen skiften med naturbetesmark eller äng av den tillgängliga jordbruksmarken, andelen områden som omfattas av miljökonventioner, åkerskiftenas kanttäthet, den extensiva odlingsarealens andel och om den aktuella gården är en nöt-, lamm-, häst- eller getgård. (Naturresursinstitutet LUKE, 2018d)

Figur 12: Jordbruksmark med högt naturvärde, samt total jordbruksareal för Åland år 2006-2017

Källa: (Naturresursinstitutet LUKE, 2018d)

Som kan utläsas i figur 12 är andelen jordbruksmark på Åland som bedöms ha högt naturvärde relativt högt. År 2017 var det 13 474 hektar. Det utgör cirka 70 procent av den totalt brukade arealen. Procentandelen av den jordbruksmark som totalt brukas som bedöms ha högt naturvärde på Åland har dock minskat år 2006-2017. Brytpunkten 2015 förklaras dock primärt av en ändring i klassificering varför data inte är direkt jämförbara.

En regional biotopinventering av naturbeten på Åland har genomförts för att bedöma kvaliteten hos de betade marker som fått stöd från LBU-programmet (Makkonen, 2019). Inventeringen omfattade 720 hektar. Totalt 193 naturbetesobjekt karterades, av vilka 163 var helt eller delvis betade. Rapporten framhåller att det med ganska enkla skötselmetoder skulle kunna gå att öka värdet ytterligare på naturbetena.

Bedömningskriterier:

- Den biologiska mångfalden på jordbruksmark som omfattas av åtagande har restaurerats, skyddats och förbättrats

Bedömning:

Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och/eller landskapsvård genom naturbete. Under 2018 omfattas 22,32 procent av jordbruksmarken av

åtaganden som stödjer biologisk mångfald och/eller landskap, vilket nästan nådde det satta målet, 24,08 procent år 2023, vilket är ett bra resultat (i hektar 4 380 ha av målet på 4 724 ha). Störst areal och flest antal insatser har gått till åtgärder för skötsel av kulturmark.

Utsläpp av växthusgaser (räknat i koldioxidkvivalenter) från jordbruket på Åland har minskat mellan åren 2010 och 2013. Utsläppen av ammoniak från jordbruket på Åland har legat konstant åren 2011-2015.

Rekommendationer:

Fortsatt stöd för omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för att uppnå detta mål. Det kan också ge positiva synergieffekter på den åländska miljön, då särskilt gällande biologisk mångfald. De kontext- och effektindikatorer som särskilt kan gynnas av en sådan omställning är fåglar i jordbruksmark (CCI35 och I.08) och jordbruksmark med högt naturvärde (I.09). Men det beror på hur den ekologiska produktionen sker.

Att bibehålla den jordbruksmark som kategoriseras som av högt naturvärde är viktigt för ett varierat åländskt landskap, med hög biologisk mångfald. Det kan också ha andra positiva effekter, av betydelse för turistnäring och den permanenta befolkningens livsmiljö.

För att fortsatt klimatanpassa jord- och skogsbruket samt fisket kan omställning från fossila bränslen till andra drivmedel och energikällor (såsom biogas) uppmuntras, högre diversitet och perenna grödor förespråkas samt förändring av gödselhanteringen.

CEQ 9: Fokusområde 4B

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till bättre vattenförvaltning, inbegripet hantering av gödselmedel och växtskyddsmedel?"

Allmänna resultat-/målindikatorer: / O6: Areal som stöds (ha)/ O4: Antal företag/mottagare som fått stöd:

R8/T10: Under 2018 omfattas 65,21 % av jordbrukarmarken av åtgärder för att förbättra vattenförvaltningen. Det innebär att man nästan har nått upp till det satta målet för 2023, 66,42 %. I hektar mäter området 12 795 ha av målindikatorn på 13 031 ha. Under 2017 uppmätte jordbruksmark med åtgärder för att förbättra vattenförvaltningen 13 091 ha, vilket betyder att arealen med åtgärder minskade under 2018.

Inom detta fokusområde har störst antal hektar använts för insatser gällande balanserad användning av näringsämnen (8 778 ha), reducerad höstbearbetning (1865 ha), förbättrad användning av stallgödsel (1 526 ha) och anläggning av skyddszon (11 ha). Även åtgärder som primärt stöder fokusområde A (biologisk mångfald) har sekundärt en inverkan på vattenförvaltningen, så som mekanisk ogräsbekämpning i potatis (94 ha) och användning av täckmaterial gällande fleråriga trädgårdsväxter (301 ha).

Ekologisk produktion (M11) är programmerat under 4B vattenvård även om det inte ingår i landskapsregeringens uträkning av resultatindikator R8/T10. Ekologisk produktion påverkar sekundärt även den biologiska mångfalden och 3 147 ha omfattas av ekologisk produktion av åkergrödor, vilket också har lika stor areal med åtgärder under fokusområde A biologisk mångfald. Också följande insatser som i första hand är avsedda för biologisk mångfald (4A) och markförbättring (4C) bidrar till en bättre vattenförvaltning genom en minskad erosion; användning av täckmaterial; ängsvall; odling av markförbättrande växter. Ekologisk produktion minskar också erosionen genom att en större andel av den odlare arealen odlas med vall/gröngödslingsvall i växtföljden.

Inom fokusområde B, förbättring av vattenkvalitén, har 506 insatser genomförts under år 2018 varav en majoritet av dem, 252 stycken, handlar om att balansera användning av näringsämnen. Flera av insatserna som ämnar att förbättra vattenkvalitén är frivilliga åtgärder som reducerad höstbearbetning och förbättrad användning av stallgödsel. 95 stödmottagare har erhållit ersättning för ekologisk produktion (M11). Ett vattenbelastningsverktyg från SMHI/SLU har köpts in till landskapsregeringens Miljöbyrå. Detta verktyg skulle potentiellt kunna användas framgent för att övervaka utsläpp av näringsämnen från olika källor, uppdelat i olika avrinningsområden.

Allmänna kontextindikatorer (sammanfaller delvis med EU:s effektindikatorer I.10-I.11)

I.10 Vattenåtgång inom jordbruket, volym som används för bevattning

Ålands vatten AB förser Åland med ca 75 procent av allt vatten. Total vattenförbrukning år 2018 var 2 100 000 m³. Förbrukningen har i snitt ökat med 1,5 procent / år under den senaste tjugo åren. (Ålands Vatten AB, 2018). Den tillgängliga statistiken för vattenåtgång särskiljer inte lantbruket. Europeiska data över antal gårdar som bevattnar jordbruksmark på Åland mellan åren 2005-2013 visar en nedgång från 630 gårdar 2005 till 470 gårdar 2013 (Eurostat, 2018). Ingen data för senare år har lokaliserats inom ramen för utvärderingen. En vatteninspektör på Åland menar att existerande europeiska data för jordbrukets vattenanvändning på Åland är missvisande. Den inhemska vattenförvaltningen har också svårt att beräkna vattenanvändningen inom lantbruket. Detta eftersom många bönder anser att information om vattenförbrukning och varifrån vattnet kommer är konfidentiellt och incitamenten att rapportera är små. Vatteninspektören menar att bevattningen av jordbruket, i alla fall på gårdsnivå, har ökat och är hög på Åland i jämförelse med andra nordiska länder. Enligt uträkningar från SMHI om effekter av klimatförändringar till år 2050 så kommer vattenbrukningen att fortsätta öka. Till det har även tillsynen av vattenförbrukning minskat. (ÅHMH, Vatteninspektör, februari 2019).

CCI 40: Vattenkvalitet (GNB och nitrater i sötvatten) och I.11 Potentiell effekt av

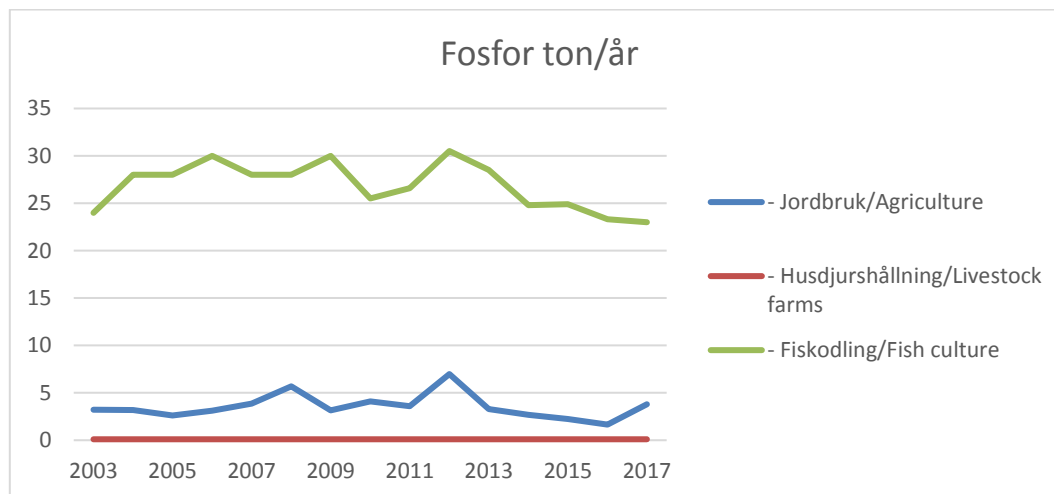
jordbruk på vattenkvalitet på grund av föroreningar av nitrat och fosfor

Landskapsregeringen har ett vattenåtgärdsprogram och förvaltningsplan för Ålands vatten. Hösten 2015 fastställdes uppdaterade versioner av förvaltningsplanen för vatten. Inom landskapsregeringen är miljöbyrån förvaltare av planen. (Ålands landskapsregering, 2015; 2018). I förvaltningsplanen beskrivs att inga stora ingrepp i form av vattenkraftverk och stora dammregleringar finns på Åland samt att vattendragen i de inre delarna av skärgården och fasta Ålands viks-system är utsatta för en negativ miljöpåverkan och är speciellt känsliga för belastning. (Ålands landskapsregering, 2015).

I Ålands kustvatten låg den sammanvägda ekologiska statusen åren 2012–2018 på en måttlig nivå i mellan- och ytter-skärgården, både till antalet vattenförekomster och areal. Den ekologiska statusen i innerskärgården var sämre och låg antalsmässigt på en otillfredsställande nivå. (Ålands landskapsregering, Miljöbyrån 2018b) Gällande nitrat visar bedömningar av mätningar av grundvattnet på Åland från 2009-2011 samt 2012-2014 i stort att både den kvantitativa och den kemiska statusen är god. (Ålands landskapsregering, Miljöbyrån, Arbetsmaterial gällande Nitratdirektivet, 2018a s. 21-22).

Jordbrukets dränering och dikning påverkar också förekomsten av kväve och fosfor. Jordbruksdikens påverkan på vattenkvaliteten mättes på två lokaler på Åland år 2016/2017 (Stjernman Forsberg och Andersson, 2017). Dessa mätningar - vid Möckelbybäck och Svartbäcken - fungerar som typområden. Det betyder att de används för att kartlägga typiska åländska jordbruksområdens miljöpåverkan. Rapporten beskriver att kväve- och fosforhalterna från jordbruksdrift är högre vid odling annat än vall, och vid punktkällor med djurhållning. Detta eftersom vall har ett tätt rotsystem som växer och tar upp kväve långt in på hösten. Det går att urskilja en tendens till minskade halter av både totalkväve och totalfosfor i de uppmätta värdena för Möckelbybäck 1996-2017. För Svartbäcken började provtagningarna år 2016/2017 så sådana tendenser går ännu inte att utläsa. (Stjernman Forsberg och Andersson, 2017).

Figur 13: Vattendragsbelastningen på Åland 2003-2017 räknat i fosfor från jordbruk, husdjurshållning och fiskodling

Källa: Ålands landskapsregering, Miljöbyrån, 2018.

Fiskodlingens påverkan är också betydande, särskilt för fosforbelastningen (se figur 13). Mätdata från landskapsregeringens Miljöbyrå över åren 2003-2017 visar att jordbruk, djurhållning och fiskodling utgör den största fosforkällorna på Åland, därefter hushåll med enskilda avlopp (Ålands landskapsregering, Miljöbyrå, 2018b). Variationerna över åren, både i upp och nedgångar, beror på mängd nederbörd. Områden med störst förbättringspotential för kustvatten gällande kvävehalter på Åland finns beskrivna i förvaltningsplan för Ålands vatten, däribland Ämnäsviken och Kaldersfjärden (Ålands landskapsregering, 2015, s. 138-139).

Bedömningskriterier:

- Förbättrad vattenkvalitet

Bedömning:

Data för vattenanvändningen inom lantbruket är bristande. Det är därför svårt att göra en bedömning av situationen. En vatteninspektör på Åland menar att tillsynen av vattenförbrukning minskat i och med förändrat regelverk på Åland. Det finns också utmaningar i att få in uppgifter om bevattningens omfattning och om källorna för bevattningen.

Vattenkvaliteten på Åland är i regel måttlig. Kustvattnet har måttlig status och grundvattnet är primärt av god kemisk status. Även om arealen med åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten har minskat sen förgående år så har man ändå nästan nått målet för 2023, att 66,42 procent av jordbruksmarken ska täckas av dessa åtgärder. Hur eller om Landsbygdsprogrammet har påverkat vattenkvaliteten kan dock inte utvärderas eftersom den tillgängliga datan är från innan programmet

startade.

Jordbrukets påverkan på vattenkvaliteten syns bland annat i form av kväve- och fosforhalter i vattnet. Det kan ge upphov till övergödning, algblooming, försurning och i värsta fall bottendöd. Kväve- och fosforhalterna från jordbruksdrift är högre vid all annan odling än vall, och vid punktkällor med djurhållning. Det är problematiskt eftersom jordbrukets negativa miljöpåverkan därmed ofta är störst vid sådan drift som gynnar jordbrukets ekonomiska utveckling.

Rekommendationer:

Information om vattenanvändning är grundläggande för att kunna planera och tillsätta eventuella proaktiva insatser vid torka. Utvärderarna rekommenderar därför att de förslag som den krisgrupp som tillsattes i och med 2018 års torka gav skyndsamt hanteras av landskapsregeringen.

För att undvika negativa effekter på vattenkvaliteten på Åland är det centralt att fortsatt använda det belastningsverktyg som är installerat i Ålands landskapsförvaltning. Systemet som köpts in av Miljöbyrån är säkerligen av god kvalitet, men då det funnits svårigheter att få ut mätdata från systemet under utvärderingens tidsram är utvärderarnas bedömning att kunskapen kring den praktiska användningen av mätdata bör fördjupas. Detta för att med lätthet kunna räkna fram förbättringsbehovet gällande övergödande ämnen, och upparbeta rutiner för åtgärder då kvalitet som uppmäts är undermålig. Utvärderingsteamet rekommenderar Miljöbyrån att fortsatt arbeta med att mäta vattenkvaliteten på Åland, och att använda belastningsverktyget.

CEQ 10: Fokusområde 4C

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till att förhindra jorderosion och förbättra markförvaltning?"

Allmänna resultat-/målindikatorer: / O6: Areal som stöds (ha) /

O4: Antal företag/mottagare som fått stöd:

R9/T12: Under 2018 omfattas 18,33 % av jordbruksmarken av åtgärder för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion. Målet för 2023 är 18,67 % och vi kan därför konstatera att det är mycket nära att vara uppfyllt. Det är alltså 3 597 ha av målet på 3 635 ha. År 2017 var arealen 3 515 ha, under 2018 har man alltså närmast sig målet ytterligare.

Insatser inom M10 med störst påverkan på detta fokusområde och med störst antal hektar använda gäller insatser som anläggande av grön gödslingsvall (11 ha), fånggröda (8 ha) och saneringsväxter/markluckrande växter (185 ha). Även insatser programmerade under vattenvård påverkar markskötsel även om det inte ingår i landskapsregeringens uträkning av resultatindikator R9/T12. Dessa är reducerad höstbearbetning (1 865 ha), förbättrad användning av stallgödsel (1 526 ha) och anläggning av skydds zoner (11 ha). Insatser från Åtgärd 11 som främst har påverkan på en bättre vattenförvaltning påverkar också den biologiska mångfalden.

Odling av åkergrödor omfattar 3 147 ha, ettåriga trädgårdsväxter och matpotatis 25 ha samt reducerat höstbearbetning 250 ha.

Under fokusområde C har 28 insatser genomförts under år 2018. Ingen av dessa insatser, är kopplade till egna kontrakt.

Allmänna kontextindikatorer (sammanfaller delvis med EU:s effektindikatorer I.12-13)

CCI 41 Odlingsjordens organiska ämnen i odlingsbar mark och I.12 Organiskt material i jordbruksmark, total organisk kolhalt i odlade jordar

Kolhalten beskriver mängden sådant organiskt material i jord som förbättrar mineraljordarnas struktur och jordens förmåga att binda näringsämnen och fukt. Den organiska kolhalten i de åländska jordarna ingår i den finska nationella miljöövervakningen Valse, på Naturresursinstitutet LUKE. En viss uppgång i kolhalt kan utläsas över tid 1987-2018 (tabell 17).

Alla punkter för mätningen är lokaliserade på mineraljordar med växtodling. Mellan mätpunkterna varierar jordarna från lerjordar till jord med grövre struktur. Två mätpunkter från 1987 års data är exkluderade i tabellen. Detta eftersom deras exakta position är osäker. I mätningen år 1998 saknas en observation. För metoden som används för mätningen se Heikkinen et al (2013).

En jämförelse mellan de två senaste tidpunkterna för mätningen 2009 och 2018 kan till viss del ha influerats av LBU programmets insatser, och framförallt en vilja hos jordbrukare att förbättra jordkvaliteten. Viktigt är dock att notera att fåtalet mätpunkter på Åland gör att det inte med säkerhet går att utläsa tydliga trender.

Tabell 17. Total organisk kolhalt i odlade jordar på Åland

Matjord (0-15 cm) organisk kolhalt (%) i Valse-övervakning av Åland 1987-2018 <i>Topsoil (0-15 cm) organic C content (%) in the Valse -monitoring plots of Åland 1987-2018</i>						
År	Antal mätpunkter	Mean	Standard deviation	Min	Median	Max
1987	6	2.74	1.33	1.48	2.29	4.53
1998	7	2.65	1.42	1.24	2.06	5.20
2009	8	2.27	0.85	1.46	2.04	4.06

2018	8	2.83	1.19	1.54	2.43	4.52
------	---	------	------	------	------	------

Referens: Naturresursinstitutet LUKE (2019).

I.13 Jorderosion orsakad av vatten

I ett Europeiskt perspektiv är risken för erosion relativt liten på Åland. För att fortsatt hålla erosionen på låga nivåer är det viktigt att vara medveten om var den ändå förekommer. Naturresursinstitutet LUKE utredde år 2016 risken för erosion på åkerskiften baserat på Lantmäteriverkets markanvändningsmaterial. Risken för erosion på åkerskiften utreddes med RUSLE-modell (Revised Universal Soil Loss Equation). (se tabell 18). För Åland är det framförallt kommunerna Sottunga, Kumlinge, och Föglö som har en högre erosionstakt per år. Finström, Jomala och Sottunga kommuner har störst andel åkerareal drabbad av vattenerosion. Notera att tabellen bygger på dåvarande markanvändning (2016).

Tabell 18. Vattenerosion på åkrar i åländska kommuner.

Vattenerosion på åkrar		
Kommun	Åkerareal av den totala arealen, %	Erosion, t/ha/år
Brändö	2	0,05
Eckerö	5	0,39
Finström	24	0,58
Föglö	16	0,84
Geta	12	0,49
Hammarland	18	0,47
Jomala	26	0,79
Kumlinge	11	0,89
Kökar	17	0,49
Lemland	11	0,59
Lumparland	16	0,12
Mariehamn	9	0,14
Saltvik	19	0,68
Sottunga	30	1,14
Sund	17	0,44
Vårdö	9	0,77

Uppskattad jordförlust på grund av vattenerosion (t/ha/år) och uppskattad yta av jordbruksmark påverkad

av jorderosion från vatten (%) Referens: Naturresursinstitutet LUKE (2018b). Statistikdatabas >>
Indikatorer >> Miljö >> Vattenerosion på åkrar >> Vattenerosion på åkrar enligt kommun

Bedömningskriterier:

Förbättrad markskötsel

Jorderosion har förhindrats

Bedömning: Programmets målsättning att minst 3 635 hektar jordbruksmark ska omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion år 2023 är nästintill uppnått. År 2018 omfattas 3 597 hektar.

Rekommendationer:

Mätningarna av kolhalten i odlade jordar på Åland genomförs av nationella miljöövervakningssystemet Valse (LUKE, 2019). Dessa mätningar har pågått över tillräckligt lång tid för att fortsatta mätningar anses rimliga för att också fortsättningsvis ha en god översikt över hur jordbrukets metoder och insatser påverkar matjordens kvalitet. Mellan år 2009 och 2018 har det skett en ökning av den procentuella kolhalten i Ålands matjordar. Detta kan till viss del ha influerats av LBU programmets insatser, och framförallt en vilja hos jordbrukare att förbättra jordkvaliteten. Mätningen sker dock på så få mätpunkter att det gör det svårt att med säkerhet utläsa statistiska trender. Om landskapsregeringen önskar ha mer statistisk tillförlitlighet gällande kolhalten kan ansvariga personer på Valse med lätthet kontaktas (Nuutinen, 2019). Detta för att få till fler mätpunkter på Åland.

Baserat på risken för erosion på åkerskiften på Åland rekommenderas att fortsatt uppmuntra lantbrukare att ta del av avsatta medel för att motverka erosion. Det till exempel inom Sottunga, Föglö och Kumlinge kommuner och/eller områden som har störst andel åkerareal drabbad av vattenerosion; inom Finström, Jomala och Sottunga kommuner. På så vis skulle programmets insatser riktas till områden där de kan anses behövas mest.

5.5 Prioritering 5

Mål med prioritet: Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn

”Unionsprioritering 5 omfattas inte av programmet. På basen av Swot-analysen konstateras att behoven gällande konkurrenskraft, vattenkvalitet och biologisk mångfald är behov som värderas högre samtidigt som direkta åtgärder som stöder unionsprioritering 5 är mycket kapitalintensiva.” (Ålands landskapsregering, 2017, s. 84)

CEQ 11: Fokusområde 5A, Unionsprioritering P5:

”I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till att effektivisera vattenanvändningen inom jordbruket?”

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020.

Inga åtgärder har valts ut inom ramen för strategin för detta fokusområde. Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) och M19- Stöd till Leaderprogram för lokalt ledd utveckling bidrar sekundärt till fokusområde 5 A.

Bedömningskriterier:

- Effektiviteten i vattenanvändningen inom jordbruket har ökat

Bedömning

Unionsprioritering 5 omfattas inte av programmet och därav har inga direkta effekter utvärderats. För jordbrukets effekter gällande vattenanvändning se CEQ 9: Fokusområde 4B, Unionsprioritering P4, effektindikator I.10.

CEQ 12: Fokusområde 5B, Unionsprioritering P5:

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till att effektivisera energianvändningen inom jordbruket och vid livsmedelsbearbetning?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020.

Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) bidrar sekundärt till fokusområde 5 B.

Bedömningskriterier:

- Effektiviteten i energianvändningen inom jordbruk och livsmedelsbearbetning har ökat

Bedömning

Unionsprioritering 5 omfattas inte av programmet och därav har inga direkta effekter utvärderats.

CEQ 13: Fokusområde 5C, Unionsprioritering P5:

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till tillgång till och användning av förnybara energikällor, biprodukter, avfall, rester och andra råvaror som är avsedda för andra bioekonomiska ändamål än livsmedel?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020.

Inga åtgärder har valts ut inom ramen för strategin för detta fokusområde. Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-

stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) bidrar sekundärt till fokusområde 5C.

Bedömningskriterier:

- Utbudet av förnyelsebar energi har ökat
- Användningen av förnyelsebar energi har ökat

Bedömning

Unionsprioritering 5 omfattas inte av programmet och därav har inga direkta effekter utvärderats. Inom programmet finns inga projekt för omställning till biogas.

CEQ 14: Fokusområde 5D, Unionsprioritering P5:

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till att minska utsläpp av växthusgaser och ammoniak från jordbruket?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020.

Inga åtgärder har valts ut inom ramen för strategin för detta fokusområde.

Åtgärden M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) och M10- Miljö och klimatvänligt jordbruk (delåtgärd 10.1 stöd till miljö och klimatvänligt jordbruk) bidrar sekundärt till fokusområde 5 D.

Bedömningskriterier:

- Utsläppen av växthusgaser och ammoniak från jordbruket har minskat

Bedömning

Unionsprioritering 5 omfattas inte av programmet och därav har inga direkta effekter utvärderats. För jordbrukets effekter gällande växthusgasutsläpp och utsläpp av ammoniak se CEQ 8 Prioritering 4, Fokusområde 4A, effektindikator I.07.

CEQ 15: Fokusområde 5E, Unionsprioritering P5:

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till bevarande av kolsänkor och kolinbindning inom jordbruk och skogsbruk?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020.

Inga åtgärder har valts ut inom ramen för strategin för detta fokusområde.

Åtgärden M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) och M10- Miljö och klimatvänligt jordbruk (delåtgärd 10.1 stöd till miljö och klimatvänligt jordbruk) bidrar sekundärt till fokusområde 5 E.

Bedömningskriterier:

- Bindning av kol och kolsänkor inom jordbruket och skogsbruket har ökat
- Jordbruks- och skogsbruksmark med förvaltningskontrakt som bidrar till kolsänkor har utvidgats

Bedömning

Unionsprioritering 5 omfattas inte av programmet och därav har inga direkta effekter utvärderats. Åtgärder inom prioritering 4, till exempel stöd till reducerad höstbearbetning (M10.1) bidrar sekundärt till fokusområde 5E eftersom det bidrar till att binda kol. För kolhalt i åländska jordar samt markförbättrande åtgärder se CEQ 10: Fokusområde 4C, Unionsprioritering P4.

5.6 Prioritering 6

Mål med prioritet: Främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden.

Inom det åländska LBU-programmet finns endast ett fokusområde med primär tilldelning inom prioritering 6, Främja lokal utveckling på landsbygden (6B). Under fokusområdet tillämpas åtgärden Stöd till Leader-program för lokalt ledd utveckling (M19)

CEQ 16: Fokusområde 6A

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till diversifiering, skapande och utveckling av småföretag och arbetstillfällen?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020. Inga åtgärder har valts ut inom ramen för strategin för detta fokusområde. Åtgärderna M01 – kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (delåtgärd 1.1-stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder) och M19 - Stöd till Leaderprogram för lokalt ledd utveckling (delåtgärden 19.2) bidrar sekundärt till fokusområdena 6 A.

Allmänna kontextindikatorer

CCI 5: Sysselsättningsgrad

CCI 6: Andel egenföretagare

CCI 7: Arbetslöshetsgrad

CCI 10: Ekonomins struktur

CCI 11: Sysselsättningens struktur

Bedömning:

Det generella läget för samtliga kontextindikatorer för fokusområdet är tillsvidare relativt sett gott på Åland. Sysselsättningsgraden är bland de högsta i Europa, arbetslöshetsgraden är låg, andelen egenföretagare hög och ekonomin har diversifierats under 2000-talet vad gäller både BNP och sysselsättning. Den gynnsamma situationen kan dock inte knytas samman med de åtgärder som sekundärt bidrar till fokusområdet. De utbildningar som genomförts har haft andra mål än att skapa arbetsplatser och inom Leader-programmet beviljas inte några

egentliga företagsstöd.

På vilket sätt det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammet bidrar till samhällsutvecklingen inom programområdet samt till landsbygdsekonomin och skapandet av sysselsättning bedöms närmare under allmänna utvärderingsfrågorna för de övergripande unionsprioriteringarna.

CEQ 17 Fokusområde 6B

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till lokal utveckling på landsbygden?"

Åtgärderna M19 - Stöd till Leaderprogram för lokalt ledd utveckling (delåtgärderna 19.1-4) är programmerade under fokusområde 6B.

Leader är placerat inom det bredare åländska LBU-programmets Prioritet 6B: "Främjande av social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomiska utveckling på landsbygden"

Allmänna kontextindikatorer (CCI 1, CCI 2, CCI 3, CCI 8=I.16, CCI 10)

Leaderprogrammet omfattar hela Åland med 16 kommuner, varav tio kommuner finns på huvudön med fast vägförbindelse till den enda staden Mariehamn och sex kommuner finns i skärgårdsregionen där transporten mellan kommunerna och till huvudön sker med färjor. Inom Åland är ett 60-tal öar bebodda året om.

Vid ingången till år 2018 bodde sammantaget 29 489 personer på Åland, 11 677 personer i Mariehamn och 17 812 i landskommunerna. Ålands befolkningsstruktur sammanfattas i Tabell 19. Åland har för närvarande en åldrande befolkning med en växande andel unga pensionärer och sjunkande andel barn. Nettoinflyttningen är positiv i nästan alla åldersgrupper.

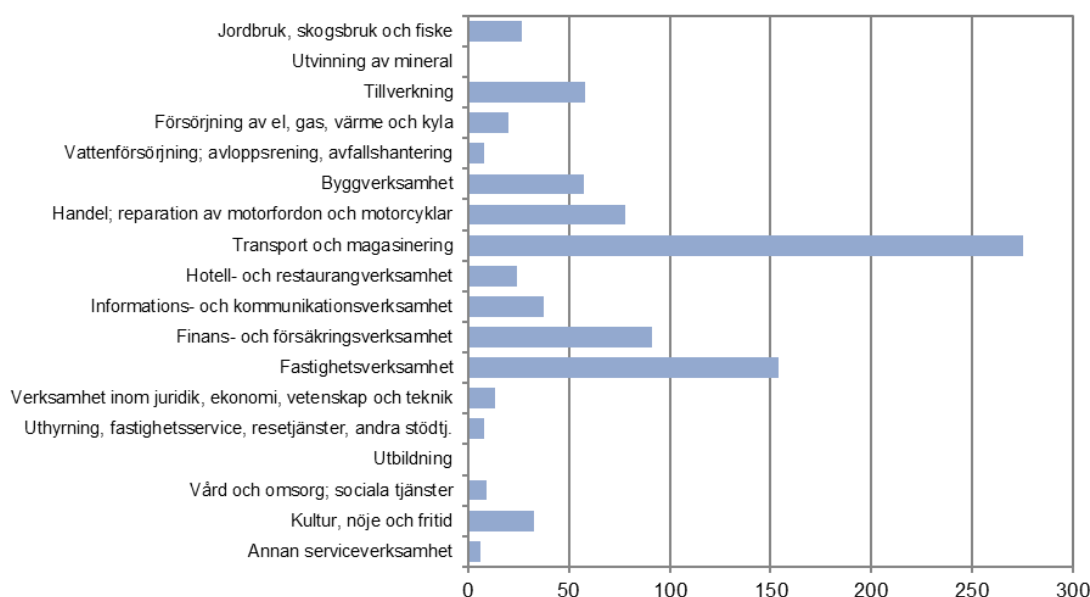
Tabell 19. Ålands befolkningsstruktur och -rörelse 31.12.2017

	Befolkningsstrukturen 31.12				Befolkningsrörelsen		
	Antal	Procent		Antal	Procent	Antal	
Invånare	29 489	100,0				Födda	279
Kön			Region			Döda	235
Kvinnor	14 769	50,1	Mariehamn	11 677	39,6	Födelsenetto	44
Män	14 720	49,9	Landsbygden	15 756	53,4	Inflyttade	1 030
Ålder			Skärgården	2 056	7,0	Utflyttade	796
-14	4 842	16,4	Födelseort			Flyttningsnetto	234
15-64	18 246	61,9	Åland	18 802	63,8	Folkökning	278
65+	6 401	21,7	Finland	5 606	19,0	Korrigerig	-3
Språk			Sverige	2 586	8,8	Hela förändringen	275
Svenska	25 706	87,2	Övr. Norden	93	0,3	Vigslar	115
Finska	1 397	4,7	Utom Norden	2 245	7,6	Skilsmässor	44
Övriga	2 386	8,1	Okänt	157	0,5		

Källa: ÅSUB Befolkning, Befolkningsregistercentralen, Statistikcentralen

BNP-utvecklingen för Åland har under 2000-talet varit långsammare än i omkringliggande länder, men BNP räknat per invånare är fortfarande högre än i Finland i genomsnitt. År 2016 uppgick BNP per invånare till 35 600 euro för Åland (EUR PPP) medan motsvarande siffra för Finland var 32 000 euro och för Sverige 35 800 euro. Den svagare utvecklingen förklaras huvudsakligen av en tillbakagång inom sjöfartsnäringen som är av stor betydelse för den åländska ekonomin. Vid sidan av transportsektorn är fastighetsverksamheten och finans- och försäkringsbranschen betydande näringar för Ålands ekonomi. Primärnäringarna står för knappt tre procent av förädlingsvärdet (ÅSUB, 2016, Figur 14).

Figur 14. Förädlingsvärde för Åland efter bransch 2016, MEUR

Källa: ÅSUB 2018b.

Utöver de övergripande av EU-kommissionen givna indikatorerna gällande LBU-insatsernas påverkan/effekter på samhällsutvecklingen inom landsbygden, så har Leader Åland för egen del lyft fram två "*horisontella målindikatorer*" och tretton "*allmänna målindikatorer*" utgående från syftet med förverkligandet av programmet/strategin, nämligen *delaktighet/innovation* och *Klimat/miljö*. En närmare granskning av de hittills genomförda och pågående projekten visar att alla (med ett enda möjligt undantag) kan anses vara satsningar med bäring på åtminstone en (ofta båda) av dessa två indikatorer.

Efter en trög programstart, bland annat beroende på stora problem med administrations- och kontrollsystemet Hyrrä, kom LAG-insatserna i gång på allvar under 2018 då antalet nya projektbeviljningar (17 stycken) var mer än tre gånger så stort som under 2017 (5 stycken) och större än det sammanlagda antalet beviljningar för 2016 och 2017 (källa: LR:s beslut).

I

Tabell 20 ser vi att man har uppnått de satta målen för genomförandestatusen 2019. Ser vi på den totala projektaktiviteten enligt de av LAG förordade projekten hittills under programtiden handlar det om 34 olika projekt, varav 15 stycken inom tyngdpunktsområdet *Natur och miljö*, 13 inom tyngdpunktsområdet *Samhällsutveckling* och 6 inom tyngdpunktsområdet *Kunskap*.¹⁴ Några av de satta målen sticker ut genom att de inte bara uppnåts, utan också – med råge – överskridits. Detta gäller framför allt indikatorerna ”antal timmar frivilligt arbete” samt ”personer som deltagit i en aktivitet”.

Tabell 20 Avslutade och beviljade projekt inom LEADER Åland (Obs. källa: LAG)

Avslutade: blå Beviljade: grön	Värde per 31.12.2018	Delmål 2019	Målvärde 2023
Deltagande individer i projekt	337	300	3000
Antal arbetande frivilliga timmar	2544	540	10 000
Antal beviljade projekt:	28	20	60
Antal delaktiga ungdomar (enligt EU definition)	16 %, 55 pers	2 %, 5 pers	10 %, 300 pers

Källa: Leader-sekretariatet

Andel av landsbygdsbefolkningen som omfattats (T21)

Hela den åländska befolkningen, inklusive befolkningen i Mariehamn, dvs 29 489 personer ingår i den befolkning som LAG-strategin inkluderar. Eftersom befolkningen på Åland ökat under programperioden omfattas nu 104 procent av befolkningen vid starttidpunkten av den lokala utvecklingsstrategin (R22/T21, %).

Befolkningsandel som tagit del av service (T22)

Frågan om hur stor andel av befolkningen som – tack vare LAG-projektens aktiviteter – fått/kommer att få ta del av ny eller förbättrad service/infrastruktur har bedömts av genomförandeorganisationen. Indikatorsmålet är här satt till 7 000 personer. Vid årsskiftet uppgick antalet personer som drar nytta av de förbättrade tjänsterna till 3 210 enligt indikatoruppföljningen (i Hyrrä). Det betyder att man vid ingången till 2019 redan uppnått närmare hälften av det satta programmålet. Sättet att uppskatta vilka, och därmed också hur många, som berörs av den förbättrade servicen, liksom hur man tolkar vad som är förbättrad service kan dock variera mellan de olika LAG-projekten. Andelen av befolkningen som har fått ta del av den förbättrade servicen uppgår i nuläget således till 3 210 av 29 489 personer eller 10,9 procent (R23/T22, %).

¹⁴ I mitten av februari hade ansökningar om finansiellt stöd för ytterligare 9 (ännu inte behandlade) projekt inkommit till LAG-sekretariatet.

Skapade nya jobb (T23)

Förväntningarna på Leader Ålands möjligheter att skapa nya jobb och arbetsplatser (efter avslutade projekt) är låga, totalt 11 arbetstillfällen. Den modesta ambitionsnivån ska dock ses mot bakgrund av LAG's primära inriktning på samarbete och lokal delaktighet samt det faktum att man inte har möjlighet att bevilja bidrag till företag och kommersiella projekt. Vid ingången i 2019 har ännu inte någon ny arbetsplats redovisats som resultat av projektaktiviteten (R24/T23 är således 0).

Bedömningskriterier:

- Sysselsättningsmöjligheter har skapats genom en lokal utvecklingsstrategi
- Befolkningen som omfattas av lokala aktionsgrupper har ökat
- Tillgång till förbättrade tjänster/infrastrukturer i landsbygdsområden
- Servicen och den lokala infrastrukturen i landsbygdsområden har förbättrats
- Befolkningen på landsbygden har deltagit i lokala åtgärder
- Befolkningen på landsbygden har gynnats av lokala åtgärder

Leader-administrationen och resurstilldelning

Den positiva utvecklingen av Leader Åland kan i stor utsträckning förklaras av en aktiv och effektiv administration. Den väl fungerande handläggningen av projekten har kunnat ske trots en i förhållande till program- och projektbehoven väl snävt tilltagen driftsbudget. Detta gäller särskilt LAG-sekretariatet där de begränsade personalresurserna har lett till svårigheter att hinna med de delar av programmet som förutsätter ett särskilt projektägaransvar för LAG-ledningen (externa samarbetsprojekt, "paraplyprojekt").

Det faktum att LAG-projekten även måste gå till LR/Näring för slutligt godkännande har ibland lett till utdragna väntetider för projektägarna. Väntan på slutligt besked har i vissa fall ytterligare förlängts av en onödigt detaljerad granskningsprocess inom LR vid handläggningen av de av LAG redan förordade projekten.

Beträffande användningen av de i budgeten tilldelade offentliga medlen så har man, med ett undantag, i grova drag kunnat följa det i Leader-strategin givna budgetupplägget. Undantaget gäller de medel som avsatts för samarbetsprojekt med andra LAG-områden utanför Åland, där inga projekt ännu beviljats medel.

Leader Åland har ett antal programspecifika (mål-)indikatorer, två övergripande och horisontella samt tretton mera detaljerade, s.k. allmänna (genomförande-) indikatorer. De två horisontella indikatorerna har de facto använts som urvalskriterier vid LAG-ledningens granskning av nya projektansökningar, inte som indikatorer på hur programmet genomförts eller vilka mål som uppnåtts.

Bedömning:

De åländska LAG-satsningarna har över lag varit framgångsrika när det gäller att aktivera landsbygdsbefolkningen i de olika projekten. Även om det råder viss

tveksamhet beträffande projektens redovisning av antalet aktiva deltagare och berörda står det klart att man, särskilt i vissa landsbygdskommuner, involverat betydande delar av befolkningen i projekten. De av LAG-budgeten stödda aktiviteterna har emellertid inte gett något mätbart bidrag till landsbygdens arbetsplatsutveckling. Med tanke på Leader Ålands begränsade budget och huvudsakliga inriktning på lokal mobilisering snarare än kommersiellt inriktade satsningar måste resultaten så här långt bedömas som tillfredställande.

Rekommendationer:

Den åländska Leader-satsningen har under de senaste 1-2 åren genomgått en positiv utveckling med stor projekttillströmning, hög verksamhetsaktivitet och god framdrift i förhållande till genomförandemålen.

Granskningen av programmets status vid årsskiftet 2018/2019 ger dock underlag för några kommentarer och förslag till mindre justeringar och förbättringar som genomförandeorganisationen kan överväga. Mot bakgrund av den korta tid som återstår av programperioden avgränsar sig förslagen i första hand till administrationen och Leader-strategin. Utvärderarna rekommenderar sålunda:

- Ökade resurser för handläggningen av LAG-projekten i syfte att reducera väntetiden mellan LAG-förord och slutligt LR beslut. LR bör även i samarbete med LAG-sekretariatet förtydliga sina handläggningsrutiner i syfte att undvika överlappningar mellan LAG-ledningens och näringsavdelningens granskning av projekten.
- En ändring i Leader-strategin som möjliggör att även andra aktörer än LAG-sekretariatet kan söka stöd för den typen av gränsöverskridande samarbetsprojekt.

CEQ 18: Fokusområde 6C

"I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till ökad tillgång till, användning av och kvalitet på informations- och kommunikationsteknik (IKT) i landsbygdsområden?"

Ingen prioritet inom den logiska strukturen för Ålands LBU-program 2014-2020.

Bedömningskriterier:

Tillgången till IKT för hushållen på landsbygden har ökat.

Bedömning: Eftersom fokusområdet har varken primär eller sekundär finansiell tilldelning inom programmet kan inte några effekter rapporteras.

6 CEQ 19-30 Utvärderingsfrågor utanför interventionslogik inom programmet

6.1 Utvärderingsfrågor rörande andra aspekter av programmet CEQ19-21

CEQ 19 I vilken omfattning har synergieffekter mellan prioriteringar och fokusområden ökat effektiviteten i programmet för landsbygdsutveckling?

Programmets logiska uppbyggnad möjliggör för synergieffekter mellan prioriteringar och fokusområden. Detta är tydligt i programmets interventionslogik där en och samma åtgärd (med medelstildelning) används för att uppnå flera fokusområden och prioriteringar. Till exempel används M02 för prioritering 1, 2 och 4. Ett annat exempel är att insatser inom prioritering 6 ger mervärden för prioritering 3 och 4, samt för de övergripande målen om miljö och klimat.

Utifrån hur genomförandeorganisationen årligen följer upp och rapporterar medelsfördelning finns en god medvetenhet om programmets synergieffekter. Baserat på de övergripande mål som finns inom LBU-programmet (s. 65-67) och programmets interna logik är utvärderarna till viss del undrande kring hur de övergripande målen tillgodoses inom ramen för den horisontella prioritering 1 samt varför de insatser som görs inom prioritet 3 inte uppmärksammas som bidragande till att uppfylla de övergripande målen gällande innovation. Vidare kan konstateras att unionsprioritet 5 inte är specifikt prioriterad på Åland. Trots det har ca 7,3 miljoner euro betalats ut som bidrar till målen för prioritet 5 genom att fokusområde 4B sekundärt stöder prioritering 5 och indirekt bidrar till prioriteringens målsättningar.

Bedömning

Programmet som helhet är väldigt länkat horisontellt och tematiskt, vilket kan vara positivt för synergieffekter, men det medför också svårigheter att utvärdera direkta, indirekta och sammantagna effekter av åtgärder som är programmerade inom flera olika fokusområden. Detta eftersom programmets logik gör att genomförandeorganisationen följer upp dem både per åtgärd och per prioritet. Detta indikerar en överoptimism till vad vissa av åtgärderna kan medverka till att uppnå för typ av mål.

CEQ 20 I vilken utsträckning har tekniskt stöd bidragit till att uppnå de mål som anges i artikel 59 förordning (EU) nr 1303/2013 och artikel 51.2 förordning (EU) nr 1305/2013?

Artikel 59 i förordning (EU) nr 1303/2013 fastställer:

Artikel 59

Tekniskt stöd på initiativ av medlemsstaterna

1. På initiativ av en medlemsstat får de europeiska struktur- och investeringsfonderna stöda insatser för förberedelser, förvaltning, övervakning,

utvärdering, information och kommunikation, nätverksarbete, beslut om klagomål samt kontroll och revision. De europeiska struktur- och investeringsfonderna får användas av medlemsstaterna för insatser för att minska den administrativa bördan för stödmottagarna, inklusive system för elektroniskt datautbyte och insatser för att öka kapaciteten hos medlemsstaternas myndigheter och stödmottagarna när det gäller förvaltning och användning av dessa fonder. De europeiska struktur- och investeringsfonderna får även användas till stöd för åtgärder för att öka kapaciteten hos relevanta parter i enlighet med artikel 5.3 e och för att stödja utbyte av god praxis mellan dessa parter. De insatser som avses i denna punkt kan gälla både tidigare och påföljande programplaneringsperioder.

2. I de fonsdspecifika bestämmelserna får man lägga till eller utesluta insatser som kan finansieras genom tekniskt stöd från varje europeisk struktur- och investeringsfond. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sv/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>

Artikel 51.2 i förordning (EU) nr 1305/2013 fastställer att upp till 4 % av varje landsbygdsprogram får avsättas till tekniskt stöd för de uppgifter som beskrivits i artikel 59. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=celex%3A32013R1305>

Bedömning

Två finländska datahanteringsverktyg fungerar som tekniskt stöd för programmet ("Stödtillämpningen" för arealstöden och "Hyrrä" för projekt och investeringstöd). Det administrativa stödet för implementeringen av programmet består också i praktiken av en styrgrupp med runt 10 personer från olika avdelningar på genomförandeorganisationen och LEADER. Implementeringen av programmet har i stort varit god så här långt, bedömt utifrån uppfyllande av målvärden inom programmet och CEQ1-18. Totalt budgeterat för tekniskt stöd för Ålands LBU program 2014-2020 är 1 300 000 euro (enligt LRs Finrapp LBU 2014-2018). Detta uppgår till 2,22 procent av total budget för programmet. Mål i artikel 59 kan utifrån en finansiell bedömning anses fullgott, med tanke på att procentandel ligger väl under det fastställda taket på 4 procent som fastställs i Artikel 51.2. Det ger vid handen att utrymme finns att öka det tekniska stödet om Ålands landskapsregering anser det finnas behov för det.

CEQ21 I vilken utsträckning har det nationella landsbygdsnätverket bidragit till att uppnå de mål som anges i artikel 54.2 i förordning (EU) nr 1305/2013?

Artikel 54.2 i EU förordningen nr 1305/2013 fastställer:

"Nätverksarbete inom det nationella landsbygdsnätverket ska ha som mål att

- a) öka intressenternas deltagande i landsbygdsutvecklingens genomförande,
- b) förbättra kvaliteten på genomförandet av landsbygdsprogrammen,
- c) informera den bredare allmänheten och potentiella stödmottagare om landsbygdsutvecklingspolitiken och finansieringsmöjligheter,
- d) främja innovation inom jordbruket, livsmedelsproduktionen och skogsbruket samt på landsbygden."

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/ALL/?uri=CELEX:32013R1305>

Bedömning

Åland är med i det nationella landsbygdsnätverket i Finland. En representant från det regionala landsbygdsnätverket och Leader Åland framhäver att kontakten mellan det åländska och det nationella nätverket skulle kunna förbättras. Då Åland har ett eget regionalt LBU-program med egen välutvecklad Leader organisation bidrar nätverksarbetet inom Leader Åland primärt till förordningens mål på regional nivå. Regionalt medverkar representanter från det regionala landsbygdsnätverket regelbundet på möten med genomförandeorganisationen. Detta är föredömligt för uppfyllandet av unionens förordning.

Då Leader Åland stod värd för Den finlandssvenska landsbygdsriksdagen i oktober 2018 kan bidraget till det nationella landsbygdsnätverket också bedömas som betydande.

6.2 Utvärderingsfrågor rörande unionens mål CEQ 22-30

De allmänna utvärderingsfrågorna 22 till 30 avser de övergripande unionsprioriteringarna för programmet.

CEQ 22: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till Europa 2020-strategins överordnade mål att öka sysselsättningsgraden för befolkningen i åldrarna 20–64 år till minst 75 %?

Stöds av: Unionsprioriteringarna P1, P2, P3 och P6; Fokusområdena 1A, 1C, 2B, 3A, 6A och 6B; Åtgärderna M01, M02, M03, M04, M06, M07, M08.6, M09, M16 och M19.

Bedömningskriterier:

- Sysselsättningsgraden för befolkningen i åldern 20-64 på landsbygden har ökat

Effektindikatorer:

I.14. Sysselsättningsgrad på landsbygden

Sysselsättningsgraden är generellt hög på Åland, bland de allra högsta inom Europa. Sysselsättningsgraden har därtill uppvisat en stigande trend under 2010-talet. Jämfört med Finland som helhet är den åländska sysselsättningsgraden avsevärt högre.

Tabell 21. Sysselsättningsgraden för befolkningen 15-64 år i Finland och på Åland 2013-2017

	2013	2014	2015	2016	2017
Finland	68,9	68,7	68,5	69,1	70,0
Åland	78,7	81,8	81,8	81,8	83,0

Källa: Eurostat (2019a)

Beräkningen av sysselsättningsgraden i Europa grundar sig på arbetskraftsundersökningarna AKU. För regionen Åland är urvalet i AKU litet, varför variationer i statistiken kan ha sin förklaring i förändringar inom urvalet. Med registerstatistik kan vi granska sysselsättningsgraden för åldersgruppen 20-64-åringar skilt för Mariehamn respektive landsbygdskommunerna i enlighet med bedömningskriterierna. Tabell 22 bekräftar sysselsättningsgradens positiva utveckling på Åland. Tabellen klargör därtill att sysselsättningsgraden är ännu högre i landsbygdskommunerna på Åland än i staden. Sysselsättningsgraden har ökat efter 2013 både på landsbygden och i Mariehamn.

Tabell 22. Sysselsättningsgraden för befolkningen 20-64 år, Åland efter region 2010-2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Åland	79,7	80,7	80,3	80,3	83,3	83,2	83,8
Mariehamn	77,6	78,9	78,0	77,8	80,8	80,5	81,2
Landsbygdskommunerna	81,2	81,9	81,9	82,0	85,1	85,0	85,5

Källa: ÅSUBs sysselsättningsstatistik samt bearbetade uppgifter från Statistikcentralen 2019.

Bedömning:

Inom LBU-programmet är det endast inom Leader-aktiviteterna som arbetstillfällen som skapats i programmet utgör en indikator och tillsvidare (31.12.2018) har inte något resultat för indikatorn rapporterats. Vi har tidigare framhållit att Leader Åland i första hand har andra målsättningar, bland annat inom landsbygdsutveckling och miljö. Därtill riktar sig Leaderstöden inte till företag i första hand. Inom investeringsstöden, där arbetstillfällen inte är en explicit målindikator i programmet rapporterar flera stödmottagare att stöden har bidragit till att företagen har kunnat anställa fler. Med urvalsintervjuerna som grund är bedömningen att stöden kan ha bidragit till minst fem årsarbetsplatser. Det bör dock noteras att de första åren under programperioden har inneburit utmaningar flera utmaningar som inte är direkt knutna till programmet, såsom mjölkkrisen, hot om nedläggning av chipsfabriken och den extrema torka 2018. Det har inneburit att flera företag fått minska på antalet anställda.

En analys av LBU-programmets effekter med Ålands jämviktsmodell visar även på att programmet har en viss, om en liten, sysselsättande effekt och att effekten gäller främst landsbygdsområdet. Analysen och dess resultat presenteras närmare under utvärderingsfråga CEQ 29.

Rekommendation:

Åland har idag en internationellt hög sysselsättningsgrad som är särskilt hög på landsbygden. Aktiviteterna inom LBU-programmet bör fortsätta att satsa på att höja förädlingsgraden och marknadsanpassa såväl odling som vidareförädling för att även framöver borga för goda inkomstmöjligheter och trygga arbetsplatser i programregionen.

CEQ 23: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit Europa 2020-strategins överordnade mål att 3 % av EU:s BNP ska investeras i forskning och utveckling och innovation?

Stöds av: Unionsprioritering P1; Fokusområdena 1A, 1B samt huvudsakligen M01, M02, M16.

Bedömningskriterier:

- Investeringarna i forskning och utveckling har ökat
- Innovation har främjats

Indikatorer:

% av Ålands BNP som genom programmet investeras i innovation/R&D

Investeringarna för forskning och utveckling har traditionellt varit låga på Åland. År 2016, vilket är det senaste året för vilket det finns färdigställda BNP-uppgifter låg insatserna på 4,5 miljoner euro eller cirka 0,4 procent. Nivån varierar en aning mellan åren men har hållit sig på i storleksordningen 4 miljoner euro sedan 2012, någon tillväxt på investeringarna kan inte bestyrkas med hjälp av statistiken. Företagssektorn står för ungefär 80 procent av dessa investeringar. Även antalet forskningsårsverken varierar mellan åren och har under samma period rört sig mellan 35 och 65 årsverken. För forskningsinvesteringarnas del gäller att merparten sker i Mariehamn (Statistikcentralen 2019, ÅSUB 2018b).

Inom ramen för indikatoruppföljningen finns inte uppgifter om innovativa projekt. Utbildningsinsatserna inom ramen för programmet har konstaterats vara av en annan karaktär och har inte haft innovation som primärt mål. Däremot har merparten av utbildningarna engagerat experter utanför programregionen och ett flertal har hållits med aktuell forskning som grund. Möjligheten till förmedling av kunskap från forskare och experter utanför Åland har värderats högt av såväl arrangörer som deltagare. Formerna för utbildningsinsatserna har utvecklats så att samarbete med aktörer utanför Åland har etablerats och utbildningstillfällena bidrar till nätverkande mellan företagare och andra aktörer.

Bedömning:

Inom investeringsstöden finns många kunskapsbaserade projekt som tillämpar den senaste tekniken, projekt som har utvecklat moderna processer eller grundar sig på hög nivå av marknadskunnande. Det åländska jordbruket har inom flera områden legat i framkant vad gäller till exempel lagringsteknik och nischprodukter. Däremot kan investeringarna inom programmet, med hjälp av de projektdata som funnits tillgängliga, inte bedömas ha särskilt starka innovativa element. Stöden har främst bidragit till att företagen kunnat ta tillvara det senaste kunnandet och den senaste tekniken för sina verksamheter. Utan stödmöjligheterna hade flera av investeringarna fått ge avkall på både teknik och modernisering.

Rekommendationer:

Inom ramen för såväl kunskapsöverföring och information som

rådgivningstjänsterna finns det utrymme att öka aktiviteterna och även att ytterligare dra nytta av den forskning och utveckling som sker utanför Åland. Det finns också goda förutsättningar att ta del av och etablera samarbete med forskning och utveckling utanför Åland. Även inom rådgivningen har utvärderarna noterat att det finns förutsättningar för högre grad av samordning så att flera kan få del av insatserna samt för att anlita spetskompetens och forskare utifrån. Ökad samverkan mellan produktionsinriktningarna för att öppna upp för nya marknader samt för samverkan inom innovationer i branschen, till exempel via EIP, kan också bidra till korsbefruktning som ger nya affärsmöjligheter. Programmet ger goda förutsättningar för att ligga i framkant vad gäller att tillämpa relativt ny teknik i nya sammanhang vilket bidrar till innovativ utveckling i regionen.

CEQ 24: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till begränsning av och anpassning till klimatförändringar, till att uppnå Europa 2020-strategins överordnade mål om att utsläppen av växthusgaser ska minska med minst 20 % jämfört med 1990 års nivåer och med 30 % på vissa villkor, till att öka andelen förnybar energi i den slutgiltiga energiförbrukningen till 20 % och till att höja energieffektiviteten med 20 %?

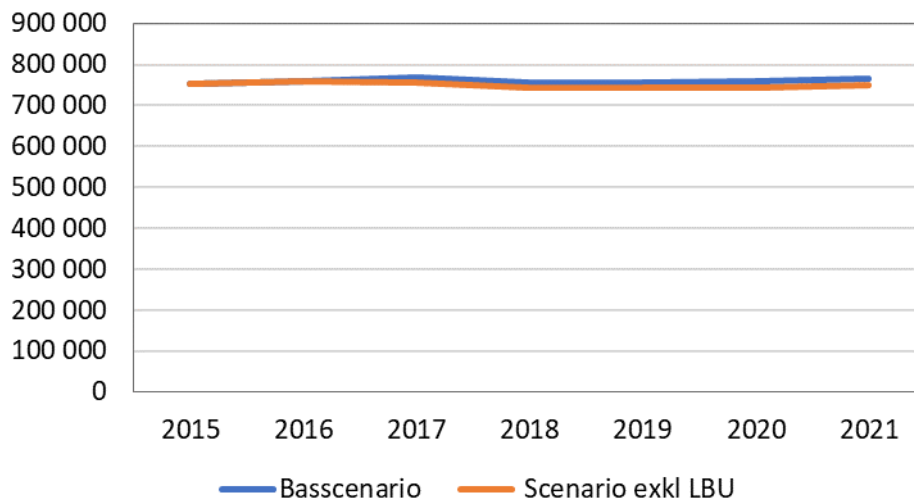
Fråga CEQ 24 besvaras huvudsakligen med information från unionsprioritering 5. Prioritering 5 syftar till att "Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn". Prioriteringen omfattas dock inte av det åländska landsbygdsprogrammet eftersom en SWOT-analys framlade att andra prioriteringar värderades högre och att åtgärder som stödjer prioritering 5 skulle vara väldigt kapitalintensiva (Ålands landskapsregering 2017, s. 84). Åtgärder för prioritering 5 och klimatåtgärder har därför inte genomförts inom programmet.

Det finns begränsade data över utsläppen av växthusgaser historiskt på Åland. I CGE-modellen för Åland finns dock beräkningar av utsläppen för de senaste åren och grunder för att beräkna utfallet mätt i växthusgasutsläpp om förändringar sker i produktionen och andra makrovariabler inom Åland¹⁵. Av Figur 15 framgår växthusgasutsläppen med det åländska LBU-programmet, "Basscenario" samt beräknat utfall såvida LBU-programmet inte genomförs, "Scenario exkl LBU". Beräkningarna följer *produktionsprincipen*, och beaktar således inte utsläpp i samband med produktion av insatsvaror som sker utanför Åland. I CGE-modellen sker anpassningar av produktionen om utbetalningarna från programmet upphör och jordbruksproduktionen minskar. Delar av jordbruksproduktionen flyttas utanför Åland och delar av jordbruksproduktionen som används på Åland ersätts med import. Det innebär att det åländska LBU-programmet snarare höjer koldioxidutsläppen inom Åland och kan med utgångspunkt i det beräknade utfallet inte konstateras bidra till att minska utsläppen inom programområdet. Ur ett

¹⁵ CGE-modellens utsläppsindikatorer omfattar inte markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk" (på engelska: Land Use, Land-Use Change, and Forestry, LULUCF). Mer om utsläppskalkylerna finns i publikationen "Ålands luftutsläpp år 2015 enligt olika beräkningsprinciper" (ÅSUB, 2019:1).

europiskt och globalt perspektiv är dock den totala effekten, som även beaktar det som sker utanför Åland som är av större relevans.

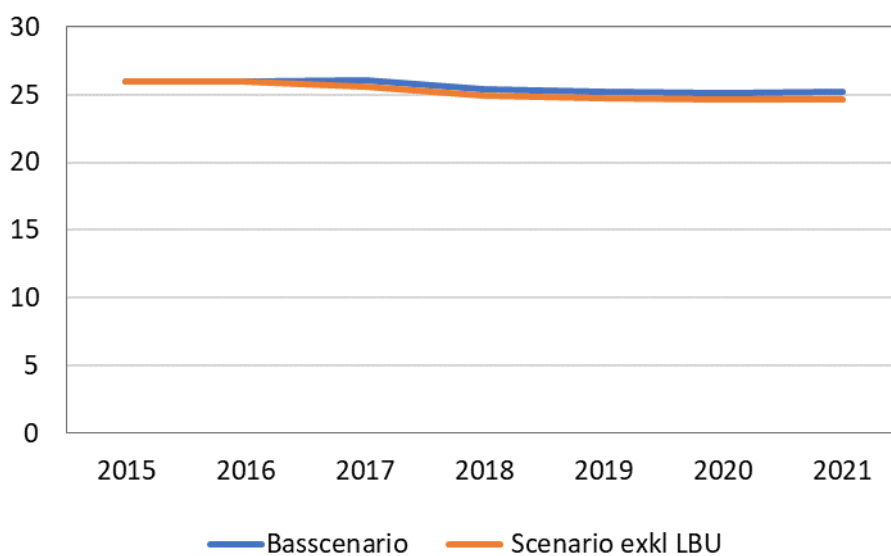
Figur 15. Utsläpp av växthusgaser för Åland med respektive utan LBU-programmet, ton CO₂-ekvivalenter

Källa: ÅSUB, bearbetningar av CGE-modell för Åland

Eftersom Åland utgör en inflyttningsregion med befolkningstillväxt bör den demografiska utvecklingen beaktas då LBU-programmets inverkan på utsläppen av växthusgaser beräknas. Räknat per invånare visar CGE-analysen att utsläppen minskar under programperioden, dock minskar utsläppen inom Åland långsammare när LBU-programmet tillämpas (Basscenario) än vad som skulle ha varit fallet utan programmet.

Figur 16. Utsläpp av växthusgaser för Åland med respektive utan LBU-programmet, ton per capita CO₂-ekvivalenter

Källa: ÅSUB, bearbetningar av CGE-modell för Åland

Om utsläppen av växthusgaser skulle analyseras enligt konsumtionsprincipen följer utsläppen i stort utvecklingen av BNP till faktorpris vilket innebär att de totala effekterna av LBU-programmet minskar.

Bedömning

På grund av att prioritering 5 inte har varit en del av programmet är det svårt att göra en bedömning av läget på Åland kopplat till klimatfrågan. De scenarioräkningar som presenterats ovan visar i stort att LBU-programmet bidrar till att upprätthålla livsmedelsproduktion på Åland (baseras på produktionsprincipen). Beräkningarna visar att ett scenario utan LBU-programmet skulle vara bättre för Ålands klimatpåverkan. Notera dock att beräkningarna inte inkluderar den klimatpåverkan som ökad import och produktion på andra platser skulle medföra vid en sådan situation (konsumtionsprincipen). Till bilden ska också läggas andra aspekter än klimat; såsom arbetstillfällen, biologisk mångfald, och bruttoregionalproduktion.

CEQ 25: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till att uppnå Europa 2020-strategins överordnade mål om att minska antalet EU-invånare som lever under den nationella fattigdomsgränsen?

Stöds av: Unionsprioriteringarna P1, P2, P3 och P6; Fokusområdena 1C, 2A, 2B, 3A, 6A, 6B, 6C; Åtgärderna M01, M02, M03, M04, M06, M07, M08.6, M16 och M19.

Bedömningskriterier:

- Antalet människor som lever under den nationella (åländska) fattigdomsgränsen har sjunkit.

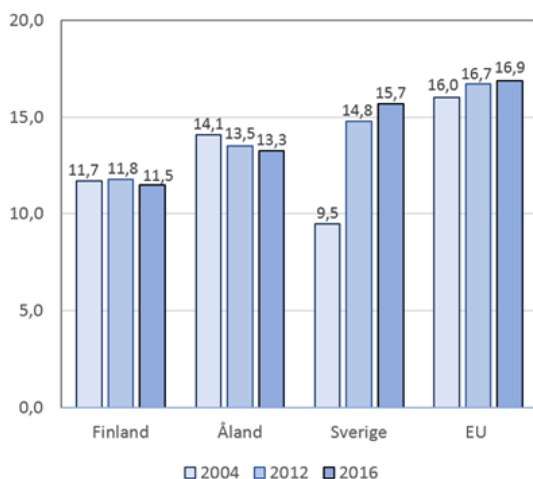
När vi talar om fattigdomsgränsen inom de nordiska länderna är det den relativa fattigdomsgränsen som avses. Målsättningen att minska antalet invånare under fattigdomsgränsen analyseras här ur två perspektiv: dels granskas utvecklingen av andelen invånare under den så kallade relativa fattigdomsgränsen, dels analyseras risken för ekonomisk utsatthet. I Figur 17 jämförs andelen personer under den relativa fattigdomsgränsen för Åland, Finland, Sverige och EU för åren 2004, 2012 och 2016. År 2012 hade Finland den lägsta andelen personer under fattigdomsgränsen (11,8 procent), medan Sverige enligt det här måttet var mer ojämnt med 14,8 procent under fattigdomsgränsen. Åland låg mellan Finland och Sverige med 13,5 procent av befolkningen under fattigdomsgränsen år 2012, beräknat med den modifierade OECD-skalan¹⁶. Det året var motsvarande andel för EU 16,7 procent (ÅSUB 2018a).

Enligt uppgifterna för 2016, hade andelen personer under fattigdomsgränsen sjunkit något för Åland; till 13,3 procent och till 11,5 procent i Finland. I Sverige

¹⁶ Den modifierade OECD-skalan fördelar vikterna såhär: den första vuxna i hushållet = 1,0 enheter, barn 0–13 år = 0,3 och övriga i hushållet 14 år och över = 0,5. För en genomgång av olika begrepp och sätt att bedöma skillnader i välfärd i ekonomiskt utvecklade samhällen se OECD (2017) How's life? Measuring well-being.

däremot fortsatte andelen att öka något och nådde 15,7 procent. För EU som helhet låg motsvarande andel på 16,9 procent 2016 (ÅSUB 2018a).¹⁷

Figur 17. Andel personer under fattigdomsgränsen* i Finland, Åland, Sverige och EU åren 2004, 2012 och 2016, %. Disponibel inkomst, modifierade OECD-skalan.

*) 60 procent av disponibel inkomst per konsumtionsenhet.

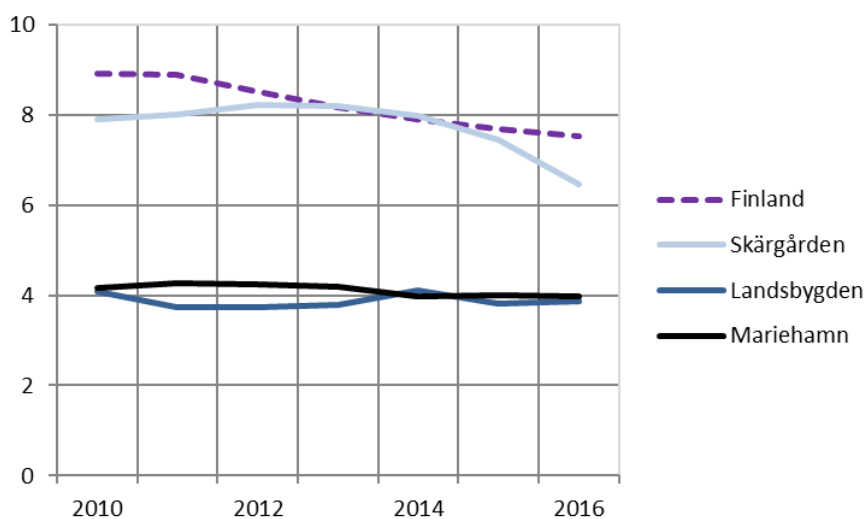
Källor: Eurostat (2019b) och egna beräkningar baserade på material från den finländska Statistikcentralen.

Med ekonomisk utsatthet avses att en person under året och två av de tre föregående åren bott i ett hushåll där den ekvivalenta disponibla penninginkomsten understiger 60 procent av medianinkomsten för alla hushållen. Definitionen ligger nära definitionen av relativ fattigdom, men beaktar att situationen varar en längre tid. Statistikcentralens uppgifter för Åland visar att totalt 1 175 personer levde i ekonomiskt utsatta hushåll år 2016. antalet motsvarar 4,1 procent av den åländska befolkningen och hade minskat med nio personer från 2015.

Följande graf beskriver risken för ekonomisk utsatthet i Ålands regioner jämfört med landet som helhet. Med landsbygden avses här fasta Ålands kommuner utom Mariehamn.

¹⁷ Eurostats uppgifter om fattigdomen på Åland är bristfälliga varför uppgifternas beräknats med individdata som grund enligt den sk modifierade OECD-skalan.

Figur 18. Risk för ekonomisk utsatthet i Ålands regioner och Finland 2010–2016

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen 2019.

Bedömning:

Andelen personer under den relativa fattigdomsgränsen på Åland har minskat jämfört med år 2012. Ser vi på utvecklingen av mer långvarig ekonomisk utsatthet har situationen förbättrats särskilt mycket i skärgårdsregionen där andelen ekonomiskt utsatta generellt har varit högre.

Det är dock viktigt att särskilja den allmänna utvecklingen i regionen från LBU-programmets bidrag till den samma. Under CEQ 29 analyseras programmets effekter närmare fram till programperiodens slut genom CGE-analys och slutsatsen är att LBU-stödets effekter är begränsade. Bland stödmottagarna finns få personer och hushåll som lever under den relativa fattigdomsgränsen. För flera av de stödformer som ingår i programmet och som är riktade till de enskilda gårdarna krävs relativt stark ekonomi inom jordbruksföretaget. Såväl investeringsstöd som startstöd kräver motfinansiering av företaget för att förverkliga projekten och den egna finansieringsandelen kräver vanligen banklån med säkerheter. Vidare har till exempel stöden inom Leader snarare handlat om ickeproduktiva investeringar samt att stärka andra värden i lokalsamhället än sådana som ger direkt avkastning på hushållens inkomster. Det åländska programmet har huvudfokus på andra mål än att bekämpa fattigdomen på landsbygden, vilket även blir tydligt i uppföljningen av de olika målen.

Rekommendationer:

Att minska antalet ekonomiskt utsatta och personer som lever under fattigdomsgränsen är angeläget, men inom den nordiska välfärdsmodellen med progressiv beskattning och inkomstöverföringar finns effektivare verktyg för att nå målsättningen.

CEQ 26: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till att förbättra miljön och till att uppnå målet för EU:s strategi för biologisk mångfald om att hejda förlusten av biologisk mångfald och förstörelsen av ekosystemtjänster, samt återställa dem?

Fråga CEQ 26 besvaras huvudsakligen från information och data från prioritering 4, "Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket". Enligt EU:s riktlinjer är det framförallt indikatorerna 1.08 fågelindex för jordbruksmark och 1.09 jordbruksområden med högt naturvärde som ska användas för bedömningen. Under 2018 omfattas 22,32 procent av jordbruksmarken av åtaganden som stödjer biologisk mångfald och/eller landskapsvård, vilket nästan nådde det satta målet, 24,08 procent år 2023. Störst areal och flest antal insatser har gått till åtgärder för skötsel av kulturmark.

Fågelpopulationen för södra Finland (där Åland ingår) har minskat från ett värde på 1,356 år 1983 till 0,939 under 2016, även om stora variationer kan läsas åren där emellan. Enligt ansvarig forskare för det finska indexet beror dessa variationer med stor sannolikhet på genuina variationer i klimatet eller på metodmässiga svårigheter. Med grund i indexet är det inte möjligt att säga att variationerna beror på förändrade jordbruksmetoder. För att kunna utläsa det skulle en specifik studie för att utreda vad återhämtningen beror på behövas. (Lehikoinen, 2018).

Indikatorn jordbruksområden med högt naturvärde, dvs. HNV-jordbruksområden (high nature value farmland areas) beskriver omfattningen i livsmiljöer som stödjer lantbruksområdenas mångfald. Andelen jordbruksmark på Åland som bedöms ha högt naturvärde är relativt hög. År 2017 var det 13 474 hektar vilket utgör cirka 70 procent av den totalt brukade arealen.

Även åtgärd M19 - Stöd till Leaderprogram för lokalt ledd utveckling som framförallt ligger under prioritering 6B, "I vilken utsträckning har insatserna inom landsbygdsprogrammet bidragit till lokal utveckling på landsbygden?", påverkar natur- och vattenmiljö. Enligt utvärderingen av LAG-satsningarna har dessa insatser varit framgångsrika även om karaktären av "punktinsatser" medför att påverkan på Ålands miljö enbart är marginell. Man kan konstatera att stort fokus är satt på prioritering 4 och åtgärder för att bibehålla den biologiska mångfalden. Det är positivt men dock svårt att bedöma i vilken utsträckning Landsbygdsprogrammet har påverkat. Framöver kan det konstateras att det krävs ett fortsatt samspel mellan aktörer.

Bedömning

Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och/eller landskapsvård. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för biologisk mångfald. De kontext- och effektindikatorer som särskilt kan gynnas av en sådan omställning är fåglar i jordbruksmark (CCI35 och I.08) och jordbruksmark med högt naturvärde (I.09). Men det beror på hur anpassad den ekologiska produktionen är till biologisk

mångfald och/eller landskapsvård. En ekologisk produktion behöver inte nödvändigtvis gynna upprätthållandet av kulturmarker. Naturbeten är däremot mycket relevanta i sammanhanget. Med relativt enkla insatser kan värdet på naturbetena bibehållas och/eller höjas.

CEQ 27: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till den gemensamma jordbrukspolitikens mål att främja jordbrukets konkurrenskraft?

Stöds av: Unionsprioriteringarna P1, P2 och P3; Fokusområdena 1A, 1B, 1C, 2A, 2B, 3A, 3B; Åtgärderna M01, M02, M03, M04, M05, M06, M09, M14, M16 och M17.

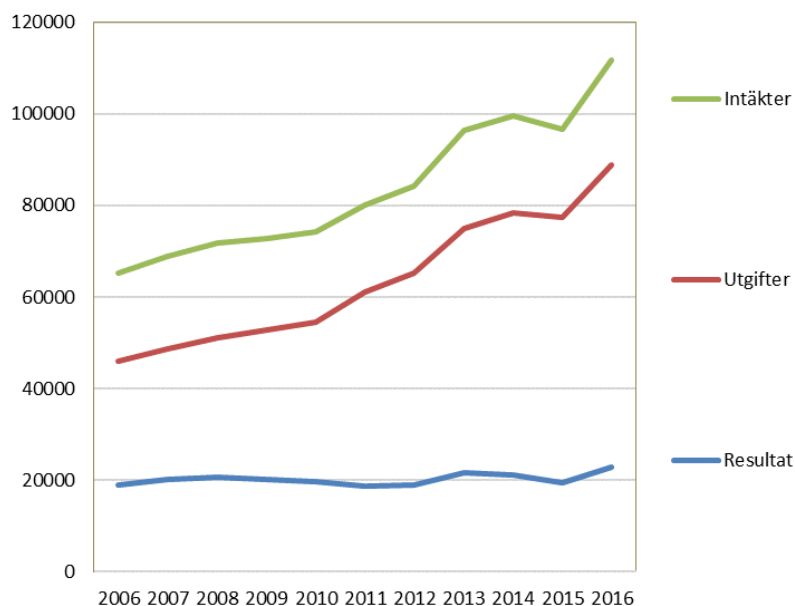
Som framgår av diskussionen under CEQ 4 är jordbruket på Åland förhållandevis arbetsintensivt och arbetsproduktiviteten är låg jämfört med andra branscher. Därtill har arbetsproduktiviteten sjunkit under programperiodens första år, se Tabell 11. Den odlade åkerarealen har dock hållits i det närmaste konstant på 13 700 - 13 800 hektar sedan 2014. Eftersom avkastningen ökat något innebär det att avkastningen per areal har ökat marginellt.

Analysen av inkomst- och kostnadsutvecklingen under CEQ 4 och i Tabell 10 visar att jordbrukets totala intäkter i fasta priser har hållits på ungefär samma nivå från 2013 till 2016. Däremot har försäljningsintäkterna sjunkit totalt sett och kostnaderna ökat något snabbare än inflationen. Sammantaget innebär det att det samlade resultatet för branschen sjunkit något, reellt sett. Under perioden har de internationella priserna, framför allt för mjölkprodukter, sjunkit betydligt.

Om vi däremot analyserar utvecklingen per gård (Figur 4) framgår att de genomsnittliga totala intäkterna i fasta priser har ökat även om 2015 generellt var ett svagt år. Störst har ökningen mätt i euro per företag varit inom annan växtodling och mjölk. Det bör då tas i beaktande att den genomsnittliga storleken på gårdarna ökat väsentligt under perioden och mjölkgårdarna har vuxit mycket i genomsnitt. Försäljningsintäkterna sjönk dock betydligt på mjölkgårdarna 2015 efter den internationella mjölkkrisen då världsmarknadspriserna dök.

I Figur 19 nedan illustreras den samlade resultatutvecklingen för jordbruksföretagen med en längre tidshorisont. Även i ett längre perspektiv framträder 2015 som ett markant svagare år. Resultatet uppvisar dock totalt sett en svagt positiv trend.

Figur 19. Intäkter, utgifter och rörelseresultat per jordbruksföretag, euro i fasta priser

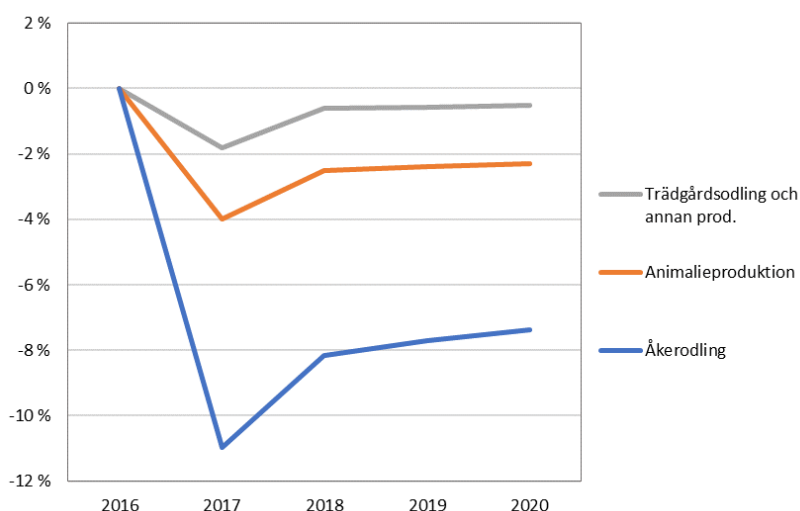
Källa: Statistikcentralen 2019, bearbetningar ÅSUB

Inom ramen för det åländska LBU-programmet har en rad insatser gjorts för att stärka konkurrenskraften. Utbildningsinsatser och rådgivning på gårdarna har genomförts och betydande delar av investeringarna har haft som syfte att modernisera, automatisera, förädla samt förbättra lagringsmetoderna för jordbruksprodukterna och på så vis stärka konkurrenskraften inom näringen. Även förädlingen och förpackningen av produkterna har utvecklats och anpassats efter marknadsefterfrågan. Analysen av insatserna tidigare i rapporten har visat på olika resultat som stöder konkurrenskraften bland stödmottagare.

En analys av förutsättningarna och utvecklingen av rörelseresultatet, antal gårdar och produktionen per gård om LBU-programmet inte skulle tillämpas på Åland ger vid handen att programmets effekter för branschen är betydande. Med hjälp av Ålands CGE-modell kan man beräkna effekterna inom jordbrukssektorn om LBU-programmet inte genomförs. I

Figur 20 åskådliggörs det beräknade effekterna av programmet om LBU-programmet inte genomförs. Rörelseresultatet skulle sjunka markant inom alla produktionsinriktningar utan programmet. Särskilt stora blir effekterna för åkerodlingen, men även för animalieproduktionen där rörelseresultatet (efter avskrivningar) skulle bli negativt är effekten betydande.

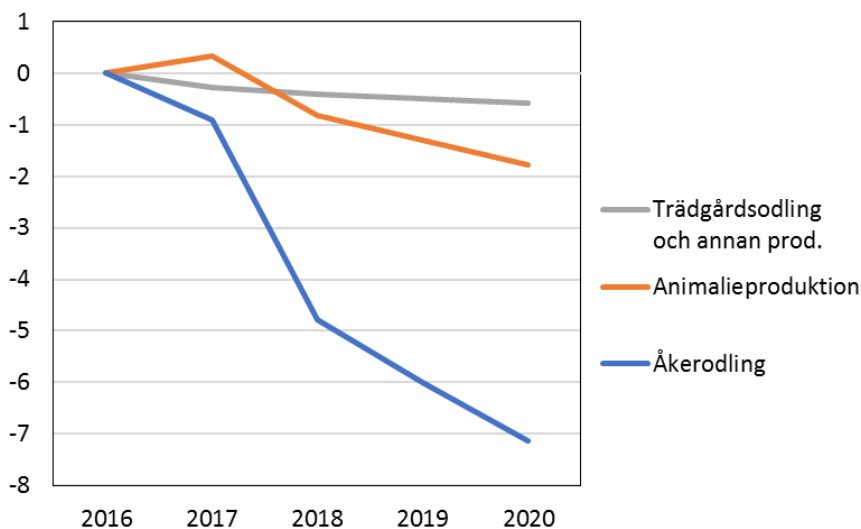
Figur 20. Rörelseresultat i scenario där Ålands LBU-program inte skulle genomföras, efter huvudproduktionsinriktning, procent av intäkterna från basscenariot 2016-2020

Källa: ÅSUB, CGE-modellkalkyler

Även antalet gårdar påverkas av att LBU-programmet stöder jordbruket. Också räknat i förändring av antalet gårdar (i procent) skulle effekten vara störst inom åkerodlingen. LBU-programmet beräknas med modellanalysen ha en positiv effekt för alla produktionsinriktningar, Figur 21.

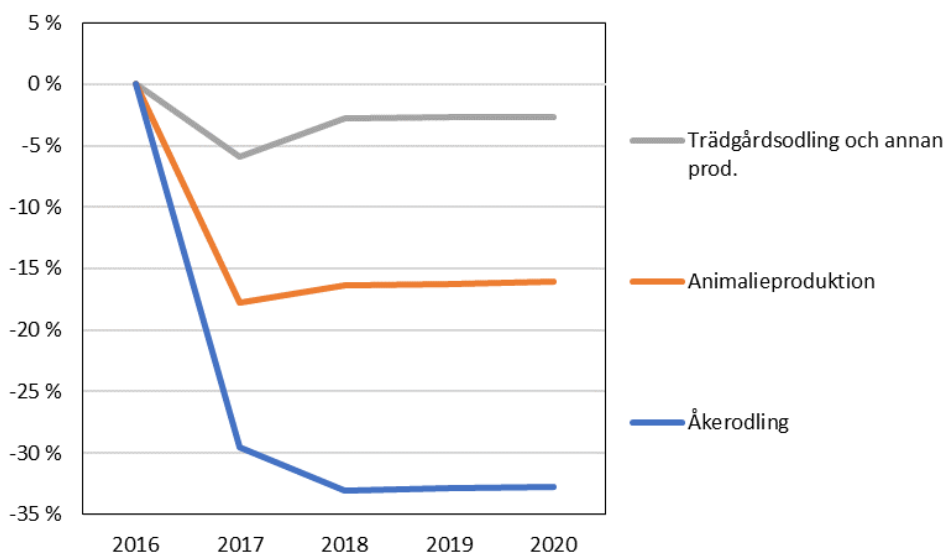
Figur 21. Utvecklingen av antal gårdar (procentuell avvikelse) i scenario där Ålands LBU-program inte skulle genomföras, efter huvudproduktionsinriktning 2016-2020

Källa: ÅSUB, CGE-modellkalkyler

Produktionen på gårdarna påverkas också av resurserna i LBU-programmet. Om LBU-programmet inte genomfördes, skulle produktionen per gård beräknas minska med mellan 3 procent (trädgårdsodling och annan produktion) och 33 procent (för åkerodlingen). Inom animalieproduktionen beräknas den genomsnittliga produktionen per gård minska med runt 16 procent, Figur 22.

Figur 22. Produktion per gård efter huvudproduktionsinriktning, avvikelse från basscenariot med LBU-stöd, % 2016-2020

Källa: ÅSUB, CGE-modellkalkyler

En nyligen publicerad doktorsavhandling analyserar jordbruksstödens inverkan på markanvändningen i Finland samt jordbrukspolitikens strukturella effekter (Simola, 2019). Avhandlingen visar bland annat att det särskilt är bland de arealmässigt minsta samt bland de största jordbruken som stödet har haft störst inverkan. De minsta jordbruken (de två lägsta kvintilerna) har kunnat bibehålla sin areal och de största (högsta kvintilen) har vuxit mest mätt i areal, medan de medelstora jordbruken dragit mindre nytta av stöden när utvecklingen av arealerna analyseras (Simola, 2019 s 850- 2019). På Åland har merparten av investeringsstödet gått till de arealmässigt större jordbruken, medan intervjuerna med stödmottagare tydligt klargör att arealstöden har betydelse även för de mindre jordbruken och driver upp arrendepriserna på jordbruksmark.

Tabell 23 sammanfattar produktiviteten per landareal efter huvudproduktionsinriktning för det åländska jordbruket mätt i försäljningsinkomst. Uppgifterna beaktar således endast försäljningsinkomsterna, om stöden läggs till stiger produktiviteten självfallet genomgående. Det är tydligt att produktiviteten efter landareal skiljer sig mycket beroende på produktionsinriktning och behov av jordbruksareal. Totalt sett har produktiviteten per areal i fasta priser varit relativt stabil. Inom mjölkproduktionen har utvecklingen varit mest negativ. Den mest positiva utvecklingen under programperioden mätt i produktivitet per areal uppvisar annan växtodling.

Tabell 23. Produktivitet per jordbruksareal 2012-2016, euro, 2016-års priser

	2012	2013	2014	2015	2016
Totalt	1 785	2 064	1 963	1 638	1 634
Mjölproduktion	2 269	2 401	2 383	1 737	1 136
Boskapsskötsel nötkreatur	963	1 247	1 109	855	909
Får, getter, hästar	742	763	654	403	340
Åkerodling av sädeslag	813	775	700	772	821
Annan växtodling	2 466	3 107	3 028	3 013	3 036

Källa: Statistikcentralen 2019, ÅSUB bearbetningar

Bedömningskriterier:

- Jordbrukets företags(entreprenörs-)inkomst har ökat som ett resultat av LBU-programmet
- Jordbrukets faktorinkomst har ökat som ett resultat av LBU-programmet
- Jordbrukets produktivitet har ökat som ett resultat av LBU-programmet (granskas skilt för arbetskraft resp. jordbruksareal)
- Kostnadseffektiviteten i jordbruksproduktionen har ökat som ett resultat av LBU-programmet
- Nettomervärdet per årsarbetsenhet inom jordbruksföretagen har ökat som ett resultat av LBU-programmet

Bedömning:

Även om resultatutvecklingen totalt sett varit svag inom jordbruket under programperiodens första del har utvecklingen per företag varit svagt positiv. Kostnadsökningen har varit betydande men intäkterna har tillsvdare täckt upp för kostnadsökningen. Försäljningsintäkterna och övriga intäkter har uppvisat en viss positiv utveckling totalt sett. Utmaningar finns dock fortsättningsvis vad gäller arbetsproduktiviteten som är låg i jämförelse med andra branscher och som därtill närmast visar en sjunkande tendens under programperiodens första år.

En majoritet av de insatser som genomförts både inom investeringsstödet och inom utbildning har som mål att förbättra produktiviteten och stärka konkurrenskraften. Analysen av LBU-programmets betydelse med hjälp av CGE-modellen visar på betydande effekter såväl för rörelseresultatet som för totalproduktionen inom alla huvudproduktionsinriktningar.

Rekommendationer:

För att upprätthålla ett fortsatt hållbart jordbruk på Åland där alla dimensioner av hållbarheten beaktas - den ekologiska, den ekonomiska och den sociala - är det av stor vikt att de framtida satsningarna inom programmet försöker stärka produktivitetens utvecklingen i branschen utan att ge avkall på de miljömässiga kraven. Den samlade intäktens utvecklingen är förhållandevis svag och arbetsproduktiviteten utvecklas också svagt. För ett ekonomiskt och socialt hållbart jordbruk bör konkurrenskraften stärkas genom höjd produktivitet, ökad förädlingsgrad och ytterligare marknadsdeltagande och marknadsanpassningar

inom näringen.

Mot bakgrund av möjliga risker samt sårbarheten inom delar av branschen bör det fortsätta genomförandet även sträva mot diversifiering och även beakta den samlade skuldsättningen inom kapitalintensiva produktionsinriktningar. Detta mot bakgrund av att om specifika produktionsinriktningar drabbas av problem berörs alla inom inriktningen och det kan vara svårt att anpassa tillgångarna för annat slag av produktion.

CEQ 28: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till den gemensamma jordbrukspolitikens mål att säkra en hållbar förvaltning av naturresurser och klimatåtgärder?

Fråga CEQ 28 besvaras huvudsakligen från information och data från prioritering 4, "Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket". Unionsprioritering 5 syftar till att "*Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn*" är också relevant men som nämnt tidigare (bl.a. under fråga CEQ 24) så omfattas inte av det åländska landsbygdsprogrammet (Ålands landskapsregering, s. 84).

Åtgärder för att uppnå prioritering 5 och klimatåtgärder har därför inte genomförts. Utsläpp av växthusgaser från jordbruket på Åland har minskat från 42 000 ton CO₂-ekvivalenter till 38 000 ton CO₂ ekvivalenter år 2010–2013. Utsläppen av ammoniak från jordbruket på Åland har legat konstant på 0,2 Gg år 2011-2015. (Naturresursinstitutet LUKE och Finlands miljöcentral, SYKE 2018b). Uppdaterade mätningar gällande växthusgasutsläpp från jordbruket på Åland år 2017 beräknas enligt Skoglund (2018) komma under 2019.

Åtgärder för att öka det hållbara användandet av naturresurser har dock genomförts inom prioritering 4. Bland annat kopplat till förbättrad vattenförvaltning där även ekologisk produktion ingår och förbättrad markskötsel och/eller förhindrande av erosion. Under 2018 omfattas 65,21 procent av jordbruksmarken av åtgärder för att förbättra vattenförvaltningen. Det innebär att man nästan har nått upp till det satta målet för 2023, 66,42 procent. Flest insatser och störst antal hektar tas upp av åtgärder för att balansera användning av näringsämnen. Det är positivt framförallt för vattenkvaliteten.

Under 2018 täcks 18,33 procent av jordbruksmarken av åtgärder för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion. Målet för 2023 är 18,67 procent och vi kan därför konstatera att det är mycket nära att vara uppfyllt. Det finns dock risk för erosion på Åland varför man kommer fortsätta uppmuntra jordbrukare att ta del av avsatta medel inom detta fokusområde.

Bedömning

Det kan konstateras att många jordbrukare har sökt pengar för att arbeta med åtgärder kring hållbart användande av naturresurser men hur stor inverkan som programmet har haft i jämförelse med andra påverkansfaktorer är svårt att säga. Att Landsbygdsprogrammet denna period primärt har fokuserat på andra åtgärder än de relaterade till klimat kan också konstateras.

CEQ 29: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till den gemensamma jordbrukspolitikens mål att uppnå en territoriellt balanserad utveckling av landsbygdsekonomin och landsbygdsamhällena, inbegripet skapande och bibehållande av arbetstillfällen?

Stöds av: Unionsprioritering P6; Fokusområdena 6A, 6B, 6C; Åtgärder, primärt: M06, M07 och M19; sekundärt: M01, M02, M04, M06, M07, M08, M13, M16 och M19.

Bedömningskriterier:

- Sysselsättningsgrad på landsbygden har ökat
- Graden av fattigdom på landsbygden har minskat
- BNP per capita i landsbygdsområdet har ökat

Indikatorer:

I.14. Sysselsättningsgrad på landsbygden

I.15. Graden av fattigdom på landsbygden

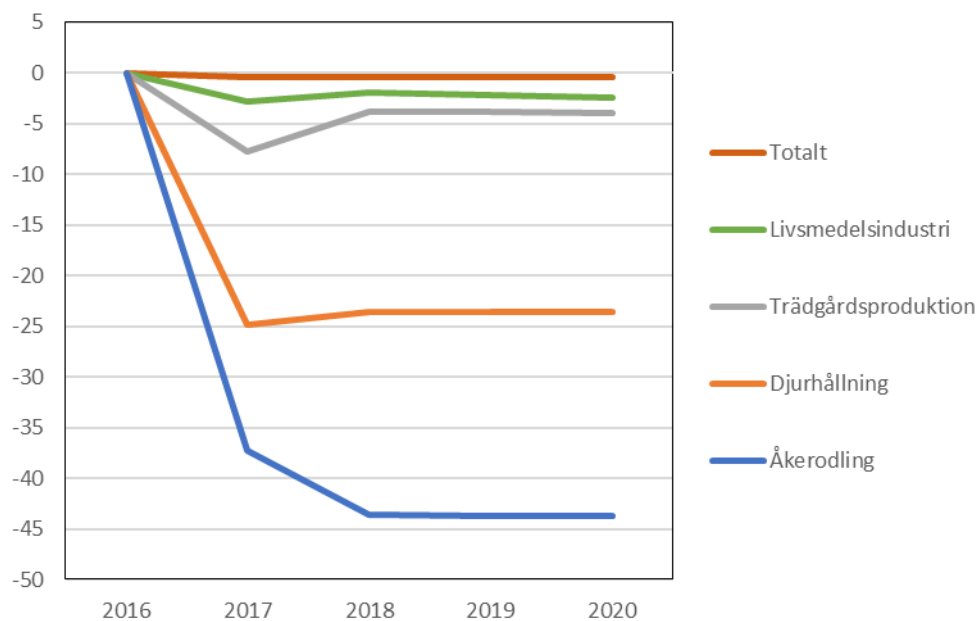
I.16. BNP per capita i landsbygdsområdet

För att nyttja LBU-programmets hela kapacitet är det av stor vikt att de olika åtgärderna inom programmets prioriteringar samverkar för att nå en hållbar territoriellt balanserad utveckling av såväl landsbygdsekonomin som landsbygdssamhället i stort. Även hur programmet samspelar med insatser från EU:s andra fonder såsom fiskeri-, regional och socialfonderna är av avgörande betydelse. Ett lyckat exempel på samverkan i regionen utgör Skördefesten på Åland där producenter, förädlare, turismföretagare, rederier och branschorganisationer samverkar för att synliggöra regionen och de åländska produkterna, öka förädlingsgraden, försäljningen och i förlängningen även sysselsättningen och inkomsterna.

Frågeställningen här är begränsad till LBU-programmets bidrag till de makroekonomiska faktorerna sysselsättning, förädlingsvärde samt relativ fattigdom. Analysen av LBU-programmets effekter med en allmän jämviktsmodell visar på relativt små makroekonomiska bidrag inom programområdet. LBU-stödets samlade effekter på Ålands BNP-utveckling är enligt simuleringsresultatet marginella, strax under en halv procent (0,35 - 0,45 %). Den simulerade effekten på den åländska makroekonomin sammanfaller därmed i stort med EU-bidragens

andel av Ålands BNP, alltså max cirka en halv procent.¹⁸ Det bör dock observeras att den åländska ekonomin domineras av service- och transportnäringar vars företag och arbetsplatser framför allt finns i Mariehamn, varför den aggregerade BNP-utvecklingen mycket väl kan dölja betydligt större effekter på landsbygden. De mer påtagliga effekterna på landsbygden av ett uteblivet LBU-stöd indikeras i nedanstående figur.

Figur 23. Förändring i förädlingsvärdet vid utebliven LBU-finansiering, procent

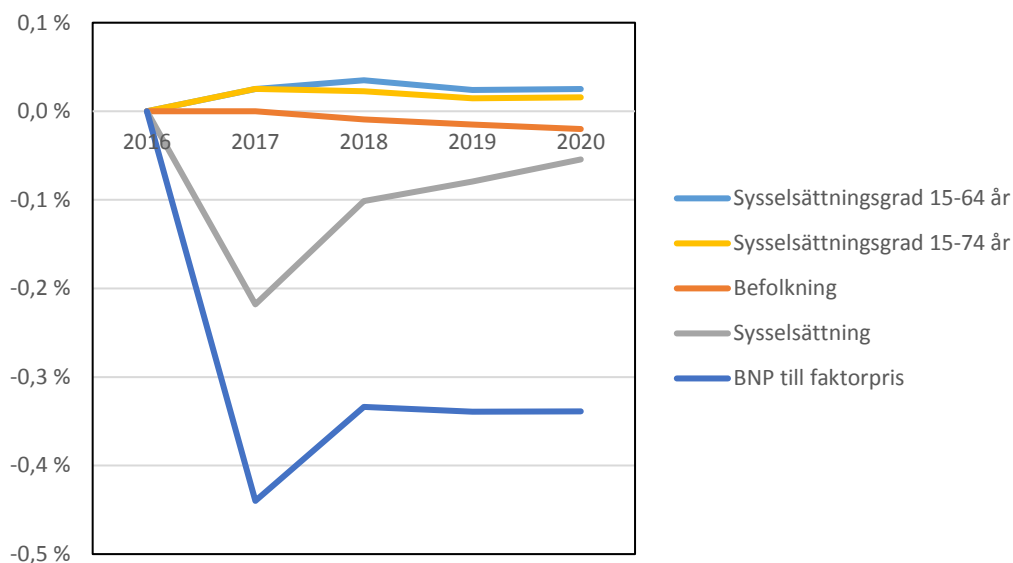
Källa: ÅSUB, CGE-modellkalkyler

Som framgår av resultateten per bransch skulle ett uteblivet LBU stöd förändra jordbrukets lönsamhet i riktning mot lägre intäkter, minskad produktion och förädlingsvärde - och på sikt därmed också lägre investeringsvolym. Jordbrukssektorns produktivitetsutveckling halkar också efter i takt med de lägre investeringarna. Det som drabbas mest är åkerodlingen, följd av djurhållning, trädgårdsproduktion och livsmedelsindustri. Förändringarna för övriga näringar är marginella. Även den åländska livsmedelsindustrin får minskad lönsamhet och produktion tack vare minskad råvaruåtgång samt de uteblivna/minskade stöden.

LBU-stödets effekter på den åländska sysselsättningen och arbetsmarknadsutvecklingen är, liksom beträffande BNP-utvecklingen, små. Den samlade sysselsättningens utveckling utan EU-finansieringen minskar sålunda bara med ett 30-tal personer (0,2 % av sysselsättningen) år 2017 (ett år med höga LBU-utbetalningar) för att därefter enligt simuleringens resultat avta ytterligare. De samlade befolkningsmässiga och makroekonomiska effekterna av LBU-programmets olika stödsatser såsom de avspeglar sig i de ovan redovisade modellsimuleringarna sammanfattas i figuren nedan:

¹⁸ Om även den nationellt finansierade delen av LBU-stöden skulle tas bort, skulle de makroekonomiska effekterna i grova drag fördubblas.

Figur 24. Förändringar vid utebliven EU-finansiering av LBU, procentuell avvikelse från basscenariot

Källa: ÅSUB, CGE-modellkalkyler

Bedömning:

Sammanfattningsvis kan konstateras att EU-finansieringen inom ramen för Ålands LBU-program haft liten påverkan på den åländska makroekonomin, arbetsmarknaden och befolkningsutvecklingen. EU-stöden har dock haft en positiv effekt på landsbygdsnäringarna, och då särskilt lantbruksnäringarna (växtodling och djurhållning). Den nationella finansieringsandelen i den del av LBU-stödet som primärt går till lantbrukssektorn förstärker ytterligare de positiva resultaten av LBU-programmet som helhet.

Landsbygdens sysselsättningsgrad (I.14. Rural employment rate)

Den använda modellen möjliggör en regional fördelning av simuleringsresultaten för sysselsättningen i Mariehamn respektive landsbygden (inkl. skärgården), se tabellen nedan.

Tabell 24. Förändring i sysselsättningen om EU-finansieringen av LBU skulle upphöra

		2016	2017	2018	2019	2020
Mariehamn	Förändring i sysselsättningen, personer	0	14	22	26	29
Landsbygd	Förändring i sysselsättningen, personer	0	-44	-35	-35	-34
Åland	Nettoförändring i sysselsättningen	0	-31	-12	-9	-5

Källa: modellkalkyler

Simuleringsresultaten indikerar att ett uteblivet EU-stöd skulle ha medfört en regional omfördelning av sysselsättningen där staden redovisar en marginell ökning i sin sysselsättning samtidigt som landsbygden minskar sin sysselsättning. Det här betyder att de (marginellt) positiva sysselsättningseffekterna av det åländska LBU-stödet i allt väsentligt kommit den åländska landsbygden tillgodo.

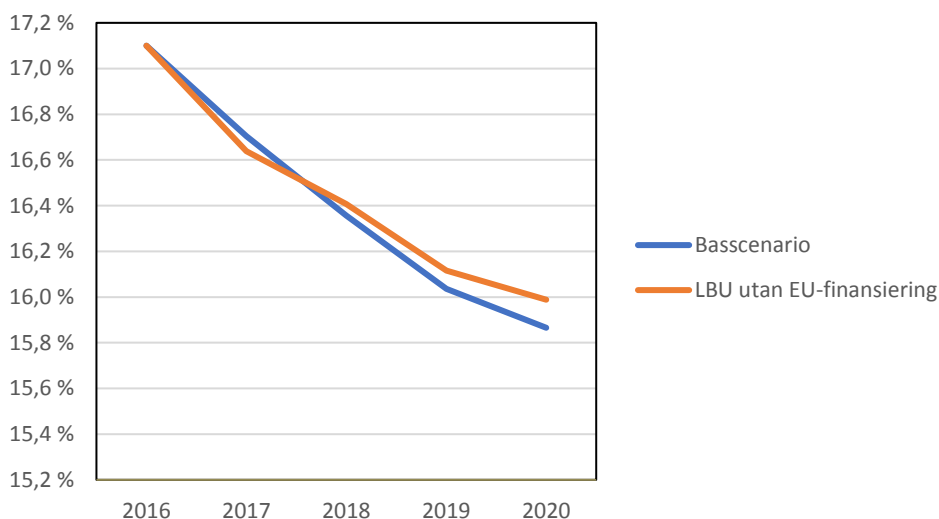
Bedömning:

Det åländska LBU-programmet har haft marginella effekter på den samlade åländska sysselsättningsgraden. I den mån som positiva effekter alls kan registreras så är de i första hand koncentrerade till landsbygden och landsbygdsnäringarna. Enligt modellresultaten har sysselsättningen i Mariehamn snarare förlorat än vunnit på LBU-stöden.

Graden av fattigdom på landsbygden (I.15. Degree of rural poverty)

År 2016 kunde ca 17 procent av de åländska hushållen definieras som fattiga om man sätter den övre inkomstgränsen till 60 procent av medianhushållets nettoinkomster per konsumtionsenhet. Som framgår av Figur 25 nedan har graden av fattigdom under programperioden hittills uppvisat en viss positiv, svagt sjunkande, trend; från 17 procent av hushållen 2016 till drygt 16 procent 2018. Simuleringsresultaten pekar därtill på en ytterligare reduktion av andelen hushåll under fattigdomsgränsen i slutet av programperioden (kring eller strax under 16 %).

Figur 25. Andelen ekonomiskt utsatta 2016-2020

Källa: ÅSUB, CGE-modellkalkyler
Notera att skalan inte börjar vid 0 %.

I figuren redovisas även den simulerade effekten av EU-finansieringen av LBU-programmets insatser. De positiva effekterna av EU-finansieringen är som synes små i början av simuleringsperioden, men växer något i betydelse mot slutet av perioden.

En närmare granskning av hur olika inkomstgruppers inkomstutveckling skulle påverkas av de uteblivna LBU-stöden åren 2017 och 2020 visar att förändringen är likartad över hela inkomstskalan förutom för den översta kvintilen, vars inkomster skulle sjunka mest av stödbortfallet. Med andra ord har LBU-stöden inte bidragit till någon inkomstutjämning. I den mån som någon skillnad i utvecklingen 2017 - 2020 kan noteras så finns den inom de högsta inkomstpercentilerna.

Orsaken torde vara att jordbrukarhushållen till vissa delar är överrepresenterade bland de inkomsttagare som ofta erhåller en viktig del av sina disponibla inkomster från olika kapitalinkomster (inklusive jordbruksrelaterade kapitalinkomster). Kapitalinkomsterna skulle minska mer än löneinkomsterna vid uteblivna LBU-stöd. Det kan också här noteras att andelen hushåll som faller under fattigdomsgränsen bland lantbrukare är betydligt lägre (ca 6 %) än för hela Åland (17 %).

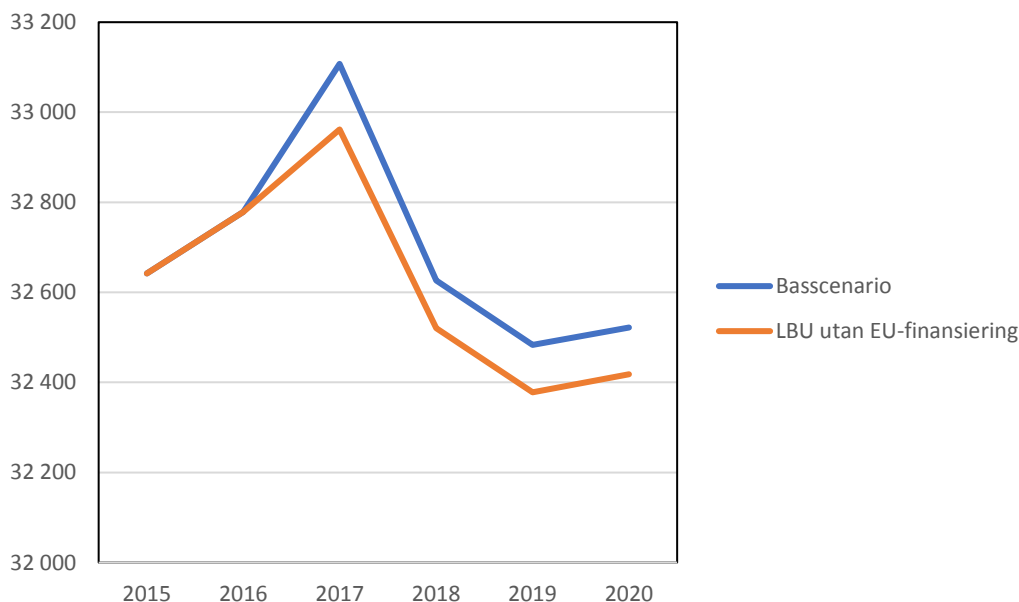
Bedömning:

Andelen åländska hushåll vars inkomster ligger under den s.k. fattigdomsgränsen uppvisar en önskvärd, svagt sjunkande, trend. Effekterna av EU-finansieringen inom ramen för LBU är dock små. EU-finansieringen har mest gynnat de hushåll som ligger i övre delen av inkomstskalan.

BNP-utvecklingen per capita på landsbygden (I.16. Rural GDP per capita)

Som framgår av nedanstående figur är effekterna av EU-stöden på utvecklingen av BNP per capita blygsam. Utan LBU-programmets EU-finansiering skulle Ålands samlade produktionsvärde per capita vara en halv procent lägre under den aktuella programperioden. Även om hänsyn tas till den nationella delen av LBU-stödet, så torde per capita-effekten fortfarande understiga en procent.

Figur 26. BNP till faktorpris per capita i PPS (kurs 0,813 PPS/euro)

Källa: ÅSUB, CGE-modellkalkyler

Det är svårt att säga något säkert om hur stor del av den registrerade positiva effekten som kommit landsbygden till del. Med tanke på de ovan redovisade positiva effekterna på de landsbygdsbaserade näringarna som LBU-stöden bidragit till, talar ändå mycket för att den åländska landsbygden erhållit huvuddelen av simuleringens positiva effekter på BNP per capita.

Bedömning:

LBU-programmet har enligt den använda CGE-modellens resultat haft begränsade effekter på Ålands BNP-utveckling per capita. LBU-stödets inriktning på lantbruksnäringarna indikerar dock att de positiva effekterna på produktionsvärdet per capita i första hand kommit landsbygdsekonomin till godo.

Rekommendationer:

Den generella utvecklingen av befolkningen, sysselsättningsgraden och den ekonomiska utsattheten i form av relativ fattigdom har varit relativt positiv inom det åländska landsbygdsområdet under programmets första del. BNP uppvisar dock en svag utveckling, i linje med utvecklingen för Åland som helhet. Vi har bedömt att LBU-programmet har haft en viss, om än begränsad, positiv inverkan på såväl sysselsättningen som på bruttoproduktionen i regionen. För att stärka den utvecklingen och gynna arbetsplatsutvecklingen och förädlingsvärdet är den allmänna rekommendationen att höja förädlingsgraden på jordbruksprodukterna ytterligare, paketera produkterna ännu mera i enlighet med marknads efterfrågan, och vidga närvaron till nya marknader för att öka inkomstmöjligheterna för branschen.

CEQ 30: I vilken utsträckning har landsbygdsprogrammet bidragit till att främja innovation?

Stöds av: alla prioriteringar och fokusområden.

Bedömningskriterier:

- Innovation inom landsbygdsområdet har främjats
- Införande av innovativa idéer, processer, modeller och teknik/teknologi som ett resultat av LBU-programmet.
- LBU-programmet har ökat de funktionella kontakterna mellan olika aktörer inom landsbygdsutvecklingen, t ex nya partnerskap
- Lärandeplattformar och andra slag av institutionaliserade platser som tillåter delande, reflektion och lärande har skapats och stärkts
- Flödet av information mellan olika aktörer inom innovationssystemet där förändringen sker har förbättrats
- LBU-programmet innebär informerad politik som stöder förändringarna som programmet bidrar till
- LBU-programmet har möjliggjort utbildning och utbyte av innovativa förfaranden/exempel.
- LBU-programmet har möjliggjort utbyte/kontakter mellan aktörer (nationellt och över gränser) för att främja innovationer
- LBU-programmet har stött ny teknologi i landsbygdsområdet.

Bedömningen av frågeställningen grundar sig på en samlad analys av svaren på de tidigare utvärderingsfrågorna med tyngdpunkt på prioriteringarna 1, 2, 3 och 6 samt till vissa delar på bedömningen inom de övergripande unionsprioriteringarna.

Investeringarna i forskning och utveckling har traditionellt varit låga på Åland. Nivån varierar mellan åren men har hållit sig på i storleksordningen 4 miljoner euro eller 0,4 procent av BNP sedan 2012, företagssektorn står för ungefär 80 procent av dessa investeringar. Någon tillväxt på investeringarna i innovationer kan inte bestyrkas med hjälp av statistiken för nationalräkenskaperna.

Utbildningsinsatserna inom ramen för programmet har inte kunnat identifieras som direkt innovativa. Däremot har merparten av utbildningarna engagerat experter utanför programregionen och flera kurser har hållits med aktuell forskning som grund. Möjligheten till förmedling av kunskap från forskare och experter utanför Åland har värderats högt av såväl arrangörer som deltagare. Formerna för utbildningsinsatserna har utvecklats så att samarbete med aktörer utanför Åland har etablerats. Utbildningstillfällena bidrar därtill till nätverkande mellan företagare respektive mellan företagare och andra aktörer inom sektorn, även om specifika lärandeplattformar tillsvidare inte tagits i bruk. Ålands Hushållningssällskap har här en nyckelroll.

Det åländska LBU-programmet har inte lagt tyngdpunkt vid samverkan, producentgrupper eller interbranschorganisationer. Genom producentägda förädlingsföretag sker dock en aktiv samverkan för utveckling av såväl produktion av råvara som för förädling av produktionen. Antalet odlare som är under 30 år har ökat och av utvärderingsintervjuerna kan utläsas en relativt stor benägenhet till samverkan och samarbete i olika former bland de nystartade jordbruksföretagen. Dessa samarbeten omfattar till exempel gemensamma maskiner och arbetskraft samt samverkan för olika arbetsinsatser och inköp. Rutiner för samverkan ger en konkurrensfördel även på längre sikt.

Inom investeringsstöden finns många kunskapsbaserade projekt som tillämpar den senaste tekniken, har utvecklat moderna processer eller grundar sig på hög nivå av marknadskunnande. Det åländska jordbruket har inom flera områden legat i framkant vad gäller till exempel lagringsteknik och nischprodukter. Däremot kan investeringarna inom programmet med hjälp av de projektdata som funnits tillgängligt inte bedömas ha särskilt starka innovativa element. Stöden har främst bidragit till att företagen kunnat ta tillvara den senaste tekniken för sina verksamheter och ny teknik har använts i för tekniken nya processer. Utan stödmöjligheterna hade flera av investeringarna fått ge avkall på både teknik och modernisering.

Bedömning:

Utvärderingen av programmet har inte kunnat identifiera några större specifika innovationer eller innovativa processer, modeller och teknik/teknologi som ett resultat av LBU-programmet. Utbildningarna som ordnats har dock starka inslag av spetskompetens och forskning. Därtill finns starka element av kunskapsbaserad utveckling, teknikanvändning som ligger i framkanten i utvecklingen och många företag har haft möjlighet att introducera ny teknologi tack vare programmet.

Modern teknik har tillämpats i nya sammanhang och därmed bidragit till innovativ utveckling.

Utbildningsinsatserna har etablerat viss samverkan med experter utifrån och även hittat sådana former att de gynnar nätverkandet inom sektorn. Samverkan sker även i hög grad genom producentägda livsmedelsförädlare som dels verkar för produktutveckling i förädlingsledet på basen av omvärldsbevakning och dels deltar i utvecklingen av produktionen av råvarorna genom sin sakkunskap. En begränsande regel i förverkligandet av programmet är att energin från exempelvis biogasanläggningar endast får användas för eget bruk (Intervju representanter för genomförandeorganisationen). Den här begränsningen medför hinder i utvecklingen av samarbeten i form av industriell symbios i landsbygdsregionen.

För Åland innebär det lilla samhället relativt korta beslutsvägar och täta kontakter mellan beslutsfattare och näringslivet. Det innebär att beslutsfattarna generellt är väl informerade om förutsättningarna inom jordbrukssektorn. Regionen har behörighet att besluta om anpassningar då branschens omständigheter ändrar, vilket till exempel var fallet i samband med den omfattande torkan 2018.

Rekommendationer:

Inom ramen för kunskapsöverföringsinsatserna och informationen finns det utrymme att ytterligare dra nytta av den forskning och utveckling som sker utanför Åland. Det finns goda möjligheter att ta del av och etablera samarbete med forskning och utveckling. En ökad samverkan mellan stödet för nystartade företag och utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom jordbrukssektorn.

Att stimulera samarbete mellan produktionsinriktningarna samt med andra branscher kan vara en möjlighet att öppna upp för nya marknader samt för innovationer i branschen, till exempel via samarbete inom EIP. Korsbefruktning kan ge nya affärsmöjligheter och stimulera innovativa processer. Programmet ger goda förutsättningar för att ligga i framkant vad gäller att tillämpa relativt ny teknik i nya sammanhang vilket bidrar till innovativ utveckling i regionen. Här finns utrymme för att genom information och nätverksskapande ytterligare uppmuntra till innovativa processer i jordbrukssektorn på Åland.

7 Slutsatser

Övergripande slutsatser

Den sammantagna analysen av genomförandet av programmet på basen av det finansiella genomförandet och målindikatorerna ger en bild av att programmet, efter de förseningar och tekniska utmaningar som präglade uppstarten, nu förverkligas i god takt. Inför programperiodens två sista år finns goda förutsättningar att nå många av de målsättningar som ställts upp för de olika fokusområdena.

Utvärderarna ställer dock frågan om tillräckliga informationsinsatser gjorts för att sprida information om möjligheterna till gårdsspecifik rådgivning och livslångt lärande genom rådgivningsinsatserna. Inom det området finns utrymme för att öka kommunikationen om programmets möjligheter. Även utbildningsinsatser kan prioriteras mot bakgrund av den relativt låga andelen utbetalningar.

Ytterligare kan framhållas att unionsprioritet 5 inte har programmerats som primär prioritering på Åland. Likväl har ca 7,3 miljoner euro betalats ut för insatser som sekundärt bidrar till prioritet 5 (se avsnitt 3.1 i föreliggande rapport). Det handlar här om utbetalningar som gjorts inom ramen för fokusområde 4B (Förbättra vattenförvaltningen, inbegripet hanteringen av gödselmedel och växtskyddsmedel) och som genom indirekt nytta (sekundär prioritering) även bidrar till unionsprioritet 5. Prioritet 5 inrymmer flera fokusområden och åtgärder som utvärderarna bedömer att kan vara angelägna att överväga inför kommande programperioder för att sträva mot ett hållbart jordbruk och hållbar landsbygdsutveckling.

Inför programperioden 2014-2020 har funnits en ambition om att öka samverkan mellan EU:s olika fonder, men också att inom programmen för de olika fonderna stärka synergieffekterna mellan olika prioriteringar så att programmets enskilda åtgärder kan bidra till målsättningarna inom flera fokusområden inom olika prioriteringar (se CEQ19, kap 6.1). Ambitionen är god men har även bidragit till en viss överoptimism till vad vissa av åtgärderna kan medverka till att uppnå för typ av mål. Exempel på en sådan företeelse inom programmets interventionslogik är åtgärden för kunskapsöverföring och informationsinsatser (M01) som förväntas bidra till relativt omfattande strukturell utveckling inom prioriteringarna 2 och 3 utan att man i genomförandet tagit en aktiv ansats för att utveckla utbildningsinsatserna för att nå mål som stärkt konkurrenskraft, ökad användning av innovativ teknik och utveckling av lokala marknader. På liknande sätt har Leader-aktiviteterna inkluderats för att sekundärt bidra till målsättningar som främst har företag som målgrupp. Angreppssättet med ökade synergier mellan prioriteringar och åtgärder är relativt nytt och kan utvecklas till kommande programperiod.

Slutsatser unionsprioritering 1: Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden.

Utvärderingen har inte kunnat identifiera några nya direkta **innovationer eller innovativa processer** som ett resultat de åtgärder som sekundärt bidrar till fokusområdet. **Utbildnings- och rådgivningsinsatserna** inom ramen för programmet omfattar huvudsakligen korta insatser, vanligen endast en dag. Merparten av utbildningarna har engagerat experter utanför programregionen och cirka en tredjedel av utbildningstillfällena har hållits med aktuell forskning som grund. Åtgärden för rådgivning begränsar sig tillsvidare till sex insatser på sex gårdar. Rådgivningen har hållits av experter från Åland och har omfattat olika aspekter inom jordbruket såsom ekonomi, växtföljder, förnyandet av produktionsinriktning och gödsling. Antalet insatser är tillsvidare begränsade men efterfrågan har ökat, enligt utbildningsarrangörer och programorganisationen har informationsinsatser bidragit till att allt fler jordbrukare ser möjligheter med såväl utbildningsutbudet och rådgivningen. Utbildningstillfällena har hållit hög kvalitet, erbjudit möjlighet till nätverkande och gett deltagarna ett sådant mervärde att de gärna deltar i andra utbildningar. Ingen av utbildningarna har dock berättigat till något certifikat eller formell examen.

Slutsatser unionsprioritering 2: Förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva och konkurrenskraft inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning

Den sammanfattande bedömningen är att de jordbruksföretag som har fått stöd har moderniserats. Stödet har i många fall möjliggjort att företagen kunnat satsa på den senaste, kunskapsbaserade tekniken. Såväl analysen av bokslutsdata som bedömningarna från intervjuerna och med genomförandeorganisationen stöder bilden att inkomsterna har ökat och produktiviteten förbättrats. Det har bidragit till ett något förstärkt resultat. Den samlade utvecklingen i branschen som helhet är emellertid inte lika positiv. Resultatet för marknadsdeltagandet ser positivt ut och skapar potential för ökade inkomster framöver.

Programmets effekter på arbetsproduktiviteten är tillsvidare svagare, produktiviteten per arbetad timme är låg och tenderar snarast att sjunka under programmets första år. Utvärderingsinsatserna längre fram under programperioden får fastställa utvecklingen på lite längre sikt. Inte heller har några större effekter på omstruktureringen av branschen eller diversifieringen av företagen kunnat fastställas, endast enskilda mindre insatser har noterats.

Antalet unga jordbrukare under 30 år på Åland har ökat de senaste åren och det finns i dagsläget fortsatt en viss efterfrågan på startstödet. Utbildningskravet bidrar till kompetensen i branschen. De nystartade företagen representerar olika produktionsinriktningar vilket bidrar till viss diversifiering i området och stödet har bidragit till snabbare intäktsgenerering för företagarna.

Slutsatser unionsprioritering 3: Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket

Det har vuxit fram en stark medvetenhet om kundbeteende och behov av marknadsanpassning. Av intervjuerna i samband med utvärderingen framgår att

såväl producenter som förädlare följer med utvecklingen på marknaderna i närområdet genom aktiv omvärldsanalys. Att konkurrenskraften stärkts bland stödmottagarna är en bärande bedömning av insatsernas effekter. Förädlingsgraden och produktionskapaciteten har höjts genom investeringarna utan att större behov av ny arbetskraft uppstått. Nya lagringsmetoder har förlängt hållbarheten på produkter och förpackningar har marknadsanpassats efter konsumentefterfrågan. Mervärdet för produkterna har överlag ökat. Däremot har en avsevärd del av investeringsvärdet relativt liten koppling till den lokala livsmedelsproduktionen genom att ölproduktionen, som fått betydande stöd, endast i marginell utsträckning använder lokalt producerade jordbruksprodukter. Ökad efterfrågan på primärproducenternas produkter lokalt kan även öka den andel av priserna som tillfaller de åländska leden i livsmedelskedjan.

Det åländska LBU-programmet har inte lagt tyngdpunkt vid samverkan, producentgrupper och interbranschorganisationer. Inte heller satsningar på kvalitetssystem har prioriterats. Genom förädlarnas kvalitetssystem har dock tillämpningen av olika kvalitetssystem ändå ökat. Möjligheter till ökat samarbete med till exempel restauranger, inkvarteringsanläggningar samt offentlig sektor är exempel på utvecklingsmöjligheter. Ökad samverkan mellan produktionsinriktningarna för att öppna upp för nya marknader samt samverkan för innovationer i branschen till exempel via EIP kan också bidra till korsbefrukning som ger nya affärsmöjligheter.

Slutsatser unionsprioritering 4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket

Många har erhållit medel för att arbeta med åtgärder kring hållbart användande av naturresurser men hur stor inverkan som programmet har haft i jämförelse med andra påverkansfaktorer är svårt att säga.

Under 2018 omfattas 22,32 procent av jordbruksmarken av åtaganden som stödjer biologisk mångfald och/eller landskapsvård, vilket nästan nådde det satta målet inom programmet; 24,08 procent år 2023. Det är ett bra resultat (i hektar 4 380 ha av målet på 4 724 ha). Störst areal och flesta antal insatser har gått till åtgärder för skötsel av kulturmark. Jordbruksmark på Åland som bedöms ha högt naturvärde är relativt högt. År 2017 var det 13 474 hektar. Det utgör cirka 70 procent av den totalt brukade arealen. En regional biotopinventering av naturbeten på Åland har genomförts för att bedöma kvaliteten hos de betade marker som fått stöd från LBU-programmet (Makkonen, 2019). Inventeringen omfattade 720 hektar. Totalt 193 naturbetesobjekt karterades, av vilka 163 var helt eller delvis betade. Rapporten framhåller att det med ganska enkla skötselmetoder skulle kunna gå att öka värdet ytterligare på naturbetena.

Data för vattenanvändningen inom lantbruket är bristande. Det är därför svårt att göra en bedömning av situationen. En vatteninspektör på Åland menar att tillsynen av vattenförbrukning minskat i och med förändrat regelverk på Åland. Det finns också utmaningar i att få information om vattenförbrukningen och dess källor från

producenterna. Vattenkvaliteten på Åland är i regel måttlig till god. Kustvattnet har måttlig status och grundvattnet är primärt av god kemisk status. Även om arealen med åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten har minskat sen föregående år så har man ändå nästan nått målet för 2023, att 66,42 procent av jordbruksmarken ska täckas av dessa åtgärder. Jordbrukets påverkan på vattenkvaliteten syns bland annat i form av kväve- och fosforhalter i vattnet. Det kan ge upphov till övergödning, algbloomning, försurning och i värsta fall bottendöd. Kväve- och fosforhalter från jordbruksdrift är högre vid odling av annan gröda än vall och vid punktkällor med djurhållning. Det belastningsverktyg som finns inom Miljöbyrån kan med fördel användas framöver för att identifiera avrinningsområden där riktad rådgivning om vatten skulle vara till störst nytta.

Mellan år 2009 och 2018 har det skett en ökning av den procentuella kolhalten i Ålands matjordar. Detta kan till viss del ha influerats av LBU programmets insatser, och framförallt en vilja hos jordbrukare att förbättra jordkvaliteten och minska risker för erosion. Mätningen sker dock på så få mätpunkter att det gör det svårt att med säkerhet utläsa statistiska trender. Programmets målsättning att minst 3 635 hektar jordbruksmark ska omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion år 2023 är nästintill uppnått. År 2018 omfattas 3 597 hektar. Vi kan även konstatera att inga insatser under fokusområde C är kopplade till egna kontrakt.

Slutsatser unionsprioritering 5: Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn

Då Unionsprioritering 5 inte är en primär prioritering inom programmet har inte utvärderingen fokuserat på prioriteringen.

Slutsatser unionsprioritering 6: Främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden

De åländska LAG-satsningarna har över lag varit framgångsrika när det gäller att aktivera landsbygdsbefolkningen i de olika projekten, särskilt i vissa landsbygdskommuner, har man involverat betydande delar av befolkningen i projekten. De av LAG-budgeten stödda aktiviteterna har emellertid tillsvidare inte gett något redovisat bidrag till landsbygdens arbetsplatsutveckling. Med tanke på Leader Ålands begränsade budget och huvudsakliga inriktning på lokal mobilisering snarare än kommersiellt inriktade satsningar måste resultaten så här långt bedömas som tillfredställande.

Bedömningar och slutsatser i förhållande till unionens målsättningar

På grund av att prioritering 5 inte är en primär prioritering är det svårt att göra en bedömning av läget på Åland kopplat till **klimatfrågan**. De scenarioräkningar som presenterats visar i stort att LBU-programmet bidrar till att upprätthålla livsmedelsproduktion på Åland. Beräkningarna visar att ett scenario utan LBU-programmet skulle vara bättre för Ålands klimatpåverkan (baseras på produktionsprincipen). Detta eftersom den åländska livsmedelsproduktionen troligen skulle minska. Notera dock att beräkningarna inte inkluderar den

klimatpåverkan som ökad import och produktion på andra platser skulle medföra vid en sådan situation (konsumtionsprincipen). Till bilden ska också läggas andra aspekter än klimat; såsom arbetstillfällen, biologisk mångfald, och bruttoregionalproduktion.

Andelen personer under den **relativa fattigdomsgränsen** på Åland har minskat jämfört med år 2012. Ser vi på utvecklingen av mer långvarig ekonomisk utsatthet har situationen förbättrats särskilt mycket i skärgårdsregionen där andelen ekonomiskt utsatta generellt har varit högre. Det är dock viktigt att särskilja den allmänna utvecklingen i regionen från LBU-programmets bidrag till den samma. Bland stödmottagarna finns få personer och hushåll som lever under den relativa fattigdomsgränsen. För flera av de stödformer som ingår i programmet krävs relativt stark ekonomi inom jordbruksföretaget. Såväl investeringsstöd som startstöd kräver motfinansiering och den egna finansieringsandelen kräver vanligen banklån med säkerheter. Vidare har till exempel stöden inom Leader snarare handlat om ickeproduktiva investeringar samt att stärka andra värden i lokalsamhället än sådana som ger direkt avkastning på hushållens inkomster. Det åländska programmet har huvudfokus på andra mål än att bekämpa fattigdomen på landsbygden.

Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till **biologisk mångfald och/eller landskapsvård**. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för biologisk mångfald. De kontext- och effektindikatorer som särskilt kan gynnas av en sådan omställning är fåglar i jordbruksmark (CCI35 och I.08). Gällande jordbruksmark med högt naturvärde (I.09). En ekologisk produktion behöver inte nödvändigtvis gynna upprätthållandet av kulturmarker.

En majoritet av de insatser som genomförts både inom investeringsstödet och inom utbildning har som mål att **förbättra produktiviteten och stärka konkurrenskraften**. Även om resultatutvecklingen totalt sett varit svag inom jordbruket under programperiodens första del har utvecklingen per företag varit svagt positiv. Kostnadsökningen har varit betydande men intäkterna har tillsvidare täckt upp för kostnadsökningen. Försäljningsintäkterna och övriga intäkter har uppvisat en viss positiv utveckling totalt sett. Utmaningar finns dock fortsättningsvis vad gäller arbetsproduktiviteten som är låg i jämförelse med andra branscher och som därtill har sjunkit under programperiodens första år. Analysen av LBU-programmets betydelse med hjälp av en CGE-modell för Åland visar på betydande effekter såväl för rörelseresultatet som för totalproduktionen inom alla huvudproduktionsinriktningar.

Det kan konstateras att EU-finansieringen inom ramen för Ålands LBU-program haft liten påverkan på den åländska **makroekonomin, arbetsmarknaden och befolkningsutvecklingen**. EU-stöden har dock haft en positiv effekt på landsbygdsnäringarna, och då särskilt lantbruksnäringarna (växtodling och

djurhållning). Den nationella finansieringsandelen i den del av LBU-stödet som primärt går till lantbrukssektorn förstärker ytterligare de positiva resultaten av LBU-programmet som helhet.

Det åländska LBU-programmet har haft marginella effekter på den samlade åländska **sysselsättningsgraden**. I den mån som positiva effekter alls kan registreras så är de i första hand koncentrerade till landsbygden och landsbygdsnäringarna. Enligt modellresultaten har sysselsättningen i Mariehamn snarare förlorat än vunnit på LBU-stöden.

Andelen åländska hushåll vars inkomster ligger under den s.k. **fattigdomsgränsen** uppvisar en önskvärd, svagt sjunkande, trend. Effekterna av EU-finansieringen inom ramen för LBU är dock små. EU-finansieringen har mest gynnat de hushåll som ligger i övre delen av inkomstskalan.

LBU-programmet har enligt den använda CGE-modellens resultat haft begränsade effekter på **Ålands BNP-utveckling per capita**. LBU-stödets inriktning på lantbruksnäringarna indikerar dock att de positiva effekterna på produktionsvärdet per capita i första hand kommit landsbygdsekonomin till godo.

Utvärderingen av programmet har inte kunnat identifiera några större specifika **innovationer** eller innovativa processer, modeller och teknik/teknologi som ett resultat av LBU-programmet. Utbildningarna som ordnats har dock starka inslag av spetskompetens och forskning. Utbildningsinsatserna har även etablerat viss samverkan med experter utifrån och gynnat nätverkandet inom sektorn på Åland. Därtill finns starka element av kunskapsbaserad utveckling, teknikanvändning som ligger i framkanten i utvecklingen och många företag har haft möjlighet att introducera ny teknologi tack vare programmet. Modern teknik har tillämpats i nya sammanhang därmed bidragit till innovativ utveckling. En begränsande regel i förverkligandet av programmet är att energin från biogasanläggningar endast får användas för eget bruk. Begränsningen medför ett hinder i utvecklingen av samarbeten i form av industriell symbios i landsbygdsregionen.

8 Rekommendationer

Eftersom genomförandet av programmet generellt flyter på bra och förverkligandegraden inom merparten av fokusområdena är god, bör det vara möjligt att under programperiodens sista del lägga större tyngdpunkt på kommissionens tematiska mål i genomförandet. Genom större fokus på kunskapsbaserad och innovativ utveckling, konkurrenskraft och omstrukturering samt hållbar användning av resurser ur såväl ekologiskt som socialt perspektiv kan de långsiktiga effekterna av programmet stärkas. Ålands landsbygdsutvecklingsprogram har generellt stor tyngdpunkt på de arealbaserade stöden i resurstilldelningen. Genomgången av Kommissionens utvärderingsfrågor i kapitel 5 och 6 ger ytterligare underlag för den riktningen.

Rekommendationer unionsprioritering 1: Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden.

Genomförandet av åtgärderna för information, utbildning och rådgivning är vad gäller antal insatser och beviljade medel fortfarande på en låg nivå. Åtgärdernas utgör en mycket begränsad andel av programmet men har en viktig roll i utvecklingen av sektorn och kompetensen bland jordbrukarna. Trots att efterfrågan på såväl utbildningsinsatser som på rådgivning har ökat finns utrymme för ökade informationsinsatser så att möjligheterna blir mer kända och större delen av de aktiva jordbrukarna omfattas. Programmet ger goda förutsättningar för att ligga i framkant vad gäller tillämpning av ny kunskap inom jordbruket även om den småskaliga regionen sätter vissa gränser för att driva direkt innovativt utvecklingsarbete. Inom rådgivningen finns möjligheter att samla flera gårdar för att sprida kostnaderna om externa experter anlitas.

Utvärderarna påminner om att den metodik för att främja relationen mellan forskning och landsbygdsbaserade sektorer, initierad via 'European Innovation Partnerships' (EIPs) kan vara en värdefull möjlighet att framöver tillämpa i implementeringen av landsbygdsutvecklingsprogram även på Åland.

Rekommendationer unionsprioritering 2: Förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva och konkurrenskraft inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning

Genomförandet av programmet har visat positiva resultat vad gäller jordbruksföretagens inkomstutveckling, produktivitet, resultat och marknadsdeltagande för de företag som investerat. Utvärderarna rekommenderar fortsatta insatser för att öka produktiviteten så att resultatet per arbetsinsats kan förbättras. Genom modernisering av företagen kan effektiviteten i produktionen höjas. Även ökad förädlingsgrad och fortsatt stöd för ökad marknadsanpassning och diversifiering av marknaderna rekommenderas för att stärka inkomstutvecklingen och produktiviteten. Informationen om möjligheterna till och användningen av rådgivningsinsatser kan intensifieras. Mot bakgrund riskbilderna och sårbarheten inom näringen förordas även prioritering av ökad diversifiering av produktionen såväl inom jordbruksföretagen som på Åland totalt sett.

Intervjuerna med de nystartade företagen vittnar om en relativt god tillförsikt bland de nya företagarna, vilket utgör en bra grund för den framtida utvecklingen inom näringen och för det fortsatta genomförandet av programmet. En ökad samverkan med utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom jordbrukssektorn.

Rekommendationer unionsprioritering 3: Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket

En betydande del av investeringsstödet till livsmedelsförädlarna har gått till verksamheter där kopplingen till den lokala livsmedelsproduktionen är svag. För

att få större återverkningar inom jordbruksproduktionen i programområdet som helhet bör större fokus framöver läggas på de delar av livsmedelsförädlingen som i högre grad använder lokala livsmedel som insatsvaror.

I programmets genomförande finns utrymmer för att stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher. Ökat växelverkan skapar förutsättningar för högre förädlingsgrad och ökad diversifiering som minskar riskerna i branschen.

Rekommendationer unionsprioritering 4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket

Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och/eller landskapsvård. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för att uppnå detta mål. Det kan också ge positiva synergieffekter på den åländska miljön, då särskilt gällande biologisk mångfald. Det beror dock på hur den ekologiska produktionen sker.

Information om vattenanvändning är grundläggande för att kunna planera och tillsätta eventuella proaktiva insatser vid torka. Utvärderarna rekommenderar att övervakning av vattenanvändning från jordbruket förbättras på så vis att jordbrukare delar med sig av varifrån och hur mycket vatten som används till ansvarig myndighet. Utvärderarna rekommenderar också att de förslag som lagts fram av den krisgrupp som tillsattes i och med 2018 års torka skyndsamt hanteras av landskapsregeringen.

För att undvika negativa effekter på vattenkvaliteten på Åland rekommenderar utvärderingsteamet Miljöbyrån att fortsatt arbeta med att mäta vattenkvaliteten på Åland, och att använda belastningsverktyget för att identifiera avrinningsområden där riktad rådgivning om vatten skulle vara till nytta.

Baserat på risken för erosion på åkerskiften på Åland rekommenderas att fortsatt uppmuntra lantbrukare i områden med hög erosionstakt att ta del av avsatta medel för att motverka erosion.

Rekommendationer unionsprioritering 5: resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn

Då Unionsprioritering 5 inte är en primär prioritering inom programmet har inte utvärderingen fokuserat på prioriteringen.

Rekommendationer unionsprioritering 6: Främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden

Den åländska Leader-satsningen har under de senaste 1-2 åren genomgått en positiv utveckling med stor projekttillströmning, hög verksamhetsaktivitet och god framdrift i förhållande till genomförandemålen. Det finns därför i nuläget inga

behov av några större ändringar i den övergripande programorganisationen eller i det sätt på vilket programgenomförandet fortskrider.

Granskningen av programmets status vid årsskiftet 2018/2019 ger dock underlag för några kommentarer och förslag till mindre justeringar och förbättringar som genomförandeorganisationen kan överväga. Mot bakgrund av den korta tid som återstår av programperioden avgränsar sig förslagen i första hand till administrationen och Leader-strategin. Utvärderarna rekommenderar sålunda:

- Ökade resurser för handläggningen av LAG-projekten i syfte att reducera väntetiden mellan LAG-förord och slutligt LR beslut. LR bör även i samarbete med LAG-sekretariatet förtydliga sina handlägningsrutiner i syfte att undvika överlappningar mellan LAG-ledningens och näringsavdelningens granskning av projekten.
- En ändring i Leader-strategin som möjliggör att även andra aktörer än LAG-sekretariatet kan söka stöd för den typen av gränsöverskridande samarbetsprojekt.

Rekommendationer i förhållande till unionens övergripande målsättningar

För att upprätthålla ett fortsatt hållbart jordbruk på Åland där alla dimensioner av hållbarheten beaktas - den ekologiska, den ekonomiska och den sociala – är det av stor vikt att de framtida satsningarna inom programmet försöker stärka produktivitetsutvecklingen i branschen utan att ge avkall på de miljömässiga kraven. Den samlade intäktsutvecklingen är förhållandevis svag och arbetsproduktiviteten är låg. För ett socialt hållbart jordbruk bör konkurrenskraften stärkas genom höjd produktivitet, ökad förädlingsgrad och ytterligare marknadsdeltagande och marknadsanpassningar inom näringen. Mot bakgrund av möjliga risker samt sårbarheten inom delar av branschen bör det fortsatta genomförandet även sträva mot diversifiering och även beakta den samlade skuldsättningen inom kapitalintensiva produktionsinriktningar.

Den generella utvecklingen av befolkningen, sysselsättningsgraden och den ekonomiska utsattheten i form av relativ fattigdom har varit positiv inom det åländska landsbygdsområdet under programmets första del. BNP uppvisar dock en svag utveckling, i linje med utvecklingen för Åland som helhet. Vi har bedömt att LBU-programmet har haft en viss, om än begränsad, positiv inverkan på såväl sysselsättningen som på bruttoproduktionen i regionen. För att stärka den utvecklingen och gynna arbetsplatsutvecklingen och förädlingsvärdet är den allmänna rekommendationen att höja förädlingsgraden på jordbruksprodukterna ytterligare, paketera produkterna ännu mera i enlighet med efterfrågan, och vidga närvaron till nya marknader för att öka inkomstmöjligheterna för branschen.

Inom ramen för kunskapsöverföringsinsatserna finns det utrymme att ytterligare dra nytta av den forskning och utveckling som sker utanför Åland. En ökad samverkan mellan stödet för nystartade företag och utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom

jordbrukssektorn. Att stimulera samarbete mellan produktionsinriktningarna samt med andra branscher kan vara en möjlighet att öppna upp för nya marknader. Korsbefruktning kan ge nya affärsmöjligheter och stimulera innovativa processer. Programmet ger goda förutsättningar för att ligga i framkant vad gäller att tillämpa relativt ny teknik i nya sammanhang vilket bidrar till innovativ utveckling i regionen.

Referenser

- EEA (2018). Annual European Union greenhouse gas inventory 1990–2016 and inventory report 2018. EEA Report/2018. 27 May 2018. Submission to the UNFCCC Secretariat. <https://www.eea.europa.eu/publications/european-union-greenhouse-gas-inventory-2018>
- Europeiska kommissionen (2018a) – Directorate-General for Agriculture and Rural Development – Unit C.4 (2018): Guidelines. Assessing RDP achievements and impacts in 2019. Brussels, August 2018.
- Europeiska kommissionen (2018b) - Directorate-General for Agriculture and Rural Development – Unit C.4 (2018): Guidelines. Assessing RDP achievements and impacts in 2019. PART III – Fiches for answering the common evaluation questions 22 – 30. Brussels, August 2018.
- Europeiska kommissionen, (2019a), Faktablad om landsbygdsprogrammet 2014–2020 för Åland
- Europeiska kommissionen, (2019b), Faktablad om landsbygdsprogrammet i Finland (fastlandet) 2014–2020
- Europeiska kommissionen, (2019c), Faktablad om landsbygdsprogrammet för Sverige 2014–2020
- Europeiska kommissionen, (2019d), Faktablad om landsbygdsprogrammet för Danmark 2014–2020
- European Network for Rural Development, (2019), RDP Summaries, hämtad 2019-01-15
https://enrd.ec.europa.eu/policy-in-action/rural-development-policy-figures/rdp-summaries_en
- Eurostat (2018) 1) Eurostat – statistics on the structure of agricultural holdings - SAPM 2010 – Table: Irrigation - number of farms, areas and equipment by size of irrigated area and NUTS 2 regions (ef_poirrig).
- Eurostat (2019a) Employment rates by sex, age and NUTS 2 regions (%) [lfst_r_lfe2emprrt] Last update: 18-03-2019
http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ef_poirrig&lang=en
- Eurostat (2019b) Gross domestic product (GDP) at current market prices by NUTS 3 regions [nama_10r_3gdp]
- Finlands Artdatacenter (2018)
<https://laji.fi/theme/linjalaskenta/places/HR.61/MHL.1>
- Grashof-Bokdam, C. J., Cormont, A., Polman, N. B. P., Westerhof, E. J. G. M., Franke, J. G. J., & Opdam, P. F. M. (2017). Modelling shifts between mono- and multifunctional farming systems: the importance of social and economic drivers. *Landscape ecology*, 32(3), 595-607. doi:10.1007/s10980-016-0458-7
- Heikkinen, J. et al. (2013). Declining trend of carbon in Finnish cropland soils 1974-2009. *Global Change Biology* 19: 1456-1469.
- Hodge, I., Hauck, J., & Bonn, A. (2015). The alignment of agricultural and nature conservation policies in the European Union. *Conservation Biology*, 29(4), 996-1005. doi:10.1111/cobi.12531
- Jord- och skogsbruksministeriet, Tike (Statistik för tidigare år)
- Kinnunen, J. (2005). Migration, Imperfect Competition and Structural Adjustment – Essays on the Economy of the Åland Islands, Helsinki School of Economics, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis, A-258, ISBN 951-791-

- 931-X.
- Lehtikoinen, A, (2018). Personlig kommunikation. Helsingfors Universitets Naturhistoriska centralmuseum LUOMUS, november 2018.
 - Makkonen, H. (2019) Biotopinventeringar av naturbeten år 2018. Faunaticas rapport 78/2018. 119s
 - Naturresursinstitutet LUKE och Finlands miljöcentral, SYKE (2018a). Statistikdatabas >> Indikatorer >> Klimatförändring >> Växthusgasutsläpp från jordbruket >> Växthusgasutsläpp från jordbruket per NTM-central (1 000 t CO₂-ekv.)
http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/sv/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__02%20Ilmastomuutos__02%20Maatalouden%20kasvihuonekaasup%C3%A4%C3%A4st%C3%B6t/01_Maatal_kasvihuonekaasupaastot.px/table/tableViewLayout1/?rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db
 - Naturresursinstitutet LUKE och Finlands miljöcentral, SYKE (2018b). Statistikdatabas >> Indikatorer >> Klimatförändring >> Ammoniakutsläpp från jordbruket.
http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/sv/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__02%20Ilmastomuutos__04%20Maatalouden%20ammoniakkip%C3%A4%C3%A4st%C3%B6t/?tablelist=true&rxid=91118e32-cf02-4a6b-b572-0f97cc5fac0d
 - Naturresursinstitutet LUKE (2018a). Statistikdatabas >> Indikatorer >> Klimatförändring >> Kolmängd i åkerjord >> Genomsnittliga kolhalter enligt jordart och region (g/kg)
http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/sv/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__02%20Ilmastomuutos__06%20Hiilen%20m%C3%A4%C3%A4r%C3%A4%20peltomaassa/?tablelist=true&rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db
 - Naturresursinstitutet LUKE (2018b). Statistikdatabas >> Indikatorer >> Miljö >> Vattenerosion på åkrar >> Vattenerosion på åkrar enligt kommun
http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/sv/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__06%20Ymp%C3%A4rist%C3%B6__16%20Peltojen%20vesierosio/01_Peltojen_vesierosio_kunta.px/?rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db
 - Naturresursinstitutet LUKE (2018c) Statistikdatabas >> Indikatorer >> Miljö >> Fågelpopulation i jordbruksmiljö >> Indexet för fågelpopulationer i jordbruksmiljöer enligt region
http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/sv/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__06%20Ymp%C3%A4rist%C3%B6__02%20Maatalousymp%C3%A4rist%C3%B6n%20lintupopulaatio/02_Maatalousymp_lintupopindeksi_alue.px/?rxid=001bc7da-70f4-47c4-a6c2-c9100d8b50db
 - Naturresursinstitutet LUKE (2018d). Statistikdatabas >> Indikatorer >> Miljö >> Andel jordbruksområden med högt naturvärde >> Andel och area jordbruksområden med högt naturvärde (HNV)
http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/sv/LUKE/LUKE__08%20Indikaattorit__06%20Ymp%C3%A4rist%C3%B6__06%20Luontoarvoiltaan%20arvokkaiden%20maatalousalueiden%20osuus/?tablelist=true&rxid=91118e32-cf02-4a6b-b572-0f97cc5fac0d
 - Naturresursinstitutet LUKE (2019). National monitoring of arable soil chemical quality (Valse), Natural Resources Institute Finland (Luke). The results from 2018 are still unpublished and LUKE delivered the results to Nordregio solely to be used in the evaluation of "Ålands program för Landsbyggsutveckling" 2019-03-11.

- Nuutinen, V. (2019). Personlig kommunikation mars 2019. Statistiker vid Valse, LUKE. visa.nuutinen@luke.fi
- OECD (2017) How's life? 2017: Measuring Well-being, OECD Publishing, Paris
- Piipponen, J., Arovuori, K., Lehtosalo, H. ja Niemi, J. (2018) PTT työpapereita 196. Elintarvikkeiden Hintamarginaalit
- Simola, A. (2019) Government payments, market profits and structural change in agriculture. A replicator dynamics approach in Essays on agricultural policies and land use, 837-857. University of Helsinki, Faculty of Agriculture and Forestry.
- Skoglund, K. (2018) Personlig kommunikation november 2018. Statistiker vid Växthusgas inventering, Statistikcentralen Finland
- Statistikcentralens, (2019), PX-Web databaser:
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/sv/StatFin/StatFin_ttt_tkke_yht/statfin_tkke_pxt_001.px/
- Stjernman Forsberg, Lovisa och Andersson, Stefan (2017) Typområden på Åland. Ålands landskapsregering och Sveriges Lantbruksuniversitet. Årsrapport 2017.
- Ålands fågelskyddsförenings hemsida (2018)
<http://www.fagelskyddsforeningen.ax/index.php>
- Ålands landskapsregering (2015) Tillsammans för god vattenstatus. Förvaltningsplan för avrinningsdistriktet Åland, år 2016-2021. Version 7. Uppdaterad 16.10.2015.
<https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/guidedocument/forvaltningsplaner-for-avrinningsdistriktet-aland-16-okt-2016.pdf>
- Ålands landskapsregering (2017). Finland - Rural Development Programme (Regional) – Åland. CCI 2014FI06RDRP002. Version 3.1. Senaste ändringsdatum 14/02/2017 - 17:34:06 CET. Tillgänglig online:
http://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/programme_2014fi06rdrp002_3_1_sv.pdf, 2018-01-02
- Ålands landskapsregering (2018a). Ramdirektivet för vatten
<https://www.regeringen.ax/styrdokument-rapporter-publikationer/ramdirektivet-vatten-0>
- Ålands landskapsregering (2018b) Ytvattenstatus på Åland 2012–2018. Ålands landskapsregering, Miljöbyrån (2018a), Nitratdirektivet, s. 21-22
<https://www.regeringen.ax/styrdokument-rapporter-publikationer/nitratdirektivet-0>
- Ålands landskapsregering, Miljöbyrån (2018b) Data mottaget via personlig kommunikation med Susanne Vävare. <https://www.regeringen.ax/miljo-natur/vatten-skargard/vattenovervakning>
- Ålands Vatten AB (2018) personlig kommunikation via e-mail.
- ÅSUB, 2017, Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2016 -Ålands landsbygdsutvecklingsprogram perioden 2014-2020
- ÅSUB 2018a: ÅSUB Rapport 2018:6, Ekonomisk utsatthet och social trygghet 2016
- ÅSUB 2018b: Nationalräkenskaper 2016
- ÅSUB 2019: Ålands luftutsläpp år 2015 enligt olika beräkningsprinciper, Översikter och indikatorer 2019:1 Tillgänglig online:
https://www.asub.ax/sites/www.asub.ax/files/statistics/emissioner_oversikt_2019

[9.pdf](#)

Intervjuer:

- Intervjuer med representanter för sammantaget 37 insatser inom programmet, intervjuer utförda februari – mars 2019
- Leader Åland, projektkoordinator, intervju utförd februari 2019.
- ÅHMH, Vatteninspektör, intervju utförd februari 2019
- Ålands Hushållningssällskap, rådgivare, intervju utförd februari 2019
- Ålands landskapsregering, byråchef, intervju utförd februari 2019
- Ålands landskapsregering, byråchef samt finansieringshandläggare, intervju utförd mars 2019

Bilaga 1: Förteckning över EU:s prioriteringar, fokusområden, åtgärder och effektindikatorer för landsbygdsutveckling

Prioriteringar

- P1: Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden
- P2: Förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva och konkurrenskraft inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning
- P3: Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket
- P4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket
- P5: Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn
- P6: Främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden

Fokusområden

- 1A) Främja innovation, samarbete och utveckling av kunskap på landsbygden
- 1B) Stärka banden mellan jordbruk, livsmedelsproduktion och skogsbruk samt forskning och innovation, även för att få till stånd förbättrad miljöförvaltning och miljöprestanda
- 1C) Främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk
- 2A) Förbättra jordbruksföretagens ekonomiska resultat och underlätta omstrukturering och modernisering av jordbruksföretagen särskilt i syfte att öka marknadsdeltagande och marknadsinriktning samt diversifiering av jordbruksverksamhet
- 2B) Underlätta inträdet i jordbrukssektorn för jordbrukare med tillräcklig kompetens och i synnerhet generationsskiften.
- 3A) Förbättra primärproducenternas konkurrenskraft genom att på ett bättre sätt integrera dem i livsmedelskedjan med hjälp av kvalitetssystem, skapa mervärde för jordbruksprodukter, säljfrämjande åtgärder på lokala marknader och inom korta leveranskedjor, producentgrupper och producentorganisationer samt branschorganisationer
- 3B) Stödja riskförebyggande insatser och riskhantering inom jordbruket
- 4A) Återställa, bevara och förstärka den biologiska mångfalden, bland annat i Natura 2000-områden och i områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar och jordbruk med höga naturvärden, liksom de europeiska landskapens karaktär
- 4B) Förbättra vattenförvaltningen, inbegripet hanteringen av gödselmedel och växtskyddsmedel
- 4C) Förebygga markerosion och förbättra markskötseln
- 5A) Effektivisera vattenanvändningen inom jordbruket
- 5B) Effektivisera energianvändningen inom jordbruket och vid livsmedelsbearbetning
- 5C) Främja en hållbar samhällsekonomi genom att underlätta tillgången till och användningen av energi från förnybara källor och öka användningen av biprodukter,

avfall, restprodukter och andra råvaror som inte är avsedda till livsmedel
5D) Minska jordbrukens utsläpp av växthusgaser och ammoniak
5E) Främja bevarande av kolsänkor och kolinbindning inom jord- och skogsbruk
6A) Främja diversifiering, skapande och utveckling av småföretag och arbetstillfällen.
6B) Främja lokal utveckling på landsbygden
6C) Öka tillgängligheten till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik på landsbygden.

Åtgärder

M01 – Kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (artikel 14)
M02 – Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (artikel 15)
M04 – Investeringar i fysiska tillgångar (artikel 17)
M06 – Jordbruks- och affärsutveckling (artikel 19)
M10 – Miljö- och klimatvänligt jordbruk (artikel 28)
M11 – Ekologiskt jordbruk (artikel 29)
M13 – Stöd till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar (artikel 31)
M19 – Stöd till Leader-program för lokalt ledd utveckling (CLLD) (artikel 35 i förordning 1303/2013)

Effektindikatorer

I.01 Jordbrukets företagsinkomst
I.02 Jordbrukets faktorinkomst
I.03 Jordbrukets sammanlagda faktorproduktivitet
I.07 Utsläpp från jordbruket
I.08 Index över odlingslandskapets fåglar
I.09 Jordbruk med högt naturvärde
I.10 Uttag av vatten för jordbruk
I.11 Vattenkvalitet
I.12 Organiskt material i åkermark
I.13 Markerosion på grund av vatten
I.14 Sysselsättningsgrad inom jordbruket
I.15 Nivå av fattigdom på landsbygden
I.16 BNP per capita på landsbygden

Bilaga 2: Den arealmässiga anslutningen och målen

Kompensationsbidrag

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar (åker och natubeten)	14 363	14 300	14 300	14 350	14 350	14 350
Anslutning, hektar	14 297	14 382	14 393	14 315		
Skillnad, hektar	-66	82	93	-35	-14 350	-14 350
% av målsättningen uppfyllt	100	101	101	100	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		85	11	-77	-14 315	0

Balanserad användning av näringsämnen

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	10 533	10 540	10 540	8 909	8 909	8 940
Anslutning, hektar	9 025	9 562	9 108	8 778		
Skillnad, hektar	-1 508	-978	-1 432	-131	-8 909	-8 940
% av målsättningen uppfyllt	86	91	86	99	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		537	-454	-330	-8 778	0

Mekanisk ogräsbekämpning i potatis

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	50	60	70	110	110	110
Anslutning, hektar	189	159	105	94		
Skillnad, hektar	139	99	35	-16	-110	-110
% av målsättningen uppfyllt	379	265	150	85	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-30	-54	-11	-94	0

Reducerad höstbearbetning (M10 och M11)

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	1 600	1 600	1 600	2 058	2 058	2 058
Anslutning, hektar	1 720	1 834	1 942	2 106		
Skillnad, hektar	120	234	342	48	-2 058	-2 058
% av målsättningen uppfyllt	108	115	121	102	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		114	108	165	-2 106	0

Odling av markförbättrande växter - Fånggröda (M10 och M11)

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	10	30	40	71	71	71
Anslutning, hektar	75	92	71	53		
Skillnad, hektar	65	62	31	-18	-71	-71
% av målsättningen uppfyllt	750	307	177	74	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		17	-21	-18	-53	0

Odling av markförbättrande växter - Gröngödslingvall

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	200	250	400	11	11	14
Anslutning, hektar	23	15	11	11		
Skillnad, hektar	-177	-235	-389	0	-11	-14
% av målsättningen uppfyllt	12	6	3	97	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-8	-4	-1	-11	0

Odling av markförbättrande växter - Saneringsväxter (M10 och M11)

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	10	30	40	203	203	203
Anslutning, hektar	96	191	199	195		
Skillnad, hektar	86	161	159	-8	-203	-203
% av målsättningen uppfyllt	956	637	496	96	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		95	8	-3	-195	0

Användning av täckmaterial - ettåriga trädgårdsväxter

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	10	20	20	6	8	10
Anslutning, hektar	6	7	6	4		
Skillnad, hektar	-4	-13	-14	-2	-8	-10
% av målsättningen uppfyllt	59	35	28	64	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		1	-1	-2	-4	0

Användning av täckmaterial - fleråriga trädgårdsväxter

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	280	280	280	296	299	300
Anslutning, hektar	293	296	299	301		
Skillnad, hektar	13	16	19	5	-299	-300
% av målsättningen uppfyllt	105	106	107	102	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		3	3	2	-301	0

Alternativa bekämpningsmetoder - grupp 1

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	25	30	40	0	0	0
Anslutning, hektar	0	0	0	0		
Skillnad, hektar	-25	-30	-40	0	0	0
% av målsättningen uppfyllt	0	0	0	0	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		0	0	0	0	0

Alternativa bekämpningsmetoder - grupp 2

År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	25	30	40	10	10	10
Anslutning, hektar	14	9	10	12		
Skillnad, hektar	-11	-21	-30	2	-10	-10
% av målsättningen uppfyllt	56	30	26	116	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-5	1	1	-12	0

Förbättrad användning av stallgödsel (M10 och M11)				1300	1300	1355
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	1000	1300	1300	2236	2206	2206
Anslutning, hektar	1854	1970	2223	2260		
Skilnad, hektar	854	670	923	24	-2206	-2206
% av målsättningen uppfyllt	185	152	171	101	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		115,8	252,85	38	-2260	0

Odling av dragväxter för bin (M10 och M11)				25	30	30
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	20	25	25	11	11	11
Anslutning, hektar	3	7	11	2		
Skilnad, hektar	-17	-18	-14	-9	-11	-11
% av målsättningen uppfyllt	17	28	42	22	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		4	4	-8	-2	0

Ängsvall				200	200	200
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	100	150	200	0	0	0
Anslutning, hektar	0	0	0	0		
Skilnad, hektar	-100	-150	-200	0	0	0
% av målsättningen uppfyllt	0	0	0	0	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		0	0	0	0	0

Anläggning av skyddszon				50	50	50
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	30	40	50	15	17	19
Anslutning, hektar	9	11	11	11		
Skilnad, hektar	-21	-29	-39	-4	-17	-19
% av målsättningen uppfyllt	29	28	22	73	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		2,34	-0,22	0	-11	0

Riktade insatser på naturbeten				50	60	70
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	15	20	30	57	57	57
Anslutning, hektar	59	57	57	57		
Skilnad, hektar	44	37	27	0	-57	-57
% av målsättningen uppfyllt	390	285	189	99	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-2	0	0	-57	0

Skötsel av naturbeten med höga naturvärden				400	400	400
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	400	400	400	513	513	513
Anslutning, hektar	550	522	513	507		
Skilnad, hektar	150	122	113	-6	-513	-513
% av målsättningen uppfyllt	137	131	128	99	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-28	-9	-6	-507	0

Skötsel av kulturmark				2700	2750	2822
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	2700	2700	2700	1847	1847	1847
Anslutning, hektar	2216	1938	1810	1536		
Skilnad, hektar	-484	-762	-890	-311	-1847	-1847
% av målsättningen uppfyllt	82	72	67	83	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-277,85	-127,93	-274	-1536	0

Bevarande av ursprungsraser				170	170	170
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, djurenheter	151	160	170	81	81	81
Anslutning, totalt	92	111	83			
Skilnad, djurenheter	-59	-49	-87	-81	-81	-81
% av målsättningen uppfyllt	61	69	49	0	0	0
Förändring jämfört med föregående år, de		18,4	-27,67	-83	0	0

Ekologisk produktion, åkermark - produktion				1881	1831	1831
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	1926	1906	1900	3 043	3 043	3 311
Anslutning, hektar	2434	2389	3028,18	3172		
Skilnad, hektar	508	483	1128,18	129	-3043	-3311
% av målsättningen uppfyllt	126	125	159	104	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-45	639,18	143	-3172	0

Ekologisk produktion, åkermark, övergång				200	270	280
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	112	140	180	266	266	0
Anslutning, hektar	729	697	1,03	33		
Skilnad, hektar	617	557	-178,97	-233	-266	0
% av målsättningen uppfyllt	651	498	1	12	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-32	-696	32	-33	0

Ekologisk produktion, totalt				2081	2101	2111
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	2038	2046	2080	3 309	3 309	3311
Anslutning, totalt	3163	3086	3029	3205	0	0
Skilnad, hektar	1125	1040	949	-104	-3309	-3311
% av målsättningen uppfyllt	155	151	146	97	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		-77	-56,79	176	-3205	0

Ekologisk produktion, husdjur, djurenheter (foderareal: 1 ha = 1 de)				700	730	720
År	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Målsättning, hektar	1295	1305	1305	1318	1584	1318
Anslutning, hektar	1295	1304	1075			
Skilnad, hektar	0	-1	-230	-1318	-1584	-1318
% av målsättningen uppfyllt	100	100	82	0	0	0
Förändring jämfört med föregående år, hektar		9	-230	-1075	0	0

ÅLANDS STATISTIK OCH UTREDNINGSGSBYRÅ

Ålands statistik- och utredningsbyrå, ÅSUB, är en fristående enhet vars huvuduppgift är att verka som Ålands officiella statistikmyndighet och bedriva kvalificerad utrednings- och forskningsverksamhet.

ÅSUB producerar fortlöpande aktuell statistik inom en rad olika samhällsområden. Tyngdpunkten i analysverksamheten utgörs av utredningar inom det ekonomiska-politiska området. Statistiska sammanställningar publiceras regelbundet i serierna ÅSUB Statistik och ÅSUB Statistikmeddelande, medan serien ÅSUB Rapport innehåller utredningar, analyser och annan information om Ålands ekonomi och samhälle.

Mer information om verksamheten och publikationer finns på ÅSUB:s hemsida www.asub.ax

ÅLANDS STATISTIK- OCH
UTREDNINGSGSBYRÅ

Tfn +358 (0)18 25490
Fax +358 (0)18 19495
info@asub.ax
www.asub.ax

Ålands landsbygdsutvecklingsprogram 2014-2020

Ålands landsbygdsutvecklingsprogram 2014-2020

Tjänstestaget

Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland
Ålandsgrensgrupp för Åland

Genomförandet av programmet

- 12 miljoner i utgifter från 9 förskottsbetalningar
- Totalt programområde 58 miljoner hektar
- 58 miljoner hektar utgör 95 % av den totala utgiftsytan
- 24 miljoner hektar utgör 41 % av den totala utgiftsytan
- 11 miljoner hektar i ekologisk produktion
- 7,1 miljoner hektar i ekologisk produktion
- 6,6 miljoner hektar i ekologisk produktion
- 0,5 miljoner hektar i ekologisk produktion
- 1,0 miljoner hektar i ekologisk produktion

Nulägesanalys

- Läget i programområdet
- Läget i programmet
- Utvärdering
- Kommunikation

Löpande utvärdering

- Löpande utvärdering
- Årsrapporter
- Fordjupade rapporter
- Lärande seminarier
- Utgångspunkt i utvärderingsfrågor
- Utmaningar i datautgång

Kommunikation och övrigt

- Stadinfo, jordbruksbyrå, informerar, seminarium, hemsida, facebook
- Informationsmaterial utvecklas, närvarande, sammanfattning av programmet
- Genomför en uppdatering av kommunikations- och aktivitetsplanerna
- Lärande seminarium

Fokusområde 2A
Kvalitet i verksamheten
Fokus 3 429 000 577 SEK
Budget
Budgetavvikelse
Budgetavvikelse
Måttid på projekt
Gång till smittskydd
Vård till patienter

Nulägesanalys

- Läget i programområdet
- Läget i programmet
- Utvärdering
- Kommunikation

- Övriga slutdelar i juni
- Pengar räcker, ingen stödsänkning

Genomförandet av programmet

- Vi har 9 åtgärder inom 9 fokusområden
- Total programram 58 miljoner varav 55,5 miljoner delfinansierat
- Största åtgärd kompensationsbidrag, 24,5 milj. sedan
- miljöersättning 12,5 milj.
- inv. i fysiska tillgångar 9,5 milj.
- ekologiskt prod. 7,1 milj.
- Leader 1,6 milj.
- startstöd 0,9 milj.
- rådgivning och kurser 0,35 milj.
- tekniskt stöd 1,3 milj.

Vad har hänt sedan i höstas?

- Integrera livsmedelsförä
- Beviljat 2 707 av budget
- 1 973 000 ut
- Budgethöjning programändring
- Knappt en hä

Fokusområ

- Konkurrenskraft
- Totalt 3 428 000 budget
- Budgetjustering programändring
- Många projekt
- Svag lönsamhet
- Stort intresse för

prezi

9,3 milj.

lj.

Vad har hänt sedan i höstas?

Prezi

35 mili

- Intäk
- miljon
- Ökad
- Likvid
- Minsk

A blue golf ball sits on a green golf course. The scene is framed by a large, dark blue circle. The background is a blurred green field.

**Efter torka kommer
storm...**

Uppföljning av torkan:

- Krispaket värt ca 660 000
- Likviditetslån
- Skördeskadeersättning
- Stöd för foderimport
- Bevattningsstrategi
- Höjt stöd för bevattning
- Höjd beredskap för sommaren!

Effekter:

- Intäktsminskningar i miljonklassen
- Ökade kostnader
- Likviditetsproblem
- Minskad produktion
- Läggs på en näring som redan haft det tufft

Årsrapport 2018

- Parallellt arbete med utvärderingsrapporten , en del dubbleringar
- Rapporten skall in i EU:s databas SFC - öppnas sent vilket gör det utmanande

1 C

- Innovation, samarbete, utveckling av kunskap på landsbygden och livslångt lärande
- 53 194 beviljat för kurser, 48 % av budget, dubblering från hösten (19 % utbetalt)
- 25 594 beviljat för rådgivning, 10,5 % av 240 000
- Behövs större utbud av rådgivare
- Information

Fokusområde 2A

- Konkurrenskraft jordbruk
- Totalt 3 428 000, 57 % av budget
- Budgetjustering i programändringen
- Många projekt men små
- Svag lönsamhet påverkar
- Stort intresse för bevattning

Investeringar i bevattning

- Totalt 29 projekt
- 16 stycken efter torkan!
- 459 000 euro stöd beviljat betyder över 1,5 milj. investerat i bevattning

Investeringar i bevattning

- Totalt 29 projekt
- 16 stycken efter torkan!
- 459 000 euro stöd
beviljat betyder över 1,5
milj. investerat i
bevattning

Fokusområde 2B

- Underlätta inträdet till sektorn, startstöd
- Beviljat 750 000, 84 % av budget
- 516 000 euro utbetalt (57 %)
- Fortsatt intresse för åtgärden

Fokusområde 3A

- Integrera livsmedelskedjan, livsmedelsförädling
- Beviljat 2 707 000 euro, 84 % av av budget
- 1 973 000 utbetalt
- Budgethöjning i programändring + 700 000
- Knappt en halvmiljon kvar

Fokusområde 4 A,B och C

- Biologisk mångfald, vattenförvaltning och markskötsel
- Miljöersättning, kompensationsbidrag och eko
- Ansökningsperiod nu och fram till 17 juni
- Inga nya avtal förutom skyddszoner vid vattentäcker
- Slutbetalningar för LFA-tilläggsdelar denna vecka, ca 400 000
- Övriga slutdelar i juni
- Pengar räcker, ingen stödsänkning

Fokusområde 6 B

- Främja lokal utveckling, leader
- 828 000 beviljat, 62 % av totalt 1 344 000
- Nästan bara pengar kvar för miljöprioriteringen
- Projektlots har anlåtats för mobilisera projekt inom miljöprioriteringen

Löpande utvärdering

- Löpande utvärdering
- Årsrapporter
- Fördjupade rapporter
- Lärande seminarier
- Utgångspunkt i utvärderingsfrågor
- Utmaningar i datatillgång

rt
perioden
r
inrikt
viss del

frammet
för!

Rekomendationer
och bemötande
- Öka informationsinsatserna
för att förbättra
genomförande av åtgärderna
för utbildning och rådgivning

planerar en
diskussion med rådgivning

- Info om
vattenanvändning viktigt
Jobba med förslag som
lagts i bevakningsstrategi

- Åtgärder, t.ex. höjning av
stödnivå för bevattning
genomförd
- Arbetsgruppen fortsatt
tillgänglig för uppföljning
av förslagen

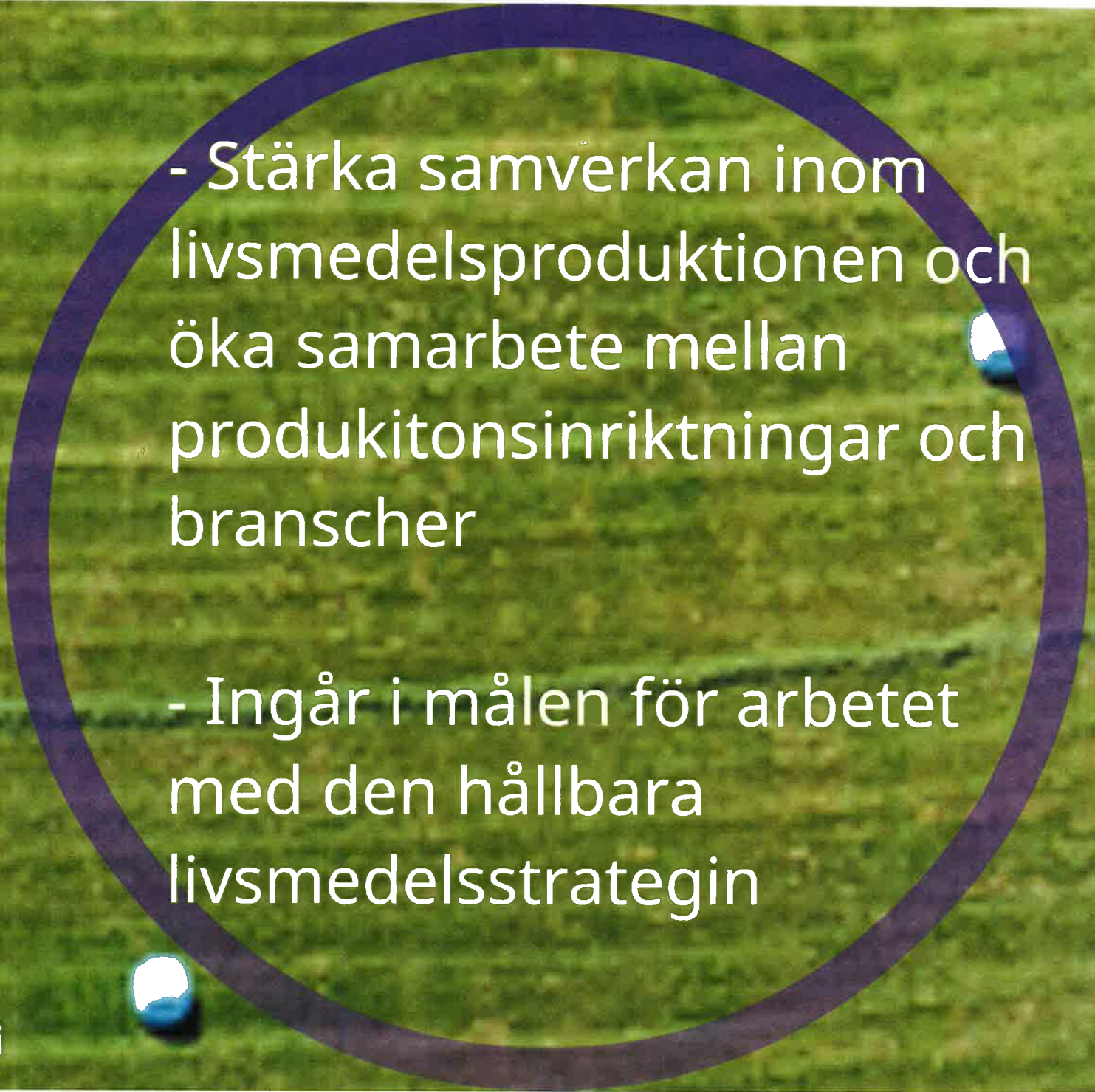
Fördjupad årsrapport

- Den andra utvärderingsperioden
- Mer att ta ställning till när programmet är längre kommet
- Utmaningar kvarstår till viss del gällande datainsamlingen
- Bra genomförande
- Möjlighet att fokusera genomförandet sista åren
- De som tagit del av programmets möjligheter går det bättre för!

Rekomendationer och bemötande

- Öka informationsinsatserna för att förbättra genomförande av åtgärderna för utbildning och rådgivning
- Har under våren gjort en ny infoinsats. Vi planerar en diskussion med rådgivningen

- Satsa på ökad produktivitet och höjd förädlingsgrad
- Utökad budget inom investeringar i förädling efter programändring
- Prioriterat område i övrigt

- Stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen och öka samarbete mellan produktionsinriktningar och branscher

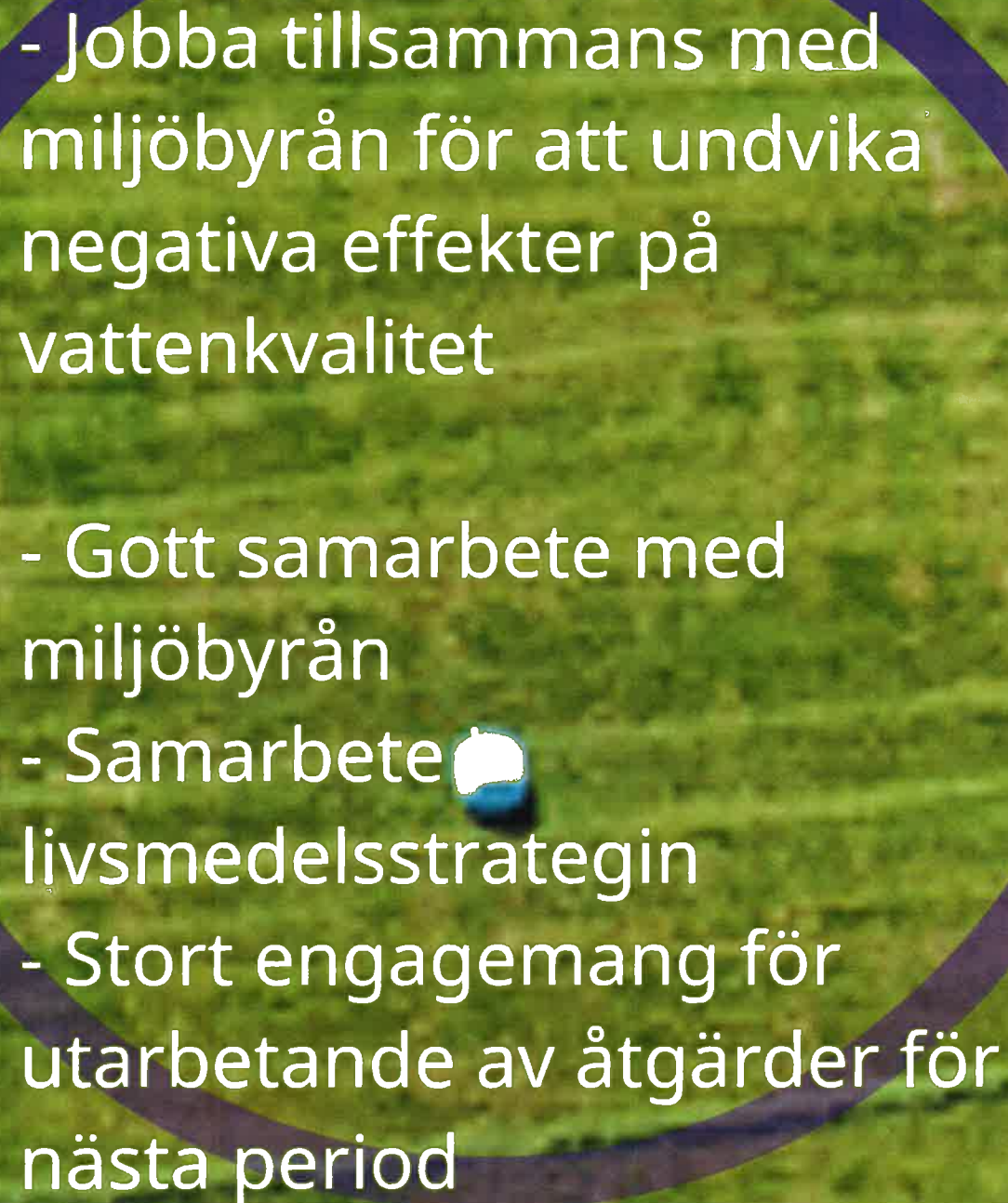
- Ingår i målen för arbetet med den hållbara livsmedelsstrategin

- Fortsatt stöd behövs till eko och naturbeten för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och landskapsvård
- Ökat programbudgeten till eko med 2,75 milj.
- Naturbetesstödet viktigare ur programmet synpunkt

- Info om vattenanvändning viktigt. Jobba med förslag som lagts i bevattningsstrategin

- Åtgärder, t.ex. höjning av stödnivå för bevattning genomförd

- Arbetsgruppen fortsatt tillgänglig för uppföljning av förslagen

-
- Jobba tillsammans med miljöbyrån för att undvika negativa effekter på vattenkvalitet
 - Gott samarbete med miljöbyrån
 - Samarbete i livsmedelsstrategin
 - Stort engagemang för utarbetande av åtgärder för nästa period

- Ökade resurser för Lederhandläggning för att förkorta handläggningstiden

- Krånglig administration som kräver dubbelkontroll

- LRs leader kontroll bereds vid sidan av andra uppgifter vilket betyder periodvisa prioriteringar

- Löpande arbete för att utveckla systemen

- Möjliggöra för andra aktörer att söka stöd för gränsöverskridande samarbetsprojekt
- Liten budget
- Kräver programändring
- Möjligt för LAG att genomföra projekt med deltagande från andra aktörer

Sammantaget

- Bra genomförande i programmet
- Rådgivningen problematisk
- M01, kurser 52 %
- M02, rådgivning 8 %
- M04, investering jordbruk 57 %
- M04, investering livsmedel 84 %
- M06, startstöd, 84 %
- M10, ca 100 %
- M11, nästan 100 %
- M13, 100 %
- M19, Leader 62 %
- Totalt 92 % och 64 % utbetalt

Betalningar gentemot resultatramen:

P2: Jordbruker: 35 % (20 %)
P3: Livsmedelskedjan 70 % (20%)
P4: Ekosystemen: 70 % (50 %)
P6: Landsbygden: 30 % (15 %)

Fokusområde 3A

- Integrera livsmedelskedjan, livsmedelsförädling
- Beviljat 2 707 000 euro, 84 % av budget
- 1 973 000 utbetalt
- Budgethöjning i programändring + 700 000
- Knappt en halvmiljon kvar

Genomförandet av programmet

Prezi

- Vi har 9 åtgärder inom 9 fokusområden

Betalningar gentemot resultatramen:

P2: Jordbruket: 35 % (20 %)

P3: Livsmedelskedjan 70 % (20%)

P4: Ekosystemen: 70 % (50 %)

P6: Landsbygden: 30 % (15 %)

Kommunikation och övrigt

- Stödinfo, jordbruksbyrån informerar, seminarium, hemsida, facebook
- Informationsmaterial utvecklas; tvärvillkor, sammanfattning av programmet
- Genomför en uppdatering av kommunikations och aktivitetsplanen
- Lärande seminarium

Ålands landsbygdsutvecklingsprogram 2014-2020

Sammanfattning

År 2014-2020 är ett viktigt år för landsbygdsutvecklingen i Åland. Detta är ett utmärkt tillfälle att stärka landsbygden och skapa nya möjligheter för landsbygdsområdena. Programmet är utformat för att stödja landsbygdsutvecklingen och skapa nya möjligheter för landsbygdsområdena.

Genomförandet av programmet

År 2014-2020 är ett viktigt år för landsbygdsutvecklingen i Åland. Detta är ett utmärkt tillfälle att stärka landsbygden och skapa nya möjligheter för landsbygdsområdena. Programmet är utformat för att stödja landsbygdsutvecklingen och skapa nya möjligheter för landsbygdsområdena.

Nulägesanalys

- Läget i programområdet
- Läget i programmet
- Utvärdering
- Kommunikation

Löpande utvärdering

- Löpande utvärdering
- Årsrapporter
- Fordjupade rapporter
- Lärande seminarier
- Utgångspunkt i utvärderingsfrågor
- Utmaningar i datatillgång

Kommunikation och övrigt

- Stödins, jordbruksbyråns information, seminarium, hemsida, facebook
- Informationsmaterial utvecklas, tvärvillkor, sammanfattning av programmet
- Genomför en uppfattning av kommunikations- och aktivitetsplanen
- Lärande seminarium

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

BILAGA 6.1

Årlig genomföranderapport

Finland - Rural Development Programme (Regional) - Åland

Årlig genomföranderapport	
Period	01/01/2018 - 31/12/2018
Version	2018.0
Status – Aktuell nod	Öppen - Åland
Nationell referens	
Datum för övervakningskommitténs godkännande	23/05/2019
Gällande programversion	
CCI	2014FI06RDRP002
Programtyp	Landsbygdsutvecklingsprogram
Land	Finland
Region	Åland
Programperiod	2014 - 2020
Version	4.1
Beslutsnr	C(2018)1385
Beslutsdatum	28/02/2018
Förvaltningsmyndighet	Ålands landskapsregering, Näringsavdelningen
Samordningsorgan	Landsbygdsverket

Data and content of Tables F of the Annual Implementation Report on the achievement of milestones is linked with the last Rural Development Programme adopted by the Commission.

Innehållsförteckning

1. CENTRAL INFORMATION OM GENOMFÖRANDET AV PROGRAMMET OCH DESS PRIORITERINGAR	4
1.a) Ekonomiska uppgifter	4
1.b) Allmänna och programspecifika indikatorer och kvantifierade målvärden	4
1.b1) Översikt	4
1.c) Central information om genomförandet av landsbygdsprogrammet, baserat på uppgifter från a) och b) per fokusområde	8
1.d) Central information om framstegen vad gäller de delmål som fastställts i resultatramen som baseras på tabell F	13
1.e) Andra element som är specifika för landsbygdsprogrammet [frivilligt]	14
1.f) I tillämpliga fall, bidrag till makroregionala strategier och havsområdesstrategier	14
1.g) Valutakurs som används för omräkning i den årliga genomföranderapporten (för länder utanför euroområdet)	16
2. FRAMSTEGEN NÄR DET GÄLLER GENOMFÖRANDET AV UTVÄRDERINGSPLANEN.	17
2.a) En beskrivning och motivering av eventuella förändringar i utvärderingsplanen för landsbygdsprogrammet under året.	17
2.b) En beskrivning av den utvärderingsverksamhet som genomförts under året (med hänvisning till avsnitt 3 i utvärderingsplanen)	17
2.c) En beskrivning av den verksamhet som bedrivits i samband med tillhandahållande och förvaltning av data (med hänvisning till avsnitt 4 i utvärderingsplanen)	18
2.d) En förteckning över avslutade utvärderingar, inklusive hänvisningar till om de har offentliggjorts på internet	20
2.e) En sammanfattning av genomförda utvärderingar, med fokus på utvärderingsresultat	21
2.f) En beskrivning av den kommunikationsverksamhet som bedrivits i samband med publicering av utvärderingsresultat (med hänvisning till avsnitt 6 i utvärderingsplanen)	23
2.g) En beskrivning av uppföljningen av utvärderingsresultatet (med hänvisning till avsnitt 6 i utvärderingsplanen)	25
3. PROBLEM SOM PÅVERKAR PROGRAMMETS RESULTAT OCH ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS	31
3.a) Beskrivning av de åtgärder som vidtagits för att garantera programgenomförandets kvalitet och effektivitet	31
3.b) Kvalitet och effektiva genomförandemekanismer	35
4. ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA KRAV PÅ TEKNISKT STÖD OCH PUBLICITET FÖR PROGRAMMET	36
4.a) Vidtagna åtgärder och nuläget när det gäller fastställandet av nationella landsbygdsnätverket och genomförandet av programmets handlingsplan	36
4.a1) Vidtagna åtgärder och nuläget när det gäller fastställandet av det nationella landsbygdsnätverksprogrammet (förvaltningsstruktur och enhet för nätverksstöd)	36
4.a2) Vidtagna åtgärder och nuläget när det gäller genomförandet av handlingsplanen	36

4.b) Åtgärder som vidtagits för att skapa publicitet för programmet (artikel 13 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 808/2014).....	36
5. ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA FÖRHANDSVILLKOREN	38
6. BESKRIVNING AV GENOMFÖRANDET AV DELPROGRAM	39
7. BEDÖMNING AV UPPGIFTER OCH FRAMSTEG NÄR DET GÄLLER ATT UPPNÅ PROGRAMMETS MÅL	40
KOMMISSIONENS UTVÄRDERINGSFRÅGOR färdigställs när funktionalitet finns i SFC 2014. Svaren finns i Utvärderarnas fördjupade årsrapport kapitel 5.	
8. GENOMFÖRANDE AV ÅTGÄRDER FÖR ATT TA HÄNSYN TILL PRINCIPERNA I ARTIKLARNA 5, 7 OCH 8 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013.....	40
8.a) Främjande av jämlikhet mellan kvinnor och män och icke-diskriminering (artikel 7 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	40
8.b) Hållbar utveckling (artikel 8 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	40
8.c) Rollen för de partner som avses i artikel 5 i förordning (EU) nr 1303/2013, när det gäller genomförandet av programmet	43
9. FRAMSTEG NÄR DET GÄLLER ATT INFÖRA ETT INTEGRERAT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT FÖR ATT ANVÄNDA EJFLU OCH ANDRA EU-FINANSIERINGSINSTRUMENT	45
10. RAPPORT OM GENOMFÖRANDE AV FINANSIERINGSINSTRUMENT (ARTIKEL 46 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)	46
11. INMATNINGSTABELLER FÖR ALLMÄNNA OCH PROGRAMSPECIFIKA INDIKATORER OCH KVANTIFIERADE MÅLVÄRDEN	47
Bilaga II	48
Dokument.....	52

1. CENTRAL INFORMATION OM GENOMFÖRANDET AV PROGRAMMET OCH DESS PRIORITERINGAR

1.a) Ekonomiska uppgifter

Se bilaga 4.2

1.b) Allmänna och programspecifika indikatorer och kvantifierade målvärden

Samtliga indikatorstabeller är bifogade i bilaga 4.4.

1.b1) Översikt

Fokusområde 1A						
Namn på målindikator	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
T1: Procentandel utgifter inom ramen för artiklarna 14, 15 och 35 i förordning (EU) nr 1305/2013 i förhållande till de sammanlagda utgifterna för landsbygdsprogrammet (fokusområde 1A)	2014-2018			0,02	3,17	0,63
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					

Fokusområde 1C						
Namn på målindikator	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
T3: Totalt antal deltagare som utbildats enligt artikel 14 i förordning (EU) nr 1305/2013 (fokusområde 1C)	2014-2018			279,00	186,00	150,00
	2014-2017					
	2014-2016					
	2014-2015					

Fokusområde 2A

Fokusområde 2A							
Namn på målkategori		Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
T4: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A)		2014-2018	7,24	52,49	7,24	52,49	13,79
		2014-2017	6,03	43,72	6,03	43,72	
		2014-2016	6,55	47,49	2,76	20,01	
		2014-2015	2,07	15,01			
Åtgärd	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023
M01	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	50 844,40	46,22	10 201,87	9,27	110 000,00
M02	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	1 168,69	2,34	1 168,69	2,34	50 000,00
M04	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 930 642,78	41,85	1 584 907,06	22,63	7 002 920,00
Totalt	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 982 655,87	41,64	1 596 277,62	22,29	7 162 920,00

Fokusområde 2B

Fokusområde 2B							
Namn på målkategori		Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
T5: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för affärsutvecklingsplaner/investeringar för unga jordbrukare (fokusområde 2B)		2014-2018	2,41	63,54	2,41	63,54	3,79
		2014-2017	2,07	54,57	2,07	54,57	
		2014-2016	1,55	40,86			
		2014-2015					
Åtgärd	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023
M06	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	576 000,00	64,00	420 000,00	46,67	900 000,00
Totalt	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	576 000,00	64,00	420 000,00	46,67	900 000,00

Fokusområde 3A

Fokusområde 3A							
Namn på målkategori		Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
T-AX01 Total investering (euro)		2014-2018			8 881 824,52	77,23	11 500 000,00
		2014-2017			6 441 387,85	56,01	
		2014-2016					
		2014-2015					
Åtgärd	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023
M04	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 257 239,70	75,24	1 953 283,08	65,11	3 000 000,00
Totalt	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 257 239,70	75,24	1 953 283,08	65,11	3 000 000,00

Prioritering P4

Prioritering P4							
Namn på målkategori		Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
T12: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (fokusområde 4C)		2014-2018			18,33	98,15	18,67
		2014-2017			17,92	95,96	
		2014-2016			20,96	112,24	
		2014-2015					
T10: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltning (fokusområde 4B)		2014-2018			65,21	98,18	66,42
		2014-2017			66,72	100,46	
		2014-2016			52,71	79,36	
		2014-2015					
T9: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald och/eller landskap (fokusområde 4A)		2014-2018			22,32	92,70	24,08
		2014-2017			23,26	96,60	
		2014-2016			24,67	102,46	
		2014-2015					
Åtgärd	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023
M02	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	0,00	0,00	0,00	0,00	190 000,00
M10	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	8 055 718,60	64,05	9 453 938,68	75,17	12 577 282,00
M11	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	3 957 361,16	54,33	4 585 122,87	62,95	7 284 000,00
M13	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	16 085 995,57	65,76	16 933 620,99	69,23	24 461 000,00
Totalt	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	28 099 075,33	63,13	30 972 682,54	69,58	44 512 282,00

Fokusområde 6B

Fokusområde 6B								
Namn på målkategori		Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023	
T23: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (Leader) (fokusområde 6B)		2014-2018					5,00	
		2014-2017						
		2014-2016						
		2014-2015						
T22: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som får ta del av förbättrade tjänster/infrastrukturer (fokusområde 6B)		2014-2018					24,69	
		2014-2017			0,26	1,05		
		2014-2016						
		2014-2015						
T21: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier (fokusområde 6B)		2014-2018			104,00	102,87	101,10	
		2014-2017			103,03	101,91		
		2014-2016			102,22	101,11		
		2014-2015						
Åtgärd	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023	
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	830 656,15	50,53	340 978,38	20,74	1 644 000,00	
Totalt	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	830 656,15	50,53	340 978,38	20,74	1 644 000,00	

1.c) Central information om genomförandet av landsbygdsprogrammet, baserat på uppgifter från a) och b) per fokusområde

Landsbygdsprogrammet på Åland är utformat kring utvalda i kommissionens landsbygdsförordning definierade unionsprioriteringar och fokusområden och svarar mot de behov som identifierades efter en genomförd socio-ekonomisk analys av programområdet och en fördjupad Swot-analys. Inom ramen för de valda fokusområdena (FA) är de konkreta åtgärderna och delåtgärderna beskrivna med formulerade målsättningar.

Unionsprioritering 1: Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden.

Den första unionsprioriteringen är en horisontell prioritering vilket innebär att en eller flera åtgärder som är programmerade under övriga unionsprioriteringar kan bidra till de mål som uppställts under denna prioritering.

FA 1 A; Främja innovation, samarbete och utveckling av kunskap på landsbygden

I programmets strategi valdes åtgärden kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (M01) och rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (M02) för att möta de behov av spetskompetens som identifierats för utveckling av nya metoder och produkter inom jordbruks- och livsmedelskedjan.

350 000 euro eller 0,63 % av landsbygdsprogrammets planerade offentliga utgifter är kopplade till detta fokusområde vilket motsvarar de två åtgärdernas sammanlagda budget.

Måluppfyllelsen för fokusområdet uppgår till endast 0,02 % vid utgången av året då verkställda betalningar för de ovan relevanta åtgärderna beaktas (Tabell D).

Samarbete har främjats via bevakningssammanslutningar och även genom utbildningar där lantbrukare förutom att inhämta kunskaper kan träffas och utbyta erfarenheter. Lantbrukarna som lever i symbios med livsmedelsförädlarna strävar hela tiden till att förbättra sig och att ta fram nya produkter. Programmet har bidragit till nya produkter bl.a. inom grönsakssektorn och samarbeten kring ungdjursuppfödning inom mjölksektorn.

FA 1 C; Främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk

Åtgärden kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (M01) ska även möta upp behoven av att erbjuda kunskapsstöd inom lantbruksbranschen och underhålla nödvändig grund-läggande kompetens.

Till fokusområdet Främja livslångt lärande finns kopplat ett mål om 150 deltagare i utbildningskurser. Fem insatser har slutförts och deltagarantalet för dessa uppgår till 279 deltagare (Tabell D), fördelat på 142 män och 137 kvinnor. Måluppfyllelsen är till denna del redan uppnådd.

Unionsprioritering 2: Förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva och konkurrenskraften inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning

FA 2 A; Förbättra jordbruksföretagens ekonomiska resultat och underlätta omstrukturering och modernisering av jordbruksföretagen särskilt i syfte att öka marknadsdeltagande och marknadsinriktning samt diversifiering av jordbruksverksamhet

I programmets strategi har åtgärderna för kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (M01) och rådgivningstjänster (M02) samt investeringar i fysiska tillgångar inom lantbruket (M04) valts för att möta de behov av förbättrad konkurrenskraft och lönsamhet samt ökad produktivitet som identifierats.

Vid utgången av 2018 är 46,22 % av programbudgeten för åtgärden (M01) bunden och motsvarande betalningar uppgår till 9,27 %. Motsvarande utgifter om totalt 10 201,87 euro har deklarerats till kommissionen. Jordbruksfonden (Ejflu) har delfinansierat 36,5 % (3 723,68 euro).

Antalet beviljanden har ökat under 2018 men betalningarna ligger ännu på en förhållandevis låg nivå.

Under 2017 färdigställdes funktionaliteten i stödhanteringssystemet för rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (M02). Efterfrågan på dessa tjänster har inte motsvarat de behov som identifierats i samband med utformningen av programmet. De efterfrågade tjänsterna handlar om rådgivning för att förbättra jordbruksföretagens ekonomiska resultat och underlätta omstrukturering och modernisering. Rådgivningsinsatserna har främst berört konkurrenskraft och lönsamhet samt för produktionsdjurens del, rådgivning kring blandning av foder och utfodring av djur samt identifiering och registrering av djur.

8,46 % av programbudgeten för rådgivningstjänster (M02) är beviljad men utbetalningarna ligger fortfarande på en mycket låg nivå om 2,34 %. Motsvarande utgifter om totalt 1 168,69 euro har deklarerats till kommissionen. Jordbruksfonden (Ejflu) har delfinansierat 36,5 % (426,57 euro).

Vid utgången av 2018 har 93 ansökningar om investeringsstöd till lantbruket (M04) beviljats finansiering. 2 930 642,78 euro eller 41,85 % av budgeten är därmed bunden.

Betalningarna som deklarerats till kommissionen uppgår till totalt 1 584 907,06 euro eller 22,63 % av budgeten. Jordbruksfonden (Ejflu) har delfinansierat 36,5 % (578 491,08 euro).

I programmet har uppställts som mål att 13,79 % av jordbruksföretagen eller 80 jordbruksföretag (utgångsvärde 580 år 2010) omfattas av investeringsstöd från landsbygdsprogrammet. I årsrapporten för 2014-2016 uppgår procentandelen felaktigt till 6,55 %. Utfallet är felaktigt beräknat utifrån beviljad finansiering och inte verkställda betalningar. Den korrekta måluppfyllelsen för 2014-2016 utgör 2,76 %.

Vid utgången av år 2018 har sammanlagt 42 företag (unika) erhållit betalning. Andelen jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram uppgår till 7,24 % för perioden 2014-2018 (Tabell D).

Sammanlagt 13 insatser (projekt) vilka erhållit stöd för lantbruksinvesteringar om totalt 1 039 570,49 euro stöder sekundärt (indirekt) även livsmedelsindustrin (FA 3 A).

De kumulativa offentliga utgifterna i tabell C2.1 för övervakning av utfall fördelat enligt ålder och kön kumulativt överensstämmer inte med motsvarande uppgifter för årsrapport 2017. Korrigeringar har gjorts avseende indikatorerna för ålder och kön samt andra icke-personer. En sammanslutning har korrigerats från annan icke person till fysisk person. I årsrapport 2018 registreras endast en fysisk person per unik företagare, i enlighet med vad som sökanden kan uppge i ansökan. Ärendehanteringssystemet för administration och kontroll av företags- och projektstöden i Hyrrä kan inte registrera två personer tex när

ett jordbruk drivs av man och kvinna. I SFC är det inte möjligt att göra motsvarande korrigering retroaktivt för år 2017.

De kumulativa offentliga utgifterna i tabell C2.2 för övervakning av utfall fördelade på typ av jordbruksverksamhet kumulativt överensstämmer inte med motsvarande uppgifter för årsrapport 2017. Korrigeringar har gjorts i förhållande till tidigare rapporter med hänvisning till att funktionalitet för att registrera inte funnits i Hyrrå från programmets början och uppgivna grödor (flera) ibland gjort kategoriseringen svårbedömd. I SFC är det inte möjligt att göra motsvarande korrigering retroaktivt för tidigare år.

FA 2 B; Underlätta inträdet i jordbrukssektorn för jordbrukare med tillräcklig kompetens och i synnerhet generationsskiften

I programmets strategi valdes åtgärden jordbruks- och affärsutveckling (M06) för att möta de behov av nyetablering av jordbrukare (startstöd) som identifierats.

Över hälften av budgeten (64,00 %) för startstöd är uppbounden av finansieringsbeslut till ett sammanlagt belopp om 576 000,00 euro. Betalningarna som deklarerats till kommissionen uppgår till totalt 420 000,00 euro eller 46,67 % av budgeten. Jordbruksfonden (Ejflu) har delfinansierat 36,5 % (153 300,00 euro).

I programmet har uppställts som mål att 22 unga jordbrukare eller 3,79 % av jordbruksföretagen (utgångsvärde 580 år 2010) omfattas av stöd från ett landsbygdsprogram för affärsutveckling/investeringar för unga jordbrukare. Vid utgången av 2018 har 14 unga jordbrukare erhållit betalningar. Andelen jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram uppgår till 2,41 % (Tabell D). 9 jordbrukare har under året erhållit sin slutrat.

All finansiering som utbetalats för affärsutveckling till unga odlare stöder sekundärt lantbrukets konkurrenskraft (FA 2 A).

De kumulativa offentliga utgifterna i tabell C2.1 för övervakning av utfall fördelat enligt ålder och kön kumulativt överensstämmer inte med motsvarande uppgifter för årsrapport 2017. En sammanslutning har korrigerats från annan icke person till fysisk person. I SFC är det inte möjligt att göra motsvarande korrigering retroaktivt för år 2017.

Unionsprioritering 3: Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket

FA 3 A; Förbättra primärproducenternas konkurrenskraft genom att på ett bättre sätt integrera dem i livsmedelskedjan med hjälp av kvalitetssystem, skapa mervärde för jordbruksprodukter, säljfrämjande åtgärder på lokala marknader och inom korta leveranskedjor, producentgrupper och producentorganisationer samt branschorganisationer

I programmets strategi valdes åtgärden investeringar i fysiska tillgångar inom livsmedelsförädling (M04) för att möta de behov av samarbetsfrämjande och säljfrämjande åtgärder som identifierats. Primärproduktion och livsmedelsförädling har ett starkt beroendeförhållande och möjligheter finns att optimera produktion samt försäljning.

90,29 % av den EU-delfinansierade budgeten är uppbounden av finansieringsbeslut till ett sammanlagt belopp om 2 257 239,70 euro. Betalningarna som deklarerats till kommissionen uppgår till totalt

1 953 283,03 euro eller 78,13 % av den EU-delfinansierade budgeten. Jordbruksfonden (Ejflu) har delfinansierat 36,5 % (712 948,32 euro).

I programmet har uppställts som mål att totalinvesteringarna inom livsmedelsförädling ska uppgå till 11 500 000 euro. Det förväntade antalet insatser (projekt) uppgår till 15. Vid utgången av året uppgick totalinvesteringarna till 8 881 824,52 euro för 13 insatser vilket utgör 77,23 % av målsättningen för offentliga utgifter och 86,67 % av antalet insatser.

Sammanlagt 11 insatser (projekt) vilka erhållit stöd för livsmedelsförädling om totalt 1 919 564,55 euro stöder sekundärt (indirekt) även lantbrukets konkurrenskraft (FA 2 A).

Unionsprioritering 4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket

FA 4 A; Återställa och bevara biologisk mångfald, FA 4 B; Förbättra vattenförvaltningen och FA 4 C; Förbättra markskötseln

Åtgärderna som i programmets strategi har valts för att möta de behov som på basen av Swot-analysen har identifierats under fokusområde 4A, 4B och 4C är:

- Miljö- och klimatvänligt jordbruk (M10)
- Ekologiskt jordbruk (M11) och
- Stöd till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar (M13)

Ovan nämnda ersättningar söks årligen inom en av landskapsregeringen fastställd ansökningsperiod. Kompensationsersättning (M13) beviljas på basen av en årlig ansökan om utbetalning medan beviljande och utbetalning av miljöersättning och ersättning för ekologisk produktion förutsätter att stödmottagaren ingår ett femårigt åtagande.

För **miljö- och klimatvänligt jordbruk** (M10) har under år 2018 betalats totalt 1 649 699,51 euro. Med beaktande av återkrävda stöd och finansiella justeringar uppgår det kumulativa beloppet av de totala offentliga utgifterna från programperiodens början till 9 330 281,73 euro, varvid 75 % av de budgeterade delfinansierade medlen är förbrukade. Jordbruksfondens (Ejflu) andel av betalningar som deklarerats till kommissionen uppgår till totalt 3 388 995,71 euro. De kumulativa offentliga utgifterna i tabellen i avsnitt 1.b1) överensstämmer inte med ovanstående. Differensen om 123 656,95 euro beror på att eko-arealens frivilliga komplement har korrigerats från M10 till M11 vilket speglar motsvarande korrigerings som gjorts i utgiftsdeklarationen. I SFC är det inte möjligt att göra motsvarande korrigerings i B tabellerna retroaktivt eftersom SFC:n hämtar uppgifterna från tidigare år.

För **ekologiskt jordbruk** (M11) har under år 2018 betalats totalt 1 077 771,57 euro. Med beaktande av återkrävda stöd och finansiella justeringar uppgår det kumulativa beloppet av de totala offentliga utgifterna från programperiodens början till 4 710 420,69 euro vilket motsvarar 63 % av de budgeterade medlen. Utöver det delfinansierade stödet har en nationell tilläggsfinansiering om 124 545,72 euro som ingick i betalningarna år 2014 för gamla programperiodens åtaganden betalats. Jordbruksfondens (Ejflu) andel av betalningar som deklarerats till kommissionen uppgår till 1 663 817,85 euro. De kumulativa offentliga utgifterna i tabellen i avsnitt 1.b1) överensstämmer inte med ovanstående. Differensen om 125 297,82 euro beror på att eko-arealens frivilliga komplement har korrigerats från M10 till M11 (123 656,95 euro) samt att tidigare år har återkrav felaktigt beaktats i B tabellerna och övriga små felaktigheter

konstaterats i underlaget till B tabellerna (1 640,87 euro). I SFC är det inte möjligt att göra motsvarande korrigerings i B tabellerna retroaktivt eftersom SFC:n hämtar uppgifterna från tidigare år.

I kompensationsersättning till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar (M13) har under år 2018 betalats totalt 3 150 354,65 euro. Därutöver har med helt nationella medel betalats 412 107,97 euro i kompensationsersättningens nationella husdjursförhöjning. Med beaktande av återkrävda stöd och finansiella justeringar uppgår det kumulativa beloppet av de totala offentliga utgifterna från programperiodens början till 16 935 404,57 euro vilket motsvarar 69 % av de budgeterade medlen. Jordbruksfondens (Ejflu) andel av betalningar som deklarerats till kommissionen uppgår till 5 718 916,46 euro. De kumulativa offentliga utgifterna i tabellen i avsnitt 1.b1) överensstämmer inte med ovanstående. Differensen om 1 783,58 euro beror på att tidigare år har återkrav felaktigt beaktats i B tabellerna samt att övriga små felaktigheter konstaterats i underlaget till B tabellerna. I SFC är det inte möjligt att göra motsvarande korrigerings i B tabellerna retroaktivt eftersom SFC:n hämtar uppgifterna från tidigare år.

För åtgärder och insatser som i första hand stöder **fokusområdet 4A Att återställa och bevara biologisk mångfald** har det ackumulerat under åren 2014-2018 betalats i offentliga utgifter 19 761 757,41 euro. För åtgärder och insatser som sekundärt stödet fokusområde 4A har ackumulerat från programperiodens början betalats 4 960 927,50 euro.

I programmet har i samband med den tredje programändringen uppställts som mål att 4 724 ha, vilket motsvarar 24,08% av den totala jordbruksarealen (19 620 ha) ska omfattas av åtaganden som stöder biologisk mångfald och/eller landskap. Vid utgången av år 2018 har målet uppfyllts till 92,72% då åtgärder som stöder biologisk mångfald genomfördes på 4 380 hektar motsvarande 22,32% av den totala jordbruksarealen.

För åtgärder och insatser som i första hand stöder **fokusområdet 4B Att förbättra vattenförvaltningen** har det under åren 2014-2018 betalats totalt 10 849 739,25 euro och för åtgärder och insatser som sekundärt stöder fokusområde 4B har ackumulerat från programperiodens början betalats 1 187 635,24 euro.

Målet för åtaganden som förbättrar vattenförvaltningen har i samband med den tredje programändringen uppställts till 13 031 ha vilket motsvarar 66,42% av den totala jordbruksarealen. Målet har vid utgången av år 2018 uppfyllts till 98,19% då åtgärder som förbättrar vattenförvaltningen genomfördes på 12 795 hektar vilket utgör 65,21% av den totala jordbruksarealen på Åland.

För åtgärder och insatser som i första hand stöder **fokusområdet 4C Att förbättra markskötseln** har ackumulerat från programperiodens början betalats 364 610,33 euro och för åtgärder och insatser som sekundärt stödet detta fokusområde har ackumulerat betalats 1 376 146,75 euro.

I samband med den tredje programändringen uppställdes som mål att 3 664 ha vilket motsvarar 18,67% av den totala jordbruksarealen ska omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion. Måluppfyllelsen är i slutet av år 2018 uppfylld till 98,17% då åtgärder som förbättrar markskötseln och/eller förebygger markerosion genomfördes på 3 597 hektar vilket utgör 18,33% av den totala jordbruksarealen.

De totala offentliga utgifterna för hela unionsprioritet 4 (fokusområde A, B och C) uppgick i slutet av år 2018 ackumulerat till 30 976 106,99 euro. I beloppet ingår 1 354 388,72 euro nationell tilläggsfinansiering. Med beaktande av enbart den delfinansierade andelen är därmed 66,55 % av den gällande delfinansierade programbudgeten för unionsprioritet 4 (44 512 282 euro) förbrukad.

De insatser som i första hand stöder unionsprioritet 4 stöder sekundärt även unionsprioritet 5 och fokusområde 5D *Minska jordbrukens utsläpp av växthusgaser och ammoniak* och 5E *Främja bevarande av kolsänkor och kolinbindning inom jord- och skogsbruk*. För sådana åtgärder och insatser som sekundärt stöder fokusområde 5D har ackumulerat betalats 4 535 237,06 euro. För de insatser som sekundärt stöder fokusområde 5E har ackumulerat betalats 2 782 521,55 euro.

Unionsprioritering 6: Främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden

FA 6B; Främja lokal utveckling på landsbygden

I programmets strategi valdes åtgärden stöd till Leader-program för lokalt ledd utveckling (M19) för att möta identifierade behov. Dessa är generationsväxling i mikroföretag, utveckling och diversifiering av mikroföretag, ökad vertikal integration inom näringen (från jord till bord), upprätthållande av social service, utvecklande av föreningsliv, ökad inflyttning och stimulans till kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

59,47 % av budgeten är uppbunden av finansieringsbeslut till ett sammanlagt belopp om 977 654,95 euro. Betalningarna som deklarerats till kommissionen uppgår till totalt 340 978,38 euro eller 20,74 % av budgeten. Jordbruksfonden (Ejflu) har delfinansierat 65 % (221 635,95 euro).

I programmet har uppställts som mål att 24,69 % av landsbygdsbefolkningen eller 7 000 personer får ta del av förbättrade tjänster/infrastrukturer och att insatserna som får stöd ska bidra till att 5 arbetstillfällen skapas. Med åtta slutförda projekt är andelen av befolkningen som drar nytta av förbättrade tjänster 11,32 % (Tabell D). I uppföljningen av dessa projekt har uppgivits att 3 210 personer har dragit nytta av förbättrade tjänster. Även uppföljningen av skapade arbetstillfällen sker först i samband med slutredovisning av projekten. Vid utgången av året fanns ännu inte inrapporterat nya arbetstillfällen. Det förväntade antalet uppgår till ett tiotal och bygger på uppskattningar som uppgivits i samband med ansökan om finansiering. Av 28 beviljade projekt har åtta slutförts. Eftersom hela Åland omfattas av en enda lokal aktionsgrupp (LAG) överstiger procentandelen av befolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier 100 % då Åland under en mycket lång tid haft en växande befolkning (Tabell D).

Tekniskt stöd

Landskapsregeringen fattade 2016 beslut om att finansiera (1,3 miljoner euro) tekniskt stöd för utvärderingar, datasystem, informationsinsatser och kontroller inom programmet vilket motsvarar den totala budgeten upptagen i programmets godkända finansieringsram (tabell A).

Vid utgången av år 2018 uppgår betalningarna till 74,59 % av budgeten. Motsvarande utgifter om 969 702,11 euro har deklarerats till kommissionen. Jordbruksfonden (Ejflu) har delfinansierat 36,5 % (353 941,27euro).

1.d) Central information om framstegen vad gäller de delmål som fastställts i resultatramen som baseras på tabell F

Det här avsnittet gäller bara årlig genomföranderapport 2016, 2017

1.e) Andra element som är specifika för landsbygdsprogrammet [frivilligt]

Finns inte andra specifika element.

1.f) I tillämpliga fall, bidrag till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Enligt artikel 27.3 i förordning (EU) nr 1303/2013 om programmets innehåll, artikel 96.3 e om innehållet i samt antagande och ändring av de operativa programmen inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning, artikel 111.3, artikel 111.4 d om genomföranderapporter för målet Investering för tillväxt och sysselsättning, och avsnitt 7.3 i bilaga 1 om de allmänna programmets bidrag till makroregionala strategier och havsområdesstrategier, bidrar detta program till makroregionala strategier och havsområdesstrategier:

- EU-strategi för Östersjöområdet (EUSBSR)
- EU:s strategi för Donauregionen (EUSDR)
- EU:s strategi för den adriatisk-joniska regionen
- EU-strategi för Alpregionen (EUSALP)
- Strategin för Atlantområdet (ATLSBS)

1.g) Valutakurs som används för omräkning i den årliga genomföranderapporten (för länder utanför euroområdet)

--

2. FRAMSTEGEN NÄR DET GÄLLER GENOMFÖRANDET AV UTVÄRDERINGSPLANEN.

2.a) En beskrivning och motivering av eventuella förändringar i utvärderingsplanen för landsbygdsprogrammet under året.

Under året har inga förändringar i utvärderingsplanen genomförts.

2.b) En beskrivning av den utvärderingsverksamhet som genomförts under året (med hänvisning till avsnitt 3 i utvärderingsplanen)

I början av januari 2018 träffade programförvaltningen programmets utvärderare för att precisera uppdraget med årsrapporten för 2017 och speciellt kring en tematisk fördjupning i enlighet med programmets utvärderingsplan. Två områden definierades för uppdraget; ”icke-produktiva investeringar” och ”sårbarhet, riskfaktorer och riskhantering inom lantbruket”. Det första utkastet av rapporten presenterades och behandlades av styrgruppen tillsatt för programutvärderingen i slutet av februari 2018.

I maj 2018 presenterade utvärderarna sin rapport på övervakningskommitténs möte. Efter hörande av programförvaltningens bemötande av de rekommendationer utvärderarna presenterat godkände kommittén rapporten. Uppföljningen och bemötandena redogjordes för i förvaltningsmyndighetens årliga rapport 2017 som inlämnades till kommissionen i juni 2018.

Inom ramen för utvärderingsuppdraget och som ett resultat av utvärderarnas rekommendationer i sin rapport 2017 arrangerades den 8 november 2018 ett lärandeseminarium kring *Hållbarhet på Åland inom jordbruket och livsmedelssektorn – Vad kan vi göra mera?*

Seminariet med inbjudna föreläsare hade planerats i samråd med styrgruppen för den åländska livsmedelsstrategin. En representant från kommissionen presenterade den gemensamma jordbrukspolitikerna inom EU och hållbarhet inom jordbruket och livsmedelssektorn. Fokus var ställt på programperioden 2021 - 2027. En representant för Ålands hållbara livsmedelsstrategi presenterade planerna med att implementera strategin. Avslutningsvis fick seminariedeltagarna lyssna till en rådgivare och lantbrukare med erfarenhet från ett storjordbruk i Sverige. Han presenterade ett koncept med ett resurssparande växtodlingssystem som förbättrar avkastningen och lönsamheten långsiktigt samtidigt som miljön bevaras. Seminariet blev lyckat och lockade totalt ett sjuttioal åhörare.

Den 26 november träffades styrgruppen och programmets utvärderare igen för planering av den fördjupade utvärderingsrapporten som ska lämnas in till kommissionen under år 2019. Utvärderingen ska ge svar på kommissionens gemensamma utvärderingsfrågor för landsbygdsutveckling kring programmets fokusområden, några övergripande frågor samt unionens mål och Europa 2020-strategins överordnade mål.

Den 17 januari 2019 hölls ett avstämningsmöte med utvärderarna och programförvaltningen.

Den 3 april 2019 träffades styrgruppen och utvärderarna för att behandla utvärderarnas utkast till utvärderingsrapport.

2.c) En beskrivning av den verksamhet som bedrivits i samband med tillhandahållande och förvaltning av data (med hänvisning till avsnitt 4 i utvärderingsplanen)

Inom ramen för den löpande utvärderingen av de arealbaserade stöden inom landsbygdsprogrammet 2007-2013 poängterade den oberoende utvärderaren i ett flertal rapporter vikten av tillgången till miljödata. Särskilt miljödata täckande utvecklingen av näringsämnesbelastningen inom vattenmiljön samt utvecklingen av den biologiska mångfalden i jordbruksområden och i områden angränsande till jordbruksområden har återkommande varit en utmaning.

Landskapsregeringen bjöd 2017 ut ett uppdrag för uppföljning av naturens mångfald. Uppföljningen innebär en utökad insamling av data i jämförelse med tidigare miljöinventeringar. Under 2018 har ett utkast till mellanrapport över naturinventeringar presenterats; *Naturinventeringar för att generera underlag för utvärderingen av lantbrukets effekter på naturens mångfald på Åland 2017-2019*. Programmets utvärderare har fått tillgång till rapporten. Under år 2018 har landskapsregeringen låtit utföra inventeringar för att verifiera naturbetesmarker och kriterierna för habitatdirektivets naturtyper på fasta Åland. Utredningens mål var att lokalisera förekomster av hotade naturtyper och naturtyper som avses i habitatdirektivet på sådana naturbeten som ingår i åtaganden om skötsel av kulturmark, skötsel av naturbeten med höga naturvärden och naturbeten med riktade insatser.

År 2017 tecknade Ålands landskapsregering avtal med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) om kvalitetskontroll och uppföljning av mätningar utförda i två åländska jordbruksdiken, för att kartlägga typiska åländska jordbruksområdens miljöpåverkan. Målsättningen är att skapa ett långsiktigt och kontinuerligt system för att granska och följa upp lantbrukets belastning av vattendragen. Landskapsregeringen har avsatt nationell finansiering för uppföljningen för hela programperioden. En uppföljning av näringsämnesbelastningen och avrinningen från jordbruksmark har under året påbörjats och odlingsuppgifter samlats in för 2016 från 35 lantbrukare som brukar åkermarkerna i områdena. Arbetet sker i samarbete med SLU och Sveriges hydrologiska institut som har erfarenhet av modellering för uppföljning och en kvalitetssäkrad metodik. En sammanfattning av perioden juli 2017 – juni 2018 har publicerats för de båda typområden i slutet av år 2018. Sammanfattningen visar årsmedelhalterna av kväve och fosfor samt de mängder som per månad transporterats från området i relation till avrinningen. När en tillräcklig mängd data samlats in under en längre tidsperiod kommer materialet att vara en värdefull grund för kommande utvärderingar.

Ålands landskapsregering har också beställt en belastningsmodell från SMHI och i mars 2018 lanserades den nya belastningsmodellen för åländska vatten <http://aland.smhi.se/>. Tjänsten ger tillgång till simuleringar av vattenföring, samt kväve och fosfortransport på land. För kustvattenförekomster finns simulerade djupprofiler för temperatur, salthalt, ammonium, nitrat, totalkväve, fosfat, totalfosfor, klorofyll, syre, siktdjup och omsättningstid. För varje kustvattenförekomst finns en summerad tillrinning från land tillgänglig.

För utvärderarna presenterades verktyget och modellen för vattendragsbelastning på Åland den 26 november. Landskapsregeringen har även erbjudit sig att sammanställa data om beviljat stöd till det kartmaterial som finns inom verktyget för utvärderarna.

Övriga uppföljningsuppgifter såsom finansiella sammanställningar, projektbeskrivningar, kontaktuppgifter och uppföljning av programindikatorerna har levererats av programorganisationen.

2.d) En förteckning över avslutade utvärderingar, inklusive hänvisningar till om de har offentliggjorts på internet

Utgivare/redaktör	Ålands landskapsregering/Nordregio/ Ålands statistik och utredningsbyrå
Författare	Nordregio/Ålands statistik och utredningsbyrå
Namn	Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018
Sammanfattning	<p>Utvärderingen besvarar av kommissionen definierade obligatoriska utvärderingsfrågor med åtföljande slutsatser och rekommendationer för Ålands landsbygdsprogram 2014-2020. Uppdraget har genomförts som en teoribaserad utvärdering som svarar på varför, hur och under vilka förutsättningar policies och program orsakar avsedda eller observerade resultat och effekter. Till hjälp för metoden har använts tillgänglig statistik från Åland, Finland och EU, strategiska dokument från EU och landskapsregeringen, en genomgång av övriga nordiska lantbruksprogram och intervjumaterial.</p> <p>För analys av underlag och data har använts en kontrafaktisk analys. Statistik, intervjuer och individbaserad företags/gårdsdata samt analys med hjälp av en jämviktsmodell (CGE-modell) för Åland ligger till grund för den kontrafaktiska analysen. För tolkning av resultaten som den kontrafaktiska analysen bidrar med används intervjumaterialet och erfarenheter om utvecklingen från andra nordiska och europeiska länder.</p>
URL	www.regeringen.ax

2.e) En sammanfattning av genomförda utvärderingar, med fokus på utvärderingsresultat

Utvärderarnas andra fördjupade årsrapport för år 2018 lämnades till Ålands landskapsregering den 24 april 2019.

Utvärderingens syfte är att förbättra kvaliteten, effektiviteten och måluppfyllelsen för det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammets 2014-2020 (Ålands landskapsregering, 2017) genomförande. Programmets målsättning är att bidra till en mer hållbar ekonomisk och smart utveckling som fokuserar på produktivitet och miljömässig hållbarhet och skall ge lönsamma och livskraftiga lantbruksföretag, ett aktivt lantbruk och en attraktiv landsbygd. Landsbygdsprogrammet för Åland omfattar totalt en budget uppgående till 58,5 miljoner euro varav europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling delfinansierar programmet med 20,7 miljoner euro.

Unionsprioritering 1

Utvärderarna rekommenderar bland annat att förbättra spridningen av information om vilka möjligheter som finns till gårdsspecifik rådgivning och livslångt lärande genom rådgivningsinsatserna. En ökning av dessa tjänster skulle inte enbart öka kompetens men också skapa möjligheter för innovationer och viktiga nätverk mellan lantbrukarna. Den nya metodik som genomfördes från EU till det nya programmet 2014-2020 har en ambition att knyta forskning närmare landsbygdens sektorer samt tillämpat ett mer holistiskt perspektiv i bilden av landsbygden och dess relationen till omgivande områden (ÅSUB, 2017:23).

Unionsprioritering 2

Genomförandet av programmet har visat positiva resultat vad gäller jordbruksföretagens inkomstutveckling, produktivitet, resultat och marknadsdeltagande för de företag som investerat. Utvärderarna rekommenderar fortsatta insatser för att öka produktiviteten så att resultatet per arbetsinsats kan förbättras. Genom modernisering av företagen kan effektiviteten i produktionen höjas. Även ökad förädlingsgrad och fortsatt stöd för ökad marknadsanpassning och diversifiering av marknaderna rekommenderas för att stärka inkomstutvecklingen och produktiviteten. Informationen om möjligheterna till och användningen av rådgivningsinsatser kan intensifieras. Mot bakgrund riskbilderna och sårbarheten inom näringen förordas även prioritering av ökad diversifiering av produktionen såväl inom jordbruksföretagen som på Åland totalt sett. Intervjuerna med de nystartade företagen vittnar om en relativt god tillförsikt bland de nya företagarna, vilket utgör en bra grund för den framtida utvecklingen inom näringen och för det fortsatta genomförandet av programmet. En ökad samverkan med utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom jordbrukssektorn.

Unionsprioritering 3

En betydande del av investeringsstödet till livsmedelsförädlarna har gått till verksamheter där kopplingen till den lokala livsmedelsproduktionen är svag. För att få större återverkningar inom jordbruksproduktionen i programområdet som helhet bör större fokus framöver läggas på de delar av livsmedelsförädlingen som i högre grad använder lokala livsmedel som insatsvaror. I programmets genomförande finns utrymmer för att stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher. Ökat växelverkan skapar förutsättningar för högre förädlingsgrad och ökad diversifiering som minskar riskerna i branschen.

Unionsprioritering 4

När det gäller prioritering 4, den prioritering som har erhållit mest pengar, kan man konstatera att ett stort antal lantbrukare har fått medel för att arbeta med åtgärder kring hållbart användande av naturresurser. Hur stor inverkan som programmet har haft i jämförelse med andra påverkansfaktorer är dock svårt att säga eftersom miljön påverkas av externa faktorer (som klimat och nederbörd). Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och/eller landskapsvård. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för att uppnå detta mål. Det kan också ge positiva synergieffekter på den åländska miljön, då särskilt gällande biologisk mångfald. Det beror dock på hur den ekologiska produktionen sker. Information om vattenanvändning är grundläggande för att kunna planera och tillsätta eventuella proaktiva insatser vid torka. Utvärderarna rekommenderar att övervakning av vattenanvändning från jordbruket förbättras på så vis att jordbrukare delar med sig av varifrån och hur mycket vatten som används till ansvarig myndighet. Utvärderarna rekommenderar också att de förslag som lagts fram av den krisgrupp som tillsattes i och med 2018 års torka skyndsamt hanteras av landskapsregeringen. För att undvika negativa effekter på vattenkvaliteten på Åland rekommenderar utvärderingsteamet Miljöbyrån att fortsatt arbeta med att mäta vattenkvaliteten på Åland, och att använda belastningsverktyget för att identifiera avrinningsområden där riktad rådgivning om vatten skulle vara till nytta. Baserat på risken för erosion på åkerskiften på Åland rekommenderas att fortsatt uppmuntra lantbrukare i områden med hög erosionstakt att ta del av avsatta medel för att motverka erosion.

Unionsprioritering 5

Den åländska Leader-satsningen har under de senaste 1-2 åren genomgått en positiv utveckling med stor projekttillströmning, hög verksamhetsaktivitet och god framdrift i förhållande till genomförandemålen. Det finns därför i nuläget inga behov av några större ändringar i den övergripande programorganisationen eller i det sätt på vilket programgenomförandet fortskrider.

Unionens övergripande målsättningar

När det kommer till unionens övergripande målsättningar är det på grund av relativt breda mätindikatorer samt bristande data svårt att göra bedömningar och dra slutsatser. Man kan också konstatera att flera av unionens målsättningar inte har varit prioritet i det åländska programmet. Exempel på detta är den relativa fattigdomen som har minskat på Åland sedan 2012 men som inte har varit fokus i programmet. EU-finansieringen inom ramen för Ålands LBU-program har även haft liten påverkan på den åländska makroekonomin, arbetsmarknaden och befolkningsutvecklingen samt den samlade åländska sysselsättningsgraden. Utvärderingen av programmet har inte heller kunnat identifiera några större specifika innovationer eller innovativa processer, modeller och teknik/teknologi som ett resultat av LBU-programmet. LBU programmet kan dock sägas haft positiv effekt på landsbygdsnäringarna, och då särskilt lantbruksnäringarna (växtodling och djurhållning).

Eftersom genomförandet av programmet generellt flyter på bra och förverkligandegraden inom merparten av fokusområdena är god, bör det vara möjligt att under programperiodens sista del lägga större tyngdpunkt på kommissionens tematiska mål i genomförandet. Genom större fokus på kunskapsbaserad och innovativ utveckling, konkurrenskraft och omstrukturering samt hållbar användning av resurser ur såväl ekologiskt som socialt perspektiv kan de långsiktiga effekterna av programmet stärkas.

2.f) En beskrivning av den kommunikationsverksamhet som bedrivits i samband med publicering av utvärderingsresultat (med hänvisning till avsnitt 6 i utvärderingsplanen)

Det ska göras en hänvisning till utvärderingsplanen. Eventuella problem i genomförandet ska beskrivas tillsammans med de lösningar som har genomförts eller föreslagits.

Datum/Period	30/06/2019
Namn på kommunikationsverksamhet/evenemang och ämnesområden för utvärderingsresultat som diskuterats/spridits	Offentliggörande
Övergripande organisatör av verksamhet/evenemang	Ålands landskapsregering
Informationskanaler/format som använts	Web
Typ av målgrupp	Allmänheten
Ungefärligt antal intressenter som nås	13000
URL	www.regeringen.ax

Datum/Period	23/05/2019
Namn på kommunikationsverksamhet/evenemang och ämnesområden för utvärderingsresultat som diskuterats/spridits	Övervakningskommitténs möte
Övergripande organisatör av verksamhet/evenemang	Ålands landskapsregering
Informationskanaler/format som använts	Möte
Typ av målgrupp	Partnerskapet Allmänhet
Ungefärligt antal intressenter som nås	20
URL	http://www.regeringen.ax/andra-verksamheter-hor-forvaltningen/overvakningskommitten-eu-program-2014-2020

2.g) En beskrivning av uppföljningen av utvärderingsresultatet (med hänvisning till avsnitt 6 i utvärderingsplanen)

Det ska göras en hänvisning till utvärderingsplanen. Eventuella problem i genomförandet ska beskrivas tillsammans med de lösningar som har genomförts eller föreslagits.

<p>Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)</p>	<p>Leader: En ändring i Leader-strategin som möjliggör att även andra aktörer än LAG-sekretariatet kan söka stöd för gränsöverskridande samarbetsprojekt (Utvärderarnas rapport 2018).</p>
<p>Uppföljning genomförd</p>	<p>Förvaltningsmyndigheten konstaterar att det idag enligt gällande formulering i programdokumentet är LAG som kan söka stöd för gränsöverskridande samarbetsprojekt, däremot utesluter det inte att andra aktörer på Åland deltar i projektet och är aktiva inom samarbetet. Den budget som är knuten till samarbetsprojekt är begränsad och vid programskrivandet bedömde landskapsregeringen att LAG på basen av sin erfarenhet var bäst lämpad som aktör. En ändring förutsätter en programändring, inte bara en ändring av strategin. Landskapsregeringen föreslår inte att programmet ändras i detta skede av programperioden då möjligheterna finns för andra aktörer att delta.</p>
<p>Myndighet ansvarar för uppföljning</p>	<p>Förvaltande myndighet</p>

<p>Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)</p>	<p>Leader: Ökade resurser för handläggningen av LAG-projekten i syfte att reducera väntetiden mellan LAG-förord och slutligt beslut. Landskapsregeringen bör även i samarbete med LAG-sekretariatet förtydliga sina handläggningsrutiner i syfte att undvika överlappningar mellan LAG-ledningens och näringsavdelningens granskning av projekten (Utvärderarnas rapport 2018).</p>
<p>Uppföljning genomförd</p>	<p>Förvaltningsmyndigheten konstaterar att Leader åtgärden i sin grundkonstruktion bygger på en avvikande administration gentemot landskapsregeringens (LR) övriga stöd. En Leader ansökan behandlas av två instanser, LAG och LR inte enbart LR. Enligt programmet ska LR kontrollera de förordade projektens förenlighet med nationell och EU lagstiftning. I det ingår lagenligt beslutsfattande samt inom de ramar som programmet medger. Finansiering ska inte beviljas för kommersiell näringsverksamhet då statligt stöd inte ingår i Leader projekt. Förvaltningen inom landskapsregeringen hanterar idag ett flertal stödformer utöver Leader, vilket innebär att inkomna ansökningar bereds enligt prioritering. Rutiner och checklistor har utarbetats och förbättras vartefter men många frågeställningar är inte av rutinkaraktär och således svåra att täcka in genom allmänna checklistor. LR föreslår inga vidare åtgärder men betonar betydelsen av fortsatta avstämningsmöten mellan LR och Leader organisationen.</p>

Myndighet ansvarar för uppföljning	som för	Förvaltande myndighet
---	----------------	-----------------------

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Baserat på risken för erosion på åkerskiften på Åland rekommenderas att fortsatt uppmuntra lantbrukare i områden med hög erosionstakt att ta del av avsatta medel för att motverka erosion (Utvärderarnas rapport 2018).	
Uppföljning genomförd	Förvaltningsmyndigheten konstaterar att hela programbudgeten för åtgärden miljöersättning (M10) är uppbunden i de åtaganden som ingicks år 2015 och 2016 och möjlighet att ingå nya åtaganden finns inte längre under denna programperiod. De frivilliga komplementen skulle väljas redan det första året och nya kompletterande insatser kan inte längre väljas till de gällande åtagandena. I de utpekade kommunerna med den högsta erosionstakten är betydande del av åkermarken vallbevuxen (Sottunga 61,13%, Kumlinge 73,13%, Föglö 65,97%) vilket effektivt motverkar erosion trots att extra insatser inte kan genomföras.	
Myndighet ansvarar för uppföljning	som för	Förvaltande myndighet

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	För att undvika negativa effekter på vattenkvaliteten på Åland rekommenderar utvärderarna Miljöbyrån att fortsatt arbeta med att mäta vattenkvaliteten på Åland, och att använda belastningsverktyget för att identifiera avrinningsområden där riktad rådgivning om vatten skulle vara till nytta (Utvärderarnas rapport 2018).	
Uppföljning genomförd	Förvaltningsmyndigheten konstaterar att mätningar av vattenkvaliteten ingår i den löpande uppföljningen och i den noggrannare granskningen av två typområden som pågår sedan 2017. Belastningsverktyget har tagits i bruk.	
Myndighet ansvarar för uppföljning	som för	Förvaltande myndighet

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Information om vattenanvändning är grundläggande för att kunna planera och tillsätta eventuella proaktiva insatser vid torka. Utvärderarna rekommenderar att övervakning av vattenanvändning från jordbruket förbättras på så vis att jordbrukare delar med sig av varifrån och hur mycket vatten som används till ansvarig myndighet och att de förslag som lagts fram av den krisgrupp som	
--	--	--

	tillsattes i och med 2018 års torka skyndsamt hanteras av landskapsregeringen (Utvärderarnas rapport 2018).
Uppföljning genomförd	Landskapsregeringen arbetar med bevattningsfrågorna i samband med den pågående revideringen av vattenlagen och det finns möjlighet att få investeringsstöd för bevattningsåtgärder.
Myndighet ansvarar för uppföljning	Förvaltande myndighet

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Utvärderarnas bedömning är att arbetet i syftet att återställa, bevara och förbättra den biologiska mångfalden och landskapet pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och/eller landskapsvård. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för att uppnå detta mål (Utvärderarnas rapport 2018).
Uppföljning genomförd	Landskapsregeringen har genom en programändring (3) ökat programbudgeten för ekologisk produktion (M11) med 2 750 000 euro för att garantera finansieringen av de ingångna avtalen och för att kunna teckna nya avtal om ca 200 hektar år 2018. Under återstoden av programperioden finns inte möjlighet att omfördela mera pengar till M11. Insatser genomförs på en betydande naturbetesareal (2417 hektar) vilket primärt ska bidra till att bevara och förbättra den biologiska mångfalden.
Myndighet ansvarar för uppföljning	Förvaltande myndighet

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Det finns behov av att stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher. Ökad växelverkan skapar förutsättningar för högre förädlingsgrad och ökad diversifiering som minskar riskerna i branschen (Utvärderarnas rapport 2018).
Uppföljning genomförd	Förvaltningsmyndigheten anser att stöd beviljas till nya produktionsmetoder och produkter och att investeringsstödet till livsmedelsförädling genom en programändring (4) har ökats med 700 000 euro. Förvaltningsmyndigheten konstaterar att det under år 2019 har beviljats finansiering för åtgärder där kopplingen till den lokala livsmedelsproduktionen är stark, såsom det lokala slakteriet, musteri och pasta-tillverkning. Utvärderarnas rekommendation kommer att beaktas i programarbetet 2021-2027.

Myndighet ansvarar för uppföljning	som för	Förvaltande myndighet
---	----------------	-----------------------

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Det finns behov av fortsatta insatser för att öka produktiviteten, en ökad förädlingsgrad och fortsatt stöd för ökad marknadsanpassning och diversifiering av marknaderna för att stärka inkomstutvecklingen och produktiviteten bland jordbruksföretagen så att resultatet per arbetsinsats kan förbättras (Utvärderarnas rapport 2018).	
--	---	--

Uppföljning genomförd	Förvaltningsmyndigheten anser att - åtgärderna för investeringar, rådgivning och kunskapsöverföring kontinuerligt syftar och strävar till att öka produktiviteten. - produktiva investeringar och utbildningsinsatser är fortsättningsvis högt prioriterade. - stöd beviljas till innovativa tekniker och produkter inom produktionen.	
------------------------------	--	--

Myndighet ansvarar för uppföljning	som för	Förvaltande myndighet
---	----------------	-----------------------

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	En ökad samverkan mellan stödet för nystartade företag och utbildningsinsatserna i programmet kan ytterligare stärka kompetensen och kunskapsbasen inom jordbrukssektorn (Utvärderarnas rapport 2018).	
--	--	--

Uppföljning genomförd	Förvaltningsmyndigheten konstaterar att ett av målen med genomförande av den hållbara livsmedelsstrategin är att hitta synergier och utvecklande samarbeten mellan de blå och gröna näringarna på Åland. I det arbetet kommer det att föreslås åtgärder och insatser som förhoppningsvis kan öka samverkan mellan branscherna och leda till nya affärsmöjligheter.	
------------------------------	--	--

Myndighet ansvarar för uppföljning	som för	Förvaltande myndighet
---	----------------	-----------------------

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Inom ramen för kunskapsöverföringsinsatserna finns det utrymme att ytterligare dra nytta av den forskning och utveckling som sker utanför Åland (Utvärderarnas rapport 2018).	
--	---	--

Uppföljning genomförd	Insatser som strävar att sprida ny kunskap prioriteras då stöd beviljas för utbildningsinsatser. Förvaltningsmyndigheten har också konstaterat behovet att bredda utbudet av rådgivare som har sin verksamhetsbas utanför Åland inom rådgivningsåtgärden för att effektivare ta del av forskning och utveckling utanför Åland.
Myndighet ansvarar för uppföljning	som för Förvaltande myndighet

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Det finns behov av ökad information så att möjligheterna om utbildningsinsatser som rådgivning blir mer kända och större delen av de aktiva jordbrukarna omfattas. Programmet ger goda förutsättningar vad gäller tillämpning av ny kunskap inom jordbruket även om den småskaliga regionen sätter vissa gränser för att driva direkt innovativt utvecklingsarbete. Inom rådgivningen finns möjligheter att samla flera gårdar för att sprida kostnaderna om externa experter anlitas (Utvärderarnas rapport 2018).
Uppföljning genomförd	Förvaltningsmyndigheten har föreslagit att - information om utbildningsinsatserna sprids i samband med att antalet utbildningar ökar via annonser om utbildningar. - information om stödmöjligheter sprids via programadministrationen främst till arrangörer av utbildningar. -beträffande rådgivningen kommer ytterligare insatser göras för att sprida information om möjligheterna. Informationen riktas direkt till lantbrukare.
Myndighet ansvarar för uppföljning	som för Förvaltande myndighet

Utvärderingsresultat med relevans för uppföljning (beskriv resultat och ange källa inom parentes)	Att stimulera samarbete mellan produktionsinriktningarna samt med andra branscher kan vara en möjlighet att öppna upp för nya marknader. Korsbefrukning kan ge nya affärsmöjligheter och stimulera innovativa processer. Programmet ger goda förutsättningar för att ligga i framkant vad gäller att tillämpa relativt ny teknik i nya sammanhang vilket bidrar till innovativ utveckling i regionen.
Uppföljning genomförd	Förvaltningsmyndigheten konstaterar att ett av målen med genomförande av den hållbara livsmedelsstrategin är att hitta synergier och utvecklande samarbeten mellan de blå och gröna näringarna på Åland. I det arbetet kommer det att föreslås åtgärder och insatser som förhoppningsvis kan öka samverkan mellan branscherna och leda till nya affärsmöjligheter.
Myndighet ansvarar för uppföljning	som för Förvaltande myndighet

3. PROBLEM SOM PÅVERKAR PROGRAMMETS RESULTAT OCH ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS

3.a) Beskrivning av de åtgärder som vidtagits för att garantera programgenomförandets kvalitet och effektivitet

Sedan programmet utarbetades har den ekonomiska situationen för det åländska lantbruket varit tuff, starkt påverkat av utvecklingen i Finland och övriga EU, vilket medfört sämre lönsamhet hos de åländska lantbrukarna samt en ökad försiktighet att genomföra större investeringar. Antalet investeringar som genomförts inom åtgärd M04 (investeringar i fysiska tillgångar inom jordbruket) motsvarar det prognosticerade antalet i programdokumentet. Däremot har storleken på investeringarna varit mindre.

Utvärderarna påtalade i sina slutsatser i utvärderingsrapporten 2016 ett behov av att se över fördelningen av programfinansiering med avseende på övergripande prioriteringar och även beträffande de mer konkreta åtgärderna till följd av den förändrade marknadssituationen inom jordbruket. I bemötandet av rekommendationen konstaterade programförvaltningen att handlingsutrymmet är begränsat då en stor del av budgeten är bunden. En framtida omfördelning av medel konstaterades 2017 vara beroende av hur situationen utvecklas under år 2018 framförallt när det gäller investeringar i lantbruk och livsmedelsindustrin.

Programförvaltningen föreslog ändå under slutet av år 2017 en ökning av programfinansieringen till ekologisk produktion som visat sig vara mycket större än vad som kunde förutspås vid tidpunkten för programskrivningen. Ökningen innebar en omfördelning inom programmets godkända totalbudget. Man beslöt samtidigt att komplettera åtgärden med urvalskriterier för nya ekoavtal som ingås. Omfördelningen innebar att de planerade offentliga utgifterna för åtgärden ekologiskt jordbruk (M11) ökades med totalt 2 750 000 euro medan de planerade offentliga utgifterna för åtgärden rådgivningstjänster (M02) minskades med 100 000 euro, åtgärden investeringar i fysiska tillgångar (M04) med 750 000 euro och åtgärden miljö och klimatvänligt jordbruk (M10) med 1 900 000 euro. Kommissionen godkände programändringen den 28 februari 2018.

Under slutet av år 2018 initierade och föreslog förvaltningsmyndigheten vidare en omfördelning av resurser från åtgärden för lantbruksinvesteringar (M04.1) till åtgärden för investeringar i livsmedelsförädling (M04.2) med en hög efterfrågan på finansiering och till åtgärden Miljö- och klimatvänligt jordbruk (M10) för att trygga finansieringen av de frivilliga komplementen som kan väljas till ett åtagande om balanserad användning av näringsämnen.

Den åländska livsmedelsindustrins omsättningstillväxt vari ingår företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror visar på en positiv ökning de senaste åren och investeringsviljan såväl till storlek som till antal är stor. En överföring av medel från åtgärd M04 (Investeringar i fysiska tillgångar inom jordbruket) till åtgärd M04 (investeringar i fysiska tillgångar inom livsmedelsförädling) möjliggör konkurrenskraftiga och hållbara livsmedelsindustriföretag vilket är av avgörande betydelse för jordbruksproducenternas långsiktiga utvecklings-möjligheter och stöder hela näringsens fortsatta utveckling. Livsmedelsindustrin och primärproduktionen på Åland är nära sammankopplade, en utveckling av livsmedelsindustrin skapar förutsättningar för en ökad efterfråga av primärprodukter från lantbruket och stöder den fastslagna programstrategin.

De frivilliga komplementen till ett åtagande om balanserad användning av näringsämnen ska väljas under det första åtagandeåret och nya frivilliga komplement kan inte anslutas till åtagandet efter det men arealerna kan variera mellan åren vilket försvårat budgeteringen. Den finansiella prognosen för åren 2019 och 2020 som kunde göras på basen av det verkliga genomförandet av insatserna hittills under

programperioden visade dock att det inte kommer att finnas medel för att finansiera de frivilliga komplementen i full utsträckning under det sista programåret. Lanskapsregeringen kunde därmed bli tvungen att begränsa de frivilliga komplement som kan ingå i åtagandena under det sista året. De frivilliga komplementen är en viktig komplettering till åtagandena och gör att miljöinsatserna inom programmet kan anpassas till den enskilda gårdens specifika produktion.

De första finansieringsbesluten gällande *kunskapsöverföring (kurser)* fattades under våren 2017 och i slutet av år 2017 kunde ansökan om utbetalning lämnas in i Hyrrä-systemet. Förvaltningsmyndigheten arbetar med att sprida information om möjligheterna inom åtgärden bl.a. genom att marknadsföra den inom andra pågående utvecklingsprojekt inom jordbruket för att på så sätt förstärka hävstången i genomförande av åtgärderna.

Åtgärden har tagit fart och vid utgången av år 2018 har nästan hälften av anslaget eller 50 844 euro beviljats. Totalt har 12 utbildningar beviljats finansiering.

I slutet av år 2017 öppnades möjligheten till *stöd för rådgivningstjänster (M02)*. Under året genomfördes 6 rådgivningstillfällen. Under 2018 beviljades 15 rådgivningstillfällen stöd. Under år 2019 förväntas antalet tillfällen bli betydligt fler. Detta med beaktande av att motsvarande åtgärd lanserats tidigare på fastlandet och väckt stort intresse. Programadministrationen har dock en förväntan på att rådgivare utanför Åland i samförstånd med den åländska rådgivningen kommer att ansöka om att bli godkända rådgivare på Åland, vilket ytterligare kan spetsa till den kompetens som redan idag finns inom rådgivningen på Åland. Programadministrationen konstaterar att utbudet av godkända rådgivare i registret över rådgivare behöver bli större för att åtgärderna skall växa i intresse.

Åtgärden för *investeringar i lantbruket (M04)* löper på och e-administrationen förbättras hela tiden vartefter Hyrrä utvecklas. Antalet ansökningar är enligt förväntan men storleken och kostnaden på projekten är lägre än den förväntade. Det har ännu under 2018 rått en svag utveckling inom jordbrukskonjunkturen i Finland trots en förstärkt global tillväxt men läget har stabiliserats från de mera krisartade åren i samband med beslut om handelssanktioner. 2018 har trots den återhämtningen av marknaderna varit ett problematiskt år på grund av den omfattande torka som drabbade i princip hela norra Europa men som särskilt påverkat jordbruksproduktionen på Åland. Jordbruket tvingades hantera en odlingsssäsong som karaktäriserades av ett kraftigt nederbördsunderskott i kombination av betydligt högre temperaturer som ökade avdunstningen och därmed ytterligare förvärrade situationen med torka och värmestressade grödor. Resultatet av odlingsssäsongen blev en skördesituation generellt sett med skördar som var 60 % av normal skörd men också betydligt lägre i enskilda fall. Torkan får konsekvenser i minskad kött- och mjölkproduktion efter anpassningar till fodertillgången men också minskade intäkter inom växtodlingen och minskade råvaruvolymer till industrin.

Efterfrågan på investeringsstödet för saluföring och bearbetning av livsmedel har varit större än förväntat och vid utgången av 2018 är 90 % av budgeten uppbunden. Programförvaltningen föreslog för övervakningskommittén under hösten om omfördelning av resurser från lantbruksinvesteringar till förmån för livsmedelsförädling (hänvisning programändring ovan).

Startstöd beviljades ur åtgärden jordbruks- och affärsutveckling (M06) kontinuerligt under året. Detta bl.a. med beaktande av att den utbildning som startats upp för blivande lantbrukare rönt stort intresse. Sammanlagt har 16 startstöd beviljats. Det är budgeterat för 25 startstöd under hela programperioden och det står nog klart att den återstående programfinansieringen inte kommer att kunna möta upp behovet av startstöd de närmaste två åren.

Ersättning för miljövänligt jordbruk beviljas på basen av femåriga åtaganden (kontrakt). År 2018 fanns totalt 490 gällande åtaganden varav de flesta är från år 2015 då implementeringen av

Landsbygdsutvecklingsprogrammet 2014-2020 påbörjades. Anslutningen till programmet blev omfattande redan det första året och möjligheten att ingå nya åtaganden begränsades därefter för att garantera finansiering till de ingångna åtaganden under hela åtagandeperioden. Ännu år 2016 kunde nya åtaganden om balanserad användning av näringsämnen och anläggning av skyddszon ingås. År 2017 kunde nya åtaganden om miljöersättning inte ingås överhuvudtaget men år 2018 var det igen möjligt att ingå åtaganden om anläggning av skyddszoner. En ansökan lämnades in och godkändes.

Antalet åtaganden har minskat sedan år 2017, delvis på grund av att stödmottagaren har år 2018 tecknat ett nytt åtagande om ekologisk produktion varvid åtagandet om miljöersättning har avslutats, men även delvis på grund av att gårdar har upphört med produktionen.

År 2018 beviljades miljöersättning till 10 888,33 hektar (fysisk areal). Även arealen har minskat i takt med att areal överförts till åtaganden om ekologisk produktion.

Den arealmässiga anslutningen till de enskilda åtagandena och insatserna uppfyller den uppställda målsättningen i varierande grad. Anslutningen till vissa enskilda åtgärder och insatser har blivit mindre än förväntat medan anslutningen till vissa andra åtgärder och insatser har blivit större. Den förväntade målsättningen har vid programutarbetandet fastställts dels utgående från erfarenheter från föregående programperioder, dels utgående från uppskattningar av jordbrukarnas intresse att genomföra olika miljöförbättrande åtgärder. Den låga anslutningen till vissa frivilliga komplement kan delvis förklaras med att dessa inte kan genomföras på areal som omfattas av ett åtagande om ekologisk produktion och den potentiella stödberättigade arealen har därmed blivit mindre då arealen inom åtgärd M11 har ökat.

Trots den varierande anslutningen till de enskilda åtgärderna och insatserna är hela programbudgeten uppbunden.

Ersättning för ekologisk produktion betalas på basen av femåriga åtaganden. Intresset för att ingå åtaganden om ekologisk produktion var redan i programperiodens början mycket större än väntat varvid mera medel än vad som budgeterats för åtgärden blev uppbundet i de åtaganden som ingicks år 2015. Nya åtaganden kunde därför inte ingås år 2016 och 2017.

Landskapsregeringen initierade år 2017 en programändring för att öka budgeten för ekologisk produktion. År 2018 skulle därmed nya åtaganden för ca 200 hektar kunna ingås. Totalt inkom 32 ansökningar med en sammanlagd areal om ca. 365 hektar. På grund av att ansökningarna arealmässigt omfattade en större areal än vad som kunde godkännas valdes de ansökningar som på det mest effektiva sättet bidrar till programmets övergripande målsättningar ut med hjälp av fastställda urvalskriterier. 18 nya åtaganden ingicks under år 2018 med en sammanlagd areal om 213,61 hektar.

År 2018 beviljades ersättning för ekologisk produktion till 95 jordbruksföretag för totalt 3 204,79 hektar. Av den totala arealen var 3 171,65 hektar i produktionsskede och 33,14 hektar i övergångsskede.

Hela programbudgeten för ekologisk produktion är därmed uppbunden.

Kompensationsbidrag beviljas på basen av en årlig ansökan för stödmottagarens all jordbruksareal. År 2018 beviljades kompensationsersättning för 14 315,48 hektar vilket innebär att målsättningen uppfylls till 100%.

Det har inte förekommit någon större årlig variation i den areal som beviljats kompensationsersättning och arealen förväntas även framöver ligga på samma nivå. Programbudgeten ligger väl i förhållande till den anslutna arealen.

Under år 2018 har ansökningar om finansiering till projekt inom *Leader åtgärden* (M19) kunnat göras inom ramen för fastslagna ansökningstider. LAG har under året förordat 20 projekt vilket är en ökning med det dubbla jämfört med de två tidigare åren.

Under året utfördes en revidering av strategin som omfattade bland annat en ökad stödprocent för miljöförbättrande projekt från 60 % till 80 %. Man öppnade även upp möjligheten till 80 % i stöd för andra projekt med stor allmännytta och höga poäng i urvalskriterierna. Projekt med stor potential för såväl innovation som miljövärden prioriteras. Insatser som ämnar öka miljömedvetenheten, miljöförbättrande insatser, användandet av naturen som resurs, kultur- och fritidsprojekt och projekt som syftar till kompetensutveckling och kunskapsutbyten med målet att öka entreprenörskapet och andra projekt som har syfte att öka livsbetingelserna, är exempel på åtgärder som passar inom strategin.

För att få ut mer stöd åt projekt som har direkt miljöförbättrande inverkan, till exempel sedimenteringsdammar och våtmarker som förhindrar näringsläckage, har föreningen beslutat att under 2019 anlita en tillfällig projektlots som skall arbeta för att hitta och vägleda sådana projekt genom processen. Uppdraget innefattar uppsökande verksamhet för att hitta och vägleda potentiella stödmottagare genom ansökningsprocessen samt att föra dialog med markägare och informera om stödmöjligheterna från Leader, men även att samarbeta med andra pågående miljöprojekt för synergieffekter.

E-administration

Under år 2018 har alla betalningar från Hyrrä och nya Stödtillämpningen skett genom Landsbygdsverkets Samposystem.

Färdigställandet av ärendehanteringssystemet för administration och kontroll av företags- och projektstöden i Hyrrä har fortsättningsvis dragit ut på tiden på grund av bristande resurser vid Landsbygdsverket och vid Landsbygdsverkets partners för teknikleveranser. Det har förekommit störningar i produktionsmiljön som försvårat programgenomförandet och delar inom ärendehantering är ännu inte klara. Övervakningsdelarna för kontroll och uppföljning av utfallsindikatorerna finns inte till alla delar i drift. Rapporteringsverktyg fanns i begränsad utsträckning för projektstöden.

Ansökan om utbetalning av miljöersättning, ersättning för ekologisk produktion och kompensationsersättning ingår i den samlade stödansökan som stödmottagarna kan lämna in elektroniskt via Viputjänsten. År 2018 lämnades 92,6% av ansökningarna in elektroniskt. Den elektroniska stödansökan har förbättrats och nya funktioner har byggts in. År 2018 inträffade problem i endast några få fall.

De arealbaserade stöden administreras i Stödtillämpningen som är ett integrerat administrations- och kontrollsystem (IACS). Ärendehantering har förbättrats med nya funktioner och systemet fungerar nu till alla delar på en tillfredsställande nivå. Betalningarna till stödmottagarna har kunnat ske i tid vid de utlovade tidpunkterna. Systemet kräver dock vissa årliga uppdateringar och underhåll.

Via Vipurådgivaren kan stödmottagarna se alla grunduppgifter gällande gården och följa ärendehantering hos myndigheten. Också Vipurådgivaren har utvecklats under året med nya funktioner som ger detaljerad information till stödmottagarna om de beräknade och verkställda stödbeloppen. Via Vipurådgivaren kan stödmottagarna även erhålla allmän information från myndigheterna.

3.b) Kvalitet och effektiva genomförandemekanismer

Förenklade kostnadsalternativ ¹, proxyindikatorn beräknas automatiskt

	Totalt finansiellt anslag till landsbygdsprogrammet [Ejflu]	[%] planerad andel av det sammanlagda anslaget till landsbygdsprogrammet som täcks av förenklade kostnadsalternativ ²	[%] utgifter som realiserats genom ett förenklat kostnadsalternativ av det totala anslaget till landsbygdsprogrammet (kumulativt) ³
Fondspecifika metoder enligt artikel 67.5 e i förordning (EU) nr 1303/2013	20 709 000,00	75,18	52,75

¹ Med förenklade kostnadsmetoder avses enhetskostnader, klumpsummor och schablonatser enligt artikel 67.5 i förordning (EU) nr 1303/2013, inklusive de särskilda metoder som avses i led e i den artikeln, som klumpsummor vid start av företag, schablonutbetalningar till producentorganisationer samt areal- och djurbaserade enhetskostnader.

² Beräknas automatiskt från programversionens åtgärder 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18

³ Beräknas automatiskt från utgiftsdeklarationen för åtgärderna 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18

Förenklade kostnadsalternativ, baserat på specifika detaljerade uppgifter från medlemsstaterna [frivillig uppgift]

	Totalt finansiellt anslag till landsbygdsprogrammet [Ejflu]	[%] planerad andel av det sammanlagda anslaget till landsbygdsprogrammet som täcks av förenklade kostnadsalternativ	[%] utgifter som realiserats genom ett förenklat kostnadsalternativ av det totala anslaget till landsbygdsprogrammet (kumulativt)
Totalt artikel 67.1 b, c och d + 67.5 e i förordning (EU) nr 1303/2013	20 709 000,00		
Fondspecifika metoder enligt artikel 67.5 e i förordning (EU) nr 1303/2013	20 709 000,00		

E-förvaltning för stödmottagarna [frivillig uppgift]

	[%] Ejflu-finansiering	[%] berörda åtgärder
Ansökan om stöd		
Ansökan om utbetalning		
Kontroller och överensstämmelse		
Övervakning och rapportering till förvaltande myndighet/utbetalande organ		

Genomsnittliga tidsgränser för utbetalning till stödmottagarna [frivillig uppgift]

[Dagar] I förekommande fall, medlemsstaternas tidsfrister för utbetalning till stödmottagarna	[Dagar] Genomsnittlig tid för utbetalning till stödmottagarna	Kommentarer

4. ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA KRAV PÅ TEKNISKT STÖD OCH PUBLICITET FÖR PROGRAMMET

4.a) Vidtagna åtgärder och nuläget när det gäller fastställandet av nationella landsbygdsnätverket och genomförandet av programmets handlingsplan

4.a1) Vidtagna åtgärder och nuläget när det gäller fastställandet av det nationella landsbygdsnätverksprogrammet (förvaltningsstruktur och enhet för nätverksstöd)

Landskapsregeringen ingår i det nationella landsbygdsnätverket som sprider information om programmet på landsnivå och som administreras via Finlands landsbygdsprogram.

4.a2) Vidtagna åtgärder och nuläge när det gäller genomförandet av handlingsplanen

Ej tillämpligt för Ålands landsbygdsprogram. Landskapsregeringen ingår i det nationella landsbygdsnätverket i Finland.

4.b) Åtgärder som vidtagits för att skapa publicitet för programmet (artikel 13 i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 808/2014)

Inför ansökningsomgången för programmets arealstöd har under året genomförts två informationstillfällen riktade till stödtagare där information om stöd villkor och möjligheter inom programmet kommunicerades. Båda informationstillfällena har varit webbsända för att möjliggöra deltagande på distans till förmån för stödtagare exempelvis i skärgården. Webbsändningarna har också varit möjliga att ta del av i efterhand.

Inför ansökningsomgången har landskapsregeringen även arrangerat mindre informationsträffar för rådgivare och de åländska lantbrukssekreterarna för att informera om förändringar och förutsättningarna inom de åländska arealstödsåtgärderna.

Information om de arealbaserade stöden och det årliga ansökningsförfarandet finns i landskapsregeringens *Ansökningsanvisningar* som publiceras på landskapsregeringens webbplats <https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/ansokningsguide-2018.pdf>

På webbplatsen finns även information om stöden och stöd villkor samt underlagsmaterial som stödmottagaren behöver för dokumentering av de genomförda insatserna.

Information läggs också ut på jordbruksbyråns Facebook-sida

https://d.facebook.com/JordbruksbyranAland/?__tn__=CH-R

Ett par informationstillfällen om investerings- och startstöd har hållits. Det har skrivits i tidningarna om olika investeringsprojekt. Vidare förevisas projekten i olika sammanhang bl.a. vid den årliga skördefesten på Åland. Vidare innehåller annonser avseende utbildningar uppgifter om programmets medfinansiering.

I jordbruksbyråns nyhetsbrev Jordbruksbyrån informerar Nr 1-3, vilka distribuerats till alla jordbrukshushåll på Åland har information kring landsbygdsprogrammet spridits. Vårens och höstens tidtabell för arealstödens utbetalningar liksom möjligheter att ansöka om nytt åtagande om ekologisk produktion har publicerats. Jordbrukarna har även genom nyhetsbrevet fått information om möjlighet till att få subventionerad jordbruksrådgivning av rådgivare som är godkänd av landskapsregeringen. Stöd beviljas till rådgivning inom ekonomi- och miljöåtgärder på gårdsnivå. Under året fick lantbrukarna information om en förhöjning av investeringsstödet för produktion av förnyelsebar energi för eget bruk under förutsättning att energiförbrukningen ska vara kopplad till lantbruksproduktionen. För att möjliggöra ytterligare vallskördar för en bättre fodersituation efter torkan har land-skapsregeringen informerat om möjligheten att senarelägga utspridning av stallgödsel inom åtgärden ”Förbättrad användning av stallgödsel” (force majeure). När det gäller kompensationsersättningsens husdjursförhöjning informerades om en tillåten minskning av djurantalet på grund av foderbrist till följd av sommarens torka.

Under våren och hösten 2018 har landskapsregeringen medverkat med information om finansieringsmöjligheter inom livsmedelssektorn och framförallt småskalig livsmedelsproduktion inom Företagarskolan, ett koncept bestående av flera kurstillfällen för personer som planerar att starta eller som nyligen har startat företag. Företagarskolan drivs av Ålands Näringsliv.

Den 30 augusti 2018 anordnade Ålands Bildningsförbund i samarbete med Nordregio ett seminarium ”Mot smarta, attraktiva och motståndskraftiga nordiska regioner, en dialog mellan forskare och utövare”. På seminariet presenterades bl.a. landsbygdsprogrammet och Leadermetoden på Åland.

Den 8 november 2018 ordnade landskapsregeringen och programmets utvärderare i samarbete med landsbygdsnätverket ett lärandeseminarium kring *Hållbarhet på Åland inom jordbruket och livsmedelssektorn – Vad kan vi göra mera?*

I samband med informationsåtgärderna har landskapsregeringen iakttagit de tekniska kännetecken som föreskrivs i kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 808/2014. Upplysningstavlor med information om jordbruksfondens delfinansiering av projekt har distribuerats till stödmottagare vilka erhållit investeringsstöd.

Den lokala aktionsgruppen är ansvarig för informationsinsatser gällande de åtgärder som genomförs med Leader-metoden och har informerat genom media, sin hemsida, riktade informationstillfällen, medlemsbrev, sociala media och övrig digital kommunikation. Även de projekt som beviljats finansiering arbetar på synligheten och har uppmärksammats i olika media. Fondens delfinansiering har synliggjorts genom en affisch eller upplysningstavla med aktuella logotyper (jordbruksfonden, Leader och landskapsregeringen). Under 2018 har en idé om ett interregionalt samarbetsprojekt med temat informationsspridning och rådgivning till ungdomar om cirkulär ekonomi initierats tillsammans med Svenskfinland. Arbetet med ett konkretiserande och förverkligande av ett eventuellt samarbetsavtal fortsätter under 2019.

5. ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA FÖRHANDSVILLKOREN

Det här avsnittet gäller bara årlig genomföranderapport 2015, 2016

6. BESKRIVNING AV GENOMFÖRANDET AV DELPROGRAM

Inte relevant för Ålands landsbygdsprogram.

7. BEDÖMNING AV UPPGIFTER OCH FRAMSTEG NÄR DET GÄLLER ATT UPPNÅ PROGRAMMETS MÅL

Avsnittet om utvärderingsfrågorna kommer att färdigställas när funktionaliteten finns i SFC 2014.

Svaren på utvärderingsfrågorna finns beskrivna i Utvärderarnas fördjupade årsrapport 2018 kapitel 5.

8. GENOMFÖRANDE AV ÅTGÄRDER FÖR ATT TA HÄNSYN TILL PRINCIPERNA I ARTIKLARNA 5, 7 OCH 8 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013

8.a) Främjande av jämlikhet mellan kvinnor och män och icke-diskriminering (artikel 7 i förordning (EU) nr 1303/2013).

Hänsyn till jämställdhet och icke-diskriminering beaktade landskapsregeringen redan vid utarbetande av de nya programförslagen genom att säkerställa att de horisontella kraven uppfylldes vid tillsättande av flera olika arbetsgrupper. Dessa krav har även iakttagits i landskapsregeringens beslut att tillsätta medlemmar bestående av partnerskapet i en gemensam övervakningskommitté för jordbruks- och strukturfonderna.

Landskapsregeringen i egenskap av förvaltande myndighet har efter förslag från övervakningskommittén omfattat de förslag för lämpliga urvalsförfaranden och kriterier som säkerställer att de ska vara icke-diskriminerande och öppna samt ta ställning till de allmänna principerna gällande jämställdhet och icke-diskriminering.

Den lokala aktionsgruppens (LAG) medlemmar uppfyller likaså de allmänna principerna för jämställdhet och icke-diskriminering.

I uppföljningen och rapporteringen av programmets övervakningsindikatorer presenteras och rapporteras uppgifter om individer enligt kön. I den övervakningsdata som finns tillgängligt visar det sig fortfarande att det övervägande är män som erhållit programfinansiering. Statistiken blir ändå missvisande eftersom ett flertal jordbruks drivs gemensamt av båda kön men uppföljningen i datasystem tillåter inte en sådan registrering. Statistik över andelen män/kvinnor när det gäller skapande av arbetsplatser kommer att rapporteras när det finns övervakningsdata tillgängligt.

8.b) Hållbar utveckling (artikel 8 i förordning (EU) nr 1303/2013).

Inom Ålands landskapsregering görs arbete på olika nivåer som bidrar till en hållbar utveckling. Det är viktigt att hållbarhetsarbetet i enlighet med Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda <http://barkraft.ax/hem/> integreras i befintliga strukturer. Det framgår även av innehållet i det åländska landsbygdsprogrammet.

Lantbruket främjas inom programmet genom stöd till produktion, investeringar och miljö. Intresset för ekologisk produktion har hittills långt överskridit de uppgivna målsättningarna för areal i programmet

vilket ur ett hållbarhetsperspektiv bör anses positivt. Ersättning har beviljats 95 jordbruksföretag till en areal om 3 204,79 hektar varav 33,14 hektar var under övergång till ekologisk produktion och 3 171,65 hektar i ekologisk produktion. Det motsvarar 23 procent av den totala åkerarealen på Åland 13 700 ha år 2018 (ÅSUB).

Eftersom Landskapet Åland innehar egen lagstiftningsbehörighet på bland annat vatten-området så godkände Ålands landskapsregering under 2016 med stöd i EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG) en förvaltningsplan och åtgärdsprogram för åren 2016-2020 för de åländska vattnen. Den ersatte förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammet för perioden 2009-2015. Det stora övergripande målet är att uppnå en god vattenstatus i alla vatten. Miljöstödsåtgärderna inom landsbygdsprogrammet 2014-2020 är integrerade i det arbetet. I mars gavs ut en delrapport för genomförandet av åtgärdsprogrammet för vatten, perioden 2016-2021

https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/guidedocument/delrapportering_av_vattenatgardsprogrammet_2018-04-10.pdf

Nu pågår en ny samrådsprocess för vattendirektivets kommande förvaltningscykel 2022-2027.

Samtidigt som jordbruket ska vara produktivt betonas betydelsen av miljöanpassning, med minskade utsläpp till vattenmiljön. Det s.k. nitratdirektivet som har ett särskilt syfte att minska den vattenförorening som orsakas av nitrater från jordbruket, och att förhindra ytterligare sådan förorening har för Ålands del under 2016 inneburit ett reviderat nitratbeslut (ÅFS 2016:41) om begränsning av utsläpp i vatten av nitrater i jordbruket. Det har föranlett åtgärder för att minska påverkan vid stallgödselhantering genom en justering/ändring av landsbygdsprogrammet.

Inom det åländska lantbruket och livsmedelsklustret ligger tonvikten på produktion av råvaror av hög kvalitet för förädling inom den åländska livsmedelsindustrin. Produktionen av råvaror ska baseras på ett kretslopp för bättre cirkulation och balans av näringsämnen. Genom den andra programändringen möjliggjordes programfinansiering för en utökad bevattnad areal uppbyggd på modern vattenbesparande recirkulerande teknik. Stödet ska hjälpa till att minska energianvändningen och ha en gynnsam inverkan på miljön och öka konkurrenskraften inom den åländska odlingen av special- och trädgårdsgrödor.

Under året beviljades investeringsstöd till tre sedimenteringsbassänger som fångar upp fosfor från det näringsrika utfallsvattnet i diken. Totalt har åtta sedimenteringsbassänger beviljats stöd inom ramen för programmet. Vidare beviljas stöd till investeringar i förnyelsebar energi inom lantbruket. Under år 2018 har två solcellsanläggningar beviljats stöd. Den totala effekten är 40 kWp eleffekt. Under år 2019 förväntas investeringarna i inhemsk energiproduktion att öka. Allmänt så syftar urvalskriterierna till att styra investeringar mot mer energisnål och hållbar produktion.

Ålands landskapsregering påbörjade redan under 2016 en uppbyggnad av långsiktiga program för systematisk miljödatauppföljning, både inom vattenområdet och inom naturvårdsområdet. Dessa data skall utgöra beslutsunderlag för myndigheten i fråga om miljöpolitik och hållbar utveckling men uppgifterna tas också fram för att tillgodose behovet av data för utvärdering och uppföljning av landsbygdsprogrammet 2014-2020. Under året har presenterats ett utkast till mellanrapport; Naturinventeringar för att generera underlag för utvärderingen av lantbrukets effekter på naturens mångfald på Åland 2017-2019. Ålands landskapsregering har också beställt en belastningsmodell från SMHI och i mars 2018 lanserades den nya belastningsmodellen för åländska vatten <http://aland.smhi.se/>. Ytterligare pågår ett samarbete mellan Ålands landskapsregering och Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) om kvalitetskontroll och uppföljning av mätningar utförda i två åländska jordbruksdiken, för att kartlägga typiska åländska jordbruksområdets miljöpåverkan.

Under 2017 togs Ålands hållbara livsmedelsstrategi 2017-2030 fram under ledning av Ålands producentförbund. Strategins målbild är ”Östersjöns gastronomiska ö som är både klimatsmart och framtidsanpassad”. I strategin finns fem spjutspetsar.

Spjutspetsarna är:

- Industriell symbios kring cirkulation av näringsämnen
- Cirkulär blå ekonomi
- Förbättrande av jordhälsa
- Biodiversitet, levande landskap och betande djur
- Gastronomisk ö värd att besöka

Framtagande av strategin samt grundläggande resurser för implementeringen av strategin har finansierats utanför programmet men för genomförande av projekt, kunskapsöverföring och rådgivning inom de olika spjutspetsarna är tanken att landsbygdsutvecklingsprogrammets resurser och möjligheter kan utnyttjas.

En av spjutspetsarna i livsmedelsstrategin är recirkulation av näringsämnen. Nämda spjutspets syftar till att minska andelen tillförd konstgödsel och istället kompensera odlingens näringsbehov genom recirkulation av näringsämnen genom att t.ex. återföra avrinningsvatten från odlingsmarkerna och ökad användning av olika typer av biogödsel som passar in i kretsloppet. Försäljningen av kväve och fosfor till jordbrukslägenheterna är en indikator på utvecklingen gällande detta arbete. Genom klimatförändringarna förutspås en mer varierande men totalt sett ökande nederbörd, och därigenom en ökad belastning genom avrinning, vilket också ställer ökade krav på anpassningar inom jord- och skogsbruk för att motverka detta.

Strategin är framtagen gentemot tidshorizonten 2030 och har som målsättning att påverka genomförande av nuvarande landsbygdsutvecklingsprogram men framförallt påverka utformningen av kommande landsbygdsutvecklingsprogram. Strategin omfattar råvaruproduktion, förädling och marknadsföring av åländska livsmedelsprodukter både från jordbruk och fiske samt vattenbruk.

Landskapsregeringen har i samarbete med näringen kommit överens om en genomförandemodell för den hållbara livsmedelsstrategin. Bakgrunden till modellen är att Ålands producentförbund valt att ta ett steg tillbaka som projektägare och i stället drivs nu arbetet gemensamt i samarbete med landskapsregeringen, företrädare för jordbruket och fisket samt rådgivningen. Arbetet leds av en arbetsgrupp med representanter från respektive parter med stöd av en styrgrupp bestående av ordföranden från respektive intressent för livsmedelsstrategin samt bärkraftnätverket. Arbetsgruppen har till uppgift att initiera och genomföra olika projekt och arbeten som stöder strategin samt följa upp resultatet av arbetet.

Leader Ålands lokala utvecklingsstrategi strävar efter en balanserad utveckling av landsbygdsområdet Åland där ledorden är ”En smart och hållbar tillväxt som inkluderar alla”. Lokalkraft Leader Åland är medaktörer i nätverket bärkraft.ax och stöder indirekt förverkligandet av Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda genom att stöda hållbara projekt. För samtliga projekt inom Leader gäller som ett allmänt urvalskriterium att projekten beaktar hållbarhet, bra miljöval eller påverkar naturen positivt. Därutöver uppställs särskilda kriterier ifråga om miljömedvetenhet och miljöförbättrande insatser för projekt under tyngdpunktsområdet natur och miljö, där idag en tredjedel av projektstocken finns. Insatser som syftar till att öka miljömedvetenheten, miljöförbättrande insatser, användandet av naturen som resurs, kultur- och fritidsprojekt samt projekt som syftar till kompetensutveckling och kunskapsutbyten är exempel på åtgärder som kan aktualiseras inom strategin.

8.c) Rollen för de partner som avses i artikel 5 i förordning (EU) nr 1303/2013, när det gäller genomförandet av programmet

Landskapsregeringen beslöt den 13 februari 2015 utse medlemmar respektive ersättare i en gemensam övervakningskommitté med Ålands strukturfondprogram (Eruf och ESF). Kommitténs arbete hade redan förberetts under hösten 2014 av en tillfälligt utsedd kommitté.

Kommitténs sammansättning representerar programmets partnerskap. De består av regionala och behöriga lokala och andra myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer, relevanta företrädare för civilsamhället, även miljöorganisationer, icke-statliga organisationer och organisationer som arbetar för social delaktighet, jämställdhet och icke-diskriminering.

Medlemmarna i övervakningskommittén på Åland representerar följande organisationer;

ProAgria Ålands Hushållningssällskap

Ålands Producentförbund r.f.

Ålands Näringsliv r.f.

Företagarna på Åland r.f.

Ålands Natur och Miljö r.f.

Ålands ombudsmannamyndighet

Ålands kommunförbund

FFC:s lokalorganisation på Åland

Högskolan på Åland

Ålands handikappförbund r.f.

Därtill ingår från landskapsregeringen representanter från näringsavdelningen, utbildnings- och kulturavdelningen, miljöbyrån vid social- och miljöavdelningen, finansavdelningen samt enheten för rättsliga och internationella ärenden på regeringskansliet.

Övervakningskommitténs sammansättning uppfyller kraven på jämställdhet avseende medlemmarnas fördelning enligt kön. Som ordförande fungerar avdelningschefen vid näringsavdelningen.

Sekretariatsfunktionen för övervakningskommittén upprätthålls av näringsavdelningen. Europeiska kommissionens tjänstemän har på eget initiativ deltagit i kommitténs arbete som rådgivare.

Kommittén sammanträder i regel två gånger per år och har under programperioden hittills haft åtta möten. Övervakningskommittén har under sina första möten behandlat nödvändiga verktyg för programmets genomförande såsom arbetsordning, urvalskriterier för projekt, kommunikationsstrategi och utvärderingsplan.

Förvaltningsmyndigheten har hittills presenterat fyra programändringsförslag för övervakningskommittén (de två sista i november 2017 och 2018). De två första förslagen (2015 och 2016) har motiverats med

hänvisning till korrigerande åtgärder för att öka flexibiliteten i programmet och nödvändiga förtydliganden. Ändringsförslag tre och fyra med omfördelningar av programfinansiering inom ramen för befintlig budget har påverkat partnerskapsöverenskommelsen och justeringar har gjorts i överenskommelsens finansieringstabeller. Förslagen till ändring har presenterats för att motsvara den efterfrågan som funnits och en anpassning till det förändrade konjunkturläget inom branschen under programperioden.

Utvärderarna påbörjade sitt arbete under senare delen av 2016 och lämnade sin första fördjupade rapport till övervakningskommittén våren 2017. Våren 2018 presenterade de sin andra rapport med ett fördjupningstema kring lantbruksinvesteringarna och de icke produktiva investeringarna. Övervakningskommittén har samtidigt fått ta del av programförvaltningens bemötande av utvärderarnas rekommendationer.

Övervakningskommittén har årligen behandlat och godkänt de årliga rapporter som beretts av förvaltningsmyndigheten innan de slutligt godkänts av landskapsregeringen och skickats till Kommissionen.

Övervakningskommitténs arbete kan följas på landskapsregeringens hemsida <https://www.regeringen.ax/andra-verksamheter-hor-forvaltningen/overvakningskommitten-eu-program-2014-2020>

9. FRAMSTEG NÄR DET GÄLLER ATT INFÖRA ETT INTEGRERAT TILLVÄGAGÅNGSSÄTT FÖR ATT ANVÄNDA EJFLU OCH ANDRA EU-FINANSIERINGSINSTRUMENT

Det här avsnittet gäller bara årlig genomföranderapport 2018

10. RAPPORT OM GENOMFÖRANDE AV FINANSIERINGSINSTRUMENT (ARTIKEL 46 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

30A. Har förhandsbedömningen påbörjats?	Nej
30B. Har förhandsbedömningen slutförts?	Nej
30. Datum för slutförande av förhandsbedömningen	-
31.1. Har urval- eller utnämningsprocessen redan inletts?	Nej
13A. Har finansieringsavtalet signerats?	Nej
13. Datum för undertecknandet av finansieringsavtalet med det organ som genomför finansieringsinstrumentet	-

11. INMATNINGSTABELLER FÖR ALLMÄNNA OCH PROGRAMSPECIFIKA INDIKATORER OCH KVANTIFIERADE MÅLVÄRDEN

Se Bilaga övervakning

Bilaga II

Detaljtabell som visar genomförandenivån för fokusområdena, inklusive utfallsindikatorer

Fokusområde 1A							
FA/M	Namn på målkategori	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
1A	T1: Procentandel utgifter inom ramen för artiklarna 14, 15 och 35 i förordning (EU) nr 1305/2013 i förhållande till de sammanlagda utgifterna för landsbygdsprogrammet (fokusområde 1A)	2014-2018			0,02	3,17	0,63
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					

Fokusområde 1C							
FA/M	Namn på målkategori	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
1C	T3: Totalt antal deltagare som utbildats enligt artikel 14 i förordning (EU) nr 1305/2013 (fokusområde 1C)	2014-2018			279,00	186,00	150,00
		2014-2017					
		2014-2016					
		2014-2015					

Fokusområde 2A							
FA/M	Namn på målkategori	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
2A	T4: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A)	2014-2018	7,24	52,49	7,24	52,49	13,79
		2014-2017	6,03	43,72	6,03	43,72	
		2014-2016	6,55	47,49	2,76	20,01	
		2014-2015	2,07	15,01			
FA/M	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023
2A	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 982 655,87	41,64	1 596 277,62	22,29	7 162 920,00
M01	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	50 844,40	46,22	10 201,87	9,27	110 000,00
M01.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018			10 201,87	9,27	110 000,00
M01.1	O12 - Antal deltagare i utbildningar	2014-2018			279,00	186,00	150,00
M02	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	1 168,69	2,34	1 168,69	2,34	50 000,00
M02.1	O13 - Antal stödmottagare som fått rådgivning	2014-2018			6,00	1,76	340,00
M04	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 930 642,78	41,85	1 584 907,06	22,63	7 002 920,00
M04	O2 - Totalt investeringar	2014-2018					21 000 000,00
M04.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018			1 584 907,06	22,63	7 002 920,00
M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	2014-2018			42,00	52,50	80,00

Fokusområde 2B

FA/M	Namn på målkategori	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
2B	T5: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för affärsutvecklingsplaner/investeringar för unga jordbrukare (fokusområde 2B)	2014-2018	2,41	63,54	2,41	63,54	3,79
		2014-2017	2,07	54,57	2,07	54,57	
		2014-2016	1,55	40,86			
		2014-2015					
FA/M	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023
2B	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	576 000,00	64,00	420 000,00	46,67	900 000,00
M06	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	576 000,00	64,00	420 000,00	46,67	900 000,00
M06	O2 - Totalt investeringar	2014-2018					5 000 000,00
M06.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018			420 000,00	46,67	900 000,00
M06.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	2014-2018			14,00	63,64	22,00

Fokusområde 3A

FA/M	Namn på målkategori	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023
3A	T-AX01 Total investering (euro)	2014-2018			8 881 824,52	77,23	11 500 000,00
		2014-2017			6 441 387,85	56,01	
		2014-2016					
		2014-2015					
FA/M	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023
3A	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 257 239,70	75,24	1 953 283,08	65,11	3 000 000,00
M04	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	2 257 239,70	75,24	1 953 283,08	65,11	3 000 000,00
M04	O2 - Totalt investeringar	2014-2018					11 500 000,00
M04.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	2014-2018			13,00	86,67	15,00
M04.2							

Prioritering P4

FA/M	Namn på målkategori	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023	
P4	T12: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (fokusområde 4C)	2014-2018			18,33	98,15	18,67	
		2014-2017			17,92	95,96		
		2014-2016			20,96	112,24		
		2014-2015						
	T10: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltning (fokusområde 4B)	2014-2018				65,21	98,18	66,42
		2014-2017				66,72	100,46	
		2014-2016				52,71	79,36	
		2014-2015						
	T9: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald och/eller landskap (fokusområde 4A)	2014-2018				22,32	92,70	24,08
		2014-2017				23,26	96,60	
		2014-2016				24,67	102,46	
		2014-2015						
FA/M	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023	
P4	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	28 099 075,33	63,13	30 972 682,54	69,58	44 512 282,00	
M02	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	0,00	0,00	0,00	0,00	190 000,00	
M02.1	O13 - Antal stödmottagare som fått rådgivning	2014-2018			0,00	0,00	180,00	
M10	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	8 055 718,60	64,05	9 453 938,68	75,17	12 577 282,00	
M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	2014-2018			14 887,56	130,87	11 376,00	
M11	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	3 957 361,16	54,33	4 585 122,87	62,95	7 284 000,00	
M11.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	2014-2018			33,14	4,18	793,00	
M11.2	O5 - Sammanlagd areal (ha)	2014-2018			3 171,65	125,96	2 518,00	
M13	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	16 085 995,57	65,76	16 933 620,99	69,23	24 461 000,00	
M13.3	O5 - Sammanlagd areal (ha)	2014-2018			14 315,48	99,76	14 350,00	

Fokusområde 6B

FA/M	Namn på målkategori	Period	Baserat på godkända (i relevanta fall)	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Mål 2023	
6B	T23: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (Leader) (fokusområde 6B)	2014-2018					5,00	
		2014-2017						
		2014-2016						
		2014-2015						
	T22: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som får ta del av förbättrade tjänster/infrastrukturer (fokusområde 6B)	2014-2018						24,69
		2014-2017			0,26	1,05		
		2014-2016						
		2014-2015						
	T21: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier (fokusområde 6B)	2014-2018				104,00	102,87	101,10
		2014-2017				103,03	101,91	
		2014-2016				102,22	101,11	
		2014-2015						
FA/M	Utfallsindikator	Period	Anslagna	Upptag (%)	Genomförda	Upptag (%)	Planerade 2023	
6B	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	830 656,15	50,53	340 978,38	20,74	1 644 000,00	
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018	830 656,15	50,53	340 978,38	20,74	1 644 000,00	
M19	O18 - Befolkning som omfattas av lokala aktionsgrupper	2014-2018			29 489,00	102,87	28 666,00	
M19	O19 - Antal valda lokala aktionsgrupper	2014-2018			1,00	100,00	1,00	
M19.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018			10 000,00	100,00	10 000,00	
M19.2	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018			241 383,41	17,96	1 344 000,00	
M19.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	2014-2018			89 594,97	30,89	290 000,00	

Dokument

Dokumenttitel	Dokumenttyp	Dokumentdatum	Lokal referens	Kommissionens referens	Kontrollvärde	Filer	Skickat den	Skickat av
AIR Financial Annex 2014FI06RDRP002	Finansieringsbilaga (system)	29-04-2019			1888456290	AIRfinancialAnnex2014FI06RDRP002_fi.pdf		
Sammanfattning för allmänheten	Sammanfattning för allmänheten	03-05-2019	ÅLR2015/896		2555247737	Sammanfattning för allmänheten		

EUROPEAN COMMISSION

DIRECTORATE-GENERAL FOR AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT

Last Refresh 29/04/2019

Bilaga 6.2

Annual Implementation Report 2018

Financial Data

CCI :- 2014FI06RDRP002

Finland - Rural Development Programme (Regional) - Åland

This report provides the information key with the SFCRW:SFC2014 - EAFRD AIR Financial Annex (2018)

Financial implementation data giving, for each measure and focus area, a statement of the expenditure (in euros) incurred and declared in the declarations of expenditure. It shall cover the total incurred public expenditure as well as the financial recoveries and corrections brought by the Member States during the calendar year. Calendar year 2018 covers expenditure incurred and declared from 2018Q1 to 2018Q4

Main Legislative references:

Article 50 of Regulation (EU) No 1303/2013

Article 66(1)(g) and 75 of Regulation (EU) No 1305/2013

Annex VII (1)(a) of Regulation (EU) No 808/2014

Other Legislative references:

Article 36(3)(c) of Regulation (EU) No 1306/2013

Article 22(1)(a) of Regulation (EU) No 908/2014

Table 1.1 - Financial implementation per focus area (2018Q1 to 2018Q4)

*Disclaimer: Data are those submitted by the Paying Agency in the quarterly declarations of expenditure

Measure code: M01 (Knowledge)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments				Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	
2A	2,521.39		1,202.29			3,723.68
TOTAL	2,521.39		1,202.29			3,723.68

Measure code: M02 (Advisory services)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
2A	55.26		371.31				426.57
P4							0.00
TOTAL	55.26		371.31				426.57

Measure code: M04 (Physical Investment)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
2A	9,409.28	39,750.93	22,974.53	34,161.30			106,296.04
3A		139,658.64	38,553.87	36,249.44			214,461.95
TOTAL	9,409.28	179,409.57	61,528.40	70,410.74			320,757.99

Measure code: M06 (Farm and business development)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
2B	30,660.00	21,900.00	8,760.00				61,320.00
TOTAL	30,660.00	21,900.00	8,760.00				61,320.00

Measure code: M10 (Agri-environment-climate)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
P4	4,477.22	82,946.96	357,884.20	156,831.95	-9,007.76	113.95	593,246.52
TOTAL	4,477.22	82,946.96	357,884.20	156,831.95	-9,007.76	113.95	593,246.52

Measure code: M11 (Organic Farming)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
P4		99,748.72	290,363.65	3,274.26	-2,848.79		390,537.84
TOTAL		99,748.72	290,363.65	3,274.26	-2,848.79		390,537.84

Measure code: M13 (Areas with natural constraints)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
P4	2,731.31	517.99	937,920.71	208,709.44	-10,359.51	-113.95	1,139,405.99
TOTAL	2,731.31	517.99	937,920.71	208,709.44	-10,359.51	-113.95	1,139,405.99

Measure code: M19 (LEADER and CLLD)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
6B	25,664.56	29,764.92	30,968.41	29,445.24			115,843.13
TOTAL	25,664.56	29,764.92	30,968.41	29,445.24			115,843.13

Measure code: M20 (TA)

Union Contribution (EAFRD) before adjustments					Union contribution (EAFRD) financial and other adjustments		Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments
Focus Area / Priority	01/01/2018 - 31/03/2018	01/04/2018 - 30/06/2018	01/07/2018 - 15/10/2018	16/10/2018 - 31/12/2018	Irregularities or negligence recovered by MS	Other adjustments	
M20				76,970.48			76,970.48
TOTAL				76,970.48			76,970.48

Table 1.2 - Financial Implementation per measure (2018Q1 to 2018Q4)

*Disclaimer: Data are those submitted by the Paying Agency in the quarterly declarations of expenditure

Measure code	Total Public expenditure before adjustments (a')	Union Contribution (EAFRD) before adjustments (b')	Union contribution (EAFRD) financial adjustments (c')	Union contribution (EAFRD) other adjustments (d')	Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments (e') = (b') + (c') + (d')
M01 - Knowledge	10,201.87	3,723.68			3,723.68
M02 - Advisory services	1,168.69	426.57			426.57
M04 - Physical Investment	878,789.00	320,757.99			320,757.99
M06 - Farm and business development	168,000.00	61,320.00			61,320.00
M10 - Agri-environment-climate	1,649,699.51	602,140.33	-9,007.76	113.95	593,246.52
M11 - Organic Farming	1,077,771.57	393,386.63	-2,848.79		390,537.84
M13 - Areas with natural constraints	3,150,354.65	1,149,879.45	-10,359.51	-113.95	1,139,405.99
M19 - LEADER and CLLD	178,220.19	115,843.13			115,843.13
M20 - TA	210,878.03	76,970.48			76,970.48
All Measures	7,325,083.51	2,724,448.26	-22,216.06	0.00	2,702,232.20

Table 1.3 - Financial Implementation per measure (cumulative until 2018Q4)

*Disclaimer: Data are those submitted by the Paying Agency in the quarterly declarations of expenditure

Measure code	Total Public expenditure before adjustments (a')	Union Contribution (EAFRD) before adjustments (b')	Union Contribution (EAFRD) financial adjustments (c')	Union Contribution (EAFRD) other adjustments (d')	Total Union Contribution (EAFRD) after adjustments (e') = (b') + (c') + (d')
M01 - Knowledge	10,201.87	3,723.68			3,723.68
M02 - Advisory services	1,168.69	426.57			426.57
M04 - Physical Investment	3,538,190.15	1,291,439.40			1,291,439.40
M06 - Farm and business development	430,000.00	156,950.00		-3,650.00	153,300.00
M10 - Agri-environment-climate	9,981,229.43	3,643,148.75	-15,693.88	-238,459.16	3,388,995.71
M11 - Organic Farming	3,934,927.23	1,436,248.45	-10,026.50	237,595.90	1,663,817.85
M13 - Areas with natural constraints	15,705,200.98	5,732,398.37	-13,367.96	-113.95	5,718,916.46
M19 - LEADER and CLLD	330,978.38	215,135.95		6,500.00	221,635.95
M20 - TA	969,702.11	353,941.27			353,941.27
All Measures	34,901,598.84	12,833,412.44	-39,088.34	1,872.79	12,796,196.89

Table 1.4 - Financing Plan per measure (in force on 31st of December 2018)

Measure code	EAFRD Financing plan in force on 31st Dec of the calendar year
M01	40,150.00
M02	87,600.00
M04	3,468,566.00
M06	328,500.00
M10	4,587,464.00
M11	2,610,845.00
M13	8,042,775.00
M19	1,068,600.00
M20	474,500.00
	20,709,000.00

BILAGA 6.3

Sammanfattning av årlig genomföranderapport 2018.

I februari 2015 godkände Kommissionen landsbygdsprogrammet för Åland 2014-2020 med en totalbudget på 58,5 miljoner euro varav Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) delfinansierar programmet med 20,7 miljoner.

Kunskapsöverföring och rådgivning

Efterfrågan på stöd för kunskapsöverföring(utbildning) och rådgivning har varit betydligt lägre än vad som förväntades vid utarbetandet av programmet. Förvaltningsmyndigheten har arbetat med att sprida information om möjligheterna inom åtgärden bl.a. genom att marknadsföra den inom andra pågående utvecklingsprojekt inom jordbruket för att på så sätt förstärka hävstången i genomförande av åtgärderna. Under 2018 har efterfrågan ökat.

Investeringar i lantbruket

Efter att programmet utarbetats har den ekonomiska situationen för det åländska lantbruket varit tuff, starkt påverkat av utvecklingen i Finland och övriga EU, vilket medfört sämre lönsamhet hos de åländska lantbrukarna samt en ökad försiktighet att genomföra större investeringar. Antalet investeringar som genomförts motsvarar det prognosticerade antalet i programmet men däremot har storleken på investeringarna varit mindre. Det har ännu under 2018 rått en svag utveckling inom jordbrukskonjunkturen i Finland trots en förstärkt global tillväxt men läget har stabiliserats från de mera krisartade åren i samband med beslut om handelssanktioner. 2018 har trots återhämtningen av marknaderna varit ett problematiskt år på grund av den omfattande torka som drabbade i princip hela norra Europa men som särskilt påverkat jordbruksproduktionen på Åland. Jordbruket tvingades hantera en odlingsssäsong som karaktäriserades av ett kraftigt nederbördsunderskott i kombination av betydligt högre temperaturer som ökade avdunstningen och därmed ytterligare förvärrade situationen med torka och värmestressade grödor. Resultatet av odlingsssäsongen blev en skördesituation generellt sett med skördar som var 60 % av normal skörd men också betydligt lägre i enskilda fall. Torkan får konsekvenser i minskad kött- och mjölkproduktion efter anpassningar till fodertillgången men också minskade intäkter inom växtodlingen och minskade råvaruvolymer till industrin.

Investeringar i livsmedelsförädling

Den åländska livsmedelsindustrins omsättningstillväxt vari ingår företag som ägnar sig åt förädling av potatis, bageri, charkuteri- och köttvarutillverkning samt tillverkning av mejerivaror har visat på en positiv ökning de senaste åren och en större investeringsvilja såväl till storlek som till antal. Under slutet av året föreslog landskapsregeringen att omfördela en miljon euro från åtgärden för lantbruksinvesteringar till investeringar i livsmedelsindustrin. Överföring av medel från lantbruksinvesteringar till livsmedelsindustrin möjliggör konkurrenskraftiga och hållbara livsmedelsindustriföretag vilket är av avgörande betydelse för jordbruksproducenternas långsiktiga utvecklingsmöjligheter och stöder hela näringens fortsatta utveckling. En utveckling av livsmedelsindustrin som är nära sammankopplad med primärproduktionen skapar förutsättningar för en ökad efterfrågan av primärprodukter från lantbruket och stöder den fastslagna programstrategin. Förslaget till omfördelning godkändes av kommissionen i februari 2019.

Startstöd till unga odlare

Under programperioden har sammanlagt 16 unga jordbrukare beviljats startstöd och det står klart att den återstående programfinansieringen inte kommer att kunna möta upp behovet av startstöd de närmaste två åren.

Ersättning för miljövänligt jordbruk

År 2018 fanns totalt 490 gällande åtaganden för miljövänligt jordbruk varav de flesta är från år 2015 då implementeringen av landsbygdsprogrammet påbörjades. Antalet åtaganden har minskat sedan år 2017, delvis på grund av att stödmottagaren tecknat ett nytt åtagande om ekologisk produktion varvid åtagandet om miljöersättning har avslutats, men även delvis på grund av att gårdar har upphört med produktionen. År 2018 beviljades miljöersättning till 10 888,33 hektar (fysisk areal). Även arealen har minskat i takt med att areal överförts till åtaganden om ekologisk produktion. Trots den varierande anslutningen till de enskilda åtgärderna och insatserna inom miljöstödet är hela programbudgeten uppbunden.

Ersättning för ekologisk produktion

Intresset för att ingå åtaganden om ekologisk produktion var redan i programperiodens början mycket större än väntat varvid mera medel än vad som budgeterats för åtgärden blev uppbundet i de åtaganden som ingicks år 2015. Åtgärden för ekologisk produktion har genom en omfördelning av programbudgeten fått ökade anslag och därmed möjliggjort nya åtaganden. År 2018 beviljades ersättning för ekologisk produktion till 95 jordbruksföretag för totalt 3 204,79 hektar. Av den totala arealen var 3 171,65 hektar i produktionskede och 33,14 hektar i övergångsskede. Hela programbudgeten för ekologisk produktion är därmed uppbunden.

Kompensationsersättning

Under året beviljades kompensationsersättning för 14 315,48 hektar vilket innebär att programmets målsättning är uppfylld. Det har inte förekommit någon större årlig variation i den areal som beviljats kompensationsersättning och arealen förväntas även framöver ligga på samma nivå. Programbudgeten ligger väl i förhållande till den anslutna arealen.

Leader

Under året har ansökningar om finansiering till projekt inom Leader åtgärden kunnat göras inom ramen för fastslagna ansökningstider. LAG har under året förordat 20 projekt vilket är en ökning med det dubbla jämfört med de två tidigare åren. Projekt med stor potential för såväl innovation som miljövärden prioriteras. Insatser som ämnar öka miljömedvetenheten, miljöförbättrande insatser, användandet av naturen som resurs, kultur- och fritidsprojekt och projekt som syftar till kompetensutveckling och kunskapsutbyten med målet att öka entreprenörskapet och andra projekt som har syfte att öka livsbetingelserna, är exempel på åtgärder som passar inom strategin. Under året utfördes en revidering av den lokala utvecklingsstrategin som omfattade bland annat en ökad stödprocent för miljöförbättrande projekt. Man öppnade även upp möjligheten till högre stöd för andra projekt med stor allmännytta och höga poäng i urvalskriterierna.

Utvärdering

I april 2019 lämnade programmets utvärderare sin fördjupade årsrapport för 2018.

Utvärderarna anser att genomförandet av programmet generellt flyter på bra och förverkligandegraden inom merparten av fokusområdena är god. De konstaterar därför i sina slutsatser att det bör vara möjligt att under programperiodens sista del lägga större tyngdpunkt på kommissionens tematiska mål i genomförandet. Genom större fokus på kunskapsbaserad och innovativ utveckling, konkurrenskraft och omstrukturering samt hållbar användning av resurser ur såväl ekologiskt som socialt perspektiv kan de långsiktiga effekterna av programmet stärkas.

Utvärderarna lämnar följande rekommendationer:

- Att förbättra spridningen av information om vilka möjligheter som finns till gårdsspecifik rådgivning och livslångt lärande genom rådgivningsinsatserna. En ökning av dessa tjänster skulle inte enbart öka kompetens men också skapa möjligheter för innovationer och viktiga nätverk mellan lantbrukarna.
- Genomförandet av programmet har visat positiva resultat vad gäller jordbruksföretagens inkomstutveckling, produktivitet, resultat och marknadsdeltagande för de företag som investerat. Utvärderarna rekommenderar fortsatta insatser för att öka produktiviteten så att resultatet per arbetsinsats kan förbättras. Genom modernisering av företagen kan effektiviteten i produktionen höjas. Även ökad förädlingsgrad och fortsatt stöd för ökad marknadsanpassning och diversifiering av marknaderna rekommenderas för att stärka inkomstutvecklingen och produktiviteten. Informationen om möjligheterna till och användningen av rådgivningsinsatser kan intensifieras.
- För att få större återverkningar inom jordbruksproduktionen i programområdet som helhet bör större fokus framöver läggas på de delar av livsmedelsförädlingen som i högre grad använder lokala livsmedel som insatsvaror. I programmets genomförande finns utrymme för att stärka samverkan inom livsmedelsproduktionen genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher. Ökat växelverkan skapar förutsättningar för högre förädlingsgrad och ökad diversifiering som minskar riskerna i branschen.
- När det gäller arealstöden, den prioritering som har erhållit mest pengar, kan man konstatera att ett stort antal lantbrukare har fått medel för att arbeta med åtgärder kring hållbart användande av naturresurser. Utvärderarnas bedömning är att arbete pågår i rätt riktning och att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet om stöd till biologisk mångfald och/eller landskapsvård. Fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för att uppnå detta mål. Det kan också ge positiva synergieffekter på den åländska miljön, då särskilt gällande biologisk mångfald. Det beror dock på hur den ekologiska produktionen sker. Information om vattenanvändning är grundläggande för att kunna planera och tillsätta eventuella proaktiva insatser vid torka. Utvärderarna rekommenderar att övervakning av vattenanvändning från jordbruket förbättras på så vis att jordbrukare delar med sig av varifrån och hur mycket vatten som används till ansvarig myndighet. Utvärderarna rekommenderar också att de förslag som lagts fram av den krisgrupp som tillsattes i och med 2018 års torka skyndsamt hanteras av

landskapsregeringen. För att undvika negativa effekter på vattenkvaliteten på Åland rekommenderar utvärderingsteamet Miljöbyrån att fortsatt arbeta med att mäta vattenkvaliteten på Åland, och att använda belastningsverktyget för att identifiera avrinningsområden där riktad rådgivning om vatten skulle vara till nytta. Baserat på risken för erosion på åkerskiften på Åland rekommenderas att fortsatt uppmuntra lantbrukare i områden med hög erosionstakt att ta del av avsatta medel för att motverka erosion.

- Den åländska Leader-satsningen har under de senaste 1-2 åren genomgått en positiv utveckling med stor projektstillströmning, hög verksamhetsaktivitet och god framdrift i förhållande till genomförandemålen. Det finns därför i nuläget inga behov av några större ändringar i den övergripande programorganisationen eller i det sätt på vilket programgenomförandet fortskrider.

Under 2019 kommer programförvaltningen bemöta och ta ställning till utvärderarnas rekommendationer.

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Årlig genomföranderapport

Bilaga 6.4 övervakning

Finland - Rural Development Programme (Regional) - Åland

Årlig genomföranderapport	
Period	01/01/2018 - 31/12/2018
Version	2018.0
Status – Aktuell nod	Öppen - Åland
Nationell referens	
Datum för övervakningskommitténs godkännande	23/05/2019
Gällande programversion	
CCI	2014FI06RDRP002
Programtyp	Landsbygdsutvecklingsprogram
Land	Finland
Region	Åland
Programperiod	2014 - 2020
Version	4.1
Beslutsnr	C(2018)1385
Beslutsdatum	28/02/2018
Förvaltningsmyndighet	Ålands landskapsregering, Näringsavdelningen
Samordningsorgan	Landsbygdsverket

Data and content of Tables F of the Annual Implementation Report on the achievement of milestones is linked with the last Rural Development Programme adopted by the Commission.

Innehållsförteckning

1. INMATNINGSTABELLER FÖR ALLMÄNNA OCH PROGRAMSPECIFIKA INDIKATORER OCH KVANTIFIERADE MÅLVÄRDEN	3
1.a) Tabell A: Anslagna utgifter per åtgärd och fokusområde – ÅRLIGT	3
1.b) Tabell B: Realiserade utfallsindikatorer per åtgärd och fokusområde	5
1.c) Tabell C: Fördelning på relevanta utfall och åtgärder efter typ av område, kön och/eller ålder – KUMULATIVT	27
1.d) Tabell D: Framsteg mot målen	45
1.e) Tabell E: Övervakning av övergångsbestämmelser – ÅRLIGT	49
1.f) Tabell F: Uppfyllande av indikatorer för resultatramen.....	50
1.g) Tabell G: Programspecifika indikatorer	54
2. FÖRKLARING.....	56

AVSNITT 11

1. INMATNINGSTABELLER FÖR ALLMÄNNA OCH PROGRAMSPECIFIKA INDIKATORER OCH KVANTIFIERADE MÅLVÄRDEN

1.a) Tabell A: Anslagna utgifter per åtgärd och fokusområde – ÅRLIGT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Prioritering	Fokusområde	Totalt offentliga utgifter
M01		O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	40 976,00
M01		O1 - Totalt offentliga utgifter				40 976,00
M02		O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	1 168,69
M02		O1 - Totalt offentliga utgifter		P4		0,00
M02		O1 - Totalt offentliga utgifter				1 168,69
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	969 062,00
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagits för bidrag	P2	2A	969 062,00
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet	P2	2A	0,00
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter		P3	3A	430 121,80
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagits för bidrag	P3	3A	430 121,80
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet	P3	3A	0,00
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter				1 399 183,80
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagits för bidrag			1 399 183,80
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet			0,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2B	144 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagits för bidrag	P2	2B	144 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet	P2	2B	0,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter				144 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagits för bidrag			144 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet			0,00
M10		O1 - Totalt offentliga utgifter		P4		1 633 376,89
M10		O1 - Totalt offentliga utgifter				1 633 376,89
M11		O1 - Totalt offentliga utgifter		P4		1 111 623,82
M11		O1 - Totalt offentliga utgifter				1 111 623,82
M13		O1 - Totalt offentliga utgifter		P4		3 545 498,78
M13		O1 - Totalt offentliga utgifter				3 545 498,78
M19		O1 - Totalt offentliga utgifter		P6	6B	306 548,04
M19		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagits för bidrag	P6	6B	306 548,04

M19		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet	P6	6B	0,00
M19		O1 - Totalt offentliga utgifter				306 548,04
M19		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagits för bidrag			306 548,04
M19		O1 - Totalt offentliga utgifter	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet			0,00
M19		O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	genom finansieringsinstrument			
M19	M19.1	O1 - Totalt offentliga utgifter		P6	6B	0,00
M19	M19.2	O1 - Totalt offentliga utgifter		P6	6B	306 548,04
M19	M19.3	O1 - Totalt offentliga utgifter		P6	6B	0,00
M19	M19.4	O1 - Totalt offentliga utgifter		P6	6B	0,00
M20		O1 - Totalt offentliga utgifter				0,00

1.b) Tabell B: Realiserade utfallsindikatorer per åtgärd och fokusområde

Tabell B1: Realiserat utfall (årliga genomföranderapporten) – kumulativt M01 – Kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (artikel 14)

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Prioritering	Fokusområde	B1: realiserat utfall (2014–2018 kumulativt)
M01		O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2A	10 201,87
M01		O1 - Totalt offentliga utgifter			10 201,87
M01	M01.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2A	10 201,87
M01	M01.1	O1 - Totalt offentliga utgifter			10 201,87
M01	M01.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2A	5,00
M01	M01.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd			5,00
M01	M01.1	O11 - Antal anordnade utbildningsdagar	P2	2A	5,50
M01	M01.1	O11 - Antal anordnade utbildningsdagar			5,50
M01	M01.1	O12 - Antal deltagare i utbildningar	P2	2A	279,00
M01	M01.1	O12 - Antal deltagare i utbildningar			279,00
M01	M01.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2A	0,00
M01	M01.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd			0,00
M01	M01.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2A	0,00
M01	M01.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd			0,00

M02 – Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (artikel 15)

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Prioritering	Fokusområde	B1: realiserat utfall (2014–2018 kumulativt)
M02		O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2A	1 168,69
M02		O1 - Totalt offentliga utgifter	P4		0,00
M02		O1 - Totalt offentliga utgifter			1 168,69
M02	M02.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2A	6,00
M02	M02.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P4		0,00
M02	M02.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd			6,00
M02	M02.1	O13 - Antal stödmottagare som fått rådgivning	P2	2A	6,00
M02	M02.1	O13 - Antal stödmottagare som fått rådgivning	P4		0,00
M02	M02.1	O13 - Antal stödmottagare som fått rådgivning			6,00
M02	M02.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2A	0,00
M02	M02.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P4		0,00
M02	M02.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd			0,00
M02	M02.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2A	0,00
M02	M02.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P4		0,00
M02	M02.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd			0,00
M02	M02.3	O14 - Antal utbildade rådgivare	P2	2A	0,00
M02	M02.3	O14 - Antal utbildade rådgivare	P4		0,00
M02	M02.3	O14 - Antal utbildade rådgivare			0,00

M04 – Investeringar i fysiska tillgångar (artikel 17)

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Prioritering	Fokusområde	B1: realiserat utfall (2014–2018 kumulativt)
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	1 584 907,06
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	P2	2A	1 584 907,06
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	P2	2A	0,00
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter		P3	3A	1 953 283,08
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	P3	3A	1 953 283,08
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	P3	3A	0,00
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter				3 538 190,14
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag			3 538 190,14
M04		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument			0,00
M04		O2 - Totalt investeringar		P2	2A	60,00
M04		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	P2	2A	60,00
M04		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument (inklusive eventuellt arbetskaptal och bidrag)	P2	2A	0,00
M04		O2 - Totalt investeringar		P3	3A	13,00
M04		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	P3	3A	13,00
M04		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument (inklusive eventuellt arbetskaptal och bidrag)	P3	3A	0,00
M04		O2 - Totalt investeringar				73,00
M04		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag			73,00
M04		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument (inklusive eventuellt arbetskaptal och bidrag)			0,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P2	2A	60,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	genom bidrag	P2	2A	60,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	genom finansieringsinstrument (antal kontrakt som undertecknats med slutmottagare (eller till	P2	2A	0,00

			förmån för slutmottagare genom garanti))			
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P3	3A	13,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	genom bidrag	P3	3A	13,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	genom finansieringsinstrument (antal kontrakt som undertecknats med slutmottagare (eller till förmån för slutmottagare genom garanti))	P3	3A	0,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd				73,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	genom bidrag			73,00
M04		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	genom finansieringsinstrument (antal kontrakt som undertecknats med slutmottagare (eller till förmån för slutmottagare genom garanti))			0,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2A	42,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)	P2	2A	0,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	genom bidrag	P2	2A	42,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P3	3A	0,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)	P3	3A	0,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	genom bidrag	P3	3A	0,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				42,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)			0,00
M04		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	genom bidrag			42,00
M04	M04.1	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	1 584 907,06
M04	M04.1	O1 - Totalt offentliga utgifter		P3	3A	0,00
M04	M04.1	O1 - Totalt offentliga utgifter				1 584 907,06
M04	M04.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P2	2A	60,00
M04	M04.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P3	3A	0,00
M04	M04.1	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd				60,00

M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2A	42,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P3	3A	0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				42,00
M04	M04.2	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	0,00
M04	M04.2	O1 - Totalt offentliga utgifter		P3	3A	1 953 283,08
M04	M04.2	O1 - Totalt offentliga utgifter				1 953 283,08
M04	M04.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P2	2A	0,00
M04	M04.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P3	3A	13,00
M04	M04.2	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd				13,00
M04	M04.3	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	0,00
M04	M04.3	O1 - Totalt offentliga utgifter		P3	3A	0,00
M04	M04.3	O1 - Totalt offentliga utgifter				0,00
M04	M04.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P2	2A	0,00
M04	M04.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P3	3A	0,00
M04	M04.3	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd				0,00
M04	M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2A	0,00
M04	M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter		P3	3A	0,00
M04	M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter				0,00
M04	M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P2	2A	0,00
M04	M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P3	3A	0,00
M04	M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd				0,00

M06 – Jordbruks- och affärsutveckling (artikel 19)

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Prioritering	Fokusområde	B1: realiserat utfall (2014– 2018 kumulativt)
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2B	420 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	P2	2B	420 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	P2	2B	0,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter				420 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag			420 000,00
M06		O1 - Totalt offentliga utgifter	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument			0,00
M06		O2 - Totalt investeringar		P2	2B	0,00
M06		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	P2	2B	0,00
M06		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument (inklusive eventuellt arbetskaptal och bidrag)	P2	2B	0,00
M06		O2 - Totalt investeringar				0,00
M06		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag			0,00
M06		O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument (inklusive eventuellt arbetskaptal och bidrag)			0,00
M06		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd		P2	2B	14,00
M06		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	P2	2B	14,00
M06		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument (inklusive eventuellt arbetskaptal och bidrag)	P2	2B	0,00
M06		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd				14,00
M06		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag			14,00
M06		O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument (inklusive eventuellt arbetskaptal och bidrag)			0,00
M06		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2B	14,00

M06		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)	P2	2B	0,00
M06		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	genom bidrag	P2	2B	14,00
M06		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				14,00
M06		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)			0,00
M06		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	genom bidrag			14,00
M06	M06.1	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2B	420 000,00
M06	M06.1	O1 - Totalt offentliga utgifter				420 000,00
M06	M06.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2B	14,00
M06	M06.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				14,00
M06	M06.2	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2B	0,00
M06	M06.2	O1 - Totalt offentliga utgifter				0,00
M06	M06.2	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2B	0,00
M06	M06.2	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				0,00
M06	M06.3	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2B	0,00
M06	M06.3	O1 - Totalt offentliga utgifter				0,00
M06	M06.3	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2B	0,00
M06	M06.3	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				0,00
M06	M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2B	0,00
M06	M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter				0,00
M06	M06.4	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2B	0,00
M06	M06.4	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				0,00
M06	M06.5	O1 - Totalt offentliga utgifter		P2	2B	0,00
M06	M06.5	O1 - Totalt offentliga utgifter				0,00
M06	M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		P2	2B	0,00
M06	M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd				0,00

Tabell B2.1: Realiserat Leader-utfall (årliga genomföranderapporter) – KUMULATIVT

Åtgärd	Indikator	Delåtgärd	Dimension 1	Prioritering	Fokusområde	Realiserat utfall (2014–2018 kumulativt)
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter		Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	P6	6B	
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.1	Leader-startpaket	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.1	Stöd till utarbetande av lokala utvecklingsstrategier	P6	6B	10 000,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (6C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (5E) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (ytterligare fokusområde) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (4C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (4A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (4B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (5C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (1C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (6B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	241 383,41
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (3B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (5A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (2B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (2A) som	P6	6B	0,00

			projektet i huvudsak bidrar till)			
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (6A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (1B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (5B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (3A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (1A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.2	(baserat på det fokusområde (5D) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.3	Stöd till interregionalt samarbete (projekt)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.3	Stöd till transnationellt samarbete (projekt)	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.3	förberedande tekniskt stöd för samarbete	P6	6B	0,00
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.4	stöd till informationskostnader för lokala utvecklingsstrategier	P6	6B	15 020,99
M19	O1 - Totalt offentliga utgifter	M19.4	Stöd till driftskostnader för lokala utvecklingsstrategier	P6	6B	74 573,98
M19	O18 - Befolkning som omfattas av lokala aktionsgrupper			P6	6B	29 489,00
M19	O19 - Antal valda lokala aktionsgrupper			P6	6B	1,00
M19	O19 - Antal valda lokala aktionsgrupper		flera fonder	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd		genom finansieringsinstrument	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (6C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (5E) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (ytterligare fokusområde) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (4C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00

M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (4A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (4B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (5C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (1C) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (6B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	13,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (3B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (5A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (2B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (2A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (6A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (1B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (5B) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (3A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (1A) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O20 - Antal Leader-projekt som får stöd	M19.2	(baserat på det fokusområde (5D) som projektet i huvudsak bidrar till)	P6	6B	0,00
M19	O21 - Antal samarbetsprojekt som får stöd		samarbete transnationellt	P6	6B	0,00
M19	O21 - Antal samarbetsprojekt som får stöd		samarbete interregionalt	P6	6B	0,00
M19	O21 - Antal samarbetsprojekt som får stöd		genom finansieringsinstrument	P6	6B	0,00

M19	O22 - Antal och typ av projektansvariga		Offentliga organ	P6	6B	0,00
M19	O22 - Antal och typ av projektansvariga		övrigt	P6	6B	12,00
M19	O22 - Antal och typ av projektansvariga		Icke-statliga organisationer	P6	6B	
M19	O22 - Antal och typ av projektansvariga		LAG-grupper	P6	6B	1,00
M19	O22 - Antal och typ av projektansvariga		Små och medelstora företag	P6	6B	1,00
M19	O23 - Unikt antal lokala aktionsgrupper som deltar i samarbetsprojekt		samarbete transnationellt	P6	6B	0,00
M19	O23 - Unikt antal lokala aktionsgrupper som deltar i samarbetsprojekt		samarbete interregionalt	P6	6B	0,00

Tabell B2.2: Leader-uppgifter för att övervaka bidrag till det huvudsakliga fokusområdet – KUMULATIVT

Åtgärd	Prioritering	Fokusområde	Indikator	Dimension 1	Värde (2014–2018 kumulativt)
M19	P1	1A	O1 - Totalt offentliga utgifter		0,00
M19	P1	1B	T2: Sammanlagt antal samarbetsprojekt som fått stöd inom ramen för samarbetsåtgärden (artikel 35 i förordning (EU) nr 1305/2013) (grupper, nätverk/kluster, pilotprojekt...) (fokusområde 1B)		0,00
M19	P1	1C	O12 - Antal deltagare i utbildningar		0,00
M19	P2	2A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		0,00
M19	P2	2A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom bidrag	0,00
M19	P2	2A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)	0,00
M19	P2	2B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		0,00
M19	P2	2B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom bidrag	0,00
M19	P2	2B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)	0,00
M19	P3	3A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		0,00
M19	P3	3A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom bidrag	0,00
M19	P3	3A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)	0,00
M19	P3	3B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd		0,00
M19	P3	3B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom bidrag	0,00
M19	P3	3B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Antalet slutmottagare som får stöd genom finansieringsinstrument (som ingått avtal)	0,00
M19	P4	4A	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Jordbruk	0,00
M19	P4	4A	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Skogsbruk	0,00
M19	P4	4B	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Jordbruk	0,00
M19	P4	4B	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Skogsbruk	0,00
M19	P4	4C	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Jordbruk	0,00
M19	P4	4C	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Skogsbruk	0,00
M19	P5	5A	O5 - Sammanlagd areal (ha)		0,00
M19	P5	5B	O2 - Totalt investeringar		0,00

M19	P5	5B	O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M19	P5	5B	O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M19	P5	5C	O2 - Totalt investeringar		0,00
M19	P5	5C	O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M19	P5	5C	O2 - Totalt investeringar	Åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M19	P5	5D	O5 - Sammanlagd areal (ha)		0,00
M19	P5	5D	O8 - Antal djurenheter som får stöd		0,00
M19	P5	5E	O5 - Sammanlagd areal (ha)		0,00
M19	P6	6A	R21 / T20: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (fokusområde 6A)		0,00
M19	P6	6B	O15 - Befolkning som drar nytta av förbättrade tjänster/infrastrukturer (it-infrastrukturer eller andra)	övrigt	3 210,00
M19	P6	6C	O15 - Befolkning som drar nytta av förbättrade tjänster/infrastrukturer (it-infrastrukturer eller andra)	IT	0,00

Tabell B2.3: Övervakning av tekniskt bistånd – KUMULATIVT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Dimension 2	Tabell B2.3 Värde
M20	M20.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	administrativa kostnader (personal, material ...)	Totalt	969 702,11
M20	M20.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	övriga kostnader (utredningar, utbildning ...)	Totalt	0,00
M20	M20.2	O1 - Totalt offentliga utgifter	totalt stöd till tekniskt bistånd		0,00
M20	M20.2	O1 - Totalt offentliga utgifter	totalt stöd till tekniskt bistånd	varav stöd till inrättande och drift av nationella nätverk för landsbygdsutveckling	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Tematiska arbetsgrupper		0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Tematiska arbetsgrupper	varav anslaget till lokala aktionsgrupper (LAG) inklusive samarbetsstöd	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Tematiska arbetsgrupper	varav anslaget till rådgivare och/eller innovationsstödjande tjänster	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Tematiska arbetsgrupper	varav inriktat på att dela och sprida övervaknings- och utvärderingsresultat	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Samråd med berörda parter		0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Samråd med berörda parter	varav anslaget till lokala aktionsgrupper (LAG) inklusive samarbetsstöd	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Samråd med berörda parter	varav anslaget till rådgivare och/eller innovationsstödjande tjänster	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	Samråd med berörda parter	varav inriktat på att dela och sprida övervaknings- och utvärderingsresultat	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	övrigt (utbildning, webbförum ...)		0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	övrigt (utbildning, webbförum ...)	varav anslaget till lokala aktionsgrupper (LAG) inklusive samarbetsstöd	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	övrigt (utbildning, webbförum ...)	varav anslaget till rådgivare och/eller innovationsstödjande tjänster	0,00
M20	M20.2	O24 - Antal tematiska och analytiska utbyten som inrättats med stöd av nätverk för landsbygdsutveckling	övrigt (utbildning, webbförum ...)	varav inriktat på att dela och sprida övervaknings- och utvärderingsresultat	0,00

M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal projektexempel som samlats in och spridits av det nationella landsbygdsnätverket		0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal publikationer: foldrar och nyhetsbrev, magasin ... även e-publikationer		0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal publikationer: foldrar och nyhetsbrev, magasin ... även e-publikationer	varav anslaget till lokala aktionsgrupper (LAG) inklusive samarbetsstöd	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal publikationer: foldrar och nyhetsbrev, magasin ... även e-publikationer	varav anslaget till rådgivare och/eller innovationsstödande tjänster	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal publikationer: foldrar och nyhetsbrev, magasin ... även e-publikationer	varav inriktat på att dela och sprida övervaknings- och utvärderingsresultat	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal evenemang som anordnats av det nationella landsbygdsnätverket		0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal evenemang som anordnats av det nationella landsbygdsnätverket	varav anslaget till lokala aktionsgrupper (LAG) inklusive samarbetsstöd	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal evenemang som anordnats av det nationella landsbygdsnätverket	varav anslaget till rådgivare och/eller innovationsstödande tjänster	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal evenemang som anordnats av det nationella landsbygdsnätverket	varav inriktat på att dela och sprida övervaknings- och utvärderingsresultat	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal övriga verktyg (webbplats, sociala medier ...)		0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal övriga verktyg (webbplats, sociala medier ...)	varav anslaget till lokala aktionsgrupper (LAG) inklusive samarbetsstöd	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal övriga verktyg (webbplats, sociala medier ...)	varav anslaget till rådgivare och/eller innovationsstödande tjänster	0,00
M20	M20.2	O25 - Antal kommunikationsverktyg för nätverk för landsbygdsutveckling	Antal övriga verktyg (webbplats, sociala medier ...)	varav inriktat på att dela och sprida övervaknings- och utvärderingsresultat	0,00
M20	M20.2	O26 - Antal verksamheter inom europeiska nätverk för landsbygdsutveckling som nätverket för landsbygdsutveckling har deltagit i			0,00
M20	M20.2	O26 - Antal verksamheter inom europeiska nätverk för landsbygdsutveckling som nätverket för landsbygdsutveckling har deltagit i	varav projekt där det nationella landsbygdsnätverket deltog aktivt		0,00

Tabell B3: Årlig övervakning av arealbaserade, fleråriga och djurenhetsbaserade åtgärder (årliga genomföranderapporter) – ÅRLIGT

Åtgär d	Delåtgär d	Indikator	Dimension 1	Dimension 2	Prioriterin g	Fokusområd e	Realiserat utfall (ÅRLIGT)
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Hantering av insatsvaror, bl.a. integrerad produktion (minskning av mineralgödsel, minskning av bekämpningsmedel)		P4		670 668,28
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Hantering av insatsvaror, bl.a. integrerad produktion (minskning av mineralgödsel, minskning av bekämpningsmedel)				670 668,28
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Bevattning, vattenavledning	Minskning av bevattnade arealer och/eller bevattningshastighet, bevattningsmetoder	P4		0,00
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Bevattning, vattenavledning	Minskning av bevattnade arealer och/eller bevattningshastighet , bevattningsmetoder			0,00
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Bevattning, vattenavledning	Minskad vattenavledning, förvaltning av våtmarker	P4		8 170,24
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Bevattning, vattenavledning	Minskad vattenavledning, förvaltning av våtmarker			8 170,24
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Odlingsmetoder	Jordlager, plöjningsmetoder, reducerad jordbearbetning, bevarande jordbruk	P4		275 319,63
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Odlingsmetoder	Jordlager, plöjningsmetoder, reducerad jordbearbetning, bevarande jordbruk			275 319,63
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Diversifiering av grödor, växelbruk	P4		0,00
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Diversifiering av grödor, växelbruk			0,00
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Utfodring av djur, hantering av gödsel	P4		145 983,42
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Utfodring av djur, hantering av gödsel			145 983,42
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	övrigt		P4		21 212,00
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	övrigt				21 212,00
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Landskapsförvaltning, livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Underhåll av åker- och gräsmarkssystem med höga naturvärden (t.ex. slåttermetoder,	P4		435 866,38

				manuellt arbete, kvarlämning av växttäckte vintertid på åkermark), införande av extensiva betesmetoder, omvandling av åkermark till gräsmark.			
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Landskapsförvaltning, livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Underhåll av åker- och gräsmarkssystem med höga naturvärden (t.ex. slåttermetoder, manuellt arbete, kvarlämning av växttäckte vintertid på åkermark), införande av extensiva betesmetoder, omvandling av åkermark till gräsmark.			435 866,38
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Landskapsförvaltning, livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Skapande och upprätthållande av naturvärden (t.ex. åkerkanter, buffertområden, blomsterängar, häckar, träd)	P4		92 479,56
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	Landskapsförvaltning, livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Skapande och upprätthållande av naturvärden (t.ex. åkerkanter, buffertområden, blomsterängar, häckar, träd)			92 479,56
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Hantering av insatsvaror, bl.a. integrerad produktion (minskning av mineralgödsel, minskning av bekämpningsmedel)		P4		8 883,11
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Hantering av insatsvaror, bl.a. integrerad produktion (minskning av mineralgödsel, minskning av bekämpningsmedel)				8 883,11
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Bevattning, vattenavledning	Minskning av bevattnade arealer och/eller bevattningshastighet, bevattningsmetoder	P4		0,00
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Bevattning, vattenavledning	Minskning av bevattnade arealer och/eller bevattningshastighet, bevattningsmetoder			0,00
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Bevattning, vattenavledning	Minskad vattenavledning, förvaltning av våtmarker	P4		10,91
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Bevattning, vattenavledning	Minskad vattenavledning,			10,91

				förvaltning av våtmarker			
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Odlingsmetoder	Jordlager, plöjningsmetoder, reducerad jordbearbetning, bevarande jordbruk	P4		2 160,94
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Odlingsmetoder	Jordlager, plöjningsmetoder, reducerad jordbearbetning, bevarande jordbruk			2 160,94
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Diversifiering av grödor, växelbruk	P4		0,00
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Diversifiering av grödor, växelbruk			0,00
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Utfodring av djur, hantering av gödsel	P4		1 526,27
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Jordbruksskötsel, integrerade tillvägagångssätt	Utfodring av djur, hantering av gödsel			1 526,27
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	övrigt		P4		0,00
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	övrigt				0,00
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Landskapsförvaltning, livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Underhåll av åker- och gräsmarkssystem med höga naturvärden (t.ex. slåttermetoder, manuellt arbete, kvarlämning av växttäckte vintertid på åkermark), införande av extensiva betesmetoder, omvandling av åkermark till gräsmark.	P4		2 099,57
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Landskapsförvaltning , livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Underhåll av åker- och gräsmarkssystem med höga naturvärden (t.ex. slåttermetoder, manuellt arbete, kvarlämning av växttäckte vintertid på åkermark), införande av extensiva betesmetoder, omvandling av åkermark till gräsmark.			2 099,57
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Landskapsförvaltning, livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Skapande och upprätthållande av naturvärden (t.ex. åkerkanter, buffertområden, blomsterängar, häckar, träd)	P4		206,76
M10	M10.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)	Landskapsförvaltning , livsmiljöer, gräsmarker, jordbruk med högt naturvärde	Skapande och upprätthållande av naturvärden (t.ex. åkerkanter, buffertområden, blomsterängar, häckar, träd)			206,76

M10	M10.1	O6 - Fysisk areal som får stöd (ha)					10 888,33
M10	M10.1	O7 - Antal kontrakt som får stöd			P4		490,00
M10	M10.1	O7 - Antal kontrakt som får stöd					490,00
M10	M10.2	O1 - Totalt offentliga utgifter	Animaliska genetiska resurser		P4		0,00
M10	M10.2	O1 - Totalt offentliga utgifter	Animaliska genetiska resurser				0,00
M10	M10.2	O1 - Totalt offentliga utgifter	Växtgenetiska resurser		P4		0,00
M10	M10.2	O1 - Totalt offentliga utgifter	Växtgenetiska resurser				0,00
M10	M10.2	O7 - Antal kontrakt som får stöd			P4		0,00
M10	M10.2	O7 - Antal kontrakt som får stöd					0,00
M11		O1 - Totalt offentliga utgifter			P4		1 077 771,57
M11		O1 - Totalt offentliga utgifter					1 077 771,57
M11		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd			P4		95,00
M11		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd					95,00
M11	M11.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)			P4		33,14
M11	M11.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)					33,14
M11	M11.2	O5 - Sammanlagd areal (ha)			P4		3 171,65
M11	M11.2	O5 - Sammanlagd areal (ha)					3 171,65
M13		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd			P4		399,00
M13		O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd					399,00
M13	M13.1	O1 - Totalt offentliga utgifter			P4		0,00
M13	M13.1	O1 - Totalt offentliga utgifter					0,00
M13	M13.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)			P4		0,00
M13	M13.1	O5 - Sammanlagd areal (ha)					0,00
M13	M13.2	O1 - Totalt offentliga utgifter			P4		0,00
M13	M13.2	O1 - Totalt offentliga utgifter					0,00
M13	M13.2	O5 - Sammanlagd areal (ha)			P4		0,00
M13	M13.2	O5 - Sammanlagd areal (ha)					0,00
M13	M13.3	O1 - Totalt offentliga utgifter			P4		3 562 462,62
M13	M13.3	O1 - Totalt offentliga utgifter					3 562 462,62
M13	M13.3	O5 - Sammanlagd areal (ha)			P4		14 315,48
M13	M13.3	O5 - Sammanlagd areal (ha)					14 315,48

Tabell B4: Totalt offentliga utgifter för de insatser som bidrar ytterligare till andra fokusområden (årliga genomföranderapporter) – KUMULATIVT

Indikator	Prioritering	Fokusområde	Totalt offentliga utgifter – ÅR 2018 kumulativt (totalt programplanerat fokusområde)
O1 - Totalt offentliga utgifter	P1		11 370,56
O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2A	1 596 277,62
O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2B	420 000,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P3	3A	1 953 283,08
O1 - Totalt offentliga utgifter	P3	3B	
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4		30 972 682,54
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5A	
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5B	
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5C	
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5D	
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5E	
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6A	
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6B	340 978,38
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6C	

Indikator	Prioritering	Fokusområde	P4 fördelning: Totalt offentliga utgifter – ÅR 2018 kumulativt (totalt offentliga utgifter för alla P4-insatser som bidrar till varje enskilt P4-fokusområde – dubbelräkning)
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4A	19 761 757,41
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4B	10 849 739,25
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4C	364 610,33

Indikator	Prioritering	Fokusområde	Totalt offentliga utgifter – ÅR 2018 kumulativt (totalt offentliga utgifter för alla insatser som bidrar ytterligare till andra fokusområden – dubbelräkning)
O1 - Totalt offentliga utgifter	P1		45 096,22
O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2A	2 339 564,55
O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P3	3A	1 114 972,80
O1 - Totalt offentliga utgifter	P3	3B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4A	4 960 927,50
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4B	1 187 635,24
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4C	1 376 146,75
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5A	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5C	1 815,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5D	4 535 237,06
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5E	2 782 521,55
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6A	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6C	0,00

1.c) Tabell C: Fördelning på relevanta utfall och åtgärder efter typ av område, kön och/eller ålder – KUMULATIVT

Tabell C1.1: Övervakning av utfall fördelade på typ av område – KUMULATIVT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Dimension 2	Kumulativt 2014–2018
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	ANC	Övriga	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	ANC	Bergsområden	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	ANC	Särskilda begränsningar	3 538 190,14
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	inte ANC		0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt		3 538 190,14
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Totalt offentliga utgifter	ANC	Övriga	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Totalt offentliga utgifter	ANC	Bergsområden	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Totalt offentliga utgifter	ANC	Särskilda begränsningar	420 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Totalt offentliga utgifter	inte ANC		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt		420 000,00

Tabell C1.2 – KUMULATIVT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Kumulativt 2014–2018
M10		O1 - Totalt offentliga utgifter		9 453 938,68
M10	M10.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	varav Natura 2000	0,00
M15		O1 - Totalt offentliga utgifter		
M15	M15.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	varav Natura 2000	0,00

Tabell C1.3 – KUMULATIVT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Kumulativt 2014–2018
		O1 - Totalt offentliga utgifter		28 392 466,73
	M04.1; M06.1; M06.3; M10.1; M10.2; M12.1; M12.2; M12.3; M13.1; M13.2; M13.3; M14.1	O1 - Totalt offentliga utgifter	varav ekologiska företag	5 598 685,70

Tabell C2.1: Övervakning av utfall fördelade på ålder och kön – KUMULATIVT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Dimension 2	Prioritering	Fokusområde	Kumulativt 2014–2018
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P2	2A	24,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P2	2A	1,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P2	2A	12,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P2	2A	1,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P2	2A	4,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P2	2A	42,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P2	2B	0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P2	2B	0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P2	2B	0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P2	2B	0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P2	2B	0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P2	2B	0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P3		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P3		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P3		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P3		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P3		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P3		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P4		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P4		0,00

M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P4		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P4		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P4		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P4		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P5		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P5		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P5		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P5		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P5		0,00
M04	M04.1	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P2	2A	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P2	2A	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P2	2A	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P2	2A	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P2	2A	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P2	2A	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P2	2B	0,00

M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P2	2B	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P2	2B	14,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P2	2B	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P2	2B	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P2	2B	14,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P3		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P3		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P3		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P3		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P3		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P3		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P4		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P4		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3;	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P4		0,00

	M06.4; M06.5						
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P4		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P4		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P4		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	män	P6		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (> 40)	kvinnor	P6		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	män	P6		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Ålder (≤ 40)	kvinnor	P6		0,00

M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Övriga inte enskilda		P6		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	Totalt		P6		0,00

Tabell C2.2: Övervakning av utfall fördelade på typ av jordbruksverksamhet – KUMULATIVT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Dimension 2	Kumulativt 2014–2018
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övrig betande boskap		638 653,43
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övrig betande boskap	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	638 653,43
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övrig betande boskap	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Mjök		111 253,33
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Mjök	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	111 253,33
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Mjök	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Vin		0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Vin	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Vin	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övriga fleråriga grödor		127 093,14
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övriga fleråriga grödor	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	127 093,14
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övriga fleråriga grödor	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Trädgårdsodling		447 507,47
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Trädgårdsodling	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	447 507,47
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Trädgårdsodling	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Fröätare		0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Fröätare	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Fröätare	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt		1 672 915,47
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	1 672 915,47
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion		78 846,33

M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	78 846,33
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksgrödor		269 561,77
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksgrödor	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	269 561,77
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksgrödor	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)		0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övrig betande boskap		9,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övrig betande boskap	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	9,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övrig betande boskap	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Mjolk		8,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Mjolk	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	8,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Mjolk	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Vin		0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Vin	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Vin	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övriga fleråriga grödor		6,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övriga fleråriga grödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	6,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övriga fleråriga grödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Trädgårdsodling		23,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Trädgårdsodling	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	23,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Trädgårdsodling	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Fröätare		0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Fröätare	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00

M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Fröätare	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt		62,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	62,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion		6,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	6,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Jordbruksgrödor		10,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Jordbruksgrödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	10,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Jordbruksgrödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)		0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övrig betande boskap		24 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övrig betande boskap	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	24 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övrig betande boskap	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Mjolk		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Mjolk	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Mjolk	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Vin		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Vin	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Vin	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övriga fleråriga grödor		36 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övriga fleråriga grödor	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	36 000,00

M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Övriga fleråriga grödor	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Trädgårdsodling		60 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Trädgårdsodling	Belopp som anslagits för bidrag	60 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Trädgårdsodling	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Fröätare		36 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Fröätare	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	36 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Fröätare	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt		420 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	420 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion		36 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	36 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Belopp som anslagit för finansieringsinstrumentet i finansieringsavtalet	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksgrödor		228 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksgrödor	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	228 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Jordbruksgrödor	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övrig betande boskap		1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övrig betande boskap	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övrig betande boskap	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Mjolk		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Mjolk	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00

M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Mjolk	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Vin		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Vin	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Vin	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övriga fleråriga grödor		1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övriga fleråriga grödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Övriga fleråriga grödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Trädgårdsodling		3,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Trädgårdsodling	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	3,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Trädgårdsodling	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Fröätare		1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Fröätare	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Fröätare	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt		14,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt		14,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	14,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion		1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Kombinerad vegetabilie- och animalieproduktion	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Jordbruksgrödor		7,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Jordbruksgrödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	7,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Jordbruksgrödor	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Inte jordbrukssektor (livsmedelsindustri ...)	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00

Tabell C2.3: Övervakning av utfall fördelade på storlek – KUMULATIVT

Åtgärd	Delåtgärd	Indikator	Dimension 1	Dimension 2	Kumulativt 2014–2018
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	< 5 ha		7 083,85
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	< 5 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	7 083,85
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	< 5 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 5 ha till < 10 ha		116 243,57
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 5 ha till < 10 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	116 243,57
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 5 ha till < 10 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 50 ha		602 232,09
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 50 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	602 232,09
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 50 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 20 ha till < 50 ha		812 854,82
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 20 ha till < 50 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	812 854,82
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 20 ha till < 50 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt		1 672 915,47
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	1 672 915,47
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 10 ha till < 20 ha		134 501,14
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 10 ha till < 20 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	134 501,14
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 10 ha till < 20 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	< 5 ha		1,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	< 5 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	1,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	< 5 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 5 ha till < 10 ha		1,00

M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 5 ha till < 10 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	1,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 5 ha till < 10 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 50 ha		34,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	34,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 20 ha till < 50 ha		18,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 20 ha till < 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	18,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 20 ha till < 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt		62,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	62,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 10 ha till < 20 ha		8,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 10 ha till < 20 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	8,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 10 ha till < 20 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	< 5 ha		36 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	< 5 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	36 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	< 5 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 5 ha till < 10 ha		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 5 ha till < 10 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 5 ha till < 10 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 50 ha		72 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 50 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	72 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 50 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 20 ha till < 50 ha		264 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 20 ha till < 50 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	264 000,00

M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 20 ha till < 50 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt		420 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	420 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	Totalt	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 10 ha till < 20 ha		48 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 10 ha till < 20 ha	Totala offentliga utgifter för insatser som får stöd genom bidrag	48 000,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Totalt offentliga utgifter	>= 10 ha till < 20 ha	Totala offentliga utgifter för stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	< 5 ha		1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	< 5 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	1,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	< 5 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 5 ha till < 10 ha		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 5 ha till < 10 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 5 ha till < 10 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 50 ha		2,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	2,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 20 ha till < 50 ha		9,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 20 ha till < 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	9,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 20 ha till < 50 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt		14,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	14,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	Totalt	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 10 ha till < 20 ha		2,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 10 ha till < 20 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom bidrag	2,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	>= 10 ha till < 20 ha	Antal åtgärder/insatser som får stöd genom finansieringsinstrument	0,00

Tabell C2.4: Övervakning av insatser som får stöd rörande integration av tredjelandsmedborgare (ändrad artikel 14 i förordning 808/2014) – KUMULATIVT

Indikator	Prioritering	Fokusområde	Kumulativt 2014–2018
O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2A	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P2	2B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P3	3A	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P3	3B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4A	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P4	4C	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5A	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5C	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5D	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P5	5E	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6A	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6B	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter	P6	6C	0,00
O1 - Totalt offentliga utgifter			0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2A	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P2	2B	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P3	3A	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P3	3B	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P4	4A	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P4	4B	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P4	4C	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P5	5A	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P5	5B	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P5	5C	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P5	5D	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P5	5E	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P6	6A	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P6	6B	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd	P6	6C	0,00
O3 - Antal åtgärder/insatser som får stöd			0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P2	2A	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P2	2B	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P3	3A	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P3	3B	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P4	4A	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P4	4B	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P4	4C	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P5	5A	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P5	5B	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P5	5C	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P5	5D	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P5	5E	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P6	6A	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar	P6	6B	0,00

O12 - Antal deltagare i utbildningar	P6	6C	0,00
O12 - Antal deltagare i utbildningar			0,00

1.d) Tabell D: Framsteg mot målen

Godkända insatser

Prioritering	Fokusområde	Indikator	Åtgärd	Delåtgärd	Baserat på godkända insatser (kumulativt 2014–2018)
P2	2A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	M04	M04.1	42,00
P2	2B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	M04	M04.1	0,00
P2	2B	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	M06	M06.1	14,00
P3	3A	O4 - Antal jordbruksföretag/stödmottagare som fått stöd	M03		0,00
P3	3A	O9 - Antal företag som har deltagit i de system som fått stöd	M09		0,00
P3	3A	O9 - Antal företag som har deltagit i de system som fått stöd	M16	M16.4	0,00
P5	5B	O2 - Totalt investeringar	M04		0,00
P5	5B	O2 - Totalt investeringar	M07		0,00
P5	5C	O2 - Totalt investeringar	M04		0,00
P5	5C	O2 - Totalt investeringar	M06		0,00
P5	5C	O2 - Totalt investeringar	M07		0,00
P5	5C	O2 - Totalt investeringar	M08	M08.6	0,00

Realiserade mål

Prioritering	Fokusområde	Indikator	Dimension 1	Baserat på realiserade mål*
P1	1A	T1: Procentandel utgifter inom ramen för artiklarna 14, 15 och 35 i förordning (EU) nr 1305/2013 i förhållande till de sammanlagda utgifterna för landsbygdsprogrammet (fokusområde 1A)		0,02
P1	1B	T2: Sammanlagt antal samarbetsprojekt som fått stöd inom ramen för samarbetsåtgärden (artikel 35 i förordning (EU) nr 1305/2013) (grupper, nätverk/kluster, pilotprojekt...) (fokusområde 1B)		0,00
P1	1C	T3: Totalt antal deltagare som utbildats enligt artikel 14 förordning (EU) nr 1305/2013 (fokusområde 1C)		279,00
P2	2A	Antal jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A)		42,00
P2	2A	R1 / T4: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A)		7,24
P2	2B	R3 / T5: Procentandel jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för affärsutvecklingsplaner/investeringar för unga jordbrukare (fokusområde 2B)		2,41
P3	3A	R4 / T6: Procentandel jordbruksföretag som får stöd för deltagande i kvalitetssystem, lokala marknader och korta leveranskedjor, samt producentgrupper/producentorganisationer (fokusområde 3A)		0,00
P3	3B	R5 / T7: Procentandel jordbruksföretag som deltar i system för riskhantering (fokusområde 3B)		0,00
P4	4A	Skog eller annan trädbevuxen areal som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald (ha) (fokusområde 4A)		0,00
P4	4A	R6 / T8: Procentandel skog eller annan trädbevuxen areal som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald (fokusområde 4A)		0,00
P4	4A	Jordbruksmark som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald och/eller landskap (ha) (fokusområde 4A)		4 380,00
P4	4A	R7 / T9: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande som stöder biologisk mångfald och/eller landskap (fokusområde 4A)		22,32
P4	4B	Jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltning (ha) (fokusområde 4B)		12 795,00
P4	4B	R8 / T10: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltning (fokusområde 4B)		65,21
P4	4B	Skogsbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltning (ha) (fokusområde 4B)		0,00
P4	4B	R9 / T11: Procentandel skogsbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra vattenförvaltning (fokusområde 4B)		0,00

P4	4C	Jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (ha) (fokusområde 4C)		3 597,00
P4	4C	R10 / T12: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (fokusområde 4C)		18,33
P4	4C	Skogsbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (ha) (fokusområde 4C)		0,00
P4	4C	R11 / T13: Procentandel skogsbruksmark som omfattas av åtagande för att förbättra markskötsel och/eller förebygga jorderosion (fokusområde 4C)		0,00
P5	5A	R12 / T14: Procentandel bevattnad mark som ställs om till effektivare bevattningsystem (fokusområde 5A)		0,00
P5	5B	T15: Sammanlagda investeringar i energieffektivitet (fokusområde 5B)		
P5	5C	T16: Sammanlagda investeringar i produktion av förnybar energi (fokusområde 5C)		
P5	5D	R16 / T17: Procentandel djurenheter som berörs av investeringar i djurförvaltning som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak (fokusområde 5D)		
P5	5D	Jordbruksmark som omfattas av åtagande för att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak (ha) (fokusområde 5D)		0,00
P5	5D	R17 / T18: Procentandel jordbruksmark som omfattas av åtagande för att minska utsläppen av växthusgaser och/eller ammoniak (fokusområde 5D)		0,00
P5	5E	Jordbruks- och skogsbruksmark som omfattas av åtagande för att främja koldioxidbindning eller bevarande av kolsänkor (ha) (fokusområde 5E)		0,00
P5	5E	R20 / T19: Procentandel jordbruks- och skogsbruksmark som omfattas av åtagande som bidrar till koldioxidbindning och bevarande av kolsänkor (fokusområde 5E)		0,00
P6	6A	R21 / T20: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (fokusområde 6A)	män	0,00
P6	6A	R21 / T20: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (fokusområde 6A)	kvinnor	0,00
P6	6B	R22 / T21: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som omfattas av lokala utvecklingsstrategier (fokusområde 6B)		104,00
P6	6B	Nettobefolkning som drar nytta av förbättrade tjänster		0,00
P6	6B	R23 / T22: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som får ta del av förbättrade tjänster/infrastrukturer (fokusområde 6B)		0,00
P6	6B	R24 / T23: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (Leader) (fokusområde 6B)	män	0,00
P6	6B	R24 / T23: Arbetstillfällen som skapats i projekt som får stöd (Leader) (fokusområde 6B)	kvinnor	0,00

P6	6C	Nettobefolkning som drar nytta av förbättrade tjänster		3 210,00
P6	6C	R25 / T24: Procentandel av landsbygdsbefolkningen som får ta del av nya eller förbättrade tjänster/infrastrukturer (IKT) (fokusområde 6C)		11,32

1.e) Tabell E: Övervakning av övergångsbestämmelser – ÅRLIGT

Åtgärd	Åtgärd (kod) enligt förordning (EG) nr 1698/2005 (DM = avbruten åtgärd)	Totalt offentliga utgifter (euro)
M01	331, 111	0,00
M02	114, 115	0,00
M03	132, 133	0,00
M04	216, 121, 125, 123	0,00
M05	126	0,00
M06	112, 141, 311,312,313	0,00
M07	321, 322, 323	0,00
M08	221, 222, 223, 226, 227, 122, 123	0,00
M09	142	0,00
M10	214	-924,57
M11	214	0,00
M12	213, 224	0,00
M13	211, 212	0,00
M14	215	0,00
M15	225	0,00
M16	124	0,00
M19	411, 412, 413, 421, 431	0,00
	DM 113	0,00
	DM 131	0,00
	DM 341	0,00

1.f) Tabell F: Uppfyllande av indikatorer för resultatramen

Tabell F1: Indikatorer för resultatramen

Applicable	Prioritet	Indikator	Realiserade indikatorer för resultatramen (år {0})* (A)	Justering för tilläggsbetalningar (B)	Total public expenditure paid in 2019 and related to 2018 operations (A')	Adjustment top up paid in 2019 and related to 2018 operations (B')	Beräknad genomförandegrad (ÅR 2018)** (C)=[(A-B)+(A'-B')]/E	Delmål 2018 (från landsbygdsprogrammet) (D)	Mål 2023 (från landsbygdsprogrammet) (E)
X	P2	Summa offentliga utgifter P2 (euro)	2 016 277,62				28.55%	20%	7 062 920,00
X	P2	Antal jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för investeringar i omstrukturering eller modernisering (fokusområde 2A) + jordbruksföretag med stöd från ett landsbygdsprogram för affärsutvecklingsplaner/investeringar för unga jordbrukare (fokusområde 2B)	56,00				54.9%	20%	102,00
X	P3	Summa offentliga utgifter P3 (euro)	1 953 283,08				61.04%	20%	3 200 000,00
	P3	Antal jordbruksföretag som får stöd för deltagande i	0,00				0%		0,00

		kvalitetssystem, lokala marknader och korta leveranskedjor, samt producentgrupper (fokusområde 3A)							
	P3	Antal jordbruksföretag som deltar i system för riskhantering (fokusområde 3B)	0,00				0%		0,00
X	P4	Summa offentliga utgifter P4 (euro)	30 972 68 2,54	1 354 388,7 2			70.11%	50%	42 246 394,00
X	P4	Jordbruksmark som omfattas av åtagande som bidrar till biologisk mångfald (ha) (fokusområde 4A) + förbättrar vattenförvaltning (ha) (fokusområde 4B) + förbättrar markskötsel och/eller förebygger jorderosion (ha) (fokusområde 4C)	20 562,93				140.01%	78%	14 687,00
	P6	Antal insatser som får stöd för att förbättra grundläggande tjänster och infrastrukturer i landsbygdsområden (fokusområdena 6B och 6C)	0,00				0%		0,00
X	P6	Summa offentliga utgifter P6 (euro)	340 978,3 8				20.74%	15%	1 644 000,00

X	P6	Befolkning som omfattas av LAG-gruppen (fokusområde 6B)	29 489,00				102.87%	100%	28 666,00
---	----	---	-----------	--	--	--	---------	------	-----------

Note: Data and content of Tables F of the Annual Implementation Report on the achievement of milestones is linked with the last Rural Development Programme adopted by the Commission.

Tabell F2: Alternativa indikatorer för resultatramen

Applicable	Prioritering	Indikator	Realiserade indikatorer för resultatramen (år {0})* (A)	Justering för tilläggsbetalningar (B)	Beräknad genomförandegrad (ÅR 2018)** (C)=(A-B)/E	Delmål 2018 (från landsbygdsprogrammet) (D)	Mål 2023 (från landsbygdsprogrammet) (E)
X	P3	Number of operations in measure M04.2	13,00		52%	20%	25,00
X	P4	Total areal M13	14 315,48		99.76%	80%	14 350,00

Note: Data and content of Tables F of the Annual Implementation Report on the achievement of milestones is linked with the last Rural Development Programme adopted by the Commission.

1.g) Tabell G: Programspecifika indikatorer

Tabell G1: Tabell över specifika mål

RDP

Kod	Namn på målkategori	Fokusområde	Enhet	Målvärde 2023	Målvärde 2018	Kommentarer
T-AX01	T-AX01 Total investering	3A	euro	11 500 000,00	8 881 824,52	

AIR

Inga specifika målkategorier fastställs

Tabell G2: Tabell över specifika utfall

RDP

Kod	Namn, utfallsindikator	Åtgärd	Fokusområde	Enhet	Planerat utfall	Utfallsvärde 2018	Kommentarer
1	Antal insatser som främjar och utvecklar lokalt entreprenörskap	M19	6B	Antal	0,00	0,00	
2	Antal insatser som får stöd för icke-produktiva investeringar på jordbruksmark	M19	6B	Antal	0,00	0,00	
3	Antal insatser som får stöd för investeringar i lokala grundläggande tjänster för landsbygdsbefolkningen	M19	6B	Antal	0,00	0,00	
4	Antal insatser som får stöd för investeringar i infrastruktur för rekreations-/turiständamål	M19	6B	Antal	0,00	0,00	

AIR

Inga specifika utfallsindikatorer fastställs

2. FÖRKLARING

Prioritering/Fokusområde

P1: Främja kunskapsöverföring och innovation inom jord- och skogsbruk och på landsbygden
1A) Främja innovation, samarbete och utveckling av kunskap på landsbygden
1B) Stärka banden mellan jordbruk, livsmedelsproduktion och skogsbruk samt forskning och innovation, även för att få till stånd förbättrad miljöförvaltning och miljöprestanda
1C) Främja livslångt lärande och yrkesutbildning inom jord- och skogsbruk
P2: Förbättra jordbruksföretagens möjligheter att överleva och konkurrenskraft inom alla typer av jordbruk i alla regioner och främja innovativ jordbruksteknik och hållbar skogsförvaltning
2A) Förbättra jordbruksföretagens ekonomiska resultat och underlätta omstrukturering och modernisering av jordbruksföretagen särskilt i syfte att öka marknadsdeltagande och marknadsinriktning samt diversifiering av jordbruksverksamhet
2B) Underlätta inträdet i jordbrukssektorn för jordbrukare med tillräcklig kompetens och i synnerhet generationsskiften.
P3: Främja livsmedelskedjans organisation, inklusive bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter, djurskydd och riskhantering inom jordbruket
3A) Förbättra primärproducenternas konkurrenskraft genom att på ett bättre sätt integrera dem i livsmedelskedjan med hjälp av kvalitetssystem, skapa mervärde för jordbruksprodukter, säljfrämjande åtgärder på lokala marknader och inom korta leveranskedjor, producentgrupper och producentorganisationer samt branschorganisationer
3B) Stödja riskförebyggande insatser och riskhantering inom jordbruket
P4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket
4A) Återställa, bevara och förstärka den biologiska mångfalden, bland annat i Natura 2000-områden och i områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar och jordbruk med höga naturvärden, liksom de europeiska landskapens karaktär
4B) Förbättra vattenförvaltningen, inbegripet hanteringen av gödselmedel och växtskyddsmedel
4C) Förebygga markerosion och förbättra markskötseln
P5: Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidnsål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn
5A) Effektivisera vattenanvändningen inom jordbruket
5B) Effektivisera energianvändningen inom jordbruket och vid livsmedelsbearbetning
5C) Främja en hållbar samhällsekonomi genom att underlätta tillgången till och användningen av energi från förnybara källor och öka användningen av biprodukter, avfall, restprodukter och andra råvaror som inte är avsedda till livsmedel
5D) Minska jordbrukens utsläpp av växthusgaser och ammoniak
5E) Främja bevarande av kolsänkor och kolinbindning inom jord- och skogsbruk
P6: Främja social delaktighet, fattigdomsbekämpning och ekonomisk utveckling på landsbygden
6A) Främja diversifiering, skapande och utveckling av småföretag och arbetstillfällen.
6B) Främja lokal utveckling på landsbygden
6C) Öka tillgängligheten till, användningen av och kvaliteten på informations- och kommunikationsteknik på landsbygden.

Åtgärd/Delåtgärd

M01 – Kunskapsöverförings- och informationsåtgärder (artikel 14)
M1.1 – stöd till yrkesutbildnings- och kompetensutvecklingsåtgärder
M1.2 – stöd till demonstrations- och informationsåtgärder
M1.3 – stöd till kortvariga utbytesprogram avseende företagsledning inom jord- och skogsbruk samt gårdsbesök och fältvandringar
M02 – Rådgivningstjänster samt företagslednings- och avbyttjänster (artikel 15)
M2.1 – stöd till hjälp med att anlita rådgivningstjänster
M2.2 – stöd till inrättande av företagslednings- och avbyttjänster samt rådgivningstjänster inom jordbruket samt rådgivningstjänster inom skogsbruket
M2.3 – stöd till utbildning av rådgivare
M03 – Kvalitetssystem för jordbruksprodukter och livsmedel (artikel 16)
M3.1 – stöd till första deltagande i kvalitetssystem
M3.2 – stöd till informationsåtgärder och främjande åtgärder som genomförs av producentgrupper på den inre marknaden
M04 – Investeringar i fysiska tillgångar (artikel 17)
M4.1 – stöd till investeringar i jordbruksföretag
M4.2 – stöd till investeringar i bearbetning/marknadsföring och/eller utveckling av jordbruksprodukter
M4.3 – stöd till investeringar i infrastruktur för utveckling, modernisering eller anpassning av jordbruk och skogsbruk
M4.4 – stöd till icke-produktiva investeringar kopplade till uppnåendet av miljö- och klimatmål inom jordbruket
M05 – Återställande av produktionspotential inom jordbruket som skadats av naturkatastrofer och ekokatastrofer samt införande av lämpliga förebyggande åtgärder (artikel 18)
M5.1 – stöd till investeringar i förebyggande åtgärder som syftar till att minska konsekvenserna av sannolika naturkatastrofer, allvarliga klimathändelser och andra katastrofer
M5.2 – stöd till investeringar för återställande av jordbruksmark och produktionspotential inom jordbruket som skadats i samband med naturkatastrofer, allvarliga klimathändelser och andra katastrofer
M06 – Jordbruks- och affärsutveckling (artikel 19)
M6.1 – nyetableringsstöd för unga jordbrukare
M6.2 – nyetableringsstöd för annan verksamhet än jordbruksverksamhet på landsbygden
M6.3 – nyetableringsstöd för utveckling av småbruk
M6.4 – stöd till investeringar för att skapa och utveckla annan verksamhet än jordbruk
M6.5 – stöd till jordbrukare som får delta i ordningen för småbrukare och som permanent överlåter sitt jordbruksföretag till en annan jordbrukare
M07 – Grundläggande tjänster och förnyelse av samhällen på landsbygden (artikel 20)
M7.1 – stöd till utarbetande och uppdatering av planer för utveckling av kommuner och samhällen på landsbygden och deras grundläggande tjänster samt till skydd av och förvaltningsplaner för Natura 2000-områden och andra områden med högt naturvärde
M7.2 – stöd till investeringar som syftar till upprättande, förbättring eller utvidgning av alla typer av småskalig infrastruktur, inklusive investeringar i förnybar energi och energibesparing
M7.3 – stöd till bredbandsinfrastruktur, inklusive uppbyggnad, förbättringar och utökningar, passiv bredbandsinfrastruktur och tillhandahållande av åtkomst till bredband och e-förvaltning
M7.4 – stöd till investeringar för etablering, förbättring och utvidgning av grundläggande tjänster för landsbygdsbefolkningen, inklusive rekreation och kultur och relaterad infrastruktur

M7.5 – stöd till investeringar för offentligt bruk i infrastruktur för rekreatiönsändamål, turistinformation och småskalig turisminfrastruktur
M7.6 – Stöd till utredningar och investeringar i samband med underhåll, restaurering och uppgradering av natur- och kulturarvet i landsbygdssamhällen, på landsbygden och i områden med högt naturvärde, inklusive socioekonomiska aspekter samt åtgärder för att öka miljömedvetenheten
M7.7 – stöd till investeringar som är inriktade på omlokalisering av verksamheter och ombyggnader av byggnader eller andra inrättningar som ligger i eller i närheten av landsbygdssamhällen och som syftar till att förbättra livskvaliteten eller att förbättra det berörda landsbygdssamhällets miljöprestanda
M7.8 – Övriga
M08 – Investeringar i utveckling av skogsområden och förbättring av skogars livskraft (artiklarna 21–26)
M8.1 – Stöd till beskogning och skapande av skogsmark
M8.2 – stöd till etablering och underhåll av trädjordbrukssystem
M8.3 – stöd till förebyggande av skogsskador till följd av skogsbränder, naturkatastrofer och andra katastrofer
M8.4 – stöd till återställande av skog som skadats till följd av skogsbränder, naturkatastrofer och andra katastrofer
M8.5 – stöd för investeringar som förbättrar skogsekosystemers återhämtningsförmåga och miljövärde
M8.6 – stöd till investeringar i skogsbruksmetoder och i bearbetning, mobilisering och marknadsföring av skogsbruksprodukter
M09 – Inrättande av producentgrupper och producentorganisationer (artikel 27)
M9.1 – inrättande av producentgrupper och producentorganisationer inom jordbruks- och skogsbrukssektorn
M10 – Miljö- och klimatvänligt jordbruk (artikel 28)
M10.1 – stöd till miljö- och klimatvänligt jordbruk
M10.2 – stöd till bevarande och hållbar användning och utveckling av genetiska resurser i jordbruket
M11 – Ekologiskt jordbruk (artikel 29)
M11.1 – stöd till övergång till ekologiska odlingsmetoder
M11.2 – stöd till bibehållande av ekologiska odlingsmetoder
M12 – Stöd inom ramen för Natura 2000 och ramdirektivet om vatten (artikel 30)
M12.1 – betalning av ersättning till jordbruksområden inom Natura 2000
M12.2 – betalning av ersättning till skogsbruksområden inom Natura 2000
M12.3 – betalning av ersättning till jordbruksområden som ingår i förvaltningsplaner för avrinningsdistrikt
M13 – Stöd till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar (artikel 31)
M13.1 – betalning av ersättning till jordbruk i bergsområden
M13.2 – betalning av ersättning till andra områden med väsentliga naturliga begränsningar
M13.3 – betalning av ersättning till andra områden med särskilda begränsningar
M14 – Djurens välbefinnande (artikel 33)
M14.1 – stöd till djurens välbefinnande
M15 – Tjänster för miljö- och klimatvänligt skogsbruk samt skogsskydd (artikel 34)
M15.1 – Betalning för åtaganden om miljö- och klimatvänligt skogsbruk
M15.2 – stöd till skydd och främjande av skogsgenetiska resurser
M16 – Samarbete (artikel 35)
M16.0 – Övriga

M16.1 – stöd till inrättande och drift av operativa grupper, inom det europeiska innovationspartnerskapet för produktivitet och hållbarhet inom jordbruket
M16.2 – stöd till pilotprojekt och stöd till utveckling av nya produkter, metoder, processer och tekniker
M16.3 – (övrigt) samarbete som bedrivs mellan små aktörer för att utveckla gemensamma arbetsprocesser och dela anläggningar och resurser samt för utveckling och/eller marknadsföring av turisttjänster
M16.4 – stöd till horisontellt och vertikalt samarbete mellan aktörer i försörjningskedjan för att inrätta och utveckla korta leveranskedjor och lokala marknader, samt stöd till verksamheter i ett lokalt sammanhang som främjar utvecklingen av korta leveranskedjor och lokala marknader
M16.5 – stöd till gemensamma åtgärder för begränsning av och anpassning till klimatförändringar, samt stöd till gemensamma angreppssätt när det gäller miljöprojekt och pågående miljöarbete
M16.6 – stöd till samarbete mellan aktörer i försörjningskedjan inom hållbart tillhandahållande av biomassa för användning i livsmedel och energiproduktion och industriprocesser
M16.7 – stöd till lokala utvecklingsstrategier som verkar utanför den lokala utvecklingen inom Leader
M16.8 – stöd till upprättande av skogsbruksplaner eller likvärdiga instrument
M16.9 – stöd till diversifiering av verksamheterna inom jordbruket till verksamhet med anknytning till hälso- och sjukvård, social integration, jordbruk med stöd från lokalsamhället samt utbildning i fråga om miljö och livsmedel
M17 – Riskhantering (artikel 36)
M17.1 – Premier för skörde-, djur- och växtförsäkringar
M17.2 – Gemensamma fonder för ogynnsamma väderförhållanden, djur- och växtsjukdomar, skadedjursangrepp och miljöolyckor
M17.3 – Inkomststabiliseringsverktyg
M18 – Finansiering av kompletterande nationellt direktstöd för Kroatien (artikel 40)
M18 – Finansiering av kompletterande nationellt direktstöd för Kroatien
M19 – Stöd till Leader-program för lokalt ledd utveckling (CLLD) (artikel 35 i förordning 1303/2013)
M19.1 – Förberedande stöd
M19.2 – Stöd till genomförande av insatser inom den lokalt ledda utvecklingsstrategin
M19.3 – Förberedelser inför och genomförande av samarbetsverksamhet i den lokala aktionsgruppen
M19.4 – Stöd till löpande kostnader och ledningsfunktioner
M20 – Tekniskt stöd till medlemsstaterna (artiklarna 51–54)
M20.1 – Stöd till tekniskt stöd (annat än inom ramen för det nationella landsbygdsnätverket)
M20.2 – stöd till inrättande och drift av det nationella nätverket för landsbygdsutveckling
M113 – Förtidspension
M131 – Normer som ska uppfyllas enligt gemenskapslagstiftningen
M341 – Kompetensutveckling, ledningsfunktioner och genomförande

Utvärderarnas andra delrapport per 31.12.2018

Ålands strukturfondsprogram perioden 2014-2020

Jukka Teräs, Anna Lundgren and Viktor Salenius

Nordregio

Mariehamn 23 maj 2019

Bilaga 7

Utvärderingens syfte och genomförande

- Ålands strukturfondsprogram "Entreprenörskap och kompetens" är koncentrerat till två insatsområden "Entreprenörskap och innovation" (Eruf) och "Delaktighet och kompetens" (ESF).
- Målet med utvärderingen är att förbättra kvaliteten i programmets genomförande, samt att bedöma dess resultat och effekter.
- Utvärderingen har genomförts januari- april 2019.

Uppdraget

- Utvärdering av insatsernas inverkan på de resultatmål för sysselsättning, omsättning och förädlingsvärde som är uppsatta i programmet.
- Fördjupande tema i den andra delutvärderingen: Finansieringinstrumentet Riskkapitalfonden.
- Utvärderingen utgår från den sk interventionslogiken och har kompletteras med introduktionen av ett teoribaserat förhållningssätt (fördjupas i slututvärderingen).
- Utvärderingen baseras på kvantitativa och kvalitativa metoder och består av:
 - Analys av data och statistik från offentliga myndigheter
 - Intervjuer med representater för programorganisationen, riskkapitalfonden, projektägare och portföljbolag.

Utvärderingsrapportens innehåll

- Sammanfattning av slutsatser /Summary of conclusions
- Uppdragets syfte, metodik och logik
- Omvärldsanalys
- Finansiellt genomförande och indikatoruppföljning
- Halvtidsbedömning av strukturfondsprogrammets genomförande
- Slutsatser
- Rekommendationer

Finansiellt genomförande och indikatoruppföljning

- Totalt har 5 projekt beviljats medel från Eruf (motsvarande 4 644 349 euro) och 16 projekt från ESF (motsvarande 4 927 670 euro). Därutöver har tekniskt stöd till Näringsavdelningen/ Ålands landskapsregering beviljats.
- För finansieringsinstrumentet riskkapitalfonden som finansieras från Eruf (tematiskt mål 1 nedan) har medlen ännu inte förbrukats i takt med programtiden.

Tabell 9: Utfall i budgeterad och utbetald finansiering per tematiskt mål (situation 31.12.2018)

	Tematiskt mål	Budgeterat	Beslutat 2018-12-31	Beslutat %	Utbetalt 2018-12-31	Utbetalt %
01	Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	3 716 060,00	1 760 764,90	47,38%	1 005 138,87	27,05%
03	Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, jordbrukssektorn (för EJFLU) och fiske- och vattenbrukssektorn (för EHFF)	929 016,00	930 183,00	100,13%	429 292,56	46,21%
08	Främja hållbar sysselsättning av god kvalitet och stödja arbetskraftens rörlighet	1 283 884,00	1 268 059,60	98,77%	778 701,28	60,65%
09	Främja social inkludering och bekämpa fattigdom och diskriminering	1 000 856,00	1 010 186,20	100,93%	257 728,85	25,75%
10	Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande	2 719 544,00	2 649 424,60	97,42%	797 234,00	29,31%

Resultatindikatorer

Resultatindikator	Utgångsvärde	Mål (2023)	Resultat 2016 (senast möjliga år)
Förädlingsvärde per arbetstimme för valda branscher (€)	41,9 (2009)	54,2	43,0
Förändrad omsättning i SMF (€)	1 255 434 000 (2012)	1 405 022 000	1 400 561 000
Förändrad sysselsättning (anställda) i SMF	6 069 (2012)	6 200	5 567

Utfallsindikatorer Eruf, exempel

- Flertalet utfallsindikatorer nås eller överträffas, exempelvis antal företag som får stöd.
- De mål som släpar efter handlar om riskkapitalfonden, exempelvis Antal företag som får annat stöd än bidrag (Mål 20/ utfall 7) och Privata investeringar som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt, och införande av miljöledningssystem och energieffektivisering.

Tabell 7 i rapporten

Utfallsindikatorer ESF, exempel

- Flera utfallsindikatorer för ESF nås och enstaka överträffas, dock nås inte alla.
- Exempel på indikatorer, svåra att nå eller mäta:
 - Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärder. (Mål 35/ rapporterat 9)
 - Antal deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd (Mål 100/ rapporterat 0)

Tabell 8 i rapporten

Intervjuer

- Nordregio genomförde under januari – mars 2019 intervjuer med programförvaltningen, fyra projektägare varav en intervju med riskkapitalfonden, samt tre intervjuer med portfölj företag med finansiering från riskkapitalfonden.
- Intervjuerna visade att:
 - såväl programförvaltningen som de projekt som beviljats medel löper på enligt plan,
 - att informationen från programförvaltningen gällande redovisning av indikatorer kan förtydligas,
 - att flera bedömer att riskkapitalfonden kommer att ha svårigheter att hinna förbruka medlen på ett professionellt sätt före programtiden löper ut.

Sammanfattande slutsatser

- Strukturfondsprogrammet som innefattar innovativa och inkluderande projekt är på god väg att nå programmålen.
- Indikatoruppföljningen tyder på att programmet i allt väsentligt har goda möjligheter att nå sina mål.
- Den breda ansatsen i Eruf med profilprojekt som når många har slagit särskilt väl ut.
- För vissa indikatorer inom ESF finns tecken på svårigheter att nå måluppfyllelse.
- Indikatoruppföljningen för Eruf och ESF är delvis svår, dels pga makroekonomiska faktorer, dels att några av indikatorerna är svåra att mäta.
- För det åländska finansieringsinstrumentet (riskkapitalfonden) krävs ytterligare insatser för att investera de resterande ca 80% av medlen på ett klokt sätt.
- Sammantaget bedöms såväl programadministration som projektstyrning tillfredsställande.

Rekommendationer

Genomförande och uppföljning

- Tydligare information och rådgivning till projektägarna gällande uppföljning.
- Mer fokus på indikatorer: se över indikatorernas målnivåer samt förtydliga indikatorbeskrivningarna.
- Konsekvent fokus på att korta ledtider för utbetalning till projektägare.
- Dra nytta av projektens interna styrgrupper för att underlätta genomförande och minska sårbarhet vid projektimplementering.
- Dra lärdom av erfarenheter ang. IT-stöd för programimplementering inför nästa programperiod.

Rekommendationer

Risikkapitalfonden

- Höj investeringstakten för att förebygga tidsbrist i slutet av programperioden.
- Intensifiera dialogen och samarbetet mellan Landskapsregeringen och Åland utvecklings AB för att öka den gemensamma förståelsen för vilka insatser som krävs för att investera kvarstående resurser på ett professionellt sätt.
- Öka medvetenheten och acceptansen för att risikkapitalverksamhet innefattar risktagande (ca 1-3 av 10 lyckas).
- Fördjupa lärandeprocessen på Åland kring risikkapitalfonden och lär av andra risikkapitalbolag, framförallt i Finland och Sverige. Lärandeseminarium inom ramen för utvärderingsprocessen planeras hösten 2019.

Ålands strukturfonds- program 2014–2020

Utvärderarnas andra delrapport per 31.12.2018

Jukka Teräs, Anna Lundgren & Viktor Salenius

NORDREGIO REPORT 2019:7

Ålands strukturfonds- program 2014–2020

Utvärderarnas andra delrapport per 31.12.2018

Jukka Teräs, Anna Lundgren & Viktor Salenius

NORDREGIO REPORT 2019:7

Ålands strukturfondsprogram 2014–2020
Utvärderarnas andra delrapport per 31.12.2018

Nordregio Report 2019:7

ISBN: 978-91-87295-72-0

ISSN: 1403-2503

© Nordregio 2019

Nordregio
P.O. Box 1658
SE-111 86 Stockholm, Sweden
nordregio@nordregio.org
www.nordregio.org
www.norden.org

Analyses and text: Jukka Teräs, Anna Lundgren & Viktor Salenius

Coverphoto: Elvind Saetre

Nordregio

is a leading Nordic and European research centre for regional development and planning, established by the Nordic Council of Ministers in 1997. We conduct solution-oriented and applied research, addressing current issues from both a research perspective and the viewpoint of policymakers and practitioners. Operating at the international, national, regional and local levels, Nordregio's research covers a wide geographic scope, with an emphasis on the Nordic and Baltic Sea Regions, Europe and the Arctic.

The Nordic co-operation

Nordic co-operation is one of the world's most extensive forms of regional collaboration, involving Denmark, Finland, Iceland, Norway, Sweden, and the Faroe Islands, Greenland, and Åland. *Nordic co-operation* has firm traditions in politics, the economy, and culture. It plays an important role in European and international collaboration, and aims at creating a strong Nordic community in a strong Europe. *Nordic co-operation* seeks to safeguard Nordic and regional interests and principles in the global community. Common Nordic values help the region solidify its position as one of the world's most innovative and competitive.

The Nordic Council of Ministers

is a forum of co-operation between the Nordic governments. The Nordic Council of Ministers implements Nordic co-operation. The prime ministers have the overall responsibility. Its activities are co-ordinated by the Nordic ministers for co-operation, the Nordic Committee for co-operation and portfolio ministers. Founded in 1971.

The Nordic Council

is a forum for co-operation between the Nordic parliaments and governments. The Council consists of 87 parliamentarians from the Nordic countries. The Nordic Council takes policy initiatives and monitors Nordic co-operation. Founded in 1952.

Stockholm, Sweden, 2019

Innehållsförteckning

Förord	6
1. Sammanfattning av slutsatser	7
2. Summary of conclusions	9
3. Uppdragets syfte, metodik och logik	11
3.1. Utvärderingens syfte och metodik.....	11
3.2. Programmets sammanhang (interventionslogik).....	12
3.3. Teoribaserad utvärdering.....	12
4. Omvärldsanalys	14
5. Finansiellt genomförande och indikatoruppföljning	19
5.1. Finansiellt genomförande.....	19
5.2. Indikatorer och uppföljning.....	21
5.3. Finansieringsinstrumentet "Offentligt riskkapital".....	25
6. Halvtidsbedömning av strukturfondsprogrammets genomförande	28
6.1. Generell bedömning av programmets genomförande.....	28
6.2. Bedömning av projektens genomförande och dess möjligheter att uppnå de övergripande programmålen.....	30
6.3. Bedömning av tematiska mål och investeringsprioriteringar.....	32
6.4. Genomförande av finansieringsinstrumentet "Offentligt riskkapital".....	34
6.5. Övriga synpunkter.....	36
7. Slutsatser	37
8. Rekommendationer	39
Referenser	40
Bilaga 1: Teoribaserad utvärdering	41
Bilaga 2: Intervjulist	42

Förord

Den här rapporten innehåller andra delrapport per 31.12.2018 av utvärderingen av de europeiska regional- och socialfondernas gemensamma operativa program på Åland för perioden 2014–2020. Bakom programmet står två olika EU-fonder med delvis olika krav på de av programmet (med-) finansierade verksamheterna. De förenas dock i ambitionen att i enlighet med Unionens övergripande mål om smart och hållbar tillväxt för alla utveckla och stärka företagande, innovations-

kapacitet, social integration, arbetsmarknad och miljö på Åland.

(Kompletteras efter att Övervakningskommittén behandlat delrapporten.)

Stockholm 24.4.2019

Jukka Teräs,
Senior Research Fellow, Nordregio

1. Sammanfattning av slutsatser

Det åländska programmet "Entreprenörskap och kompetens" godkändes i december 2014 av Europeiska kommissionen. Programmet fokuserar på två insatsområden "Entreprenörskap och innovation" (Eruf) och "Delaktighet och kompetens" (ESF). Programmets målsättning är att utveckla kunskapen och förbättra kompetensen inom arbetslivet, öka sysselsättningen, produktiviteten och innovationskapaciteten, att förnya och diversifiera det åländska näringslivet och att bidra till ett välutbildat, jämställt och aktivt inkluderande samhälle. Finansieringen uppgår till sammanlagt 10 049 000 euro varav 2 322 538 euro kommer från Eruf och 2 701 967 euro från ESF. Ytterligare 5 025 500 euro finansieras med nationella medel. Finansiering från det privata näringslivet är uppskattat till drygt två miljoner. Dessa siffror innefattar även en justering i programbeloppet under slutet av våren 2017, varvid det tillskötts extra medel om 29 000 euro EU-medel i ESF och det beslöts om vissa interna omfördelningar mellan investeringsprioriteringarna.

Strukturfondsprogrammet har "rullat på" ytterligare två år efter den senaste utvärderingen ägde rum under våren 2017. Projektmedlen är i stort sett fördelade, med undantag av riskkapitalfondens investeringar i portfölj företag. Utbetalningsprocessen har också tagit fart, med 35% av projektstödpengarna utbetalda per den 31 december 2018.

Programmet är på rätt väg när det kommer till att nå programmålen, och både Eruf och ESF innefattar innovativa och inkluderande projekt och aktiviteter som bidrar till att nå målen. Indikatoruppföljningen tyder på att Strukturfondsprogrammet på Åland allt väsentligt har goda möjligheter att nå sina mål. För vissa indikatorer inom ESF finns tecken på svårigheter att nå målfyllelse. Samtidigt måste man dock tillägga att några av indikatorerna är komplexa, och ger inte alltid en fullständig helhetsbild av projektresultaten i relation till de uppsatta målen. Intervjuerna med projektägare och med programförvaltningen

har därför varit viktiga för att komplettera utvärderingen.

Strukturfondsprogrammet på Åland, speciellt Eruf-delen, har bistått med stöd till flera "profilprojekt" som vänder sig till en bred målgrupp och med förmåga att samla en stor mängd åländska företag och andra aktörer. Med tanke på inklusiviteten i programmet ser den valda strategin ut att ha lyckats bra hittills. Programmet har redan nu nått en bred kategori av aktörer - ett resultat som skulle ha varit svårt att uppnå med enbart projekt som drivs av enskilda företag och organisationer med fokus på enstaka nischprodukter eller service.

Det åländska finansieringsinstrumentet (riskkapitalfonden) har hittills tagit tio styrelsebeslut på investeringar utav vilka sju är investeringsbeslut (betalt aktiekapital). Investeringsbeslut, tillsammans med förvaltningsarvodet, omfattar bara ungefär 20 % av de tre miljoner euro som har reserverats för företag med medel ur riskkapitalfonden. Man kan ifrågasätta realismen i att investera 100 % av medlen reserverade i riskkapitalfonden före slutet av programperioden utan att vidta ökade åtgärder i marknadsföring av det finansiella instrumentet och ett ökat antal fördjupade förhandlingar med potentiella portföljbolag. Villkoren som ges för det finansiella instrumentet spelar också en väsentlig roll - ett vanligt banklån med låg ränta kan visa sig vara ett mer lockande alternativ för många företag. Det finns ett tydligt behov för ytterligare kommunikation och en fördjupad lärandeprocess för att öka investerings-takten inom det finansiella instrumentet.

Stödmottagarna verkar i stort sett vara nöjda med programmets förvaltning av Ålands landskapsregering, vilket påvisar professionell programförvaltning och tillfredsställande serviceattityd. En del av stödmottagarnas representanter anser dock att informationsspridningen kunde vara ännu mer tydlig och intensiv.

Projektstyrningen i projekten har i stort sett varit professionell och effektiv - men det finns stora skillnader mellan projektägarna när det gäl-

ler förståelse av strukturfondsprogrammets syfte och karaktär, erfarenhet av att styra EU-finansierade projekt, och förmåga att reagera snabbt och effektivt vid förändringar i projektbemanningen.

De genomförda förenklingarna i programgenomförandet (förenklade kostnadsmodellen, schablonkostnaderna uträknat på de direkta personalutgifterna, möjligheten att tillämpa klumpsumma och enhetskostnader/ESF) har välkomnats som positiva element inom projektförvaltningen.

Nordregio rekommenderar angående programmens genomförande och uppföljning:

- Tydligare information och rådgivning till projektägarna gällande uppföljning samt i hur man ska redovisa indikatorer och måluppfyllelse. Det är viktigt att satsa ytterligare på effektiv och intensiv kommunikation med projektägare, också efter projektstart.
- Mer fokus på indikatorer: har några indikatorer målsättningar som är (för) lågt/(för) högt satta? Finns det indikatorer där förändrade makroekonomiska förutsättningar har förändrat syn på målsättningarna? Finns det indikatorer där beskrivningar kunde förtydligas?
- Konsekvent fokus på korta ledtider för utbetalning till projektägare
- Fullt utnyttjande av interna styrgrupper hos projekten för att effektivisera projektimplementeringen men också för att minska risk för kompetenstapp vid t ex organisationsförändring eller personalförändring.
- Dra lärdom av erfarenheter 2014–2020 ang. inrättande av IT-stöd och ge även feedback till EU-kommissionen. Finns det någonting vi kan göra

med tanke på följande programperiod så att samma IT problem inte skall upprepas?

Nordregio rekommenderar angående det finansiella instrumentet riskkapitalfonden:

- Höja investeringstakten så att tidsbrist mot slutet av programperioden inte gör det för svårt att investera det utsatta 3 miljoner euro och fortfarande upprätthålla en professionell analys- och förhandlingsprocess.
- Fördjupa lärandeprocessen snarast vad gäller det finansiella instrumentet. Man bör fortsätta lära av andra riskkapitalbolag speciellt i Finland och i Sverige, Ett lärande seminarium kommer att hållas under (början av) hösten 2019 inom ramen av utvärderingsprocessen.
- Information & kommunikation angående det finansiella instrumentet bör ännu intensifieras.
- Öka medvetenheten och godkännandet för viss risk med riskkapitalverksamheten. Trots höga förväntningar är det normalt att alla investeringar inte ger önskad framgång.
- Öka ytterligare intensiteten i samarbete och dialog mellan Landskapsregeringen på Åland och Åland Utvecklings AB för att bidra till den gemensamma förståelsen av de åtgärder som krävs för att kunna investera de kvarstående resurser under programperiodens tidsfrist på ett professionellt sätt.
- För att förbereda ev. finansiellt instrument under programperioden 2021–2027: Studera noggrant själva produkten "finansiellt instrument" och villkor för finansieringsinstrument; hur skulle man kunna revidera produkten för att den skulle vara ännu mer attraktiv på Åland under 2021–2027?

2. Summary of conclusions

The European Commission approved on 17 December 2014 the "Entrepreneurship and competence" Structural Fund Programme for the Åland Islands. The Programme is built on two major themes: "Entrepreneurship and innovation" (ERDF) and "Inclusivity and competence" (ESF). The Programme aims to develop know-how and enhance work life competences; to increase employment, productivity, and innovation capacity; to transform and diversify the economy of the Åland Islands; and to empower a well-educated, equal and actively inclusive society. The total funding of the Programme is €10,049,000, whereof €2,322,538 is ERDF funding, €2,701,967 is ESF funding, and €5,025,500 is national funding. Funding by the private sector is estimated at slightly over two million euros. These figures incorporate the adjustment in the Programme funding made in late spring 2017: €29,000 in EU-derived ESF funding was added to the original amount and there were some subsequent internal reallocations between the investment priorities of the Programme.

Two years have elapsed in the Programme since the first mid-term review was undertaken in spring 2017. The available funds have by and large been allocated, with the exception that the public Venture Capital fund has invested only a portion of its designated funding. The payment process has also started up: 35% of the transfers to projects had been completed as of 31 December 2018.

Follow-up on indicators suggests that the Programme is well on track to reach its objectives, fuelled by innovative and inclusive projects within both the ERDF and ESF focus-areas. Some ESF indicator values are displaying signs that it will be difficult to reach completion of targets. That being said, many of the indicators are inter-related and complex and may not always present a fully coherent overview of Programme impact. Interviews with the managing authority and with project managers during the review process therefore make up a crucial complement to Programme evaluation.

The Structural Fund Programme in Åland, particularly its ERDF-tranche, has supported several

"profile projects" that target a wide audience and have the capacity to bring together a big group of Åland-based companies and other stakeholders. This strategy seems to have succeeded well in ensuring the inclusivity aspect of the Programme. The latter has already reached a wide array of actors – an outcome that may not have been attainable if supporting only projects driven by standalone enterprises that focus on singular, niche products and services.

The board of the financial instrument in Åland (the public Venture Capital fund) has taken ten decisions so far, seven of which are decisions to make equity investments in companies. The combined total of the investment decisions and fund management fees amounts to only about 20% of the designated funding to be invested in companies. It may not be realistic to expect that all funds will have been allocated on time by the end of the investment period – unless measures are taken to increase market outreach of the financial instrument as well as the volume of serious negotiations with prospective portfolio companies. The conditions attached to investments and loans by the financial instrument may also prove a decisive factor – a normal bank loan with a low interest rate often becomes the more appealing alternative for companies. There is a clear need for increased communication and a deepened learning process in order to step up the pace of investments made by the public Venture Capital fund.

The beneficiaries come across as generally satisfied with the Programme management efforts undertaken by the Government of Åland. The testimonials suggest that the administration of the Programme is professional in nature and that the service mentality vis-à-vis the beneficiaries is satisfactory. Some of the interviewed beneficiaries point out, however, that the spread of information relating to the Programme could be made even clearer and more intensive.

Project management within the beneficiary organisations has been generally professional and efficient in nature – but there seem to be significant divergences between the different project

managers in their level of understanding of the aim and character of the Structural Fund Programme, their prior experience in managing EU-financed projects, and their capacity for quick and agile responses to project team changes.

The efforts in streamlining Programme implementation (streamlined funding framework, template calculations based directly on the labour costs, the option to deal in lump sum payments and unit costs/ESF) have been welcomed as positive developments of the Programme's administrative process.

Nordregio recommends with regard to Programme implementation and follow-up:

- Clearer instructions and support to project managers regarding indicator reporting and follow-up of Programme progress. It remains important to increase the efficiency and intensity of communication with project managers, including after the launch of a project.
- Increased focus on indicators: Have any indicator target values been set too low/too high? Has the outlook on progress changed for any indicator due to changes in macroeconomic circumstances? Are there any indicator descriptions that require clarification?
- Consistent efforts to keep the turnaround time on payments to beneficiaries as short as possible.
- Making full use of intra-project steering committees as a means to streamline and improve project implementation as well as to decrease the risk of losing valuable experience and knowledge in case of personnel transition or organizational restructuring.

- Learning from the experiences of the 2014–2020 Programme Period by increasing the IT support capacity and giving feedback on IT systems to the EU Commission. What can be done to avoid repeating previous IT complications?

Nordregio recommends with regard the financial instrument i.e. the public Venture Capital fund:

- Exploring the possibilities to speed up the Venture Capital investment process – but maintaining at the same time the professional analysis and negotiation process
- Giving due consideration to and raising awareness of the fact that Venture Capital investment processes are time-consuming compared to, for example, normal business development funding.
- A deepened learning process about Venture Capital, by way of measures such as the seminar event to be held in autumn 2019 in Åland.
- Intensify the dialogue between Landskapsregeringen på Åland and Åland Utvecklings AB to increase the common understanding about the financial instrument
- Further intensifying communication and information sharing about the financial instrument.
- Comprehensive analysis of the product, rationale, and funding conditions attached to the of the current financial instrument, as a means to revise it and ensure the attractiveness of a potential financial instrument included in the 2021–2027 Programme Period.

3. Uppdragets syfte, metodik och logik

3.1 Utvärderingens syfte och metodik

Det överordnade målet med andra halvtidsutvärderingen är enligt anbudsunderlaget att utvärdera de enskilda insatsernas inverkan på de resultatmål för sysselsättning, omsättning och förädlingsvärde som är uppsatta för de särskilda mål som delfinansieras av regionalfonden (Eruf). Utvärderingen som baseras på kvantitativa och kvalitativa metoder består av analys och utvärdering av information som samlats in från offentliga myndigheter, bl.a. offentlig statistik som jämförs med de i programmet fastställda indikatorerna och målvärdena. Analysen kompletteras med intervjuer med representanter från programorganisationen och med projektägare.

Tabell 1 visar ett sammandrag av Strukturfonnsprogrammet på Åland.

Metodik

Utvärderingsprocessen utgör tillsammans med förvaltningsmyndighetens uppföljningssystem en helhet som stöder varandra i utvecklingen av programgenomförandet så att programmets resultat och effekter i så hög grad som möjligt skall bidra till programmets övergripande målsättningar. Utvärderingsresultatet kommuniceras i utvärderingsrapporterna samt genom lärandeprocessen och -dialogen.

Utvärderingen innefattar en bakgrundsanalys av programområdet med utgångspunkt i utvärderingsuppdraget, resultatanalys av projekten, resultatanalys av förvaltningen och programmet som helhet, och en övergripande effektanalys enligt beskrivning i anbudsunderlaget.

Tabell 1: Strukturfonnsprogrammet på Åland, sammandrag

Prioriterat område	Fond	Unionens stöd (i euro)	Proportion av unionens totala stöd till det operativa programmet	Tematiskt mål	Gemensamma och programspecifika resultatindikatorer för vilka ett mål har fastställts
1	ERDF	2 322 538	46.2%	01 – Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation 03 – Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, jordbrukssektorn (för EJFLU) och fiske- och vattenbrukssektorn (för EHFF)	[6, 4, 5]
2	ESF	2 502 142	49.8%	08 – Främja hållbar sysselsättning av god kvalitet och stödja arbetskraftens rörlighet 09 – Främja social inkludering och bekämpa fattigdom och diskriminering 10 – Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande	[CR01, CR02, CR06, 05, 01, 03, CR03, CR07, CR05, 04]
3	ESF	199 820	4,00%	1 – Tekniskt stöd	

3.2 Programmets sammanhang (interventionslogik)

Utvärderingen utgår ifrån den så kallade "interventionslogiken" som visualiserar hur man rent logiskt menar att valda interventioner kan och skall påverka situationen inom programområdet. I interventionslogikens orsakskedja inleds hierarkin av indikatorer med insatserna, dvs. med de finansiella och/eller administrativa resurser som skall bidra till programmets olika projekt och verksamheter i syfte att nå de operativa eller åtgärdsrelaterade målen. Styrdokumentet/guiden från kommissionen¹ har använts för att genomföra utvärderingen i enlighet med kommissionens riktlinjer om utvärdering och övervakning.

Interventionslogiken framlades i detalj i den första utredningsrapporten. Figur 1 nedan sammanfattar interventionslogiken.

Ålands strukturffondsprogram innehåller tre olika prioriteringar:

Prioritering 1: ERDF forskning, teknisk utveckling och innovation

01 – Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation

03 – Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, jordbrukssektorn (för EJFLU) och fiske- och vattenbrukssektorn (för EHFF)

Prioritering 2: ESF

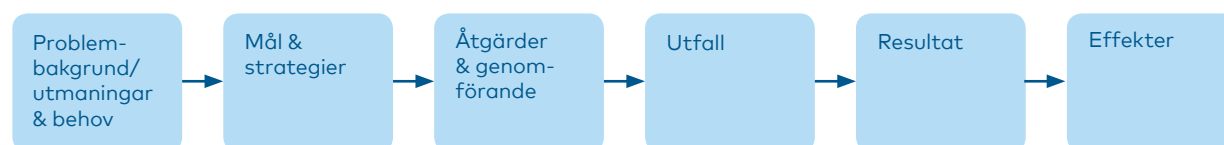
08 – Främja hållbar sysselsättning av god kvalitet och stödja arbetskraftens rörlighet

09 – Främja social inkludering och bekämpa fattigdom och diskriminering

10 – Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande

Prioritering 3: ESF Teknisk stöd

Figur 2 (nästa sida) illustrerar interventionslogiken av Ålands strukturffondsprogram.

Figur 1: Interventionslogik.

¹ http://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/evaluations-guidance-documents/2013/the-programming-period-2014-2020-guidance-document-on-monitoring-and-evaluation-european-regional-development-fund-and-cohesion-fund

3.3 Teoribaserad utvärdering

Enligt "Utvärdering av strukturffondsprogram 'Entreprenörskap och kompetens' för landskapet Åland för perioden 2014–2020" (Anbud till Ålands landskapsregering, december 2016) ska en kompletterande analys av programindikatorerna genomföras så att bedömning av validiteten av uppgifterna kan göras.

Nordregio stämde av halvtidsutvärderingsrapportens upplägg med programförvaltningen den 30 januari 2019, och då bestämdes att den grundliga analysen av strukturffondsprogrammet med teoribaserad utvärderingsmetod som huvudprincip skall genomföras som en del av slututvärderingen. Det bestämdes också att huvudprincipen av teoribaserad utvärdering skall introduceras i rapporten 2019.

Teoribaserad utvärdering (Theory-based impact evaluation) syftar primärt till att analysera frågor kring *varför, hur och under vilka förutsättningar* policies och program orsakar avsedda eller observerade resultat. I EU-kommissionens styrdokument/guide Evalsed Sourcebook: Method and Techniques (https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/guide/evaluation_sourcebook.pdf) lyfts teoribaserad utvärdering fram som ett angreppssätt för att utforska och förstå mekanismerna bakom förväntade policyresultat och jämföra dessa med faktiska resultat. Den teoribaserade utvärderingen kommer framförallt att genomföras i den slutliga utvärderingen av Ålands strukturffondsprogram, men redan i halvtidsutvärderingen introduceras detta förhållningssätt och metod.

(Mer information om teoribaserad utvärdering se Bilaga 1)

Strukturfondsprogrammets insatsområden: Entreprenörskap och innovation (Eruf), Delaktighet och kompetens (ESF), Tekniskt stöd (ESF)

Övergripande mål:

är att utveckla kunskapen och förbättra kompetensen inom arbetslivet, öka sysselsättningen, produktiviteten och

Effekter:

- (1) främja hög sysselsättning och kvalitet i arbetet
- (2) förbättra tillträdet till arbetsmarknaden
- (3) stödja arbetsmarknadens rörlighet
- (4) främja en hög utbildningsnivå och öka den sociala delaktigheten

Särskilda mål (Eruf) 1, 2; (ESF) 3, 4, 5, 6, 7:

1. Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer
2. Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag (SMF)
3. Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden
4. Minskad risk för marginalisering
5. Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens av arbetskraften
6. Flexibla och relevanta utbildningssystem
7. Tekniskt stöd

Resultat:

Eruf 1 + 2

- ett högkvalitativt kunskapsinnehåll i produkter, tjänster och processer
- en ökad andel innovativa och tillväxtorienterade små och medelstora företag
- ett företagsklimat där uppkomsten av nya företag och affärsprojekt främjas och redan etablerade företag utvecklas utifrån den kärnkompetens som finns i regionen eller företaget i enlighet med smart specialisering

ESF 3 + 4 + 5 + 6 + 7

- att minska antalet arbetslösa och skillnaderna mellan antalet arbets-sökande och antalet lediga arbetsplatser på arbetsmarknaden
- att hitta system för att fånga upp inaktiva (icke arbetssökande) utanför de nuvarande systemen
- att flera personer har ökat sitt deltagande i samhället
- att öka kompetensen hos den enskilda individen så att en ökad rörlighet på arbetsmarknaden kan nås
- att skapa flexibla och förändringsbenägna utbildningssystem för att erbjuda arbetsmarknaden kompetens för de behov som finns och samtidigt förstärka konkurrenskraften hos företagen på Åland
- att förenkla administrationen för förvaltningsmyndigheten

Operativa mål:

1. en breddad innovationsbas och affärsutveckling av nya innovativa idéer + diversifierat ekonomin + främja entreprenörskap genom smart specialisering
2. ett gynnsamt företagsklimat som främjar uppkomsten av nya företag och affärsprojekt (även etablerade företag) + SMF internationaliserings- och samarbetspotential
3. en ökad rörlighet på arbetsmarknaden + minskat arbetslösheten (fokus på ungdomar och deras integration på arbetsmarknaden)
4. lika möjligheter och aktivt deltagande + förbättrad anställningsbarheten
5. lika tillgång till livslångt lärande för alla åldersgrupper i + höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens + flexibla utbildningsvägar inklusive genom yrkesvägledning och validering av förvärvad kompetens
6. utbildningens relevans för arbetsmarknaden + förstärkt yrkesutbildningssystem
7. att öka medvetenheten av ålänningar om vad som kan finansieras genom

Utfall:

- 1.1 Förädlingsvärde per arbetstimme för valda branscher
- 2.1 Förändrad omsättning i SMF
- 2.2 Förändrad sysselsättning (anställda) i SMF
- 3.1 Icke förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd
- 3.2 Deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd
- 3.3 Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande 6 månader efter avslutad åtgärd
- 3.4 Deltagare i utbildning, som leder till examen, en lärlingsutbildning eller en praktikplats 6 månader efter att de lämnat projektet
- 4.1 Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, får kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, 6 månader efter avslutad åtgärd
- 4.2 Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, 6 månader efter avslutad åtgärd
- 4.3 Långtidsarbetslösa
- 5.1 Deltagare som erhållit en kvalifikation efter avslutad åtgärd
- 5.2 Deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation, 6 månader efter avslutad åtgärd
- 6.1 Antal utbildningsanordnare som tar i bruk en ny metod eller ett nytt system
- 6.2 Antal system som används ännu, 6 månader efter projektavslut
- 7.1 Deltagare i utbildning
- 7.2 Personer med lön som finansieras med tekniskt stöd

Åtgärder:

- smart specialisering och innovation
- entreprenörskap, idéutveckling och nätverkning
- flexibla utbildningssystem och arbetsmarknaden (kompetens och behov)
- social delaktighet och anställningsbarheten
- kompetenshöjning och yrkesvägledningen

Utmaningar och behov (SWOT)

Figur 2: Interventionslogiken av Ålands strukturfondsprogrammet

4. Omvärldsanalys

Inför den kommande programperioden (2014–2020) valde de programansvariga inom Ålands landskapsregering att genomföra en samlad bakgrundsbeskrivning och -analys att användas som underlag och utgångspunkt för den kommande programperiodens åländska strukturfondsprogram. Sammandraget av de viktigaste utmaningarna, styrkorna och möjligheterna inom ramen för Europeiska regional utvecklingsfonden (Eruf) och för Europeiska socialfonden (ESF) presenterades i utvärderarnas första delrapport år 2017.

De behov som lyfts fram inom regionalfondsdelen (Eruf) av programmet motiverar stöd och åtgärder i syfte att:

- åstadkomma en mer diversifierad näringsstruktur med mindre beroende av sjöfartssektorn
- stärka företagens möjligheter till internationalisering, produktivitetsutveckling och konkurrenskraft
- bredda basen av små och medelstora företag
- sprida information om kommersiellt tillämpbara innovationer och ny teknik
- skapa kreativa miljöer som genererar idéer till innovativa nya produkter och tjänster
- främja samverkan mellan företag samt med utbildnings- och forskningssektorn
- öka tillgången till riskkapital
- öka näringslivets energieffektivitet och främja övergången till ökad användning av förnyelsebar energi

Inom ramen för programmets socialfondsdelen (ESF) lyfts på motsvarande sätt följande åtgärdsbehov fram:

- vidareutbildning och kompetenshöjande åtgärder bland de anställda
- utveckling av utbildningssystemet så att det motsvarar de stärkta kraven på livslångt lärande
- motverkande av ungdomsarbetslöshet
- underlättande av den sociala integrationen genom olika projekt för inklusion, bl.a. för personer med funktionsnedsättningar
- förbättrad validering av betyg och arbetslivserfarenhet
- ökad representation av kvinnor i näringslivets ledande positioner
- minskad mis-matchning på den åländska arbetsmarknaden

Ekonomisk översikt hösten 2018

Nordregio redogör nedan för relevant information om Ålands ekonomiska utveckling mot bakgrunden av programmets mål, fokusområden och indikatorer. Nordregio har baserat analysen på statistik från Ålands statistik- och utredningsbyrå ÅSUB. Data beskriver i regel situationen år 2016, dvs. det senaste året med tillgänglig officiell statistik. Jämförelser görs med 2014, som utgjorde dataunderlag i den första delrapporten från Nordregio.

Tabell 2: Ekonomisk översikt på Åland – nyckeltal 2014–2018

	2014	2015	2016*	2017*	2018**
BNP till marknadspris (volymförändring, %)	0,3	3,1	1,1	0,5	0,5
Befolkningsförändring (antal personer)	250	67	231	275	260–290
Flyttningsnetto	237	74	234	260	260–290
Relativt arbetsklshetskaptal (%)	4,0	3,8	3,7	3,6	3,7
Konsumentpriser, årlig förändring (%)	1,1	0,1	0,6	1,6	1,2
Kort ränta (Euribor 3 månader, %)	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,3
Råolja (Brent, USD/fat)	99	52	44	52	75
EUR/SEK	9,10	9,35	9,47	9,60	10,40

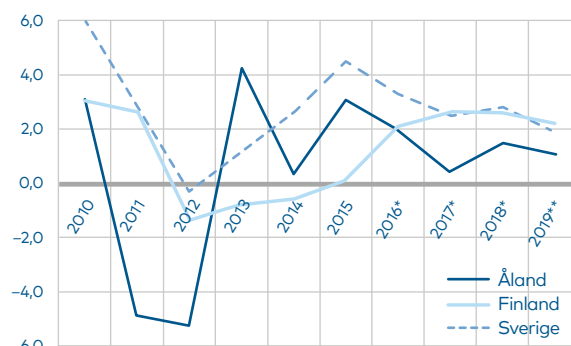
*) Preliminära siffror för BNP och flyttningsnettot 2017 **) Prognoser Källa: ÅSUB, egna beräkningar för BNP, ÅSUB (Befolkning, Arbetsmarknad, Priser). Befolkningsregistercentralen, Finlands bank, US Energy Information Administration, ECB

Källa: ÅSUB Rapport 2018:3

Avplanande BNP-tillväxt

Åland hade en negativ BNP-tillväxt från 2011 till 2012 (figur 3). Året därefter (2013) kom en vändpunkt. Det privata näringslivet hade då ett bra år som drog upp totala BNP med 2,6 procent – trots att den offentliga sektorns volymtillväxt var klart negativ (minus 2,1 procent). Därefter har tillväxten enligt preliminära beräkningar och ÅSUB:s prognoser legat på plussidan. Enligt ÅSUB:s preliminära beräkningar har Ålands BNP-tillväxt under de två senaste åren legat under både Finland och Sverige, med 0,5 procent volymförändring åren 2017 och 2018 (Tabell 2). Prognosen för offentliga sektorns volymtillväxt, efter att ha varit t.o.m. negativ under vissa perioder de föregående åren, är igen blygsamt positiv för 2018–2019. Minskningen i den offentliga sektorns tillväxt har således varit en delorsak till den svaga BNP-tillväxten överlag.

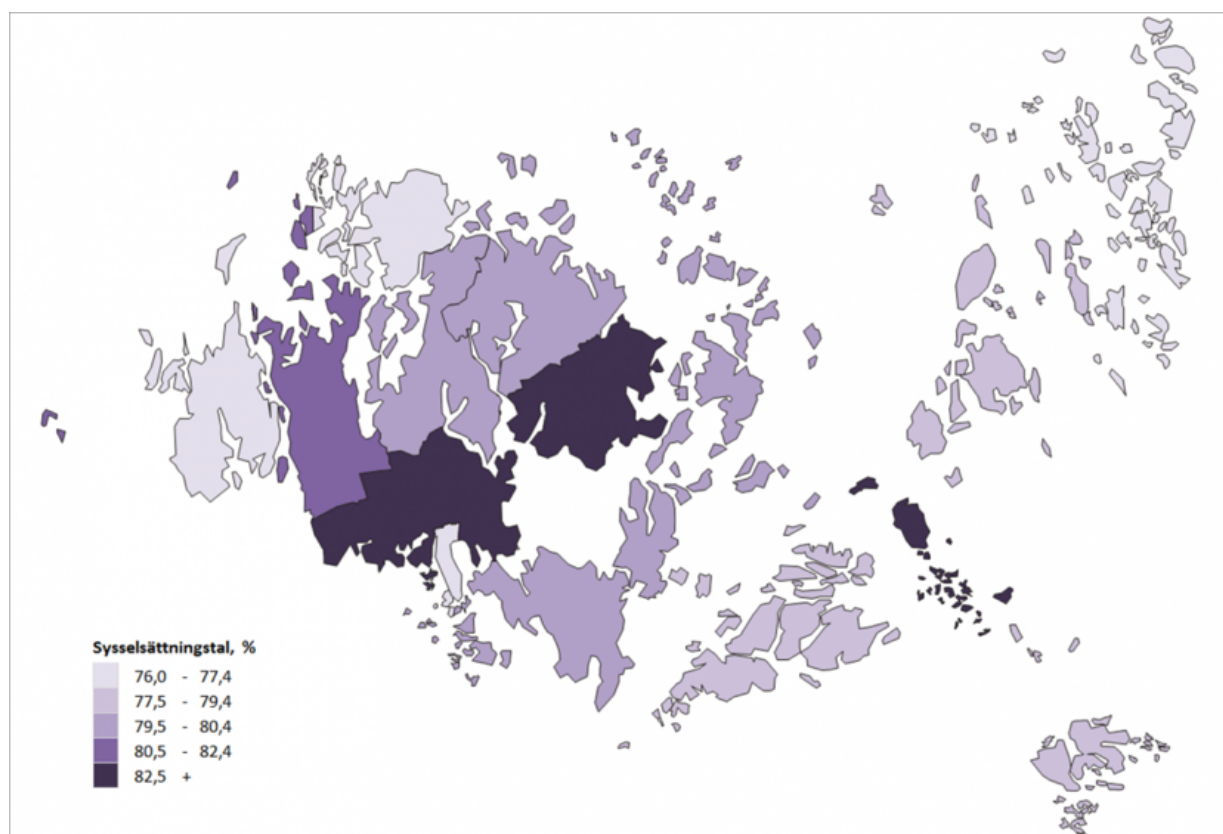
Sysselsättningen ökade med 127 personer under år 2016 (uppgifter för sysselsättningen år 2017 är inte ännu tillgängliga). Sysselsättningstalet för Åland har påvisat en växande trend (79,6 % år 2016 / 78,9 % år 2014). Det relativa sysselsättningstalet år 2016 var högst i kommunerna Jomala, Sottunga

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen, SCB
*) Preliminära beräkningar för Åland **) Prognos

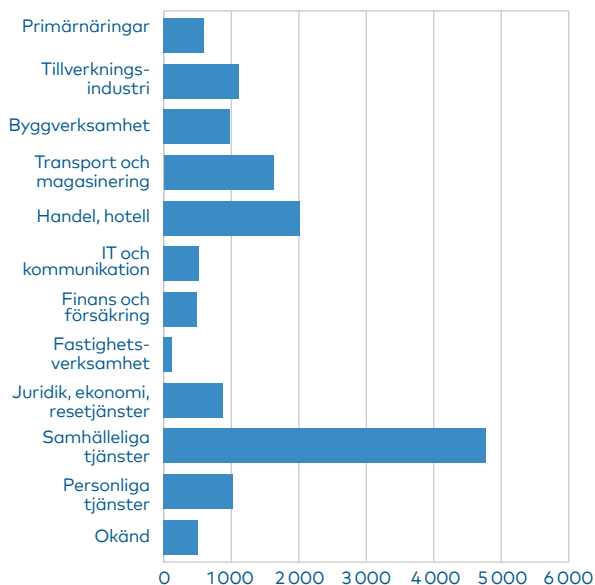
Figur 3: BNP tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2010–2019. Källa: ÅSUB Rapport 2018:3

och Sund. Lägst var sysselsättningstalet i kommunerna Brändö, Eckerö, Geta samt Mariehamn. Regionalt sett var sysselsättningstalet högst på landsbygden (81,5 procent), lägst i Mariehamn (77,4 procent) och i skärgården (78,4 procent). I jämförelse med två år tidigare (2014), då de motsvarande talen var 80,9%, 76,6% och 77,5%, har alltså sysselsättningsgraden ökat aningen snabbare i de områden där den tidigare har varit lägst.

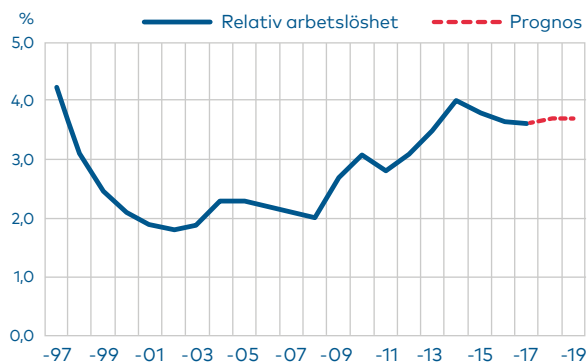
Figur 4: Det relativa sysselsättningstalet 31.12.2016 efter kommun (%). Källa: Ålands officiella statistik, Arbetsmarknad 2018:11

Figuren nedan visar antalet sysselsatta fördelat på näringsgren (aggregerad nivå). Knappt en tredjedel (4 778 personer) av de sysselsatta arbetade inom samhällliga tjänster (offentlig förvaltning, utbildning samt vård och omsorg och sociala tjänster). Två andra viktiga branschgrupperingar är handel, hotell (2 022 personer) samt transport och magasinering (1 629 personer). Näringsstrukturen har hållits relativt oförändrad sedan den första delrapporten av Nordregio.

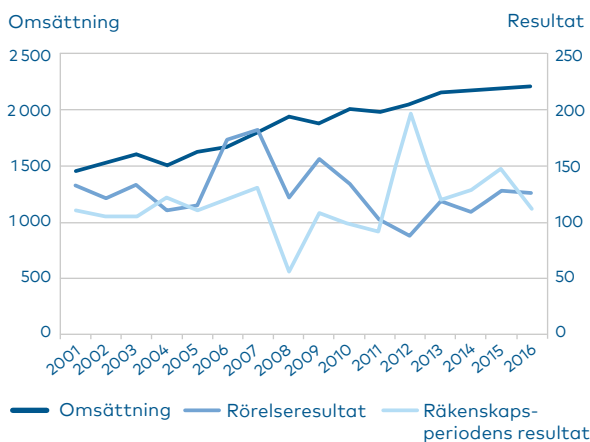
Figur 5: Sysselsättningen enligt näringsgren 2016
Källa: Ålands officiella statistik, Arbetsmarknad 2018:11

Enligt ÅSUB:s prognos hamnar den relativa arbetslösheten på 3,7 procent på årsbasis 2018 och förväntas ligga kvar på den nivån under 2019 (se Figur 6 nedan). Den allmänna trenden av stigande arbetslöshet under de senaste tio åren verkar således ha avmattats något sedan 2014.

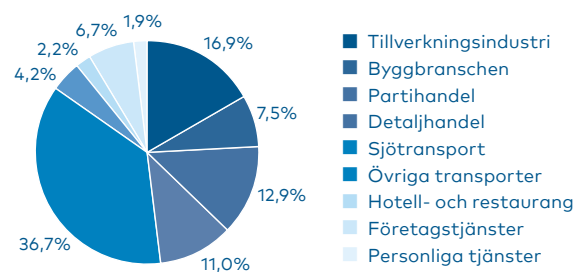
Figur 6: Relativ arbetslöshet 1997–2019
Källa: ÅSUB Rapport 2018:2

I det privata näringslivet – som utgör ungefär 80 procent av ekonomin på Åland, ser vi en fortsatt försiktig tillväxt av omsättningen som följs åt av en liten minskning av rörelseresultatet och en större minskning av räkenskapsperiodens resultat. Denna sistnämnda minskning är en ny utvecklingstrend som skiljer sig från de två föregående åren. Det bör dock betonas att på grund av det åländska näringslivets ringa storlek kan olika bokföringstekniska åtgärder få stor genomslagskraft i statistiken (exempelvis avskrivningar eller reserveringar).

Figur 7: Företagens omsättning och resultat år 2001–2016 (löpande priser), miljoner euro
Källa: Ålands officiella statistik, Företag 2018:1

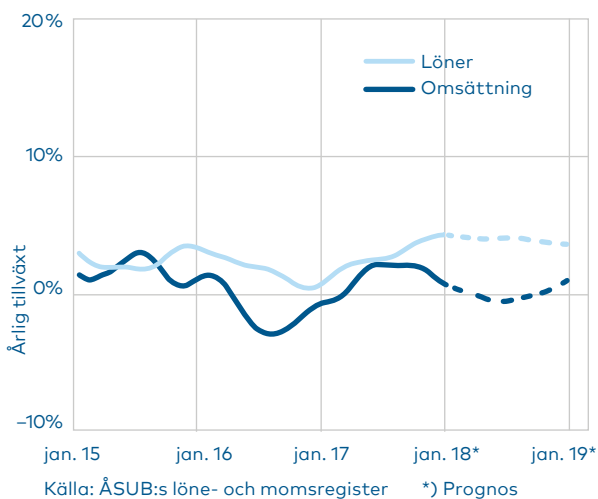
Sett till omsättning är sjötransportbranschen Ålands absolut viktigaste näringsgren. År 2016 stod sjötransportbranschen för den största andelen av omsättningen (ca 36,7 procent). Andra relativt stora branscher är tillverkningsindustri (ca 16,9 procent), partihandel (ca 12,9 procent) samt detaljhandel (ca 11,0 procent). Branschernas andel av omsättningen illustreras nedan. Jämfört med situationen år 2014 har detaljhandels andel sjunkit mest, med 3,2 procentenheter, medan exempelvis partihandels och tillverkningsindustrins andelar ökat.

Figur 8: Branschernas andel av omsättningen år 2016. Källa: Ålands officiella statistik, Företag 2018:1

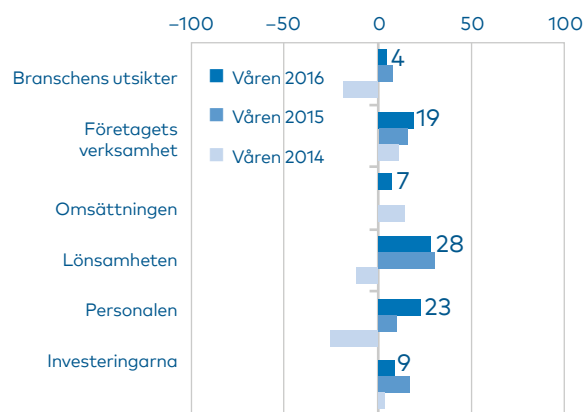
Det privata näringslivet – utvecklingen i branscherna i korthet

Omsättningen växte med i genomsnitt 2,4 procent under perioden efter finanskrisen 2009–2017. Under perioden som visas i figuren (2015–2017) var den dock inte mer än 0,7 procent. Från en svagt positiv nominell tillväxt 2015 sjunker den under nollstrecket året därpå (-1,0 procent), i motsats till den mer optimistiska prognosen från två år tidigare. Preliminära uppgifter angående den samlade omsättningen för år 2017 visar att den nominella tillväxten återigen stärktes något och blev positiv; 1,3 procent (dock fortfarande lägre än lönernas tillväxttakt). Med en inflation på 1,7 procent det året innebär det ändå att värdet på omsättningen de facto minskade. Enligt prognosen för 2018 minskade det privata näringslivets totala omsättning ännu mer än året innan. Tillväxten skulle därmed bli knappt positiv i nominella termer. Den inflationsjusterade tillväxten riskerar uppenbarligen att hamna under nollstrecket 2018. Sammanfattningsvis pekar prognoser på en fortsatt neråtgående trend i den totala omsättningstillväxten inom det privata näringslivet 2018.

Figur 9: Lönernas och omsättningens tillväxt inom det privata näringslivet (löpande värden, årlig procentuell tillväxt) januari 2015–mars 2019
Källa: ÅSUB Rapport 2018:2

I Figur 10 representeras förväntningarna inför det kommande året av de mörkaste pelarna. Resultaten från konjunkturenkäten gav återigen barometerutslag åt höger - åt det positiva hållet - för alla indikatorer. Detta avspeglar en gradvis sammanvägd tilltagande optimism hos det privata näringslivet.

Figur 10: Förväntningarna om utvecklingen under 2018 inom det privata näringslivet. Källa: ÅSUB Rapport 2018:2

Den långvariga strukturella omvandlingen inom det åländska jordbruket fortgår. Genom storleksrationaliseringar, lönsamhetspress och nedläggningar av tidigare aktiva jordbruk har antalet sysselsatta inom näringen trendmässigt minskat över tiden. Mer detaljerad analys av jordbrukets utveckling återges i utvärderingen av landsbygdsprogrammet (LBU).

Antal företag

Trenden vad gäller antalet åländska företag har i regel varit växande under de senaste åren. Den 31.12.2017 fanns det 2 565 företag på Åland, majoriteten verksamma inom tjänstebranscherna (knappt 67 procent). Drygt 82 procent av företagen sysselsätter fyra personer eller färre. Flest företag finns i Mariehamn, 990 stycken, eller knappt 39 procent av företagen på Åland.

Antalet företag minskade med 57 under år 2017. Detta beror eventuellt på förändring av grundmaterialet, då ändringar i Skatteförvaltningens datasystem eller databaser kan påverka statistikuppgifterna och tidsseriens jämförbarhet.

Antalet nystartade företag slutade öka under år 2008, för att därefter börja sjunka under det fjärde kvartalet 2008. Efter år 2010 upphörde minskningen, och antalet nystartade företag började öka igen för att nå en topp under år 2013. Efter en andra topp under senare delen av 2015 har antalet nystartade företag hållit sig på en jämn nivå (drygt 50 nystartade företag per kvartal). Intressant är att även antalet nedlagda företag minskade under recessionen, men under åren 2012–2014 har antalet nedlagda företag ökat kraftigt. Under år 2014 var antalet nystartade och nedlagda företag nästan identiskt, 211 nystartade

företag och 210 nedlagda företag. Under år 2016 startades 202 nya företag, medan 141 företag lades ned. År 2017 startades 214 nya företag, och under det första halvåret år 2018 startades 111 nya företag.

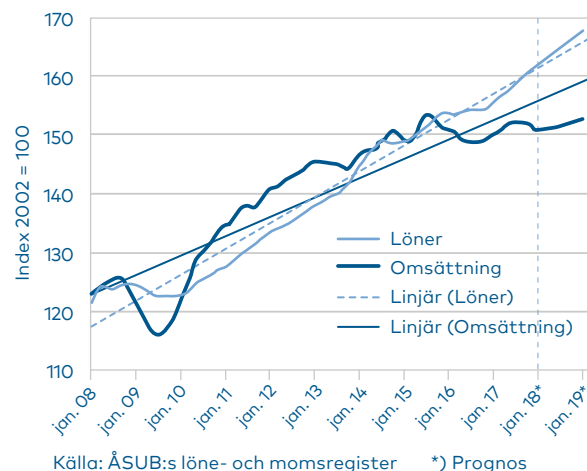
Konjunkturenkät, ÅSUB

Den mörkare kurvan i Figur 11 visar i indexform hur omsättningen i det privata åländska näringslivet återhämtade sig under andra hälften av 2010 efter den djupa nedgången i finanskrisens kölvatten. Därefter följde en period (2011–2015) när den samlade omsättningen växte snabbare än trendnivån, för att i början av 2016 vända ner och hamna under trendlinjen.

Enligt preliminära uppgifter för 2017 och prognosen för 2018 kommer omsättningstillväxten att ligga under trend.

Som källa används bl.a. konjunkturenkäten som skickas ut årligen av ÅSUB och som denna gång besvarades av 301 företag. Frågorna som enkäten ställer berör dels utvecklingen under det senaste året, dels förväntningarna ett år framåt i tiden. Svaren viktas efter företagets storlek. Företagens förväntningar om omsättningens utveck-

ling har för de flesta år under perioden korrekt visat på den riktning som den faktiska utvecklingen sedan tagit. Undantag skedde åren 2014 och 2015, då man var mer optimistisk i förväntningarna än vad utslaget blev.

Figur 11: Lönernas och omsättningens tillväxt i det privata näringslivet januari 2008–januari 2019 (Index, 2002=100). Löpande värden. Källa: ÅSUB Rapport 2018:2

5. Finansiellt genomförande och indikatoruppföljning

5.1 Finansiellt genomförande

Europeiska kommissionen godkände den 17 december 2014 programmet "Entreprenörskap och kompetens" på Åland med finansiering från två fonder, Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF).

Programmets strategi är koncentrerad till två insatsområden "Entreprenörskap och innovation" (Eruf) och "Delaktighet och kompetens" (ESF). Målsättningen är att utveckla kunskapen och förbättra kompetensen inom arbetslivet, att öka samsättningen, produktiviteten och innovationskapaciteten, att förnya och diversifiera det åländska

näringslivet och att bidra till ett välutbildat, jämställt och aktivt inkluderande samhälle. Finansieringen uppgår till sammanlagt 10 049 000 euro varav 2 322 538 euro kommer från Eruf och 2 701 967 euro från ESF. Ytterligare 5 024 500 euro finansieras med nationella medel. Finansiering från det privata näringslivet är uppskattat till drygt två miljoner.

Tabellen nedan beskriver Eruf-projekt som har beviljats stöd (läget 31.12.2018):

Den följande tabellen beskriver ESF-projekt som har beviljats stöd (läget 31.12.2018).

Tabell 3: Eruf-projekt som har beviljats stöd (läget 31.12.2018)

Projekt (och stöd-mottagare)	Beviljat stöd	Innehåll	Projektid
Åland Sailing Robots (Högskolan på Åland)	349 516 euro varav Eruf 174 758 euro (utbetalt 277 668 euro varav Eruf 138 834 euro)	Mobil plattform som är autonom och använder vind- och solenergi, som stöd till utvecklandet av seglande robotar	1.1.2016–31.12.2018 (Förlängt till 31.3.2019)
Business Lab Åland (Högskolan på Åland)	345 350 euro varav Eruf 172 675 euro (utbetalt 171 439 euro varav Eruf 85 720 euro)	Främjar nyföretagande och förkortar tiden från idé till kommersialisering för framförallt unga nya företagare	1.2.2015–31.12.2021
Finansieringsinstrument: Offentligt riskkapital (Ålands Utveckling Ab)	3 019 300 euro (lån)	Genomförandet av finansieringsinstrumentet	8.12.2015–31.12.2021 (Investeringsperiod)
Utveckla framtidens företag – från idé till export (Ålands Näringsliv AB)	850 500 euro varav Eruf 425 250 euro (utbetalt 402 773 euro varav Eruf 201 387 euro)	Rådgivningskoncept för entreprenörer med nya idéer samt etablerade företag som vill expandera	1.1.2016–31.12.2020
Energismart Åland (Ålands Teknologi- och energicentrum)	79 683 euro varav Eruf 39 841 euro (utbetalt 26 519 euro varav Eruf 13 260 euro)	Utveckla energirådgivningstjänster och informationskanaler och utveckla Åland som testområde för smarta energisystem	1.10.2016–31.12.2017

Tabell 4: ESF-projekt som har beviljats stöd (läget 31.12.2018)

Projekt (och stöd-mottagare)	Beviljat stöd	Innehåll	Projektid
Emmaus Returcafé (Emmaus Åland r.f.)	973 376 euro varav ESF 486 688 euro (utbetalt 778 701 euro varav ESF 389 351 euro)	Integrera långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden	1.1.2016–31.12.2018
Flex-In, en flexibel väg till inklusion Medborgarinstitutet/ Mariehamns stad	634 002 euro varav ESF 317 001 euro (utbetalt 248 029 euro varav ESF 124 015 euro)	Kurssystembygge med bl.a. studiematerial för undervisning i svenska för inflyttade	1.11.2015–30.9.2019 (Förlängt till 31.12.2019)
Returhuset – förstudie Ålands Miljöservice kf	9 700 euro varav ESF 4 850 euro (100% utbetalt)	mottagning, verkstad och butik (förstudie)	3.8.2015–31.8.2016
Mise Textilprojekt Ålands Miljöservice kf	56 546 euro varav ESF 28 273 euro (utbetalt 0)	Returfunktion för textil, bygger på Returhuset- förstudie	1.6.2017–30.6.2018
Hållbar utveckling Ålands Centralandelslag (ÅCA)	54 173 euro varav ESF 27 087 euro (utbetalt 0 euro)	Ett kvalitetsledningsprojekt för hållbart tänkande i organisationen	1.7.2015–31.7.2017
Välkommen in (Ålands Näringsliv)	362 526 euro varav ESF 181 263 euro (utbetalt 358 529 euro varav ESF 179 265 euro)	Öka kompetens och servicenivå bland verksamhetsidkare och personal	1.7.2015–31.3.2017 (Förlängt till 31.8.2017)
HÅY – Helhetsundervisning vid Ålands gymnasium Ålands yrkesgymnasium	231 000 euro varav ESF 115 500 euro (utbetalt 29 780 euro varav ESF 14 890 euro)	Ny utbildningsinsats med digitala verktyg, ett entreprenöriellt tänkande och arbetslivets medverkan	1.1.2017–31.12.2019
Kustens mat Ålands yrkesgymnasium	447 603 euro varav ESF 223 802 euro (utbetalt 138 199 euro varav ESF 69 100 euro)	Erbjuder deltagarna en ny examensgivande kurshelhet inom mathantverk	1.8.2015–31.12.2019
VÅG – Vuxenutbildning i Ålands gymnasium Ålands yrkesgymnasium	513 884 euro varav ESF 256 942 euro (utbetalt 184 070 euro varav ESF 92 035 euro)	Utveckla hållbara strukturer för det livslånga lärandet	1.11.2015–30.9.2018
Skärgårdsakademin Företagsam skärgård r.f.	381 910 euro varav ESF 190 955 euro (utbetalt 0 euro, erhållit förskotts- betalning 148 781 euro)	Fortbilda företagare (och ev.kommunalt anställda) inom främst IKT	1.7.2016–30.6.2019 (Förlängt till 31.12.2019)
En flexibel skola i skärgårdsmiljö Utbildnings- och kultur- avdelningen/Ålands landskapsregering	166 000 euro varav ESF 83 000 euro (utbetalt 70 554 euro varav ESF 35 277 euro)	System som kan trygga en likvärdig undervisning i elevens närmiljö & möjliggör för små skolor att erbjuda lockade lärartjänster	1.8.2015–31.10.2017 (Förlängt till 31.12.2017)
Vägledning Utbildnings- och kultur- avdelningen/Ålands landskaps-regering	170 900 euro varav ESF 85 450 euro (utbetalt 16 102 euro varav ESF 8 051 euro)	Skapar ett system som tryggar likvärdig vägledning	1.1.2017–31.12.2018 (Förlängt till 31.7.2019)
Kompetensutveckling Inpex 2017–2020 Inpex Ab	20 000 euro varav ESF 10 000 euro (utbetalt 0 euro)	Bygga kompetens hos personalen i hållbart tänkande och kvalitetsledningssystem	1.7.2017–31.12.2020

Kompetenshöjande och miljöbesparing Energi- och Miljötekniska Föreningen i Landskapet (EMIL)	301 428 euro varav ESF 150 714 euro (utbetalt 0 euro, erhållit förskotts-betalning 57 420 euro)	Höja kompetensen inom miljö-säkerhet bland de anställda i de olika medlemsföretagen	2.9.2018–20.12.2019
En samordnad sysselsättningsenhet Ung resurs r.f.	294 683 euro varav ESF 147 342 euro (utbetalt 0 euro, erhållit förskotts-betalning 70 000 euro)	Individuellt och flexibelt utformade insatser för att motarbeta långtidsarbetslöshet i synnerhet bland unga	1.7.2018 –31.12.2020
Emmaus växtkraft Emmaus Åland r.f.	309 938 euro varav ESF 154 969 euro (utbetalt 0 euro)	Arbetsverkstäder, samtalsgrupper och workshops för att öka den sociala delaktigheten i samhället och förbättra anställningsbarheten för deltagarna	1.1.2019–31.12.2020

Tekniskt stöd har beviljats till Näringsavdelningen/Ålands landskapsregering för Projektperiod: 1.1.2015–31.12.2020, beviljad finansiering: 399 640 euro varav ESF 199 820 euro (utbetalt 220 770 euro varav ESF 110 385 euro).

5.2 Indikatorer och uppföljning

I detta avsnitt går vi igenom de indikatorer som kopplats till de två fonderna och gör en ansats till att analysera de resultat (värden) som finns tillhanda, samtidigt som vi för en mer generell diskussion om indikatorerna och om de projekt som nu genomförs.

Tabell 5: Resultatindikatorer för Eruf och ESF

Fond	Särskilt mål	Resultatindikatorer	Mål 2023	Källa	Rapportering
Eruf	Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer	Förädlingsvärde (€) per arbetstimme för valda branscher vilka närmare definierats i programmet	54,2		2017, 2019 och slutrapport
	Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag (SMF)	Förändrad omsättning i SMF (€) inom alla sektorer, förutom fiske, vattenbruk och primärproduktion	1 405 022 000		2017, 2019 och slutrapport
		Förändrad sysselsättning (anställda) i SMF	6 200	Statistikcentralen, ÅSUB	2017, 2019 och slutrapport
ESF		Icke förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd	30 (18 män/ 12 kvinnor)	Landskapsregeringens stöd-tillämpning för EU-stöd	Årligen
	Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden	Deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	50 (25 män/ 25 kvinnor)		Årligen
		Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	35 (20 män/ 15 kvinnor)		2019 och slutrapport
		Deltagare i utbildning, som leder till en examen, en lärlingsutbildning eller en praktikplats sex månader efter att de lämnat projektet	50 (25 män/ 25 kvinnor)		2019 och slutrapport

	Minskad risk för marginalisering	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, får kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	45 (16 män/ 29 kvinnor)		Årligen
		Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	45 (16 män/ 29 kvinnor)		2019 och slutrapport
	Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens av arbetskraften	Deltagare som erhållit en kvalifikation efter avslutad åtgärd	500 (200 män/ 300 kvinnor)		Årligen
		Deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	100 (40 män/ 60 kvinnor)		2019 och slutrapport
	Flexibla och relevanta utbildningssystem	Antal utbildningsanordnare som tar i bruk en ny metod eller ett nytt system	2		Årligen
		Antal system som används ännu sex månader efter projektavslut	2		Årligen

Resultatindikatorer ERUF (1.1 och 1.2)

Utvärderingsgruppen tog upp redan i den första delrapporten i 2017 att resultatindikatorer för ERUF-delen av programmet är generella och att programmets storlek betyder att dessa makroekonomiska indikatorer för Åland kommer att påverkas betydligt mer av makroekonomiska trender än vilka projekt som implementeras inom programmet. Med detta sagt så blir analysen av dessa resultatindikatorer i viss mån inte lika intressant/viktig som en uppföljning av de andra indikatorerna som beskrivs nedan, men resultatindikatorerna ger i varje fall en värdefull överblick av helhetsläget i den Åländska ekonomin.

Resultatindikatorerna påvisar ett allmänt växande och positivt ekonomiskt läge. I den första delrapporten noterades att förädlingsvärdet per arbetad timme sjunkit till en ordentligt lägre nivå än utgångsvärdet för år 2009, medan de senaste tillgängliga siffrorna (nu från 2016) visar att förädlingsvärdet håller sig över referensvärdet för 2009 och har möjlighet att uppnå målvärdet. Även omsättningen i SMF har stigit avsevärt mellan de två rapporteringsåren och kommer troligtvis att nå målvärdet innan programperiodens slut. Trots den allmänt positiva sysselsättningssituationen på Åland har sysselsättningen inom SMF inte utvecklats

markant. Man skall dock vara försiktig med att dra slutsatser om programmets då effekten av omvärldsfaktorer är svåra att mäta (se också: Guidance document on monitoring and evaluation, European Cohesion Fund/European Regional Development Fund 2014).

Utfalls/aktivitets-indikatorer Eruf

Som den första delrapporten anmärkte uppvisar indikatorerna i nedanstående lista flera exempel på tydliga aktivitetsindikatorer (input) som mäter volymen av deltagande och engagemang i programmets projekt, samt även några utfallsrelaterade (output) indikatorer (exempelvis antalet nya årsarbetsplatser) som påminner mer om resultatindikatorer och som uppvisar generella men mätbara effekter.

Den allmänna trenden i hur indikatorerna utvecklats under två år påvisar i flera fall ett positivt programengagemang, till den grad att många av målvärdena för 2023 redan har uppnåtts. Ett litet antal indikatorer har inte påvisat uppmätta förändringar eller tillräcklig förändringstakt. Rapporteringen av dessa indikatorer är visserligen beroende av de enskilda projektens rapportering, vilket kan bidra till att uppföljningen blir ojämn. Det bör även tilläggas att en del av företagen i

Tabell 6: Resultatindikatorer

Resultatindikator	Utgångsvärde	Mål (2023)	Resultat 2016 (senast möjliga år)
Förädlingsvärde per arbetstimme för valda branscher ² (€)	41,9 (2009)	54,2	43,0
Förändrad omsättning i SMF ³ (€)	1 255 434 000 (2012)	1 405 022 000	1 400 561 000
Förändrad sysselsättning (anställda) i SMF	6 069 (2012)	6 200	5 567

indikatorstatistiken troligen räknas tillgodo inom båda prioriteringsområdena.

Samtliga indikatorer kommenteras översiktligt nedan med utgångspunkt i de rapporter som föreligger från programgenomförandet upp till slutet av 2018/början av 2019. Gällande de pro-

gramspecifika delarna så påvisar affärsutveckling och nyföretagande fortfarande mycket positiva trender, medan resultat vad gäller miljöledningssystem och energieffektivisering inom SMF fortfarande står stilla.

Tabell 7: Utfallsindikatorer/Aktivitetsindikatorer för ERUF - 1.1 Främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer och 1.2. konkurrenskraft hos SMF

Generella	Mål 2023/ Uppnått resultat 2018	Kommentar
1.1 och 1.2 Antal företag som får stöd	25/33 och 50/203	Målet för 2023 har redan nåtts. Ett stort antal företag får stöd inom både 1.1 och 1.2
1.1 Antal företag som får annat stöd än bidrag (Riskkapital)	20/7	7 företag har fått finansiering genom riskkapitalfonden. I förhållande till målsättningarna lågt utfall både antal företag och finansiering.
1.1 och 1.2 Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	10/26 och 50/203	De redovisade utfallen ligger långt över målsättningarna för 1.1. och 1.2. Möjligtvis var målsättningarna satta för lågt.
1.1 och 1.2 Nya årsarbetsplatser (sysselsättningsökning)	10/29,85 och 570	Tydlig förbättring och inom 1.1, ingen rapporterad förändring inom 1.2.
1.1 Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt	3 100 000/ 892 613	Privata investeringar som matchar det offentliga stödet bedöms som substantiella och väl i linje med målsättningar för programmet (Obs. Dock inte i önskad takt när det gäller matchning inom riskkapitalfonden)

2 Valda branscher (Statistikcentralens näringsgrensindelning 2008) återspeglar för Åland relevanta branscher: 10_12 Livsmedelsframställning, 13_15 Textilvarutillverkning, 16 Tillverkning av trä och varor av trä, kork, rotting och dylikt utom möbler, 17_18 Pappers och pappersvarutillverkning, 20_22 Kemisk industri, 23 Tillverkning av andra icke metalliska, mineraliska produkter, 24_25 Stål och metallframställning, 26_27 Tillverkning av datorer, elektronikvaror och optik, 28 Tillverkning av övriga maskiner, 29_30 Tillverkning av motorfordon, släpfordon och påhängsvagnar, 31_33 Tillverkning av möbler, 58_63 Förelagsverksamhet, 64_66 Finansförmedling utom försäkrings- och pensionsfondsverksamhet, 69_75 Juridisk och ekonomisk konsultverksamhet, 77_82 Uthyrning och leasing, 85 Utbildning, 86_88 Hälsa och sjukvård.

3 Insatserna riktas till SMF inom alla sektorer, förutom fiske, vattenbruk och primärproduktion.

1.1 och 1.2. Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	25/10 och 5/7	Målet delvis nått för 1.1 och för 1.2. har målsättningen överträffats. Dock finns här ett mått av "bedömning" av vad som utgör nya produkter vilket kan göra rapporteringen svår att validera.
1.1 och 1.2. Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	25/23 och 15/43	För 1.1 är målvärdet nära att uppfyllas och för 1.2 har målen överträffats. Även här finns potentiellt svårigheter med bedömning av indikatorn.
Programspecifika		
1.1. Projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola	2/2	Målen för programperioden är uppnådda med 2 projekt, ingen förändring från 2016.
1.1. Blivande nyföretagare i en företagskuvös	10/19	Målet överträffats med nästan det dubbla.
1.2. Företag som infört miljöledningssystem	15/0	Resultatet för denna indikator är 0 för ett mål om 15 företag. Det är således viktigt att kontrollera och analysera utfallets orsaker.
1.2. Företag som infört energieffektiviseringsprogram	30/0	Resultatet för denna indikator är 0 för ett mål om 30 företag. Det är således viktigt att kontrollera och analysera utfallets orsaker.

Resultatindikatorer ESF

Som det konstaterades redan i den första delrapporten föreligger det för ESF inte samma typ av generella resultatindikatorer som för Eruf. De mest omvärldskänsliga indikatorerna för ESF är t.ex. indikatorer som beaktar huruvida deltagare kommit i sysselsättning efter deltagande i programåtgärder. Dessa är mycket känsliga för konjunkturen – även om kurser och utbildningar varit bra och väl genomförda så är det möjligt att utfallet blir dåligt om inte arbetsmarknaden är gyn-

sam. Det förefaller därför mer relevant att minst lika aktivt diskutera huruvida interna målsättningar inom projekten kommer att kunna nås, som att bevaka de allmänna indikatorerna för att kunna härleda projektrelaterade framsteg.

I tabellen nedan uppdateras resultatindikatorerna med aktuella siffror för 2018 samt med kommentarer om möjligheterna att uppnå de i programmet fastlagda resultatmålen.

De resultatindikatorer för ESF som skall rapporteras för 2019 har sammanställts i tabellen nedan.⁴

Tabell 8: Resultatindikatorer ESF som skall rapporteras 2019

Resultatindikatorer	Särskilt mål (Tematiskt mål)	Investeringsprioritering	Mål 2023/ Situation 2018 (kumulativt)	Kommentar
Icke förvärvsarbetsande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden (Tematiskt mål 8)	2.1 Minskad arbetslöshet	30/23	Det finns förutsättningar inom ramen för de projekt som nu genomförs för att uppnå de mål som satts för denna indikator. Men det är möjligt att målet inte uppnås till 100%.
Deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden (Tematiskt mål 8)	2.1	50/7	Enligt indikatorn nås inte målet. Möjligtvis värt att dubbelkolla med berörda projekt om allting har rapporterats angående denna indikator.

⁴ I utvärderingsrapporten från år 2017 konstaterades att ett antal resultatindikatorer skall rapporteras först vid senare tidpunkt. Den indikator som fortfarande inte redovisats är "Antal deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande 6 månader efter avslutad åtgärd", de övriga finns beskrivna i tabell 8.

Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden (Tematiskt mål 8)	2.1	35/9	Enligt indikatorn svårt att nå målet. Möjligtvis värt att dubbelkolla med berörda projekt om allting har rapporterats angående denna indikator.
Deltagare i utbildning, som leder till en examen, en lärlingsutbildning eller en praktikplats sex månader efter att de lämnat projektet	Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden (Tematiskt mål 8)	2.1	50/2	Enligt indikatorn nås inte målet. Möjligtvis värt att dubbelkolla med berörda projekt om allting har rapporterats angående denna indikator.
Antal missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning inklusive egenföretagande efter avslutad åtgärd	Minskad risk för marginalisering (Tematiskt mål 9)	2.2 Minskad risk för marginalisering	45/74	Utifrån de projekt som genomförts så ser man ut att nå grupper som identifierats som sårbara. Målvärdet för indikatorn har redan överträffats.
Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Minskad risk för marginalisering (Tematiskt mål 9)	2.2	45/31	Det finns förutsättningar inom ramen för de projekt som nu genomförs för att uppnå de mål som satts för denna indikator.
Antal deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens av arbetskraften (Tematiskt mål 10)	2.3 Uppgradering av kunskaper	500/508	Målet har redan uppnåtts.
Antal deltagare med förbättrad arbetsmarknads-situation sex månader efter avslutad åtgärd	Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens av arbetskraften (Tematiskt mål 10)	2.3	100/0	Enligt indikatorn nås inte målet. Möjligtvis värt att dubbelkolla med projekt om rapportering angående denna indikator.
Antal utbildningsanordnare som tar i bruk en ny metod eller ett nytt system	Antal utbildningsanordnare som tar i bruk en ny metod eller ett nytt system (Tematiskt mål 10)	2.4 Flexibla utbildningssystem	2/2	Det utsatta målet har redan uppnåtts.
System som används ännu 6 månader efter projektets slut	Antal system som används ännu sex månader efter projektavslut (Tematiskt mål 10)	2.4	2/1	Fullt möjligt att uppnå det utsatta målet.

Aktivitetsindikatorer ESF⁵

För ESF finns även ett stort antal aktivitetsindikatorer att följa upp. Vi påpekar fortsättningsvis att det är mycket viktigt att genomförandeorganisationen håller dessa uppdaterade och säkerställer att man inte missar någon målgrupp/utsatt grupp i genomförandet av programmet. Här måste man även fundera på om någon grupp tillkommit (eller om läget på Åland ändrats) sedan SWOT-analysen för programmet, och huruvida man i så fall behöver uppdatera listan över de grupper/personer som man specifikt vill rikta programmet mot.

⁵ Nordregio följer här modellen från den första delrapporten i att inte ta upp rapporteringen för de enskilda indikatorerna förrän i slutrapporten.

5.3 Finansieringsinstrumentet "Offentligt riskkapital"

Ålands strukturfondsprogram "Entreprenörskap och kompetens" innefattar Finansieringsinstrumentet "Offentligt riskkapital". Drygt 3 miljoner euro av programmet "Entreprenörskap och kompetens" för programperioden 2014–2020 på Åland är öronmärkt till Ålands Utvecklings Ab som är förvaltare av finansieringsinstrumentet. Bolaget har hittills (fram till januari 2019) investerat riskkapital om totalt 0,395 miljoner euro i sju olika bolag (med förvaltningsarvodet inräknat uppgår det använda kapitalet till cirka 0,6 miljoner euro). Ålands landskapsregering har tillsammans med utvärderingsgruppen valt finansieringsinstrumentet "Offentligt riskkapital" som fokusområde för den

andra delrapporten. I det här kapitlet introduceras finansieringsinstrumentet med en beskrivning av dess bakgrund och syfte och med lägesanalys över de investeringar som gjorts genom finansieringsinstrumentet till och med 31.12.2018.

Finansieringsinstrumentet tillskrivs Investeringsprioritering 1b:

"Att främja företagsinvesteringar inom forskning och innovation och utveckla kopplingar och synergieffekter mellan företag, forsknings- och utvecklingscentrum och den högre utbildningssektorn, särskilt främjande av investering i produkt- och tjänsteutveckling, tekniköverföring, social innovation, miljöinnovation, offentliga tillämpningar, efterfrågestimulans, nätverk, kluster och öppen innovation genom smart specialisering, och stödja teknisk och tillämpad forskning, pilotverksamhet, tidiga produktvalideringsåtgärder och kapacitet för avancerad produktion och förstagångsproduktion, särskilt vad gäller viktig möjliggörande teknik och spridning av teknik för allmänna ändamål".

Operativt Program för strukturfondsprogrammet (s. 32) konstaterar att tillgången till kapital är en grundförutsättning för etablering av företag och tillväxt i befintliga företag. Offentligt riskkapital kan komma ifråga i de fall den existerande kapitalförsörjningsmarknaden inom programområdet bedöms som liten, antalet aktörer är få och aktiviteten hos aktörerna är begränsad. Bristen på tillgängligt kapital i kombination med företags-ekonomisk kompetens betraktas som ett av de största hindren för att skapa och utveckla företag, särskilt för nystartade företag och företag inom tjänste- och IT-sektorn. För att möta efterfrågan på kapital där marknaden inte förmår möta de behov som finns föreslås möjligheten att använda ett finansieringstekniskt instrument i form av offentligt riskkapital (beskrivs härefter som riskkapital). Med riskkapital avses finansiering av företags egna kapital, och därmed likställt kapital, under de tidiga tillväxtfaserna (sådd, start- och expansionsfas).

Stöd för användandet av finansieringsinstrument såsom riskkapital skall baseras på en förhandsbedömning i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU nr 1303/2013, artikel 37) vilket omfattar bl.a. en analys av ett marknadsmisslyckande, en bedömning av det mervärde ett genomförande bidrar med, förväntad hävstångseffekt, proportionalitet på insatserna för att mini-

mera snedvridning av marknaden, etc.

En förhandsbedömning av Ålands statistik- och utredningsbyrå om små företags kapitalförsörjning på Åland publicerades år 2012 (ÅSUB rapport 2012:6). Rapporten konstaterade att kapitalförsörjningen på Åland i stort sett fungerar bra men att det finns behov av mer offentligt riskkapital för en liten spets av nya och innovativa tillväxtföretag. Utredningen anmärkte att riskkapitalfinansiering egentligen riktar sig till ytterst få företag: de som är uttalat tillväxtorienterade och ofta har en ny, mer riskfylld affärsidé. Offentligt riskkapital skapar mervärde genom att ge möjligheter till uthållig och långsiktig affärsutveckling och genom att öka trovärdigheten också hos privata investerare.

Av intervjuerna med företagare och banker i utredningen framgick att kapitalförsörjningen i stort sett fungerar bra på Åland. Merparten av företagare som vill starta eller utveckla företag kan få tillgång till kapital, i första hand banklån. Det finns dock grupper av företagare och vissa branscher som kan ha svårare att få finansiering: nya tillväxtföretag, okända/nya personer, tjänsteföretag där säkerhet saknas eller företag inom nya marknadsnischer. Det som tydligt framgår ur både rapporter och intervjuer är att kapital är mer än bara pengar - humankapitalet behöver också stärkas. Riskkapitalförsörjning handlar därför även om att tillgodose behovet av kompetens, kunskap och nätverk, till exempel i form av rådgivning, affärsutveckling och mentorskap. ÅSUB:s utredning rekommenderade bl.a. att Ålands Utvecklings Ab borde fortsätta vara Ålands offentliga riskkapitalbolag – och revidera verksamhetsformen enligt modell från ALMI Invest i Sverige.

Ålands Utveckling Ab som är förvaltare av riskkapitalfinansieringsinstrumentet inom Eruf beskriver verksamheten på sin webbplats (www.auab.ax/eruf):

"ÅUAB ska genom sitt finansieringsinstrument hjälpa små till medelstora tillväxtföretag på Åland att stöd genom ägarkapital eller lån som motsvarar ägarkapital. Investeringen eller lånet placeras i företagets sådd-, start eller expansionsfas. Syftet med en investering ska alltid vara att utveckla mer innovativa produkter, processer inklusive marknadsföring samt diversifiera den regionala ekonomin genom nya verksamheter med en hög tillväxt. Innovation avser förnyelse av företag; projekt som innehåller produkt- och/eller processinnovationer,

som stödjer en innovationsstrategi för smart specialisering på Åland. En produktinnovation kan vara teknologiska och/eller organisatoriska sätt att skapa produkter eller tjänster. De investeringsinsatser som sker genom ÅUAB och ERUF ska kunna komplettera andra former av offentliga insatser och bidra till en effektivare användning av EU:s regionalfondsmedel genom de möjligheter som uppstår. Om det sker en positiv avkastning kan pengarna återinvesteras för liknande ändamål. ÅUAB:s finansieringsinstrument ska användas till investeringar i många företag med mindre belopp. Beloppen genom ERUF och ÅUAB är därför mellan 50.000–200.000 euro inklusive följdinvesteringar. Finansieringsinstrumentet ska investeras på lika villkor, pari passu, som privat kapital i investeringsbolaget.”

Risikkapitalfonden har hittills investerat i sju företag:

Stallhagen. www.stallhagen.com, hantverksbryggeriet som grundades år 2004 har i dag 2 700 aktieägare. Stallhagen har en produktionsanläggning i Grelsby, 18 km från Mariehamn. År 2018 togs en ny modern bryggerianläggning i bruk med en produktionskapacitet på upp till 2,5 miljoner liter per år.

Leakomatic, www.leakomatic.com, Leakomatic grundades 2002 med visionen om att göra livet enklare för fastighetsägare genom att minska risken för vattenskador. Huvudprodukten är en mobilstyrd vattenfelsbrytare.

IRO (International Rescue Organisation) på Åland. Alla som har någon form av sjukvårdsutbildning kan bli medlem i IRO. Med hjälp av dagens teknik (speciellt IRO appen) kan de, som är medlemmar i IRO och som befinner sig närmast den eller de personer som behöver hjälp, snabbt kallas till platsen vid akut olyckshändelse

HelioZenit Ab grundades på Åland år 2008 som ett spin-off projekt av ett företag som specialiserat sig på att lagra solenergi för hushållsbruk. Se www.heliomotion.com

Solel Åland Ab, grundad år 2017. www.solel.ax. Solel Åland säljer och installerar solceller på Åland.

Björkkö AB är ett företag som erbjuder tjänster inom den öppna socialvården. Se www.bjorkko.ax.

Slottsdestilleriet: Destilleriet kommer att ligga intill Kastelholms slott på Åland. Stallhagen och Smaksbyn har medverkat som grundare (pressmeddelande januari 2019).

N.B. Per 31.12.2018 var inte investeringen i Slottsdestilleriet verkställd (först under 2019).

6. Halvtidsbedömning av strukturfondsprogrammets genomförande

Nedan presenteras resultatet av halvtidsutvärderingen av det åländska strukturfondsprogrammet. Det överordnade målet med denna utvärdering är att utvärdera insatsernas inverkan på resultatmål för sysselsättning, omsättning och förädlingsvärde.

De frågor som särskilt belyses i denna halvtidsutvärdering är:

- 1. Har projektstyrningen i projekten varit professionell och effektiv och vilken betydelse har detta haft för projektens framgång?**
- 2. Hur väl har genomförda förenklingar i programgenomförandet fungerat?**

Nordregio stämde av upplägg av halvtidsutvärderingen med programförvaltningen vid ett telefonmöte den 30 januari 2019. Intervjuernas upplägg stämde av per mejl den 11 februari 2019. Mot bakgrund av Riskkapitalfondens stora andel av Eruf, att detta finansieringsinstrument inte tidigare tillämpats på Åland och en stor andel kvarvarande medel i fonden, beslutades därutöver att genomförandet av riskkapitalfonden särskilt skulle prioriteras i utvärderingen.

Den 13–14 februari 2019 genomförde Nordregio totalt 8 intervjuer på Åland, varav 4 med projektägare (2 från Eruf, varav det ena Riskkapitalfonden, och 2 från ESF). Intervjuerna utfördes som halvstrukturerade intervjuer med följande frågor som utgångspunkt:

1. Hur har arbetet gått hittills? Vad har hänt sedan sist?
2. Har projektstyrningen i projekten fungerat väl (varit professionell och effektiv) och vilken betydelse har det haft för projektens framgång?
3. Har projektstyrningen i riskkapitalfonden varit professionell och effektiv? Vilken betydelse har det haft för riskkapitalfondens framgång och för projekt som finansieras via riskkapitalfonden?

4. Att stärka och bredda näringslivet på Åland och att öka sysselsättningen är en övergripande programidé för Ålands strukturfondsprogram. På vilket sätt har projektet/ projekten bidragit till detta? Vilka är förutsättningarna för att denna programidé ska kunna nås?

5. Hur väl har genomförda förenklingar i programgenomförandet fungerat?

6. Hur har kommunikationen kring strukturfondsprogrammet fungerat?

Nordregio genomförde också under februari-mars 2019 intervjuer med tre av riskkapitalfondens portföljbolag. Detta gav ytterligare information om samarbetet mellan riskkapitalfonden och portfölj-företagen samt en bättre och djupare inblick i riskkapitalfondens roll och betydelse för företag och företagande på Åland.

6.1 Generell bedömning av programmets genomförande

Mer än halva programtiden har gått, och totalt har 21 projekt fått stödfinansiering från strukturfondsprogrammet, varav 5 projekt motsvarande 4 644 349 euro från Eruf (dock innefattar detta riskkapitalfonden som inte investerat allt sitt kapital) och 16 projekt motsvarande 4 927 670 euro från ESF. Sedan utvärderingen 2016 har inte några ytterligare projekt beviljats inom Eruf, medan fem projekt tillkommit inom ESF. Hos landskapsregeringen handlar diskussionen angående strukturfonderna nu framförallt om praktiska frågor, om hur man ska följa upp indikatorerna och om att finansieringsinstrumentet Riskkapitalfonden ännu inte investerat mer än en bråkdel (0,395 euro av 3 miljoner euro, med förvaltningsarvode inräknat avrundas de använda medlen till cirka 0,6 miljoner euro) av de tillgängliggjorda medlen.

En av utmaningarna i genomförandet av programmet, menar landskapsregeringen, har varit att få en bra struktur för uppföljningen av projek-

ten. Denna åsikt bekräftas av de projektägare vi möter, som menar att programadministrationen inledningsvis inte varit tillräckligt tydlig med vilka underlag man velat få in för uppföljning. Detta har i vissa fall gett upphov till frustration hos projektägare och i flera fall har det skett förseningar med utbetalningar. Framförallt förefaller det vara redovisning av indikatorer som ställer till med problem för både projektägare och programadministration (vi återkommer till detta längre fram i denna redogörelse). Trots detta säger sig projektägarna ha en bra dialog med programadministrationen, vilket märks till exempel i att man vid extrainsatta möten kunnat reda ut oklarheter och att den återrapportering som ska ske halvårsvis nu löper på.

Vid genomförande av strukturfondsprogram ställer Europeiska kommissionen krav på en viss rollfördelning inom den förvaltande myndigheten, vilket innebär en åtskillnad mellan rollerna för beslutsfattande och uppföljning. Denna rollfördelning är i grunden bra, men den kan också försvåra uppföljningen av indikatorerna då detta behöver göras i samarbete mellan de programansvariga som har en bredare förståelse för målsättningen med programmet och dem som ansvarar för den administrativa kontrollen. Projektadministrationen säger sig idag ha en bra uppföljning, och detta bekräftas också av landskapsregeringens egna revisorer som även gjort en revision av finansieringsinstrumentet Riskkapitalfonden med goda resultat.

Den förenklade kostnadsmodellen som erbjuds projektägarna och som ger dem möjlighet att bli schablonredovisning har inneburit en förenkling för såväl projektägare som programadministration. Det faktum att beslut om tilldelning av nationella medel sker samtidigt som beslut om tilldelning av EU-medel (något man haft på Åland hela tiden i motsats till många andra länder där dessa beslut fattas vid olika tidpunkter) underlättar situationen för projektägarna, liksom att regelverket numera är detsamma för Eruf och ESF. Programadministrationen bedömer att kunskapsnivån om EU-stöd är hög på Åland, bl.a. på grund av att landsbygdsprogrammet och strukturfondsprogrammet når ut till många.

”Vi är väldigt nöjda bland annat med det nya redovisningssystemet. Det som landskapsregeringen vill veta är lönekostnaderna, medan rapportering av kvitton är mindre strikt – de säger att de har förtroende att vi ordnar sådant som är relevant. Större beslut tas således i styrgruppen.”

Försenade utbetalningar av projektmedel är en fråga som några av de intervjuade projektägarna tar upp. Programadministrationen hänvisar till kravet från kommissionen på 90 dagars handläggningstid under förutsättning att alla handlingar är kompletta. Som skäl för fördröjning anför programadministrationen att det ibland varit svårt att få in kompletta handlingar – detta uppfattar vi åtminstone delvis ha att göra med att riktlinjerna för vilka handlingar och på vilket sätt dessa ska redovisas inte varit tydliga gentemot projektägarna. Men det beror också på avsaknad av rapporteringsfunktion i det IT-system som inrättats, vilket lett till högre arbetsbelastning för programadministrationen som emellertid uppger sig snart vara i kapp. Även om de långa ledtiderna är i linje med regelverken utgör de ett likviditetsproblem för flera av projektägarna vars organisationer tvingas ligga ute med pengar under utdragna perioder, ibland också över årsbokslut och årsredovisningar vilket ställer till med ytterligare problem för projektägarna. Nordregio noterar att detta i förlängningen kan leda till en risk att projektägare avstår från att söka medel p.g.a. den ekonomiska risken som detta kan komma att innebära. Kortare handläggningstider och att undersöka eller utvidga möjligheten att betala ut i förskott skulle emellertid kunna bidra till att hindra en sådan utveckling.

”Det blir nog litet av en finansiell risk och likviditetsrisk med att lägga ut pengarna: vi visste ju inte säkert för projekten om vi skulle få in alla pengarna igen efter rapporteringen. Det börjar ibland märkas en känsla bland organisationer att man inte vill vara projektägare längre, och det kan bli en trend som är svår att vända.”

Flera av projektägarna understryker dock den stora betydelsen av strukturfondsprogrammet och hur finansiering genom programmet hjälpt projektägarna att genomföra projekt som man annars inte skulle ansett sig ha tid och resurser att genomföra. Projektägarna ser också att projekten fört med sig flera positiva spin-off-effekter.

”Nog har vi haft en del krångliga erfarenheter med koppling till programmet. Det måste ju vara någon som håller i projektet.. men det har funnits drive hos oss att göra det. Programmet gör möjligt att genomföra vad man annars inte skulle ha haft möjlighet till.”

6.2 Bedömning av projektens genomförande och dess möjligheter att uppnå de övergripande programmålen

Den övergripande målsättningen för Ålands strukturfondsprogram är "att utveckla kunskapen och förbättra kompetensen inom arbetslivet, öka sysselsättningen, produktiviteten och innovationskapaciteten" (Ålands strukturfondsprogram s.13).

I detta strukturfondsprogram har Landskapsregeringen valt att ge stöd till organisationer som i sin tur når en bred krets av slutanvändare, jämfört med tidigare strukturfondsperiod då fokus var riktat mot enskilda företag och deras produktutveckling mm. Exempel på detta är stöd till projekt som drivs av Ålands näringsliv, Ålands Centralandelslag och Medis (Medborgarinstitutet/ Mariehams stad). Med denna typ av satsningar samt genom Riskkapitalfonden har landskapsregeringen eftersträvat att erbjuda en palett av verktyg som vänder sig brett till näringslivet och invånarna på Åland, och som har en betoning på kunskapsstöd för att utveckla näringslivet och bidra till en ökad sysselsättning.

Ett av de projekt som fått stöd från programmet är projektet *Utveckla framtidens företag – från idé till export* som drivs av Ålands Näringsliv, en ideell förening som startades 2011 av handelskammaren, köpmannaföreningen m.fl. Föreningens verksamhet täcks av medlems- och serviceavgifter och därutöver driver man projekt för vilka man får kostnadstäckning. Syftet med projektet är att skapa en samlande enhet för rådgivning och affärstöd till de åländska företagen. Målgrupperna är dels entreprenörer med nya idéer, dels etablerade företag som vill expandera. Inom ramen för projektet har man bl.a. genomfört fyra företagskolor med 30 deltagare vardera som samlats vid 12–13 tillfällen. Dessa har varit mycket efterfrågade. Man har också deltagit i ungt entreprenörskap, medverkat till nätverk för kvinnliga företagare och genomfört efterfrågestyrda seminarier (t ex seminarium om e-handel). Efter uppföljning med intressenter som Ålands näringsliv samverkat med bedömer projektägaren att man i hög grad bidragit till att Ålands näringsliv nått ut mycket brett till personer som står inför att starta företag eller är i början av sitt företagande. Företagskolan och den rådgivning som erbjuds är bred och gratis för deltagarna. Hittills har man nått 285 företag (100 nya och 185 befintliga) och sysselsättningsökningen beräknas till 60 personer (målbild 100). Ålands näringsliv påpekar dock att

nystartade enskilda firmor inte räknas med i statistiken, varför antalet sysselsatta är större.

"Jag tycker att vi börjar få ett bra genomslag bland de nya företagen och intresserade företagare: Visst kommer det fram sådana som inte har hört från oss alls, men en stor procent av de nya träffar vi nog."

Såväl programadministrationen som projektägare själv påpekar att projektet fram till nu haft fokus på nya företag och att det i nästa steg handlar mer om att fokusera mer på affärsutveckling och på företag som vill expandera. Från båda hållen är man medveten om att intresset för att skala upp, expandera och nyanställa är lågt bland många små företag som är nöjda med sitt nuvarande läge, men inte desto mindre är det för både tillväxt och ökad sysselsättning viktigt med den här typen av insatser.

"Vi har en affärsutvecklare också, vi skulle vilja bredda den här aktiviteten... problemet bland företagen är kanske att alla inte har ambitionen att växla upp – inte är det fel heller, men alla företag på Åland kan ju inte tänka så."

En utmaning i genomförandet av projektet som löper över fyra år har varit att finna en avvägning mellan att på förhand precisera aktiviteter som ska genomföras inom projektet och att ha flexibilitet, styra upp insatser mot prioriterade mål och kunna svara upp mot efterfrågan hos de målgrupper (företag och blivande företag) som programmet vänder sig till. Här har Ålands näringsliv fört en dialog med programadministrationen för att hitta en balans.

Ett annat av de projekt som beviljats medel är projektet *Hållbar utveckling* med Ålands Centralandelslag (ÅCA) som projektägare. Projektet avsåg att genomföra ett kvalitetsledningsprojekt. Detta kvalitetsarbete har involverat hela organisationen och även de 17 ägargårdar som ÅCA samarbetar med. Med den kvalitetscertifiering som erhållits genom projektet har ÅCA getts möjlighet att vidga sin exportmarknad, något man redan har sett konkreta och praktiska resultat på. Det finns även planer på att i framtida årsredovisning också redovisa hållbarhet.

En utmaning som ÅCA haft, och som även projektet Flex-In (se beskrivning nedan) vittnar om, är den sårbarhet som inträffar vid personalomsättning och som försvårat dialogen med programse-

kretariatet angående uppföljning. En lärdom av detta är vikten av att det hos projektägarna finns en förankring av projekten i organisationen och att arbetet följs av en styrgrupp som vid organisations- och personalförändring kan underlätta kunskapsöverföringen.

"Projektstyrningen i projekten är viktig för att föra projekten framåt, det har vi sett flera exempel på."

"Om vi inte hade haft styrgruppen för projektet hade vi ju inte kunnat dra nytta av kompetensen i organisationen och det hade varit svårt att leverera."

Ett tredje projekt som finansierats av Eruf är *Flex-In*, en flexibel väg till inklusion som drivs av Medis som Medborgarinstitutet och Mariehamns stad står bakom. Flex-In är en digital vuxenutbildning som fungerar som ett komplement till de SFI-kurser (Svenska för invandrare) som Landskapsregeringen erbjuder. I projektet har man tagit fram ett digitalt kunskaps- och läromedelsmaterial som vänder sig till invandrare som vill lära sig svenska men som av olika skäl inte kan gå en SFI-kurs, t.ex. på grund av att de är hemma med barn, jobbar hel- eller deltid eller att de redan har grundläggande kunskaper i svenska språket och vill lära sig mer. Medis utvärdering visar att ca 100 personer varav flertalet i åldersgruppen 25–55 år har använt läromedelsmaterialet som utöver undervisning i svenska språket också innefattar undervisning om Åländsk kultur och lokala samhällsförhållanden. En stor grupp som använder materialet är kvinnor som är hemma med barn. Men också vid uppsägningar i samband med nedläggning av industri-verksamhet har man sett antalet deltagare öka. Flex-In har fått positiv respons från deltagarna. Projektet avslutas i december 2019, och det pågår redan nu diskussioner om hur läromedelsmaterialet kan fortsätta att användas efter projektet avslutats.

Såväl programsekretariatet som projektägarna tar upp svårigheter med att följa upp programindikatorerna, och som särskilt besvärlig upplevs indikatorn för förändring inom sysselsättningen. Landskapsregeringen konstaterar att man inte bara i programmet utan också i de enskilda projekten har haft stora ambitioner men att det däremot är mycket svårare att mäta effekterna. Ett exempel är Ålands näringsliv som genom sina insatser nått många företag: Hur ska man påvisa

att det är just insatserna i projektet som påverkat företagsinterna beslut om att exportera eller anställa? Projektportföljen visar att man inom ESF-fonden har lyckats i att nå utpekade målgrupper under den här strukturfondsperioden, men att man liksom tidigare har svårt att nå dem med lägst utbildning.

Ålands ekonomi är mycket liten och de makroekonomiska trenderna slår igenom mycket kraftigare än enskilda projektinsatser. Detta gör det mycket svårt att härleda orsakssambanden mellan projektinsatser och t.ex. sysselsättning. Samtidigt kan enskilda projektinsatser få mycket stor inverkan på små grupper, och effekterna av enskilda insatser i ringa skala kan ha stor betydelse för ekonomi och förväntningarna på framtiden. I det här sammanhanget spelar också tidsaspekten en viktig roll, då många av insatserna som genomförs nu, t.ex. deltagande i företagarskolan, kan få effekt först på flera års sikt.

Trots svårigheterna med att påvisa orsakssambanden vill Nordregio ändå understryka, utifrån den analys som gjorts, att den bredd på insatser som Åland valt att prioritera inom ramen för innevarande strukturfondsperiod som siktar brett genom att erbjuda en palett av stöd och instrument – från start-up-satsningar som också visat sig nå ut mycket brett, till innovationsprojekt i Ålands Business Lab och riskkapitalfonden – har skapat möjligheter att fånga upp och erbjuda stöd till olika typer av tillväxtskapande och sysselsättningskapande företag.

I detta sammanhang är det viktigt att erinra om att de kunskaper som erhålls genom arbetet med strukturfonderna kan användas för lärande i det fortsatta arbetet. Särskilt viktig är denna läroprocess när det gäller val av indikatorer, hur dessa kan mätas, i vilka tidsspann de bör analyseras och vilka särskilda förutsättningar som gäller för en liten ekonomi som Åland.

Ett av de övergripande målen i strukturfondsprogrammet är att öka sysselsättningen. Åland har en hög sysselsättning och låg arbetslöshet, och de insatser man valt att prioritera har därför handlat om att stimulera dynamiken, att det kommer nya företag och företag inom nya branscher, företag som på sikt kan bidra till att den höga sysselsättningen bibehålls. Andra insatser för att stärka sysselsättningen är kopplade till integration, där de omedelbara effekterna kanske snarare ses i minskade offentliga utgifter. För att nå resultat med de insatser som prioriteras menar

programsekretariatet att det är viktigt att de understöds och kompletteras av den övriga politiken. Programsekretariatet har uppmuntrat projektsökande till dialog med sekretariatet före ansökan, något som bekräftas av flera projektägare, och som också bidragit till en låg andel avslag.

6.3 Bedömning av tematiska mål och investeringsprioriteringar

Det åländska strukturfondsprogrammet har fem tematiska mål, två inom ERUF och tre inom ESF, med fem tillhörande investeringsprioriteringar. Här nedan kommenteras programmets måluppfyllelse i förhållande till de fem tematiska målen och investeringsprioriteringarna.

01 – Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation

Inom ramen för detta tematiska område har investeringsprioritering 1b valts som innebär att främja företagsinvesteringar inom forskning och innovation, och att utveckla kopplingar och synergieffekter mellan företag, forsknings- och utvecklingscentrum och den högre utbildningssektorn.

I motiveringen till valet av denna investeringsprioritering anges behovet av en ökad förmåga att utveckla innovativa produkter, tjänster och tillväxtföretag i en snabbt föränderlig miljö, och den valda investeringsprioriteringen förväntas bidra till en ökad andel FoU-verksamhet i enlighet med Europa 2020-strategin.

Flera projekt som beviljats medel ur strukturfondsprogrammet stödjer denna investeringsprioritering, däribland Business Lab Åland, Åland Sailing Robots och Ålands riskkapitalfond.

Nordregios bedömning är att de projekt som beviljats medel mycket väl svarar mot mål och investeringsprioritering. Det gäller även etableringen av Ålands riskkapitalfond som dock inte förbrukat medel i den utsträckning som förväntats (se 6:4).

03 – Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, jordbrukssektorn (för EJFLU) och fiske- och vattenbrukssektorn (för EHFF)

Inom ramen för detta mål har den investeringsprioritering som syftar till att stödja kapaciteten för små och medelstora företag att satsa på tillväxt på regionala, nationella och internationella marknader och ägna sig åt innovationsprocesser valts (investeringsprioritering 3d). Också här anges som motiv behovet av en utvecklad förmåga att ut-

veckla innovativa produkter, tjänster och tillväxtföretag i en föränderlig miljö, men också den höga andel mikroföretag som står för en betydande del av sysselsättningen.

Projekt som stöder denna investeringsprioritering är Utveckla framtidens företag – från idé till export som drivs av Ålands näringsliv AB och Energismart Åland som drivs av Ålands Teknologi och energicentrum.

Flera av de projekt som beviljats medel under denna investeringsprioritering, men också under prioritering 1b ovan, har som syfte att via utåtriktade aktiviteter och nätverksbyggande nå ut och ge stöd till en bredare krets företag och individer. Nordregios bedömning är att det varit en klok strategi för att stärka de åländska företagen vad gäller affärsutveckling, innovationsförmåga och tillväxt.

08 – Främja hållbar sysselsättning av god kvalitet och stödja arbetskraftens rörlighet

Inom detta mål har den investeringsprioritering valts som syftar till ökad tillgång till anställning för arbetssökande och icke-förvärvsarbetande, inklusive långtidsarbetslösa och personer som står långt från arbetsmarknaden, däribland lokala sysselsättningsinitiativ och stöd till arbetskraftens rörlighet (investeringsprioritering 8i). I motiveringen anges att särskilt ungas och långtidsarbetslösas ställning på arbetsmarknaden.

Exempel på projekt som stöder denna investeringsprioritering är Emmaus returcafé som har som målsättning att integrera långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden.

Utvärderingen visar att de projekt som prioriterats ligger väl i linje med investeringsprioriteringen, och att man i hög utsträckning når de utpekade målgrupperna. Vad gäller sysselsättningen och arbetsmarknaden påverkas denna emellertid av en rad externa faktorer, vilket gör det svårt att bedöma de långsiktiga effekterna.

09 – Främja social inkludering och bekämpa fattigdom och diskriminering

Den investeringsprioritering som valt inom detta mål är aktiv delaktighet, inklusive för att främja lika möjligheter och aktivt deltagande samt förbättra anställningsbarheten (investeringsprioritering 9i). I motiveringen till denna anges en ökad förståelse för olikheter, validering av kunskaper och behov av åtgärder som minskar marginalisering av utsatta grupper.

Exempel på projekt som stöder denna investeringsprioritering är Flex-In, en flexibel väg till inklusion som drivs av Medborgarinstitutet/ Mariehamns stad och erbjuder ett digitalt studiematerial för undervisning i svenska som vänder sig till individer med olika förkunskaper.

Utvärderingen visar att det krävs en rad olika åtgärder för att nå grupper som riskerar att marginaliseras, då behoven och tidigare kunskaper hos individerna ser mycket olika ut. Projektet Flex-In är ett bra exempel på detta, men visar också svårigheterna med de krav som ställs på validering av kunskaper.

10 – Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande

För denna målsättning har två investeringsprioriteringar valts; att stärka lika tillgång till livslångt lärande för alla åldersgrupper i formella, icke-formella och informella sammanhang, höja arbets-

kraftens kunskaper, färdigheter och kompetens och främja flexibla utbildningsvägar inklusive genom yrkesvägledning och validering av förvärd kompetens (10iii) och att förbättra utbildningens relevans för arbetsmarknaden, underlätta övergången från utbildning till arbete, förstärka yrkesutbildningssystemen och deras kvalitet mm (10iv).

Exempel på projekt som stöder dessa investeringsprioriteringar är Hållbar utveckling som drivs av Ålands centralandelslag (ÅCA) och syftar till att höja kompetensen genom införande av ett kvalitetsledningssystem och VÅG – Vuxenutbildning i Ålands gymnasium som syftar till att etablera strukturer för ett livslångt lärande.

Utvärderingen visar att insatserna inom detta mål inte bara syftar till att höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens, utan också, som i projektet Hållbar utveckling, har bidragit till verksamhetens utveckling och konkurrensförmåga.

Tabell 9: Utfall i budgeterad och utbetald finansiering per tematiskt mål (situation 31.12.2018)

	Tematiskt mål	Budgeterat	Beslutat 2018-12-31	Beslutat %	Utbetalt 2018-12-31	Utbetalt %
01	Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation	3 716 060,00	1 760 764,90	47,38%	1 005 138,87	27,05%
03	Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, jordbrukssektorn (för EJFLU) och fiske- och vattenbrukssektorn (för EHFF)	929 016,00	930 183,00	100,13%	429 292,56	46,21%
08	Främja hållbar sysselsättning av god kvalitet och stödja arbetskraftens rörlighet	1 283 884,00	1 268 059,60	98,77%	778 701,28	60,65%
09	Främja social inkludering och bekämpa fattigdom och diskriminering	1 000 856,00	1 010 186,20	100,93%	257 728,85	25,75%
10	Investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande	2 719 544,00	2 649 424,60	97,42%	797 234,00	29,31%

6.4 Genomförande av finansieringsinstrumentet "Offentligt riskkapital"

Utvärderingsgruppen har gått igenom relevanta dokument angående riskkapitalfonden samt intervjuat Programadministrationens (Ålands Landskapsregering), Ålands Utveckling Ab:s och portföljföretagens representanter i februari-mars 2019. Analysen nedan sammanfattar Nordregios bedömning av riskkapitalfonden som en del i Ålands strukturfondsprogram 2014–2020.

Inledning

Finansieringsinstrumentet Offentligt riskkapital, här kallat Riskkapitalfonden, förvaltas av Ålands Utvecklings Ab. Sedan 2016 har riskkapitalfonden investerat strax under 600 000 euro (inklusive förvaltningsarvode). Investeringar som gjorts har gått både till företag för export och till företag i sådd fas. Vissa investeringsbeslut har fattats för projekt som sedan inte lyckats locka extern medfinansiering.

Erbjudandet från riskkapitalfonden till företag utgår från pari passu -principen (jämsides, i samma takt), vilket innebär krav på att alla investeringar som Riskkapitalfonden gör matchas med ett minst lika stort belopp från en medinvestorare ifrån den privata sektorn. Riskkapitalfonden erbjuder de företag man investerar i ett aktieägaravtal där Ålands Utvecklings Ab går in med högst 50 % av aktiekapitalet. Ålands Utvecklings Ab går också alltid in med en plats i styrelsen, för denna tar man dock inte ut något arvode. Aktieägaravtalet kan även kombineras med lån (med 8 % ränta). För att kunna erhålla finansiering från riskkapitalfonden krävs affärsplan och budget för 3 år, och för detta arbete kan Ålands Näringsliv bistå med hjälp och tips. Riskkapitalfonden bedömer att detta erbjudande och upplägg är tydligt och enkelt att förstå, och menar också att det inte är förenat med överdriven byråkrati. Bland de marknadsföringsinsatser som Riskkapitalfonden deltagit i kan nämnas Kapitalmarknadsdagen som genomförs en gång per år, besök på Business Lab, frukostmöten, affärsidéutövning med Ålands näringsliv mm.

"Vi i Ålands Utvecklings Ab har inget mål att göra vinst, utan strävar efter mervärde för samhället. Vi ger rådgivning till många företagare som kommer till oss med idéer, inte bara dem vi investerar i eftersom många idéer inte alls nått den nivån av planering att man kunde överväga investering – vi tillför således ett värde i form av affärsutveckling."

"Vi skulle också vilja påstå att vi ökat mängden privat kapital som finns tillhanda – många investerare skulle inte alls ha vetat om de investeringsmöjligheter som de hittat via oss."

Hos programadministrationen för strukturfondsprogrammet finns det dock en oro över att investeringstakten i Riskkapitalfonden gått långsammare än väntat, och man skulle gärna se att takten ökas. En fråga som ställs är om det handlar om brist på marknadsföring eller om orsakerna ska sökas på annat håll.

"Hur det fungerar är inte alltid så lätt att förstå då man jämför med andra sorters stöd."

"De flesta är nog ute efter stöd fortfarande. Det finns en tveksamhet kring riskkapital och det har inte fått det genomslag jag väntat."

"Det tunga argumentet hos många företag är nog att man inte vill ta in fler delägare."

Riskkapitalfondens betydelse på Åland från portföljbolagens perspektiv

Riskkapitalfonden välkomnas på Åland som ett kompletterande finansieringsinstrument som medverkar till företagets förankring på Åland och förstärker marknadsförtroende i portföljföretagen. Samtliga projekt som erhållit medel ur riskkapitalfonden sätter stort värde på riskkapitalfonden som komplement till andra finansieringskällor för företagsfinansiering på Åland. Företagen uppskattar också den kompetens som ÅUAB bidrar med genom sin styrelseplats, inte minst kontakterna till andra finansieringskällor.

"Jag skulle nog säga att det finns en ganska positiv bild av riskkapitalet, många företagare ser det som en fördel att någon extern kommer in."

"Vi valde ett samarbete med ÅUAB eftersom detta verkade som ett mindre riskfyllt alternativ än att ta banklån – hade företaget misslyckats skulle det ha uppstått bekymmer över banklånets återbetalning" "Riskkapitalfonden är för oss ett långsiktigare instrument för företagsstöd än andra offentliga stödformer – riskkapitalfonden är delägare och stödpunkt under flera års tid under förberedelserna för exit."

"EU-riskkapitalfonden är ett väldigt viktigt instrument för Åland. Tillgång till kapital är ju begränsat på Åland. Vi har vissa rika släkter, privatägda finansierare - men det är inte Stockholm eller Helsingfors."

"Olika typer av bolag behöver olika typ av finansiering - i olika faser av företagets utveckling. EU-riskkapital som ÅUAB bjuder på här passar enligt min mening riktigt bra för företag som redan har startat och har produkt/service - men som jobbar på "turnaround" (Death Valley) för att nå lönsamheten."

"Bankerna är inte så intresserade av just turnaround fasen. De kommer gärna med efter att lönsamheten har nåtts. Turnaround - där behövs EU-riskkapitalfonden."

Det faktum att ÅUAB medverkar med finansiering och kompetens i ett företag förstärker det externa förtroendet för företaget. När ÅUAB medverkar ger det andra finansierare och marknadsaktörer en signal av due diligence hos företagen. Det finns också på Åland exempel på verksamhet som inte skulle kommit tills stånd om det inte vore för investering från riskkapitalfonden.

Projektägarna understryker i intervjuerna att det är viktigt att ha klart för sig att riskkapitalfonden går in med riskfinansiering, antingen i start-ups eller i företag i expansionsfas - det handlar alltså om risktagande. Man ska även komma ihåg att finansiering med riskkapital är förenat med en kostnad för företagen. Flera lyfter också fram att riskkapitalet möjliggör att fler verksamheter stannar på Åland:

"Med EU-riskkapital är det mer sannolikt att företag och aktiviteter förankras på Åland t.ex. jämfört med samarbeten med internationella banker. Åland får tillbaka en del av pengarna i form av skatter osv."

"För oss tillför EU-riskkapitalet också stabilitet. Det är faktiskt ägarstruktur, kunder, och kompetens som företag är ute efter. Ägarstrukturen kan förankra företag på Åland också på längre sikt, och man flyttar troligtvis inte så lätt från Åland om de tre elementen finns på plats."

När det gäller utvecklings- och investeringsmöjligheter för riskkapitalfonden ser projektägarna framförallt att det handlar om att fokusera på exportföretag, teknologiföretag, företag i turna-

round fas, inom tillväxtområden och i start ups. Det är inte troligt att det är de minsta företagen som har mest behov av riskkapital. Däremot finns det ett också ett viktigt rättviseperspektiv i att det ska finnas lika ansökningsmöjligheter för alla företag som uppfyller kriterierna.

Erfarenheter av samarbetet med riskkapitalfonden

Portföljföretag anser att samarbetet med Ålands Utvecklings Ab har varit positivt och att Ålands Utvecklings Ab har kunskap och relevanta kontakter som portföljföretag kan dra nytta av. Å andra sidan har det uppstått funderingar gällande kommunikationen - speciellt början av samarbetet kunde ha varit mer aktivt och heltäckande från fondförvaltarens sida för att få fram alla detaljer gällande det finansiella instrumentets verksamhet.

"Från vårt perspektiv hade det varit positivt med mera flexibilitet i att t.ex. revidera arrangemanget med riskkapitalfonden då man fått en bättre överblick av behovet och av utbudet på medfinansiering."

"Givetvis hade även en flexiblare linje i kravet på privat medfinansiering om möjligt varit till stor nytta för oss. Vi skulle gärna ha sett ett aktivare informationsflöde speciellt i början av diskussionerna med riskkapitalfonden. Vi fick inte all viktig information i början, t.ex. gällande möjligheter för omplanering av finansieringen och det pågående samarbetet med riskkapitalfonden. Möjligheterna att göra sådana omdömmingar förblir oklara speciellt för företagare som är i inledande förhandlingar med riskkapitalfonden".

"ÅUAB har inte antagit någon stark eller drivande roll i styrelsearbetet eller på annat sätt gett råd i tillväxten eller verksamhetsutvecklingen. Dock menar vi att detta främst beror på oss själva - att stöd nog skulle finnas tillhanda via ÅUAB men att vi inte känt oss vara i behov av den."

Investeringstakt

Den nuvarande, relativt långsamma investerings-takten är enligt programadministrationens uppfattning inte helt tillfredsställande. Med hjälp av dokumentanalysen och intervjuerna har Nordregio gjort ett försök att analysera huruvida den långsamma investerings-takten beror på antalet potentiella portföljbolag, villkoren för användningen av det finansiella instrumentet, fondförvaltarens

hantering av det finansiella instrumentet, eller eventuellt på andra faktorer.

Man kan (rent matematiskt) argumentera att antalet potentiella företag på Åland för ev. riskkapitalinvesteringar är högre än väntat: Det totala antalet företag på Åland är drygt 2 500 och antalet nystartade företag ligger på drygt 200 företag per år. Riskkapitalfondens kriterier för vilka företag som kan erhålla finansiering och krav på tillväxt och expansion begränsar antalet potentiella portföljföretag. Men det borde trots detta ändå finnas potential för en ökad "deal flow", dvs. ett ökat antal företag och företagsidéer som skulle kunna vara aktuella för finansiering med riskkapital ur riskkapitalfonden. Det är uppenbart att många företag inte är intresserade av att dela ägandet i företaget, men det finns troligen också många företagare som för närvarande inte har tillräcklig insikt i vad riskkapitalägandet betyder och vilka fördelar i form av kunskap och kompetens som medföljer det offentliga riskkapitalet. Det finns således behov av att ytterligare öka kommunikationen angående det finansiella instrumentet. Villkoren för det finansiella instrumentet och speciellt den höga räntan på lån är emellertid faktorer som i sig kan bidra till att förklara den långsamma investeringstakten. Riskkapitallånen höga ränta medför att det helt enkelt kan vara mer lockande med banklån än med riskkapitalarrangemang.

Konjunkturen har också bidragit till att det är billigt att låna pengar i banken jämfört med riskkapitalfondens villkor. Riskkapitalfonden medger att det visserligen finns företag som inte vill ta in en extern ägare, men framhäver att det finns en positiv bild av riskkapital och att många också gärna vill få in extern medverkan i styrelsen.

"Riskkapitalet har inte riktigt uppnått önskat genomslag. Intressenivån kan ju handla om en kulturell grej, villkoren är tydligt en annan faktor."

"Under kapitalmarknadsdagarna en gång per år har man snarare redovisat vad som har gjorts och vad

riskkapitalfonden varit med om än redovisa olika aspekter att tänka på kring riskkapital."

Nordregios analys antyder att det med tanke på Strukturfondsprogrammets löptid är viktigt att beakta risken att 100 % av de medel i strukturfondsprogrammet som reserverats för riskkapitalfonden inte kommer att hinna investeras om inte investeringstakten ökas.

6.5 Övriga synpunkter

Som ett ytterligare tema som togs upp under vissa av intervjuerna vill Nordregio fästa uppmärksamhet vid ett potentiellt orosmoment för framtida ekonomisk expansion och utveckling av det åländska näringslivet, speciellt inom varuhandeln. Ålands tullgräns medför som känt många ekonomiska möjligheter speciellt för sjöfartsktörerna, men den verkar å andra sidan också vara en förhindrande faktor för export av varor genom e-handel till exempel till Sverige och Finland. På grund av nyligen tillkomna bestämmelser att även mindre värdefulla varor medför striktare skattepåföljder på fastlandet är det jämförelsevis svårt idag att bedriva e-handel från Åland.

Med tanke på programmets målsättningar vad gäller sysselsättning och expansion av små och medelstora företag verkar detta som ett tema som det lönar sig att informera och jobba mera kring för att undvika att företagare med ambitioner att sälja produkter utanför Åland tappar motivationen för sin affärsidé. Bland möjliga tillvägagångssätt som tagits i bruk av åländska bolag listas bl.a. att sälja via filialer på fastlandet eller att fokusera på försäljning till bolag istället för konsumentmarknaden där skattepåföljden har en mer märkbart negativ effekt. Det är positivt att observera att Ålands näringsliv redan tagit upp dessa frågor under åtminstone ett informationstillfälle.

7. Slutsatser

Ytterligare två år av genomförande av struktur-fondsprogrammet har gått sedan den senaste utvärderingen ägde rum under våren 2017. Projekt-medlen har i stort sett beviljats till projekt, med undantag för riskkapitalfondens investeringar i portföljföretag. Utbetalningsprocessen har också tagit fart, med 35% av projektstödpengarna utbetalda per den 31 december 2018.

Programmet är på väg i rätt riktning för att nå de uppsatta programmålen. Både Eruf och ESF innefattar innovativa och inkluderande projekt och aktiviteter som i hög grad bidrar till målen, och indikatoruppföljningen tyder på att Struktur-fondsprogrammet på Åland har i allt väsentligt goda möjligheter att nå målen. För vissa indikatorer inom ESF finns tecken på svårigheter att nå mål-uppfyllelse. Samtidigt kan konstateras några av indikatorerna är komplexa, och inte alltid ger en fullständig bild av projektens resultat. Intervjuerna med projektägare och programförvaltningen har varit vid utvärderingen visat sig vara viktiga för att komplettera indikatoruppföljningen.

Struktur-fondsprogrammet på Åland, speciellt Eruf-delen, har beviljat stöd till organisationer med förmåga att samla bredare målgrupper av företag, aktörer och individer inom olika områden. Denna strategi som syftar till att uppnå ett större genomslag och en högre grad av inklusivitet, ser ut att ha lyckats bra hittills. Programmet har redan nått en bred kategori av aktörer - ett resultat som skulle ha varit svårt att nå enbart med projekt som drivs av enskilda företag och organisationer med fokus på enstaka produkter eller service.

Det åländska finansieringsinstrumentet (riskkapitalfonden) har hittills beslutat om sju investeringar med medel ur riskkapitalfonden. Det omfattar sammantaget ungefär 20% av de tre miljoner euro som har reserverats från Eruf till riskkapitalfonden. Riskkapitalfonden välkomnas på Åland som ett kompletterande finansieringsinstrument till banklån och andra ordinarie former av företagsfinansiering. Därutöver medverkar riskkapitalfonden till företagets förankring på Åland och bidrar till att förstärka marknadens förtroende i portföljföretagen. Det finns dock anledning ifrå-

gasätta realismen i att riskkapitalfonden kommer att hinna investera 100 % av de för riskkapitalfonden avsatta medlen före programperioden löper ut. För att detta ska vara möjligt kommer det att vara nödvändigt att öka marknadsföringen av det finansiella instrumentet för att nå ut med information till berörda målgrupper, och att höja ambitionsnivån i pågående och nya förhandlingar med potentiella portföljbolag. Det är i detta sammanhang dock viktigt att också komma ihåg att villkoren för det finansiella instrumentet spelar en väsentlig roll och att ett vanligt banklån med låg ränta kan visa sig vara ett mer lockande alternativ för många företag. Nordregio bedömer således att det finns ett tydligt behov av ökad kommunikation och en fördjupad lärandeprocess hos berörda aktörer och potentiella företag för att investeringstakten inom det finansiella instrumentet ska kunna höjas.

De projekt som erhållit medel ur struktur-fonderna, Eruf och ESF, verkar i stort sett vara nöjda med den programförvaltning som genomförts av Ålands landskapsregering. I kombination med den revision som genomförts av struktur-fondsprogrammet, visar detta på en professionell programförvaltning och tillfredsställande serviceattityd. En del av stödmottagarna anser dock att det fortsatt finns förbättringsmöjligheter vad avser tydlighet gällande uppföljning och återrapportering.

Angående slutsatser kring de specifika frågorna som särskilt belyses i denna halvtidsutvärdering (dessa gällde projektstyrningen i projekten och genomförda förenklningar i genomförandet av struktur-fondsprogrammet) kan man konstatera:

- Projektstyrningen i projekten har i stort sett varit professionell och effektiv. Det kan emellertid konstateras att det finns stora skillnader mellan projektägare när det gäller förståelse av struktur-fondsprogrammets syfte och karaktär, erfarenhet av att styra liknande projekt och förmåga att hantera förändringar, t.ex. att reagera snabbt och effektivt vid förändringar i projektorganisationen. Tidigare erfarenhet av implementering av EU-projekt spelar också en betydande roll.

■ De genomförda förenklingarna i programgenomförandet (förenklad kostnadsmodell, schablonkostnader för personalutgifter, möjlighet att tillämpa klumpsumma och enhetskostnader/ESF) har välkomnats och underlättat projektförvaltningen för projektägarna. Det är dock anmärk-

ningsvärt är att det fortfarande förekommer utmaningar och problem när det gäller det elektroniska stödhanteringssystemet. Problem med IT-lösningar, fastän irriterande då de medför dubbelarbete, har dock inte uppfattats som kritiska.

8. Rekommendationer

I detta avslutande kapitel presenterar vi rekommendationer inför programmets fortsatta genomförande.

Genomförande och uppföljning

Nordregio föreslår följande åtgärder angående programmets genomförande och uppföljning:

- Tydligare information och rådgivning till projektägarna gällande uppföljning samt i hur man ska redovisa indikatorer och måluppfyllelse. Det är viktigt att satsa ytterligare på effektiv och intensiv kommunikation med projektägare, också efter projektstart.
- Mer fokus på indikatorer: har några indikatorer målsättningar som är (för) lågt/(för) högt satta? Finns det indikatorer där förändrade makroekonomiska förutsättningar har förändrat syn på målsättningarna? Finns det indikatorer där beskrivningar kunde förtydligas?
- Konsekvent fokus på korta ledtider för utbetalning till projektägare
- Fullt utnyttjande av interna styrgrupper hos projekten för att effektivisera projektimplementeringen men också för att minska risk för kompetenstapp vid t ex organisationsförändring eller personalförändring.
- Dra lärdom av erfarenheter 2014–2020 ang. inrättande av IT-stöd och ge även feedback till EU-kommissionen. Finns det någonting vi kan göra med tanke på följande programperiod så att samma IT problem inte skall upprepas.

Riskkapitalfonden

Utvärderingsgruppen ser etableringen av det finansiella instrumentet riskkapitalfonden som ett innovativt koncept med klara fördelar som kompletterar andra former för företagsfinansiering

på Åland, men som ytterligare skulle behöva finslipas för att nå full effekt. Det är svårt att på förhand bedöma såväl rätt storlek på investeringsfonden som realistisk investeringstakt - men en del av framgången hos det finansiella instrumentet handlar också om graden av marknadsföring och aktivitet under implementeringsfasen. Det är emellertid också viktigt att ha förståelse för att professionella investeringsprocesser kan ta mycket lång tid, och att riskkapitalfonden är ett för Åland nytt och specifikt instrument som ännu inte är tillräckligt känt på Åland.

Utvärderingsgruppen rekommenderar:

- Höja investeringstakten så att tidsbrist mot slutet av programperioden inte gör det för svårt att investera det utsatta 3 miljoner euro och fortfarande upprätthålla en professionell analys- och förhandlingsprocess.
- Fördjupa lärandeprocessen snarast vad gäller det finansiella instrumentet. Man bör fortsätta lära av andra riskkapitalbolag speciellt i Finland och i Sverige. Ett lärande seminarium kommer att hållas under (början av) hösten 2019 inom ramen av utvärderingsprocessen, detta för att komplettera den årliga Kapitalmarknadsdagen.
- Öka medvetenheten och godkännandet för viss risk med riskkapitalverksamheten: Det handlar (statistiskt) om att 1/10 av investeringar lyckas ordentligt, och kanske att 2/10 eller 3/10 lyckas hyfsat. Trots höga förväntningar är det normalt att alla investeringar inte ger önskad framgång.
- Öka intensiteten i samarbete och dialog mellan Landskapsregeringen på Åland och Åland Utvecklings AB för att öka den gemensamma förståelsen av de åtgärder som krävs för att kunna investera de kvarstående resurser under programperiodens tidsfrist på ett professionellt sätt.

Referenser

Evalsed Sourcebook: Method and Techniques

https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/guide/evaluation_sourcebook.pdf

Guidance document on monitoring and evaluation, European Cohesion Fund/European Regional Development Fund 2014. European Commission

Statistisk årsbok för Åland 2018

Statistik på ÅSUB: www.asub.ax

Utvärderarnas första delrapport per 31,12,2016
Ålands strukturfondsprogram perioden 2014–2020 Nordregio 2017.

Bilaga 1:

Teoribaserad utvärdering

Enligt "Utvärdering av strukturfondsprogram "Entreprenörskap och kompetens" för landskapet Åland för perioden 2014-2020" (Anbud till Ålands landskapsregering, december 2016) ska en kompletterande analys av programindikatorerna genomföras så att bedömning av validiteten av uppgifterna kan granskas.

Teoribaserad utvärdering – metodik

Teoribaserad utvärdering (Theory-based impact evaluation) syftar primärt till att analysera frågor kring varför, hur och under vilka förutsättningar policies och program orsakar avsedda eller observerade resultat. I EU-kommissionens styrdokument/guide Evalsed Sourcebook: Method and Techniques lyfts Theory based evaluation fram som ett angreppssätt för att utforska och förstå mekanismerna bakom förväntade policyresultat och jämföra dessa med verkliga resultat. För att kunna göra detta inleds utvärderingen med att identifiera bakomliggande programteorier och förklara dem på ett sätt som gör att de går att testa.

Den metod som föreslås kallas Realist evaluation och grundar sig på Pawson och Tilley (1997).

"One of the tasks of a realist evaluation is, therefore, to make the theories within a programme explicit, by developing clear hypotheses about how, and for whom, programmes might 'work'. The implementation of the programme, and the evaluation of it, then test those hypotheses. This means collecting data, quantitative and qualitative, not just about programme results, or the processes of programme implementation, but about the specific aspects of programme context that might impact on programme results, and about the specific mechanisms that might create change." (Evalsed Sourcebook: Method and Techniques, p. 53)

För mer information se https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/evaluation/guide/evaluation_sourcebook.pdf eller en sammanfattande film: <https://www.youtube.com/watch?v=QQN2H9qjcnY>

Bilaga 2: Intervjulistan

Programansvariga och program-administration:

Linnea Johansson, Ålands Landskapsregering
Kenneth Åkergård, Ålands Landskapsregering (ERUF)
Chris Lindholm, Ålands Landskapsregering
Susanne Strand, Ålands Landskapsregering
Tomas Fellman, Ålands Landskapsregering (ESF)

Projekt

Anders Ekström, Utveckling framtidens företag, Ålands näringsliv
Ida Eriksson och Siv Ekström, Flex-In, Medborgarinstitutet/Mariehamn Medis,
Hans Wikström, Hållbar utveckling, Ålands Centralandelslag
Marika Fagerlund, Offentligt riskkapital, Åland Utvecklings Ab
Portföljföretag 1 (februari 2019): Leakomatic
Portföljföretag 2 (mars 2019): Stallhagen
Portföljföretag 3 (mars 2019): Björkkö

P.O. Box 1658
SE-111 86 Stockholm, Sweden
nordregio@nordregio.org
www.nordregio.org
www.norden.org

ISBN: 978-91-87295-72-0
ISSN: 1403-2503

Entreprenörskap och kompetens

Ålands strukturfondsprogram 2014-2020

ÖK-möte, Frideborg Jomala 23.5.2019

Bilaga 9

Årlig rapport 2018

- Programbudget ca 10 miljoner varav 50 % från fonderna, Eruf och ESF och 50 % från landskapsregeringen.
- Genomförts 4 år med början av 2015, första projektaktiviteterna 2016.
- Vid utgången av 2018 ca 8 miljoner, 80 % av budgeten bunden. Ca 35 % är utbetalt. Återstående medel återfinns inom finansieringsinstrumentet, Eruf. Drygt 3 miljoner euro är öronmärkt till finansieringsinstrumentet "Offentligt riskkapital". För övrigt projektstöd är budgeten i nuläget uppbokad till 99 %.
- Programändring gällande mindre tekniska justeringar 2018. Viktigt för att påvisa att delmålen för 2018 uppfylls.

Årlig rapport 2018, Eruf

- Programfinansiering ifråga om projektstöd uppbunden sedan slutet av 2016. Totalt 4 st projekt. Ett projekt avslutat, ett avslutas 2019, ett 2020 samt ett 2021.
- Eruf projekt inriktade på tillväxt, innovation och konkurrens i SME på Åland. ”Profilprojekt” vänder sig till en bred målgrupp och med förmåga att samla en stor mängd åländska företag och andra aktörer, företagsfrämjande åtgärder inte enskilda företagsstöd.
- De preliminära resultaten visar att dessa är på rätt väg och till vissa delar är målsättningarna redan uppnådda. Vid utgången av 2018 har 236 SMF tagit del av de pågående projektens aktiviteter och kunskapsstöd. 119 av dessa är nyföretag.
- 1/3 avser introducera en ny produkt/tjänst i företaget och 1/10 på marknaden utanför Åland.

Årlig rapport, ESF

- 8 st projekt genomförts och 6 st pågår. 1 st ytterligare påbörjat 2019.
- Våren 2018 utlysning, 4 st ansökningar inkom 3 godkändes.
- **Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden**, ett nytt projekt godkändes, syftet att genom flexibla och individuella insatser motarbeta långtidsarbetslöshet hos framförallt unga. Målet antalet deltagare kommer troligtvis inte att uppnås. Ett projekt avslutades under 2018.
- **Minskad risk för marginalisering**, ett nytt projekt godkändes, på basen av detta bedöms målet antal deltagare uppnås inom det här särskilda målet. Ett projekt avslutades under 2018.
- **Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens hos arbetskraften**, pågår sex st projekt varav ett nytt 2018. Målet antalet deltagare bedöms uppfyllas, antal deltagare som erhåller en kvalifikation i dagsläget uppnåtts.
- **Flexibla och relevanta utbildningssystem**, Två projekt, ett avslutat 2018 det andra 2019.

Finansiell uppföljning 2018

Finansiell uppföljning								Resultatreserv			
Insatsområde	Finansieringsplan (offentlig finansiering) €	Medfinansieringsgrad %	Beslutat €	Andel %	Utbetalt €	Andel %	Antal projekt	Indikator	Delmål 2018	Resultat 2018	Slutmål 2023
Entreprenörskap och innovation Eruf	4 645 076,00	50 %	2690 947,90	57,93 %	1 434 431,43	30,88 %	14	Totala stödberättigande utgifter som införts i redovisningssystem av AM	820 000,00	878 400,09	4 645 076,00
								Antal företag som får stöd via FI	6	7	20
Delaktighet och kompetens ESF	5 004 284,00	50 %	4 927 670,40	98,47 %	1 833 664,13	36,64 %	16	Totala stödberättigande utgifter som införts i redovisningssystem av AM	935 540,00	1 833 664,13	5 004 284,00
								Deltagare	480	868	1480
Tekniskt stöd, ESF	399 640,00	50 %	399 640,00	100,00 %	220 769,80	55,24 %	1				
Totalt: ESF	5 403 924,00	50 %	5 327 310,40	98,58 %	2 054 433,93	38,02 %	17				
Totalt: Eruf	4 645 076,00	50 %	2 690 947,90	57,93 %	1 434 431,43	30,88 %	14				
Total, ERDF+ESF	10 049 000,00	50 %	8 018 258,30	79,79 %	3 488 865,36	34,72 %	31				

FI, offentligt riskkapital, Eruf

- Bolaget ÅUAB genomför instrumentet, investeringar i ägarkapital eller lån som motsvarar ägarkapital till SMF.
- Per den 31.12.2018 beslut om investeringar i 10 företag (3 under 2018) om 905 100 €, av vilket 395 232 € var utbetalt.
- Förvaltningsarvode för 2016 om 77 493 € samt 2017 om 83.305,69 har fastställts 2018 och avräknas lånet.
- Genomförandegraden långsammare än förväntat, dels avseende storlek på investeringar dels avseende antal investeringar.

FI, offentligt riskkapital

- Lika villkor som privat kapital och aldrig mer än 50 % i varje enskild investering i målföretag, pari passu.
- Första exit beräknas ske 2019/2020, därefter 2020/2021 och 2025.
- Prognos 3-4 nya investeringar 2019.
- Delmålet för 2018 uppfylldes, men flera investeringsbeslut behövs för att säkerställa att resultatramens mål år 2023 för utbetalningar och antal företag uppfylls. Enligt utvärderingen tveksamt om det finansiering som reserverats för investeringar kommer att nyttjas till 100 %.

Informationsåtgärder

- Specifika informationstillfällen med information om pågående Eruf och ESF projekt
- Lokal media
- Social media
- Direkt kontakt
- Utlysningar av ansökningar har skett genom annonsering.

Utvärdering

Rekommendation-bemötande

- Projektstöd

Ytterligare rådgivning och information kring uppföljning av projektstödens indikatorer, fokusering på kortare handläggningstider för utbetalningar samt kommunikation och feedback kring de IT-svårigheter som uppstått i programgenomförandet.

Bemötande: Kontinuerliga diskussioner förs gällande indikatorer, förbättringar i rutiner eftersträvas. Lr har påtalat vikten av proportionalitet ifråga om små program i syfte att förenkla förvaltning och ekonomistyrning samt att system som skapas ska vara kostnadseffektiva för samhället.

- Finansieringsinstrumentet

Ytterligare kommunikation och en fördjupad lärandeprocess för att öka investeringstakten inom det finansiella instrumentet.

Bemötande: Diskussioner förs kontinuerligt mellan bolaget och LR. Lärandeseminarium planeras under hösten 2019. Viktigt att beakta erfarenheter i kommande programarbete.

Förvaltningskontroller 2018

- Administrativa kontroller (skrivsboardsgranskningar) i samband med samtliga utbetalningar, kontroll på plats (kompletterande kontroll) när projekten hunnit en bit på väg i såväl finansiellt som fysiskt hänseende.

Genomförda administrativa kontroller har föranlett strykningar av kostnader som inte bedömts stödberättigande, ingen av systemkaraktär. Medfört vissa förändringar i rutinerna. Kontrollerna på plats har inte påvisat något väsentligt utöver vad som framkommit vid den administrativa kontrollen.

- Skild kontroll på plats i maj 2018 gällande FI. Administrativ kontroll av förvaltningsarvodet innan detta fastställdes för åren 2016 och 2017.

Revision 2018

- En systemrevisionen genomfördes 2018 av förvaltningsmyndigheten. Revision av projektutbetalningar genomfördes parallellt under året. Förvaltningsmyndigheten bedöms som helhet inom kategori 2. Den främsta orsaken är avsaknaden av ett fullt fungerande IT-system för stödhantering för uppföljning, övervakning och rapportering. Några systembetingade problem noterades inte i projektutbetalningarna. De iakttagelser som föranledde rekommendationer har åtgärdats eller kommer att åtgärdas.
- 2018 genomfördes en systemrevision finansieringsinstrumentet. Den samlade bedömningen är enligt kategori 2, vilket innebär att systemet fungerar men att det krävs förbättringar inom vissa områden, vilket till vissa delar redan genomförts eller är på gång.

Lägesrapport 2019

- Inga nya finansieringsbeslut ifråga om projektstöden Eruf och ESF. Ifråga om finansieringsinstrumentet offentligt riskkapital rapporteras per den 30.3.2019 beslut om investeringar om 1 475 000 (905 100) €.
- Utbetalning ESF per den 17.5.2019 totalt 2 414 127,40 (1 833 664,13) € motsvarande 44,67 (36,64) % av budgeten, Eruf projekt exkl. finansieringsinstrument 972 377,66 (878 400,09) € motsvarande 59,81 (54,03) % av budgeten. Finansieringsinstrumentet har redovisat utbetalningar till investeringar om totalt 860 278 (395 232) €.
- Redovisningsperiod 30.3 under beredning. Ytterligare utbetalningar på väg inom maj.
- 6-11 maj 2019 MittEuropa ESF och Interreg programmet Central Baltic höll en informationskampanj med olika projektpresentationer.

BILAGA 10

Årliga och slutliga genomföranderapporter för målet Investering för tillväxt och sysselsättning DEL A

UPPGIFTER OM DEN ÅRLIGA/SLUTLIGA GENOMFÖRANDERAPPORTEN

CCI	CCI
Rubrik	Entreprenörskap och kompetens, Ålands strukturfondsprogram 2014-2020
Version	2018.0
Datum då övervakningskommittén godkänt rapporten	2020-apr-23

UPPGIFTER OM DEN ÅRLIGA/SLUTLIGA GENOMFÖRÄNDERAPPORTEN.....	1
2. ÖVERSIKT ÖVER GENOMFÖRANDET AV DET OPERATIVA PROGRAMMET (artiklarna 50.2 och 111.3 a i förordning (EU) nr 1303/2013)	4
2.1. Central information om genomförandet av det operativa programmet för det aktuella året, inklusive uppgifter om finansieringsinstrument, med avseende på ekonomiska uppgifter och indikatorer.	4
3. GENOMFÖRANDE AV INSATSONOMRÅDET (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013)	7
3.1. Översikt över genomförandet	7
3.2. Gemensamma och programspecifika indikatorer (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013)	9
Tabell 3A: Gemensamma och programspecifika aktivitetsindikatorer för Eruf och sammanhållningsfonden (per insatsområde, investeringsprioritering, uppdelat per regionkategori för Eruf) - 1 / 1b.....	9
Tabell 3A: Gemensamma och programspecifika aktivitetsindikatorer för Eruf och sammanhållningsfonden (per insatsområde, investeringsprioritering, uppdelat per regionkategori för Eruf) - 1 / 3d.....	16
Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 8i	23
Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga	25
Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 8i.....	27
Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2.....	30
Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 9i	31
Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga	33
Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 9i.....	34
Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2.....	37
Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 10iii	38
Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga	40
Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 10iii.....	41
Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2.....	44
Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 10iv	45
Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga	47
Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 10iv.....	49
Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2.....	51
Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 3.....	52
Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 3.....	53
Tabell 3B: Antal företag som får stöd från det operativa programmet exklusive multipla bidrag till samma företag	54
Tabell 5: Uppgifter om delmål och mål som fastställs i resultatramen	55
3.4. Ekonomiska uppgifter (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013)	57
Tabell 6: Finansiella uppgifter på insatsområdes- och programnivå.....	57
Tabell 7: Uppdelning av de kumulativa ekonomiska uppgifterna efter insatskategori för Eruf, ESF och Sammanhållningsfonden (artikel 112.1 och 2.5 i förordning (EU) nr 1303/2013 och artikel 5 i förordning (EU) nr 1304/2013).....	58
Tabell 8: Utnyttjande av korsfinansiering.....	60
Tabell 9: Kostnader för insatser som genomförts utanför programområdet (Eruf och Sammanhållningsfonden inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning).....	61
Tabell 10: Utgifter som uppstått utanför unionen (ESF).....	62
4. UTVÄRDERINGSSAMMANFATTNING	63
6 PROBLEM SOM PÅVERKAR PROGRAMMETS RESULTAT OCH ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	65
7. SAMMANFATTNING FÖR ALLMÄNHETEN	66
8. RAPPORT OM GENOMFÖRANDE AV FINANSIERINGSINSTRUMENT	69
Offentligt riskkapital med finansiering från europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf)	69
<i>Investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital</i>	<i>71</i>

9. Valfritt för den rapport som ska lämnas 2016, gäller inte övriga lätta rapporter: ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA FÖRHANDSVILLKOREN.....	74
10. FRAMSTEG SOM GJORTS NÄR DET GÄLLER FÖRBEREDELSENA OCH GENOMFÖRANDET AV STÖRRE PROJEKT OCH GEMENSAMMA HANDLINGSPLANER (artiklarna 101 h och 111.3 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	74
10.1. Större projekt.....	74
10.2. Gemensamma handlingsplaner.....	74
11. BEDÖMNING AV GENOMFÖRANDET AV DET OPERATIVA PROGRAMMET (artiklarna 50.4 och 111.4 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	75
11.1. Uppgifter i del A och programmets mål (artikel 50.4 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	75
11.2. Särskilda åtgärder som vidtagits för att främja jämställdhet och förebygga diskriminering, särskilt vad gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, och bestämmelser som införts för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det operativa programmet och i insatserna (artiklarna 50.4 och 111.4 andra stycket e i förordning (EU) nr 1303/2013).....	79
11.3. Hållbar utveckling (artiklarna 50.4 och 111.4 andra stycket f i förordning (EU) nr 1303/2013).....	79
11.4. Rapportering av stöd till klimatförändringsmålen (artikel 50.4 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	80
11.5. Partnerns roll i genomförandet av programmet.....	80
12. OBLIGATORISK INFORMATION OCH BEDÖMNING ENLIGT ARTIKEL 111.4 FÖRSTA STYCKET a OCH b i FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013	82
12.1. Framsteg när det gäller genomförandet av utvärderingsplanen och uppföljningen av resultaten av utvärderingarna	82
12.2. Resultaten av fondernas informations- och offentlighetsåtgärder som genomförts inom kommunikationsstrategin.....	84
13. ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA FÖRHANDSVILLKOREN (artikel 50.4 i förordning (EU) nr 1303/2013). (Får inkluderas i den rapport som ska lämnas in 2016, se punkt 9 ovan. Krävs i den rapport som ska lämnas in 2017.) Alternativ: framstegsrapport	85
14. YTTERLIGARE UPPGIFTER SOM KAN LÄGGAS TILL BEROENDE PÅ DET OPERATIVA PROGRAMMETS INNEHÅLL OCH MÅL (artikel 111.4 andra stycket a, b, c, d, g och h i förordning (EU) nr 1303/2013).....	85
14.1. Framsteg när det gäller genomförandet av det integrerade tillvägagångssättet för territoriell utveckling, inklusive utveckling av territorier med permanenta eller allvarliga naturbetingade och demografiska nackdelar, integrerade territoriella investeringar, hållbar stadsutveckling och lokalt ledd utveckling inom det operativa programmet	85
14.2. Framsteg när det gäller genomförandet av åtgärder för att öka kapaciteten hos medlemsstaternas myndigheter och stödmottagarna att förvalta och utnyttja fonderna.....	85
14.3. Framsteg när det gäller genomförandet av interregionala och transnationella åtgärder	85
14.4. I tillämpliga fall, bidrag till makroregionala strategier och havsområdesstrategier	85
EUSBSR	86
14.5. Framsteg när det gäller genomförandet av åtgärder inom social innovation, om så är lämpligt.....	88
14.6. Framsteg när det gäller genomförandet av åtgärder för att beakta de särskilda behoven i områden med störst fattigdom eller hos målgrupper som är särskilt utsatta för diskriminering på grund av fattigdom eller för social utestängning, med särskilt beaktande av marginaliserade befolkningsgrupper samt personer med funktionsnedsättning, långtidsarbetslösa och ungdomar som inte arbetar, och om lämpligt, de ekonomiska medel som använts	88
15. EKONOMISKA UPPGIFTER PÅ INSATSOMRÅDES- OCH PROGRAMNIVÅ (artiklarna 21.2 och 22.7 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	88
16. SMART OCH HÅLLBART TILLVÄXT FÖR ALLA (alternativ: framstegsrapport).....	89
17. PROBLEM SOM PÅVERKAR PROGRAMMETS RESULTAT OCH ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS – RESULTATRAM (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013).....	89
Dokument.....	90
Senaste valideringsresultat.....	91

2. ÖVERSIKT ÖVER GENOMFÖRANDET AV DET OPERATIVA PROGRAMMET (ARTIKLARNA 50.2 OCH 111.3 A I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

2.1. Central information om genomförandet av det operativa programmet för det aktuella året, inklusive uppgifter om finansieringsinstrument, med avseende på ekonomiska uppgifter och indikatorer.

Programmet omfattar sammanlagt 10,049 miljoner euro efter en mindre ökning av budgeten godkänd av kommissionen i december 2017. Hälften finansieras från fonderna (Eruf och ESF) och den andra hälften från Ålands landskapsregering. Under 2018 godkände kommissionen mindre tekniska justeringar i programmet för ESF:s del.

Insatsområde Entreprenörskap och innovation (Eruf)

Ålands mest angelägna utmaningar i näringslivet är att bredda forsknings- och innovationsbasen samt att diversifiera näringslivet och stimulera uppkomsten av tillväxtorienterade och konkurrenskraftiga företag. 80 procent av regionalfondens tilldelade resurser är riktade mot det särskilda målet *Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer (Eruf)*. 3,019 miljoner euro är öronmärkt för finansieringsinstrumentet Offentligt riskkapital (FI). Återstående 20 procent är tilldelat det särskilda målet *Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag (Eruf)*. Dessa och i synnerhet den stora andelen mikroföretag på Åland står för en betydande del av sysselsättningen i privat sektor och genom programfinansieringen har förutsättningar skapats för ekonomisk tillväxt. Såväl nya som etablerade företag har erbjudits möjligheter att utveckla konkurrensfördelar genom att stödmiljöer upprättats för företagen att inhämta kunskap och rådgivning.

Sammanlagt har mer än hälften eller 2,691 miljoner euro av budgeten om 4,645 miljoner euro bundits upp av finansieringsbeslut. Den återstående programfinansieringen finns inom FI för investeringar i ägarkapital eller lån som motsvarar ägarkapital till små och medelstora företag. Programfinansieringen till övriga projekt är i sin helhet uppbunden.

Programbudgeten för FI är beviljat som ett lån till ett riskkapitalbolag som förvaltar instrumentet. Styrelsen för bolaget har hittills beslutat om investeringar i 10 företag (tre under 2018) om sammanlagt 0,905 miljoner euro, vilket motsvarar en knapp tredjedel av budgeten. Inom finansieringsinstrumentet är storleken på investeringarna lägre än förväntat och nyttjandegraden av budgeten är lägre än för projektstöden. Flera investeringsbeslut om riskkapitalfinansiering behövs för att säkerställa att målsättningarna år 2023 för antal företag som fått stöd och totala offentliga utgifter uppnås.

Vid utgången av år 2018 uppgår betalningarna till sammanlagt 1,434 miljoner euro, vilket motsvarar 31 procent av budgeten. Betalningsgraden för projektstöden (fyra projekt) uppgår till 54 procent och för finansieringsinstrumentet (sju investeringar inklusive förvaltningsarvode) till 18 procent av budgeten.

För att uppnå målsättningarna inom det särskilda målet *Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer (Eruf)* förväntas insatser som ger tillgång till mötesplatser, kunskap och nya metoder,

vilka i sin tur skapar förutsättningar för innovationsutveckling hos deltagande företag. De hittills redovisade aktiviteterna och uppföljningen av indikatorerna visar att antalet företag som får nytta av programmet genom kunskapsstöd redan har uppnåtts. Projekten har även bidragit till att främja företagets förmåga att ta fram nya produkter/processer/tjänster för företaget samt bidragit till nya arbetsplatser vilket visar att en del av målen redan är uppfyllda. Introducerandet av nya produkter/processer/tjänster för marknaden har i dagsläget en lägre grad av måluppfyllelse. Antalet nyföretagare i ”företagskuvös” har överträffat målsättningen.

Två projekt har beviljats finansiering inom målet *Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag (Eruf)*. Projektägarna har sedan tidigare vana att hantera strukturfondsprojekt kopplat till små- och medelstora företag. Ett stort antal företag erbjuder olika former av stödtjänster. Det sker genom att sammanföra resurser i form av nätverk, seminarier och rådgivningskompetenser. Aktiviteterna har redan påvisat resultat i form av introducerandet av nya produkter och tjänster för företaget och på marknaden. Däremot saknas ännu redovisning av mera långsiktiga effekter i sysselsättningen.

Uppföljningen av indikatorer bygger på fortlöpande uppgifter från pågående insatser, dock ej ännu slutliga.

Delmålen för 2018 som uppställts i resultatramen om antal företag som fått stöd och totala offentliga utgifter har uppnåtts.

De små och medelstora företagens betydelse för sysselsättningen på Åland är viktig och bör bibehållas men framförallt behöver de befintliga företagens (SMF) konkurrenskraft stärkas för att öka produktiviteten samtidigt som åtgärder som främjar nyföretagande och ett ökat kunskapsinnehåll uppmuntras. Förädlingsvärdet per arbetad timme för de branscher som är relevanta för programmet visar enligt senast tillgänglig statistik en förbättring i förhållande till utgångsvärdet. Omsättningssiffrorna har även förbättrats sedan senaste avrapportering. Däremot har sysselsättningen i små och medelstora företag inte utvecklats trots att Åland generellt har en bra sysselsättningsnivå. Uppföljningen av resultatindikatorerna speglar den allmänna ekonomiska situationen och trenden på Åland men det är svårt att på basen av dessa dra generella slutsatser om programmets inverkan.

Insatsområde Delaktighet och kompetens (ESF)

Genomförandet av insatsområdet påbörjades under 2015 och den andra utlysningen av medel gjordes i april 2016. Den tredje utlysningen gjordes året därpå i april 2017 och sex stycken ansökningar inkom. I maj 2018 hölls en ny utlysning och fyra ansökningar inkom inom samtliga särskilda mål utom det fjärde. Det särskilda målet *Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden* lockade en ansökan som godkändes. Projektet påbörjades i mitten av 2018 och pågår till slutet av 2020. Trots detta projekt kommer målet antalet deltagare troligtvis inte att uppnås. Under året avslutades ett projekt.

Inom särskilda målet *Minskad risk för marginalisering* har ett nytt projekt fått finansiering. Projektet påbörjas 2019 och målet är att nå 150 deltagare, vilket skulle göra att målet antalet deltagare inom det här särskilda målet skulle uppnås. Ett projekt pågår inom detta särskilda mål och ett projekt avslutades under året.

Inom det tredje särskilda målet, *Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens hos arbetskraften*, pågår sex stycken projekt av vilka ett nytt påbörjades under året. Målet antalet deltagare kan nås och målet antalet deltagare som erhåller en kvalifikation har i dagsläget uppnåtts..

Det fjärde särskilda målet, *Flexibla och relevanta utbildningssystem*, lediganslogs inte under 2018. Det ena projektet inom målet har avslutats och det andra projektet pågår till mitten av år 2019.

De första utbetalningarna till slutmottagarna gjordes 2016 och vid utgången av 2018 har totalt 1,834 miljoner euro utbetalts, motsvarande 37 procent av budgeten.

Delmålen för 2018 i resultatramen har uppnåtts. Slutmålen gällande antalet deltagare kommer knappast att uppnås.

3. GENOMFÖRANDE AV INSATSOMRÅDET (ARTIKEL 50.2 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

3.1. Översikt över genomförandet

Id-nummer	Insatsområde	Sammanfattade uppgifter om viktiga händelser, betydande problem och vidtagna åtgärder under genomförandet av insatsområdet
1	Entreprenörskap och innovation	<p>Under 2018 har det inte utlysts nya finansieringsmöjligheter eftersom budgeten för projektstöden är uppbunden. Förvaltningsmyndigheten har under året haft en fortlöpande dialog med riskkapitalbolaget kring investeringsstrategin men även rutiner för förvaltning och uppföljning. Bolaget har investerat i ägarkapital och lån som motsvarar ägarkapital i sju företag om totalt 0,395 miljoner euro. Den privata medfinansieringen i investeringarna uppgår till totalt 0,893 miljoner euro. Förvaltningsmyndigheten har fastställt bolagets förvaltningsarvode för åren 2016-2017 till 0,161 miljoner euro. Programförvaltningen har fortsatt dialogen kring indikatorernas betydelse för projektens uppföljning. Strategin i programmets projektportfölj har varit att erbjuda en mix av aktiviteter mot en bred grupp företag där en del avser utveckla nya produkter och tjänster och växa medan övriga deltagande företag vill utveckla och förbättra sin konkurrenskraft inom befintlig verksamhet. Projekten stöder strategin för smart specialisering genom aktiviteter som knyter ihop olika kompetensområden på ett nytt sätt och stöder därmed uppkomsten av för Åland ny affärsverksamhet. Under 2017 och 2018 har Nordregio genomfört en studie över smart specialisering i de nordiska regionerna vari även Åland ingått ”The status, characteristics and potential of smart specialisation in Nordic regions 2019:3.</p> <p>Antalet företag som dragit nytta av stöden överträffar programmets målsättningar. När det gäller målen för sysselsättning och introducerandet av nya tjänster och produkter ser resultaten mycket bra ut även om alla målsättningar inte ännu är uppnådda.</p>
2	Delaktighet och kompetens	<p>En utlysning genomfördes under 2018 vilket lockade fyra stycken sökande varav en inom målet Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden, två stycken inom Minskad risk för marginalisering, varav den ena fick avslag, och en ansökning inom särskilda målet Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens hos arbetskraften. Under 2018 gjordes försök med att rikta utlysningarna mer direkt mot särskilda tänkbara projekt för att på så sätt styra projekten mot de uppsatta målen, vilket gav bra resultat inom de två första särskilda målen. Två mindre tekniska ändringar gjordes i programmet under året, av vilken den ena behandlades av programmets övervakningskommitté redan året innan. Redovisningarna som lämnats in har blivit bättre med avseende på ifyllandet av indikatorer. Vissa mål kommer inte att kunna uppnås, medan andra klart överstiger förväntningarna.</p>
3	Tekniskt stöd	Tekniskt stöd finansieras via Europeiska socialfonden för att finansiera administrativa utgifter för programmets förvaltning och genomförande vilka inkluderar personella resurser liksom utvärderingar och publicitetsåtgärder.

Id-nummer	Insatsområde	Sammanfattade uppgifter om viktiga händelser, betydande problem och vidtagna åtgärder under genomförandet av insatsområdet
		<p>Vid årskiftet 2018 har 55 procent av budgeten betalats ut motsvarande 0,221 miljoner euro betalats ut. 85 procent av det utbetalda stödet täcker administrativa utgifter för genomförande och övervakning i form av personalutgifter och kostnader för övervakningskommitténs arbete. 10 procent av utgifterna är kostnader för utvärdering och resterande 5 procent kostnader för informations- och kommunikationsåtgärder.</p> <p>I april 2018 deltog personalen i föreläsningar som anordnats av Ålands landskapsregering angående social hållbarhet på arbetsmarknaden. Vidare deltog en del av personalen i jämställdhetsutbildning vid två tillfällen under våren. Utgifterna för dessa har inte belastat den ansträngda budgeten för tekniskt stöd.</p> <p>Två personer är anställda med lön från tekniskt stöd, den ena av dem på deltid.</p> <p>På inbjudan av landskapsregeringen höll svenska statsstödsnätverket den 23 augusti 2018 ett seminarium på Åland där den nya statstödsfunktionen i Sverige, Upphandlingsmyndigheten presenterades och tillväxtverket informerade om sitt arbete med statligt stöd i praktiken och tillämpning av EU:s statsstödsregler. Ett flertal praktiska tolkningsfrågor lyftes upp på seminariet och flera tjänstemän från landskapsregeringen gavs tillfälle att delta i diskussionerna och lyfta egna frågeställningar.</p>

3.2. Gemensamma och programspecifika indikatorer (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013)

Andra prioriterade områden än tekniskt stöd

Insatsområde	1 - Entreprenörskap och innovation
Investeringsprioritering	1b - Att främja företagsinvesteringar inom forskning och innovation och utveckla kopplingar och synergieffekter mellan företag, forsknings- och utvecklingscentrum och den högre utbildningssektorn, särskilt främjande av investering i produkt- och tjänsteutveckling, tekniköverföring, social innovation, miljöinnovation, offentliga tillämpningar, efterfrågestimulans, nätverk, kluster och öppen innovation genom smart specialisering, och stödja teknisk och tillämpad forskning, pilotverksamhet, tidiga produktvalideringsåtgärder och kapacitet för avancerad produktion och förstagångsproduktion, särskilt vad gäller viktig möjliggörande teknik och spridning av teknik för allmänna ändamål

Tabell 3A: Gemensamma och programspecifika aktivitetsindikatorer för Eruf och sammanhållningsfonden (per insatsområde, investeringsprioritering, uppdelat per regionkategori för Eruf) - 1 / 1b

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
F	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	Företag	Mer utvecklade	25,00			33,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in och de uppgifter som erhållits beträffande finansieringsinstrumentet offentligt riskkapital.
S	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	Företag	Mer utvecklade	25,00			35,00			
F	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	Företag	Mer utvecklade	20,00			7,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in och de uppgifter som

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
											erhållits beträffande finansieringsinstrumentet offentligt riskkapital.
S	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	Företag	Mer utvecklade	20,00			10,00			
F	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	Företag	Mer utvecklade	10,00			26,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in.
S	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	Företag	Mer utvecklade	10,00			25,00			
F	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	heltidsekvivalenter	Mer utvecklade	10,00			29,85	9,85	20,00	Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in och de uppgifter som erhållits beträffande finansieringsinstrumentet offentligt riskkapital.
S	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	heltidsekvivalenter	Mer utvecklade	10,00			63,00			
F	CO27	Forskning, innovation: Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt	euro	Mer utvecklade	3 100 000,00			892 613,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
											som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in och de uppgifter som erhållits beträffande finansieringsinstrumentet offentligt riskkapital.
S	CO27	Forskning, innovation: Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt	euro	Mer utvecklade	3 100 000,00			1 130 150,00			
F	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	Företag	Mer utvecklade	25,00			10,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in och de uppgifter som erhållits beträffande finansieringsinstrumentet offentligt riskkapital.
S	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	Företag	Mer utvecklade	25,00			26,00			
F	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	Företag	Mer utvecklade	25,00			23,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in.

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
S	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	Företag	Mer utvecklade	25,00			30,00			
F	2	Projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola	Antal	Mer utvecklade	2,00			2,00			
S	2	Projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola	Antal	Mer utvecklade	2,00			2,00			
F	3	Blivande nyföretagare i en företagskuvös	Antal	Mer utvecklade	10,00			19,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in.
S	3	Blivande nyföretagare i en företagskuvös	Antal	Mer utvecklade	10,00			20,00			

(1) S = kumulativt värde – utfall som ska levereras genom utvalda insatser [prognos ska tillhandahållas av stödmottagarna], F = kumulativt värde – utfall som ska levereras genom insatser [faktiskt resultat]

(1)	Id-nummer	Indikator	2017 Summa	2017 Män	2017 Kvinnor	2016 Summa	2016 Män	2016 Kvinnor	2015 Summa	2015 Män	2015 Kvinnor
F	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	23,00			17,00					
S	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	32,00			27,00			25,00		
F	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	5,00			2,00					
S	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	7,00			2,00					
F	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	18,00			15,00					
S	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	25,00			25,00			25,00		

(1)	Id-nummer	Indikator	2017 Summa	2017 Män	2017 Kvinnor	2016 Summa	2016 Män	2016 Kvinnor	2015 Summa	2015 Män	2015 Kvinnor
F	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	8,00	2,00	6,00	3,00		3,00			
S	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	51,00			20,00			22,00		
F	CO27	Forskning, innovation: Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt	865 300,00			1 072 100,00					
S	CO27	Forskning, innovation: Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt	920 150,00			450 150,00					
F	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	8,00			6,00					
S	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	25,00			22,00			22,00		
F	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	13,00			8,00					
S	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	27,00			22,00			22,00		
F	2	Projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola	2,00			2,00					
S	2	Projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola	2,00			2,00			2,00		
F	3	Blivande nyföretagare i en företagskuvös	12,00			9,00					
S	3	Blivande nyföretagare i en företagskuvös	20,00			20,00			20,00		

(1)	Id-nummer	Indikator	2014 Summa	2014 Män	2014 Kvinnor
F	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd			
S	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd			
F	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag			
S	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag			
F	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt			
S	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt			
F	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd			
S	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd			
F	CO27	Forskning, innovation: Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt			
S	CO27	Forskning, innovation: Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt			
F	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter			
S	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter			
F	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter			
S	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter			
F	2	Projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola			
S	2	Projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola			
F	3	Blivande nyföretagare i en företagskuvös			

(1)	Id-nummer	Indikator	2014 Summa	2014 Män	2014 Kvinnor
S	3	Blivande nyföretagare i en företagskuvös			

Insatsområde	1 - Entreprenörskap och innovation
Investeringsprioritering	1b - Att främja företagsinvesteringar inom forskning och innovation och utveckla kopplingar och synergieffekter mellan företag, forsknings- och utvecklingscentrum och den högre utbildningssektorn, särskilt främjande av investering i produkt- och tjänsteutveckling, tekniköverföring, social innovation, miljöinnovation, offentliga tillämpningar, efterfrågestimulans, nätverk, kluster och öppen innovation genom smart specialisering, och stödja teknisk och tillämpad forskning, pilotverksamhet, tidiga produktvalideringsåtgärder och kapacitet för avancerad produktion och förstagångsproduktion, särskilt vad gäller viktig möjliggörande teknik och spridning av teknik för allmänna ändamål
Särskilt mål	1 - Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer

Tabell 1: Resultatindikatorer för Eruf och sammanhållningsfonden (per insatsområde och särskilt mål) – gäller även insatsområden för tekniskt stöd

Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Utgångsvärde	Utgångsår	Målvärde 2023	2018 Summa	2018 Kvalitativa	Synpunkter
6	Förädlingsvärde per arbetstimme för valda branscher	Euro	Mer utvecklade	41,90	2010	54,20	43,00		Programmets utvärderare noterade i den första delrapporten att förädlingsvärdet per arbetad timme sjunkit till en ordentligt lägre nivå än utgångsvärdet för år 2009. I den andra delrapporten noterar utvärderarna, utifrån de senast tillgängliga siffrorna (från 2016) att förädlingsvärdet håller sig över referensvärdet för 2009 och har möjlighet att uppnå målvärdet.

Id-nummer	Indikator	2017 Summa	2017 Kvalitativa	2016 Summa	2016 Kvalitativa	2015 Summa	2015 Kvalitativa	2014 Summa	2014 Kvalitativa
6	Förädlingsvärde per arbetstimme för valda branscher			32,20					

Insatsområde	1 - Entreprenörskap och innovation
Investeringsprioritering	3d - Stödja kapaciteten för små och medelstora företag att satsa på tillväxt på regionala, nationella och internationella marknader och ägna sig åt innovationsprocesser

Tabell 3A: Gemensamma och programspecifika aktivitetsindikatorer för Eruf och sammanhållningsfonden (per insatsområde, investeringsprioritering, uppdelat per regionkategori för Eruf) - 1 / 3d

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
F	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	Företag	Mer utvecklade	50,00			203,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in.
S	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	Företag	Mer utvecklade	50,00			530,00			En medlemsförening för företag kommer under åren 2016–2020 inom ramen för ett Eruf-projekt att skapa en samlande enhet för rådgivning och affärsstöd för de åländska företagen. Projektet kommer att erbjuda ett brett utbud av tjänster allt ifrån starta eget-rådgivning till företagsrådgivning och affärsutveckling. Ett mycket stort antal av de åländska företagen och potentiella nyföretagare kommer därmed att komma i kontakt med projektet.
F	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	Företag	Mer utvecklade	50,00			203,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
											med de betalningsansökningar som lämnats in.
S	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	Företag	Mer utvecklade	50,00			530,00			En medlemsförening för företag kommer under åren 2016–2020 inom ramen för ett Eruf-projekt att skapa en samlande enhet för rådgivning och affärsstöd för de åländska företagen. Projektet kommer att erbjuda ett brett utbud av tjänster allt ifrån starta eget-rådgivning till företagsrådgivning och affärsutveckling. Ett mycket stort antal av de åländska företagen och potentiella nyföretagare kommer därmed att komma i kontakt med projektet.
F	CO05	Produktiv investering: Antal nya företag som får stöd	Företag	Mer utvecklade	8,00			119,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in.
S	CO05	Produktiv investering: Antal nya företag som får stöd	Företag	Mer utvecklade	8,00			300,00			En medlemsförening för företag kommer under åren 2016–2020 inom ramen för ett Eruf-projekt att skapa en samlande enhet för rådgivning och affärsstöd för de åländska företagen. Projektet kommer att erbjuda ett brett utbud av tjänster allt ifrån starta eget-rådgivning till företagsrådgivning och affärsutveckling. Ett mycket stort antal av de åländska företagen och potentiella nyföretagare kommer därmed att komma i kontakt med projektet.

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
F	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	heltidsekvivalenter	Mer utvecklade	5,00			0,00			
S	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	heltidsekvivalenter	Mer utvecklade	5,00			100,00			En medlemsförening för företag kommer under åren 2016–2020 inom ramen för ett Eruf-projekt att skapa en samlande enhet för rådgivning och affärsstöd för de åländska företagen. Projektet kommer att erbjuda ett brett utbud av tjänster allt ifrån starta eget-rådgivning till företagsrådgivning och affärsutveckling. Ett mycket stort antal av de åländska företagen och potentiella nyföretagare kommer därmed att komma i kontakt med projektet.
F	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	Företag	Mer utvecklade	5,00			7,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in.
S	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	Företag	Mer utvecklade	5,00			20,00			En medlemsförening för företag kommer under åren 2016–2020 inom ramen för ett Eruf-projekt att skapa en samlande enhet för rådgivning och affärsstöd för de åländska företagen. Projektet kommer att erbjuda ett brett utbud av tjänster allt ifrån starta eget-rådgivning till företagsrådgivning och affärsutveckling. Ett mycket stort antal av de åländska företagen och potentiella nyföretagare kommer därmed att komma i kontakt med projektet.

(1)	Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Målvärde (2023) totalt	Målvärde (2023) män	Målvärde (2023) kvinnor	2018 Summa	2018 Män	2018 Kvinnor	Synpunkter
F	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	Företag	Mer utvecklade	15,00			43,00			Eftersom det ännu saknas slutliga övervakningsindikatorer från Eruf projekt som slutförts har programförvaltningen valt att rapportera de preliminära resultat som rapporterats in till förvaltningsmyndigheten i samband med de betalningsansökningar som lämnats in.
S	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	Företag	Mer utvecklade	15,00			52,00			En medlemsförening för företag kommer under åren 2016–2020 inom ramen för ett Eruf-projekt att skapa en samlande enhet för rådgivning och affärsstöd för de åländska företagen. Projektet kommer att erbjuda ett brett utbud av tjänster allt ifrån starta eget-rådgivning till företagsrådgivning och affärsutveckling. Ett mycket stort antal av de åländska företagen och potentiella nyföretagare kommer därmed att komma i kontakt med projektet.
F	7	Företag som infört miljöledningssystem	Antal	Mer utvecklade	15,00			0,00			
S	7	Företag som infört miljöledningssystem	Antal	Mer utvecklade	15,00			15,00			
F	8	Företag som infört energieffektiviseringsprogram	Antal	Mer utvecklade	30,00			0,00			
S	8	Företag som infört energieffektiviseringsprogram	Antal	Mer utvecklade	30,00			30,00			

(1) S = kumulativt värde – utfall som ska levereras genom utvalda insatser [prognos ska tillhandahållas av stödmottagarna], F = kumulativt värde – utfall som ska levereras genom insatser [faktiskt resultat]

(1)	Id-nummer	Indikator	2017 Summa	2017 Män	2017 Kvinnor	2016 Summa	2016 Män	2016 Kvinnor	2015 Summa	2015 Män	2015 Kvinnor
F	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	140,00		0,00	28,00			0,00		
S	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd	530,00			280,00			250,00		

(1)	Id-nummer	Indikator	2017 Summa	2017 Män	2017 Kvinnor	2016 Summa	2016 Män	2016 Kvinnor	2015 Summa	2015 Män	2015 Kvinnor
F	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	138,00			28,00			0,00		
S	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	530,00			280,00			250,00		
F	CO05	Produktiv investering: Antal nya företag som får stöd	73,00			13,00			0,00		
S	CO05	Produktiv investering: Antal nya företag som får stöd	300,00			250,00			250,00		
F	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	0,00			0,00			0,00		
S	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd	100,00			100,00			100,00		
F	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	5,00			1,00			0,00		
S	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter	20,00			50,00			50,00		
F	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	36,00			1,00			0,00		
S	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter	52,00			52,00			50,00		
F	7	Företag som infört miljöledningssystem	0,00			0,00			0,00		
S	7	Företag som infört miljöledningssystem	15,00			15,00			0,00		
F	8	Företag som infört energieffektiviseringsprogram	0,00			0,00			0,00		
S	8	Företag som infört energieffektiviseringsprogram	30,00			30,00			0,00		

(1)	Id-nummer	Indikator	2014 Summa	2014 Män	2014 Kvinnor
F	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd			
S	CO01	Produktiv investering: Antal företag som får stöd			
F	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt			
S	CO04	Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt			
F	CO05	Produktiv investering: Antal nya företag som får stöd			
S	CO05	Produktiv investering: Antal nya företag som får stöd			
F	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd			
S	CO08	Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd			
F	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter			
S	CO28	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter			
F	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter			
S	CO29	Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter			
F	7	Företag som infört miljöledningssystem			
S	7	Företag som infört miljöledningssystem			
F	8	Företag som infört energieffektiviseringsprogram			

(1)	Id-nummer	Indikator	2014 Summa	2014 Män	2014 Kvinnor
S	8	Företag som infört energieffektiviseringsprogram			

Insatsområde	1 - Entreprenörskap och innovation
Investeringsprioritering	3d - Stödja kapaciteten för små och medelstora företag att satsa på tillväxt på regionala, nationella och internationella marknader och ägna sig åt innovationsprocesser
Särskilt mål	1 - Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag (SMF)

Tabell 1: Resultatindikatorer för Eruf och sammanhållningsfonden (per insatsområde och särskilt mål) – gäller även insatsområden för tekniskt stöd

Id-nummer	Indikator	Mätenhet	Regionkategori	Utgångsvärde	Utgångsår	Målvärde 2023	2018 Summa	2018 Kvalitativa	Synpunkter
4	Förändrad omsättning i SMF	Euro	Mer utvecklade	1 255 434 000,00	2012	1 405 022 000,00	1 400 561,00		Statistikuppgift 2016, ÅSUB Utvärderarna noterar att i de små och medelstora företagen har omsättningen stigit avsevärt mellan de två rapporteringsåren 2016 och 2018 och kommer troligtvis att nå målvärdet innan programperiodens slut.
5	Förändrad sysselsättning (anställda) i SMF	Antal	Mer utvecklade	6 069,00	2012	6 200,00	5 567,00		Statistikuppgift 2016, Statistikcentralen Företags- och arbetsställeregister, ÅSUB. Utvärderarna konstaterar även att trots den allmänt positiva sysselsättningssituationen på Åland har sysselsättningen inom SMF inte utvecklats markant. Men de poängterar även svårigheten att dra slutsatser om projektens effekt från programmets resultatindikatorer. I hög utsträckning följer resultatindikatorerna de allmänna ekonomiska trenderna på Åland och programmets påverkan på dess utveckling är närmast bidragande.

Id-nummer	Indikator	2017 Summa	2017 Kvalitativa	2016 Summa	2016 Kvalitativa	2015 Summa	2015 Kvalitativa	2014 Summa	2014 Kvalitativa
4	Förändrad omsättning i SMF			1 361 845 580,00					
5	Förändrad sysselsättning (anställda) i SMF			5 552,00					

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	8i - tillgång till anställning för arbetssökande och icke-förvärvsarbete, inbegripet långtidsarbetslösa och personer långt från arbetsmarknaden, även genom lokala sysselsättningsinitiativ och stöd till arbetskraftens rörlighet

Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 8i

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbete som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR01	icke-förvärvsarbete som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	CO03 icke-förvärvsarbete	Antal	30,00	18,00	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade		Antal	50,00	25,00	25,00	8,00	4,00	4,00	0,16	0,16	0,16	2,00	2,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						26,00	12,00	14,00				4,00	9,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						16,00	10,00	6,00				6,00	3,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						22,00	14,00	8,00				6,00	3,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						9,00	4,00	5,00				1,00	2,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	CO01 Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Antal	35,00	20,00	15,00	9,00	4,00	5,00	0,26	0,20	0,33	1,00	2,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade					0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade					0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade					3,00	1,00	2,00				1,00	2,00	

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017		2016		2015		2014	
			Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR01	icke-förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	2,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	5,00	2,00	3,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	3,00	2,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	5,00	2,00	3,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	3,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	3,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	8i - tillgång till anställning för arbetssökande och icke-förvärvsarbetande, inbegripet långtidsarbetslösa och personer långt från arbetsmarknaden, även genom lokala sysselsättningsinitiativ och stöd till arbetskraftens rörlighet

Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Måttenhet för indikatorn	Aktivitetsindikator som använts som grund för att fastställa mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Måluppfyllelse			2018				
						Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Kumulativt värde		Totalt för		
												Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män
05	Deltagare i utbildning som leder till en examen, en lärlingsutbildning eller en praktikplats 6 mån efter att de lämnat projektet	Mer utvecklade	Antal (Number)	CO01 Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Antal	50,00	25,00	25,00	0,04	0,04	0,04	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017							2016						
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
05	Deltagare i utbildning som leder till en examen, en lärlingsutbildning eller en praktikplats 6 mån efter att de lämnat projektet	Mer utvecklade	1,00	0,00	1,00	1,00	0,00	1,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2015							2014						
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
05	Deltagare i utbildning som leder till en examen, en lärlingsutbildning eller en praktikplats 6 mån efter att de lämnat projektet	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	8i - tillgång till anställning för arbetssökande och icke-förvärvsarbetande, inbegripet långtidsarbetslösa och personer långt från arbetsmarknaden, även genom lokala sysselsättningsinitiativ och stöd till arbetskraftens rörlighet

Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 8i

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	110,00	55,00	55,00	55,00	35,00	20,00	0,50	0,64	0,36	21,00	15,00	6,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade				14,00	8,00	6,00				0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbetande	Mer utvecklade	40,00	20,00	20,00	1,00	1,00	0,00	0,03	0,05	0,00	1,00	1,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	50,00	25,00	25,00	15,00	10,00	5,00	0,30	0,40	0,20	7,00	6,00	1,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade				6,00	5,00	1,00				2,00	2,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				4,00	3,00	1,00				0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	100,00	50,00	50,00	20,00	12,00	8,00	0,20	0,24	0,16	9,00	6,00	3,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	50,00	25,00	25,00	33,00	22,00	11,00	0,66	0,88	0,44	12,00	9,00	3,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade				3,00	2,00	1,00				1,00	1,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	50,00	25,00	25,00	13,00	8,00	5,00	0,26	0,32	0,20	8,00	5,00	3,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade				23,00	12,00	11,00				2,00	2,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade				56,00	36,00	20,00				22,00	16,00	6,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade				56,00	36,00	20,00				22,00	16,00	6,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade				2,00						0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade				2,00						0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade				0,00						0,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade				0,00						0,00		
	Totalt antal deltagare					56,00						22,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	13,00	8,00	5,00	21,00	12,00	9,00	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	14,00	8,00	6,00	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbete	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	2,00	0,00	2,00	6,00	4,00	2,00	0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	2,00	1,00	1,00	2,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	4,00	2,00	2,00	7,00	4,00	3,00	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	8,00	6,00	2,00	13,00	7,00	6,00	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	1,00	0,00	1,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	1,00	0,00	1,00	4,00	3,00	1,00	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	10,00	6,00	4,00	11,00	4,00	7,00	0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	13,00	8,00	5,00	21,00	12,00	9,00	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	13,00	8,00	5,00	21,00	12,00	9,00	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	1,00			1,00			0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	1,00			1,00			0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	0,00			0,00			0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00			0,00			0,00		
	Totalt antal deltagare		13,00			21,00			0,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2014		
			Summa	Män	Kvinnor

			Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbetande	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00		
	Totalt antal deltagare		0,00		

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	8i - tillgång till anställning för arbetssökande och icke-förvärvsarbetande, inbegripet långtidsarbetslösa och personer långt från arbetsmarknaden, även genom lokala sysselsättningsinitiativ och stöd till arbetskraftens rörlighet

Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Mätenhet	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
				Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
08	Totala antalet deltagare	Mer utvecklade	Antal	150,00	75,00	75,00	56,00	36,00	20,00	0,37	0,48	0,27	22,00	16,00	6,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015			2014		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
08	Totala antalet deltagare	Mer utvecklade	13,00	8,00	5,00	21,00	12,00	9,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	9i - aktiv delaktighet, inklusive för att främja lika möjligheter och aktivt deltagande samt förbättra anställningsbarheten

Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 9i

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						19,00	6,00	13,00				0,00	1,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						44,00	15,00	29,00				7,00	12,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade		Antal	45,00	16,00	29,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						31,00	12,00	19,00				5,00	7,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	CO01 Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Antal	45,00	16,00	29,00	31,00	12,00	19,00	0,69	0,75	0,66	5,00	7,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						10,00	6,00	4,00				1,00	1,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						1,00	0,00	1,00				0,00	0,00
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						3,00	1,00	2,00				0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017		2016		2015		2014	
			Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbete som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	6,00	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	8,00	17,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	7,00	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	7,00	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	5,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	1,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	9i - aktiv delaktighet, inklusive för att främja lika möjligheter och aktivt deltagande samt förbättra anställningsbarheten

Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Måttenhet för indikatorn	Aktivitetsindikator som använts som grund för att fastställa mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Måluppfyllelse			2018					
						Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Kumulativt värde			Totalt för året		
04	Långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	Antal (Antal)	CO01 Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Antal	60,00	25,00	25,00	0,03	0,04	0,04	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017						2016							
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
04	Långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	1,00	0,00	1,00	1,00	0,00	1,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2015						2014							
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
04	Långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	9i - aktiv delaktighet, inklusive för att främja lika möjligheter och aktivt deltagande samt förbättra anställningsbarheten

Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 9i

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade				59,00	17,00	42,00				35,00	9,00	26,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	60,00			37,00	9,00	28,00	0,62			23,00	5,00	18,00
CO03	icke-förvärvsarbete	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade				24,00	11,00	13,00				12,00	7,00	5,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade				9,00	1,00	8,00				4,00	0,00	4,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade				5,00	1,00	4,00				4,00	1,00	3,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				2,00	0,00	2,00				2,00	0,00	2,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade				15,00	8,00	7,00				8,00	5,00	3,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade				30,00	10,00	20,00				18,00	6,00	12,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade				38,00	10,00	28,00				21,00	5,00	16,00
CO12	deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar	Mer utvecklade	150,00	75,00	75,00	6,00	4,00	2,00	0,04	0,05	0,03	0,00	0,00	0,00
CO13	deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar och som har försörjningsansvar för barn	Mer utvecklade	150,00	75,00	75,00	4,00	2,00	2,00	0,03	0,03	0,03	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	250,00	125,00	125,00	79,00	27,00	52,00	0,32	0,22	0,42	47,00	16,00	31,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	150,00	75,00	75,00	3,00	1,00	2,00	0,02	0,01	0,03	1,00	1,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade				1,00	1,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade				83,00	28,00	55,00				47,00	16,00	31,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade				0,00						0,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade				1,00						0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade				2,00						0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade				0,00						0,00		
	Totalt antal deltagare					83,00						47,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	24,00	8,00	16,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	14,00	4,00	10,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbete	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	12,00	4,00	8,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	5,00	1,00	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	1,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	7,00	3,00	4,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	12,00	4,00	8,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	17,00	5,00	12,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO12	deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar	Mer utvecklade	6,00	4,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO13	deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar och som har försörjningsansvar för barn	Mer utvecklade	4,00	2,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	32,00	11,00	21,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	2,00	0,00	2,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	36,00	12,00	24,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	0,00			0,00					0,00
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	1,00			0,00					0,00

CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	2,00			0,00			0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00			0,00			0,00		
	Totalt antal deltagare		36,00			0,00			0,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2014		
			Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbetande	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO12	deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO13	deltagare som lever i hushåll där ingen förvärvsarbetar och som har försörjningsansvar för barn	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00		
	Totalt antal deltagare		0,00		

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	9i - aktiv delaktighet, inklusive för att främja lika möjligheter och aktivt deltagande samt förbättra anställningsbarheten

Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Mätenhet	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
				Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
08	Totala antalet deltagare	Mer utvecklade	Antal	250,00	125,00	125,00	83,00	28,00	55,00	0,33	0,22	0,44	47,00	16,00	31,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015			2014			
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
08	Totala antalet deltagare	Mer utvecklade	36,00	12,00	24,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iii - Stärka lika tillgång till livslångt lärande för alla åldersgrupper i formella, icke-formella och informella sammanhang, höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens och främja flexibla utbildningsvägar inklusive genom yrkesvägledning och validering av förvärvat kompetens

Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 10iii

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						1,00	0,00	1,00				0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						4,00	1,00	3,00				0,00	0,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						508,00	175,00	333,00				15,00	17,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	CO05 anställda, inklusive egenföretagare	Antal	500,00	200,00	300,00	508,00	175,00	333,00	1,02	0,88	1,11	15,00	17,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						9,00	5,00	4,00				4,00	1,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	CO05 anställda, inklusive egenföretagare	Antal	100,00	40,00	60,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017		2016		2015		2014	
			Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	1,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	160,00	316,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	160,00	316,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	1,00	3,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iii - Stärka lika tillgång till livslångt lärande för alla åldersgrupper i formella, icke-formella och informella sammanhang, höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens och främja flexibla utbildningsvägar inklusive genom yrkesvägledning och validering av förvärvad kompetens

Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Måttenhet för indikatorn	Aktivitetsindikator som använts som grund för att fastställa mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Måluppfyllelse			2018							
						Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Kumulativt värde			Totalt för året				

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017						2016							
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2015							2014						
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iii - Stärka lika tillgång till livslångt lärande för alla åldersgrupper i formella, icke-formella och informella sammanhang, höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens och främja flexibla utbildningsvägar inklusive genom yrkesvägledning och validering av förvärvad kompetens

Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 10iii

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade				1,00	1,00	0,00				1,00	1,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbete	Mer utvecklade				4,00	3,00	1,00				0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				4,00	3,00	1,00				0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade				724,00	272,00	452,00				157,00	77,00	80,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade				67,00	27,00	40,00				1,00	0,00	1,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	50,00	25,00	25,00	119,00	46,00	73,00	2,38	1,84	2,92	43,00	20,00	23,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	400,00	200,00	200,00	39,00	27,00	12,00	0,10	0,14	0,06	4,00	3,00	1,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	340,00	170,00	170,00	368,00	133,00	235,00	1,08	0,78	1,38	30,00	18,00	12,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	110,00	55,00	55,00	311,00	116,00	195,00	2,83	2,11	3,55	124,00	57,00	67,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade				5,00	3,00	2,00				5,00	3,00	2,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade				5,00	2,00	3,00				0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade				729,00	276,00	453,00				158,00	78,00	80,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade				1,00						0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade				2,00						1,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade				1,00						1,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade				17,00						0,00		
	Totalt antal deltagare					729,00						158,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbete	Mer utvecklade	4,00	3,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	4,00	3,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	42,00	18,00	24,00	525,00	177,00	348,00	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	66,00	27,00	39,00	0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	13,00	8,00	5,00	63,00	18,00	45,00	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke-förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	35,00	24,00	11,00	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	22,00	14,00	8,00	316,00	101,00	215,00	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5-8)	Mer utvecklade	13,00	7,00	6,00	174,00	52,00	122,00	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	5,00	2,00	3,00	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	46,00	21,00	25,00	525,00	177,00	348,00	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	0,00			1,00			0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	0,00			1,00			0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	0,00			0,00			0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00			17,00			0,00		
	Totalt antal deltagare		46,00			525,00			0,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2014		
			Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbete	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbete som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00

CO07	över 54 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00		
	Totalt antal deltagare		0,00		

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iii - Stärka lika tillgång till livslångt lärande för alla åldersgrupper i formella, icke-formella och informella sammanhang, höja arbetskraftens kunskaper, färdigheter och kompetens och främja flexibla utbildningsvägar inklusive genom yrkesvägledning och validering av förvärvad kompetens

Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Mätenhet	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
				Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
05	Antal projekt avsedda för kvinnors varaktiga deltagande och framsteg i arbetslivet	Mer utvecklade	Antal	1,00			2,00	0,00	0,00	2,00			1,00	0,00	0,00
08	Totala antalet deltagare	Mer utvecklade	Antal	850,00	425,00	425,00	729,00	276,00	453,00	0,86	0,65	1,07	158,00	78,00	80,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015			2014			
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
05	Antal projekt avsedda för kvinnors varaktiga deltagande och framsteg i arbetslivet	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
08	Totala antalet deltagare	Mer utvecklade	46,00	21,00	25,00	525,00	177,00	348,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iv - Förbättra utbildningens relevans för arbetsmarknaden, underlätta övergången från utbildning till arbete, förstärka yrkesutbildningssystemen och deras kvalitet, inbegripet genom mekanismer för att förutse kompetensbehoven, anpassning av kursplaner och inrättande och utveckling av arbetsbaserade system för lärande, inbegripet system med både teori och praktik och lärlingssystem

Tabell 2A : Gemensamma resultatindikatorer för ESF (per insatsområde, investeringsprioritering och regionkategori). Uppgifter om alla gemensamma ESF-resultatindikatorer (med och utan mål) ska rapporteras uppdelade efter kön. För ett insatsområde för tekniskt stöd rapporteras bara de gemensamma indikatorer som ett mål satts upp för. - 2 / 10iv

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbetande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Gemensam aktivitetsindikator som använts som grund för fastställande av mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018	
					Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
	egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd														
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade						0,00	0,00	0,00				0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017		2016		2015		2014	
			Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
CR01	icke-förvärvsarbetsande som söker arbete efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR02	deltagare i utbildning efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR03	deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR04	Deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagare, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR05	Missgynnade deltagare som söker arbete, studerar, erhåller en kvalifikation, deltar i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR06	deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR07	deltagare med förbättrad arbetsmarknadssituation sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR08	deltagare över 54 år i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CR09	missgynnade deltagare i sysselsättning, inklusive egenföretagande, sex månader efter avslutad åtgärd	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iv - Förbättra utbildningens relevans för arbetsmarknaden, underlätta övergången från utbildning till arbete, förstärka yrkesutbildningssystemen och deras kvalitet, inbegripet genom mekanismer för att förutse kompetensbehoven, anpassning av kursplaner och inrättande och utveckling av arbetsbaserade system för lärande, inbegripet system med både teori och praktik och lärlingssystem

Tabell 2C : Programspecifika resultatindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Måttenhet för indikatorn	Aktivitetsindikator som använts som grund för att fastställa mål	Måttenhet för utgångsvärde och mål	Målvärde (2023)			Måluppfyllelse			2018				
						Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Kumulativt värde		Totalt för året		
01	Antal utbildningsanordnare som tar i bruk en ny metod eller ett nytt system	Mer utvecklade	Antal (Antal)		Antal	2,00			0,00			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
03	System som används ännu 6 månader efter projektavslut	Mer utvecklade	Antal (Antal)		Antal	2,00			0,00			0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017							2016						
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
01	Antal utbildningsanordnare som tar i bruk en ny metod eller ett nytt system	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
03	System som används ännu 6 månader efter projektavslut	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2015							2014						
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
01	Antal utbildningsanordnare som	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2015							2014						
			Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa	Kumulativt värde			Totalt för året			Kvalitativa
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor		Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
	tar i bruk en ny metod eller ett nytt system															
03	System som används ännu 6 månader efter projektavslut	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iv - Förbättra utbildningens relevans för arbetsmarknaden, underlätta övergången från utbildning till arbete, förstärka yrkesutbildningssystemen och deras kvalitet, inbegripet genom mekanismer för att förutse kompetensbehoven, anpassning av kursplaner och inrättande och utveckling av arbetsbaserade system för lärande, inbegripet system med både teori och praktik och lärlingssystem

Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2 / 10iv

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbetande	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade				0,00						0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade				0,00						0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade				2,00						0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade				0,00						0,00		
	Totalt antal deltagare					0,00						0,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbetande	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	0,00			0,00			0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	0,00			0,00			0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	1,00			1,00			0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00			0,00			0,00		
	Totalt antal deltagare		0,00			0,00			0,00		

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2014		
			Summa	Män	Kvinnor
CO01	Arbetslösa, inklusive långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO02	långtidsarbetslösa	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO03	icke-förvärvsarbetande	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO04	icke-förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO05	anställda, inklusive egenföretagare	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO06	under 25 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO07	över 54 år	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO08	över 54 år som är arbetslösa, inbegripet långtidsarbetslösa, eller icke förvärvsarbetande som inte deltar i allmän eller yrkesinriktad utbildning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO09	med primärskoleutbildning (ISCED 1) eller grundskoleutbildning (ISCED 2)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO10	med gymnasieutbildning (ISCED 3) eller eftergymnasial utbildning (ISCED 4)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO11	med högskoleutbildning (ISCED 5–8)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO15	migranter, deltagare med utländsk bakgrund, minoriteter (inklusive marginaliserade grupper som romer)	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO16	personer med funktionsnedsättning	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO17	andra missgynnade grupper	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO18	hemlösa eller utestängda från bostadsmarknaden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO19	från landsbygdsområden	Mer utvecklade	0,00	0,00	0,00
CO20	antalet projekt som helt eller delvis genomförs av arbetsmarknadens parter eller icke-statliga organisationer	Mer utvecklade	0,00		
CO21	antalet projekt som inriktas på kvinnors varaktiga deltagande och avancemang i arbetslivet	Mer utvecklade	0,00		
CO22	antalet projekt som riktar sig till offentliga förvaltningar eller offentliga tjänster på nationell, regional eller lokal nivå	Mer utvecklade	0,00		
CO23	antalet understödda mikroföretag, små och medelstora företag (inbegripet kooperativa företag och företag i den sociala ekonomin)	Mer utvecklade	0,00		
	Totalt antal deltagare		0,00		

Insatsområde	2 - Delaktighet och kompetens
Investeringsprioritering	10iv - Förbättra utbildningens relevans för arbetsmarknaden, underlätta övergången från utbildning till arbete, förstärka yrkesutbildningssystemen och deras kvalitet, inbegripet genom mekanismer för att förutse kompetensbehoven, anpassning av kursplaner och inrättande och utveckling av arbetsbaserade system för lärande, inbegripet system med både teori och praktik och lärlingssystem

Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 2

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Mätenhet	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
				Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
01	Antal enheter som deltar	Mer utvecklade	Antal	2,00			2,00	0,00	0,00	1,00			0,00	0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015			2014			
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	
01	Antal enheter som deltar	Mer utvecklade	1,00	0,00	0,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Prioriterade områden för tekniskt stöd

Insatsområde	3 - Tekniskt stöd
--------------	-------------------

Tabell 4A : Gemensamma aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 3

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2014		
			Summa	Män	Kvinnor

Tabell 4B: Programspecifika aktivitetsindikatorer för ESF och sysselsättningsinitiativet för unga - 3

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	Mätenhet	Målvärde (2023)			Kumulativt värde			Måluppfyllelse			2018		
				Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
10	Deltagare i utbildning		Antal				0,00	0,00	0,00				0,00	0,00	0,00
9	Personer med lön som finansieras med tekniskt stöd		Antal				2,00	1,00	1,00				0,00	0,00	0,00

Id-nummer	Indikator	Regionkategori	2017			2016			2015			2014		
			Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor	Summa	Män	Kvinnor
10	Deltagare i utbildning		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
9	Personer med lön som finansieras med tekniskt stöd		0,00	0,00	0,00	2,00	1,00	1,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Tabell 3B: Antal företag som får stöd från det operativa programmet exklusive multipla bidrag till samma företag

Indikator	Antal företag som får stöd från det operativa programmet exklusive multipelt stöd
CO01 - Produktiv investering: Antal företag som får stöd	221
CO03 - Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	7
CO04 - Produktiv investering: Antal företag som får annat stöd än ekonomiskt	218
CO05 - Produktiv investering: Antal nya företag som får stöd	119

Tabell 5: Uppgifter om delmål och mål som fastställs i resultatramen

Insatsområde	Indikator typ	Id	Indikator	Mätenhet	Fond	Regionkategori	2018 Kumulativt värde totalt	2018 Kumulativt värde män	2018 Kumulativt värde kvinnor	2018 Årligen totalt	2018 Årligen totalt män	2018 Årligen totalt kvinnor
1	O	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	Enterprises	Eruf	Mer utvecklade	7,00					
1	F	11	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	Eruf	Mer utvecklade	878 400,09					
2	F	12	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	ESF	Mer utvecklade	1 833 664,13					
2	O	08	Totala antalet deltagare	Antal	ESF	Mer utvecklade	868,00	340,00	528,00	227,00	110,00	117,00

Insatsområde	Indikator typ	Id	Indikator	Mätenhet	Fond	Regionkategori	2017 Kumulativt värde totalt	2016 Kumulativt värde totalt	2015 Kumulativt värde totalt	Anmärkningar
1	O	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	Enterprises	Eruf	Mer utvecklade	5,00	2,00	0,00	
1	F	11	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	Eruf	Mer utvecklade	955 060,19	481 858,68	0,00	År 2016 och 2017 har förvaltningsmyndigheten redovisat utgifter enligt EU 1303/2013 artikel 112. År 2018 redovisar förvaltningsmyndigheten totala stödberättigande utgifter attesterat av attesterande myndighet.
2	F	12	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	ESF	Mer utvecklade	956 303,08	432 437,91	0,00	År 2016 och 2017 har förvaltningsmyndigheten redovisat utgifter enligt EU 1303/2013 artikel 112. År 2018 redovisar förvaltningsmyndigheten totala stödberättigande utgifter attesterat av attesterande myndighet.

Insatsområde	Indikatortyp	Id	Indikator	Mätenhet	Fond	Regionkategori	2017 Kumulativt värde totalt	2016 Kumulativt värde totalt	2015 Kumulativt värde totalt	Anmärkningar
2	O	08	Totala antalet deltagare	Antal	ESF	Mer utvecklade	641,00	546,00	0,00	

Insatsområde	Indikatortyp	Id	Indikator	Mätenhet	Fond	Regionkategori	2014 Kumulativt värde totalt
1	O	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	Enterprises	Eruf	Mer utvecklade	0,00
1	F	11	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	Eruf	Mer utvecklade	0,00
2	F	12	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	ESF	Mer utvecklade	0,00
2	O	08	Totala antalet deltagare	Antal	ESF	Mer utvecklade	0,00

Insatsområde	Indikatortyp	Id	Indikator	Mätenhet	Fond	Regionkategori	Delmål för 2018 män	Delmål för 2018 män	Delmål för 2018 kvinnor	Slutmål (2023) totalt	Slutmål (2023) män	Slutmål (2023) kvinnor
1	O	CO03	Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag	Enterprises	Eruf	Mer utvecklade	6,00			20,00		
1	F	11	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	Eruf	Mer utvecklade	820 000,00			4 645 076,00		
2	F	12	Totala stödberättigade utgifter som införts i redovisningssystemet av attesterande myndighet	Euro	ESF	Mer utvecklade	935 540,00			5 004 284,00		
2	O	08	Totala antalet deltagare	Antal	ESF	Mer utvecklade	480	240	240	1 250,00	625,00	625,00

3.4. Ekonomiska uppgifter (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013)

Tabell 6: Finansiella uppgifter på insatsområdes- och programnivå

(i enlighet med tabell 2 i bilaga II till kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 1011/2014 (Modell för överföring av ekonomiska uppgifter)

Insatsområde	Fond	Regionkategori	Beräkningsgrund	Summa fond	Medfinansieringsgrad	Total stödberättigande kostnad för insatser som valts ut för stöd	Andel av det totala anslaget som de valda insatserna omfattar	Offentlig stödberättigande kostnad för insatser som valts ut för stöd	Totala stödberättigande utgifter som deklarerats av stödmottagare till den förvaltande myndigheten	Andel av totala stödberättigande utgifter som deklarerats av stödmottagare till den förvaltande myndigheten
1	Eruf	Mer utvecklade	Offentliga	4 645 076,00	50,00%	2 690 947,90	57,93%	2 690 947,90	1 434 431,43	
2	ESF	Mer utvecklade	Offentliga	5 004 284,00	50,00%	4 927 670,40	98,47%	4 927 670,40	1 833 664,13	
3	ESF	Mer utvecklade	Offentliga	399 640,00	50,00%	399 640,00	100,00%	399 640,00	220 769,80	
Summa	Eruf	Mer utvecklade		4 645 076,00	50,00%	2 690 947,90	57,93%	2 690 947,90	1 434 431,43	
Summa	ESF	Mer utvecklade		5 403 924,00	50,00%	5 327 310,40	98,58%	5 327 310,40	2 054 433,93	
Slutsumma				10 049 000,00	50,00%	8 018 258,30	79,79%	8 018 258,30	3 488 865,36	

Tabell 7: Uppdelning av de kumulativa ekonomiska uppgifterna efter insatskategori för Eruf, ESF och Sammanhållningsfonden (artikel 112.1 och 2.5 i förordning (EU) nr 1303/2013 och artikel 5 i förordning (EU) nr 1304/2013)

Insatsområde	Utgiftens beskaffenhet		Kategoriseringsaspekter								Total stödberättigande kostnad för insatser som valts ut för stöd	Of stödbe kos insa valts
	Fond	Regionkategori	Insatstyp	Finansieringsform	Territoriell aspekt	Territoriell genomförandemekanisk	Tematiskt mål	ESF:s andratema	Näringsgren	Område(n) eller region(er)		
1	Eruf	Mer utvecklade	062	01	03	07	01		18	FI20	349 516,06	
1	Eruf	Mer utvecklade	066	01	03	07	03		21	FI20	850 500,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	066	03	03	07	01		03	FI20	150 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	066	03	03	07	01		06	FI20	150 100,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	066	03	03	07	01		17	FI20	30 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	066	03	03	07	01		18	FI20	160 798,84	
1	Eruf	Mer utvecklade	066	03	03	07	01		20	FI20	50 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	066	03	03	07	01		23	FI20	80 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	067	01	03	07	01		18	FI20	345 350,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	069	01	03	07	03		18	FI20	79 683,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	069	03	03	07	01		16	FI20	100 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	069	03	03	07	01		21	FI20	150 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	069	03	03	07	01		24	FI20	70 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	082	03	03	07	01		12	FI20	75 000,00	
1	Eruf	Mer utvecklade	082	03	03	07	01		13	FI20	50 000,00	
2	ESF	Mer utvecklade	102	01	03	07		02	21	FI20	1 268 059,60	1
2	ESF	Mer utvecklade	109	01	03	07		01	11	FI20	66 246,00	
2	ESF	Mer utvecklade	109	01	03	07		02	18	FI20	634 002,60	
2	ESF	Mer utvecklade	109	01	03	07		02	21	FI20	309 937,60	
2	ESF	Mer utvecklade	117	01	03	07		03	03	FI20	54 173,20	
2	ESF	Mer utvecklade	117	01	03	07		03	07	FI20	20 000,00	
2	ESF	Mer utvecklade	117	01	03	07		03	18	FI20	447 603,00	
2	ESF	Mer utvecklade	117	01	03	07		08	18	FI20	513 884,00	
2	ESF	Mer utvecklade	117	01	03	07		03	21	FI20	1 045 864,40	1
2	ESF	Mer utvecklade	118	01	03	07		05	18	FI20	567 900,00	
3	ESF	Mer utvecklade	121	01	03	07		08	18	FI20	329 640,00	
3	ESF	Mer utvecklade	122	01	03	07		08	18	FI20	50 000,00	
3	ESF	Mer utvecklade	123	01	03	07		08	18	FI20	20 000,00	

Tabell 8: Utnyttjande av korsfinansiering

1	2	3	4	5	6
Utnyttjande av korsfinansiering	Insatsområde	Stödbelopp från EU som är avsett för korsfinansiering, på grundval av de insatser som valts ut (euro).	Som andel av EU-stödet till det prioriterade området (%) (3/EU-stöd till det prioriterade området*100)	Belopp för EU-stöd som utnyttjats inom ramen för korsfinansiering på grundval av stödberättigande utgifter som stödmottagaren redovisat för den förvaltande myndigheten (euro)	Som andel av EU-stödet till det prioriterade området (%) (5/EU-stöd till det prioriterade området*100)
Kostnader som är stödberättigande inom ramen för ESF men för vilka stöd erhålls från Eruf.	1	0,00		0,00	
Kostnader som är stödberättigande inom ramen för Eruf men för vilka stöd erhålls från ESF.	2	0,00		0,00	
Kostnader som är stödberättigande inom ramen för Eruf men för vilka stöd erhålls från ESF.	3	0,00		0,00	

Tabell 9: Kostnader för insatser som genomförts utanför programområdet (Eruf och Sammanhållningsfonden inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning).

1	2	3	4	5
Insatsområde	Belopp för EU-stöd som är avsett för insatser som genomförs utanför programområdet på grundval av utvalda insatser (euro)	Som andel av EU-stödet till det prioriterade området (%) (2/EU-stöd till det prioriterade området*100)	Belopp för EU-stöd i insatser som genomförts utanför programområdet och som stödmottagaren på grundval av stödberättigande utgifter som stödmottagaren redovisat för den förvaltande myndigheten (euro)	Som andel av EU-stödet till det prioriterade området (%) (4/EU-stöd till det prioriterade området*100)
1	0,00		0,00	

Tabell 10: Utgifter som uppstått utanför unionen (ESF)

Utgifter som förväntas uppstå utanför unionen inom de tematiska målen 8 och 10, på grundval av de insatser som valts ut (euro)	Andel av det totala anslagsbeloppet (unionens och medlemsstatens bidrag) till ESF-programmet eller ESF:s del av ett program som finansieras av flera fonder (%) (1/totalt anslagsbelopp (unionens och medlemsstatens bidrag) till ESF-programmet eller ESF:s del av ett program som finansieras av flera fonder * 100)	Stödberättigande utgifter som uppstått utanför unionen och som stödmottagaren deklarerat till den förvaltande myndigheten (euro)	Andel av det totala anslagsbeloppet (unionens och medlemsstatens bidrag) till ESF-programmet eller ESF:s del av ett program som finansieras av flera fonder (%) (3/totalt anslagsbelopp (unionens och medlemsstatens bidrag) till ESF-programmet eller ESF:s del av ett program som finansieras av flera fonder * 100)
0,00		0,00	

4. UTVÄRDERINGSSAMMANFATTNING

Sammanfattning av resultaten av alla utvärderingar av programmet som har blivit tillgängliga under föregående räkenskapsår, med uppgift om titeln på och referensperioden för de utvärderingsrapporter som använts

I den fördjupade genomföranderapporten 2016 presenterade förvaltningsmyndigheten en längre sammanfattning av utvärderingsarbetet, rapporten och slutsatserna i utvärderarnas första delrapport.

Den 7 maj 2019 lämnades *Utvärderarnas andra delrapport per 31.1.2018* i enlighet med programmets utvärderingsplan och inom ramen för sitt uppdrag. Uppdraget genomfördes av Nordregio under januari-april 2019.

Utvärderingsarbetet har skett i samarbete med programförvaltningen för att precisera uppdraget och tidtabell. Ålands landskapsregering har tillsammans med utvärderingsgruppen valt att inom uppdraget fokusera lite extra på finansieringsinstrumentet Offentligt riskkapital. Programförvaltningen har levererat nödvändigt underlagsmaterial för arbetet och har haft avstämningar med utvärderarna efterhand arbetet färdigställts. Utvärderingsarbetet är baserat på kvantitativa och kvalitativa metoder bestående av analys och utvärdering av information som samlats in från offentliga myndigheter och offentlig statistik som jämförs med de i programmet fastställda indikatorerna och målvärdena. Analysen har kompletterats med intervjuer med representanter från projektägare och programorganisationen.

Utvärderingsprocessen utgör tillsammans med förvaltningsmyndighetens uppföljningssystem en helhet som stöder varandra i utvecklingen av programgenomförandet så att programmets resultat och verkningar i så hög grad som möjligt ska bidra till programmets övergripande målsättningar. Utvärderingen innefattar en bakgrundsanalys av programområdet med utgångspunkt i utvärderingsuppdraget, resultatanalys av projekten, resultatanalys av förvaltningen och programmet som helhet och en övergripande effektanalys enligt beskrivning i anbudsunderlaget. Utvärderingsresultatet kommuniceras i rapporten samt genom en lärandeprocess och -dialog.

I den andra delrapporten konstaterar utvärderarna att programmet är på rätt väg när det gäller att uppnå programmets målsättningar. Båda fonderna innehåller innovativa och inkluderande projekt och aktiviteter som bidrar till att nå målen. Indikatoruppföljningen tyder på att Strukturfondsprogrammet på Åland i allt väsentligt har goda möjligheter att nå sina mål. För vissa indikatorer inom ESF finns tecken på svårigheter att nå måluppfyllelse. Man konstaterar samtidigt att några av indikatorerna är komplexa och ger därför inte en fullständig helhetsbild av projektresultat. För att komplettera uppföljningen har utvärderarna ansett det vara viktigt att göra intervjuer med såväl projektägare som programförvaltningen.

Programmet på Åland, speciellt delen som berör regionala utvecklingsfonden, har delat ut stöd till ”profilprojekt” med bredare målgrupp och med förmåga att samla in en stor mängd åländska företag och andra aktörer. Med tanke på inklusiviteten av programmet ser den valda strategin enligt utvärderarna ut att hittills ha lyckats bra. Programmet har enligt dem redan nått en bred kategori av aktörer – ett resultat som skulle varit svårt att uppnå enbart med projekt som drivs av företag och organisationer med fokus på enstaka nischprodukter eller service.

Det åländska finansieringsinstrumentet (riskkapitalfonden) har hittills tagit tio styrelsebeslut på investeringar utav vilka sju är investeringsbeslut (betalt aktiekapital). Investeringsbeslut, tillsammans med förvaltningsarvodet, omfattar bara ungefär 20 % av de tre miljoner euro som har reserverats för företag med medel ur riskkapitalfonden. Man kan ifrågasätta realismen i att investera 100 % av medlen reserverade i riskkapitalfonden före slutet av programperioden utan att vidta ökade åtgärder i marknadsföring av det finansiella instrumentet och ett ökat antal fördjupade förhandlingar med potentiella portföljbolag. Villkoren som ges för det finansiella instrumentet spelar också en väsentlig roll - ett vanligt banklån med låg ränta kan visa sig vara ett mer lockande alternativ för många företag. Det finns ett tydligt behov för ytterligare kommunikation och en fördjupad lärandeprocess för att öka investeringstakten inom det finansiella instrumentet.

Generellt visar utvärderingen att stödmottagarna i stort är nöjda med landskapsregeringens förvaltning av programmet, vilket påvisar professionell programförvaltning och tillfredsställande serviceattityd. En del av stödmottagarnas representanter anser dock att informationsspridningen kunde vara ännu mer tydlig och intensiv.

Projektstyrningen inom projekten har i stort sett varit professionell och effektiv men det finns stora skillnader mellan projektägare när det gäller förståelse av programmets syfte och karaktär, erfarenhet från liknande projekt samt förmåga att snabbt och effektivt reagera vid förändringar i projektbemanningen. Inom projektförvaltningen uppfattas förenklingar i genomförandet genom förenklade kostnadsalternativ som positiva element.

Utvärderarna lämnar i sin rapport följande rekommendationer:

- Tydligare information och rådgivning till projektägarna gällande uppföljning samt i hur man ska redovisa indikatorer och måluppfyllelse. Det är viktigt att satsa ytterligare på effektiv och intensiv kommunikation med projektägare, också efter projektstart.
- Mer fokus på indikatorer: har några indikatorer målsättningar som är (för) lågt/(för) högt satta? Finns det indikatorer där förändrade makroekonomiska förutsättningar har förändrat syn på målsättningarna? Finns det indikatorer där beskrivningar kunde förtydligas?
- Konsekvent fokus på korta ledtider för utbetalning till projektägare.
- Fullt utnyttjande av interna styrgrupper hos projekten för att effektivisera projektimplementeringen men också för att minska risk för kompetenstapp vid till exempel organisationsförändring eller personalförändring.
- Dra lärdom av erfarenheter 2014–2020 angående inrättande av IT-stöd och ge även feedback till EU-kommissionen. Finns det någonting vi kan göra med tanke på följande programperiod så att samma IT problem inte skall upprepas?
- Fullt utnyttjande av interna styrgrupper hos projekten för att effektivisera projektimplementeringen men också för att minska risk för kompetenstapp vid till exempel organisationsförändring eller personalförändring.

Utvärderarna rekommenderar angående det finansiella instrumentet att:

- Höja investeringstakten så att tidsbrist mot slutet av programperioden inte gör det för svårt att investera det utsatta 3 miljoner euro och fortfarande upprätthålla en professionell analys- och förhandlingsprocess.
- Fördjupa lärandeprocessen snarast vad gäller det finansiella instrumentet. Man bör fortsätta lära av andra riskkapitalbolag speciellt i Finland och i Sverige. Ett lärande seminarium kommer att hållas under (början av) hösten 2019 inom ramen av utvärderingsprocessen.
- Information & kommunikation angående det finansiella instrumentet bör ännu intensifieras.
- Öka medvetenheten och godkännandet för viss risk med riskkapitalverksamheten. Trots höga förväntningar är det normalt att alla investeringar inte ger önskad framgång.
- Öka ytterligare intensiteten i samarbete och dialog mellan Landskapsregeringen på Åland och Åland Utvecklings AB för att bidra till den gemensamma förståelsen av de åtgärder som krävs för att kunna investera de kvarstående resurser under programperiodens tidsfrist på ett professionellt sätt.
- För att förbereda eventuellt finansiellt instrument under programperioden 2021–2027: Studera noggrant själva produkten ”finansiellt instrument” och villkor för finansieringsinstrument; hur skulle man kunna revidera produkten för att den skulle vara ännu mer attraktiv på Åland under 2021–2027?

Name	Fund	From month	From year	To month	To year	Type of evaluation	Thematic objective	Topic	Findings
------	------	------------	-----------	----------	---------	--------------------	--------------------	-------	----------

6 **PROBLEM SOM PÅVERKAR PROGRAMMETS RESULTAT OCH ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS (artikel 50.2 i förordning (EU) nr 1303/2013)**

a) Problem som påverkar programmets resultat och åtgärder som vidtagits

Förvaltningsmyndigheten har fört kontinuerliga diskussioner med förvaltarna för det offentliga riskkapitalet kring den fastslagna investeringsstrategin samt kring dokumentering av rutiner, arbetsprocesser och rapportering. Det kan konstaterats att det framförts ett visat intresse för och efterfrågan på produkten men att processen innan investeringarna kan genomföras och slutföras innefattar flera steg som tar relativt lång tid. Förvaltningsmyndigheten konstaterar i likhet med vad som framfördes i den årliga rapporten 2017 att proaktiva insatser behövs från riskkapitalbolaget genom marknadsföring av instrumentet och genom aktivt nätverkande med privata oberoende investerare för att snabba upp processen från beslut till verkställighet.

Förvaltningsmyndigheten har planerat tillsammans med utvärderarna i enlighet med deras förslag från den första delrapporten att gemensamt med riskkapitalbolaget under hösten 2019 genomföra ett lärandeseminarium.

I uppföljningen av programmet kan det konstateras att vissa av programmets målsättningar inom Eruf sannolikt kommer att överträffas med bred marginal medan andra delmål som sysselsättningsökning och introducerandet av nya produkter och tjänster för marknaden (export) inte ännu följer samma utveckling. I programmets projektportfölj finns idag ett stort antal aktiviteter i syfte att mobilisera engagemang, deltagande och nätverkande bland företagen i syfte att skapa mervärde och ett utökat kunskapsutbyte. Däremot har aktiviteter såsom affärsutveckling och expertrådgivning fått en mindre framträdande roll än de ovannämnda vilket även avspeglar sig i varierande grad av uppfyllelse av de olika indikatorerna. Förvaltningsmyndigheten avser fortsätta kommunikationen och dialogen med projektägarna för att eventuellt stärka delar av projektaktiviteterna.

Inom området som delfinansieras från socialfonden har en del projekt haft problem med att få indikatorerna korrekt ifyllda då det varit svårt att få in svar av alla deltagare, vilket har inneburit längre handläggningstider hos förvaltningsmyndigheten och fördröjningar av programmets resultatrapportering. Under året har dock förbättringar gjorts hos projekten.

Förvaltande myndighet noterar även att det högst troligt kommer att bli svårt att nå resultatmålen inom det särskilda målet för arbetslöshet trots mer riktad utlysning under året.

Förvaltningsmyndighetens ärendehanterings- och informationssystem för projektstöden är i dagsläget i begränsad del driftsatt och väsentliga delar är ännu inte utvecklade såsom hantering av återkrav, uppföljning och rapportering. Den centrala genomförandefasen i ärendehanteringsprocessen för ansökan, tilldelning och betalning har färdigställts. Förseningar i utvecklandet av informationssystemet för uppföljning av programimplementeringen har ersatts med manuella rutiner för uppföljning och rapportering.

b) En bedömning av huruvida de framsteg som gjorts är tillräckliga för att säkerställa att målen uppfylls, med uppgift om eventuella korrigerande åtgärder som vidtagits eller planerats, i tillämpliga fall.

Förvaltningsmyndighetens fortsatta och kontinuerliga diskussioner med förvaltarna för det offentliga riskkapitalet har intensifierats under 2018 och kommer att fortsätta. Förvaltande myndighet kommer med anledning av den låga implementeringsgraden att ta ställning till eventuella ytterligare åtgärder för finansieringsinstrumentet.

Ifråga om det särskilda målet *Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden* bör det tas i beaktande att förändringar i konjunkturen är svåra att förutse och beakta i det fortsatta programarbetet och att målsättningar är svåra att prognosticera då indikatorer för arbetsmarknaden på Åland är konjunkturkänslig.

Avsaknaden av ett fungerande ärendehanterings- och informationssystem vilket även utvärderarna konstaterat har försvårat genomförandet till viss del.

Programimplementeringen bedöms ändå från programförvaltningen sida ha skett tillfredsställande utifrån de förutsättningar som funnits. Landskapsregeringen har behandlat inkomna ansökningar och redovisningar manuellt. Utbetalningar har gjorts till projektägare och utifrån förväntade målsättningar och inrapporterade resultat bedömer förvaltningsmyndigheten att programmet är på god väg mot att uppfylla målen. Uppföljning och rapportering har skett manuellt.

De rekommendationer som utvärderarna fört fram i sin andra delrapport för 2018 kommer den förvaltande myndighet att beakta och ta ställning till i det fortsatta programarbetet.

7. SAMMANFATTNING FÖR ALLMÄNHETEN

En sammanfattning för allmänheten av innehållet i de årliga och de slutliga genomföranderapporterna ska offentliggöras och överföras som en separat fil i form av en bilaga till den årliga och den slutliga genomföranderapporten.

Programmet som delfinansieras från Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF) har nu genomförts under fyra år med början år 2015. Genomförandet med aktiva projekt påbörjades fullt ut under 2016.

Programbudgeten uppgår till drygt 10 miljoner euro varav hälften finansieras från fonderna och den andra hälften från Ålands landskapsregering.

Vid utgången av år 2018 har landskapsregeringen fattat beslut om drygt 8 miljoner euro eller 80 procent av programmets budget. En tredjedel eller 35 procent har verkställts och nått slutmottagarna. I dagsläget återstår programfinansiering huvudsakligen inom finansierings-instrumentet offentligt riskkapital.

Drygt 3 miljoner euro är öronmärkt till Ålands Utvecklings Ab som förvaltare av finansieringsinstrumentet ”Offentligt riskkapital”. Bolaget har hittills investerat riskkapital i sju bolag om knappt 0,4 miljoner euro. Budgeten för de övriga projektstöden är uppbokade till 99 procent.

Projekten med finansiering från regionalfonden är inriktade på tillväxt, innovation och konkurrens i små och medelstora företag på Åland. De preliminära resultaten för projekten visar att dessa är på rätt väg och till vissa delar är målsättningarna redan uppnådda. Vid utgången av 2018 har 236 små och medelstora företag på Åland få ta del av de pågående projektens aktiviteter och kunskapsstöd. 119 av dessa företag är att betrakta som nya d.v.s. de har inte varit aktiva på marknaden längre än tre år.

En tredjedel av de deltagande företagen avser introducera en ny produkt/tjänst i företaget och knappt en tiondel avser introducera den på marknaden utanför Åland.

För finansiering från socialfonden ska projekten vara inriktade på arbetslöshet – framför allt hos unga, rörlighet på arbetsmarknaden, inklusion, kompetenshöjning av arbetskraften eller utbildningssystem. Preliminärt kan sägas att projekten till vissa delar redan uppnått och tom. överträffat målen, medan andra mål visat sig vara svåra att nå. Per den sista december 2018 har åtta projekt helt genomförts och sex stycken är pågående. Ytterligare ett projekt på-börjades efter årsskiftet.

I april 2019 lämnade programmets utvärderare Nordregio sin andra delrapport.

I sina slutsatser säger utvärderarna att programmet är på rätt väg när det gäller att nå programmålen, och både Eruf och ESF innefattar innovativa och inkluderande projekt och aktiviteter som bidrar till att nå målen. Strukturfondsprogrammet på Åland, speciellt Eruf-delen, har bistått med stöd till flera ”profilprojekt” som vänder sig till en bred målgrupp och med förmåga att samla en stor mängd åländska företag och andra aktörer. Med tanke på inklusiviteten i programmet ser den valda strategin ut att ha lyckats bra hittills. Programmet har redan nu nått en bred kategori av aktörer - ett resultat som skulle ha varit svårt att uppnå med enbart projekt som drivs av enskilda företag och organisationer med fokus på enstaka nischprodukter eller service.

Det åländska finansieringsinstrumentet (riskkapitalfonden) har hittills tagit tio styrelsebeslut på investeringar utav vilka sju är investeringsbeslut (betalt aktiekapital). Investeringsbeslut, tillsammans med förvaltnings-arvodet, omfattar bara ungefär 20 % av de tre miljoner euro som har reserverats för företag med medel ur riskkapitalfonden. Utvärderarna anser man kan ifrågasätta realismen i att investera 100 % av medlen reserverade i riskkapitalfonden före slutet av programperioden utan att vidta ökade åtgärder i marknadsföring av det finansiella instrumentet och ett ökat antal fördjupade förhandlingar med potentiella portföljbolag. Villkoren som ges för det finansiella instrumentet spelar också en väsentlig roll - ett vanligt banklån med låg ränta kan visa sig vara ett mer lockande alternativ för många företag. Det finns ett tydligt behov för ytterligare kommunikation och en fördjupad lärandeprocess för att öka investeringstakten inom det finansiella instrumentet.

Utvärderarna rekommenderar ytterligare mera rådgivning och information kring uppföljning av projektstödens indikatorer, fokusering på kortare handläggningstider för utbetalningar samt kommunikation och feedback kring de IT-svårigheter som uppstått i programgenomförandet.

Nästa utvärderingsrapport kommer i form av en slutrapport under våren 2022.

Projektverksamheter

Högskolan på Åland startade upp Business Lab Åland redan 2015 och har sedan dess fortsatt med att erbjuda plats för driftiga entreprenörer som vill utveckla sitt företag med tydlig tillväxtambition. Deltagarna i projektet erbjuds partnerprogram, individuell och gruppvis coachning samt hjälp med marknadsföring och PR. Arbetsmetoderna har under 2018 ytterligare utvecklats med seminarier och agila träffar för att bygga nätverk. Deltagarnas produkter har utvecklats inom området försäljning gällande digitala applikationer, webbaserad transporttjänst och lokala turistkoncept. Sammanlagt 22 företag har varit delaktiga i projektet och sedan 2017 har åtta nya företag fått plats i projektet. Ett flertal nationaliteter är representerade bland företagarna. Nya produkter är relaterade till hälsa, konsulttjänster och arrangemang av evenemang. Målsättningen för företagen är att introducera sin produkt och tjänst på marknaden dvs sälja. I några av företagen kan även noteras en ökad sysselsättning vilket är ett annat av programmets målsättningar. Under året har företagen i större utsträckning nyttjat det nätverk av partners som finns i projektet. Samarbete har även skett med företagsrådgivare på Ålands Näringsliv för att hitta potentiella företag till projektet. Projektet pågår t.o.m. år 2021.

Under 2018 har Högskolan på Åland fortsatt arbeta med mjukvaruutveckling samt långtidstester av mjukvara, elektronik och mekanik inom projektet ”Åland Sailing Robots”. Projektets målsättning är en mobil plattform, som är autonom och använder vind- och sol som energikälla. Projektet är tvärvetenskapligt och knyter samman bland annat maskinteknik, sjöfart, elektroteknik och informationsteknik. Arbetet har skett i samarbete med åländska företagare och forskningsexpertis. Seglande robotar har potential att bli ett kostnadseffektivt och miljövänligt alternativ för havsforskning, övervakning och vissa transporter. Projektet främjar tillväxt genom samverkan med näringslivet. I anslutning till projektet utvecklas en ny produkt, en solpanel som följer solen, avsedd för montage på flyttbara/rörliga objekt såsom fritidsbåtar, husbilar eller husvagnar. Projektet kommer att slutredovisas under 2019.

Ålands Näringsliv r.f. driver projektet ”Att utveckla framtidens företag” med en mångsidig verksamhet kring rådgivning och affärsstöd till de åländska företagen. Projektet har efter tre verksamhetsår involverat totalt 203 företag vilka erbjudits starta eget och företagsrådgivning, affärsnätverk, affärsutveckling och föreläsningar. De som gått företagskolan 2017 önskade en plattform för att kunna fortsätta dialog, nätverkande och att inhämta kunskap. Det resulterade under 2018 i ett nytt nätverk ”Nya företagare”. Under året har entreprenörskaps-undervisning erbjudits till studerande vid Ålands Gymnasium för att väcka intresset hos ungdomar att bli företagare. Projektet pågår ännu fram t.o.m. år 2020.

Ålands Teknologi- och energicentrum (Åltec) har under 2016-2017 bedrivit ett utvecklingsprojekt med fokus på att förstärka konkurrenskraften hos den breda basen av SMF. Projektet har lagt grunden för att utveckla energirådgivningstjänster inom ramen för energikontor på Åland och samtidigt deltagit i arbetet med att lyfta fram Åland som ett möjligt testområde för smarta energisystem i ett stort landsomfattande projekt för en smart energiplattform. Idag drivs arbetet vidare inom FLEXe demo-projektet <https://www.regeringen.ax/infrastruktur-kommunikationer/el-energi/flexe-demo-projektet> som syftar till att göra Åland till en testplattform för smarta elnät med 100 % förnyelsebar elproduktion.

Inom de områden som finansieras av socialfonden har två projekt slutförts under året. Det ena var ett projekt som drevs av Emmaus Åland, kallat ”Emmaus Returcafé” och syftade till att ge framför allt långtidsarbetslösa en möjlighet att komma in på arbetsmarknaden. Det andra var ett projekt som lyfte fram återvinning, i första hand textilier. Målsättningen var projektägare och projektet byggde vidare på den förstudie de gjorde år 2016. Sammanlagt deltog 60 personer i dessa projekt.

Inom det särskilda målet ämnat att minska arbetslöshet, påbörjades ett projekt som drivs av Ung Resurs r.f. i somras. Syftet är individuella och flexibla insatser för att motarbeta långtidsarbetslöshet, framför allt hos unga.

Medis projekt inom det särskilda målet som ska minska risken för marginalisering pågick under året och fortsätter hela 2019. Mises projekt avslutades under året och som resultat finns nu ett system för att minska på avfallet och öka återanvändningsgraden av olika material, i första hand textil. 20 procent av socialfundsbudgeten är öronmärkt för det här särskilda målet.

Det särskilda målet kallat *Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens hos arbetskraften* har lockat flest ansökningar och under 2018 pågick sex stycken projekt. Ålands Yrkesgymnasium driver tre olika projekt av vilka två syftar till kompetenshöjning hos lärare och personal genom dels skapande av rutiner för utbildning av examensmästare, dels det andra projektet som syftar till att skapa förutsättningar för att bedriva undervisningen ur ett mer helhetsperspektiv. Det tredje projektet som ägs av Yrkesgymnasiet har som mål att fortbilda 24 mathantverkare och är ett samarbete med hela Svensk-Finland. Företagsam skärgård driver ett kompetenshöjningsprojekt riktat till företag i skärgården. Energi- och miljötekniska föreningen EMIL påbörjade ett projekt på hösten och syftet med det projektet är att höja kompetensen inom miljösäkerhet bland de anställda i de olika medlemsföretagen. Det minsta projektet inom detta särskilda mål drivs av Inpex Ab och syftet är att bygga kompetens hos personalen i hållbart tänkande och kvalitetsledningssystem.

Det fjärde särskilda målet, *Flexibla och relevanta utbildningssystem* hade under året ett aktivt projekt. Det ägs av Ålands landskapsregering och ska skapa ett system som ger studievägledarna mera verktyg för sin verksamhet och samtidigt förbättra samarbetet mellan olika myndigheter.

8. RAPPORT OM GENOMFÖRANDE AV FINANSIERINGSINSTRUMENT

I. Från vilket program och vilken prioritering eller åtgärd ESI-fondernas stöd kommer (artikel 46.2 a i förordning (EU) nr 1303/2013)	
1. Insatsområden eller prioriterade åtgärder som stöder finansieringsinstrumentet, inklusive fondandelsfond i ESI-fondsprogrammet.	
1.1. Insatsområde som stöder finansieringsinstrumentet i ESI-fondsprogrammet	1 - Entreprenörskap och innovation
2. Namnet på den eller de ESI-fonder som stöder finansieringsinstrumentet inom insatsområdet eller den prioriterade åtgärden	Eruf
3. Det eller de tematiska mål som avses i artikel 9 första stycket i förordning (EU) nr 1303/2013 och som får stöd från finansieringsinstrumentet	01 - Stärka forskning, teknisk utveckling och innovation
3.1 ESI-medel som anslagits i finansieringsöverenskommelser från det individuella tematiska mål som valts i fält 3 (valfritt)	1 509 650,00
4. Andra ESI-fondprogram som ger bidrag till finansieringsinstrumentet	
4.1. CCI-numret för varje övrigt ESI-fondprogram som ger bidrag till finansieringsinstrumentet	
30. Datum för slutförande av förhandsbedömningen	2015-maj-12
31. Val av organ som genomför finansieringsinstrumentet	
31.1. Har urval- eller utnämningsprocessen redan inletts	Ja
II. Beskrivning av finansieringsinstrumentet och genomförandebestämmelserna (artikel 46.2 b i förordning (EU) nr 1303/2013)	
5. Finansieringsinstrumentets namn	Offentligt riskkapital med finansiering från europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf)
6. Den officiella adressen/företagsadressen (land och stad) för finansieringsinstrumentet	Finland, Åland, Mariehamn
7. Genomförandebestämmelser	
7.1. Finansieringsinstrument som inrättats på unionsnivå och förvaltas direkt eller indirekt av kommissionen vilka avses i artikel 38.1 a i förordning (EU) nr 1303/2013, och som får bidrag från ESI-fondsprogrammet.	
7.1.1. Namnet på finansieringsinstrument på unionsnivå	
7.2. Finansieringsinstrument som inrättats på nationell, regional, transnationell eller gränsöverskridande nivå och som förvaltas av den förvaltande myndigheten	Investering i kapital hos befintliga eller nyinrättade juridiska personer

eller på dess ansvar i enlighet med artikel 38.1 b och som får bidrag från ESI-fondsprogrammet enligt artikel 38.4 a–c i förordning (EU) nr 1303/2013	
7.3. Financial instrument combining financial contribution from MA with EIB financial products under European Fund for Strategic Investment in accordance with Article 39a, referred to in Article 38(1)(c)	
8. Typ av finansiellt instrument	Särskild fond
8.1. Skräddarsydda instrument eller finansieringsinstrument som är förenliga med standardvillkor, dvs. instrument färdig att använda ("off-the-shelf").	Skräddarsydd
9. Typ av produkter från finansieringsinstrument: lån, mikrolån, garantier, investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital, övriga finansiella produkter eller annat stöd som kombinerats inom ramen för finansieringsinstrumentet i enlighet med artikel 37.7 i förordning (EU) nr 1303/2013	
9.0.1. Lån ($\geq 25\,000$ euro)	Nej
9.0.2. Mikrolån ($< 25\,000$ euro och tillhandahållit till mikroföretag) i enlighet med to SEK(2011) 298 slutlig	Nej
9.0.3. Garantier	Nej
9.0.4. Investeringar	Ja
9.0.5. Investeringar i eget kapital	Nej
9.0.6. Andra finansiella produkter	Nej
9.0.7. Annat stöd som kombinerats med ett finansieringsinstrument	Nej
9.1. Beskrivning av övriga finansiella produkter	
9.2. Annat stöd som kombinerats inom ramen för finansieringsinstrumentet: bidrag, räntesubvention eller subvention av garantiavgift i enlighet med artikel 37.7 i förordning (EU) nr 1303/2013	
10. Finansieringsinstrumentets rättsliga status enligt artikel 38.6 i förordning (EU) nr 1303/2013 (endast för finansieringsinstrument som avses i artikel 38.4 b): förvaltningskonton som öppnats i genomförandeorganets namn och för den förvaltande myndighetens räkning, eller en separat ekonomisk enhet inom ett finansinstitut	
III. Organ som genomför finansieringsinstrument som avses i artikel 38.1 a och 38.4 a–c i förordning (EU) nr 1303/2013 och de finansiella intermediärer som avses i artikel 38.5 i förordning (EU) nr 1303/2013 (artikel 46.2 c i förordning (EU) nr 1303/2013)	
11. Organ som genomför finansieringsinstrumentet	
11.1. Typ av genomförandeorgan i enlighet med artikel 38.4 i förordning (EU) nr 1303/2013: a) befintlig eller nyinrättad juridisk person som inrättats för att genomföra finansieringsinstrument, b) ett organ body som anförtrotts genomförandet, c) förvaltande myndighet som utför genomförandet direkt (endast för lån och garantier).	Befintlig eller nyinrättad juridisk person
11.1.1. Namnet på det organ som genomför finansieringsinstrumentet	Ålands Utvecklings Ab
11.1.2. Den officiella adressen/företagsadressen (land och stad) för det organ som genomför finansieringsinstrumentet	Elverksgatan10, AX-22100 Mariehamn
12. Förfarande för val av organ som genomför finansieringsinstrumentet: offentlig upphandling, annat förfarande	Annat
12.1. Beskrivning av annat förfarande för val av organ som genomför finansieringsinstrumentet	Öppet ansökningsförfarande 15.5 - 5.6 2016 med utlysning på landskapsregeringens hemsida och annonsering i de lokala tidningarna
13. Datum för undertecknandet av finansieringsavtalet med det organ som genomför finansieringsinstrumentet	2015-dec-08
IV. Det totala programbidraget per prioritering eller åtgärd som utbetalats till finansieringsinstrumentet och förvaltningskostnader som uppstått eller förvaltningsavgifter som betalats ut (artikel 46.2 d och e i förordning (EU) nr 1303/2013)	
14. Det totala programbidrag som anslagits i finansieringsavtalet (i euro)	3 019 300,00
14.1. varav bidrag från ESI-fonderna (i euro)	1 509 650,00
14.1.1. varav bidrag från Eruf (i euro) (valfritt)	1 509 650,00
14.1.2. varav bidrag från Sammanhållningsfonden (i euro) (valfritt)	
14.1.3. varav bidrag från ESF (i euro) (valfritt)	
14.1.4. varav bidrag från Ejflu (i euro) (valfritt)	
14.1.5. varav bidrag från EHFF (i euro) (valfritt)	
15. Det totala programbidrag som betalats ut till finansieringsinstrumentet (i euro)	475 631,92

15.1. varav bidrag från ESI-fonderna (i euro)	197 616,25
15.1.1. varav bidrag från Eruf (i euro)	197 616,25
15.1.2. varav bidrag från Sammanhållningsfonden (i euro)	
15.1.3. varav bidrag från ESF (i euro)	
15.1.4. varav bidrag från Ejflu (i euro)	
15.1.5. varav bidrag från EHFF (i euro)	
15.2. varav nationell medfinansiering totalt (i euro)	278 015,67
15.2.1. varav nationell offentlig finansiering totalt (i euro)	278 015,67
15.2.2. varav nationell privat finansiering totalt (i euro)	0,00
16. Det totala programbidrag som betalats ut till finansieringsinstrumentet inom sysselsättningsinitiativet för unga (1) (i euro)	
17. Förvaltningskostnader och förvaltningsavgifter totalt från programbidrag (i euro).	160 798,84
17.1. varav grundersättning (i euro)	150 695,00
17.2. varav resultatbaserad ersättning (i euro)	9 833,84
18. Kapitaliserade förvaltningskostnader och avgifter i enlighet med artikel 42.2 i förordning (EU) nr 1303/2013 (av betydelse enbart för slutrapporten)(i euro)	
19. Kapitaliserade räntesubventioner och subventioner av garantiavgifter, i enlighet med artikel 42.1 c i förordning (EU) nr 1303/2013 (av betydelse enbart för slutrapporten) (i euro)	
20. Andelen programbidrag till uppföljningsinvesteringar i slutmottagare i enlighet med artikel 42.3 i förordning (EU) nr 1303/2013 (av betydelse enbart för slutrapporten)(i euro)	
21. Bidrag i form av mark och/eller fastigheter i finansieringsinstrument i enlighet med artikel 37.10 i förordning (EU) nr 1303/2013 (av betydelse enbart för slutrapporten)(i euro).	
V. Det totala stödbelopp som finansieringsinstrumentet betalat ut till slutmottagarna eller till förmån för slutmottagarna, eller anslagit i garantikontrakt för investeringar i slutmottagare per ESI-fondprogram och prioritering eller åtgärd (artikel 46.2 e i förordning (EU) nr 1303/2013)	
22. Namnet på varje finansiell produkt som det finansiella instrumentet erbjuder	Investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital
22.1. Typ av finansiell produkt som det finansiella instrumentet erbjuder	Investeringar
24. Det totala programbidrag som anslagits i form av detta lån, garantier, investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital eller annat avtal om finansiell produkt som undertecknats med slutmottagare (i euro)	395 232,50
24.1. varav ESI-fondsbidrag totalt (i euro)	197 616,25
25. Det totala programbidrag som betalats till slutmottagarna genom detta lån, mikrolån, investeringar i eget kapital eller andra produkter, eller, när det gäller, garantier som anslagits som lån till slutmottagare, per produkt (i euro)	395 232,50
25.1. varav ESI-fondsbidrag totalt (i euro)	197 616,25
25.1.1. varav Eruf (i euro)	197 616,25
25.1.2. varav Sammanhållningsfond (i euro)	
25.1.3. varav ESF (i euro)	
25.1.4. varav Ejflu (i euro)	
25.1.5. varav EHFF (i euro)	
25.2. varav nationell offentlig medfinansiering totalt (i euro)	197 616,25
25.3. varav nationell privat medfinansiering totalt (i euro)	
27. Antalet lån/garantier/investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital/andra avtal om finansiella produkter som undertecknats med slutmottagare, per produkt	7
28. Antalet lån/garantier/investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital/andra investeringar i finansiella produkter som gjorts i slutmottagare, per produkt	7
29. Antal finansiella mottagare som stöds av den finansiella produkten	7
29.1. varav stora företag	
29.2. varav små och medelstora företag	7
29.2.1. varav mikroföretag	6
29.3. varav enskilda personer/fysiska personer	
29.4. varav andra typer av slutmottagare som fått stöd	

29.4.1. beskrivning av andra typer av slutmottagare som fått stöd	
38. Totala övriga bidrag, utanför ESI-fonderna, som anskaffats genom finansieringsinstrumentet (i euro)	
38.3. Totala övriga bidrag, utanför ESI-fonderna, som mobiliserats på slutmottagarnivå (i euro)	1 090 228,75
38.3.1. varav privata bidrag (euro)	197 616,25
38.3.2. varav privata bidrag (euro)	892 612,50
39. Förväntad och uppnådd hävstångseffekt, med hänvisning till finansieringsavtalet	
39.1. Förväntad hävstångseffekt för lån/garantier/investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital/annan finansiell produkt, med hänvisning till finansieringsavtalet, per produkt.	4,05
39.2. Uppnådd hävstångseffekt vid slutet av rapporteringsåret för lån/garantier/investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital/annan finansiell produkt, per produkt	6,52
39.3. Investering som mobiliserats genom Esif-finansieringsinstrument för lån/garantier/investeringar i eget kapital eller därmed likställt kapital, per produkt (frivilligt)	
40. Värdet av och deltagande i investeringar (i euro)	197 616,25
VI. Finansieringsinstrumentets resultat inklusive framgången med dess inrättande och val av organ som genomför finansieringsinstrumentet (inklusive organ som genomför en fondandelsfond) (artikel 46.2 f i förordning (EU) nr 1303/2013)	
32. Uppgifter om finansieringsinstrumentet fortfarande användes i slutet av rapporteringsåret	Ja
32.1. Om finansieringsinstrumentet inte användes i slutet av rapporteringsåret, datumet för avslut	
VII. Ränta och andra vinster som genererats genom stöd från ESI-fonderna till finansieringsinstrument och programmedel som betalats tillbaka till finansieringsinstrumentet från investeringar i enlighet med artiklarna 43 och 44 och värdet av investeringar i eget kapital, med avseende på tidigare år (artikel 46.2 g och i i förordning (EU) nr 1303/2013)	
35. Ränta och andra vinster som genererats genom betalningar från ESI-fonderna till finansieringsinstrumenten (i euro).	46 616,28
36. Belopp som återbetalats till finansieringsinstrument och som kan härledas till stöd från ESI-fonderna i slutet av rapporteringsåret (i euro)	
36.1. varav återbetalningar av kapital (i euro)	
36.2. varav kapitalvinster och andra inkomster (i euro)	
37. Återanvända medel, som betalats tillbaka till finansieringsinstrument och som härrör från ESI-fonderna	
37.1. varav belopp som betalats som förmånlig ersättning till privata investerare som verkar enligt den marknadsekonomiska investerarprincipen, som tillhandahåller motpartsmedel till ESI-fondernas stöd till finansieringsinstrumenten eller som saminvesterar på slutmottagarnivå (i euro)	
37.2. varav belopp som betalats för förvaltningskostnader som uppstått eller förvaltningsavgifter som betalats ut till finansieringsinstrumentet (i euro)	
37.3. out of which amounts to cover losses in the nominal amount of the ESI Funds contribution to the financial instrument resulting from negative interest, if such losses occur despite active treasury management by the bodies implementing financial instruments (in EUR)	
VIII. Framgången med att uppnå den förväntade hävstångseffekten för finansieringsinstrumentets investeringar samt värdet av investeringar och deltagande (artikel 46.2 h i förordning (EU) nr 1303/2013)	
38. Totala övriga bidrag, utanför ESI-fonderna, som anskaffats genom finansieringsinstrumentet (i euro)	
38.1. Totala övriga bidrag, utanför ESI-fonderna, som anslagits i finansieringsavtalet med det organ som genomför finansieringsinstrumentet (i euro)	1 509 650,00
38.1A. Contributions under EIB financial product committed in the funding agreement with the body implementing the financial instrument (only for the instruments under Article 38(1)(c)) (in EUR)	
38.2. Totala övriga bidrag, utanför ESI-fonderna, som betalats till finansieringsinstrumentet (i euro)	1 509 650,00
38.2.1. varav privata bidrag (euro)	1 509 650,00
38.2.2. varav privata bidrag (euro)	

38.2A. Contribution under EIB financial product paid to FI (only for the instruments under Article 38(1)(c)) (in EUR)	
IX. Finansieringsinstrumentets bidrag till att uppnå indikatorerna för prioriteringen eller åtgärden i fråga (artikel 46.2 j i förordning (EU) nr 1303/2013)	
41. Utfallsindikator (kodnummer och namn) till vilket det finansiella instrumentet bidrar	CO27 - Forskning, innovation: Privat investering som matchar offentligt stöd till innovations- eller FoU-projekt
41.1. Målvärde för resultatindikatorn	3 100 000,00
41.2. Finansieringsinstrumentets uppnådda värde i förhållande till målvärdet för resultatindikatorn	892 612,50
41. Utfallsindikator (kodnummer och namn) till vilket det finansiella instrumentet bidrar	CO01 - Produktiv investering: Antal företag som får stöd
41.1. Målvärde för resultatindikatorn	20,00
41.2. Finansieringsinstrumentets uppnådda värde i förhållande till målvärdet för resultatindikatorn	7,00
41. Utfallsindikator (kodnummer och namn) till vilket det finansiella instrumentet bidrar	CO28 - Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för marknaden nya produkter
41.1. Målvärde för resultatindikatorn	0,00
41.2. Finansieringsinstrumentets uppnådda värde i förhållande till målvärdet för resultatindikatorn	2,00
41. Utfallsindikator (kodnummer och namn) till vilket det finansiella instrumentet bidrar	CO29 - Forskning, innovation: Antal företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter
41.1. Målvärde för resultatindikatorn	0,00
41.2. Finansieringsinstrumentets uppnådda värde i förhållande till målvärdet för resultatindikatorn	5,00
41. Utfallsindikator (kodnummer och namn) till vilket det finansiella instrumentet bidrar	CO03 - Produktiv investering: Antal företag som får annat ekonomiskt stöd än bidrag
41.1. Målvärde för resultatindikatorn	20,00
41.2. Finansieringsinstrumentets uppnådda värde i förhållande till målvärdet för resultatindikatorn	7,00
41. Utfallsindikator (kodnummer och namn) till vilket det finansiella instrumentet bidrar	CO08 - Produktiv investering: Sysselsättningsökning i företag som får stöd
41.1. Målvärde för resultatindikatorn	0,00
41.2. Finansieringsinstrumentets uppnådda värde i förhållande till målvärdet för resultatindikatorn	9,50

9. VALFRITT FÖR DEN RAPPORT SOM SKA LÄMNAS 2016, GÄLLER INTE ÖVRIGA LÄTTA RAPPORTER: ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA FÖRHANDSVILLKOREN

Tabell 14: Åtgärder som vidtagits för att uppfylla tillämpliga allmänna förhandsvillkor

Allmänt förhandsvillkor	Kriterier som inte uppfyllts	Vidtagna åtgärder	Tidsfrist	Ansvariga organ	Åtgärd slutförd inom tidsfristen	Kriterierna uppfyllda	Förväntat datum för fullt genomförande av åtgärder	Anmärkingar
-------------------------	------------------------------	-------------------	-----------	-----------------	----------------------------------	-----------------------	--	-------------

Tabell 15: Åtgärder som vidtagits för att uppfylla tillämpliga tematiska förhandsvillkor

Allmänt förhandsvillkor	Kriterier som inte uppfyllts	Vidtagna åtgärder	Tidsfrist	Ansvariga organ	Åtgärd slutförd inom tidsfristen	Kriterierna uppfyllda	Förväntat datum för fullt genomförande av åtgärder	Anmärkingar
-------------------------	------------------------------	-------------------	-----------	-----------------	----------------------------------	-----------------------	--	-------------

10. FRAMSTEG SOM GJORTS NÄR DET GÄLLER FÖRBEREDELSENA OCH GENOMFÖRANDET AV STÖRRE PROJEKT OCH GEMENSAMMA HANDLINGSPLANER (ARTIKLARNA 101 H OCH 111.3 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

10.1. Större projekt

Tabell 12: Större projekt

Projekt	CCI	Status för det större projektet	Totala investeringar	Totala stödberättigande kostnader	Planerat datum för anmälan/ansökan	Datum underförstått avtal/godkännande från kommissionen	Planerat startdatum för genomförande (år, kvartal)	Planerat datum för slutförande	Insatsområde/Investeringsprioritering	Aktuell genomförandestatus – Finansiella framsteg (% av utgifter som attesterats för kommissionen jämfört med de sammanlagda stödberättigande utgifterna)	Aktuell genomförandestatus – fysiska framsteg – projektets huvudsakliga genomförandefas	Huvudsakliga prestationer	Datum för undertecknande av det första arbetskontraktet	Synpunkter
---------	-----	---------------------------------	----------------------	-----------------------------------	------------------------------------	---	--	--------------------------------	---------------------------------------	---	---	---------------------------	---	------------

Betydande problem som uppstått vid genomförandet av större projekt och åtgärder som vidtagits för att lösa dessa

Eventuella ändringar som planeras i förteckningen över större projekt i det operativa programmet

10.2. Gemensamma handlingsplaner

Framsteg när det gäller genomförandet av olika etapper av gemensamma handlingsplaner

Tabell 13: Gemensamma handlingsplaner

Den gemensamma handlingsplanens benämning	CCI	Etapp genomförandet av den gemensamma handlingsplanen	Totala stödberättigande kostnader	Totalt offentligt stöd	Det operativa programmets bidrag till den gemensamma handlingsplanen	Insatsområde	Typ av gemensam handlingsplan	(Planerat) datum för inlämning till kommissionen	[Planerat] datum för inledning av genomförandet	[Planerat] slutförande	Huvudsakliga prestationer och resultat	Totala stödberättigande utgifter som attesterats för kommissionen	Synpunkter
---	-----	---	-----------------------------------	------------------------	--	--------------	-------------------------------	--	---	------------------------	--	---	------------

Betydande problem som uppstått och åtgärder som vidtagits för att lösa dessa

DEL B
RAPPORTER SOM LÄMNATS IN 2017 OCH 2019 SAMT SLUTLIG
GENOMFÖRANDERAPPORT

(artiklarna 50.4, 111.3 och 111.4 i förordning (EU) nr 1303/2013)

11. BEDÖMNING AV GENOMFÖRANDET AV DET OPERATIVA PROGRAMMET
(ARTIKLARNA 50.4 OCH 111.4 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

11.1. Uppgifter i del A och programmets mål (artikel 50.4 i förordning (EU) nr 1303/2013)

Insatsområde	1 - Entreprenörskap och innovation
--------------	------------------------------------

Utifrån de data som finns hos förvaltningsmyndigheten baserat på projektens lägesrapporteringar ser förväntningarna mycket goda ut och de hittills redovisade *preliminära resultaten* för övervakningsindikatorerna överträffar i flera fall de uppställda målsättningarna. Inom insatsområdet har förvaltningsmyndigheten bundit upp programbudgeten i sin helhet. Drygt 3 miljoner har överförts som ett lån till förvaltaren av finansieringsinstrumentet (FI) offentligt riskkapital. Implementeringen av finansieringsinstrumentet har haft en betydligt långsammare genomförandegrad delvis till följd av att instrumentet är nytt för Åland och delvis beroende på att det skiljer sig från övriga företagsstöd med en betydligt längre investeringsprocess. Det saknas ännu slutliga resultat från projekten eftersom de projekt som beviljats finansiering är fleråriga och pågick ännu vid utgången av året.

Särskilt mål *Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer (Eruf)*

I de pågående projekten har sammanlagt 33 företag hittills fått nytta (stöd) av programmets finansiering i förhållande till uppsatt mål (25). 26 företag har redan erhållit kunskapsstöd (annat stöd än ekonomiskt) vilket överstiger målsättningen (10). Genom finansieringsinstrumentet har 7 av förväntade 20 företag erhållit offentligt riskkapital.

29 nya årsarbetsplatser har redovisats i förhållande till den förväntade sysselsättnings-ökningen (10). Antalet redovisade företag som får stöd för att introducera för marknaden (export) nya produkter uppgår till 10 vilket motsvarar 40 procent i förhållande till programmets mål (25). Antalet redovisade företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter uppgår till 23 vilket motsvarar 92 procent i förhållande till programmets mål (25). Målsättningen för antalet projekt för samverkan mellan näringsliv och högskola är uppnådd med två projekt. 19 blivande nyföretagare har inrapporterats i förhållande till programmets mål (10).

I förhållande till programmets målsättningar har flera mål redan uppfyllts. De redovisade sysselsättningsresultaten från projektstöden är däremot känsliga för konjunkturen och de långsiktiga effekterna är svåra att bedöma. 11 inrapporterade arbetsplatser kan härledas till ett företag inom branschen företagstjänster. Antalet introducerade nya produkter/tjänster för företaget är väsentligt högre än motsvarande tjänster/produkter vilka introducerats för marknaden utanför Åland.

Vid utgången av år 2018 har tre av de verkställda investeringarna inom finansieringsinstrumentet satsats på expensionskapital och de övriga fyra till såddfinansiering i mikroföretag där företagen inte varit verksamt på någon marknad. Tyngdpunkten på de genomförda investeringarna exklusive privat medfinansiering ligger i spannet 20.000- 200.000 euro. Ingen exit har gjorts i portföljbolagen. En

sysselsättningsökning på nio arbetsplatser är redovisat för instrumentet (ingår i de ackumulerade siffrorna ovan). Två företag avser introducera en ny tjänst/produkt för marknaden och fem företag avser introducera för det egna företaget en ny produkt/tjänst. Utöver de offentliga medel som investerats i företagen har privat finansiering om en knapp miljon euro tillförts desamma.

Särskilt mål *Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag (Eruf)*

Hittills har sammanlagt 203 företag fått stöd (nytta) av programmets finansiering vilket långt överträffar målsättningen (50). Stödet har erbjudits i form av kunskapsstöd (annat stöd än ekonomiskt) till en bred kategori av företag. Av dessa är 119 företag nya dvs inte funnits på marknaden längre än tre år. Även till denna del är målsättningen uppnådd med råge. Den förväntade sysselsättningsökningen (100) överträffar målet (5) men vid utgången av 2018 fanns ännu inte redovisat nya arbetstillfällen. Antalet redovisade företag som får stöd för att introducera för marknaden (export) nya produkter uppgår till 7 företag och överstiger programmets mål (5). Antalet redovisade företag som får stöd för att introducera för företaget nya produkter uppgår till 43 och överstiger långt programmets mål (15).

Från intervjuerna med programmets utvärderare framgår att den preliminära sysselsättningsökningen beräknas till 60 men uppgifterna är vid utgången av 2018 ännu inte inlämnade och bekräftade till förvaltningsmyndigheten. Under hösten 2018 har projektägaren till projektet ”Utveckla framtidens företag” genomfört en uppföljning av projektets effekter genom telefonintervjuer till 381 personer som deltagit i projektet. Förvaltningsmyndigheten har fått resultaten presenterade i mars 2019 men har inte ännu analyserat den slutliga lägesrapporteringen och uppdateringen av indikatorerna.

De förväntade målsättningarna för antalet företag som infört miljöledningssystem (15) och företag som infört energieffektiviseringsprogram (30) motsvarar de uppställda målen i programmet men det fanns vid utgången av 2018 ännu inte några slutliga resultat presenterade för förvaltningsmyndigheten.

Analys

Programmets utvärderare noterar att det trots svårigheter att härleda orsakssamband mellan projektinsatser och till exempel sysselsättning så kan enskilda projektinsatser få mycket stor inverkan på små grupper, och effekterna av enskilda insatser i ringa skala kan ha stor betydelse för ekonomi och förväntningarna på framtiden. I det sammanhanget spelar även tidsaspekten en viktig roll, då många av insatserna som görs kan få effekt först på flera års sikt. Utvärderarna anser att den bredd på insatser som Åland valt att prioritera inom ramen för innevarande strukturfondsperiod som siktar brett genom att erbjuda en palett av stöd och instrument, från start-up satsningar till innovationsprojekt i Ålands Business lab och riskkapitalfonden har skapat möjligheter att fånga upp och erbjuda olika typer av tillväxtskapande och sysselsättningskapande företag.

Förvaltningsmyndigheten konstaterar att de målsättningar som är uppsatta för programmet bygger på de erfarenheter och resultat som finns från tidigare programperioder. De målsättningar som finns i nuvarande programperiod har beräknats i förhållande till den finansieringsram som tilldelats Åland. Med en mix av många aktiviteter och i ett projekt ett koncept med en huvudaktör för ”en dörr in” har

man i nuvarande programperiod nått ut till väldigt många företag, vilket resultaten visar och en bidragande orsak till de hittills goda resultaten.

Insatsområde

2 - Delaktighet och kompetens

Särskilt mål *Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden (ESF)*

Inom det särskilda målet är målsättningen att samla totalt 150 deltagare. Resultatmålen är att 30 icke förvärvsarbetande söker arbete och 50 personer deltar i utbildning efter avslutad åtgärd. Ett flerårigt projekt avslutades under 2018 med 56 deltagare. Projektets deltagare bestod enbart av långtidsarbetslösa, varför denna indikator är 0 i det här projektet. 22 av deltagarna antingen söker arbete, studerar eller är sysselsatta då projektet avslutades och nio stycken är sysselsatta ännu sex månader efter att deras tid i projektet tagit slut.

Utmaningarna ifråga om arbetslöshet, framförallt gällande unga, äldre och långtidsarbetslösa kvarstår ännu på Åland även om situationen förbättrats efter programskrivandet 2013 då siffrorna för de åländska förhållandena var mycket höga. Av den godkända budgeten är i princip 100 procent bundet av finansieringsbeslut. Den första målsättningen om totalt 300 deltagare var alldeles för hög vilket motiverade programändringen 2017.

Under 2018 påbörjades ett nytt projekt med inriktning mot unga som har svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Projektet samarbetar med flera olika aktörer för att kunna nå fler praktikplatser och på sätt och vis skapa en ny typ av ”En dörr in”-verksamhet.

Särskilt mål *Minskad risk för marginalisering (ESF)*

Inom det särskilda målet förväntas 45 missgynnade deltagare söka arbete, studera, erhålla en kvalifikation eller delta i sysselsättning inklusive egenföretagande efter avslutad åtgärd. Per den sista december har projekten inom detta särskilda mål haft totalt 83 deltagare. 74 av dem söker arbete, studerar, eller har erhållit en kvalifikation eller är sysselsatta då deras tid i projektet var slut.

De pågående projekten riktar sig till grupper som utifrån de förhållanden som råder i landskapet identifierats som sårbara och riskerar en marginalisering. Det förväntade deltagarantalet uppgår till 240 vilket är det nästan samma som det uppsatta målet på 250 deltagare.

Av den godkända budgeten är 100 procent bundet av finansieringsbeslut.

Särskilda mål *Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens av arbetskraften (ESF)*

För kompetenshöjande åtgärder bland den sysselsatta arbetskraften har efterfrågan på programfinansiering varit stor. Antalet redovisade deltagare vid utgången av 2018 uppgår till 729 stycken vilket utgör drygt 85 procent av målsättningen (850). Eftersom programfinansieringen nästan är helt uppbounden kommer det totala deltagarantalet troligen inte att uppnås. Målsättningen för resultatindikatorn, 500 deltagare som erhåller en kvalifikation efter avslutad åtgärd har däremot redan uppnåtts då 508 deltagare har gjort det.

Enligt utvärderarna måste indikatorn säkerställas för att vara en valid måttstock på effekt. Utvärderarna påtalar ett behov att säkerställa att kvalifikationen är något som premieras på arbetsmarknaden och som leder till sysselsättning eller har skapat kapacitet för egenföretagande etc.

Särskilt mål *Flexibla och relevanta utbildningssystem (ESF)*

Inom ramen för de beviljade projekten under det särskilda målet har det uppställda målet under resultatindikatorn, två utbildningsanordnare som tar i bruk en ny metod eller ett nytt system uppfyllts.

Av den godkända budgeten för de två särskilda målen Uppgradering av kunskaper och flexibla och relevanta utbildningssystem är 97 procent bundet.

I utvärderingsrapporten framkommer att de förenklade redovisningssystemen är bra och fungerande. Indikatorerna ställer fortfarande till lite problem, och utvärderarna rekommenderar att projektägarna ska få tydligare information och rådgivning kring redovisningen av indikatorerna. De mest generella och omvärldskänsliga indikatorerna för ESF är de som gäller huruvida deltagare kommit i sysselsättning eller ej efter deltagande i åtgärder då dessa är känsliga för konjunkturen – även om kurser och utbildningar har varit bra och väl genomförda så är det möjligt att utfallen inte blir så bra om inte arbetsmarknaden är gynnsam.

Insatsområde	3 - Tekniskt stöd
--------------	-------------------

Vid årsskiftet 2018 har 55 procent av budgeten betalats ut motsvarande 0,221 miljoner euro betalats ut. 85 procent av det utbetalda stödet täcker administrativa utgifter för genomförande och övervakning i form av personalutgifter och kostnader för övervakningskommitténs arbete. 10 procent av utgifterna är kostnader för utvärdering och resterande 5 procent kostnader för informations- och kommunikationsåtgärder. Hela programbudgeten om 0,400 miljoner euro är bunden av de medel som delfinansieras från socialfonden.

Under året har personal deltagit i seminarier vid tre olika tillfällen. Antalet anställda som får lön vilket belastar tekniskt stöd är två stycken, varav den ena på deltid.

11.2. Särskilda åtgärder som vidtagits för att främja jämställdhet och förebygga diskriminering, särskilt vad gäller tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning, och bestämmelser som införts för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i det operativa programmet och i insatserna (artiklarna 50.4 och 111.4 andra stycket e i förordning (EU) nr 1303/2013)

Landskapsregeringen beaktade redan vid utarbetande av de nya programförslagen hänsyn till jämställdhet och icke-diskriminering vid utarbetande av de nya programförslagen genom att säkerställa att de horisontella kraven uppfylldes vid tillsättande av flera olika arbetsgrupper. Dessa krav har även iakttagits i landskapsregeringens beslut att tillsätta medlemmar bestående av partnerskapet i en gemensam övervakningskommitté för jordbruks- och strukturfonderna.

Landskapsregeringen i egenskap av förvaltande myndighet har efter förslag från övervakningskommittén omfattat de förslag för lämpliga urvalsförfaranden och kriterier som säkerställer att de ska vara icke-diskriminerande och öppna samt ta ställning till de allmänna principerna gällande jämställdhet och icke-diskriminering.

I uppföljningen och rapporteringen av programmets övervakningsindikatorer presenteras och rapporteras uppgifter om individer uppdelat enligt kön.

Än så länge saknas projekt vilka uttalat bidrar till ESF sekundära teman för icke-diskriminering och jämställdhet vilket framgår ur tabell 7.

11.3. Hållbar utveckling (artiklarna 50.4 och 111.4 andra stycket f i förordning (EU) nr 1303/2013)

Inom Ålands landskapsregering görs arbete på olika nivåer som bidrar till en hållbar utveckling. Det är viktigt att hållbarhetsarbetet i enlighet med Ålands utvecklings- och hållbarhetsagenda <http://barkraft.ax/hem/> integreras i befintliga strukturer. Det framgår även av innehållet i det åländska strukturfondsprogrammet.

Hänsyn till hållbar utveckling har förvaltningsmyndigheten beaktat i urvalskriterierna för regionalfonden. Främjande av ett ökat antal miljöteknikföretag, aktiviteter som leder till mer miljöanpassad teknik och utveckling av koldioxidsnål affärsverksamhet är en viktig faktor. I programmet finns investeringar som har ett uttalat miljöfokus. Den sociala dimensionen av hållbar utveckling är beaktad genom att beakta genus- och jämställdhetsaspekter i projektarbetet samt främjande av lika behandling av olika gruppers behov av rådgivningsverksamhet. I projektarbetet finns idag en mångfald av nationaliteter representerade.

För socialfonden har hållbar tillväxt en större betydelse för den enskilda individen genom att urvalskriterierna beaktar lika behandling, olika gruppers behov av rådgivning (oavsett etnisk bakgrund, funktionshinder etc), förebyggande åtgärder genom utbildningar och evenemang vilka bidrar till att öka förståelsen för olikheter. Enskilda projekt har uttalat fokus på inklusion och marknadsaktiverande åtgärder för att minska arbetslöshet och andra satsar på kompetensutveckling av arbetskraften för att möta behov av arbetsmarknadens behov av kompetens. Hållbar tillväxt och miljö har främjats inom socialfonden genom miljöutbildning av personalen och – certifiering av företagets produktion.

För ett hållbart Åland är säkerställande av kompetensförsörjningen och en positiv befolkningsutveckling, till stor del genom inflyttning och /eller återflyttning viktigt för att skapa och bibehålla arbetsplatser i företag och organisationer. I det operativa programmet med finansiering från regionalfonderna och socialfonderna stöder de finansierade projekten varandra och arbetar mot ovannämnd målsättning.

11.4. Rapportering av stöd till klimatförändringsmålen (artikel 50.4 i förordning (EU) nr 1303/2013)

Insatsområde	Stödbelopp som ska användas för klimatförändringsmål (i euro)	Andel av total tilldelning till det operativa programmet (%)
1	79 936,60	3,44%
2	33 123,00	1,32%
Summa	113 059,60	2,25%

Vid utgången av 2018 har 3,44 procent av regionalfondens medel kanaliserats (beviljats) till att utveckla energirådgivningstjänster för SMF företag vilka bedöms bidra till klimatförändringsmålen.

Vid utgången av 2018 har 1,32 procent av socialfondens medel kanaliserats (beviljats) till återvinning av textilmaterial vilka bedöms bidra till klimatförändringsmålen.

11.5. Parternas roll i genomförandet av programmet

Den 13 februari 2015 utsåg landskapsregeringen medlemmar respektive ersättare i en gemensam övervakningskommitté för övervakningen av programmet och landsbygds-utvecklingsprogrammet för landskapet Åland.

Kommitténs arbete påbörjades och förbereddes redan under hösten 2014 av en tillfälligt utsedd kommitté fram till dess att programmen slutligt godkändes av kommissionen.

Övervakningskommittén består av berörda myndigheter, näringslivets och arbetsmarknadens organisationer samt relevanta företrädare för civilsamhället, även miljöorganisationer, icke statliga organisationer och organisationer som arbetar för social delaktighet, jämställdhet och icke-diskriminering.

Övervakningskommittén representeras av

- ProAgria Ålands Hushållningssällskap,
- Ålands Producentförbund rf,
- Ålands Näringsliv rf,
- Företagarna på Åland rf,
- Ålands Natur och Miljö rf,

- Ålands ombudsmannamyndighet,
- Ålands kommunförbund,
- FFC:s lokalorganisation på Åland,
- Ålands handikappförbund rf,
- Högskolan på Åland

samt från Ålands landskapsregering

- näringsavdelningen
- utbildnings- och kulturavdelningen,
- social- och miljöavdelningen, miljöbyrån,
- finansavdelningen,
- regeringskansliet, enheten för Europarätt och externa frågor.

Som ordförande fungerar avdelningschefen vid Ålands landskapsregerings näringsavdelning.

Kommittén sammanträder i regel två gånger per år och har sammanträtt sammanlagt nio gånger under 2015-2018. Övervakningskommittén har fastställt en arbetsordning för sina uppgifter, godkänt en kommunikationsstrategi i enlighet med vilken kommittén årligen fått ta del av och analys av resultaten av genomförda insatser samt planerade insatser under därpå följande år. Kommittén har vidare godkänt urvalskriterier, ett verktyg för att välja ut insatser för programfinansiering.

Under programperioden hittills har partnerskapet behandlat landskapsregeringens innovationsstrategi och utbildningspolitiska program vilka godkändes av kommissionen under det andra halvåret 2015. Övervakningskommittén har även fått ta del av den förhandsbedömning som gjordes av finansieringsinstrumentet. I början av programperioden godkände kommittén programmets utvärderingsplan samt behandlade och godkände under 2017 utvärderarnas första delrapport.

Övervakningskommittén har årligen behandlat förvaltningsmyndighetens årsrapporter, godkänt en programändring och kontinuerligt fått ta del av programmets aktuella lägesanalyser. Under 2017 godkände övervakningskommittén utvärderarnas första delrapport.

Under höstmötet 2018 presenterades den första informationen om nästa programperiod 2021-2027.

12. OBLIGATORISK INFORMATION OCH BEDÖMNING ENLIGT ARTIKEL 111.4 FÖRSTA STYCKET A OCH B I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013

12.1. Framsteg när det gäller genomförandet av utvärderingsplanen och uppföljningen av resultaten av utvärderingarna

I programgenomförandet är utvärdering ett centralt element. Under programperioden ska man åtminstone en gång med hjälp av en utvärdering bedöma effekterna av strukturfondernas bidrag till målen för programmets insatsområden. Förvaltningsmyndigheten utarbetade i november 2015 en utvärderingsplan som programmets övervakningskommitté godkände.

Utvärderingsuppdraget upphandlades i november 2016 genom ett riktat förfarande till Nordregio, ett nordiskt forsknings-, rådgivnings- och analysinstitut i Stockholm med en bred erfarenhet av bl.a. utvärderingsuppdrag och utvärderingar ur ett internationellt perspektiv. Det riktade förfarandet hade föregåtts av två öppna anbuds förfaranden hösten 2016 utan att få lämpliga anbud.

I förvaltningsmyndighetens fördjupade genomföranderapport 2016 presenterades en längre sammanfattning av utvärderingsarbetet, den första delrapporten och slutsatserna med rekommendationer i densamma. Som ett led i uppföljningen av utvärderarnas rekommendationer riktade förvaltningsmyndigheten under 2018 utlysningarna för socialfonden mer direkt mot särskilda tänkbara målgrupper för att på så sätt styra projekten mot de uppsatta målen. Utvärderarnas rekommendation om en lärprocess kring finansieringsinstrumentet planerades in till hösten 2019. Inom den Eruf finansierade delen av programmet har informationen och kommunikationen intensifierats under 2018 mellan förvaltningsmyndigheten och det förvaltande bolaget av finansieringsinstrumentet.

Utvärderingsuppdraget har utförts i nära samarbete med programmets förvaltningsmyndighet. Tidtabellen för den andra delrapporten är pressad då den ska inlämnas under våren 2019 för att presenteras för övervakningskommittén i samband med att förvaltningsmyndighetens fördjupade årsrapport behandlas.

Utvärderarna och tjänstemän på förvaltningsmyndigheten har under december 2018 och januari 2019 fört diskussioner om närmare innehåll och tidtabell. Programförvaltningen har tillhandahållit nödvändig information om programmets finansiella genomförande samt den information som finns i övervakningen av indikatoruppgifterna samt medverkat i intervjuer med utvärderarna.

Nordregio lämnade den 7 maj 2019 sin andra delrapport inom ramen för sitt uppdrag. Utvärderingsrapporten omfattar åren 2015-2018.

En slutrapport med en bedömning av de mer långsiktiga effekterna av programmets bidrag till målen för programmets insatsområden kommer att levereras under våren 2022. I slutrapporten kommer utvärderarna att nyttja en teoribaserad metodik för att analysera frågor kring varför, hur och under vilka förutsättningar policier och program orsakar avsedda eller observerade resultat genom att utforska och förstå mekanismerna bakom förväntade policyresultat och jämföra dem med verkliga resultat. För att kunna göra detta inleds utvärderingen med att identifiera bakomliggande programteorier och förklara dem på ett sätt som gör att de går att testa (EU-kommisionens styrdokument/guide Evalsed Sourcebook:Method and Techniques).

Status	Name	Fund	Year of finalizing evaluation	Type of evaluation	Thematic objective	Topic	Findings (in case of executed)	Follow up (in case of executed)
--------	------	------	-------------------------------	--------------------	--------------------	-------	--------------------------------	---------------------------------

12.2. Resultaten av fondernas informations- och offentlighetsåtgärder som genomförts inom kommunikationsstrategin

Landskapsregeringen har ett ansvar för att ge programmet offentlighet.

Informationsåtgärderna har riktats till potentiella slutliga stödmottagare, allmänhet och partnerskapets organisationer. Åtgärderna har innehållit information om de möjligheter som stöden erbjuder inklusive betydelsen av den roll gemenskapen spelat för de berörda stöden och resultaten av dem.

Den huvudsakliga kanalen för spridande av information har varit landskapsregeringens webbplats <http://www.regeringen.ax/>.

Information om programmets stödmöjligheter finns även på en ”starta eget” portal <http://www.startaaget.ax/> som byggt upp tillsammans med näringslivets bransch-organisationer.

En utlysning av programfinansiering med delfinansiering från socialfonden genomfördes under 2018 och utlysningen annonserades på hemsidan och i de lokala dagstidningarna.

Under slutet av år 2018 har presentationer av programmets finansieringsmöjligheter givits inom ramen för en s.k. företagarskola som drivs av näringslivets branschorganisation.

Under hösten 2018 ordnade det offentliga riskkapitalbolaget Ålands Utvecklings Ab en kapitalmarknadsdag ”hållbart företagande” med inbjudna föreläsare öppet för inbjudna och allmänhet.

I samband med informationsåtgärderna har landskapsregeringen iakttagit de tekniska kännetecken som föreskrivs i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013. Affischer med information om strukturfondernas delfinansiering av projekten har distribuerats till stödmottagare vilka erhållit stöd från programmet.

13. ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS FÖR ATT UPPFYLLA FÖRHANDSVILLKOREN (ARTIKEL 50.4 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013). (FÅR INKLUDERAS I DEN RAPPORT SOM SKA LÄMNAS IN 2016, SE PUNKT 9 OVAN. KRÄVS I DEN RAPPORT SOM SKA LÄMNAS IN 2017.) ALTERNATIV: FRAMSTEGSRAPPORT

14. YTTERLIGARE UPPGIFTER SOM KAN LÄGGAS TILL BEROENDE PÅ DET OPERATIVA PROGRAMMETS INNEHÅLL OCH MÅL (ARTIKEL 111.4 ANDRA STYCKET A, B, C, D, G OCH H I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

14.1. Framsteg när det gäller genomförandet av det integrerade tillvägagångssättet för territoriell utveckling, inklusive utveckling av territorier med permanenta eller allvarliga naturbetingade och demografiska nackdelar, integrerade territoriella investeringar, hållbar stadsutveckling och lokalt ledd utveckling inom det operativa programmet

Ej tillämplig för programmet.

14.2. Framsteg när det gäller genomförandet av åtgärder för att öka kapaciteten hos medlemsstaternas myndigheter och stödmottagarna att förvalta och utnyttja fonderna

Det tekniska förverkligandet av ett elektroniskt ärendehanterings- och informationssystem för den förvaltande och attesterande myndigheten har varit en utmaning och vid utgången av år 2018 var det endast till begränsad del driftsatt och väsentliga delar är ännu under utveckling. Det elektroniska ärendehanteringssystemet är fortsatt ett prioriterat område för att öka kapaciteten hos programmets genomförandemyndigheter och framförallt underlätta för de slutliga stödmottagarna att nyttja fonderna.

14.3. Framsteg när det gäller genomförandet av interregionala och transnationella åtgärder

Ett projekt bedrivs med deltagare från Åland och fastlands Finland avseende kompetenshöjande åtgärder för SMF inom mathantverk. Den åländska delen finansieras från programmets socialfond.

Inom regionalfonden har nätverksamhet för SMF mellan Åland och Roslagen i Sverige främjats.

Förutsättningar för övriga interregionala och transnationella åtgärder finns inom ramen för Central Baltic programmet 2014-2020 där bl.a. stödmottagare som erhållit programfinansiering från socialfonden sökt finansiering från Central Baltic för relaterade åtgärder vilket kommer att skapa synergier mellan projekten.

14.4. I tillämpliga fall, bidrag till makroregionala strategier och havsområdesstrategier

Enligt artikel 27.3 i förordning (EU) nr 1303/2013 om programmets innehåll, artikel 96.3 e om innehållet i samt antagande och ändring av de operativa programmen inom målet Investering för tillväxt och sysselsättning, artikel 111.3, artikel 111.4 d om genomföranderapporter för målet Investering för tillväxt och sysselsättning, och avsnitt 7.3 i bilaga 1 om de allmänna programmets bidrag till makroregionala

strategier och havsområdesstrategier, bidrar detta program till makroregionala strategier och havsområdesstrategier:

De valda programinsatserna stöder Östersjöstrategin mot målet att uppnå ett ökat välstånd framförallt genom projekt som bidrar till att genomföra Europa 2020-strategin och till att förbättra regionens globala konkurrenskraft. Därmed bidrar programmet till en hållbar tillväxt och utveckling av Östersjöregionen.

- EU-strategi för Östersjöområdet (EUSBSR)
- EU:s strategi för Donauregionen (EUSDR)
- EU:s strategi för den adriatisk-joniska regionen
- EU-strategi för Alpreigionen (EUSALP)
- Strategin för Atlantområdet (ATLSBS)

EUSBSR

Mål, politikområde(n) och övergripande åtgärd(er) som programmet är relevant för:

	Mål
☐	1 - Rädda Östersjön
☐	2 - Integrera Östersjöområdet
☒	3 - Öka välståndet
	Politikområden
☐	4.1 - Bioekonomi
☐	4.2 - Kultur
☒	4.3 - Allmän utbildning
☒	4.4 - Energi
☐	4.5 - Faror
☐	4.6 - Hälsa
☒	4.7 - Innovation
☐	4.8 - Nutrition
☐	4.9 - Säker
☐	4.10 - Säkra
☐	4.11 - Fartyg
☐	4.12 - Turism
☐	4.13 - Transport
	Övergripande åtgärder
☐	5.1 - Kapacitet
☐	5.2 - Klimat
☐	5.3 - Grannar
☐	5.4 - Fysisk planering

Åtgärder eller mekanismer som användes för att bättre koppla programmet med EUSBSR

A. Deltar makroregionala samordnare (främst nationella samordnare, samordnare för politikområden, samordnare för horisontella åtgärder eller medlemmar i styrkommittéerna/samordningsgrupperna) i programmets övervakningskommitté?

Ja Nej

B. Har extra poäng i urvalskriterierna hänförs till särskilda åtgärder som stöder EUSBSR?

Ja Nej

a) Är riktade anbudsförfaranden planerade i förhållande till EUSBSR?

Ja Nej

b) Hur många makroregionala projekt/åtgärder stöds redan av programmet? (antal)

c) Gavs extra poäng/bonus till ett projekt eller en åtgärd med stor makroregional betydelse eller inverkan? Om ja, förklara (med en mening)

d) Andra åtgärder (t.ex. planerade strategiska projekt). Förklara (med en mening)

C. Har programmet investerat EU-medel i EUSBSR?

Ja Nej

Planerar programmet att investera i EUSBSR i framtiden? Förklara (med en mening)

Enskilda aktiviteter inom godkända projekt stöder indirekt Östersjöstrategin. Förvaltningsmyndigheten avser inte att öronmärka programfinansiering för strategin med hänsyn till programmets begränsade finansieringsram.

D. Ange de resultat som erhållits i förhållande till EUSBSR (ej tillämpligt för 2016)

E. Behandlar programmet delmål för EUSBSR (med motsvarande speciella mål och indikatorer) enligt vad som anges i EUSBSR-handlingsplanen? (Ange mål och indikator)

14.5. Framsteg när det gäller genomförandet av åtgärder inom social innovation, om så är lämpligt

Inläring av svenska för inflyttade i kombination med arbetspraktik inom områden som i möjligaste mån motsvarar deras utbildning är ett för Åland nytt sätt att arbeta med grupper som kan betraktas som särskilt utsatta på arbetsmarknaden. Metoden tillämpas i ett projekt som erhållit programfinansiering från det särskilda målet Minskad risk för marginalisering.

Ett annat exempel på nya metoder för Åland praktiseras i ett projekt med syftet att verka för att arbetsmarknaden blir mer tillgänglig för unga NEETs och för övriga långtidsarbetslösa med behov av stöd. Genom ett flexibelt arbetssätt och ett intensivt stöd till den enskilde i vardagen ges så goda förutsättningar som möjligt att pröva på ett passande arbete/praktik/sysselsättning. Projektet har erhållit finansiering från det särskilda målet Minskad arbetslöshet med fokus på ungdomar och ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

14.6. Framsteg när det gäller genomförandet av åtgärder för att beakta de särskilda behoven i områden med störst fattigdom eller hos målgrupper som är särskilt utsatta för diskriminering på grund av fattigdom eller för social utestängning, med särskilt beaktande av marginaliserade befolkningsgrupper samt personer med funktionsnedsättning, långtidsarbetslösa och ungdomar som inte arbetar, och om lämpligt, de ekonomiska medel som använts

Av den tilldelade programfinansieringen har 45 procent eller 1,036 Meuro av socialfondens medel betalats till projekt inom de särskilda målen Minskad arbetslöshet och Minskad risk för marginalisering där målgruppen utgör för Åland utsatta grupper såsom långtidsarbetslösa och inflyttade som löper en potentiell risk för social utestängning. I de projekt som pågår finns utöver dessa grupper även personer med funktionsnedsättning och andra missgynnade grupper.

DEL C. RAPPORTER SOM LÄMNAS IN 2019 SAMT SLUTLIG GENOMFÖRANDERAPPORT (artikel 50.5 i förordning (EU) nr 1303/2013)

15. EKONOMISKA UPPGIFTER PÅ INSATSOMRÅDES- OCH PROGRAMNIVÅ (ARTIKLARNA 21.2 OCH 22.7 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

16. SMART OCH HÅLLBART TILLVÄXT FÖR ALLA (ALTERNATIV: FRAMSTEGSRAPPORT)

Uppgifter om och bedömning av hur programmet bidragit till att uppnå målen i unionens strategi för smart och hållbar tillväxt för alla.

I enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma bestämmelser för Europas struktur- och investeringsfonder (ESI) samt kommissionens s.k. positionspapper formulerade Finland och Åland hösten 2013 en partnerskapsöverenskommelse, vilket definierar det europeiska mervärde som ESI-fonderna medför och som siktar på att öka Finlands och Ålands ekonomiska konkurrenskraft och regionernas livskraft på lång sikt.

Den 31 augusti 2017 lämnade Finland till kommissionen den första framstegsrapporten för 2016. Rapporten innehöll bl.a. en allmän beskrivning och bedömning av eventuella förändrade utvecklingsbehov och en beskrivning och bedömning av de framsteg som gjorts för att uppnå de nationella Europa 2020-målen och en redogörelse för framstegen avseende de delmål som anges i respektive programs resultatram. Förvaltningsmyndigheten på Åland bidrog till rapporten med relevanta delar för Åland.

Förvaltningsmyndigheten kommer att på samma sätt bidra med sina delar till den framstegsrapport som ska utarbetas i samarbete med Finland hösten 2019.

17. PROBLEM SOM PÅVERKAR PROGRAMMETS RESULTAT OCH ÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS – RESULTATRAM (ARTIKEL 50.2 I FÖRORDNING (EU) NR 1303/2013)

Om bedömningen av de framsteg som gjorts när det gäller de delmål och mål som fastställs i resultatramen visar att vissa av dem inte har uppnåtts ska medlemsstaterna ange de bakomliggande orsakerna till detta i rapporten för 2019 (för delmål) och i den slutliga genomföranderapporten (för mål).

Programförvaltningen konstaterar med hänvisning till Tabell 5 om uppgifter om delmål och mål som fastställs i resultatramen att förverkligandet visar att samtliga delmål för 2018 är uppfyllda.

Dokument

Dokumenttitel	Dokumenttyp	Dokumentdatum	Lokal referens	Kommissionens referens	Filer	Skickat den	Skickat av
Sammanfattning för allmänheten 2018	Sammanfattning för allmänheten	2019-maj-03	ÅLR2015/896		Sammanfattning för allmänheten		

Senaste valideringsresultat

Allvarlighetsgrad	Kod	Meddelande
Info		Versionen av genomföranderapporten har validerats
Varning	2.7.11	De gemensamma indikatorerna CO12, CO13 och CO14 är inte längre aktuella sedan den s.k. omnibusförordningen trädde i kraft, och behöver därför inte rapporteras: Tabell 4A: prioriterat område: 2, investeringsprioritering: 9i, regionkategori: Mer utvecklade, utfallsindikator: CO12)
Varning	2.7.11	De gemensamma indikatorerna CO12, CO13 och CO14 är inte längre aktuella sedan den s.k. omnibusförordningen trädde i kraft, och behöver därför inte rapporteras: Tabell 4A: prioriterat område: 2, investeringsprioritering: 9i, regionkategori: Mer utvecklade, utfallsindikator: CO13)
Varning	2.48	Det årliga värde som förts in i tabell 1 ligger under utgångsvärdet och avlägsnar sig från målet för det prioriterade området: 1, investeringsprioritering: 1b, särskilt mål: 1, indikator: 6, regionkategori: M, år: 2016 (32,20 < 41,90). Kontrollera!
Varning	2.48	Det årliga värde som förts in i tabell 1 ligger under utgångsvärdet och avlägsnar sig från målet för det prioriterade området: 1, investeringsprioritering: 3d, särskilt mål: 1, indikator: 4, regionkategori: M, år: 2018 (1 400 561,00 < 1 255 434 000,00). Kontrollera!
Varning	2.48	Det årliga värde som förts in i tabell 1 ligger under utgångsvärdet och avlägsnar sig från målet för det prioriterade området: 1, investeringsprioritering: 3d, särskilt mål: 1, indikator: 5, regionkategori: M, år: 2016 (5 552,00 < 6 069,00). Kontrollera!
Varning	2.48	Det årliga värde som förts in i tabell 1 ligger under utgångsvärdet och avlägsnar sig från målet för det prioriterade området: 1, investeringsprioritering: 3d, särskilt mål: 1, indikator: 5, regionkategori: M, år: 2018 (5 567,00 < 6 069,00). Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 1 000,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO28, regionkategori: M, år: 2015. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 1 000,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO28, regionkategori: M, år: 2016. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 1 060,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO01, regionkategori: M, år: 2017. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 1 060,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO01, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 1 060,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO04, regionkategori: M, år: 2017. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 1 060,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO04, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 104,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO28, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 108,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO01, regionkategori: M, år: 2016. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 108,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO29, regionkategori: M, år: 2017. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 120,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO29, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 128,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO01, regionkategori: M, år: 2017. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 140,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO01, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 2 000,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO08, regionkategori: M, år: 2015. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 2 000,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO08, regionkategori: M, år: 2016. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 2 000,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO08, regionkategori: M, år: 2017. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 2 000,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO08, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 200,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: 3, regionkategori: M, år: 2015. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 200,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: 3, regionkategori: M, år: 2016. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 200,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: 3, regionkategori: M, år: 2017. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 200,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: 3, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 200,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO08, regionkategori: M, år: 2016. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 220,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO08, regionkategori: M, år: 2015. Kontrollera!
Varning	2.52	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 250,00 % av det totala målvärdet för "S", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO04, regionkategori: M, år: 2015. Kontrollera!

Allvarlighetsgrad	Kod	Meddelande
Varning	2.53	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in 912,50 % av det totala målvärdet för "F", prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 3d, indikator: CO05, regionkategori: M, år: 2017. Kontrollera!
Varning	2.54	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in för "F" (genomfört) 104,00 % av det totala målvärdet för "S" (prognos från utvalt), prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO04, regionkategori: M, år: 2018. Kontrollera!
Varning	2.54	I tabell 3A utgör det årliga totalvärde som förts in för "F" (genomfört) 238,17 % av det totala målvärdet för "S" (prognos från utvalt), prioriterat område: 1, investeringsprioritering: 1b, indikator: CO27, regionkategori: M, år: 2016. Kontrollera!

2. BEHOVSANALYS OCH INTERVENTIONSSTRATEGI

Utkast till nulägesbeskrivning och behovsanalyser som ska upprättas enligt de specifika målen enligt förslaget till förordning om den gemensamma jordbrukspolitiken (COM(2018)392) som reglerar åtgärder till landsbygden för perioden 2021 - 2027

De insatser som utförs inom ramen för CAP-strategiförordningen ska bygga på behovsanalyser (artikel 96).

Behovsanalysen ska grunda sig på en nulägesbeskrivning som beskriver de lokala förhållandena utgående från de senaste och mest tillförlitliga data.

Behovsanalysen preciseras och innehållet kompletteras allt efter som beredningen framskrider och kraven på EU-nivå preciseras.

Analysen ska komplettera Finlands CAP-strategiplan.

2.1. Stöd för jordbruksinkomster som det går att leva på och jordbrukets motståndskraft i hela EU för att förbättra livsmedelstryggheten

2.1.1 Nuläge

Jordbrukets produktionsförhållanden

Åland är ett örike som geografiskt ligger mellan Finland och Sverige. Öriket består av 6 757 öar[1], varav 60 är bebodda. Den totala ytan för Åland är 13 324 km² och 88,3 procent består av vatten. Det åländska landskapet är ett typiskt skärgårdslandskap, naturen är kontrastrik och omväxlande. Havet och insjöarna utgör en så gott som ständig bakgrund, vilket ger landskapsbilden ett högt skönhetsvärde. Växtgeografiskt ligger Åland inom den så kallade ekzonen med ett jämförelsevis stort inslag av ädla lövträd. Lövskogen sätter prägel på landskapsbilden då lövträden ofta växer intill vägar, byar och stränder. Naturbetena är dessutom ofta beväxta med gles lövskog. Jordbruket och boskapsskötseln har satt sin prägel på jordmånen och växtligheten på Åland, och det är detta tillsammans med skärgårdsnaturen som utgör grunden för den åländska naturbilden. Då det åländska jordbruket dessutom är relativt småskaligt har detta lett till ett synnerligen omväxlande och mosaikartat landskap. Det forna jordbruket med traditionella arbetsmetoder gynnade på så sätt variationen i landskapet och därigenom den biologiska mångfalden.

Jordbruket har relativt goda produktionsförhållanden sett till Finland som helhet. Odlingsklimatet kännetecknas av en lång odlingssäsong med hög värmesumma. Åland har god tillgång till nederbörd men nederbördsmängderna under odlings säsongen tenderar att minska och de nederbördsfria perioderna på året tenderar att bli längre.

Jordbruket på Åland är intimt kopplat till den lokala livsmedelsindustrin och uppköparna som dock är småskaliga i likhet med hela näringen. Jordbruket är beroende av livsmedelsindustrin och uppköparna för avsetningen av sina produkter och på samma sätt är livsmedelsindustrin och uppköparna beroende av jordbruket för att få en säker tillgång av råvaror till sina verksamheter. Den huvudsakliga marknaden för de åländska jordbruksprodukterna är fastlands Finland samt den lokala marknaden.

De senaste åren har näringen aktivt jobbat med hållbarhetsfrågor inom projektet hållbar livsmedelsstrategi. Projektet har för avsikt att strategiskt arbeta generellt med hållbarhets och utvecklingsinsatser inom näringen som kan både förbättra företagets lönsamhet som produktionens miljöpåverkan.

Jordbrukets struktur

Det åländska lantbruket omfattar såväl växtodling som djurhållning. Jämfört med de finska lantbrukarna är dock de åländska betydligt mer inriktade på växtodling än djurhållning. Fördelningen är ungefär 65 procent växtodling och 35 procent djurhållning på Åland. Typiskt för det åländska lantbruket är också kompletterande och stödjande verksamheter inom lantbruksnära verksamheter som skogsbruk, kustnära fiske, vattenbruk, småskalig livsmedelsförädling, gårdsbruksturism samt olika typer av landskapsvårdande verksamhet.

Det finns ca 14 000 ha åkermark på Åland vilket representerar ungefär 9 procent av den totala landarealen. Härutöver fanns ca 67 000 ha produktiv skogsmark motsvarande drygt 43 procent av den totala landytan. Om skogsbruket räknas in i det åländska lantbruket utnyttjar näringen alltså närmare 52 procent av landytan. Sett till *primärnäringarna* som helhet och även tar med

fisket (och därmed fiskevattnet) växer de utnyttjade eller de arealer som är möjliga att utnyttja till större delen av hela det åländska territoriet. På den åländska odlade åkermarken odlas mestadels vall, följt av spannmål. Karaktäristiskt för det åländska jordbruket jämfört med övriga landet är den omfattande odlingen av specialgrödor, grönsaker och fruktodling.

Åland präglas av ett mosaikartat landskap där åkrarna finns insprängda mellan berg, skogsmark och vatten. Medelarealen på åkerskiftena är därför liten, 1 till 2 ha. Åkerformen är i allmänhet mycket oregelbunden och därför ofta föga lämpad för storskalig odling. Detta gäller i särskilt hög grad för jordbruket i skärgårdsregionen.

Antalet aktiva gårdar med minst två ha odlad jord var år 2017 391 stycken[10]. Medelarealen för de aktiva lantbrukslägenheterna var 34[11] ha (inkl. arrenderad mark). Som jämförelse kan nämnas att motsvarande medelstorlek i Finland år 2018 var 47[12] ha. En stor andel av produktionen bedrivs på arrendejord. Det genomförs relativt få markaffärer och prisnivån är ofta att betrakta som hög i förhållande till den generella lönsamheten inom näringen.

Antal gårdar på Åland har minskat de senaste åren, år 1990 var de 979 stycken. Nedgången i antalet jordbrukslägenheter har skett parallellt med en fortlöpande storleksrationalisering. Sålunda registreras en markant förskjutning uppåt i de kvarvarande gårdarnas storlek. Gårdar med en odlad areal överstigande 30 ha ökade sin andel av det totala gårdsantalet från 8 procent år 1990 till nästan 28 procent 2005. År 2010 var andelen 33,2 procent och 2017 var andelen 50,6 %.

Gårdsstatistik uppdelad per huvudsaklig produktionsinriktning visar att strukturomvandlingen sett olika ut inom de olika produktionsinriktningarna. Antalet gårdar med mjölk eller spannmål som huvudinriktning har under perioden 2010–2017 minskat med cirka 50 procent. Antalet gårdar som har frilandsträdgårdsväxter som sin huvudsakliga inriktning har i sin tur minskat med drygt 45 procent. Den minsta procentuella minskningen av antalet gårdar har skett inom inriktningen ”övrig växtodling och blandad produktion” (-0,3 %). Däremot kan man för första gången se en liten tillväxt av antalet gårdar med spannmål mellan åren 2015 – 2017 (+0,6 %).

Samtidigt som antalet gårdar minskar kan man dock se att de genomsnittliga intäkterna per gård har ökat från cirka 70 000 euro år 2004 till 110 000 euro år 2016 mätt i 2016-års priser. Det innebär att intäkterna (57 %) ökat procentuellt mera än vad medelarealen (47 %) gjort under samma period.

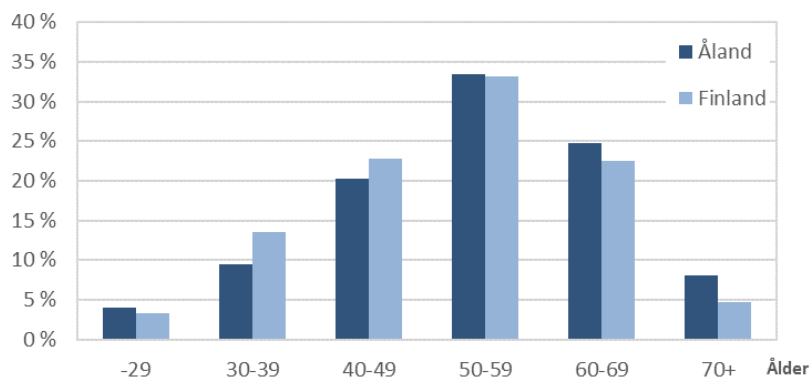
Den ekologiska produktionen har vuxit sig stark det senaste decenniet. 2018 var andelen ekologiskt odlad areal över 25 %. Den vanligaste inom den ekologiska odlingen är, liksom inom den konventionella produktionen, vall. Landskapsregeringen och näringen har de senaste åren gemensamt arbetat för att höja produktiviteten inom den ekologiska produktionen då mindre än 5 % av jordbrukets försäljningsintäkter kommer från den ekologiska produktionen.

Jordbrukets sysselsättande verkan

I takt med att gårdarna blir färre och färre har även antalet sysselsatta inom jordbruket (inklusive skogsbruk och fiske) blivit färre. Antalet sysselsatta har minskat under flera decennier, och från år 2000 minskade antalet från 807 personer till 584 personer år 2010. År 2012 var de 577 stycken och 2016 uppgick de till 525 stycken. Intresset för att ta över eller starta upp jordbruksföretag har dock varit något högre än väntat under förra programperioden 20014-2020.

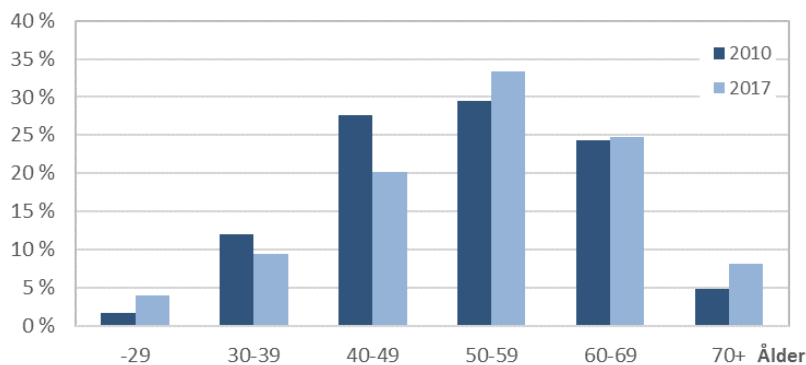
År 2017 var medelåldern för de åländska lantbrukarna 54,0 år. Detta innebär att Åland hade den högsta medelåldern av samtliga finska landskap. Medelåldern för hela landet var 52,1 år. I figur x nedan kan man se att de åländska andelarna är lägre än de för hela Finland i samtliga åldersgrupper under 50 år, medan motsatt förhållande gäller för de äldre åldersgrupperna. Som kan ses i figur x har åldersfördelningen sedan 2010 ytterligare rört sig något mot äldre jordbrukare.

Figur x. Åldersfördelning för lantbrukare på Åland och i hela Finland 2017

Källa: LUKE, bearbetningar ÅSUB

Figur x. Åldersfördelning för lantbrukare på Åland 2010 och 2017

Källa: LUKE, bearbetningar ÅSUB

Inkomst- och lönsamhetsutvecklingen inom jordbruket

Många sektorer inom det åländska lantbruket är beroende av betydande subventioner. Detta innebär att jordbruket som helhet är under stor påverkan av de politiska beslut som fattas rörande reformer av jordbrukspolitiken. Under 2000-talet har ett flertal reformer av den gemensamma jordbrukspolitiken genomförts med huvudsakligt syfte att göra det europeiska jordbruket mindre miljöpåverkande och produktionen bättre kopplad till marknaderna för produkterna som produceras. Reformerna har varit framgångsrika och produktionen byggs i dag främst på signaler från marknadsförutsättningar. Det framgångsrika reformarbetet under

början av 2000-talet torde innebära att den gemensamma jordbrukspolitiken kommer att vara mindre reformintensiv och garantera något mer långsiktiga produktionsförutsättningar för producenterna. Den senaste utvecklingen visar dock att produktspecialiseringen verkar öka samt att intäktsandelen från offentliga stöd minskat något.

Prisnivåerna inom lantbruket har varit stabila det senaste decenniet, men det är viktigt att konstatera att insatsvarukostnaderna samtidigt haft en betydande prisutveckling, till exempel inom drivmedel och gödning. Enbart sett till bruttointäkter har prisnivåerna varit relativt oförändrade. Efter strukturutvecklingen har omsättningen på enskilda gårdar stigit markant, men på samtidigt kan det konstateras att produktiviteten sett till förädlingsvärde per arbetad timme inte förändrats nämnvärt. De senaste åren kan man konstatera en intäktsökning som förklaras främst av att försäljningsintäkterna inom växtodlingen samt de som kategoriseras som övriga intäkter har ökat något. Detta liknar den trend som råder inom hela landet. Sammantaget kan man konstatera att försäljningsintäkterna ökat med 6,5 % från 2010 till 2016 men då kostnaderna stigit mer, samtidigt som stödnivåerna sjunkit så medför det ett sämre resultat för jordbrukssektorn som helhet (Åsub). Sett till arbetsproduktiviteten har trenden varit något stigande i övriga landet medan det på Åland varit en motsatt utveckling med något sjunkande siffror.

Jordbrukssektorn har också varit hårt påfrestad de senaste åren. Låga priser som följd av olika orsaker men främst beroende på EU:s konflikt med Ryssland och borttagande av mjölkkvotssystemet som lett till ett överutbud och pressade priser inom flera sektorer men främst inom mjölknäringen. Efter att situationen stabiliserat sig kom också den kraftiga torkan under sommaren 2018 att starkt påverka näringen även om de slutliga siffrorna gällande påverkan på lantbrukets omsättning ännu inte är sammanställda och det kommer också att dröja innan bokslutsuppgifterna syns i den uppföljande statistiken.

2.1.2.Sammanfattning av SWOT-analy

<p>Styrkor</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lantbruket har stor regional betydelse för samhället - Lång odlingssäsong för Finländska förhållanden - Många soltimmar för Finländska förhållanden - Goda sötvattenresurser med stora tillrinningsområden - Säkra och kvalitativa produkter med god förankring - Etablerad livsmedelsindustri - Aktivt hållbarhetsarbete - Korta beslutsvägar 	<p>Svagheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Höga kostnader - Svag lönsamhet - Ö-läget med stort transportbehov - Små enheter - Kapitalintensiv produktion - Dyr åkermark - Ojämna inkomster - Hög åldersstruktur - Småskalig rådgivning med litet underlag - Liten konkurrens bland uppköparföretagen
<p>Möjligheter</p> <ul style="list-style-type: none"> - Utveckling av nya marknader i närregionen - Markbyten och samarbeten mellan lantbrukare - Utveckling av nya produkter och tjänster 	<p>Hot</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ytterligare försämring av lönsamheten - Nya handelsmönster som små ekonomier inte kan hantera

<ul style="list-style-type: none"> - Kommersialisering av lokala mervärden - Koldioxidbindning som produktion - 	<ul style="list-style-type: none"> - Politiska reformer som försämrade förutsättningar för lantbruket och ger osäkerhet gällande stödpolitiken - Urbanisering som dränerar landsbygden - Försämrade kommunikationer till och från Åland
--	--

2.1.3. Behovsanalys

Det grundläggande behovet för åländskt lantbruk är att garantera en ekonomisk hållbarhet. Centralt för det åländska lantbruket och livsmedelsklustret är förekomsten av livskraftiga lantbruksföretag som investerar, utvecklas och på ett hållbart sätt producerar livsmedel direkt till konsument eller till livsmedelsindustrin eller råvaruuppköpare. Grundläggande för att tillgodose detta behov är en rimlig och stabil lönsamhetsnivå.

På samma sätt som livskraftiga jordbruksföretag är en förutsättning för den på Åland så viktiga livsmedelsindustrin är en livskraftig livsmedelsindustri lika viktig förutsättning för jordbruket så att de produkter som produceras har en lokal efterfrågan. Den åländska livsmedelsindustri kämpar med ett högt kostnadstryck och behöver utveckla konkurrenskraften för att kunna fortsätta på en marknad som ofta karaktäriseras och styrs av globala aktörer.

Jordbruk är ofta ifrågasatt och marginaliserat. Jordbruket påverkar miljön i både positiv och negativ utsträckning. Det åländska lantbruket har i flera år och särskilt de senaste åren arbetat aktivt med hållbarhetsfrågor på ett tydligt strategiskt sätt som också skapar mervärden i produkterna. För att garantera en fortsatt hållbar utveckling på gårdarna bör också dessa mervärden kunna kommersialiseras på ett effektivt och lönsamt sätt.

Det åländska lantbruket har de senaste åren i ökad utsträckning utsatts för olika former av prövningar med grunder från politiska beslut på EU-nivå, från marknaden och med grunder som kan härledas till klimatförändringarna och väderberoende orsaker. Trenden visar att förutsättningarna för produktionen kommer mer och mer gå mot större svängningar och återkommande prövningar inom dessa områden varför jordbrukets motståndskraft ytterligare bör stärkas för att näringen skall kunna fortsatt utvecklas.

De flesta produktionsinriktningarna har låga avkastningsnivåer jämfört med övriga Europa samtidigt som kostnadstrycket är högt. Åland har tidigare ansetts som en produktiv jordbruksregion inom Finland men utvecklingen just nu är stagnerad produktivitet och att Åland utvecklas sämre än resten av landet. Näringen behöver utveckla produktionen och produktiviteten samt tillgängliggöra mer jordbruksareal till livsmedelsproduktion. En stor del av arealen odlas i dag mycket extensivt och producerar små eller inga volymer livsmedel.

I dagens jordbruk kan skönjas en tydlig trend mot mer allmän förekomst av extremväder. Tydligast har det syns i nederbördens spridning över året då odlingen mer och mer har svårt att förlita sig bara på naturlig nederbörd då nederbörden sprider sig ojämnare över åren. Lantbruket behöver utveckla skyddssystemen i form av utvecklande av bevattningssystem och avvattningsystem samtidigt som det också alltmer utvecklas behov av ekonomiska riskhanteringssystem.

Ett jordbruk i utveckling är en garanti för fortlevnad. Jordbruket är kapitalintensiv och många av de investeringar som görs har lågt alternativvärde. För att hantera riskerna i utvecklingsarbetet är trygga finansieringslösningar viktiga för att stimulera nödvändiga satsningar.

2.1.4. Åtgärder

På basen av behovsanalysen kan det konstateras att ett grundläggande inkomststödssystem är ett viktigt element för att säkra lantbrukets fortsatta förutsättningar. Inkomststödssystemet är också ett viktigt verktyg för att stärka jordbrukets motståndskraft för marknadens svängningar och klimatmässiga händelser som påverkar produktionen samt utbud och efterfråga i stor utsträckning. Till detta område hör också det marknadsstyrande insatser och åtgärder som gemenskapspolitiken ger möjlighet till. Detta område är enligt Självstyrelselagen områden som konstaterats höra till rikets behörighet och utformas och genomförs därför av riksmyndigheterna.

- Direkta stöd (riksbehörighet)
- Marknadsstöd (riksbehörighet)
- Kompensationsbidrag

Det åländska jordbruket har tappat i produktivitet har behov av att utveckla produktionen och lönsamheten. Utveckling av produktionen och lönsamheten ställer krav på åtgärder som stödjer det arbete som görs inom den hållbara livsmedelsstrategin och åtgärder som stödjer produktion av livsmedel. Det åländska lantbruket har också behov av åtgärder som tillgängliggör odlingsmarken till livsmedelsproduktionen och mer produktiv livsmedelsproduktion.

- Utvecklingsåtgärder
- Samarbetsåtgärder

Jordbruket behöver stärka odlingsystem som är motståndskraftigare mot klimatförändringar och kan hantera de utmaningar som blir allt allmännare i form av torrperioder, nederbördsperioder, höga temperaturer, frost och ökat tryck från skadegörare. Jordbruksföretagarna behöver utveckla sin kunskap för att klara av att genomföra förändringar i sina företag och sina odlingsystem för att hantera detta.

- Kompetensutveckling
- Projektfinansiering

2.1.5. Mål- och finansieringsplan

- tabeller sammanställs för mål, åtgärder, finansiering och indikatorer

Indikatorer för särskilt mål 1 (bilaga I till förordningen om CAP-planen)

Outputindikatorer O.3-O.7:

O.3 Antal mottagare av stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken

O.4 Antal ha för frikopplat direktstöd

O.5 Antal stödmottagare för frikopplat direktstöd

O.6 Antal ha som omfattas av ökat inkomststöd till unga jordbrukare

O.7 Antal stödmottagare som omfattas av ökat inkomststöd till unga jordbrukare

Resultatindikatorer R.4-R.7:

R.4. Koppling av inkomststöd till normer och god praxis: Andel utnyttjad jordbruksareal som omfattas av inkomststöd och är underställd villkor.

R.5. Riskhantering: Andel jordbruk med riskhanteringsverktyg.

R.6. Omfördelning till mindre jordbruksföretag: Procent ytterligare stöd per hektar för berättigade jordbruksföretag som är mindre.

R.7. Ökat stöd till jordbruksföretag i områden med särskilda behov: Procent ytterligare stöd per hektar i områden med större behov.

Effektindikatorer I.2-I.5:

I.2 Minska inkomstskillnader: Utveckling av inkomster i jordbruket jämfört med den allmänna ekonomin

I.3 Minska svängningarna i jordbruksinkomsterna: Utveckling av inkomster i jordbruket

I.4 Stöd till jordbruksinkomster som det går att leva på: Utveckling av inkomstnivåerna i jordbruket per sektor (jämfört med genomsnittet inom jordbruket)

I.5 Bidra till territoriell balans: Utveckling av inkomstnivåerna i jordbruket i områden med naturliga begränsningar (jämfört med genomsnittet inom jordbruket)

2. BEHOVSANALYS OCH INTERVENTIONSSTRATEGI

2.2 Konkurrenskraft och marknadsorientering

Särskilt mål 2: Öka konkurrenskraften och marknadsorienteringen, med ett större fokus på forskning, teknik och digitalisering.

2.2.1 Nuläget

Centrala verktyg för att förbättra konkurrenskraften på Åland

Centrala verktyg för att förbättra gårdarnas konkurrenskraft utbildning och informationsförmedling, rådgivning, jordbruksinvesteringar, utveckling av gårds- och företagsverksamheten, främjande av digitalisering samt samarbete. Odlarens utbildning och kunskap är en central faktor i utvecklingen av lönsamheten. Konkurrenskraften realiserar först via de effekter som konsumentbeteendet förmedlar. Med tanke på konkurrenskraften borde jordbrukets produktion effektiveras ännu mer. Speciellt arbetsproduktiviteten är låg.

Jordbruket producerar också annat än livsmedel eller livsmedelsråvaror. Bioekonomin och den cirkulära ekonomin samt de nya värdekedjorna utvidgar specialiseringsmöjligheterna och förändrar förtjänstlogiken. Inom den cirkulära ekonomin är i synnerhet återvinning av näringsämnen, produktion av bioenergi och nya former av användning av de biprodukter som uppstår i produktionen föremål för livlig forskning och experiment.

Ny produktionsteknologi har under de senaste hundra åren varit en central konkurrensfaktor för det åländska jordbruket. Förädlingen och odlingstekniken har förbättrat produktionens kvalitet och omfattning. Teknologin har förändrat och minskat det fysiska och dyra arbetet i synnerhet inom husdjursproduktionen.

Matsektorn är en betydande aktör på Åland, och har också en betydande inverkan på logistik och servicebranscherna. Digitalisering är en växande trend inom livsmedelsindustrin. Förutom teknologi kommer digitaliseringen, anskaffning och ägande av data samt företagets anpassning till utvecklingen att vara viktig. Konsumenterna får en allt starkare roll i livsmedelskedjan.

Genom att dra nytta av möjligheterna som digitaliseringen ger upphov till skapas utbildningsmöjligheter som är oberoende av tid och plats.

Att svara på konsumenternas förväntningar

Den inhemska och lokala maten värdesätts högt på Åland. Det är viktigt att man i de olika skedena av produktionen också på gårdsnivå bättre identifierar och beaktar konsumenternas förväntningar. En konkurrenskraftig miljövänlig primärproduktion som skapar mervärde är en grundläggande förutsättning också för en framgångsrik verksamhet på exportmarknaden för livsmedel. Under de senaste åren har efterfrågan på såväl specialprodukter och i synnerhet ekologiska produkter ökat och detta har också påverkat produktionen.

Utbildning, rådgivning och samarbete ger upphov till god praxis och innovationer

Kompetensutveckling svarar på både odlarnas och samhällets behov samt skapar möjligheter för en hållbar utveckling. I allmänhet anses kompetens och utbildning vara centrala faktorer för yrkesframgång som jordbruksföretagare. En kunnig företagare kan effektivt dra nytta av tillgänglig information och ny teknologi. Odlarnas och landsbygdsföretagarnas utbildningsnivå är relativt hög och de drar aktivt nytta av de möjligheter kompletterande utbildning som sakkunniga tillhandahåller med stöd från Ejflu.

Förankring av forskningen och utveckling av kunnandet

I en bedömning av Landsbygdsprogrammets inverkan på konkurrenskraften (ÅSUB) konstaterades det i synnerhet att det finns ett behov av kunskapsöverföring med anknytning till riskhantering och av utökad rådgivning. I utvärdering av nuvarande program så anses även ett utökat deltagande i gränsöverskridande innovativa projekt vara en möjlighet till stärkt konkurrenskraft.

För att kunna svara på utmaningar med anknytning till klimatförändringen och luftkvaliteten förutsätts det satsningar på kompetensutveckling samt att forskning och forskningsdata omvandlas till verksamhet i praktiken. Stärkt samarbete mellan odlare, forskare och rådgivare samt företag är nödvändigt

2.2.2 Swot-analys

Styrkor

- Odlarnas, skogsägarnas och landsbygdsföretagarnas utbildningsnivå är hög
- Väl utbyggd förädlingsindustri och god avsättning för unika produkter
- Relativt goda klimatförhållanden
- Snabba beslut och närdemokrati
- Stor uppskattning för inhemska livsmedel, inhemskt arbete och närproducerad mat.
- Maten och råvarorna är av hög kvalitet och trygga, de rikliga och rena vattenresurserna är en del av matproduktionsprocessen.
- Ett starkt regionalt samarbete och ett starkt förtroendeklimat
- Bra förhållanden för produktion av bioenergi

Svagheter

- Användarnas och konsumenternas behov och marknaden följs och utreds inte aktivt - informationen förmedlas inte från konsumenten (handeln) till industrin och primärproduktionen
- Den åländska matproduktionens styrkor som konkurrensfördel förblir i stor utsträckning outnyttjad, marknadsföringskunnandet är svagt.
- Svårt anpassa sig till klimatförändringarna
- Stödberoende
- Brist på odlingsmark
- De höga transportkostnaderna
- Dålig lönsamhet i vissa produktionsgrenar. Framförallt höga produktionskostnader
- Ursprungsmärkningar utnyttjas dåligt
- Tung byråkrati för små producenter
- Åldersstrukturen

Möjligheter

- Ett målmedvetet främjande av innovationer, samarbete och högklassigt kunnande skapar konkurrenskraft
- Genom strukturutveckling och ny teknologi kan produktionskostnaderna minska
- Den finländska matproduktionens styrkor som konkurrensfördel utnyttjas fullständigt
- Den nyaste forskningsinformationen och de nyaste innovationerna kan ännu snabbare och i ännu större utsträckning användas som stöd i produktionen i praktiken, bland annat genom att i större utsträckning delta i innovativa partnerskap.
- samarbete mellan gårdarna ökar avsevärt
- nya lantbrukare medför utveckling av företagen
- Ökade satsningar på produktutveckling
- Inflyttare för med sig kunnande och marknadsandelar
- Verifierad säkerhet och spårbarhet ökar exportmöjligheterna för livsmedel
- Ökade möjligheter inom energisektorn
- Möjligheterna som digitaliseringen ger upphov till utnyttjas, nya verksamhetsmodeller och utbildningsmöjligheter som är oberoende av tid och plats skapas
- Förmåga att anpassa sig till klimatförändringen

Hot

- Konsumenternas uppskattning för inhemska livsmedel minskar och man är inte beredd att betala för hög kvalitet, vilket leder till försämrad lönsamhet
- Den höga kvalitets- och säkerhetsnivån kan inte längre garanteras, t.ex. djur- och växtsjukdomar samt nya överraskande hälsorisker blir vanligare.
Nya ogräs, invasiva arter och sjukdomar
- Negativa uppfattningar blir vanligare i livsmedelskedjan och t.ex. livsmedelsbedrägerier påverkar efterfrågan i betydande grad
- Oförutsedda och kraftiga prisfluktuationer pga. import på marknaden blir vanligare och det är inte möjligt att förbereda sig på dem tillräckligt effektivt
- Svårt med generationsväxlingar avseende finansiering, pension och struktur
- Försämrade kommunikationer
- Utbudet på kunnig arbetskraft försämrats och företagets utvecklingsmöjligheter försvagas
- Det går inte att få aktörer som tillhandahåller och är kunniga inom tjänster som kräver lång utbildning att etablera sig på landsbygden
- Motstånd mot förändringar
- Brist på mark
- Klimatförändringen leder till att konkurrenskraften rasar

2.2.3 Behovsanalys

För att kunna utveckla företagarkunnandet inom jord- och skogsbruket samt lösa frågor med anknytning till verksamheten och produktionen förutsätts det satsningar på fortlöpande kompetensutveckling och produktutveckling. Odlarna behöver stöd för utveckling av nya verksamhetsmodeller, företagsledning, utveckling av produktionen och produkter, marknadsföring, förbättring av konkurrenskraften, innovationer, kunnande inom affärsverksamhet och digitalisering, frågor som gäller miljö, klimat, energi och cirkulär ekonomi samt för riskhantering. För att kunna utveckla nya verksamhetsmodeller måste

företagarna följa och utveckla produktionens och marknadsföringens effektivitet, lära sig nya samarbetsätt, utnyttja anvisningarna om bra produktionsförfaranden samt se till att personalen har en god kompetensnivå. Kompetensutvecklingen har också betydande hävstångseffekter.

Kommunikationen från konsumenten genom hela kedjan till primärproduktionen borde ske snabbare. Nu förmedlas informationen från primärproduktionen till konsumenten i kedjan, t.ex. i form av ursprung, produktionsätt etc., men kommunikationen är svagare i motsatt riktning.

Samarbetet mellan forskningen, rådgivningen och nätverket behöver utvecklas och även vara gränsöverskridande. Med hjälp av utbildning och rådgivning kan man effektivt sätta fart på den senaste forskningsinformationen, god praxis och innovationer.

Husdjursproduktionen är mycket bindande och arbetsdominerad, vilket innebär att det finns ett stort behov av att införa automatiserade arbetsmetoder som minskar det fysiska arbetet och gör det lättare. Samtidigt skapar den nya tekniken till exempel en ny typ av produktionsrelaterad uppföljningsinformation, med hjälp av vilken det är möjligt att utveckla och effektivera produktionen ännu mer. För tillfället leder i princip varje ny byggnadsinvestering inom husdjursproduktionen till en ökning av produktionsautomationen och arbetsproduktiviteten. Idag fästs det också stor vikt vid djurens välbefinnande och miljön i samband med investeringar. Trots att utgångspunkten för en investering ofta är att förbättra konkurrenskraften, förbättras också samtidigt djurens välbefinnande och miljön. Även växthusproduktionen är idag väldigt långt automatiserad och genom att ta i bruk ny teknik och automation kan man öka produktionens effektivitet i betydande utsträckning. De äldsta generationerna av odlare förmår inte alltid lösa de problem som informationssystemen har fört med sig. Den nyare generationen har emellertid visat sig mer villig att förnya verksamheten.

Även förvaltningens och rådgivningens möjligheter att på ett skräddarsytt sätt betjäna odlarna och andra företagare samt landsbygdsutvecklarna kan förbättras bland annat med hjälp av olika digitala lösningar.

Bättre energi- och resurseffektivitet

Konkurrenskraften behöver ökas och kostnaderna minskas.

Konkurrenskraften kan förbättras bland annat genom energieffektivitet. Energins tillräcklighet, energipriset, produktionssäkerhet genom att göra energikällorna mångsidigare med hjälp av olika produktionsmöjligheter för förnybar energi är centrala faktorer. Energieffektivitetsinsatser gör det möjligt att sänka direkta kostnader. Energieffektivitetsinsatserna baserar sig på EU:s klimat- och energipaket 2020

För att energi- och miljöeffektiviteten ska förbättras och klimatförändringen ska begränsas bör man i synnerhet uppmärksamma sådant som företaget självt kan påverka, exempelvis produkterna och tjänsterna, de maskiner och den utrustning som används samt företagets verksamhet. Gårdarna är betydande energiförbrukare och därför har de stor potential att hitta nya lösningar som är hållbara med tanke på energieffektiviteten och kan ha anknytning till såväl användning av inhemsk förnybar energi som minskning av energianvändningen.

Stärka småföretagens konkurrenskraft med hjälp av kompetens, samarbete, innovationer och internationalisering

Det mest centrala för företagens konkurrenskraft är lönsamhet, nya mer förädlade produkter och kommersialisering av dem. Detta förutsätter att företagen gör materiella och immateriella investeringar samt satsar på kunskaper, utveckling och innovationer och på samarbete mellan olika sektorer. Det är nödvändigt att stärka de små och medelstora företagens utveckling av sin egen produktion och utvidgningen av produktionen till nya produkter, tjänster eller affärsverksamhetsområden.

Genom att stöda förädlingen av produkter från jordbrukets primärproduktion, införandet av produkter på marknaden och utvecklingsverksamheten försöker man svara på efterfrågan på i synnerhet lokalt och/eller ekologiskt producerade och förädlade produkter, inklusive säsongspanor som följer årstiderna och andra specialprodukter. Med hjälp av möten mellan producenter, förädlare och konsumenter förbättras samarbetet mellan aktörerna på landsbygden och livsmedelskedjan. Samtidigt skapas förutsättningar för en lokal och regional värdeökning av olika typer av resurser och efterfrågan på produkter och tjänster ökar även i städerna.

2.2.4 Interventioner

Kompetensutveckling

1. Odlarnas och de övriga företagarnas kunskaper (utbildning och rådgivning)
2. Gemensamma åtgärder för odlarna, forskningen, rådgivningen och andra aktörer, utveckling av kluster och producentsamarbete (samarbete och innovationer)

Ökning av produktionens effektivitet

3. investeringar i modern teknologi
4. utveckling av primärproduktionens struktur
5. investeringar i en förbättring av resurseffektiviteten

Utveckling av marknadsföringen

6. Gemensamma projekt för att utveckla marknadsföringen (samarbete)
7. Utvecklings- och innovationsprojekt för att utveckla den digitala marknadsföringen (samarbete och innovationer)

2.2.5 Mål och indikatorer

Mål på årsbasis

- motiveringar för mål och finansiering
- tabell med plats för resultatindikatorer och målvärden

R.8 Riktat stöd till jordbruksföretag inom sektorer med problem: Andel jordbrukare som får kopplat stöd för ökad konkurrenskraft, hållbarhet eller kvalitet

R.9 Modernisering av jordbruksföretag: Andel jordbrukare som får investeringsstöd för att omstrukturera och modernisera, även för förbättrad resurseffektivitet

2.3 Jordbrukarnas position i värdekedjan

Särskilt mål 3: Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan.

Kontextindikatorer:

C.34: Värdet av produktionen under EU:s kvalitetssystem

2.3.1 Nuläget

En viktig ingrediens i den åländska landsbygdsekonomins långsiktiga utvecklingsförutsättningar är den livsmedelsindustri som i allt väsentligt bygger på lokal råvaruproduktion inom jordbruk och fiske. Åland har ett starkt och välutvecklat ”agro-industriellt kluster” vars kärna utgörs av primärnäringarna. Den industriella delen av klustret består av de företag som förädlar, förpackar och distribuerar råvara i form av jordbruksprodukter (inkl. frukt och grönsaker) och fisk som levereras av de åländska producenterna. Livsmedelsindustriföretagen är av avgörande betydelse för jordbruksproducenternas långsiktiga utvecklingsmöjligheter.

Sysselsättningen inom den åländska livsmedelsindustrin uppgick den 31.12 2016 till ca 307 personer.

Näringsgren	2013	2016
Totalt	13 928	14 598
Jordbruk, skogsbruk och fiske	559	525
01 Jordbruk och jakt samt service	443	412
02 Skogsbruk	50	37
Tillverkning	967	913
10–11 Framställning av livsmedel och drycker	317	307

Källa: ÅSUB sysselsättningsstatistik, Statistikcentralen 20109, ÅSUB Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018.

Livsmedelsindustrin utgör en betydande del av den samlade åländska tillverknings- och processindustrin. Den står för drygt 43 procent av näringens bruttoomsättning (2015) och ca 26 procent av dess förädlingsvärde (2016).

Tillverkningsindustrins omsättning efter bransch 2008-2015, MEUR

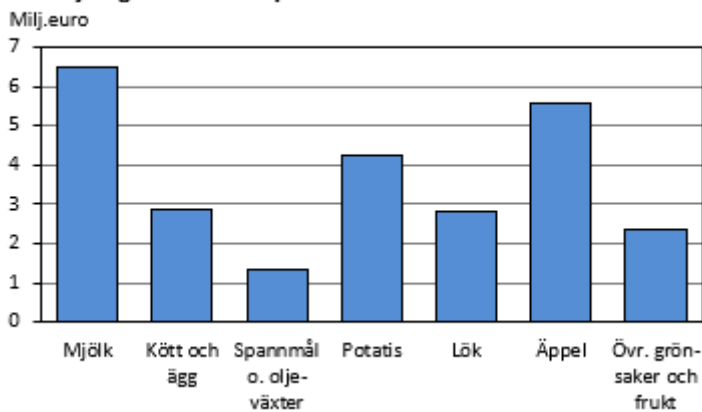
Bransch	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Industrin totalt	199	185	203	220	234	219	204	228
Livsmedelsindustri	108	103	109	115	119	100	88	97
Trävaruindustri	16	15	17	18	17	18	17	18
Metallindustri	11	12	14	13	19	16	13	16
Övrig industri	64	54	63	73	78	85	85	97

Källa: Statistikcentralen, Industristatistik, ÅSUB exceltebell

Tillsammans med de åländska odlarna har förädlings- och distributionsföretagen inom sektorn uppnått framgångar på den finska marknaden inom ett flertal olika specialgrödor. Det åländska livsmedelsklustret står idag för i stort sett hela Finlands produktion av schalottenlök, ca 90 procent av sparrisproduktionen, ca 80 procent av päronproduktionen, ca 70 procent av äppelproduktionen och drygt en tredjedel av produktionen av lök.

Det åländska lantbruket sålde produkter för 25,8 miljoner euro 2017, vilket var en ökning med 1,4 miljoner från 2016. Mjolk och äppel var de viktigaste produkterna, följda av potatis, lök och kött. Potatis och äppel stod för den största intäktsökningen.

Försäljning av lantbruksprodukter 2017

Källa: ÅSUB sålda lantbruksprodukter 2017

På Åland är arbetsproduktiviteten mätt i förädlingsvärde per arbetad timme högre inom livsmedelsindustrin än inom den övriga industrin. Utvecklingen varierar mycket mellan åren, bland annat beroende på att antalet företag inom livsmedelsförädlingen är relativt begränsat. Arbetsproduktiviteten inom den åländska livsmedelsindustrin har sjunkit under 2010-talet, en trend som ytterligare har förstärkts från 2013.

Arbetsproduktiviteten på Åland efter bransch, förädlingsvärde euro per timme, 2000-2016, 2016-års priser.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Primärnäringar	10,46	10,55	9,70	11,23	14,23	13,75	10,12
Därav jordbruk	7,37	6,97	6,87	8,57	7,58	8,11	5,84
Livsmedelsindustri	70,68	63,96	57,43	68,08	59,01	69,55	50,14
Övrig industri	35,11	35,41	37,19	39,60	34,35	45,97	42,87
Vatten och el	74,16	55,08	82,89	85,80	86,27	91,94	89,27
Bygg	32,30	33,59	32,59	31,16	28,42	28,66	25,84
Handel	31,54	30,99	27,23	25,20	27,03	27,93	29,91
Hotell o restaurang	18,98	18,78	20,65	19,10	20,60	20,34	19,29
Transport	32,96	30,89	45,48	49,11	45,67	42,63	41,87
Företags tjänster	93,31	90,01	92,61	85,57	78,22	88,43	82,26
Övrig service	20,89	23,82	22,59	23,38	20,02	21,11	22,09

Källa: Statistikcentralen 2019, regionalräkenskaper. ÅSUB Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018.

2.3.2 Swot-analys

Styrkor

- Väletablerade livsmedelsförädlingsföretag med lång erfarenhet, stor kunskap och kontinuerliga satsningar på modern teknik.
- Lokala livsmedel och närproducerad mat uppskattas och lyfts fram
- Lokala råvaror av hög kvalitet
- Bra spårbarhet och en transparent produktionskedja
- Etablerad export
- Snabb interaktionen med marknaden.
- Stora investeringar har gjorts inom primärnäringarna, både i maskiner och i övriga produktionsförutsättningar. Det finns en fortsatt investeringsvilja samtidigt som unga jordbrukare har en positiv syn på framtiden.
- Rik matkultur, långa traditioner

Svagheter

- Konsumentens behov beaktas till vissa delar fortfarande dåligt, en viss mismatchning råder mellan det som produceras och det som efterfrågas lokalt.
- Livsmedelsföretagen samarbetar i liten utsträckning sinsemellan.
- Begränsad lokal marknad under en stor del av året med undantag för den intensiva turistsäsongen.
- Kostnadsläget är högt på Åland, betydande transportkostnader gällande exporten av produkter och importen av förnödenheter, dyra el och energikostnader.
- Brist på utbildad arbetskraft inom delar av livsmedelsindustrin.
- Tillgänglighet/synlighet av småskaliga förädlare/jordbrukare.

Möjligheter

- Ökad efterfrågan på närproducerat
- Intresset och efterfrågan mot ekologiska och veganska produkter samt lokalt producerat (axgan) ökar
- Den snabba tekniska utvecklingen gör verksamheten effektivare, skapar nya produktmöjligheter och minskar miljöbelastningen
- Nära till marknader både västerut och österut
- Ett ökat samarbete mellan förädlingsleden, rådgivningen, försöksverksamheten och produktionsleden kan ge förutsättningar att utveckla nya produkter och att därigenom öka lönsamheten i hela livsmedelskedjan.
- MatÅland

Hot

- Konsumenternas uppskattning för inhemska livsmedel minskar och man är inte beredd att betala för hög kvalitet
- Småskaligheten, utslagning av någon eller några av de lokala förädlingsföretagen skulle troligen vara förödande för hela den sektor som skulle beröras.
- Brist på yrkeskunnig arbetskraft till förädlingsindustrin.
- Försämrade kommunikationer till och från Åland.
- Ökad reglering, krångliga regelverk, offentlig upphandling som inte gynnar närproducerat
- Minskat intresse för jordbruksföretagande och brist på jordbruksmark vilket leder till minskad produktion och livsmedelsföretagens behov av råvaror kan inte tillgodoses

2.3.3 Behovsanalys

Efterfrågan på inhemska livsmedelsprodukter är relativt stark, men prisutvecklingen svag till följd av hård konkurrens. En begränsad volym av produkterna från primärnäringarna säljs direkt till slutkonsumenter, varför butiker och grossister, främst för försäljning i Finland, utgör viktiga samarbetspartners. Även kontakterna inom turism är av betydelse, då småskalig livsmedelsproduktion och lokalproducerade varor kan utgöra viktiga komponenter i utvecklingen av attraktiva koncept för att locka nya kundgrupper.

Utvecklingen av produktiviteten inom såväl jordbruket som livsmedelsindustrin understryker behovet av att satsa på investeringar som höjer produktiviteten i sektorn genom att öka förädlingsgraden, stärka förutsättningarna för intjäning, öka marknadsdeltagandet och marknadsanpassningen och överlag modernisera företagen.

Förändringar och konsumenttrenderna och kundens starkare roll ger upphov till nya kommersiella möjligheter för livsmedelsföretagen. Konsumentprofileringen och den kommunikation som riktas till konsumenterna kräver resurser och verktyg. För att branschen ska utvecklas är det centralt att den elektroniska affärsverksamheten och webbtjänsterna utvecklas, att tekniken utnyttjas innovativt och att logistiska lösningar tas fram. Företagen behöver också kompetens i fråga om vad de skyldigheter som följer av livsmedelslagstiftningen innebär rent konkret.

Den småskaliga förädlingen är viktig att utvecklas så att man tjänar den lokala marknaden samt främjar mångsidigare distributionskanaler och alternativa modeller, för att garantera bättre utkomst för jordbruksproducenterna och mer hållbara arbetsplatser på landsbygden. Den småskaliga förädlingen breddar livsmedelsutbudet och främjar konkurrensen inom

branschen. Konkurrens fördelar för dem är de rena råvarorna, produkternas spårbarhet, ansvarsmedvetenheten, de hållbara verksamhetssätten, specialiseringsmöjligheterna och möjligheten att agera flexibelt och efterfrågeorienterat.

Ökad efterfrågan på primärproducenternas produkter lokalt kan även öka den andel av priserna som tillfaller de åländska leden i livsmedelskedjan.

Genom att öka samarbetet såväl mellan olika produktionsinriktningar som med andra näringar och branscher stärks samverkan inom livsmedelsproduktionen. Ökat växelverkan skapar förutsättningar för högre förädlingsgrad och ökad diversifiering som i sin tur minskar riskerna i branschen.

Konkurrenskraften hos livsmedelsförädlarna kan förbättras genom energieffektivitet. Energins tillräcklighet, energipriset, produktionssäkerhet genom att göra energikällorna mångsidigare med hjälp av olika produktionsmöjligheter för förnybar energi samt miljöaspekter är centrala faktorer. Med hjälp av mångsidig energiproduktion kan man dämpa efterfråge- och utbudsschocker samt förbättra energioberoendet. Energieffektivitetsinsatser gör det möjligt att sänka energibrukarnas direkta kostnader. Dessutom kan man investera i infrastruktur för produktion, överföring och distribution av energi. För att energi- och miljöeffektiviteten ska förbättras och klimatförändringen ska begränsas bör man i synnerhet uppmärksamma sådant som företaget självt kan påverka, exempelvis produkterna och tjänsterna, de maskiner och den utrustning som används samt företagets verksamhet.

2.3.4 Interventioner

Kunskapsutbyte och information:

- Företagarnas kunnande
- Ökat digitaliseringskunnande och spridning av information

Investeringar:

- Ökning av produktionens effektivitet
- investeringar i modern teknologi
- investeringar i en förbättring av resurseffektiviteten

Samarbete:

- Gemensamma projekt för att utveckla marknadsföringen
- Utvecklings- och innovationsprojekt för att utveckla den digitala marknadsföringen

2.3.5 Mål och indikatorer

Resultat

R.10 Bättre organiserade leveranskedjor: Andel jordbrukare som deltar i understödda producentsammanslutningar, producentorganisation, lokala marknader, kort leveranskedjecirklar och kvalitetssystem

R.11 Koncentration av utbudet: Andel av värdet på saluförd produktion hos producentorganisationer med operativa program

Effekt:

I.8 Förbättra jordbrukarnas position i värdekedjan: Mervärde för primärproducenter i livsmedelskedjan

2.4 Klimat och energi

Särskilt mål 4: Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt till hållbar energi.

Både nuläget och den efterföljande SWOT- och behovsanalysen för landskapet Åland baserar sig i huvudsak på Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland, Energi- och klimatstrategin för Åland 2030 och SkogsÅland 2027 kompletterat med utlåtanden som inkommit från fokus- och expertgrupper.

I behovsbedömningen har hänsyn tagits till de nationella miljö- och klimatplaner som härrör ur följande unionsrätt¹.

- [Europaparlamentets och rådets förordning XXXX om inbegripande av utsläpp och upptag av växthusgaser från markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk i ramen för klimat- och energipolitiken fram till 2030 och om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning nr 525/2013 om en mekanism för att övervaka och rapportera utsläpp av växthusgaser och för att rapportera annan information som är relevant för klimatförändringen].
- [Europaparlamentets och rådets förordning XXX om bindande årliga minskningar av medlemsstaternas växthusgasutsläpp 2021–2030 för att skapa en motståndskraftig energiunion och fullgöra åtagandena enligt Parisavtalet samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning nr 525/2013 om en mekanism för att övervaka och rapportera utsläpp av växthusgaser och för att rapportera annan information som är relevant för klimatförändringen].
- Direktiv 2009/28/EG om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor.
- [Europaparlamentets och rådets direktiv XXX om ändring av direktiv 2012/27/EU om energieffektivitet].
- [Europaparlamentets och rådets förordning XXXX om styrningen av energiunionen och om ändring av direktiv 94/22/EG, direktiv 98/70/EG, direktiv 2009/31/EG, förordning (EG) nr 663/2009, förordning (EG) nr 715/2009, direktiv 2009/73/EG, rådets direktiv 2009/119/EG, direktiv 2010/31/EU, direktiv 2012/27/EU, direktiv 2013/30/EU och rådets direktiv (EU) 2015/652 och om upphävande av förordning (EU) nr 525/2013].

Kontextindikatorer:

Nuläget ska beskrivas utgående från givna kontextindikatorer. Data som behövs för kontextindikatorerna hämtas från etablerade informationskällor.

Samtliga kontextindikatorer som är kopplade till det särskilda målet 4 rapporteras till kommissionen på nationell nivå, d.v.s. för hela Finland.

C.41: Produktion av förnyelsebar energi från jord- och skogsbruk (nationell NUTS 0)

¹ Artikel 96, Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken COM(2018) 392 final

C.42: Energiförbrukning inom jordbruket, skogsbruket och livsmedelsindustrin (n. NUTS 0)

C.43: Växthusgasutsläpp från jordbruket (Medlemsstat)

C.44: Jordbrukens resiliens, anpassningspotential till klimatförändringar (Resiliensindex beräknat av effektindikatorerna I.3, I.11, I.20, I.13 och I.17)

C.45: Direkta förluster i jordbruket som beror på katastrofer

C.46: Utsläpp av ammoniak från jordbruket

2.4.1 Nuläget

Utsläpp av växthusgaser

Utsläpp av växthusgaser från jordbruket ²

Utsläppen av växthusgaser som härstammar från jordbruket rapporteras enligt FN:s klimatavtal och Kyotoprotokollet för tre sektorer:

- 1) jordbrukssektorn,
- 2) sektorn för markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (LULUCF-sektorn) samt
- 3) energisektorn.

Utsläpp från jordbrukssektorn³

De rapporterade utsläppen från jordbrukssektorn i Finland uppgick år 2016 till 6,5 miljoner ton koldioxidekvivalent, dvs. 11 procent av Finlands totala utsläpp (dessa totala utsläpp rapporteras i Finland utan att inkludera LULUCF-sektorn⁴).

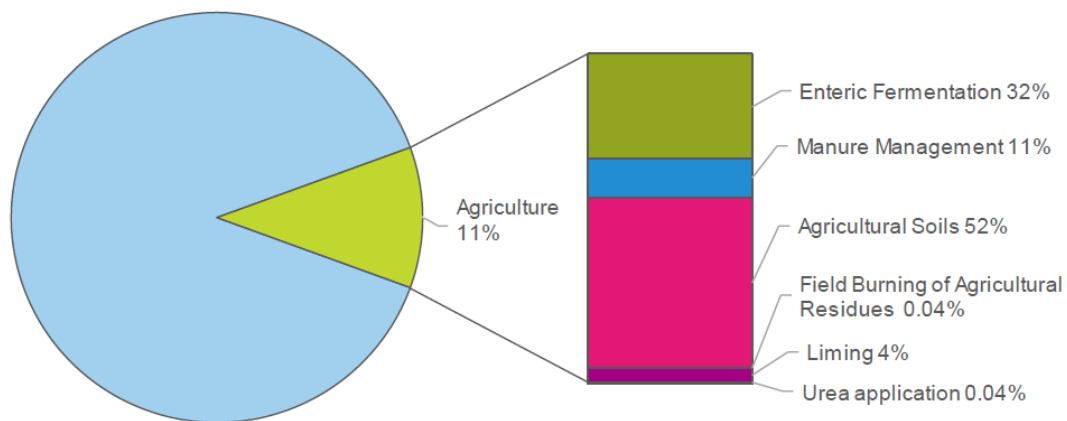
Utsläppen från jordbrukssektorn innefattar

- metanutsläpp från husdjurens matsmältning, stallgödselhantering och bränning av växtrester samt
- dikväveoxidutsläpp från stallgödselhantering, odlingsjord och bränning av växtrester.

² JSM, Nulägesanalys

³ JSM, Nulägesanalys

⁴ LULUCF = markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk

Agricultural emissions from the total greenhouse gas emissions in 2016⁵

I Finland utgjorde utsläppen från husdjurens matsmältning (enteric fermentation) 32 procent, utsläppen från stallgödselhantering (manure management) 11 procent och avgången av dikväveoxid från jordbruksmarken (agricultural soils) 52 procent av de totala utsläppen från jordbrukssektorn år 2016. Av dikväveoxidutsläppen från jordbruksmark härstammar drygt en tredjedel från organiska odlingsjordar, vilka huvudsakligen består av torvjordar. Utsläppen från förbränning av växtavfall är marginellt små (0,04%) i Finland.

I de direkta dikväveoxidutsläppen inräknas

- utsläpp som uppstår vid gödsling av åkrar (handelsgödsel och stallgödelspridning),
- kvävefixering,
- förmultning av växtrester på åkrarna samt
- bearbetning av åkrar.

Med indirekta dikväveoxidutsläpp avses utsläpp av dikväveoxid via ammoniaknedfall samt kväveutlakning till sjöar och vattendrag.

Metan produceras som en biprodukt i husdjurens normala matsmältningsprocess när fodret fermenteras av mikrober i djurens matsmältningssystem. Mest metan produceras av idisslare (nötdjur och får). I Finland har metanutsläppen från husdjurens matsmältning minskat med 13% från år 1990 till år 2016, vilket främst beror på ett minskat antal husdjur⁶.

Utsläppen vid stallgödselhantering består av metan och dikväveoxid. Dikväveoxid uppstår genom nitrifikation och denitrifikationsprocesser medan metan uppstår vid bakteriell nedbrytning av organiskt material i anaeroba förhållande. Utsläppen av metan från stallgödselhanteringen har ökat med 25% sedan år 1990. Detta på grund av en ökad andel djur

⁵ Statistics Finland (15.4.2018), Greenhouse gas emission in Finland 1990-2016. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protokoll

⁶ Statistics Finland (15.4.2018), Greenhouse gas emission in Finland 1990-2016. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protokoll, sid. 222

som föds upp i stallar med flytgödselsystem. Utsläppen av dikväveoxid är ca. 5% högre år 2016 jämfört med år 1990⁷.

Dikväveoxid produceras i jordbruksmark till följd av nitrifikations- och denitrifikationsprocesser. Processerna påverkas av tillgången till mineraliska kvävesubstrat och kol, markfuktighet, temperatur och pH, varför utsläppen av dikväveoxid ökar vid tillförsel av mineralkväve. Utsläpp av kväveoxid uppstår också vid mineraliseringen av organiskt jordmaterial, och är särskilt intensivt i odlade organiska jordar⁸.

Utsläppen av kväveoxid från jordbruksmarken har i Finland minskat med 10% från år 1990 till år 2016. Detta beror i huvudsak på en minskad användning av konstgödsel (syntetiska gödselmedel). Utsläppen från naturbetesmarkerna har även minskat till följd av att djur föds i en allt större omfattning upp inomhus. Däremot har utsläppen från odlade organiska marker ökat till följd av att en större areal av dessa jordar har tagits i odlingsbruk⁹.

Utsläpp från LULUCF-sektorn¹⁰

Koldioxid som frigörs från marken i atmosfären rapporteras i fråga om jordbruksmark för sektorn "markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk" (LULUCF¹¹). Jordbrukets utsläpp från LULUCF-sektorn uppgick i Finland till cirka 7,6 miljoner ton koldioxidekvivalent år 2016.

Inom LULUCF-sektorn rapporteras utsläpp och sänkor som gäller jordbruksmark i två kategorier:

- 1) åkermark och
- 2) betesmark.

Koldioxid frigörs från marken då markens kollager minskar. Detta sker vid bearbetning då en aerobisk mikrobiell nedbrytningsprocess påbörjar i ytskiktet. I mark som länge varit i odling är förändringarna i kollagret små men i organogena jordar (torv och mull) finns rikligt med kol som vid bearbetning ger upphov till betydande koldioxidutsläpp. Därmed är utsläppen av växthusgaser betydligt större vid odling av torvjordar än vid odling på mineraljordar. Cirka 60% av utsläppen från jordbruksmark härstammar från torvjordar.

Mineraljordarna är i bland kolsänkor och storleken av sänkan varierar beroende av tillförseln av kol till jorden. Kolet i jorden fungerar som en kolsänka och ju högre andelen kol i marken är desto mindre kol frigörs som koldioxid till atmosfären.

⁷ Statistics Finland (15.4.2018), Greenhouse gas emission in Finland 1990-2016. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protokoll, sid. 234

⁸ Statistics Finland (15.4.2018), Greenhouse gas emission in Finland 1990-2016. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protokoll, sid. 249

⁹ Statistics Finland (15.4.2018), Greenhouse gas emission in Finland 1990-2016. National Inventory Report under the UNFCCC and the Kyoto Protokoll, sid. 249

¹⁰ JSM, Nulägesanalys

¹¹ Land Use, Land-Use Change, and Forestry, (LULUCF).

Största delen av den areal som i Finland rapporteras i kategorin betesmark används inte aktivt inom jordbruket, utan i denna kategori ingår huvudsakligen områden som inte längre används för odling, inte längre brukas, och där det också sker en naturlig beskogning. Till betesmark hör också områden som har nära anknytning till åkermarken, t.ex. åkrarnas randområden och breda diken, odlingsareal för energiväxter samt hagmark. Vall som ingår i växtföljden rapporteras i kategorin åkermark i enlighet med IPCC:s anvisningar

Skogsmarken ingår i LULUCF sektorn. Skogsarealen är en betydande kolsänka i Finland. Den rapporterade sänkan i brukad skogsmark har varierat mellan -19,3 och -51,52 Mton CO₂-eq åren 1990 - 2016. Sänkornas storlek varierar årligen, huvudsakligen på grund av mängden marknadsavverkning. År 2016 bildade den brukade skogsmarken en sänka av storleken -34,1 Mton CO₂-ekv. Enligt Naturresursinstitutets uppskattningar fungerar skogarna i Finland även i fortsättningen som sänkor. Ett särdrag hos de flesta finländska gårdarna är att de förutom jordbruk även bedriver skogsbruk.

Jordbrukets utsläpp inom energisektorn

I jordbruket används fossila bränslen som drivmedel och för värmeproduktion vilket medför utsläpp av fossil koldioxid. Utsläppen från jordbruksmaskiner och annan jordbruksrelaterad energiförbrukning rapporteras i sektorn "energi".

De jordbruksrelaterade utsläppen inom energisektorn (maskiner, uppvärmning, spannmålstorkning) uppgick i Finland till cirka 1 miljon ton (0,001 Mt) koldioxidekvivalent.

Utsläpp av växthusgaser på Åland

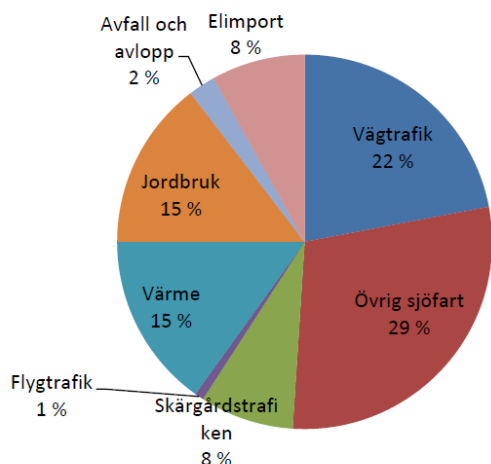
Referensdata för Åland gällande utsläpp av växthusgaser finns endast i en begränsad omfattning. En utredning av växthusgasutsläppen på Åland år 2001 gjordes år 2003. Beräkningen upprepades år 2015. Uträkningarna för de landbaserade utsläppen gjordes på liknande sätt som för år 2001 för att vara jämförbara. Av växthusgaserna har koldioxid (endast från fossila källor), metan och lustgas beaktats.

Jordbrukets utsläpp av växthusgaser beräknades år 2001 till 34 946 ton koldioxidekvivalenter medan utsläppen år 2015 beräknades vara 36 200 ton koldioxidekvivalenter. Utsläppen från jordbruket har således ökat under denna period med ca 5% trots att utsläppen från de landbaserade sektorerna sammalgat har minskat med 26%.

Jordbrukets utsläpp utgör 15% av det totala utsläppet av växthusgaser på Åland år 2015. Dessa är dock inga exakta siffror utan baserade av avgränsningar och antaganden.¹²

¹² Energi- och klimatstrategi för Åland till år 2030

Växthusgasutsläpp

Enligt ÅSUB:s beräkningar¹³ av de olika branschernas utsläpp av växthusgaser år 2015 enligt produktionsprincipen¹⁴ uppgår utsläppen från åkerodling, djurhållning och trädgårdsproduktion till totalt 86 131 koldioxidekvivalenter vilket är 11,4% av det totala utsläppet av koldioxidekvivalenter på Åland. Utsläppen av de olika gaserna från dessa produktionsgrenar visas i tabellen nedan:

Tabell. Luftutsläpp av olika växthusgaser på Åland 2015 (ton)

Bransch, institution	Fossil koldioxid (CO ₂)	Biogen koldioxid (CO ₂ -bio)	Dikväveoxid (N ₂ O)	Metan (CH ₄)	Svaveldioxid (SO ₂)	Kvävedioxid (Lustgas, NO ₂)	Kolmonoxid (CO)	Koldioxid-ekvivalenter
Åkerodling	6 172	3 159	60	497	3	25	77	36 448
Djurhållning	3 830	1 960	37	308	2	16	48	22 617
Trädgårdsproduktion	4 583	2 346	44	369	3	19	57	27 066
Totalt	663 694	157 634	167	1 582	320	7 277	5 886	752 920

Enligt beräkningen står jordbruket för största delen av de totala utsläppen på Åland av dikväveoxid (84%) och metan (74%) medan endast ca. 2,2% av det totala utsläppet av fossil koldioxid och ca. 4,7% av biogen koldioxid kommer från jordbruket.

Enligt Naturresursinstitutets (LUKE) och Finlands Miljöcentrals (SYKE) beräkningar¹⁵ har utsläpp av växthusgaser på Åland minskat från 42 000 ton CO₂ ekvivalenter år 2010 till 38 000 år 2013. Ålands andel av koldioxidutsläppen från jordbruket i Finland år 2013 var 0,6%. Utsläppen av ammoniak har legat konstant på 0,2 Gg under åren 2011 - 2015. Ålands andel av ammoniakutsläppen från jordbruket i Finland år 2013 var 0,7%.

¹³ ÅSUB; Ålands luftutsläpp år 2015 enligt olika beräkningsprinciper

¹⁴ Produktionsprincip = de direkta utsläpp som är ett resultat av regionens produktion

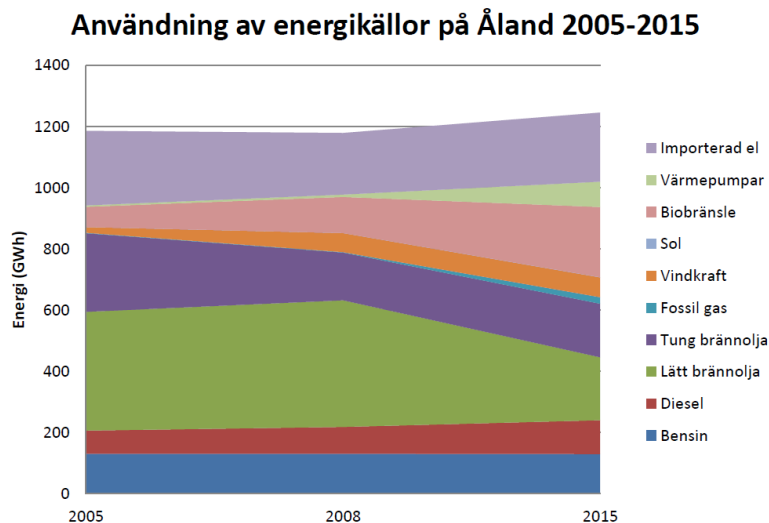
¹⁵ Naturresursinstitutet (luke.fi) statistikdatabas/indikatorer

Förnyelsebar energi och jordbrukets energieffektivitet

Jordbruket i Finland förbrukade 10 TWh energi år 2016. Denna förbrukning utgör cirka 3 procent av hela Finlands energiförbrukning. I denna siffra ingår gårdarnas slutanvändning av energi, dvs. hur mycket energi gården har använt till uppvärmning av produktionslokaler, torkning av spannmål, traktorbränsle samt annan produktionsverksamhet. En betydande del av den energi som förbrukas inom jordbruket och trädgårdsnäringen har producerats med förnybara energikällor. Energibesparingen inom jordbruket till följd av övergången till förnybar energi uppskattades år 2016 till cirka 1950 GWh/a och den relaterade utsläppsminskningen till 521 kt CO₂-ekv¹⁶.

Förnyelsebar energi och jordbrukets energieffektivitet på Åland

Andelen förnyelsebar energi av slutförbrukningen beräknades vara 32% av den totala energiförbrukningen på Åland år 2015¹⁷. Användningen av brännolja har minskat medan lokala förnyelsebara energikällor så som vind, värmepumpar och biobränsle har ökat¹⁸.

Energiförbrukningen inom jordbruket var 58 GWh år 2010 vilket var 0,6% av den totala energiförbrukningen på Åland¹⁹.

Anpassning till klimatförändringar

Klimatförändringarna kommer att påverka även jordbrukets produktionsförutsättningar. Väderleken förväntas bli mer extrem, vilket innebär att värmeböljor med torka samt kraftiga skyfall med översvämningar kommer att öka, samtidigt som medeltemperaturen stiger och nederbördsmängden ökar.

¹⁶ JSM, Nulägesanalys

¹⁷ Energi- och klimatstrategi för Åland till år 2030

¹⁸ Energi- och klimatstrategi för Åland till år 2030

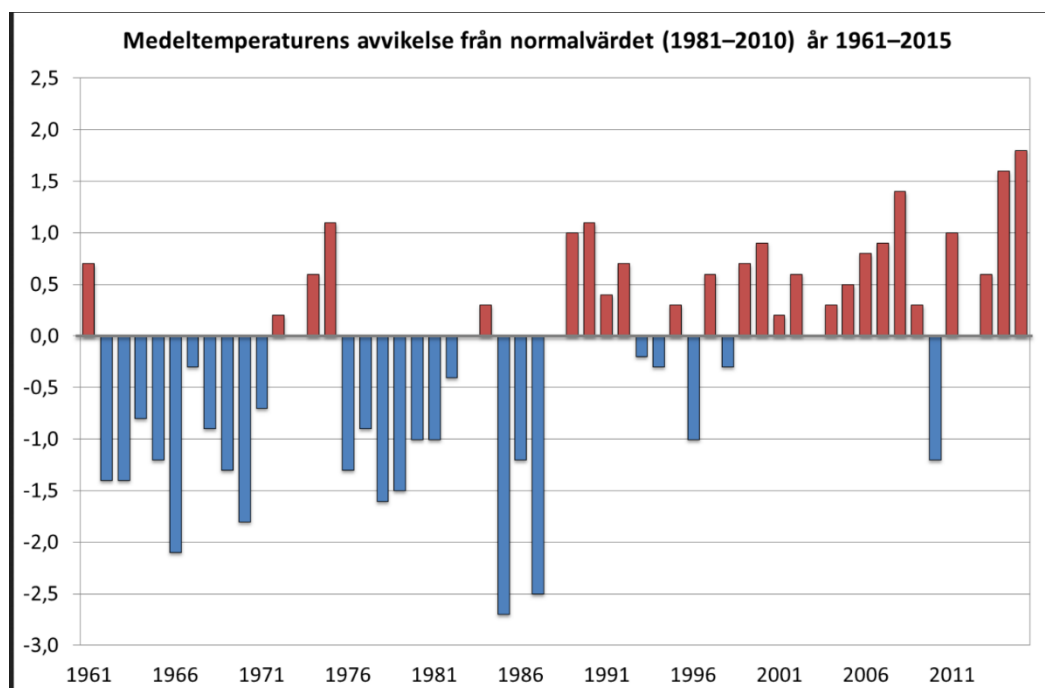
¹⁹ Naturresursinstitutet Luke, Statistikdatabas

Havsnivån förväntas stiga och stormarna öka.

Klimatförändringar på Åland

Medeltemperaturen på Åland förväntas öka med mellan 2 - 5 grader till år 2010, största temperaturökningen förväntas ske vintertid²⁰. Växtsäsongen kan därmed bli 30 - 90 dagar längre.

En ökning av medeltemperaturen kan ses redan nu. Året 2015 var det varmaste året under perioden 1961–2015, då medeltemperaturen var 7,9 grader vilket är 1,8 grader varmare än normalt²¹. År 2017 var medeltemperaturen på Åland ca 0,8 grader varmare än normalt.²² Medeltemperaturens avvikelse från normalvärdet under åren 1961 - 2015 visas i figuren nedan²³

Värmeböljorna kommer att bli betydligt längre och vara ännu varmare. Temperaturen under värmeböljorna uppskattas stiga till 35 – 40 grader i framtiden. Också avdunstningen ökar till följd av en högre temperatur.

²⁰ Ålands landskapsregering; Klimatförändringar på Åland 2014

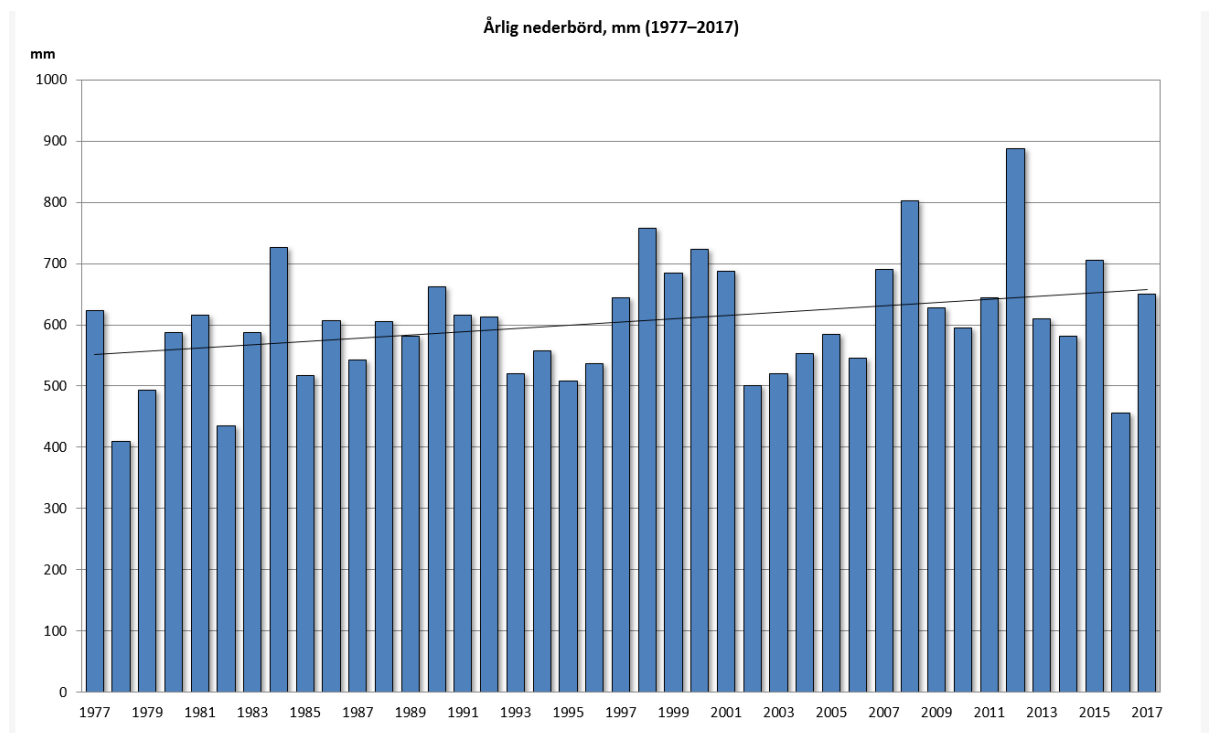
²¹ ÅSUB; Hållbar utveckling år 2016

²² ÅSUB; Hållbar utveckling år 2018

²³ ÅSUB; Hållbar utveckling år 2016

Nederbörden på Åland beräknas öka med ca 10 - 30% till år 2100. Största delen nederbörden förväntas komma under vinterhalvåret. Nederbörden kommer i större utsträckning i form av regn och mängden snö kommer att minska²⁴. Därmed förväntas avrinningen öka med ca 5 - 25%. Trots ökad nederbörd förväntas torrperioder under somrarna.

Den årliga nederbörden under åren 1977 - 2017 visas i figuren nedan²⁵.

Havsnivån förväntas stiga med 0,52 - 0,98 meter. På grund av landhöjningen beräknas havsnivån stiga upp till 60 cm eller mer.

En kartläggning av områden med av översvämningsrisker som avses i det sk. översvämningsdirektivet²⁶ har gjorts och bedömningen är att det på Åland inte finns några sådana utpekade områden med betydande översvämningsrisker enligt definitionen i direktivet²⁷. Det finns dock ett kartmaterial framtaget med samtliga låglänta områden (0-5 meter)²⁸ som skulle påverkas av en vattenhöjning och där förberedande arbeten kan vidtas.

²⁴ Ålands landskapsregering; Klimatförändringar på Åland 2014

²⁵ ÅSUB; Statistisk årsbok

²⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2007/60/EG av den 23 oktober 2007 om bedömning och hantering av översvämningsrisker

²⁷ Ålands landskapsregering 2014; Klimatförändringar på Åland, underlag för klimatanpassning

²⁸ <https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/karta-laglanta-omraden-aland.pdf>.

Programperiod 2014 – 2020

I Landsbygdsutvecklingsprogrammet 2014 – 2020 finns inte åtgärder eller insatser vars primära syfte är att minska utsläppen av växthusgaser från jordbruket eller att främja resurseffektiviteten och övergången till förnyelsebar energi på jordbruksföretagen (prioritet 5²⁹). Landskapsregeringen konstaterade att åtgärder som främjar övergången till förnyelsebar energi är väldigt kapitalintensiva och att andra nationella finansieringsmöjligheter som är mer lämpliga, har funnits för detta ändamål.

I programmet, främst inom prioritet 4³⁰, finns insatser som bidrar till minskningen av växthusgasutsläpp från jordbruket men som programtekniskt styrs primärt till prioritet 4. För insatser som sekundärt stöder en minskning av växthusgasutsläppen från jordbruket och som främjar bevarandet av kolsänkor och kolbindning inom jordbruket har under åren 2014 – 2018 betalats 7,3 miljoner euro. Till dessa insatser hör miljöersättning för balanserad användning av näringsämnen, reducerad höstbearbetning och förbättrad användning av stallgödsel. Därutöver har också några energibesparande investeringar gjorts.

I den fördjupade utvärderingsrapporten som gjordes år 2019³¹ har inga direkta effekter varken av koldioxidutsläppen eller av kolbindningen utvärderats på grund av att insatserna utförs primärt i syfte att förbättra vattenkvaliteten. Utvärderarna konstaterar dock³² att för att fortsätta klimatanpassa jord- och skogsbruket samt fisket kan omställning från fossila bränslen till andra drivmedel och energikällor (så som biogas) uppmuntras, högre diversitet och perenna grödor förespråkas samt gödselhanteringen förändras. I sina slutsatser konstaterar utvärderarna att prioritet 5 inrymmer flera åtgärder som de bedömer att kan vara angelägna att överväga inför kommande programperioder för att stäva mot ett hållbart jordbruk och hållbar landsbygdsutveckling.

Från och med år 2017 har det varit möjligt att finansiera investeringar i bevattningsanläggningar med medel ur landsbygdsutvecklingsprogrammet. EU-reglerna förutsätter att den teknik som finansieras ska vara effektiv och vattenbesparande. Stöd kan erhållas för investeringar i bevattningsdammar, rörledningssystem, framledningpumpar och vattenbesparande spridningsteknik, så som t.ex. bevattningsanläggningar med rampspridare. Det är också möjligt att erhålla stöd för avsaltningssystem i syfte att producera bevattningsvatten.

²⁹ Prioritet 5: Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi inom jordbruks-, livsmedels- och skogsbrukssektorn

³⁰ Prioritet 4: Återställa, bevara och förbättra ekosystem som är relaterade till jord- och skogsbruket

³¹ ÅSUB (2019:x); Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018

³² Rekommendation för Fokusområde 4A

2.4.2 Swot-analys

<p>Styrkor</p> <ul style="list-style-type: none">- skogen är en stor energikälla och kolsänka- kraftig skogstillväxt binder kol i skogen- aktivt jord- och skogsbruk binder kol- stor areal odlas med vall som binder koldioxid- liten andel organiska jordar- lång och gynnsam växtsäsong, många soltimmar och långa varma höstar- andelen förnyelsebar energi har ökat totalt sett- korta transportsträckor – möjligt att samla bioavfall och restprodukter- bra sol- och vindförhållanden- stora sötvattenförekomster, havsvatten- generellt stort intresse och medvetenhet för hållbarhetsarbete och klimatåtgärder	<p>Svagheter</p> <ul style="list-style-type: none">- utsläppen av växthusgaser från jordbruket har ökat- Utsläppen av växthusgaser från jordbruket består av spridda utsläpp av koldioxid, metan och kvävedioxid- fossildrivna arbetsfordon och – redskap (bl.a pumpar för bevattning)- också mineraljordarnas kollager riskerar minska med nuvarande odlingsmetoder- torrt klimat- årsnederbörden faller ojämnt över året samt allt större nederbördsolymer faller under kortare tidrymder- vattenkapaciteten är inte alltid geografiskt belägen till de områden som har stora behov- skogsavverkning och ökning av hårdgjorda ytor ställer ökade krav på avrinningssystemen- markavvattningssystemen är gamla och inte tillräckligt omfattande- En stor del av odlingsarealen är odränerad och underhållet i många dikessystem är eftersatt, det finns för få nya täckdikningsprojek- låglänta marker- dåligt anpassade och väderkänsliga grödor- splittrad arrondering och hög andel arrendejord- hanteringen av slaktavfall- nuvarande elmarknad tillåter inte leasing av takytor med samma fördelar som eget tak- begränsad produktionskapacitet för energiframställning från skogen- Avsaknad av stödsystem för energiframställning
<p>Möjligheter</p> <ul style="list-style-type: none">- Ökad kunskap och medvetenhet- goda sol- och vindförhållanden för produktion av förnyelsebar energi- jordbruket kan producera material till den lokala energiproduktionen- klimatförändringen gör det möjligt att odla nya grödor och sorter med högre avkastning- med en hållbar markskötsel kan produktiviteten öka samtidigt som utsläppet av växthusgaser kan minskas	<p>Hot</p> <ul style="list-style-type: none">- klimatförändringen- ökat utnyttjande av skogen kan försämra den biologiska mångfalden- extrema väderförhållanden- erosion och näringsläckage till följd av stigande havsnivå och ökade översvämningar- ökad erosion på grund av stormar- minskad lönsamhet i jordbruket minskar intresset för miljö- och klimatåtgärder- Klimatförändringen

<ul style="list-style-type: none"> - intresset för energifrågor kan ökas - odlings och produktionsmetoder som kan öka koldioxidbindningen i marken finns - cirkulär ekonomi - klimatförändringen - egenproduktion av biogas och andra biobränslen - ökad energiframställning från skogsråvara - utveckla logistik och metoder för tillvaratagande av bioenergi - stora takytor som kan utnyttjas för solceller - dämning av sjöar, pumpning av vatten, vattensamling från små diken - bevattning med havsvatten och näringsrikt bottenvatten från sjöar - minska avdunstningen - utveckling av bevattningsteknik och strategi - kunskapshöjning om vattenhushållning, bevattning och avvattning 	<ul style="list-style-type: none"> - längre torrperioder under växtperioden leder sämre eller helt uteblivna skördar - Markstrukturen försämras av kraftiga regn - Minskad tillgång till vatten - Grundvattenbildningen minskar - Stora kostnader för investeringar, stor skuldbörda - Strutsmentalitet - Skador på skogarna på grund av ett förändrat klimat
--	--

Styrkor

Det finns generellt ett stort intresse och medvetenhet för hållbarhetsarbete och klimatåtgärder i samhället och inom lantbrukssektorn.

Skogen är en betydande kolsänka; Skogen fungerar som kolsänka då mer kol tas upp än vad som avges, vilket sker när biomassan ökar genom tillväxt. På Åland har den totala tillväxten under lång tid överstigit den totala avgången och virkesförrådet har ökat med nästan 50 % sedan 1960-talet. Skogen utgör således en betydande kolsänka på Åland³³.

Endast en liten andel av jord- och skogsbruksmarken på Åland består av organiska jordarter. Odlingsmarkerna utgörs av gammal sjöbotten som till största delen består av mineraljordar. De dominerande jordarterna är grovmo (37%), lera (29%) och finmo (14%). Endast ca 2% av åkermarken består av torvjord. Även skogsbruksmarken består till 95% av mineraljordar, torvmarkens andel av skogsbruksarealen är 5%³⁴. Av skogsbruksarealens torvmark är ca. 36% dikad. Torvmarkerna är i regel grunda och en tredjedel har ett torvlager som understiger 30 cm³⁵.

På Åland bedrivs ett aktivt jordbruk som binder kol i de växande grödorna. Av Ålands åkerareal är ca. 50% i vallproduktion. Utöver det odlas icke produktionsvall på ca. 6% av åkerarealen³⁶. En lång och gynnsam växtsäsong med många soltimmar och långa varma höstar möjliggör en kraftig tillväxt med höga skördar; ju mer en gröda växer desto mer kol binds det i marken.

³³ Ålands landskapsregering: SkogsÅland2027

³⁴ Ålands landskapsregering: SkogsÅland2027

³⁵ LUKE, RST 11, 2013/Ålands landskapsregering: SkogsÅland2027

³⁶ Stödtillämpningen 2018

Andelen förnyelsebar energi har ökat totalt sett på Åland och det finns bra kunskap om både produktion och användning av bioenergi och andra alternativa energikällor. Det finns ett intresse för alternativa energiformer också inom jordbruket.

Tillgång till olika bioenergikällor är förhållandevis god, fram för allt finns det möjligheter att utnyttja skogsråvaran i en betydligt större omfattning. Transportsträckorna är korta vilket gör det möjligt att samla in bioavfall och restprodukter från samhället.

Åland har bra sol och vindförhållanden. För hållbar energi är vind och sol de energikällor som har stor outnyttjad potential på Åland. En utökad elproduktion från dessa källor beräknas i framtiden tillgodose hela Ålands elförbrukning. Solenergin är fortfarande småskalig på Åland medan vindkraften producerar ca 20 procent av Ålands elbehov och långtgående planer på utökad produktion finns³⁷.

Svagheter

Utsläppen av växthusgaser från jordbruket består av spridda utsläpp av tre olika gaser (koldioxid, metan och kvävedioxid) från tre olika områden (husdjur, mark och maskiner + uppvärmning) vilket gör helheten svårhanterlig och utmanande för att hitta de rätta åtgärderna för att minska utsläppen. Dessutom görs det på Åland varken mätningar eller undersökningar från olika lokala utsläppskällor vilket försvårar identifieringen av de största problemområdena inom jordbruket. Enligt beräkningar som landskapsregeringen har gjort³⁸ skulle utsläppen av växthusgaser från jordbruket ha ökat från år 2001 till år 2015, men det finns även beräkningar³⁹ som visar att utsläppen har minskat.

Med nuvarande odlingsmetoder sker koldioxidutsläpp även från mineraljordarna samtidigt som kollagren riskerar minska.

Husdjursproduktionen koncentreras till färre enheter och besättningsstorlekarna ökar. Antalet nötdjur har ökat markant från 7 755 st. år 1995 till 9 200 st. år 2017. Antalet mjölkkor har dock minskat medan antalet övriga nöt (dikor) har ökat. Antalet får har nästan fördubblats sedan år 1995. Stallgödselhanteringen har övergått från fastgödsel till svämgödselsystem som är den vanligaste gödsellagringsmetoden i mjölkkladugårdar.

Jordbruket har inte varit tillräckligt förberett för de utmaningar som föranleds av klimatförändringen i form av de allt längre perioderna med extrem torka och värme. Arealen som är möjlig att bevattna är relativt liten samtidigt som bevattningssystemet som används utgörs av relativt gammal bevattningsteknik. Det finns geografiskt en ojämn tillgång till naturligt bevattningsvatten och bevattningsvatten finns därför inte alltid tillgängligt i de områden där det finns ett stort behov att bevattna grödor.

³⁷ Ålands landskapsregering; Energi- och klimatstrategi

³⁸ Ålands landskapsregering; Energi- och klimatstrategi för Åland till år 2030

³⁹ Naturresursinstitutet LUKE

Jordbruket har heller inte varit tillräckligt förberett för de utmaningar som föranleds av klimatförändringen i form av en årsnederbörd som faller allt ojämnare över året och större nederbördsvolymmer som faller under kortare tidrymder. En stor del av odlingsarealen är odränerad och de befintliga markavvattningssystemen är gamla och inte tillräckligt omfattande för att klara av de kraftiga regnen. Skogsavverkning och ökningen av hårdgjorda ytor ställer ökade krav på avrinningssystemen och underhållet av många dikessystem är eftersatt.

Det åländska lantbruket karakteriseras av splittrad arrondering och odling bedrivs på en hög andel arrendjord vilket bromsar investeringar i jordbruksmark i form av bevattnings- och avvattningssystem.

Energiförbrukningen inom lantbruket förhållandevis stort, speciellt uppvärmning av produktionsbyggnader och torkning av spannmål förbrukar relativt stora mängder energi. Energilösningarna på gårdarna är förhållandevis gamla och även om man redan har börjat använda förnyelsebara energikällor i jordbruksverksamheten är jordbruket dock ännu i stor grad beroende av fossila bränslen.

Trots att man strävar efter att öka produktionen av förnyelsebar energi tas slaktavfallet från slakteriet inte tillvara i biogasproduktionen.

Solenergi har en stor potential på Åland men nuvarande elmarknad tillåter inte leasing av takytor med samma fördelar som eget tak.

Möjligheter

Generellt uppmärksammas klimatfrågorna i samhället i en allt större grad vilket ökar möjligheten att lyfta fram diskussionen även i jordbrukssammanhang. Kunskapen och medvetenheten om de olika utsläppen från jordbruket har ökat samtidigt som man har identifierat odlings- och produktionsmetoder som kan minska jordbrukets utsläpp av växthusgaser och som kan öka koldioxidbindningen i marken.

Trots de betydande utmaningarna har man uppskattat att klimatförändringen kan också gynna Finlands jordbruk och trädgårdsnäring. I synnerhet den längre vegetationsperioden och de mildare vintrarna möjliggör odling av nya arter och sorter som mognar senare och ger en större skörd.

Allt större uppmärksamhet kommer att fästas vid en hållbar markskötsel för att öka produktiviteten vilket samtidigt också ger möjlighet att minska utsläppen av växthusgaser från odlingsmarken.

Intresset för energifrågor på gårdarna kan ökas och jordbruket kan producera biogassubstrat och andra biobränslen så som växtrester och stallgödsel till den lokala energiproduktionen. Det finns också en stor potential att öka mängden biomassa från skogen för energiframställning och möjligheten att utveckla logistik och metoder för tillvaratagande av

skogens bioenergiråvara. Med detta skapas en cirkulär ekonomi som speglar naturliga system där avfall från en process blir näring till en annan.

Det finns även andra bra möjligheter att öka produktionen av förnyelsebar energi; Ålands många soltimmar i kombination med stora takytor som kan utnyttjas för solceller erbjuder ypperliga möjligheter att producera förnyelsebar energi med hjälp av sol, även vindförhållandena är gynnsamma för energiproduktion.

Tillgången till vatten har konstaterats ofta vara den begränsande faktorn för bevattning. Det finns dock möjlighet att öka tillgången till vatten genom dämning av sjöar och genom att samla upp vatten från små diken, det finns även möjlighet att minska avdunstningen för att spara på vattnet. Genom pumpning är det möjligt att förse ett större geografiskt område med vatten. Bevattningstekniken och -strategierna kan utvecklas och bevattning med havsvatten kan eventuellt bli ett alternativ. Näringsrikt bottenvatten från sjöar kan användas för bevattning, vilket skapar en recirkulation av näringsämnen.

Med utbildningsmaterial och anvisningar kring vattenhushållning, bevattning och avvattning är det möjligt att höja kunskapsnivån.

Hot

De extrema väderförhållandena som följer av förändringarna i klimatet är ett av de största hoten för jordbruket. Längre torrperioder under växtperioden kan leda till sämre eller helt uteblivna skördar samtidigt som grundvattenbildningen och tillgången till vatten minskar. Kraftiga regn riskerar försämra markkvaliteten och en höjd havsnivå kan leda till att åkrar som brukas idag kommer att stå under vatten och att större områden kommer att påverkas av översvämning. Till följd av den stigande havsnivån och översvämningar ökar risken för erosion och näringsläckage. Kraftiga vindar och stormar kan transportera bort jord från åkermark (vinderosion). Det förändrade klimatet förorsakar skador också på skogarna.

De ändrade klimatförhållandena ökar även riskerna för skördeskador i form av växtsjukdomar och -skadegörare och i de ändrade värme-, fukt- och temperaturförhållanden kan nya växtsjukdomar och -skadegörare etablera sig.

Skördeskadorna i kombination med låga skördar resulterar i en sämre lönsamhet som i sin tur kan leda till att både möjligheten och intresset för miljö- och klimatåtgärder minskar. Det finns även risk för s.k. strutsmentalitet och en ovilja att se verkligheten.

Investeringar i förnyelsebar energi innebär stora kostnader och en stor skuldbörda för en enskild jordbrukare vilket kan hämma ibrukttagandet av miljövänligare energilösningar.

Ett ökat utnyttjande av skogen kan försämra den biologiska mångfalden.

2.4.3 Behovsanalys

För att uppnå målen i Ålands energi- och klimatstrategi fram till år 2030 och för att Åland ska bli ett mera förnyelsebart, energieffektivt och koldioxid neutralt samhälle i enlighet med utvecklings- och hållbarhetsagendan behövs åtgärder som minskar utsläppen av växthusgaser och ökar användningen av förnyelsebar energi.

Det behövs generella strategiska åtgärder⁴⁰ som stöder:

- Ökad lokalproduktion av förnyelsebar el
- Ökad användning av lokala och förnyelsebara källor för uppvärmning
- Ökad distribution av andra drivmedel än fossila inom transportsektorn
- Ökad energiprestanda i byggnader
- Hållbar upphandling
- Ökad oberoende information och rådgivning om energi och klimat till privatpersoner och företag
- Att underlätta innovationer och etablering av innovativa företag
- Ett hållbart skogsbruk där produkter från skogen används i högre utsträckning
- Ökad cirkulär ekonomi

Specifikt för jordbruket behövs åtgärder⁴¹ för

- Ökad biogasproduktion från organiskt avfall
- Rådgivning till gårdar om energieffektivitet och förhindrande av växthusgasutsläpp
- Underlättande av förändringar inom produktionen som leder till ett hållbarare jordbruk
- Förbättring av jordbruksmarkens kollager

Målbilden för Ålands hållbara livsmedelsstrategi är att Åland som Östersjöns gastronomiska ö ska vara både klimatsmart och framtidsanpassad. Klimatfrågan och framtidsanpassningen går därför som en röd tråd genom strategin. Åland behöver en livsmedelsproduktion som är fullt anpassad till planetens gränser⁴². Detta förutsätter bl.a. att livsmedelssystemet minskar sitt beroende av fossila bränslen och tar tillvara energin i biomassor och avfall från livsmedelsindustrin.

Lantbruksföretagarna behöver få kunskap om möjliga alternativ för energieffektiveringen inom jordbruket samt om produktionen och användningen av förnyelsebar energi på gårdsnivå. Vidare behövs ett ekonomiskt stöd för finansiering av nya värme- och energiproduktionsanläggningar. Det behöver även finnas möjlighet att med måttliga tariffer sälja överskottsenergi och underlätta energiöverföringen.

Trots att jordbrukets utsläpp av växthusgaser till stor del härstammar från djurproduktion, gödselhantering och markbearbetning är en minskning av produktionen inte att föredra. Att

⁴⁰ Energi- och klimatstrategi för Åland

⁴¹ Energi- och klimatstrategi för Åland

⁴² Ålands hållbara livsmedelsstrategi

minska utsläppen från djur- och växtproduktionen är en stor utmaning och för det behövs både ny teknik och kunskap om stallgödselhantering- och spridning. I växtföljden behövs mera markförbättrande och kolbindande växter samt hållbara odlings- och markskötselmetoder som kan både öka kolbindningen och förhindra kväveoxidläckage såväl som förbättra markstrukturen.

Anpassningen till klimatförändringar får en allt större betydelse även för jordbruksverksamheten. För att minska effekterna av klimatförändringen och för att klara av det framtida klimatets utmaningar behövs⁴³

- Ökad medvetenhet
- Kunskap
- Långsiktighet

Nederbörden under perioden maj-juli räcker sällan till att täcka grödornas vattenbehov. För att förse växterna med en tillräcklig mängd vatten under växtperioden behövs en ökad tillgång till vatten samt bevattningsutrustning och -system. Den befintliga utrustningen behöver moderniseras för att minska vattenförbrukningen vid bevattningen. Det teoretiska vattenbehovet för specialodlingen, trädgårdsodlingen och fruktodlingen är ca. 1 250 000 m³. Utöver detta finns ett utökat behov inom vallodling och spannmålsodling.

För att ta hand om det ökade vattenflödet under skyfall behövs ett effektivt torrläggningssystem.

2.4.4 Interventioner

Valda interventionstyper⁴⁴:

a) Miljöåtgärderna, klimatåtgärderna och andra förvaltningsåtgärderna

För att uppmuntra till hållbara odlingsmetoder behövs ersättning för det inkomstbortfall och extra kostnader som dessa produktionsmetoder föranleder.

Den organiska substansen i jordarna ökar, markstrukturen förbättras och utsläppen av växthusgaser från marken minskar bl.a. genom att

- göra växtföljderna och urvalet av grödor mångsidigare,
- tillämpa metoder som syftar till mindre markbearbetning,
- utnyttja odlingsförfaranden som ger ett så omfattande växttäckande som möjligt året runt,
- tillföra olika organiska ämnen och jordförbättringsämnen till åkern

⁴³ Energi- och klimatstrategi för Åland

⁴⁴ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (COM2018 392 final), artikel 64

- effektivisera användningen av organiska gödselpreparat bl.a. genom att sprida gödsel på ett större område och främja samarbete mellan husdjurs och växtodlingsgårdar samt
- genom att undvika bränning av stubbåkrar

d) Investeringar

För energieffektiviseringen inom jordbruket samt för produktionen och användningen av förnyelsebar energi på gårdsnivå behövs ett ekonomiskt stöd för finansiering av nya värme- och energiproduktionsanläggningar.

Bevattningsprojekt är en viktig åtgärd i utvecklingen av ett miljöanpassat lantbruk och investeringsstödet är ett viktigt incitament för att stimulera genomförandet av nya bevattningsprojekt. Investeringar i vattenreservoarer så som bevattningsgropar, fosforfällor och våtmarker, samt i bevattnings- och dräneringsanläggningar behöver därmed fortsättningsvis stöd.

En välfungerande vattenhushållning kräver också ett välfungerande dräneringssystem varför också nya torrlägningsprojekt bör stödjas ekonomiskt.

Nya metoder som ska minska växthusgasutsläppet från stallgödselhanteringen och djuruppfödningen utvecklas och det är viktigt att dessa metoder kan tas i bruk så fort som möjligt. Detta kräver nya investeringar på gårdarna.

h) kunskapsutbyte och information

Det sker en ständig och snabb utveckling både tekniskt och kunskapsmässigt inom jordbrukets klimatåtgärder. För att få ut den senaste informationen till jordbrukarna behövs kunskapsutbyte och informationsåtgärder.

f) riskhanteringsverktyg (endast om obligatoriskt?)

För att trygga en jämn inkomst för jordbrukarna behövs verktyg (riskhanteringsverktyg) som kompenserar de ekonomiska förluster som förorsakas av oförutsedda och extrema naturförhållanden.

Rådgivning (artikel 13)

Jordbrukarna ställs inför nya utmaningar både beträffande anpassningen till de förändrade klimatförhållandena och kraven på minskade utsläpp av växthusgaser, också kravet på en ökad användning av hållbar energi ställer nya krav på jordbruket.

För att hitta de metoder och lösningar som bäst lämpar sig på den egna gården behöver jordbrukarna ha tillgång till rådgivning.

Åtgärder som stöds utanför programmet

Biogasproduktionen och -användningen kräver ett större strategiskt grepp, kunskap, investeringar och samarbete mellan olika aktörer. Med dagens teknik är det inte lönsamt att bygga bioenergianläggningar på enskilda jordbruksföretag varför produktionen bör i första hand ske i större enheter så som i fjärrvärmeanläggningar som kan använda flera olika substrat för att få en bättre lönsamhet och effektivitet. Det mest lämpliga är därför att stöda dessa större projekt med andra finansieringsalternativ.

Även en utökad användning av biomassa från skogen för energiframställning kräver ett helhetsperspektiv där den framtida energiförsörjningen för Åland beaktas som helhet⁴⁵. Bioenergi från skogssektorn är intressant inte enbart för jordbruk utan även för fjärrvärmeproduktion och för användning i närvärmepannor varför andra stödmekanismer utanför landsbygdsutvecklingsprogrammet är i första hand mera lämpade för stimulering av användningen av biomassa från skogen i en större omfattning. Detta sker lämpligast i samband med förverkligandet av Energi- och klimatstrategin för Åland.

Outputindikatorer:

O.8 Antal jordbrukare som omfattas av riskhanteringsinstrument som får stöd

O.13 Antal ha (jordbruk) som omfattas av miljö/klimatåtaganden utöver de obligatoriska kraven

O.18 Antal produktiva investeringar på jordbruksföretag som får stöd

(O.21 Antal produktiva investeringar utanför jordbruksföretag)

O.29 Antal jordbrukare som fått fortbildning/rådgivning

2.4.5 Mål och indikatorer

Ålands lagting har i december 2016 ratificerat Parisavtalet⁴⁶ varvid Åland har förbundit sig att minska utsläppen av växthusgaser. EU har därutöver satt upp egna energi- och klimatmål för år 2030 (*Klimat- och energipaketet 2030*) vilket innebär att utsläppen av växthusgaser från utsläppshandelssektorn måste minska med 43% och från de övriga sektorerna (ansvarfördelningssektorn) med 30%, vilket är bindande för alla medlemsstater. För att uppnå detta på EU-nivå har medlemsstaterna fått individuella mål för minskning av utsläppen från ansvarfördelningssektorn och Finlands mål är att minska utsläppen från denna sektor med 16% till år 2020 jämfört med år 1990 och med 30% till år 2030. Andelen förnyelsebar energi inom EU ska vara 20% år 2020 och Finlands bindande bidrag är 38%.

⁴⁵ Ålands landskapsregering: SkogsÅland2027

⁴⁶ Klimatavtal mellan UNFCCC:s medlemsländer (Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar)

Medlemsstaterna ska beskriva sina egna åtaganden för att minska utsläppen i sin Energi och klimatstrategi. Ålands lagting har antagit en Energi- och klimatstrategi för Åland⁴⁷. Energi- och klimatstrategin är en väsentlig del i förverkligandet av det sjätte strategiska utvecklingsmålet (*Markant högre andel energi från förnyelsebara källor och ökad energieffektivitet*) i Utvecklings- och hållbarhetsagendan⁴⁸. I Ålands energi- och klimatstrategi ställs som mål att utsläppen av koldioxid ska minska med 60 procent och att andelen förnyelsebar energi av förbrukningen ska vara 60 procent. Av elförbrukningen ska 60 procent vara lokalproducerad förnyelsebar el.

Åland har gentemot EU inga egna klimatmål. Resultatet från åtgärderna som utförs på Åland bidrar tillsammans med rikets åtgärder till att nå de nationella målen.

Jordbrukets resiliens och anpassning till klimatförändringar kan förstärkas bl.a. med möjlighet till bevattning. Målsättningen är därför att öka den areal som kan bevattnas och att allt flera grödor ska bevattnas⁴⁹.

Resultat:

R.12 Anpassning till klimatförändringarna: Andel jordbruksmark under åtagande att förbättra anpassningen till klimatförändringar

R.13 Minska utsläpp från djuruppfödningsektorn: Andel djurenheter med stöd för att minska utsläppen av växthusgas och/eller ammoniak, inklusive gödselhantering

R.14 Lagring av koldioxid i mark och biomassa: Andel jordbruksmark under åtagande att minska utsläpp och bibehålla och/eller öka lagring av koldioxid (permanent betesmark, jordbruksmark i torvmark, skog, etc.)

R.15 Grön energi från jordbruk och skogsbruk: Investeringar i produktionskapaciteten av förnybar energi, inklusive biobaserad (MW)

R.16 Öka energieffektiviteten: Energibesparingar inom jordbruket

R 17 Beskogad mark: Område om får stöd för beskogning och skapande av skogsområden, inklusive trädjordbruk

Effekt:

I.9 Öka jordbrukets motståndskraft

I.10 Bidra till begränsning av klimatförändringar: Minska växthusgasutsläpp från jordbruket

I.11 Öka koldioxidbindningen: Öka organiskt kolinnehåll i marken

I.12 Öka andelen hållbar energi inom jordbruket: Produktion av förnybar energi från jord- och skogsbruket

⁴⁷ Energi- och klimatstrategi för Åland 2030

⁴⁸ Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland

⁴⁹ Ålands landskapsregering (28.12.2018); Rapport från arbetsgruppen för framtagande av en bevattningsstrategi

2.5 Hållbar utveckling och naturresurser (vatten, mark, luft)

Särskilt mål 5: Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser som vatten, mark och luft.

Både nuläget och den efterföljande SWOT- och behovsanalysen för landskapet Åland baserar sig i huvudsak på Statusrapport 2 för Utvecklings- och hållbarhetsagendan på Åland, landskapsregeringens Förvaltningsplan för avrinningsdistriktet Åland år 2016 - 2021, landskapsregeringens Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten samt landskapsregeringens Delrapport för genomförande av åtgärdsprogram för vatten under perioden 2016 – 2021 kompletterat med utlåtanden som inkommit från fokus- och expertgrupper. I Behovsanalysen har också Ålands hållbara livsmedelsstrategi 2017 - 2030 beaktats.

I behovsbedömningen har hänsyn tagits till de nationella miljö- och klimatplaner som härrör ur följande unionsrätt⁵⁰.

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område.
- Rådets direktiv 91/676/EEG av den 12 december 1991 om skydd mot att vatten förorenas av nitrater från jordbruket.
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/50/EG av den 21 maj 2008 om luftkvalitet och renare luft i Europa.
- Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/2284 av den 14 december 2016 om minskning av nationella utsläpp av vissa luftföroreningar, om ändring av direktiv 2003/35/EG och om upphävande av direktiv 2001/81/EG.
- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel.

Kontextindikatorer:

Nuläget ska beskrivas utgående från kontextindikatorer. Data som behövs för kontextindikatorerna hämtas från etablerade informationskällor.

En del av indikatorvärdena anges på nationell nivå (C.38, C.39, C.32) och en del på regional nivå (C.37, C.33, C.40, C.18)

C.37: Vattenuttag i jordbruk (Regional NUTS 2)

⁵⁰ Artikel 96, Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitikens COM(2018) 392 final

C.38: Vattenkvalitet (Nationell)

Kvävebalans i jordbruksmark
Fosforbalans i jordbruksmark
Nitrater i dricksvatten – ytvatten
Nitrater i dricksvatten – grundvatten

C. 39: Organiska ämnen i åkermark (halten av organiskt kol) (Nationell)

C.33: Jordbruksintensitet (Regional, men data saknas för Åland)

C:40: Jorderosion till följd av vatten (Regional NUTS 3)

C.18: Bevattningsbar areal (Regional NUTS 1 och NUTS 2)

2.5.1 Nuläget

Vatten och vattenkvalitet

Åland är ett örike som består av 6 757 öar⁵¹, varav omkring 60 är bebodda⁵². Den totala ytan för Åland är 13 324 km² varav 88,3 procent består av vatten⁵³. Insjöarna utgör 0,2% av vattenarealen.

Av vattenarealen har 32 953 hektar eller 2,8%⁵⁴ skyddats genom lag. Därutöver har 10 400 hektar skyddats genom Helcom-samarbetet BSPA (Baltic Sea Protected Area)⁵⁵

Av Finlands totala kustvattenareal tillhör 23 procent Åland. Kustvattnet indelas i inner-, mellan- och ytterskärgård.

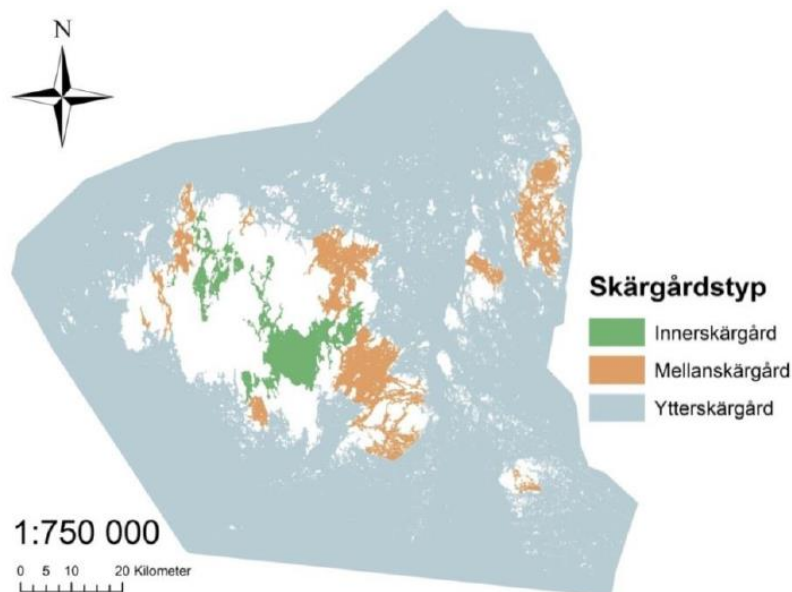
⁵¹ ÅSUB, Statistisk årsbok 2018

⁵² ÅSUB, Statistisk årsbok 2018

⁵³ ÅSUB, Statistisk årsbok 2018

⁵⁴ ÅSUB, Statistisk årsbok 2018

⁵⁵ Ålands landskapsregering, Förvaltningsplan för avrinningsdistriktet Åland år 2016-2021

Figur. De tre huvudskärgårdstypernas placering i de åländska kustvattnen. Källa Ålands landskapsregering, Miljöbyrån

Av insjöarna är 9 st. större än 50 hektar. Därutöver finns 379 sjöar (insjöar) som är större än 0,25 hektar (ha) och ca 1 500 småsjöar och -träsk som är mindre än 0,25 ha⁵⁶. Av insjöarna används 7 stycken som ytvattentäkter och 10 st. uppvisar en potential att vara en reservvattentäkt⁵⁷. Fem vattenbolag distribuerar dricksvatten från fyra av dessa. Vattentäkterna räknas till de skyddade områden enligt vattendirektivet.

På landarealen finns ett stort antal grundvattenvattenområden som varierar i storlek utgående från topografi och berggrund. Av grundvattenområdena är 5 st. utpekade som skyddsklass I till III enligt Finlands miljöcentrals utredning (två i Eckerö, två i Mariehamn och en på Vårdö). Det finns fem grundvattenbrunnar som räknas som vattenförekomst⁵⁸ (två på Brändö, två på Kumlinge och en i Eckerö Storby).

På Åland finns inte större älvar eller floder och storleken på de åländska diken är förhållandevis små.

Vid klassificeringen av ytvattnets tillstånd enligt vattendirektivet används en femgradig skala (hög, god, måttlig, otillfredsställande och dålig). Bedömningen baserar sig på en sammanvägning av tre olika huvudparametrar; biologiska, fysikalisk-kemiska och hydromorfologiska parametrar.

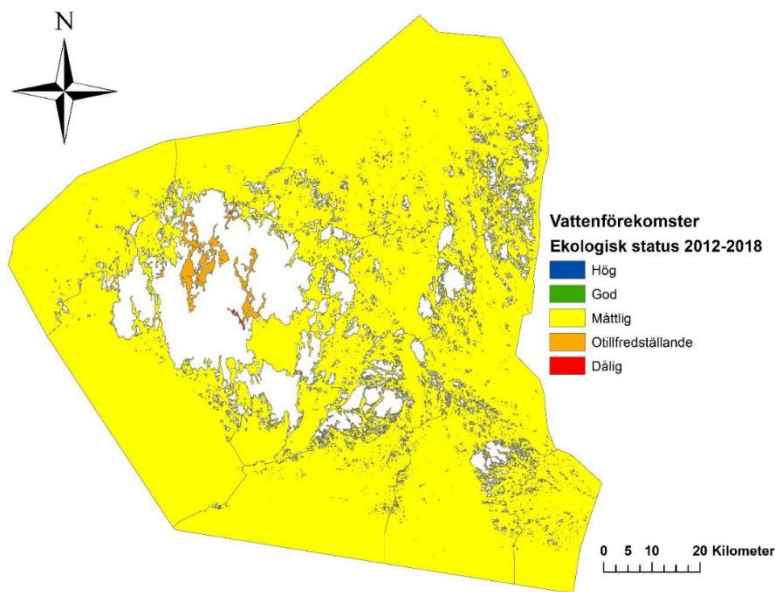
⁵⁶ ÅSUB, Statistisk årsbok 2013

⁵⁷ Ålands landskapsregering, Förvaltningsplan för avrinningsdistriktet Åland 2016 - 2021

⁵⁸ Uttag mera än 10 m³ per dygn eller som förser fler än 50 personer med vatten, Källa ÅMHM

Den sammanvägda bedömningen visar att ingen vattenförekomst i Ålands kustvatten uppmäter en god ekologisk status och att den ekologiska statusen ligger överlag på en måttlig nivå. Därmed låg arealmässigt 98,9% av Ålands kustvatten i en måttlig ekologisk status under åren 2012 - 2018⁵⁹. Vattenkvaliteten är även i allmänhet lägre inomskärs, där statusen på många ställen motsvarar tillfredsställande. I Kaldersfjärden och Ämnesviken är statusen på den lägsta nivån (dålig)⁶⁰. Beträffande näringsämnen (kväve och fosfor) uppvisar merparten av de åländska kustvatten en måttlig status.

I flera inre vattenområden har vattenstatusen t.o.m. försämrats, speciellt de vattensystem som löper från Norra Lumparn. Försämringen har främst skett i de inre havsvikarna ⁶¹.

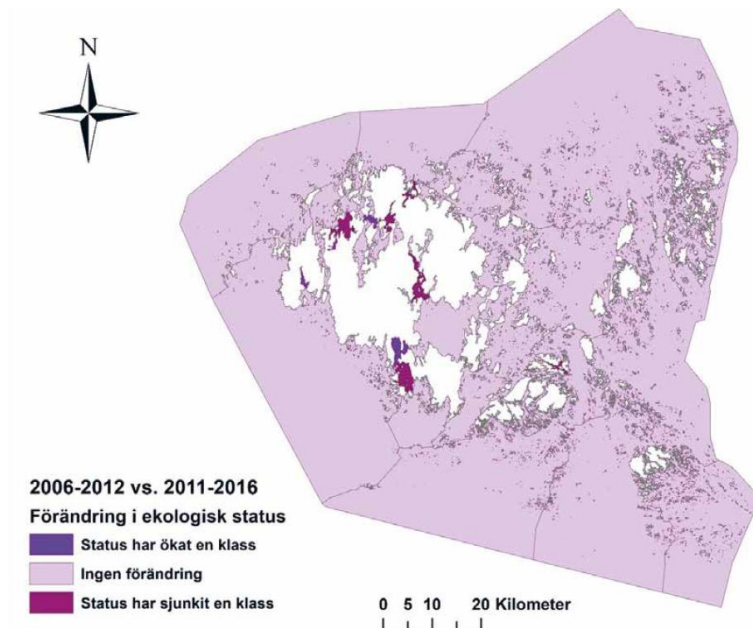
Figuren ovan visar den sammanvägda ekologiska statusen för Ålands kustvattenförekomster 2012 – 2018⁶²

⁵⁹ Ålands landskapsregering: Ytvattenstatus på Åland 2012 - 2018

⁶⁰ Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland, Statusrapport 2

⁶¹ Utvecklings- och hållbarhetsagenda för Åland, Statusrapport 2

⁶² Ekologisk statusklassificering för åren 2012 - 2018, uppdaterad. Figuren är framtagen av Tony Cederberg, amanuens på Husö biologiska station, med data från Landskapsregeringens miljöbyrå

Figuren ovan visar de förändringar som skett när man jämför åren 2006–2012 med 2011–2016⁶³

Av Östersjön är 97% påverkad av övergödning, generellt bedöms vattenkvaliteten i Östersjön som måttlig, i norr är situationen något bättre än i söder⁶⁴.

På Åland omfattas 16 st. sjöar av EU:s ramdirektiv för vatten (2000/60/EG). I sex av dessa (Borgsjön, Gröndals träsk, Inre Fjärden, Oppsjön, Södra Långsjön och Tjudö träsk) var den sammanvägda ekologiska statusen under åren 2012 – 2018 god eller hög, i sex av sjöarna (Dalkarby träsk, Vargsundet, Västra Kyrksundet, Östra Kyrksundet, Storträsk och Toböle träsk) var den ekologiska statusen måttlig och i tre av sjöarna (Lavsböle träsk, Långsjön, Markusbölefjärden) bedömdes den ekologiska statusen ligga på en otillfredsställande nivå. I en sjö (Vargata träsk) bedömdes den ekologiska statusen vara dålig⁶⁵.

Grundvattnets status klassificeras utifrån den kemiska och kvantitativa statusen enligt den status som är sämst. På Åland är grundvattnets kvantitativa status god om det genomsnittliga årliga vattenuttaget från en grundvattenförekomst inte överskrider mängden nytt grundvatten som bildats och om grundvattennivån inte sjunker varaktigt på grund av mänsklig verksamhet. Hitintills har inget förorenat grundvatten påträffats inom något område som är viktigt ur **dricksvattensynpunkt**. Det finns inga indikationer på att vattenkvaliteten inom grundvattenområdena skulle vara dålig eller försämrats, även om det periodvis under åren 2009 – 2012 har uppmätts höga eller otillfredsställande halter av sulfater eller nitriter⁶⁶.

⁶³ Figuren är framtagen för rapportering av havsmiljöns tillstånd. Figuren är framtagen av Tony Cederberg, amanuens på Husö biologiska station, med data från Landskapsregeringens miljöbyrå

⁶⁴ Ålands landskapsregerings utkast till Vattenlag, Allmän motivering

⁶⁵ Ålands landskapsregering; Ytvattenstatus på Åland 2012 - 2018

⁶⁶ Ålands landskapsregering; Förvaltningsplan för avrinningsdistriktet Åland år 2016 - 2021

Åland har idag god tillgång på dricksvatten av bra kvalitet, men mätningarna visar att vattenkvaliteten har försämrats⁶⁷.

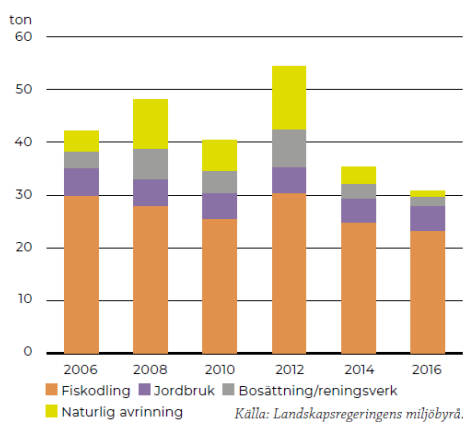
Belastning från jord- och skogsbruk

Jordbrukets påverkan på vattenkvaliteten syns bland annat i form av kväve- och fosforhalter i vatten. Under åren 2006 - 2012 beräknades jordbruket på Åland stå för ca 10 procent av den årliga fosforbelastningen och för ca 39% av den årliga kvävebelastningen som förorsakas av mänsklig verksamhet⁶⁸.

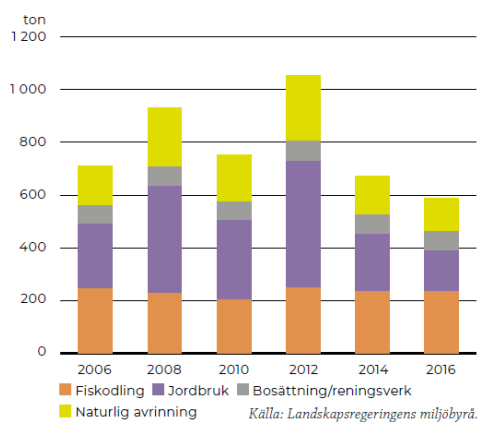
Fosforbelastningen från jordbruket har varierat under åren beroende av nederbörd. År 2017 var den 3,8 ton men år 2016 då nederbörden var som lägst sedan år 1987 beräknades fosforbelastningen vara 1,7 ton. Belastningen från husdjursproduktionen har legat konstant på 0,1 ton sedan år 2005⁶⁹.

Kvävebelastningen från jordbruket var i medeltal 218 ton per år under åren 2013 – 2018 och har varierat från 152 ton år 2016 (lägst) till 282 ton år 2017 (högst). Belastningen från husdjursproduktionen har legat konstant på 2 ton per år sedan år 2005⁷⁰.

Fosfor, ton/år

Kväve, ton/år

Fosfor förselas i vattnet i huvudsak med fasta jordpartiklar medan kvävet i första hand urlakas i löst form i markvattnet.

Näringsbalanserna indikerar snabbast sådana förändringar i jordbruksmetoderna och användningen av näringsämnen som på längre sikt påverkar jordbrukets belastning på vattendragen. Det har inte gjorts separata uppföljningar av näringsbalanserna på Åland men i

⁶⁷ Statusrapport 2 för Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland

⁶⁸ Ålands landskapsregering, Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁶⁹ ÅSUB; Statistisk årsbok 2018

⁷⁰ ÅSUB; Statistisk årsbok 2018

Finland var fosforbalansen 3,8 kg/ha år 2014, år 2015 var den 4,0 kg/ha och år 2016 minskade den till 3,6 kg/ha. Kvävebalansen var 47, 49 respektive 47 kg/ha under motsvarande period.

Undersökningarna i de två typområden som inrättades på Åland (Svartbäcken och Möckelöbäcken) för att mäta upp belastningen från jordbruksverksamhet visar att kväve- och fosforhalterna från jordbruksdrift är högre vid odling av annat än vall och vid punktkällor med djurhållning. Det går att urskilja en tendens till minskade halter av både totalkväve och totalfosfor i de uppmätta värdena i det ena typområdet men i det andra typområdet började provtagningarna år 2016/2017 så sådana tendenser går ännu inte att utläsa.⁷¹

Belastningen från enskilda skiften varierar också stort på basen av jordbruksmarkens egenskaper så som jordart, bördighet och lutning samt av markanvändning så som bearbetningsmetod, odlad växt och gödning. Också jordbruksmarkens kulturtillstånd påverkar belastningspotentialen efter som en god vattenhushållning, en hög mullhalt och en fungerande markstruktur gör det möjligt för odlingsväxterna att uppta näringsämnen.

Beräkningar baserade på avrinning från den åländska skogsmarken under år 2014 - 2015 visar på en utlakning av 0,4 - 0,5 kg kväve och 0,01 - 0,02 kg totalfosfor per hektar och år⁷². Läckaget uppstår främst vid förnyelseavverkning. Nydikning av skogsmark förekommer numera mera sällan. Dikning av torvmarker har inte förekommit i någon större omfattning och 64% av torvmarkerna på Åland bedöms vara odikade⁷³.

Det har inte förekommit några större utsläpp av miljögifter på Åland eftersom det inte finns någon stor och tung industri. Vid användningen av bekämpningsmedel inom jord- och skogsbruket sker ett kontinuerligt, mer diffust utsläpp, till vatten⁷⁴.

Uttag av vatten

Uttag av vatten ur sjöar regleras i vattenlagen (1996:61) och i landskapsförordningen (2008:130) om miljöskydd.

För närvarande finns miljötillstånd att ta ut bevattningsvatten från 9 sjöar till en sammanlagd volym på 223 550 m³ per år⁷⁵.

År 2010 användes på Åland totalt 305 840 m³ vatten för bevattning⁷⁶. Merparten av vattnet tas från sjöar men en del gårdar har tillgång till ytvatten på den egna gården. Vatten tas också från egen brunn och från det kommunala vattenledningsnätet.

⁷¹ Stjernman Forsberg och Andersson, 2017

⁷² Ålands landskapsregering, Miljöbyrå, 2016

⁷³ Luke, RST 11, 2013 /Ålands landskapsregering; SkogsÅland2027

⁷⁴ Ålands landskapsregeringen, belastningsinventering för Åland avseende ämnen som är farliga och skadliga för vattenmiljön, enligt ramdirektivet för vatten 2000/60/EG

⁷⁵ Ålands landskapsregering (28.12.2018); Rapport från arbetsgruppen för framtagande av en bevattningsstrategi

⁷⁶ Naturresursinstitutet (LUKE), Statistikdatabas/Indikatorer

I princip all åkermark är bevattningsbar men tillgången på vatten begränsar möjligheten att bevattna. Alla gårdar har heller inte någon bevattningsutrustning.

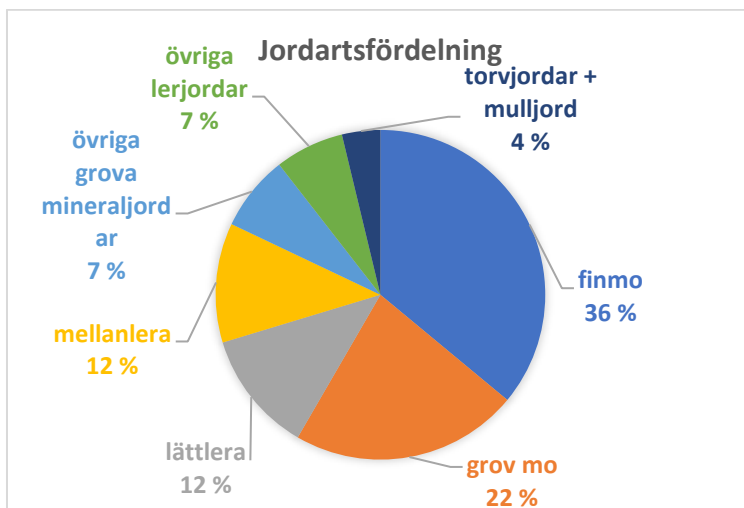
Mark

Ålands totala landareal är 1 553,5 km².

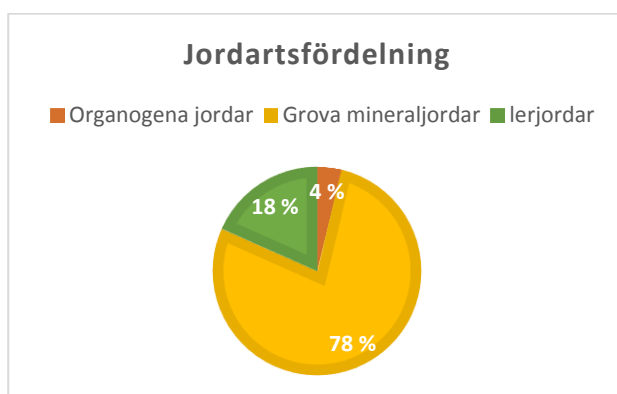
Landskapet är flackt och den högsta punkten (Orrdalsklint) är 129,1 meter över havet⁷⁷.

På Åland finns ca 14 000 hektar åkermark⁷⁸. Åkermarkens andel av den totala landarealen ca 9%.

Odlingsmarkerna utgörs av gammal sjöbotten som består av mineraljordar. De dominerande jordarterna är finmo, grovmo och lera (lättlera och mellanlera). Endast ca 4% av åkermarken består av organogena jordar och torvjordarnas andel är ytterst liten (under 1%).

Figur: Jordartsfördelning enligt analyserade jordprov vid ÅMHM:s laboratorie under åren 2009 – 2018

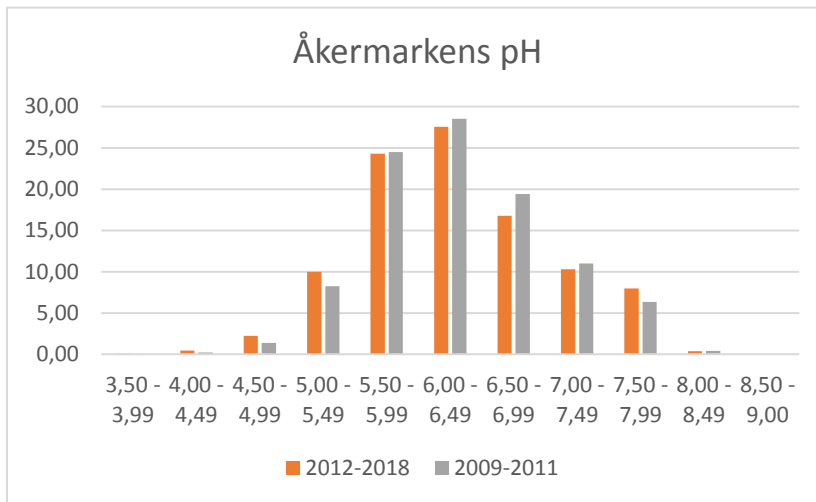

Figur: Jordartsfördelning enligt analyserade jordprov vid ÅMHM:s laboratorium under åren 2009 - 2018

⁷⁷ ÅSUB, Statistisk årsbok 2018

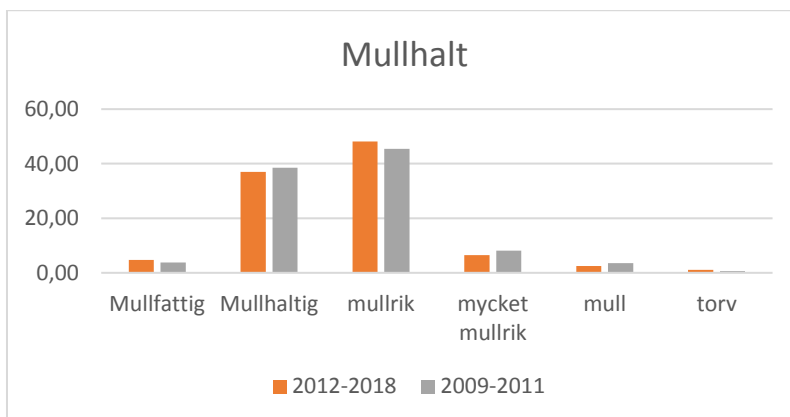
⁷⁸ Stödtillämpningen 2018: 13 963,35 hektar

Åkermarkens pH ligger i vanligtvis mellan 5,50 – 7,00. En liten förskjutning mot surare jordar kan ses från perioden 2009 – 2011 till 2012 - 2018. Försurning förorsakas främst av luftutsläpp av svaveldioxid och kväveoxider från sjöfart, vägtrafik, energianläggningar och industri.

Figur: Åkermarkens pH enligt analyserade jordprov vid ÅMHM:s laboratorium under åren 2009 - 2018

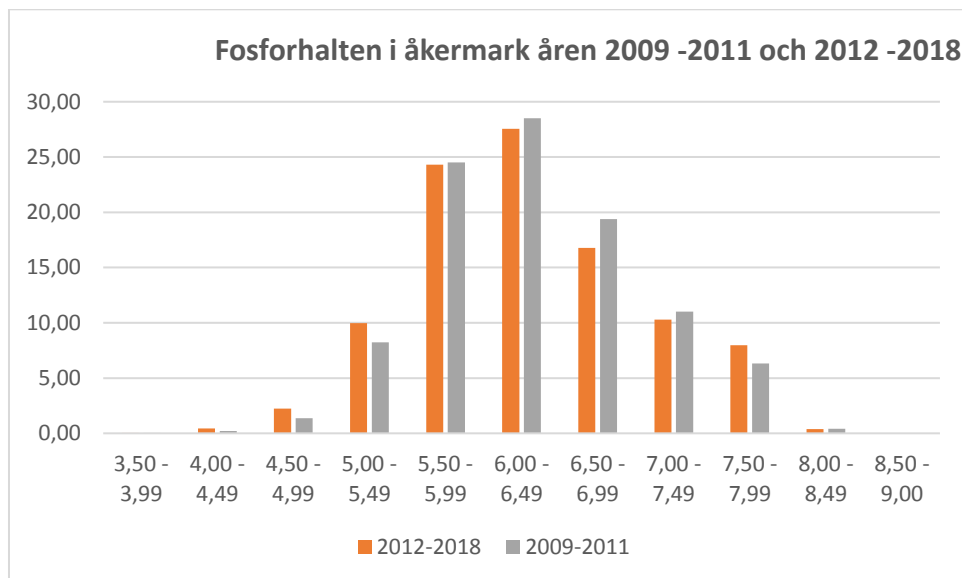
Halten organogent material är mestadels mellan 3 - 5,9% (mullhaltig jord) eller 6 - 11,9% (mullrik jord). Jämförelsen mellan perioden 2009 – 2011 och 2012 – 2018 skulle tyda på en liten förhöjning av åkermarkens mullhalt.

Figur: Åkermarkens mullhalt enligt analyserade jordprov vid ÅMHM:s laboratorium under åren 2009 - 2018

Uppföljningen av kolhalten i de åländska jordarna ingår i den nationella miljöövervakningen (Valse) som utförs av Naturresursinstitutet (LUKE). Resultatet visar en viss uppgång i kolhalt under perioden 1987 – 2018 från 2,74% till 2,83%. Det ingår dock endast ett fåtal mätpunkter (6 st) vilket gör att det inte med säkerhet går att utläsa tydliga trender.

Fosforhalten i åkermarken är i medeltal 21,42 mg per liter beräknat på basen av alla analyserade jordprov vid ÅMHM:s laboratorium under åren 2012 - 2018 och vars fosforhalt var över 1 mg per liter.

Calciumhalten i de analyserade proven (9 586 st) under perioden 2012 – 2018 var i medeltal 2 864 mg per liter jord. Halterna varierade från 55 900 mg/l till 30 mg/l och medianvärdet av alla resultat låg på 2 000 mg/l. På lerjordar betraktas värden över 5 600 mg/l som betänkligt höga och på grova mineraljordar går gränsen för betänkligt höga värden vid 4 000 mg/l. Halter över 2 600 mg/l på lerjordar och över 2 000 mg/liter på grova mineraljordar betraktas som goda.

Halterna av spårämnen i åkerjord varierar kraftigt från en region till en annan, och ett avtagande spårämnestillstånd har konstaterats i åkerjorden. Enligt markkarteringarna av åkermark i Finland är halterna av lättlösliga skadliga tungmetaller (Cd, Pb, Cr, Ni) i Finland låga i internationell jämförelse.

Av Ålands totala landareal utgör 75,5 % av skogsbruksmark (117 000 ha). Den produktiva skogsmarksarealen är 69 000 ha. Även skogsbruksmarken består till 95% av mineraljordar, torvmarkens andel av skogsbruksarealen är 5%⁷⁹. Av skogsbruksarealens torvmark är ca. 36% dikad. Torvmarkerna är i regel grunda och en tredjedel har ett torvlager som understiger 30 cm⁸⁰.

Jordbruksintensitet

År 2018 uppgavs 110 olika grödor i den samlade stödansökan. Arealmässigt var flerårig torrhö- och ensilagevall den största grödan (45,88%) följt av foderkorn (9,25%). Vallarna odlas ofta rätt extensivt medan trädgårdsgrödorna är de mest intensivt odlade.

⁷⁹ Ålands landskapsregering: SkogsÅland2027

⁸⁰ LUKE, RST 11, 2013/Ålands landskapsregering: SkogsÅland2027

Mängden växtnäring som sålts till jordbrukslägenheterna har legat på i medeltal 51 kg N per/ha och 4,3 kg P/ha under perioden 2010 – 2017.

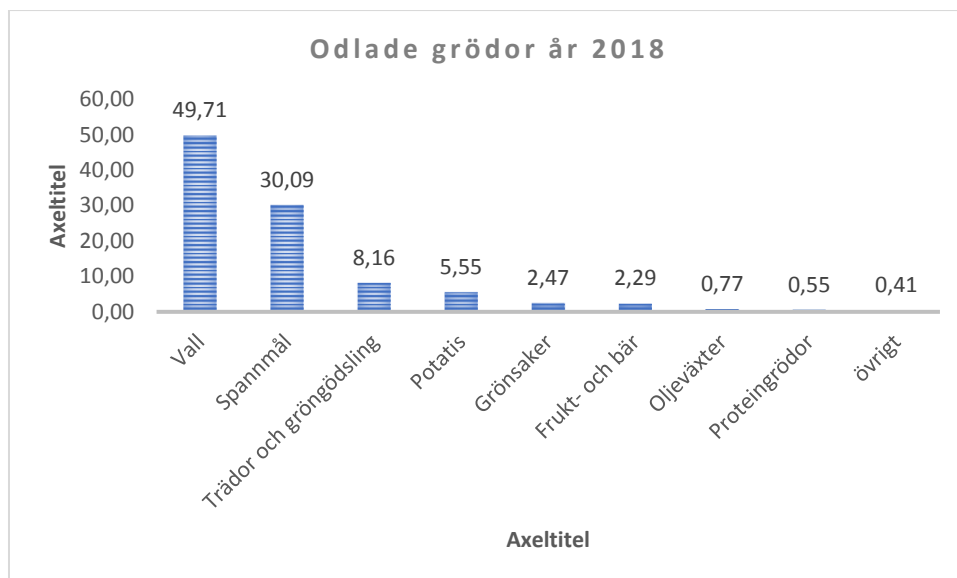
1.15. Växtnäring som sålts till jordbrukslägenheterna 2010-2017
Sales of fertilizers to farms 2010-2017

Gödslingsår/Year of fertilization	Näringsämne/Chemical substance		
	Kväve/ Nitrogen	Fosfor/ Phosphorus	Kalium/ Potassium
Ton/Tonnes			
2010-2011	685	63	283
2011-2012	659	56	238
2012-2013	684	60	241
2013-2014	715	60	254
2014-2015	758	66	257
2015-2016	676	59	184
2016-2017	724	59	265
Kg/hektar odlad åker/ Kg/hectare of cultivated land			
2010-2011	50	5	21
2011-2012	48	4	17
2012-2013	50	4	18
2013-2014	52	4	19
2014-2015	55	5	19
2015-2016	49	4	13
2016-2017	52	4	19

Källa/Source: Yara Suomi, Tigoteam

Spannmålsodlingen domineras av foderkorn (1 292 ha), vårvete (991 ha) och havre (782 ha).

Av frukt- och bärarealen odlas 93% med äpple (297 ha). Grönsaksarealen består till 72% av lök (250 ha) och 4% av kinakål (14 ha).

Figur: Grödornas fördelning år 2018 (Stödtilämpningen)

Andelen vall har ökat markant under 2000-talet och arealen med fodersäd har minskat, vilket förmodligen är en följd av att man övergått från mjölkproduktion till en mer extensiv vallfoderbaserad diko- och fåruppfödning.

	2000	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Procent							
Odlad åkermark totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,7
Vall, åkerbete	30,8	46,9	47,2	46,8	47,9	47,8	49,6
Fodersäd	28,2	16,3	18,6	15,4	17,6	16,7	16,8
Brödsäd	13,2	12,4	14,3	15,1	12,4	14,5	12,4
Oljevaxter	0,2	3,7	1,5	1,7	2,2	1,4	0,7
Socketbeta	8,1	0,8 ¹⁾	.. ¹⁾	-	.. ¹⁾
Potatis	5,7	6,7	5,3	5,5	5,1	5,8	5,8
Övriga växter	6,6	5,5	7,1	9,0	6,6	6,5	7,3
Träda	7,2	7,7	6,1	6,5	8,1	7,2	8,0

¹⁾Ingår i Övriga växter

Källa: Jord- och skogsbruksministeriet, Luke

Luft

Jordbruket påverkar luftkvaliteten främst genom utsläpp av ammoniak. Utsläppen av ammoniak från jordbruket på Åland har legat konstant på 0,2 Gg under åren 2011 - 2015⁸¹.

År 2016 uppgick ammoniakutsläppen från jordbruket i Finland till ca 28 600 ton, vilket är över 90 procent av ammoniakutsläppen i Finland⁸². Ålands andel av ammoniakutsläppen från jordbruket i Finland år 2013 var 0,7%.

Ammoniak avdunstar från stallgödsel i husdjursbyggnaderna och i samband med lagring och spridning. Ammoniak avdunstar även från övriga organiska och oorganiska gödselmedel som innehåller kväve men sammanlagt drygt 90 procent av ammoniakutsläppen från jordbruket härrör från stallgödsel. Av detta härstammar 55% från nötdjur.

Erosion

Naturresursinstitutet LUKE utredde år 2016 risken för erosion på åkerskiften baserat på Lantmäteriverkets markanvändningsmaterial. Risken för erosion på åkerskiften har utretts med RUSLE-modell (Revised Universal Soil Loss Equation). För Åland är det framförallt kommunerna Sottunga, Kumlinge, och Föglö som har en högre erosionstakt per år. Finström, Jomala och Sottunga kommuner har störst andel åkerareal drabbad av vattenerosion.

⁸¹ Naturresursinstitutet (Luke); Statistikdatabas/Indikatorstabeller

⁸² JSM: Nulägesanalys

Vattenerosion på åkrar		
Kommun	Åkerareal av den totala arealen, %	Erosion, t/ha/år
Brändö	2	0,05
Eckerö	5	0,39
Finström	24	0,58
Föglö	16	0,84
Geta	12	0,49
Hammarland	18	0,47
Jomala	26	0,79
Kumlinge	11	0,89
Kökar	17	0,49
Lemland	11	0,59
Lumparland	16	0,12
Mariehamn	9	0,14
Saltvik	19	0,68
Sottunga	30	1,14
Sund	17	0,44
Vårdö	9	0,77

Uppskattad jordförlust på grund av vattenerosion (t/ha/år) och uppskattad yta av jordbruksmark påverkad av jorderosion från vatten (%) Referens: Naturresursinstitutet LUKE (2018b). [Statistikdatabas >>](#)
 Indikationer >> Miljö >> Vattenerosion på åkrar >> Vattenerosion på åkrar enligt kommun

Erosionen som förorsakades av vattenavrinning från åkermark var enligt den europeiska statistikdatabasen (EUROSTAT) 200 kg per hektar år 2012. De finländska åkrarnas erosionskänslighet är i genomsnitt 460 kg/ha/år⁸³ och är därmed lägst i EU.

Förutom vatten förorsakar även vinden en erodering av jordbruksmark.

Programperiod 2014 – 2020

Landsbygdsutvecklingsprogrammet 2014 – 2020 har en stor tyngdpunkt på vatten- och markvård.

Under åren 2014 – 2018 har totalt 10 849 739,25 euro betalats för att förbättra vattenförvaltningen, inbegripet hantering av gödselmedel och växtskyddsmedel (fokusområde 4B). Till dessa insatser hör ekologisk produktion (både husdjur och växtodling) samt miljöersättning för balanserad användning av näringsämnen och de frivilliga komplementen för reducerad höstbearbetning och förbättrad användning av stallgödsel. Skyddszoner (över 3 meter breda) har anlagts på knappt 12 hektar.

⁸³ JSM Nulägesanalys

För insatser som ska förebygga markerosion och förbättra markskötseln (fokusområde 4C) har under perioden 2014 – 2018 betalats totalt 364 610,33 euro. Till dessa insatser hör odling av fånggröda, gröngödslingsvall och sanerings-/markförbättrande växter.

Insatserna som primärt genomförs för att förbättra vattenförvaltningen bidrar även sekundärt till en bättre markskötsel och vice versa. Det har även genomförts insatser som primärt ska bevara och förstärka den biologiska mångfalden men som sekundärt bidrar till en bättre vattenförvaltning, till dessa insatser hör mekanisk ogräsbekämpning i potatis, användning av täckmaterial i odling av trädgårdsväxter och användning av alternativa bekämpningsmetoder i trädgårdsodling.

Landskapsregeringen (miljöbyrån) har i samarbete med SMHI i Sverige tagit fram ett nytt belastningsverktyg. Arbetet har pågått sedan år 2017. Genom verktyget kan man följa vilken belastning som kommer från olika områden på Åland och vilka källorna är. Verktöget kan bland annat användas som bakgrund och informationskälla när lokala åtgärdsplaner för mindre avrinningsområden ska tas fram.

För att kartlägga typiska åländska jordbruksområdets miljöpåverkan tecknade Ålands landskapsregeringen (miljöbyrån) år 2017 avtal med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) om kvalitetskontroll och uppföljning av mätningar utförda i två åländska jordbruksdiken som med kringliggande åkermark bildar två typområden. Syftet med mätningarna är att undersöka hur halter och transporter av växtnäringsämnen i vattendrag i anslutning till jordbruk varierar med jordart, odling och väderlek, och att försöka ta reda på orsakerna bakom en eventuell förändring. Mätdata används också till att förbättra datamodeller som beräknar läckage i större skala.

I den fördjupade utvärderingsrapporten som gjordes år 2019⁸⁴ konstaterar utvärderarna att man arealmässigt nästan har nått upp till de satta målen, vilket är positivt, men deras bedömning är dock att det är svårt att säga hur stor inverkan programmet har haft i jämförelse med andra påverkansfaktorer. Utvärderarna rekommenderar att arbetet med belastningsverktyget ska fortsätta så att insatser ska kunna läggas in i de områden där mätresultaten visar på en undermålig kvalitet.

⁸⁴ ÅSUB (2019:x) Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018

2.5.2 Swot-analys

<p>Styrkor</p> <ul style="list-style-type: none">- bra jordar på vissa områden- kalkrika marker- liten erosion- grundvattnets kvantitativa status är god och inget förorenat grundvatten har påträffats.- god kännedom och data om sjöar över 50 ha och vattentäkterna finns- generell sett god tillgång till vatten)- sötvattenresurser (stora tillrinningsområden), havsvatten- minskat svavelnedfall- litet samhälle- lokalt jordbruk- Unika naturresurser av god kvalitet- skärgården har tradition att ta tillvara naturen på ett bra sätt- småskalighet- närdemokrati	<p>Svagheter</p> <ul style="list-style-type: none">- näringsläckage från jordbruket- raka diken- begränsad kännedom och data om mindre sjöar (under 50 ha)- vattenkvalitet kan i vissa sjöar vara för dålig för bevattning, bristande kunskap om kvaliteten och – mängden- konkurrens om vatten och begränsad vattenkapacitet i vissa sjöar- osäkerhetssituationer när flera tar vatten från samma sjö, enstaka sjöar har begränsad vattenkapacitet och vattenkvaliteten kan vara olämplig för bevattning,- dålig markkvalitet- liten areal tillgänglig för odling, brist på mark för aktiva odlare, dålig arrondering, dyrt att köpa eller arrendera åkermark, lite mark tillgängligt på öppna marknaden- låg kalkningsaktivitet- stora skördar utarmar marken på näringsämnen- jordbruksmark i nära anslutning till dricksvattentäkter, badstränder och känsliga natur- och havsområden
<p>Möjligheter</p> <ul style="list-style-type: none">- ökad användning av stallgödsel i kretsloppssystem- samarbete mellan gårdarna- markbyten och ökat samarbete- nya odlingsformer – teknikutveckling- Precisionsodling- ökad användning av precisionsgödsling i kombination med bevattningslösningar- stor potential för win-win projekt för vattenhushållning- recirkulation av vatten- Mätning av näringsläckage på skiftesnivå	<p>Hot</p> <ul style="list-style-type: none">- effekterna av klimatförändringen- Ökad nederbörd ger en ökad belastningen och föroreningsrisk genom avrinning- torra somrar påverkar vattenkvaliteten och -mängden i sjöarna negativt- algblomning, övergödning- försämring av naturresurserna från externa hot- projekt inom genren förläggs ofta till större orter- politiska beslut- dålig ekonomi

Styrkor

På Åland finns unika naturresurser av god kvalitet och ett aktivt lokalt jordbruk bidrar till en hållbar utveckling och en effektiv förvaltning av dessa. Småskaligheten i skärgården har gjort att man där har som tradition att ta tillvara naturen på ett bra sätt.

Generellt sett finns det på Åland god tillgång till sötvattenresurser från stora tillrinningsområden och man har god kännedom och data om vattentäkterna och sjöarna som är över 50 hektar stora. Även havsvatten finns lätt tillgängligt. Grundvattnets kvantitativa status är god och hittills har inget förorenat grundvatten påträffats.

Det finns bra odlingsjordar i vissa områden, även om man på vissa mest intensivt odlade områden kan se att en försämring av markstrukturen och – bördigheten har skett. Markerna är naturligt kalkrika och försurningen har avtagit tack vare det minskade svavelnedfallet .

Trots att de grova mineraljordarna är särskilt erosionsbenägna sker det endast en liten erosion från åkermarken på Åland.

Åland är ett litet samhälle med närdemokrati där beslutsvägarna är kort inom både offentliga och de privata strukturerna. Småskaligheten och den sociala närheten innebär också att det i samhället finns en naturlig vilja och intresse att engagera sig i frågor som berör ens närmiljö och omgivning.

Svagheter

Jordbruket påverkar vattenkvaliteten både i kustvatten och sjöar genom näringsläckage av kväve och fosfor. Näringsläckaget kan i sin tur ge upphov till övergödning, algblomning, försurning och i värsta fall till bottendöd. Det finns jordbruksmark i nära anslutning till dricksvattentäkter, badstränder och känsliga natur- och havsområden och vid extremväder så som skyfall kan vattenkvaliteten i dessa lätt försämrats.

De naturligt slingrande diken har vid olika torrläggings- och dikningsprojekt ersatts med nygrävda raka diken i vilka flödes hastigheten är hög, speciellt vid kraftiga regn och vid snösmältning. Detta innebär att jordpartiklar inte hinner sedimentera utan transporteras i stället med vattnet ut i sjöar och vattendrag där fosfor börjar frigöras.

Markkvaliteten har försämrats på de intensivt odlade markerna på grund av markpackning, sjunkande halter av organiskt material, ensidig växtföljd och utarmning av jorden. Dessutom bedrivs husdjursproduktion på allt färre gårdar varför allt mindre areal tillförs stallgödsel som har en positiv inverkan på markstrukturen. En dålig markkvalitet försämrar markens produktionsförmåga och vattenhushållning. Detta i sin tur ökar risken för urlakning då grödans utveckling hämmas så att den inte kan uppta den näring som tillförts marken och också till en sämre lönsamhet då grödan inte heller i övrigt kan uppnå sin fulla potential.

Speciellt på arrendemark med kort arrendetid har produktionsförmågan försämrats av att det inte har varit ekonomiskt försvarbart att bl.a. underhållskalka eller utföra andra grundförbättringsåtgärder så som dikesrensning eller täckdikning.

Det finns begränsat med åkermark på Åland. Det är dyrt att köpa eller arrendera mark och det finns endast lite mark tillgängligt på den öppna marknaden. Aktiva odlare har brist på mark och arronderingen blir ofta dålig när mark arrenderas långt ifrån driftscentrum, ofta är åkrarna också belägna långt ifrån varandra. Detta leder till en sämre och ensidigare växtföljd och kortare växtföljdsomlopp vilket i längden försämrar markstrukturen. Inte heller gårdens hela produktionskapacitet kan utnyttjas fullt ut om marken blir en begränsande faktor både arealmässigt och kvalitativt.

Grundvattenmagasinen på Åland är generellt små vilket betyder att det riskerar bli vattenbrist vid längre torrperioder men å andra sidan fylls de snabbt på vid nederbörd. Vidare har småvattenmagasin en ökad risk att påverkas negativt av kvalitetsförändringar kopplade till extremväder.

Enstaka sjöar som används för bevattning har begränsad kapacitet varvid de under torra perioder ansträngs till en icke hållbar nivå samtidigt som det uppstår konkurrens om vattnet. Det finns även sjöar med dålig vattenkvalitet och då också förekomst av skadliga alger vilket kan vara problematiskt vid användande av vattnet för bevattningsändamål. Också kunskapen om vattenkvalitet i bevattningsreservoarer kan vara bristfällig

Kännedomen om de mindre sjöarna som är under 50 hektar är bristande både vad beträffar vattenkvalitet och mängd. Mindre uttag ur små sjöar är dessutom oreglerade och det leder också till osäkerhetsituationer när fler gör uttag ur sjöarna.

Möjligheter

Jordbrukarnas miljömedvetenhet och intresse att genomföra miljöinsatser gör att det finns goda möjligheter för ett brett miljöarbete på gårdarna även i framtiden. Den finns också en ökad uppmärksamhet om de olika odlings- och produktionsformernas inverkan på vatten och mark och med hjälp av det framtagna belastningsverktyget kommer insatserna att bättre kunna riktas till de områden där behovet av förbättring är störst.

Dessutom är Åland som en geografiskt avgränsad region ett förhållandevis litet insatsområde. Detta gör att det vid behov är möjligt att på en rätt detaljerad nivå kartlägga de områden som är speciellt känsliga och utsatta ur ett miljöperspektiv varvid möjligheten att rikta åtgärderna till rätta ställen blir bättre. Jordbrukarna i de berörda områdena kan lätt identifieras och involveras i processen redan i ett tidigt skede vilket ska motivera odlarna att genomföra de åtgärder som just i det egna området anses vara viktiga.

Kretsloppstänkandet har ökat även inom jordbruket och man kan se goda möjligheter till recirkulation av vatten både i odlingslandskapet och från reningsverk samt till ett

näringskretslopp vilka båda är viktiga delar i arbetet att skapa en cirkulär ekonomi och minskade näringsutsläpp från jordbruket.

I ett näringskretslopp och en cirkulär ekonomi är stallgödseln en viktig resurs som genom samarbete mellan växtodlingsgårdar och husdjursgårdar kan, förutom näring, ge ytterligare fördelar på växtodlingsgårdarna i form av en ökad halt av organiskt material i jorden och därmed en förbättrad markstruktur. Samarbetet mellan husdjursgårdarna och växtodlingsgårdarna kan i detta hänseende konstateras redan ha ökat under den senaste tiden på grund av djurgårdarnas ökade behov av att sprida sin stallgödsel utanför den egna gården men man ser också potential för ett ytterligare ökat samarbete framför allt på grund av de ökande besättningsstorlekarna.

Det finns redan nu teknik som möjliggör en mer preciserad och behovsanpassad gödsling och odling och tekniken utvecklas ständigt. Speciellt med en ökad användning av precisionsgödsling i kombination med bevattning som ökar växternas näringsupptag är det möjligt att minska användningen av gödselmedel och därmed läckaget av näringsämnen. Det finns metoder för mätning av näringsläckage på skiftesnivå

Samarbete genom markbyten mellan gårdarna gör det möjligt att få in varierande grödor och en mångsidigare växtföljd på åkrarna för att förbättra markkvaliteten

Hot

De extrema väderförhållandena som följer av förändringarna i klimatet hotar även de naturresurser som finns i jordbrukets produktionsmiljö.

En ökad nederbörd ger en ökad belastningen och föroreningsrisk genom avrinning med övergödning och algblomning som följd, medan torra somrar påverkar vattenkvaliteten och -mängden i sjöarna negativt. Även andra externa hot så som trafik, luftburna föroreningar och katastrofer riskerar försämra naturresurserna.

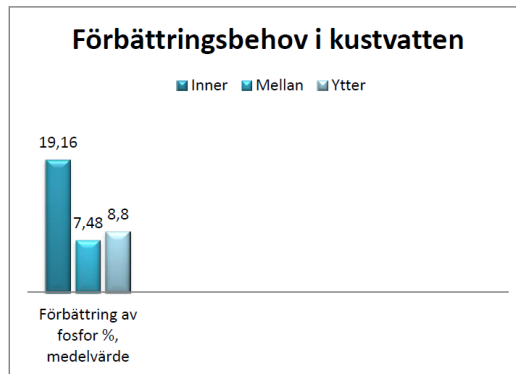
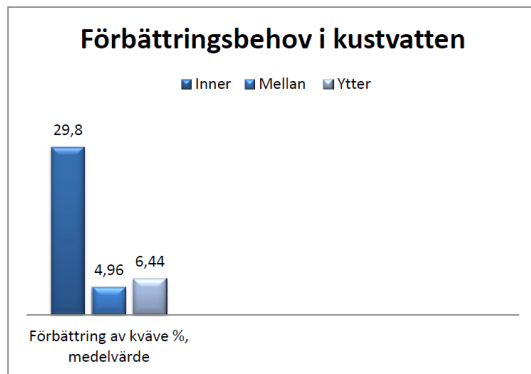
Den dåliga ekonomin på gårdarna kan leda till att möjligheten och intresset att genomföra olika miljöförbättrande åtgärder minskar.

2.5.3 Behovsanalys

För att förbättra vattenkvaliteten så att allt naturligt vatten ska uppnå en bra ekologisk status behöver näringsläckaget av kväve och fosfor från jordbruket minska. I innerskärgårdsområden är förbättringsbehovet störst och i de allra innersta krävs förmodligen mycket drastiska insatser för att få ner belastningen av övergödande ämnen och/eller förbättra förhållanden. Detta kräver flera olika åtgärder inom flera olika verksamhetsområden. I mellan- och ytterskärgården är minskningsbehovet gällande koncentrationen av näringsämnen procentuellt klart mindre. Speciellt ytterskärgårdens vattenkvalitet är i mycket hög grad

beroende av de omgivande havens kvalitet och för att halten av näringsämnen ska förbättras krävs stora minskningar av utsläppen totalt sett i Östersjön⁸⁵.

Av figurerna nedan framgår det förbättringsbehov som finns för de olika kustvattenförekomsterna när det gäller fosfor och kväve⁸⁶.

Åtgärderna måste styras till de mest känsliga vattenområdena och det behöver tas fram lokala åtgärdsplaner för de mest förorenade vikarna och sjöarna⁸⁷.

Med endast lagstiftning kan en god vattenstatus inte uppnås. Det behövs också ekonomiska resurser för ett frivilligt genomförande av vattenförbättrande åtgärder⁸⁸.

Jordbrukarna behöver kunskap för hitta de lösningar som ekologiskt, ekonomiskt och socialt är mest effektiva på den egna gården behövs rådgivning.

Speciellt för stallgödselhanteringen behövs nya metoder som minskar utsläppen av växthusgaser, ammoniak och näring.

Pilotprojekt med vattenförbättrande åtgärder samt nya innovativa metoder att minska belastningen från jordbruket behöver tas fram⁸⁹.

Dricksvattentäkterna behöver skyddas i ett långsiktigt perspektiv. Detta kräver en långsiktig och omfattande strategi som omfattar både lagstiftning och samråd med vattenbolag, verksamhetsutövare och markägare⁹⁰. Jordbrukare som bedriver verksamhet i vattenskyddsområden behöver kompenseras för frivilliga vattenskyddande åtgärder som går utöver de fastställda föreskrifterna.

⁸⁵ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁸⁶ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁸⁷ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁸⁸ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁸⁹ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁹⁰ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

Risken för översvämningar behöver tas med i beaktande i verksamheter som påverkar yt- och grundvattnets kvalitet och kvantitet så att skador och problem som kan uppstå vid översvämningssituationer förebyggs⁹¹.

Markbördigheten, markhälsan och markernas vattenhushållning behöver förbättras både med tanke på möjligheten att producera högkvalitativa livsmedel till så många som möjligt⁹² och för att minska näringsläckaget från åkermark utan att ge avkall på produktion och konkurrenskraft.

För att skapa cirkulära biobaserade affärsmodeller och industriell symbios⁹³ behövs en märkbar ökning av cirkulära näringsämnen, så som biogödsel och tillvaratagande av avrinningsvatten från odlingsmarkerna.

2.5.4 Interventioner

Valda interventionstyper⁹⁴:

a) Miljöåtgärderna, klimatåtgärderna och förvaltningsåtgärderna

För att komma åt övergödningssproblematiken och förbättra statusen på vattnet behövs konkreta ingrepp och insatser för att åtgärda avrinningen från land till hav. På grund av att effekten för de enskilda åtgärderna varierar beroende på naturliga förutsättningar som exempelvis jordart och markens lutning samt lokala variationer betingade av nuvarande och historiska odlingsystem och vattenförhållanden behövs det ett brett åtgärdsprogram med många olika åtgärder⁹⁵. Vattenförbättrande åtgärder kan vara kostsamma för jordbrukarna att genomföra och kan även föranleda ett inkomstbortfall, vilket bör kompenseras. Även de extra kostnader och inkomstbortfallet som föranleds av sådana odlingsåtgärder som ökar den organiska substansen i marken och som förbättrar markkvaliteten och vattenhushållningen samt motverkar erosion behöver kompenseras.

Åtgärder som jordbrukarna uppmuntras att genomföra är bl.a. anläggning av gräsbevuxna skyddszoner mot vattnen, hålla växttäckning under vinterhalvåret, odla fånggrödor, saneringsgrödor och gröngödslingsvall, bearbeta marken mindre, tillföra av olika organiska ämnen och jordförbättringsämnen (gips, kalk) till åkern samt samarbete för en effektivare användning av organiska gödselpreparat.

⁹¹ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁹² Ålands hållbara livsmedelsstrategi

⁹³ Ålands hållbara livsmedelsstrategi

⁹⁴ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (COM2018 392 final), artikel 64

⁹⁵ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

d) Investeringar

Bevattnings- och dränerings- åtgärder är viktiga åtgärder i arbetet att åstadkomma en förbättring av åkermarkens vattenhushållning. Investeringar i dessa behöver därför fortsättningsvis stödas.

De mest effektiva åtgärderna för att minska ammoniakutsläppen från jordbruket har anknytning till gödsel samt lagring och spridning av gödsel. Investeringar i ny teknik och utrustning i stallgödselkedjan, allt från lagring till spridning, bör uppmuntras genom ett ekonomiskt stöd.

För att förbättra husdjursgårdarnas möjligheter att samarbeta med växtodlingsgårdar behöver även övriga gödselbehandlingsmetoder såsom separeringsanläggningar, mellanlager och logistiksystem stödas.

h) Kunskapsutbyte och information

Belastningen från jordbruket minskas genom vattenvårdande åtgärder men också genom rådgivning och informationsinsatser⁹⁶.

Det behövs också innovativt tänkande och försök för att utveckla olika samarbetsformer som främjar cirkulär ekonomi, där de olika aktörerna skapar ömsesidigt fördelaktiga samarbetsarrangemang och samtidigt främjar utnyttjandet av olika bifraktioner och energiformer. Dessutom behövs det information om egenskaperna hos och sätten att använda organiska gödselpreparat samt information om den ekonomiska betydelsen av organiska substanser.

Rådgivning (artikel 13)

För att öka jordbrukarnas kunskap och intresse för de miljöåtgärder som ger bäst effekt på den egna gården behövs utökad rådgivning och information. Rådgivningen ska i första hand riktas till jordbruk som är belägna i speciellt känsliga vattenområden så som dricksvattentäkter och övergödda inre havsvikar⁹⁷.

Åtgärder som stöds utanför programmet

Vattenvårdsåtgärderna enligt skogscertifieringens regelverk (PEFC FI 1002:2009) omfattas inte av landsbygdsutvecklingsprogrammet och inte heller ytterligare åtgärder föreslås för skogsbruket i Förvaltningsplanen för avrinningsdistriktet Åland 2016 – 2021.

⁹⁶ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

⁹⁷ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

Outputindikatorer:

O.13 Antal ha (jordbruksmark) som omfattas av miljö/klimat-åtagande utöver de obligatoriska kraven

O.18 Antal produktiva investeringar på jordbruksföretag som får stöd

O.29 Antal jordbrukare som fått fortbildning/rådgivning

2.5.5 Mål och indikatorer

Vattenvården och -skyddet styrs på ett internationellt plan av ett antal fördrag och överenskommelser. Flera EU-direktiv ställer mål och krav på vattenförvaltningen. På det nationella och regionala planet styrs vattenvården av uppgjorda planer, program och lagstiftning.

Enligt EU:s vattendirektiv (2000/60/EG) ska allt naturligt vatten uppnå en god vattenkvalitet senast år 2015, eller ett senare datum genom undantagsregeln. Ålands landskapsregering har enligt kraven i vattendirektivet utarbetat en *”Förvaltningsplan för avrinningsdistriktet Åland år 2016 – 2021”* samt ett *”Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2006 - 2021”* som utgör ett strategiskt planeringsverktyg för att uppnå detta mål. Åland har begärt att få en förlängd tidsfrist för att uppnå målet. Detta på grund av att statusen är sämre än god och att god status inte kan uppnås till 2015 utan oproportionerligt stora insatser⁹⁸.

Samarbetet för att nå en god miljöstatus i Östersjön sker inom Helsingforskonventionen (Helcom). Målet för Helcom är att skydda Östersjön från alla typer av föroreningar från land, sjöfart och flyg. I Helcom har man tagit fram en handlingsplan för Östersjöns (Baltic Sea Action Plan, BSAP). Målen i BSAP är att EU:S havsområden ska uppnå en god miljöstatus till år 2021. Åland deltar i Helcoms arbete inom ramarna för Finlands medlemskap varvid Åland har förbundit sig att skapa en hållbar utveckling av och en minskad belastning på Östersjön.

Enligt det tredje strategiska utvecklingsmålet i Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland ska allt vatten ha en god kvalitet år 2030. Detta gäller såväl sjöar, kust- och havsområden som dricksvatten och grundvatten. Utvecklings- och hållbarhetsagendan har som det tredje strategiska målet att ekosystemen ska vara i balans och år 2030 ska det inte finnas någon förlust av biologisk mångfald på land eller i havet.

En utgångspunkt i Ålands hållbara livsmedelsstrategi är att använda näringsämnen rätt, öka precisionen och optimera balansen i ett system där den cirkulära modellen med näringskretslopp är i fokus. Målsättningen är att minska användningen av handelsgödsel med 30% per producerad produkt genom en märkbar ökning av cirkulära näringsämnen och effektivisering av gödslingen.

⁹⁸ Ålands landskapsregering: Åtgärdsprogram för grundvatten, sjöar och kustvatten 2016 - 2021

Internationella konventioner och EU:s lagstiftning förutsätter att Finland minskar utsläppen av ammoniak till luften. Finlands luftutsläpp av ammoniak borde enligt internationella överenskommelser från år 1999⁹⁹ ha varit högst 31 kiloton år 2010 men Finland har överskridit sitt utsläppstak med ca. 20%. Enligt ett nytt utsläppsdirektiv (2016/2284) från år 2016 ska utsläppen av ammoniak vara 20% lägre år 2020 än år 2005.

Resultatindikatorer:

R.18 Förbättra marken: Andel jordbruksmark under förvaltningsåtaganden gynnsamma för markförvaltning

R.19 Förbättra luftkvaliteten: Andel jordbruksmark under åtagande att minska ammoniakutsläppen

R.20 Skydda vattenkvaliteten: Andel jordbruksmark under förvaltningsåtaganden för vattenkvalitet

R.21 Hållbar näringsämneshantering Andel jordbruksmark under åtagande rörande förbättrad näringsämneshantering

R.22 Hållbar vattenanvändning: Andel bevattnat land under åtagande att förbättra vattenbalansen

R.23 Miljö-/klimatprestation genom investeringar: Andel jordbrukare med stöd i investeringar rörande miljövård eller klimatåtgärder

R.24 Miljö-/klimatprestation genom kunskap: Andel jordbrukare som får stöd för rådgivning/fortbildning som rör miljö-/klimatprestation

Effektindikatorer:

I.13 Minska markerosion: Procent mark i måttlig till svår markerosion på jordbruksmark

I.14 Förbättra luftkvaliteten: Minska ammoniakutsläpp från jordbruket

I.15 Förbättra vattenkvaliteten: Näringsämnesbalans brutto i jordbruksmark

1.16 Minska läckage av näringsämnen: Nitrat i grundvatten – Procent grundvattenstationer med koncentrationer av N över 50 mg/l enligt nitratdirektivet

I.17 Minska trycket på vattenresurserna: Vattenexploateringsindex (WEI+)

⁹⁹ Göteborgsprotokollet från år 1999 till konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar och EU:s motsvarande utsläppsdirektiv (2001/81/EG)

2.6 Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och landskap

Särskilt mål 6: Bidra till att skydda den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänster samt bevara livsmiljöer och landskap.

Både nuläget och den efterföljande SWOT- och behovsanalysen för landskapet Åland baserar sig i huvudsak på Utvecklings- och Hållbarhetsagendan för Åland och dess Statusrapport 2 kompletterad med utlåtanden som inkommit från fokus- och expertgrupper

Behovsbedömningen ska ta hänsyn till de nationella miljö- och klimatplaner som härrör ur följande unionsrätt¹⁰⁰.

- Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/147/EG av den 30 november 2009 om bevarande av vilda fåglar.
- Rådets direktiv 92/43/EEG av den 21 maj 1992 om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter.

Kontextindikatorer:

Nuläget ska beskrivas utgående från givna kontextindikatorer. Data som behövs för kontextindikatorerna ska hämtas från etablerade informationskällor.

C35: Fågelindex (Nationell)

C36: Procentandel av arter och livsmiljöer med stabila eller ökande tendenser av gemenskapsintresse som är knutna till jordbruket (NY)

C.19: Natura 2000-områden (Regional NUTS 2)

C.21: Jordbruksareal med landskapselement (NY)

2.6.1 Nuläget

På landsbygden och i skärgården används ca. 60% av markytan för jord- och skogsbruk¹⁰¹. År 2017 var den totala arealen på lantbrukslägenheterna 39 910 hektar.

Markanvändningen är den faktor som störst påverkar ekosystem och biologisk mångfald. Möjligheterna att förverkliga visionen¹⁰² om det hållbara och bärkraftiga samhället påverkas direkt av bebyggelse- och infrastrukturutvecklingen samt användningen av mark- och

¹⁰⁰ Artikel 96, Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken COM(2018) 392 final

¹⁰¹ Statusrapport 2 för Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland,

¹⁰² Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland

vattenresurser. Dess tillstånd påverkar de långsiktiga förutsättningarna för en positiv utveckling av det åländska samhället.

Det permanenta naturskyddet på Åland har i huvudsak skett genom inrättande av naturreservat. Av Ålands landyta är ca. 1,8% skyddad som naturreservat i 54 naturreservat som är skyddade i lag¹⁰³. Det finns flera typer av naturskyddsområden på Åland.

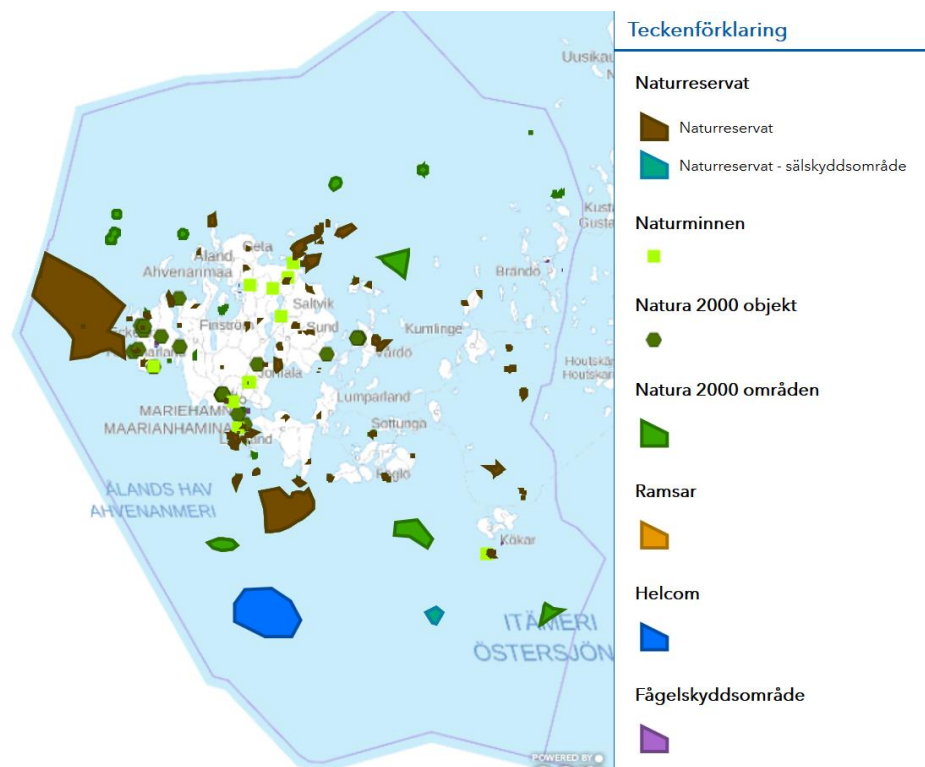

Bild: Naturskyddsområden på Åland; Ålands landskapsregering

Naturminnen är enskilda objekt, till exempel speciella stenar eller säregna träd, som också har skyddats i lag. På Åland finns även ett sälskyddsområde.

På Åland finns två Ramsar-områden (Signilskär-Märket-området samt Björkör-Lågskär-området). Ramsar-områden är viktiga våtmarksområden. Finland har ratificerat Ramsar konventionen om bevarandet av internationellt viktiga våtmarker 1975 och utsett 49 viktiga våtmarksområden som Ramsar-områden.

Vissa livsmiljöer som är ovanliga eller som har särskild betydelse för den biologiska mångfalden har i naturvårdslagen förklarats särskilt skyddsvärda. En sådan livsmiljö får inte utan landskapsregeringens tillstånd ändras så att den förlorar sin särart. Även åtgärder som

¹⁰³ Ålands landskapsregering, Den fysiska strukturen på Åland

görs i närheten av en särskilt skyddsvärd livsmiljö ska utföras så att livsmiljön bevaras. Lagskyddade biotoper framgår från LF (1998:113) om naturvård.

Andelen skogar äldre än 140 år utgör 3,8 procent av skogsmarken (2 600 ha) medan andelen skogar äldre än 160 år uppgår till 1,3 % av skogsmarken (900 ha)¹⁰⁴.

Den femte hotbedömningen, den s.k. röda listan som görs av miljöministeriet i Finland publicerades den 8 mars 2019 och visar att var nionde art i Finland är hotad. Av dessa arter finns flera på Åland. Den främsta orsaken till att arter hotas är att deras livsmiljöer minskar och försämras kvalitetsmässigt. Många av de mest hotade arterna på Åland finns på naturbetesmarker, antalet arter har där minskat alarmerande.

Det åländska förslaget till Natura 2000-områden fastslogs av EU år 2005 och har uppdaterats år 2007 och år 2008. Programmet omfattar idag totalt 87 områden med 3 472 hektar land och ca 35 hektar vatten. Hittills har man dock inrättat endast 57 av de tilltänkta Natura 2000-områden, 30 områden återstår att förverkligas¹⁰⁵. De flesta områden har skyddats som naturreservat, några enbart med ett avtal med markägaren. För alla områden gäller dock bestämmelserna i bland annat naturvårdslagens 24 a § och 24 b §. I dessa paragrafer konstateras att en bedömning av konsekvenserna ska göras för alla sådana planer och projekt som kan påverka Natura 2000 områden negativt. Även sådana åtgärder omfattas som sker utanför själva Natura 2000 området, men som kan påverka det. Inom Natura 2000 området finns 305 hektar jordbruksareal och 848 hektar skogsareal¹⁰⁶.

Alla vilda däggdjur och fåglar samt fåglarnas bon är fridlysta. Även jaktbara arter är fridlysta utanför jakttiden. En fridlyst art får inte påverkas så att artens fortplantning eller fortsatta existens äventyras. Dessutom har vissa hotade och sällsynta fåglar och däggdjur i naturvårdslagen förklarats särskilt skyddsvärda, vilket betyder att de eller deras livsmiljö inte får utan landskapsregeringens tillstånd skadas eller påverkas så att arten kan försvinna från förekomstplatsen.

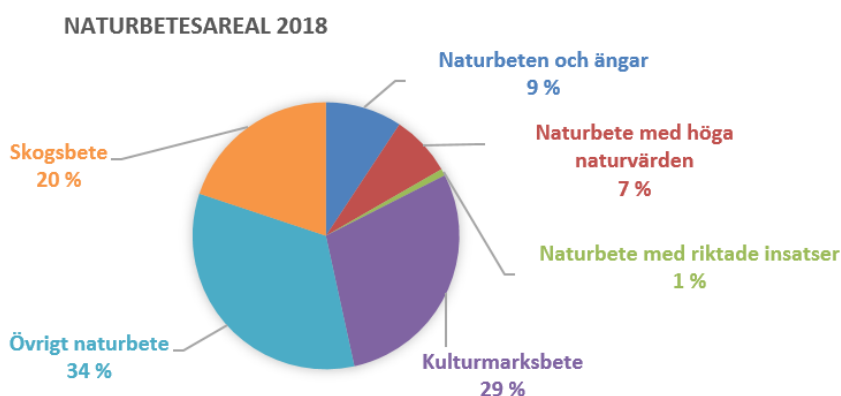
Naturbetesmarker utgörs av flera olika vegetationstyper och innehåller många olika livsmiljöer för växter och djur. De hyser också den största artrikedomen och flera hundra olika arter av kärlväxter kan återfinnas på naturbetesmark, likaså är andra växt-, insekt- och djurgrupper väl representerade. På naturbetesmarkerna finns också ofta gamla ädellövträd, enskilt växande träd och hamlade träd som utgör livsmiljöer för ett flertal hotade och sällsynta arter. Den flora och fauna som utvecklats under långa tider av kontinuerlig hävd ingår också i de kulturhistoriska värdena.

¹⁰⁴ Ålands landskapsregering, Den fysiska strukturen på Åland

¹⁰⁵ Ålands landskapsregering, Förvaltningsplan för avrinningsdistriktet Åland, år 2016-2021

¹⁰⁶ European Commission/Agriculture and Rural Development/CAP contextindicators 2018

År 2018 fanns 6 938 hektar naturbetesmark i produktion¹⁰⁷. Arealen fördelade sig mellan de olika betestyperna enligt följande¹⁰⁸:

Andelen jordbruksmark på Åland som bedöms ha högt naturvärde (HNV) är relativt hög. År 2017 uppgick arealen till 13 474 hektar vilket utgör cirka 70 procent av den totalt jordbruksarealen på Åland. Indikatorn beskriver omfattningen av livsmiljöer som stödjer lantbruksområdenas mångfald. Vid värdering av enskilda gårdar används sammanlagt fem delvariabler (egenskapsuppgifter) som kan beräknas utifrån datamaterialet i det integrerade administrationssystemet (IACS). Till dessa delvariabler hör andelen skiften med naturbetesmark eller äng av den tillgängliga jordbruksmarken, andelen naturbetesområden som omfattas av miljöåtaganden, åkerskiftenas kanttäthet, den extensiva odlingsarealens andel och om den aktuella gården är en nöt-, får, häst- eller getgård. (Naturresursinstitutet LUKE, 2018d)

På Åland finns drygt 117 000 hektar skogsbruksmark varav 62 000 hektar bedöms vara tillgänglig för ekonomiskt skogsbruk. Skogstyperna domineras av friska moar och ca 70% av skogarna har en bördighet av blåbärstyp (MT) eller bättre. Andelen lundar uppgår till ca 12% av skogsmarken. I bördiga lundar och i gamla skogar finner man överlägset flest hotade skogslevande arter. Lundarna uppvisar en stor variation i botanisk typ och en stor del av lundväxterna förekommer inte alls eller endast i en liten omfattning i övriga Finland. Andelen skogar äldre än 140 år utgör 3,8% av skogsmarken (2 600 hektar) medan andelen skogar äldre än 160 år uppgår till 1,3% av skogsmarken (900 hektar). Beskogning av nerlagd åkermark har varit marginell och endast uppgått till ca två hektar per år.¹⁰⁹

Förutom direkta ekonomiska värden bidrar skogen med rekreationsområden, attraktivitet, kulturhistoria, landskapsbild, artrikedom och ekosystemtjänster. Skogarnas biodiversitet är ett mycket brett område som innefattar mångfalden av växter, djur och mikroorganismer som

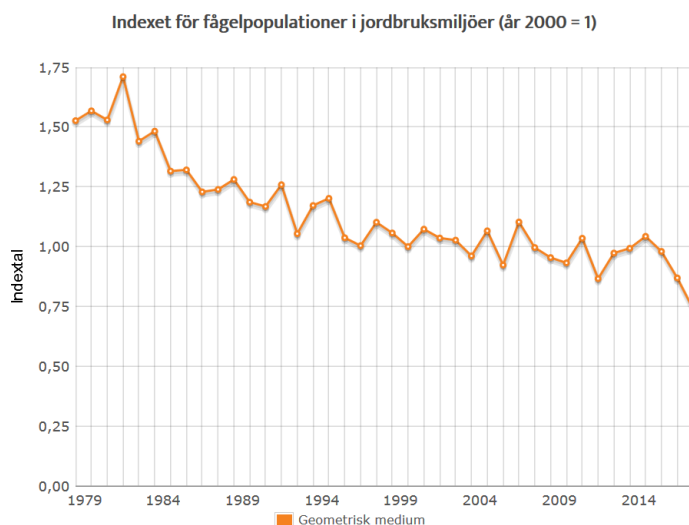
¹⁰⁷ Stödtilämpningen 2018

¹⁰⁸ Naturbeten med höga naturvärden, naturbeten med riktade insatser och kulturmärksbeten avser sådana beten som ingår i miljöåtaganden enligt 37 – 39 §§ i ÅFS 2016:42

¹⁰⁹ Ålands landskapsregering; SkogsÅland2027

samt den genetiska diversitet som är förknippad med dessa. I den åländska naturvårds- och skogslagstiftningen finns ett 20-tal särskilt skyddsvärda eller hänsynskrävande biotoper nämnda. Enligt den inventering av skyddsvärda och hänsynskrävande biotoper som gjordes åren 2001 - 2003 påträffades ca 850 biotoper omfattande av en areal av drygt 1 000 hektar. Förutom lagstiftning har certifieringen av det åländska skogsbruket en viktig roll för bevarandet och gynnandet av den biologiska mångfalden, speciellt gällande art- och biotopskyddet¹¹⁰

Indexet för fågelpopulationer (fågelindexet) beskriver förändringar i jordbruksmiljöerna och miljöernas ekologiska tillstånd och den har sammanställts av indexen för utveckling av bestånden av 14 arter sedan 1979. De arter som omfattas av beräkningen är kornknarr, tofsvipa, spov, lärka, ladusvala, hussvala, ängspioplärka, buskskvätta, björktrast, törnsångare, kaja, stare, pilfink och ortolansparv. Utifrån fågelindexet är det möjligt att definiera så kallade statusindikatorer för jordbruksmiljöer, där långvariga utvecklingar av bestånden av arter som förekommer i en viss livsmiljö har förenats. Med hjälp av detta är det möjligt att förklara hur arterna i genomsnitt klarar sig i den aktuella miljön. Utgångsnivån för indexet är år 2000 =1. För Finland beräknas indexet genom systematiska taxeringspunkter som sammanställs till tre regionala indexområden varav Syd omfattar även Åland. Fågelindexet för södra Finland inklusive Åland har minskat från ett värde på 1,356 år 1983 till 0,939 under 2016, även om stora variationer kan läsas åren där emellan.

På Åland påträffas invasiva främmande arter som har ekonomiska, miljömässiga, hälsomässiga och sociala effekter. Invasiva arter är antingen djur- eller växtarter som inte naturligt hör till den åländska naturen, men som oavsiktligt eller avsiktligt har införts eller själva har invandrat hit. De kan således utgöra ett hot mot den inhemska florans och faunan på olika sätt. Introducerade arter kan även vara bärare av tidigare frånvarande sjukdomar som de själva är mer eller mindre resistenta mot men som kan slå ut närbesläktade inhemska arter. Exempel på invasiva främmande arter som finns på Åland eller i närområdena är mink, mårddhund,

¹¹⁰ Ålands landskapsregering; SkogsÅland2027

signalkräfta, silverruda, svartmunnad smörbult, spansk skogsnigel (mördarsnigel), blomsterlupin, jättebalsamin, kaukasisk jättefloka, vattenpest och vresros.

Åland har ett omväxlande och kontrastrikt mosaikartat landskap med ett förhållandevis stort inslag av ädla lövträd som tillsammans med skärgårdsnaturen som utgör grunden för den åländska naturbilden. Jordbruket och boskapsskötseln har satt sin prägel på jordmånen och växtligheten på Åland, och det är detta tillsammans med skärgårdsnaturen som utgör grunden för den åländska naturbilden. Då det åländska jordbruket dessutom är relativt småskaligt har detta lett till ett synnerligen omväxlande landskap. Det forna jordbruket med traditionella arbetsmetoder gynnade på så sätt variationen i landskapet och därigenom den biologiska mångfalden.

På Åland förekommer två ursprungsraser, ålandsfåret och den finska lantrasfåret, vilka båda hör till de nordiska kortsvansade fårraserna. Ålandsfåret är den fårras som historiskt är förknippad med det åländska kulturlandskapet och traditionella hantverket. Den totala populationen på Åland uppgår till strax under 600 tackor vilket innebär att en viss ökning skett under de senaste åren.

Programperioden 2014 - 2020

Landsbygdsutvecklingsprogrammet 2014 – 2020 har den största tyngdpunkten ekonomiskt sett på insatser som ska återställa, bevara och förstärka den biologiska mångfalden och landskapets karaktär (fokusområde 4A). Under år 2014 – 2018 har totalt 4 200 639,79 euro betalats för dessa insatser.

Arealmässigt och ekonomiskt är kompensationsersättningen (M13) den största insatsen och omfattade 14 315 hektar år 2018. Insatsen ska trygga en fortsatt lantbruksproduktion trots de ogynnsamma produktionsförhållandena och förhindra att jordbruksmark överges från odling. Kompensationsbidraget gör det möjligt att hålla jordbrukslandskapet öppet och skött, att främja hållbara odlingsmetoder och att gynna jordbruksmiljöns mångfald.

Insatser görs även på 2 417 hektar naturbeten varav skötsel av kulturmark är den arealmässigt största insatsen (1 536 hektar).

I den fördjupade utvärderingsrapporten som gjordes år 2019¹¹¹ gör utvärderarna bedömning att arbetet med stöd för biologisk mångfald och/eller landskapsvård pågår i rätt riktning men att fortsatt arbete behövs för att uppnå målet.

Utvärderarna rekommenderar ett fortsatt stöd till omställning till ekologisk produktion och fortsatt ekologisk produktion kan ge positiva effekter för att uppnå målet för biologisk mångfald på grund av att den ekologiska produktionen inte använder gifter som bland annat ger skadeverkningar på insekter. En ökad ekologisk produktion kan därför få följd effekter på fåglar i jordbruksmark.

¹¹¹ ÅSUB (2019:x) Utvärderarnas fördjupade årsrapport för 2018

2.6.2 Swot-analys

<p>Styrkor</p> <ul style="list-style-type: none">- Den åländska naturen med skärgård och hav, dess skönhet och biologisk mångfald- Generellt hög biodiversitet och biologisk mångfald på grund av ett varierat landskap- små åkrar som skapar naturliga kantzoner- Ett lokalt jordbruk bidrar till den biologiska mångfalden- stor andel av marken odlas ekologiskt- Öppet kulturlandskap med betande djur- Det vackra landskapet finns delvis kvar- Naturbeten i aktivt bruk- Naturbetesdjur- Ålandsfårets genetiska variation och anpassning till åländska förhållanden- Naturbeten har höga naturvärden- Många små gårdar- Ökad kunskap om utveckling och status, system för kontinuerlig uppföljning finns- Identifierat problem med att dagens lantbruk inte tillräckligt gynnar den biologiska mångfalden- arter av jordbruksgrödornas vilda släktingar	<p>Svagheter</p> <ul style="list-style-type: none">- Avsaknad av incitament för fornminnesvård och naturskydd- Lantbruk som gynnar den biologiska mångfalden är arbetsintensiv- Många unga lantbrukare ser mera till effektiviteten- Priset för köttet från djur som betat på naturbeten är för lågt- Minskad andel naturbeten- Stödet för naturbeten är för lågt- För lite betande djur- Andelen av de mest värdefulla betesområdena minskar- Betesmarkerna är i regel inte tillräckligt väl skötta- Det finns inte tillräcklig tradition av samarbete- Många naturbeten har omvandlats till åker- Kulturlandskapet har inte uppmärksamats så mycket- Bosättning i anslutning till jordbruksmark
<p>Möjligheter</p> <ul style="list-style-type: none">- Samhällsplanering- En mer effektiv markanvändning- Intresse för närproducerat och sådant som gynnar den biologiska mångfalden- Nyttja naturresurserna mer- Områden som tidigare brukats som naturbeten kan återfå höga naturvärden om de börjar brukas igen- Naturresurserna borde marknadsföras mer- Genom information och rådgivning kan lantbruket generera ännu mer ekosystemtjänster- Naturinventering- Ökat stöd för värdefulla objekt- Ökat samarbete- Forskning	<p>Hot</p> <ul style="list-style-type: none">- försämring av naturresurserna från externa hot- igenväxning till följd av att bete eller slätter upphör- Nästan alla vårdbiotoper och hävdberoende arter är akut hotade både vad gäller kvalitet och kvantitet- försämrade ekonomi- I vissa regioner på Åland har omfattningen av naturbeten minskat kraftigt- Insektsdöd bl.a på grund av skadliga bekämpningsmedel- risk för färre öppna kulturlandskap/ naturbeten i takt med att fler jordbruk minskar- kulturmiljöer betas inte längre- minskad djurhållning- Odlingsmetoder som leder till minskning av artrikedomen och utarmningen av biodiversiteten- Invasiva arter- Rovdjur- Hybridisering- Nya ogräs och växtsjukdomar- Konkurrens om mark

Styrkor

Ålands varierande natur, det mosaikartade landskapet och det maritima klimatet med skärgård och hav ger goda förutsättningar för en rik biologisk mångfald och en skön landskapsbild.

Det lokala jordbruket med varierande gårdsstorlek och förhållandevis små åkrar skapar en varierande jordbruksmiljö där biodiversiteten och den biologiska mångfalden fortfarande är allmänt taget relativt hög. På åkrarna finns fortfarande ett omväxlande inslag av olika grödor och mellan åkrarna finns rikligt med ekologiska korridorer och naturliga kantzoner.

En stor naturbetesareal är fortsatt i aktivt bruk och det finns fortfarande ställen med ett vackert och öppet kulturlandskap med betande djur. Många naturbeten har bevarat sin värdefulla karaktär trots att en negativ utveckling av den biologiska mångfalden i jordbruksmiljön redan kan konstateras. Ängsnattfjärilen är ett intressant exempel på naturbetenas biologiska mångfald. Det finns ett stort antal potentiella betesdjur då antalet dikor och får har ökat markant under det senaste decenniet.

Genom en uppföljning som påbörjades redan år 2002¹¹² har man fått en ökad kunskap om utvecklingen och statusen om den biologiska mångfalden i jordbruksmiljön och man har kunnat identifiera de problem som gör att dagens lantbruk inte tillräckligt gynnar den biologiska mångfalden.

Många olika arter av jordbruksgrödornas vilda släktingar (CWR = Crop Wild Relatives) växer ännu på Åland och flera av dem förekommer inte längre i övriga Finland, t.ex. spåstistel. Dessa växter innehåller värdefullt genetiskt material som exempelvis kan utnyttjas inom växtförädling för att anpassa odlingsgrödorna till ett förändrat klimat eller för att utveckla resistens mot sjukdomar och säkra framtida livsmedelsproduktion.

Ålandsfårets genetiska variation finns väl bevarad inom rasen. Djuret är anpassat till åländska förhållanden och till att upprätthålla den biologiska mångfalden på de åländska naturbetena. Djuret kan röra sig lätt över stora betesområden och betar gärna växter som andra betesdjur ratar. Djuren ger även ett utbud av kött, skinn och ull till både hantverkare och mathantverkare.

En stor andel av åkermarken¹¹³ odlas ekologisk utan kemiska bekämpningsmedel.

Svagheter

Lantbruk som gynnar den biologiska mångfalden är arbetsintensiv och många lantbrukare ser mera till effektiviteten i sin produktion varvid kulturlandskapet och den biologiska mångfalden

¹¹² Finlands miljöcentral (publ. 734); Naturens mångfald i jordbruksområden på Åland och utvärdering av jordbrukets miljöstöds inverkan

¹¹³ 3 172 hektar omfattades av LBU-åtagande år 2018

inte har uppmärksammats så mycket. Speciellt lövängarna och de traditionella ängsmarkerna är arbetsdryga i skötsel och har inte uppmärksammats i tillräcklig grad.

Även om den totala naturbetesarealen fortfarande är stor har utnyttjandet av naturbetena överlag minskat och skötseln försämrats. I takt med att allt färre gårdar bedriver husdjursproduktion riskerar naturbetena bli obetade på de gårdar som upphört med djurproduktionen.

4.4. Husdjurshållningen 1995-2017, antal lägenheter och antal djur

Livestock 1995-2017, number of farms and number of animals

Djurslag/Livestock	1995	2000	2005	2010	2015	2017
Antal lägenheter/Number of farms						
Nötboskap/Cattle	278	224	168	146	124	109
Svin/Pigs	16	16	3	1	1	2
Höns/Hens	100	35	20	19	11	7
Får/Sheep	130	94	89	98	80	72
Hästar/Horses	44	37	53	43	26	20

Källa: ÅSUB; Statistisk årsbok 2018

Också på gårdar med husdjur har utnyttjandet av naturbeten minskat på grund av att stängsling, transport och tillsyn av djuren upplevs som mer arbets- och tidskrävande jämfört med betning på åkermark, speciellt beträffande de naturbeten som ligger längre bort från driftscentrum. Ersättningen som via LBU-programmet kan erhållas för skötsel av naturbeten upplevs vara för låg för att motivera en fortsatt användning av gårdens naturbeten.

Även på områden som betas har andelen areal med de mest värdefulla betesområdena minskat på grund av bristande skötsel.

I vissa områden finns det för få betesdjur i förhållande till naturbetesarealen även om det totala antalet potentiella betesdjur har ökat under det senaste decenniet. De djur som finns betar också ofta på åkermark. I viss omfattning omvandlas naturbeten till annan markanvändning, så som åker eller tomtmark.

För skogsmark saknas incitament för fornminnesvård och naturskydd.

Ålandsfåret har en liten kropp vilket försvårar avsättningen och leder till en försämrad lönsamhet. Stödet för ursprungsraser upplevs vara för lågt för att kompensera de extra uppfödningsekostnaderna.

I nära anslutning till jordbruksmark finns bosättning och bostäderna finns insprängda i det aktiva odlingslandskapet. Artrika habitat som är nödvändiga för att säkra den biologiska mångfalden kan komma att konkurrera om marken i dessa områden.

Möjligheter

En livsmedelsproduktion i samverkan med naturens processer är en av utgångspunkterna i Ålands hållbara livsmedelsstrategi och man ser goda möjligheter i betesdominerande produktionssystem för kött i ett mervärdeskapande på marknaden. I arbetet att positionera sig som en producent av naturbeteskött har kulturbiotoperna och naturbetesmarkerna en central betydelse. Konsumenterna har ett ökat intresse för närproducerat och sådant som gynnar den biologiska mångfalden.

Utgående från de pågående naturinventeringar och annan uppföljning finns möjlighet att plocka fram och klassificera viktiga mångfaldsobjekt och rikta rätta och rikta tillräckliga insatser till dem. Det finns fortfarande potential i en del av de områden som tidigare brukats som naturbeten och de objekt som nu klassas till värdeklass III i den pågående naturinventeringen kunde med rätt så lätta skötselmetoder återfå sina höga naturvärden och därmed höjas till en högre värdeklass och om de börjar brukas igen med rätt skötsel.

Askskottsjukan har förorsakat problem i form av döda träd i många lövängar men det finns forskning som tyder på att det finns askar som är resistenta mot askskottsjukan, man kan också arbeta med några andra trädslag inom lövängsområdena och ändå bevara dess karaktär.

Ökat samarbete mellan olika förvaltningsgrenar och organisationer kan bidra till utvecklings-, naturvårds- och sysselsättningsprojekt som i sin tur kan hjälpa till att trygga bevarandet av viktiga naturmiljöer och naturens mångfald.

I samhällsplaneringen finns möjligheter att ta hänsyn till markområden som är lämpade för jordbruk och undvika annan exploatering, markanvändning och bebyggelse i dess områden.

En väl skött jordbruksmiljö ger tillsammans med skogsmarkerna lantbruket en unik möjlighet att generera ännu mer ekosystemtjänster¹¹⁴ som är viktiga för människans livskvalitet och välfärd.

Hot

Nästan alla vårdbiotoper och hävdberoende arter är akut hotade både vad gäller kvalitet och kvantitet, exempelvis flera orkidéer och fjärilsarter. Den pågående uppföljningen¹¹⁵ av lantbrukets effekter på naturens mångfald visar att större delen av undersökningsområdena har år 2018 betats klart lindrigare än år 2002. I den biotopinventering som gjordes på naturbeten år 2018¹¹⁶ konstateras att en del av kulturbiotoperna kommer inom några år inte längre att kunna räknas till kulturbiotoper ifall inte skötselåtgärder påbörjas eller fortsätter.

Många kulturmiljöer är inte längre i bruk vilket leder snabbt till igenväxning efter att betning eller slåtter upphört. Också ett för lågt betestryck har lett till en påbörjad igenväxning på

¹¹⁴ Ekosystemtjänster = den nytta som människan får från naturens arbete.

¹¹⁵ Faunatica; Naturinventeringar för att generera underlag för utvärderingen av lantbrukets effekter på naturens mångfald på Åland 2017 – 2019, Mellanrapport II

¹¹⁶ Faunatica 78/2018; Biotopinventering av naturbeten år 2018

många naturbeten. Igenväxningen av kulturlandskapet är ett allvarligt naturvårdsproblem eftersom ängar och naturbeten skapar en mängd biotoper för bland annat växter, svampar och djur. Den leder också till en mera sluten landskapsbild. Flera av de arter som gynnas eller som rent av är beroende av hävdade naturbetesmarker är idag hotade, genom upphörande av hävd och igenväxning av naturbetesmarker. Mångfalden av lågvuxna växter konkurreras då ut av ett fåtal högvuxna växter vilket även påverkar exempelvis flera arter av fåglar och insekter negativt.

Förändringarna som skett i jord- och skogsbrukets struktur och metoder påverkar landskapsbildningen och den biologiska mångfalden. Den främsta orsaken till att arter och att naturtyper hotas anknyter i huvudsak till jordbrukets omstrukturering. Antalet aktiva jordbruk minskar och antalet gårdar med betesdjur blir allt färre. Behovet av att öka gårdens produktivitet och konkurrenskraft kan dessutom leda till att man tar i bruk nya odlingsmetoder som inte är hållbara och som påverkar jordbruksmiljön negativt. I takt med att gårdarna blir större finns det dessutom allt mindre tid för att genomföra mera krävande miljöinsatser på biotoper som finns utanför den brukade arealen så som på naturbeten, ängar och andra ur naturvårdssynpunkt värdefulla områden. Speciellt arbetskrävande är hamling av träd och slåtter på naturbeten. Också den pressade ekonomiska situationen kan leda till ett minskat miljöengagemang och ett minskat intresse att värna om olika biotoper. Dessutom kan behovet av tillskottsmark leda till att värdefulla naturbeten uppodlas till åkermark.

Klimatförändringen förväntas påverka också jordbruket. Man bedömer att Åland hamnar i en ny klimatzon med förlängd växtperiod och därmed ett förändrat ekosystem och en förändrad biologisk mångfald. Nya arter kommer att etablera sig och andra arter kommer att konkurreras ut. Alltefter som klimatet blir varmare kan nya växtsjukdomar och skadedjur etablera sig i landskapet och behovet att använda kemiska växtskyddsmedel kan öka.

Globalt bedöms invasiva främmande arter tillhöra de mest betydande hoten mot biologisk mångfald. På Åland påträffas invasiva främmande arter som har ekonomiska, miljömässiga, hälsomässiga och sociala effekter. De kan således utgöra ett hot mot den inhemska floran och faunan på olika sätt.

Strandområdenas biotoper och arter hotas av muddringar och andra vattenföretag. De största hoten för skogarnas biologiska mångfald bedöms vara skogsbruksaktiviteter, förändringar i trädslagssammansättningen, minskning av arealen gamla skogar och grova trädindivider, minskning av död ved, avsaknad av naturliga successionsstörningar samt igenväxning av öppna områden i skogsmiljön¹¹⁷.

De pollinerande insekterna minskar.

Den sannolikt fortsatta befolkningstillväxten medför ett växande behov av nya byggnader varvid bosättningen kommer att expandera. Förutom att det kan bli konkurrens om mark kan både det öppna landskapet och den biologiska mångfalden i jordbruksmiljön inskränkas.

¹¹⁷ Ålands landskapsregering; SkogsÅland2027

2.6.3 Behovsanalys

För att kunna nå målsättningarna som ställs för ekosystem och biologisk mångfald i Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland (Strategiskt utvecklingsmål 4) behöver dess värden beaktas i olika typer av mark- och vattenanvändning.

Naturbetenas igenväxning behöver förhindras och dess tillstånd förbättras; Naturbeten spelar en central roll för ekosystem och biologisk mångfald och de är en värdefull resurs även för rekreation, för att hålla landskapen öppna och för att upprätthålla ett rikt odlingslandskap. Speciellt strandbeten, lövängar och hagmarker är viktiga för det åländska kulturlandskapet och en viktig del av bilden man vill ge av turism-Åland. Kulturlandskapen är även avgörande för vissa hotade arters överlevnad.

I det framtida betesdominerande produktionssystem som eftersträvas för att skapa ett mervärde för köttet behöver uppmärksamhet fästas även vid att betningen sker utgående från betesmarkernas biologiska förutsättningar så att betningen även gynnar den biologiska mångfalden på bästa möjliga sätt. Generellt behöver betestrycket höjas och hållas på en högre nivå och betesdjuren behöver styras från åkerbeten till naturbeten.

Jordbrukarna behöver få bättre kunskap om de biologiska och kulturella värden som finns på gårdens varje naturbete och även i den övriga jordbruksomgivningen samt om de ekosystemtjänster som naturbetes- och kulturmarkerna producerar för naturen och samhället.

Naturbetena behöver inventeras och extra insatser riktas till de mest värdefulla områden.

Det behövs mera samarbete mellan gårdarna så att även de naturbeten som finns på de gårdar som inte har egna djur ska bli betade.

Äldre skog behöver bevaras i högre grad än idag då en stor del av de hotade skogsarterna är beroende av gamla skogar. Vidare bör man stimulera fortbildning kring hållbart skogsbruk, vattenvård, undvikande av drivningsskador och alternativa skogsbruksmetoder ¹¹⁸.

På åkrarna behöver en varierad växtföljd upprätthållas. Även grödor som inte direkt eller indirekt genererar livsmedel, så som dragväxter och pollinerande växter, behöver odlas för att stärka förhållandena för bin och pollinerare. Användning av bekämpningsmedel behöver minskas och invasiva arter bekämpas.

Vidare behövs hjälp och ett ekonomiskt stöd för att uppmuntra jordbrukarna att värna om de värdefulla livsmiljöerna som finns på den egna gården.

¹¹⁸ Ålands landskapsregering: SkogsÅland2027

2.6.4 Interventioner

Valda interventionstyper¹¹⁹:

a) Miljöåtaganden, klimatåtagande och andra förvaltningsåtaganden

Kostnaderna och inkomstbortfallet som föranleds av en kontinuerlig skötsel av naturbeten bör kompenseras för att naturbetena ska användas även i framtiden. Också odlingsåtgärder som förbättrar artbeståndens förutsättningar på åkermark och i nära anslutning till åkrar bör kompenseras, så som växttäckning på åkrarna vintertid och inslag av landskaps-, mångfalds- och viltväxter i växtföljden.

Odlare som föder upp ursprungsraser bör erhålla ersättning för upprätthållande av de genetiska resurserna i rasen.

b) Naturliga eller andra områdesspecifika begränsningar (Kompensationsersättning)

Jordbrukslandskapet formas under påverkan av jordbruksverksamheten och en grundläggande förutsättning för att landskapet ska bevaras är att jordbruksproduktionen bibehålls på ett brett plan i hela landskapet. Det öppna odlingslandskapet är en minimifaktor som är viktig såväl ekologiskt och kulturellt som landskapsmässigt och behöver värnas.

d) Investeringar

Kostsamma insatser och insatser av projektkaraktär kan inte ersättas med arealbaserade stöd. För denna typ av insatser behövs ett stöd för icke produktiva investeringar. Genom stödet kan kostnader för bl.a. hamling av träd på lövängarna, stängsling och röjning av beten samt insatser som genomförs för att vårda kulturmiljöer i skogsbruksmark ersättas.

h) Kunskapsutbyte och information

Kurser och fältvandringar i olika biotopområden kan höja jordbrukarnas medvetenhet om värdet i sina egna marker och dess betydelse för ekosystemtjänsterna. Kurserna kan även omfatta fortbildning kring hållbart skogsbruk och alternativa skogsbruksmetoder.

¹¹⁹ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (COM2018 392 final), artikel 64

Rådgivning (artikel 13)

För att insatserna ska genomföras på ett sätt som bäst gynnar den biologiska mångfalden bör odlarna ha tillgång till rådgivning och möjlighet att få sina naturbeten inventerade av en rådgivare.

Åtgärder som stöds utanför programmet

Naturvårds- och skogsvårdslagen samt skogscertifieringen ställer långtgående krav på naturvårdshänsyn i skogsproduktionen. Åtgärder som genomförs i skog som används för ekonomiskt skogsbruk omfattas därför inte av programmet.

Outputindikatorer:

O.11 Antal hektar som får tillägg som område med naturliga begränsningar

O.13 Antal ha (jordbruksmark) som omfattas av miljö/klimat-åtagande utöver de obligatoriska kraven

O.20 Antal icke produktiva investeringar som får stöd

O.29 Antal jordbrukare som fått fortbildning/rådgivning

2.6.5 Mål och indikatorer

Den europeiska landskapskonventionen förpliktar medlemsstaterna till skydd, skötsel och planering av landskap.

Den biologiska mångfalden på Åland måste värnas och beaktas i vårt dagliga liv, vid planering av framtida verksamheter och i samhällsutvecklingen¹²⁰. Målsättningarna för den biologiska mångfalden är långsiktiga: År 2025 ska utarmningen av den biologiska mångfald ha bromsats och år 2030 ska utarmningen ha upphört. År 2051 ska den biologiska mångfalden ha ökat med 10 % jämfört med år 2020.

Enligt det fjärde strategiska utvecklingsmålet i Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland ska det år 2030 inte finnas någon förlust av biologisk mångfald på land och i havet. I stället är den biologiska mångfalden, i synnerhet de mest hotade arterna och biotoperna, rik och skyddad. Påverkan av invasiva arter¹²¹ som hotar den biologiska mångfalden och

¹²⁰ Omställning Åland

¹²¹ Bekämpning av främmande invasiva arter har uppmärksammats i den internationella konventionen om biologisk mångfald (CBD). Målsättningen enligt konventionen är att invasiva främmande arter och deras spridningsvägar har identifierats och rangordnats samt att särskilt invasiva främmande arter är under kontroll fram till 2020.

ekosystemtjänster ska vara låg och Åland lever, bebyggs och utvecklas med bibehållna ekosystem i balans.

Resultat:

R.25 Främja hållbar skogsförvaltning: Andel skogsmark under förvaltningsåtaganden till stöd för skogsskydd och skogsförvaltning

R.26 Skydda skogens ekosystem: Andel skogsmark under förvaltningsåtaganden för stöd till landskap, biologisk mångfald och ekosystemtjänster

R.27 Bevara livsmiljöer och arter: Andel jordbruksmark under förvaltningsåtaganden till stöd för bevarande eller återställande av biologisk mångfald

R.28 Främja Natura 2000: Areal i Natura 2000-områden under åtaganden för skydd, underhåll och återställande

R.29 Bevara landskapselement: Andel jordbruksmark under åtaganden för förvaltning av landskapselement, inklusive buskvallar

Effekt:

I.18 Öka fågelpopulationer på jordbruksmarker: Index över odlingslandskapets fåglar

I.19 Ökat skydd av biologisk mångfald: Procent arter och livsmiljöer av gemenskapsintresse kopplade till jordbruk med stabil eller ökande trend

I.20 Stärka tillhandahållande av skogens ekosystemtjänster: Andel utnyttjad jordbruksareal med landskapselement

2.7 Unga odlare och affärsutveckling

Särskilt mål 7: Locka unga jordbrukare och underlätta affärsutveckling i landsbygdsområden

2.7.1 Nuläget

Åldersfördelningen sedan 2010 ytterligare rört sig något mot äldre jordbrukare. År 2017 var medelåldern för de åländska lantbrukarna 54,0 år. Detta innebär att Åland hade den högsta medelåldern av samtliga finska landskap. **Fel! Hittar inte referenskälla.**

Det åländska jordbruket har fortsatt sin strukturella omvandling under programperioden. Förändringen kännetecknas av en i stort oförändrad total åkerareal som delas av allt färre jordbrukare. Detta innebär att den genomsnittliga jordbrukslägenheten blir allt större. De sju senaste åren fram till 2017 har antalet jordbrukslägenheter minskat med ca 26 procent medan den genomsnittliga åkerarealen ökat från 26 till 34 hektar. Förändringstakten ser olika ut bland olika produktionsinriktningar, och framförallt mellan olika gårdsstorlekar

Brukad mark, ha/	1990	2000	2010	2014	2017
Antal	885	667	527	423	391
2- 4,99	181	92	69	29	21
5- 9,99	224	125	94	69	51
10-19,99	287	190	117	85	71
20-29,99	122	100	72	57	50
30-49,99	60	118	103	92	86
50+	11	42	72	91	112

Källa: ÅSUB, Statistikcentralen, Luke

Större gårdar innebär att den som tar över gården inte bara behöver kunskaper och yrkesskicklighet när verksamheten inleds, utan också står inför stora ekonomiska utmaningar, eftersom förvärvet av gården binder mycket kapital. Jordbrukssektorn har som helhet upplevt stora ekonomiska utmaningar under flera år. Detta leder inte bara till att inledandet av jordbruksverksamhet är utmanande och osäkert ur ekonomisk synvinkel.

Å andra sidan är de unga som tar över gårdarna välutbildade mångsysslare, vilket skapar goda förutsättningar för att ta till sig nya tillvägagångssätt och ta i bruk ny teknologi och därigenom utveckla produktiviteten.

På Åland genomförs majoriteten av generationsväxlingarna på familjegårdar som ett familjeinternt förvärv. I takt med att olika företagsformer blir vanligare, gårdarna blir större och ingen inom familjen vill ta över gården bör man i framtiden vara förberedd på allt mer mångfacetterade arrangemang och högre köpesummor för gårdarna i samband med generationsväxlingar. Under de senaste åren har cirka 5 generationsväxlingar per år genomförts med startstöd.

2.7.2 Swot-analys

Styrkor <ul style="list-style-type: none">- kunniga kunskapssökande unga har bra beredskap för att inleda verksamhet- stödarrangemangen gör det lättare att inleda jordbruksverksamhet och uppmuntrar till att utveckla gården- det heltäckande rådgivningssystemet erbjuder hjälp vid utmaningar med anknytning till inledandet av verksamheten- Väl utbyggd förädlingsindustri och god avsättning för unika produkter	Svagheter <ul style="list-style-type: none">- framtiden är osäker- den administrativa bördan- nuvarande åldersstruktur svårt att rekrytera ungdomar till näringen- dålig lönsamhet- dålig arrondering brist på mark
Möjligheter <ul style="list-style-type: none">- intresset för närproducerad, högklassig ökar uppskattningen för branschen och ett uppsving- nya produktionsmetoder och -former samt utvecklingen av digitaliseringen gör verksamheten effektivare lönsammare och skapar nya intressanta möjligheter för speciellt unga odlare- Genom strukturutveckling och ny teknologi kan produktionskostnaderna minska- samarbete mellan gårdarna ökar avsevärt-bättre arrondering- nya lantbrukare medför utveckling av företagen- tillgång till mark ökar	Hot <ul style="list-style-type: none">- den svaga lönsamheten inom branschen i förhållande till arbets- och kapitalinsatserna samt det stora kapital som krävs för att inleda verksamheten lockar inte unga att ta över gårdarna- gårdar är inte till salu för möjliga personer utanför branschen som vill ta över verksamheten- brist på mark försvårar ytterligare

2.7.3 Behovsanalys

Trygga jordbruksproduktionens kontinuitet genom att främja nya företagens etablering

För att kunna trygga jordbruksproduktionens kontinuitet och balansera producenternas åldersstruktur behöver branschen nya unga företagare i stället för dem som avslutar sin verksamhet. Beslutet att inleda jordbruksverksamhet påverkas i betydande grad av den allmänna lönsamheten inom branschen, branschens rykte, inkomstnivån i förhållande till löntagarnas inkomstnivå, beviljandet av finansiering samt produktionsteknologins utveckling.

I inledningsskedet av verksamheten måste företagaren oftast skaffa en betydande mängd produktionsegendom med främmande kapital samtidigt som inledandet och utvecklingen av produktionen binder kapital. De som tar över verksamheten behöver särskilda åtgärder som gör den ekonomiska bördan lättare i samband med att gården tas över och verksamheten inleds. Det behövs också åtgärder som skapar möjligheter och en god grund att utveckla företagsverksamheten genast efter att gården tagits över. Även förmedlingen av information från den föregående generationen till de nya företagarna är viktig när företagsverksamheten inleds. Att finns även behov av att underlätta tillgängligheten till mark och för markstrukturförbättrande åtgärder.

2.7.4 Interventioner

En ung odlare kunde få stöd för inledande av jordbruksverksamhet, som odlaren kunde använda till att betala en del av köpesumman för gården. Dessutom kunde ett kompletterande stöd beviljas för unga odlare. Vid sidan av dessa stödformer kunde man dessutom stöda samarbetet mellan den som tar över och den som överlåter gården i inledningskedet av företagsverksamheten.

Rådgivningen och utbildningen är också i fortsättningen ett betydande stöd för unga som planerar att ta över en gård och är i inledningskedet av verksamheten. Förutom rent produktionsmässiga faktorer gynnas även samarbete genom utbildningstillfällen.

2.7.5 Mål och indikatorer

Resultat

R.30 Generationsskifte: Antal unga jordbrukare som startar jordbruksföretag med stöd genom den gemensamma jordbrukspolitiken

Effekt

1.21 Locka unga jordbrukare: Utveckling av antalet nya jordbrukare

2.8 Sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling

Särskilt mål 8: Främja sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling i landsbygdsområden, inbegripet bioekonomin och hållbart skogsbruk.

Kontextindikatorer

C.06: Sysselsättningsnivå

C.07: Arbetslöshetsnivå

C.08: Sysselsättning (inom olika sektorer, olika regioner, per ekonomisk aktivitet)

2.8.1 Nuläget

Åland består av 16 kommuner och kan delas in i tre större regioner; Mariehamn, landsbygden och skärgården. Mariehamn som är Ålands största kommun och tillika enda stad ligger på fasta Åland. Skärgården består av 6 kommuner som saknar fast vägförbindelse. Samtliga 15 landsbygds- och skärgårdskommuner uppfyller OECD:s definition av landsbygdsområde, dvs. mindre än 150 invånare per km².

Servicenivån är välutbyggd i samtliga åländska kommuner i form av skolor, barndagvård och äldreomsorg. I och med att avstånden är korta på Åland är det generellt sett nära till sjukvård i de flesta delar av Åland.

Det lilla åländska samhällets utmaningar är mest utpräglade i den åländska skärgården. Skärgårdens värde kan inte mätas enbart i monetära termer. En storslagen natur, en lugn och trygg atmosfär och mänsklig närhet motsvarar många av storstadsmänniskans värderingar och i det perspektivet har skärgården stora tillgångar. I dagsläget finns välutbyggt transportnät i form av färjor, vägbankar och broar samt ett välutbyggt system av sociala servicefunktioner som skolor, barndagvård och äldreomsorg. Möjlighet till akuta sjuktransporter finns också i skärgården.

Den småskaliga strukturen med de många kommunerna bedöms ha stor betydelse för det lokala engagemanget och närheten till beslutsfattande kring frågor som berör den allmänna servicen. Kommunerna har en välutvecklad självstyrelse som innebär att de flesta beslut som berör de lokala invånarna i samhällena fattas av de folkvalda kommunfullmäktige och styrelserna. Eftersom kommunalförvaltningen ligger inom landskapets behörighet finns bestämmelserna om den kommunala självstyrelsen i landskapslag.

Kulturlivet och idrottsaktiviteterna är rikt och omväxlande. Det finns ett rikt föreningsliv verkande inom en rad olika intresseområden som exempelvis idrott, kultur och jakt- och friluftsliv. Landsbygden har utgjort grund för det lokala initiativet Leader inom ramen för det åländska landsbygdsutvecklingsprogrammet 2007-2013 samt 2013-2020.

Befolkning

Ålands befolkning ökar och har ökat påtagligt de senaste 40 åren. Befolkningen uppgick den 31.12.2018 till 29 789 personer (ÅSUB Invånarantal 31.12.2018). Av dessa bodde 39,4 procent i Mariehamn, 53,6 procent på landsbygden samt 7,0 procent i skärgården. Fördelningen mellan kvinnor och män var jämn, 50,1 procent kvinnor och 49,9 procent män. Sett till de åländska regionerna visar trenden att befolkningen ökar på landsbygden och i Mariehamn, medan den minskar i skärgården.

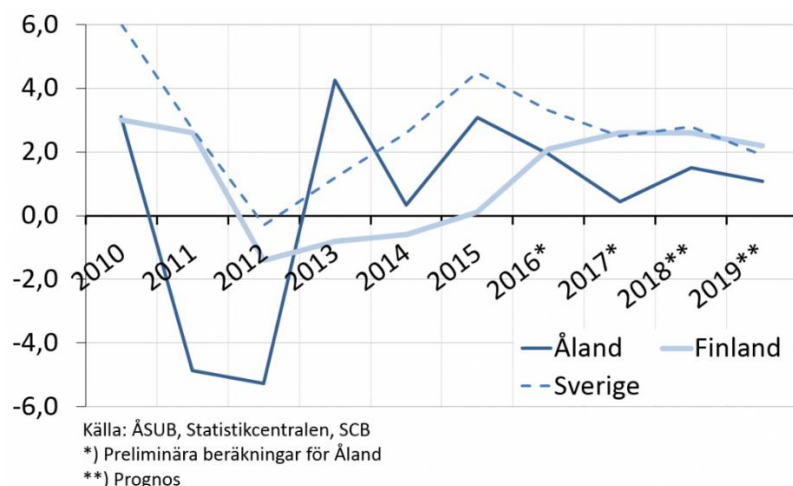
Från år 2000 har Ålands befolkning ökat med 4 000 personer. Den största tillväxten har skett bland dem som har fyllt 65 år, de har blivit 2 400 flera. Invånarna i åldrarna 50–64 har ökat med drygt 1 100, medan de som är under 50 har blivit knappt 500 flera. Andelen av befolkningen som är under 18 år ökade något, till 19,8 procent. De som har fyllt 65 ökade från 21,7 till 22,2 procent av Ålands befolkning. Andelen invånare under 18 år är högst på landsbygden, 22 procent, medan den är 17 procent i Mariehamn och 14 procent i skärgården. De som är 18–64 år utgör 59 procent i Mariehamn, 58 procent på landsbygden och 53 procent i skärgården. Skärgården har den högsta andelen som har fyllt 65 eller 33 procent mot 23 procent för staden och 20 procent på landsbygden. Som en följd av att en större del av tillväxten skedde i de äldre åldersklasserna steg befolkningens medelålder från 43,2 till 43,3 år.

På Åland är flyttningsrörelsen stor proportionellt sett. Den åländska arbetsmarknaden är i behov av arbetskraft och ålänningarna är i behov av utbildning utanför Åland. Det skapar en speciell dynamik i den åländska flyttningsrörelsen. Störst har invandringen från Sverige varit och även inflyttning från utomnordiska länder har ökat på senare tid. Inflyttningen från Finland var fortsatt stor, även om den minskade. På Åland är 34 procent av befolkningen född utanför Åland (ca 20 procent från Finland och 8 procent från Sverige) (ÅSUB Statistik 2012:4; Befolkningen).

I den demografiska försörjningskvoten beräknas antalet personer i åldern 0-14 år samt 65 år och äldre i förhållande till antal personer i åldern 15-64 år (arbetsför befolkning).

BNP

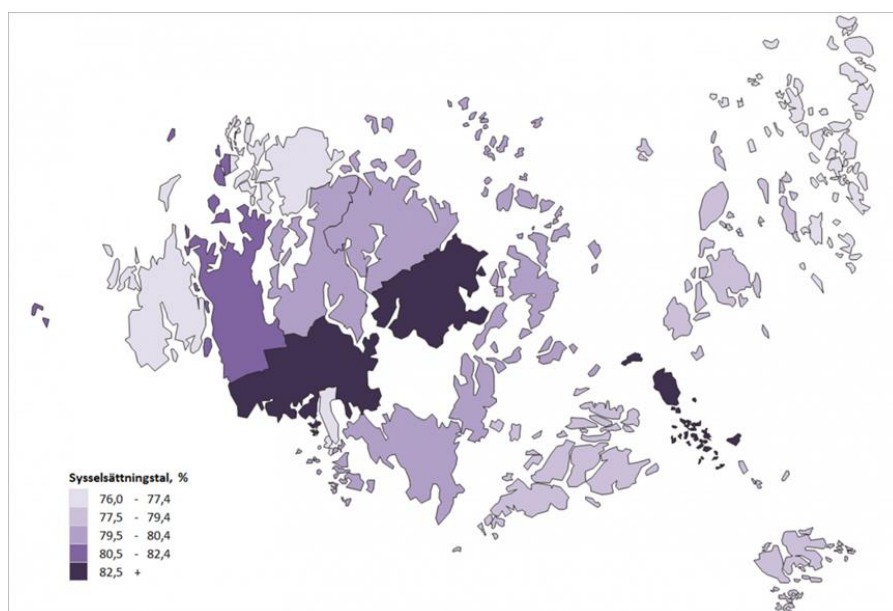
Åland hade en negativ BNP-tillväxt från 2011 till 2012. Därefter kom 2013 en vändpunkt då det privata näringslivet drog upp den totala BNP till 2,6 procent, trots att den offentliga sektorns volymtillväxt var negativ. Enligt ÅSUB:s preliminära beräkningar har Ålands BNP-tillväxt under de två senaste åren legat under både Finland och Sverige, med 0,5 procent volymförändring åren 2017 och 2018. Prognosen för offentliga sektorns volymtillväxt, är blygsamt positiv för 2018-2019.

BNP tillväxt för Åland, Finland och Sverige 2010-2019 Källa: ÅSUB Rapport 2018:3

Sysselsättning

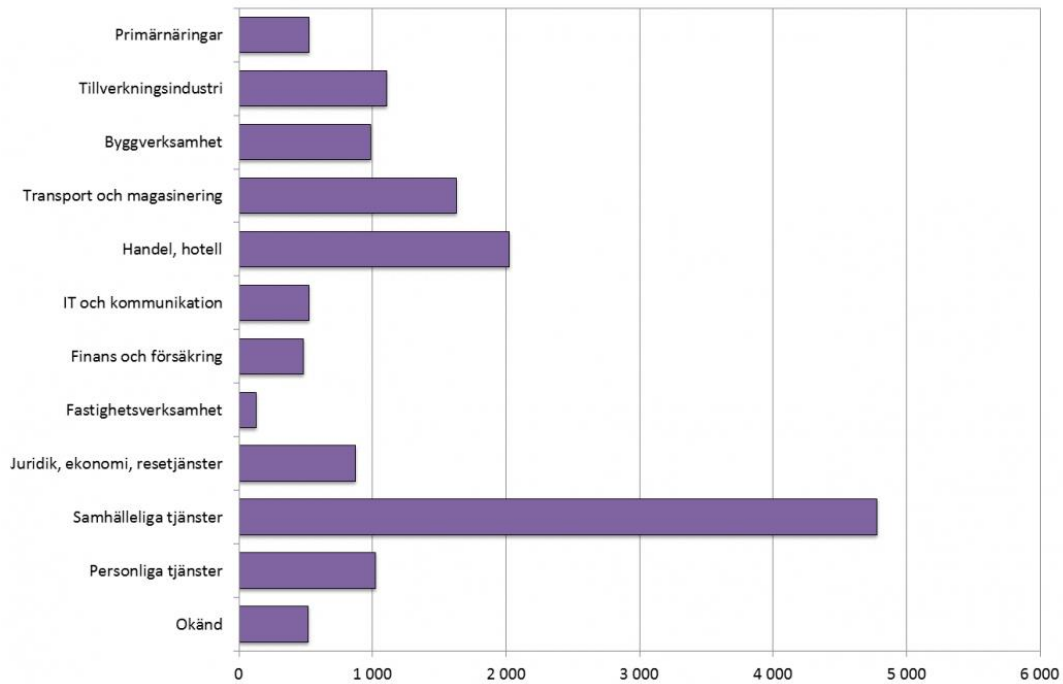
Den sysselsatta arbetskraften på Åland den 31.12.2016 var 14 598 personer. Av dessa var 7 319 kvinnor och 7 279 män. De branscher som sysselsatte flest personer var vård och omsorg; sociala tjänster med 2 723 personer följt av transport och magasinering med 1 629 personer. Störst antal sysselsatta per kommun återfanns i Mariehamn med 5 752 personer. Regionalt sett fanns störst antal sysselsatta på landsbygden med 7 874 personer. I skärgården fanns 972 sysselsatta personer.

Det relativa sysselsättningstalet 31.12.2016 efter kommun (%) Källa: Ålands officiella statistik, Arbetsmarknad 2018:11

Knappt en tredjedel (4 778 personer) av de sysselsatta arbetade inom samhällseliga tjänster (offentlig förvaltning, utbildning samt vård och omsorg; sociala tjänster). Två andra viktiga

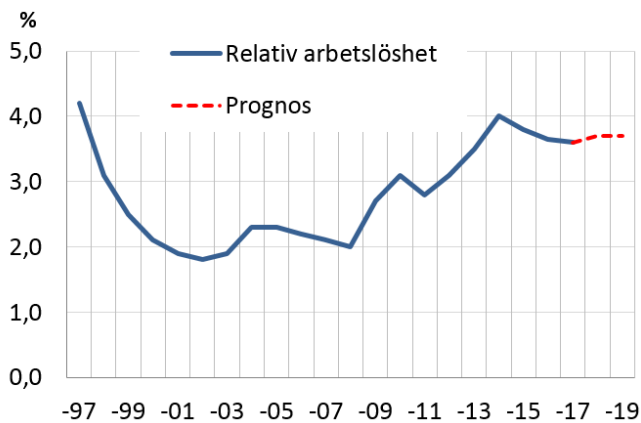
branschgrupperingar är handel, hotell (2 022 personer) samt transport och magasinering (1 629 personer).

Sysselsättningen enligt näringsgren 2016. Källa: Ålands officiella statistik, Arbetsmarknad 2018:11

Arbetslöshet

Den relativa arbetslösheten låg på årsbasis 2018 på 3,7 procent, och ligger kvar där under 2019. Den allmänna trenden av stigande arbetslöshet under de senaste tio åren verkar ha avmattats något sedan 2014.

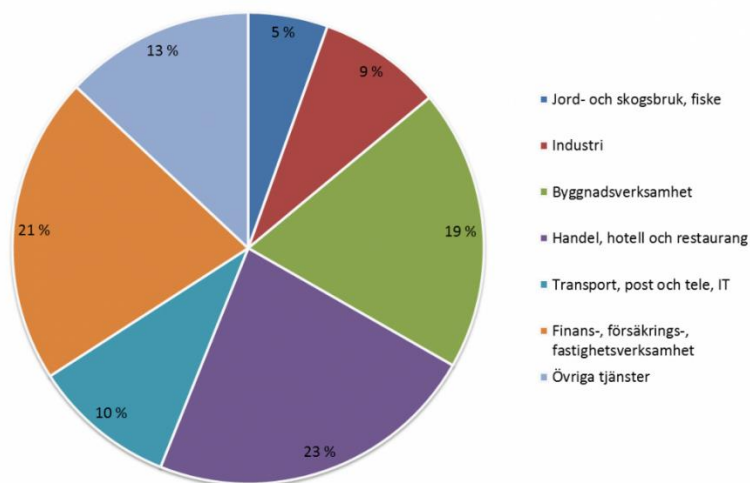

Relativ arbetslöshet 1997 – 2019 Källa: ÅSUB Rapport 2018:2

Antal företag

Den 31.12.2018 fanns det 2 599 företag på Åland, majoriteten verksamma inom tjänstebranscherna (knappt 67 procent). Närmare 86 procent av företagen sysselsätter fyra personer eller färre.

Flest företag finns i Mariehamn, 999 st, eller drygt 38 procent av företagen på Åland. I Mariehamn är mindre än en procent av företagen verksamma inom primärnäringsarna, medan de i skärgården står för drygt 13 procent av företagen (närmare åtta procent på landsbygden). Samtidigt står tjänstebranscherna för knappt 81 procent av företagen i Mariehamn, men bara knappt 58 procent på landsbygden och drygt 60 procent i skärgården.

Antal företag efter bransch den 31.12.2018 Källa ÅSUB 31.12.2018

Arbetsställen, det vill säga lokala verksamhetspunkter, fanns det 2018 2 852 stycken av. Majoriteten av arbetsställena sysselsätter mindre än fem personer (ca 85 procent), och endast 16 arbetsställen sysselsatte 50 personer eller mer.

Efter en andra topp under senare delen av 2015 har antalet nystartade företag hållit sig på en jämn nivå (drygt 50 nystartade företag per kvartal).

Skall detta kapitel utvecklas mer ??? antal nystartade etc

Infrastruktur

Genom det geografiska läget är ålänningarna och det åländska näringslivet starkt beroende av goda kommunikationer. Åland trafikeras av drygt 20 färjeavgångar per dygn till Sverige och övriga Finland. Sedan våren 2004 finns även färjeförbindelse med Estland. Färjetrafiken är dominerande men Mariehamn trafikeras också av flyg från både Sverige och övriga Finland. Skärgårdsfärjor på Åland skapar förbindelser både inom den åländska skärgården och mellan den åländska och finländska skärgården. Vägtätheten på Åland är 41,9 km allmän väg per 100 km² land.

2.8.2 Swot-analys

<p>Styrkor Tryggt samhälle Befolkningstillväxt God social välfärd När demokrati Rikt föreningsliv Stabil arbetsmarknad – hög sysselsättning och låg arbetslöshet Stark miljömedvetenhet Stark entreprenörsanda God miljövard, rikt kultur- och naturarv.</p>	<p>Svagheter Kort säsong Dålig kollektivtrafik Byråkrati och formalia Prisbilden på Åland Småskalighet Mindre aktiviteter i föreningslivet</p>
<p>Möjligheter Inflyttare och återanvändare Samverkan mellan olika aktörer Många småföretagare Naturen Ökad användning internetuppkoppling Närproducerad mat Samverkan mellan regioner Nya affärsområden inom miljö, energi, närproducerad mat etc</p>	<p>Hot Braindrain Förändrad åldersstruktur Demografiutvecklingen Föreningarnas ekonomi Minskad service i skärgården och landsbygden Avfolkning i skärgårdskommunerna Frivilliga engagemanget minskar</p>

Styrkor

Tryggt samhälle – Åland är ett samhälle som är isolerat av sin geografi och som karakteriseras generellt av låg kriminalitet. Det sociala skydds nätet är stort. Befolkningstillväxt är långsam men stadig.

Den åländska välfärden är stark och den sociala servicen är god ifråga om barndagvård, sjukvård och äldre omsorg. Utbildningsstrukturen innefattar grund-, gymnasie-, och högskolenivå och även friskolor.

Åland har en utvecklad självstyrelse med egen riksdag (lagting), regering samt förvaltning som aktivt arbetar med utvecklingsfrågor inom de områden som omfattas av självstyrelsen såsom näringslivets främjande, undervisning, kultur och fornminnesvård, miljö, hälso- och sjukvård samt kommunalförvaltning.

Föreningsliv – föreningslivet på Åland är starkt och föreningarna många, vilket skapar goda fritidsförutsättningar i landskapet. Föreningslivet kan också ses som mycket viktigt vad gäller inkludering i ett samhälle då nyinflyttade snabbt blir involverade i föreningars verksamhet.

Arbetslösheten på Åland är relativt låg jämfört med närliggande regioner och sysselsättningsgraden är hög framförallt bland kvinnor.

En ökad miljömedvetenhet har de senaste åren genomsyrat landsbygdsutvecklingen.

Många företag samt en lång stark tradition av entreprenörskap.

Hav, sjöar, skog och mark. Årstidsskiftningar, naturbeten. Närhet till naturen överallt.

Svagheter

Turismen är viktig för Åland. Ålands turistsäsong är dock väldigt kort och säsongsbetonad. Åland behöver hitta nya intressen som drar besökare till ön och locka besökare utanför den huvudsakliga säsongen, dvs året om.

Dålig kollektivtrafik på landsbygden. Svårt att skapa rörlighet genom kommunaltrafik och att skapa ett smart pendelklimat. Undermåttliga bussförbindelser utanför Mariehamn.

Ålands geografiska läge är både en styrka och en svaghet att ligga isolerat.

Tung byråkrati och formalia. Leadermetoden och leaderorganisationen uppfattas generellt på ett positivt sätt men många är mycket kritiska till bakomliggande administration och regelverk som skapar problem för många projektägare. Leadermodellen bygger i sin grundkonstruktion på ett avvikande förfarande gentemot den administration som landskapsregeringen i övrigt tillämpar i sin förvaltning av stöd då ett ytterligare moment byggs in i administrationen. En ansökan om finansiering handläggs inom övriga stöd enbart hos landskapsregeringen, här ska en ansökan behandlas av två instanser. Rutiner och checklistor kan utarbetas och förbättras men många frågor som uppstår är inte av rutinkaraktär och svåra att täcka in genom checklistor. Landskapsregeringen har som myndighet ett ansvar att besluten är juridiskt korrekta.

Prisbilden på Åland

Ett litet samhälle som Åland kännetecknas av en småskalighetsproblematik i verksamheter som bygger på få personer. Intresset att verka frivilligt inom föreningslivet tenderar att minska.

Underlaget i form av kunder/besökare i olika verksamheter / evenemang är inte alltid tillräcklig för att skapa lönsamhet.

Möjligheter

Inflyttning och återvändare tillför ny kompetens och möjligheter till diversifiering av näringslivet.

Ålands geografiska läge och närhet till närbelägna storstadsregioner skapar goda möjligheter till samarbeten mellan företagare.

Väletablerad och välunderhållen kapacitet i infrastruktur och utrymmen för att ta emot fler inflyttare i skolor dagvård etc.

Många småföretagare och föreningar som kan utvecklas. Årets alla årstider bör tas till vara inom turistutveckling.

Unika naturresurser genom kulturarv, hav, kulturmiljövården, öppna landskap, våtmarker

Goda datakommunikationer över hela Åland skapar arbetstillfällen på distans och smidigare digitala lösningar över hela Åland.

Nya affärsområden inom miljö, energi, och naturföretagande. Närproducerad mat med korta transportsträckor, gynnar det lokala jordbruket. Mathantverk som utvecklas på Åland. Gott samarbete

Människorna och bygden – ta tillvara på människorna och bygden. Samla Åland genom att satsa på barn och ungdomar, ta tillvara på de kompetenser som finns. Se landskapet genom besökarnas ögon.

Hot

Svårt att matcha arbeten med kompetens, låg arbetslöshet men en ökad ungdomsarbetslöshet.

Förändrad åldersstruktur

Demografiutvecklingen, andel av befolkningen som fyllt 65 ökar och är högre än i kringliggande regioner.

Minskad service i skärgården och på landsbygden, många serviceställen så som banker, livsmedelsbutiker, sjukvårdsservice läggs ner i de glesare områdena på Åland vilket minskar attraktionskraften i området det berör.

Avfolkning i skärgårdskommunerna

Föreningarnas ekonomi.

2.8.3 Behovsanalys

På basen av Swot analysen finns ett identifierat behov av ett livskraftigt föreningsliv, aktiviteter för boende och besökare under samtliga årets årstider, ett ökat behov av delaktighet och sysselsättning, bevarande av naturarvet och användningen av naturen som resurs. En livskraftig landsbygd lockar nya invånare.

Aktiviteter och service för boende och besökare under alla årets årstider skapar en levande landsbygd och en attraktiv besöksort. Detta kan göras genom att använda naturen som resurs, Ålands öppna landskapsbild, en god miljövard, delaktighet och främjande av den lokala sysselsättningen. Inom ramen för landsbygdsutvecklingen de unika naturresurserna, småföretagsutveckling, tillvaratagande av alla årstider, matturismen, regionsamverkan bör såväl kommersiella som icke kommersiella verksamheter kunna stödjas.

Ålands centrala läge, ett meningsfullt föreningsliv och den sociala och politiska närheten, konstateras i swoten utgöra en styrka utmaningen ligger i att öka intresset för landsbygdsutveckling genom aktiva deltagare, där eldsjälarna i föreningslivet blir allt färre och motivationen att arbeta på frivillig basis/talko försvunnit från flera föreningsgrenar. att eldsjälarna i föreningslivet blir allt färre, och motivationen att arbeta på frivillig basis/talko har dock alltmer försvunnit från flera föreningsgrenar.

Ett hot mot landsbygdsutvecklingen på Åland att affärs och samhällsservicen försvinner alltmer på landsbygden. Det finns således ett identifierat behov att hålla konventionella affärsverksamheter kvar på orterna för att skapa en levande landsbygd. Landsbygden på Åland har fortsatt en god utvecklingspotential och utvecklingsvilja. Genom att förbättra livsbetingelser och därigenom göra landsbygden på Åland attraktivare som boendeort samtidigt som entreprenörskap stimuleras. Ett sätt att ännu mer kunna skapa en attraktiv landsbygd skulle vara genom att bredda definitionen kommersiell och ge visst stöd till de företagare som vill arbeta kommersiellt med en levande landsbygd och en ökad servicenivå för landsbygdsborna. Främjande av digitalisering och kompetensutveckling för företagare är viktigt för att företagen ska följa med i utvecklingen och bibehålla sin konkurrenskraft.

Arbetet med landsbygdsutveckling är viktigt att alla som bor och verkar på landsbygden samarbetar för att driva på utvecklingen. Samverkan är en viktig del för att byta kunskap och erfarenheten, främja företagsverksamheten och bredda det landsbygdsbaserade företagslivet

Den korta turistsäsongen lyfts som en svaghet i Swoten. Genom att satsa på företag som arbetar med landsbygds- och destinationsutveckling under en längre tidsperiod kan kringeffekter skapas och Åland bli en destination som är attraktiv att besöka och bo på under alla årets månader.

2.8.4 Interventioner

2.8.5 Mål och indikatorer

Resultat

R.31 Tillväxt och sysselsättning i landsbygdsområden: Nya arbetstillfällen inom projekt som får stöd

R.32 Utveckla bioekonomin på landsbygden: Antal bioekonomiföretag som utvecklats med stöd

R.33 Digitalisering av ekonomin på landsbygden: Befolkningen på landsbygden omfattas av en strategi som rör smarta byar och som får stöd

R.34 Sammanlänkning av landsbygden i Europa: Andel av befolkningen på landsbygden som får ta del av förbättrade tjänster och bättre infrastruktur genom stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken

R.35 Främja social delaktighet: Antal personer från minoriteter och/eller utsatta grupper som får ta del av projekt som rör social delaktighet och som får stöd

Effekt

I.22 Bidra till arbetstillfällen i landsbygdsområden: Utveckling av sysselsättningsgraden i områden med övervägande landsbygd

I.23 Bidra till tillväxt i landsbygdsområden: Utveckling av BNP per capita i områden med övervägande landsbygd

I.24 Rättvisare gemensam jordbrukspolitik: Förbättra fördelningen av stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken

I.25 Främja landsbygdens delaktighet: Utveckling av fattigdomsindex för landsbygden

2.9 Livsmedel och hälsa

Särskilt mål 9: Se till att EU:s jordbruk svarar bättre på samhällets krav på livsmedel och hälsa inbegripet säkra, näringsrika och hållbara livsmedel, matsvinn samt djurskydd

Kontextindikatorer:

Nuläget ska beskrivas utgående från givna kontextindikatorer. Data som behövs för kontextindikatorerna hämtas från etablerade informationskällor.

C.22: Djurenheter (regional)

C.23: Djurtäthet (ny)

C.32: Jordbruksområde med ekologiskt jordbruk (nationell NUTS 0)

C.47: Försäljning av antimikrobiella medel till livsmedelsproducerande djur (Ny)

C.48: Risker och effekter av bekämpningsmedel (ny)

2.9.1 Nuläget

Livsmedel

Inom livsmedelsområdet används så kallad blankettlagstiftning vilket innebär att riksförfattningar gällande livsmedel tillämpas på Åland.

Livsmedelssäkerhet innebär att skydda människors hälsa mot risker orsakade av mikrober samt kemiska och fysikaliska faktorer i livsmedel. Livsmedelssäkerheten omfattar också övervakningen av djurmedicinering, förbjudna ämnen och läkemedelsrester.

Det är viktigt att våra livsmedel är trygga och av god kvalitet. Livsmedlen måste därför kunna följas och kontrolleras genom hela livsmedelskedjan. Livsmedelsproducenten har ett stort ansvar och verksamheten styrs av ett omfattande regelverk.

En grundläggande utgångspunkt för försäljningen av livsmedel är att produkten är säker och håller god kvalitet (dvs. överensstämmer med livsmedelsbestämmelserna) samt att konsumenten får riktiga och tillräckliga uppgifter om livsmedlen och inte vilseleds.

Ålands producentförbund har tagit fram en strategi för en hållbar livsmedelsproduktion på Åland, *Ålands hållbara livsmedelsstrategi*, som antagits av Ålands landskapsregering som grund för livsmedelspolitiken i landskapet fram till år 2030. Strategin ska skapa ett åländskt

entreprenöriellt ekosystem för livsmedelssektorn. I strategin har man identifierat fem spjutspetsar som ska föra livsmedelssektorn mot en ökad hållbarhet och högre lönsamhet.

Bild: *Strategins spjutspetsar och tvärgående teman*

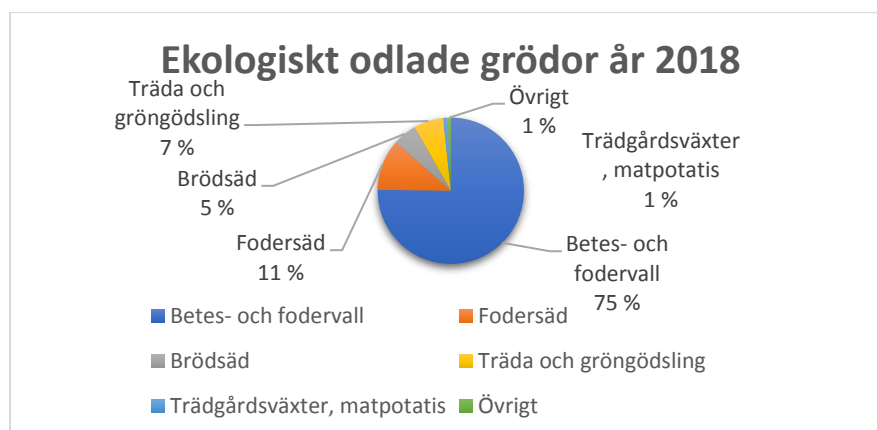
Bild: Ålands hållbara livsmedelsstrategi

Arbetet ska med alla tänkbara sätt stärka ekosystemets aktörer och dess förutsättningar att i samverkan med andra ta tillvara affärsmöjligheter på marknaden och ta steg mot en fortsatt omställning till ett hållbart livsmedelsystem.

Ekologisk produktion

År 2018 odlades 3 659,30 hektar åkermark enligt certifierade ekologiska produktionsmetoder. Detta är 26,7% av den totala åkerarealen på Åland. Av den ekologiskt odlade arealen odlades 2 906,23 hektar med vall, 414,84 hektar med fodersäd, 192,49 hektar med brödsäd, 36,50 hektar med trädgårdsväxter och matpotatis och 24,86 hektar med övrigt medan 239,93 hektar var i träda.

Grödornas procentuella fördelning visas nedan:

Den ekologiskt odlade arealen har ökat med nästan 2 400 hektar från år 2000¹.

4.6. Ekologisk odling 1995-2017, hektar åkermark

Ecological production 1995-2017, hectares arable land

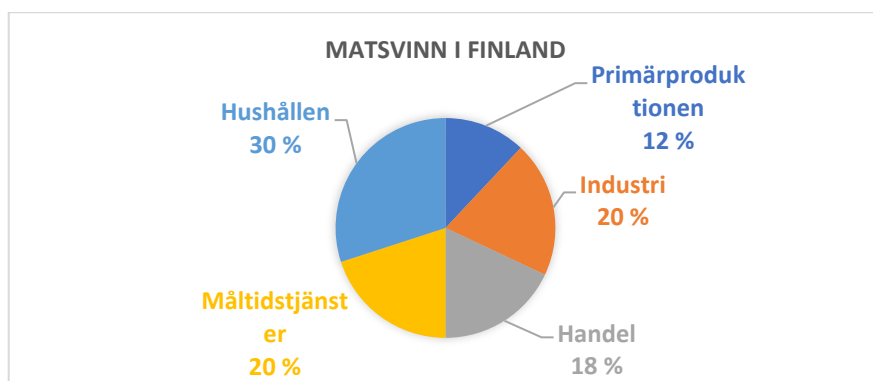
	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017
Summa	333	1 275	2 282	3 291	3 721	3 769	3 886
I övergång till eko-odling/ <i>Change-over</i>	138	366	702	404	849	736	258
I ekologisk produktion/ <i>In ecolog. prod.</i>	195	909	1 579	2 887	2 871	3 033	3 627
Andel av den totala åkerarealen, procent/ <i>Share of total arable land, per cent</i>	2,3	9,3	16,5	23,6	27,3	27,3	28,2

År 2018 omfattade den certifierade ekologiska husdjursproduktionen totalt 1 036 nötdjur, 5 573 får, 45 getter och 790 hönor. Detta är 11,26% av det totala antalet nötdjur och 48,88% av det totala antalet får på Åland år 2018.

Matsvinn

Med matsvinn avses bortslängd mat och bortslängda råvaror, som i något skede hade kunnat ätas om de förvarats eller tillverkats på ett annat sätt. Matsvinnet förekommer i hela produktions-, försäljnings- och konsumtionskedjan för livsmedel och innebär att miljöbelastningen från livsmedelsproduktionen blir onödigt stor.

I Finland fördelas matsvinnet mängdmässigt enligt följande: primärproduktionen cirka 12 procent, industrin cirka 20 procent, handeln cirka 18 procent, måltidstjänsterna cirka 20 procent och hushållen cirka 30 procent.

Produktionsdjurens hälsovård och välfärd

På Åland fanns 9 200 nötdjur år 2017, antalet har ökat markant från och år 1995. Antalet mjölkkor har dock minskat medan antalet övriga nöt (dikor) har ökat. Antalet får har nästan

¹ ÅSUB; Statistisk årsbok 2018

fördubblats sedan år 1995. Svinproduktion/grisuppfödning förekommer endast i en liten skala på några gårdar.

Djurslag/Livestock	1995	2000	2005	2010	2015	2017
Antal djur/Number of animals						
Nötboskap/Cattle	7 755	7 608	7 257	7 645	8 792	9 200
varav mjölkkor/of which dairy cows	2 358	2 260	1 901	1 860	2 067	2 100
Svin/Pigs	1 878	1 032	403
Värphöns/Hens	11 900	9 174	12 835	14 289	12 109	18 400
Får/Sheep	6 222	5 232	6 151	13 535	11 797	11 400
Hästar/Horses	143	181	240	248	129	110

Källa ÅSUB: Statistisk årsbok 2018

År 2017 hade 140 gårdar eller på 34,7% av gårdarna djurhållning som sin huvudproduktionsinriktning.

Beräknat på de gårdar som år 2018 erhöll kompensationsersättningens husdjursförhöjning var djurtätheten i medeltal 1,28 djurenheter (de) per hektar åkermark.

	Gårdar	Antal de	Areal	De i medeltal
TOTALT hela Åland	145	7 991,26	6 735,73	1,28

Djurtätheten varierar mellan kommunerna enligt följande:

	De i medeltal
TOTALT hela Åland	1,28
BRÄNDÖ	2,56
FINSTRÖM	1,25
FÖGLÖ	0,98
GETA	0,88
HAMMARLAND	1,15
JOMALA	1,30
KUMLINGE	1,16
KÖKAR	1,31
LEMLAND	1,19
LUMPARLAND	1,15
SALTVIK	2,01
SOTTUNGA	0,89
SUND	1,00
VÅRDÖ	1,57

År 2015 var djurtätheten på dessa gårdar i medeltal 1,39 de/ha och år 2016 var djurtätheten i medeltal 1,30 de/ha.

På grund av det milda klimatet kan djuren vistas ute och röra på sig en stor del av året, vanligtvis från början av maj till början av november. Djuren har tillgång till stora

betesområden att ströva på och djurtätheten blir därmed låg. Utfodringen är i huvudsak grovfoderbaserad och sker mestadels med egenproducerade eller lokalproducerade fodermedel.

Basnivån för de förhållanden under vilka produktionsdjur hålls fastställs i lagstiftning och de lokala myndigheterna övervakar att djuren föds upp i enlighet med djurskyddsbestämmelserna. De höga kraven som i lagstiftning fastställs för livsmedelssäkerheten beträffande djurmedicinering, förbjudna ämnen och läkemedelsrester samt om produktionsmiljön och produktionsdjurens hälsa och välfärd stöder en ansvarsfull produktion och högklassiga produkter. I Finland är användningen av mikrobläkemedel på produktionsdjur år ytterst måttfull i en internationell jämförelse och mikrobresistensläget är på en utmärkt nivå².

Användning av växtskyddsmedel

Användningen av växtskyddsmedel styrs av *Handlingsprogrammet för en hållbar användning av växtskyddsmedel på Åland* som grundar sig på direktivet (*ramdirektivet*) om en hållbar användning av bekämpningsmedel (2009/128/EG).

På Åland får endast preparat som är registrerade i Tukes växtskyddsmedelsregister användas som bekämpningsmedel. Användningen ska ske i enlighet med förpackningsföreskrifterna. Den som köper och använder växtskyddsmedel ska avlägga examen om användning av växtskyddsmedel och den sprututrustning som används ska vara testad. Ramdirektivet förutsätter att alla yrkesmässiga användare följer de allmänna principerna för integrerat växtskydd (IPM³) och använder metoder som medför minsta möjliga risk för människors hälsa och miljön.

I Finland har användningen av växtskyddsmedel varit ca 0,7 kg/ha/år på 2000-talet efter att under åren 1995–2000 ha varit ca 0,5 kg/ha/år⁴.

Programperioden 2014 - 2020

Landsbygdsutvecklingsprogrammets främsta prioritering är att säkerställa en tillräcklig primärproduktion och på så sätt se till att det finns livsmedel för konsumenterna och råmaterial för Ålands livsmedelsindustri. Detta bör bygga på ett konkurrenskraftigt och miljövänligt hållbart jordbruk. Ett livskraftigt jordbruk med hög konkurrenskraft och god lönsamhet innebär att lantbruket har förutsättningar att anpassa sig till de föreskrivna krav och behov också gällande miljö och klimat samtidigt som det skapar förutsättningar för livsmedelsindustrin och kringverkningar i det övriga åländska samhället.

² JSM Nulägesanalys/Matfakta ESVAC 2016

³ Integrated Pest Management

⁴ JSM Nulägesanalys

Ersättningen för ekologisk produktion är utformad med målsättning att öka utbudet av lokalproducerade ekologiska livsmedel. En högre ersättning betalas för arealer med grönsaks-, frukt och bärödling och ett åtagande kan omfatta endast 0,5 hektar medan kravet i övrigt är att minst 50% av gårdens areal läggs om till ekologisk produktion. Även i övrigt betalas ersättning endast för arealer som odlas med avsalugrödor och med foderväxter som odlas till foder till produktionsdjur. Gårdar som inte bedriver husdjursproduktion ska leverera det odlade fodret till gårdar med ekologisk husdjursproduktion. År 2018 beviljades ersättning för totalt 3 204,79 hektar varav 24,78 hektar odlades med trädgårdsgrödor.

Miljöersättning kan beviljas för insatser som minskar användningen av kemiska växtskyddsmedel i trädgårdsodling. År 2018 beviljades ersättning för *användning av täckmaterial* för 307 hektar och för *användning av alternativa bekämpningsmetoder* för 12 hektar.

2.9.2 Swot-analys

Styrkor <ul style="list-style-type: none">- stor omlagd ekoareal- ekologiskt odlade grödor av bra kvalitet- många djurhållare sköter om sina djur på ett bra sätt- småskaligheten gör verksamheten till ett hantverk- bra odlingsförutsättningar för vissa specialodlingar- äppelodling- god djurhälsa- kunskande om djurens hälsovård och välfärd- kunskande om hantering av djursjukdomar och djurläkemedel- spårbar livsmedelskedja- skärgårdens produkter av god kvalitet och säkra- bra råvaror	Svagheter <ul style="list-style-type: none">- fortfarande möjligt att använda skadliga bekämpningsmedel som innehåller glyfosat- det finns problem med djurskyddet på vissa gårdar- djurskyddslagstiftningen är otydlig- komplicerat regelsystem- producenternas höga medelålder- ekologiskt producerat säljs som konventionellt- största delen av den ekologiskt odlade arealen är i vall- låg produktivitet och småskalighet- svårighet att rekrytera nya grönsaksodlare- kunskaper och byråkrati, dyrt att uppfylla alla krav- arbetskraft till primärnäringarna
Möjligheter <ul style="list-style-type: none">- odling av vegetabiliskt protein (linser, bönor, ärter)- Minimerad användning av skadliga bekämpningsmedel- hälsotrend och hållbarhetstrend,- en viss trend mot ekologiska och veganska produkter samt lokalt producerat (axgant)- ökat intresse för närproducerat och hållbart producerat- stor omlagd ekoareal- förutsättningar för ekologisk produktion (stallgödsel, samarbete)- ökad produktion och avsättning av ekologiska livsmedel- flera nötdjursbesättningar skulle kunna ställas om till ekologisk produktion- kvalitetsutveckling (ekokött)- nya specialgrödor- åländskt kött från naturbetesmarker- småskalig produktion av miljösmart mat- produktion av högkvalitativa råvaror- visa på kvaliteten av skärgårdens produkter- trend att inse nyttan av och börja gynna småskalighet	Hot <ul style="list-style-type: none">- dålig ekonomi- minskat intresse för jordbruksföretagande och brist på jordbruksmark- resistens mot växtskyddsmedel- antibiotikaresistens- zoonoser- spridning av sjukdomar mellan djur t.ex afrikansk svinpest- ny smittsam djursjukdom- glyfosat- torka och andra dåliga odlingsförhållanden- byråkrati- dyr hantering av livsmedelsavfall- småskaligheten gynnas ej

Styrkor

På Åland produceras generellt bra och säkra råvaror och spårbarheten i livsmedelskedjan är bra. Den korta produktionskedjan garanterar insyn i produktionsförhållandena och produktionsmetoderna. Småskaligheten, speciellt i skärgården gör verksamheten till ett hantverk.

Arealen som odlas enligt certifierade ekologiska produktionsmetoder är förhållandevis stor och utgör en stor potential för ökad produktion av avsalugrödor för livsmedelsproduktion och råvaror till livsmedelsindustrin.

Det finns ett stort kunnande om djurens hälsovård och välfärd samt om hantering och kontroll av djursjukdomar och djurläkemedel. Producenterna sköter allmänt taget om sina djur på ett bra sätt och djurhälsan på Åland uppfattas vara generellt god. Tack vare den förebyggande hälsovården är användningen av mikrobläkemedel liten och resistensen mot mikrobläkemedel låg.

Svagheter

De lagstadgade kraven om livsmedelssäkerhet upplevs som byråkratiska och omfattande. Det är svårt för en enskild producent att ha kunskap om alla krav och det är dyrt att uppfylla kraven.

Större produktionsenheter och gårdar med arbetsintensiva produktionsinriktningar så som grönsaks- och frukt och bärödling behöver anställd personal men det är svårt att få tag i arbetskraft till primärnäringen, speciellt i skärgården.

Priset för köttet från djur som betat på naturbeten är för lågt.

Trots att produktionsdjuren på Åland generellt har bra förhållanden finns det problem med djurskyddet på vissa gårdar. Djurskyddslagstiftningen upplevs som otydlig och regelsystemet komplicerat.

Det är fortfarande möjligt att använda skadliga bekämpningsmedel som innehåller glyfosat.

Jordbrukarna som bedriver ekologisk produktion har en hög medelålder. Dessutom är den ekologiska produktionen småskalig med en låg produktivitet. Största delen av den ekologiskt odlade arealen odlas med vall som inte genererar ekologiska livsmedel. Trädgårdsodling bedrivs på endast en liten areal och det är svårt att rekrytera nya grönsaksodlare. En stor del av de ekologiskt producerade råvarorna säljs som konventionella livsmedel.

Möjligheter

Konsumenternas intresse för matens hälso- och miljöeffekter samt etisk produktion har ökat. Konsumenterna frågar i en allt större omfattning efter närproducerad mat samt ekologiska och veganska produkter.

Åland har goda förutsättningar att producera högkvalitativa råvaror och livsmedel med unika, geografiskt betingade egenskaper. I skärgården skapar den småskaliga verksamheten möjligheter för en miljösmart matproduktion och odling av nya specialgrödor.

Vegetabiliskt protein till livsmedel, så som bönor och ärter kan odlas i en större omfattning för att öka andelen närproducerade livsmedel. Också linser skulle potentiellt kunna odlas på Åland men på grund av deras låga stjälkstyrka och svaga konkurrensförmåga blir linserna lätt övervuxna av ogräs.

Det finns goda förutsättningar för ekologisk produktion och det finns möjlighet att odla avsalugrödor för livsmedelsproduktion i en större omfattning på den areal som är omlagd. Fler nötdjursbesättningar kan ställas om till ekologisk produktion och det finns möjlighet att kvalitetsutveckla köttproduktionen.

I takt med att nya odlings- och bekämpningsmetoder utvecklas kan användningen av kemiska bekämpningsmedel minska.

Det framtida betesdominerande produktionssystem som eftersträvas för att skapa ett mervärde för köttet ger möjligheter att trygga den lokala produktionen samtidigt som djurens vistelse på betet stärker djurens välmående och välfärd och håller användningen av mikrobläkemedel på en måttlig nivå.

Hot

Ett minskat intresse för jordbruksföretagande och brist på jordbruksmark kan utgöra ett hot för den framtida livsmedelsproduktionen på Åland. Likaså kan torka och andra ogynnsamma odlingsförhållanden äventyra den lokala livsmedelsproduktionen. En ökad byråkrati med för komplicerade regler kan leda till att det inte längre är lönsamt eller meningsfullt för enskilda lantbrukare att fortsätta med sin produktion.

En storleksrationalisering som inte gynnar småskaligheten kan slå ut viss livsmedelsproduktion, speciellt i skärgården.

De extrema väderfenomenen som klimatförändringen förorsakar kan öka förekomsten av djursjukdomar och växtskadegörare och kan leda till en ökad användning av kemiska växtskyddsmedel och veterinärmedicinska läkemedel i primärproduktionen, vilket medför en avsevärd utmaning för livsmedelssäkerheten och produktionens lönsamhet.

Antibiotikaresistens och nya överraskande hälsorisker, så som nya smittosamma djursjukdomar kan bli vanligare varvid den höga kvalitets- och säkerhetsnivån på livsmedel inte längre kan garanteras.

Zoonoser utgör ett hot för livsmedelssäkerheten och människans hälsa efter som ca. 70% av de smittosamma sjukdomarna hos människa härstammar från djuren.

Djurhälsovården och djurskyddet kan försämrats om ekonomin på gårdarna blir sämre.

Under vissa omständigheter kan växtskadegörare och ogräs utveckla resistens mot ett visst växtskyddsmedel. Människors och djurs hälsa samt jordens mikrober utsätts för påverkningar av glyfosat.

2.9.3 Behovsanalys

Åland behöver en livsmedelproduktion som är fullt anpassad till planetens gränser⁵. Ett framtidsanpassat livsmedelssystem eliminerar sin andel av utsläpp, omvandlar sina sidoströmmar till mervärde, minskar sitt beroende av fossila bränslen, sparar med vatten och minskar sitt beroende av konstgödsel.

Det behövs ett livsmedelssystem som är skyddande och respektfull för biodiversitet och ekosystem, som är kulturellt acceptabelt och tillgängligt, ekonomiskt rättvist, näringsmässigt tillräckligt, säkert och hälsosamt, och som optimerar naturens och människans resurser. Det behövs nya samarbeten och annorlunda affärsmodeller.

För att målsättningarna och visionerna i Ålands hållbara livsmedelsstrategi ska kunna utvecklas och förverkligas behövs:

- Kraftig kompetensutveckling inom frågor rörande klimatsmart livsmedelsproduktion och cirkulär ekonomi
- En stark koordination och samordning kring de blå och gröna resurserna (allt från arbete på myndighetsnivå till stöd- och intresseorganisationer), samt
- Ett aktivare, närmare och mera koordinerat samarbete och kunskapsutbyte med organisationer i riket, och även utanför Finland, kring frågor om cirkulation av näringsämnen och klimatsmart jordbruk

För att utbudet av ekologiska produkter ska öka och för att producenterna ska få skälig ersättning för sina produkter behövs ett helhetsgrepp som omfattar såväl odlare, uppköpare, förädlare som handel och en samordnande funktion för det ekologiska livsmedelsklustret. Produktiviteten behöver höjas och livsmedel behöver odlas på en större areal. Kvalitetsutveckling i produktionen, jämnare kvalitet och marknadsföring av produkterna behövs för att varorna ska bli mera attraktiva för uppköpare, förädlare och handel. Som ett led i kvalitetsutvecklingen behöver odlarnas kunnande utvecklas. Yngre odlare behöver lockas till branschen och mera mekaniska hjälpmedel med ny teknik behöver tas i bruk i

⁵ Ålands hållbara livsmedelsstrategi.

produktionen för att öka arbetseffektiviteten. Odlarna behöver samarbeta mera för att hålla nere kostnaderna.

Samtliga aktörer inom hela livsmedelssektorn behöver uppmärksammas om matsvinnets betydelse för miljön och samhällsekonomin och uppmuntras till att i en så stor omfattning som möjligt förebygga och minska mängden mat som slängs. Samarbetet mellan alla aktörer behöver förbättras och konsumenternas uppskattning för mat behöver höjas.

Kemiska bekämpningsmedel behöver ersättas med alternativa metoder för att möta konsumenternas krav om minskad användning av växtskyddsmedel i livsmedelsproduktionen. Användningen av ett integrerat växtskydd samt tillämpningen av specialiserade biologiska och mekaniska bekämpningsmetoder behöver främjas och utvecklas inom den konventionella produktionen. För att bibehålla den konkurrenskraftiga produktionen behövs hållbara växtskyddslösningar till ett hållbart pris. På grund av att de kemiska växtskyddsmedlen och -metoderna utvecklas ständigt behöver kunskapen hos producenterna kontinuerligt upprätthållas.

2.9.4 Interventioner

Valda interventionstyper⁶

a) Miljöåtaganden, klimatåtaganden och förvaltningsåtaganden

För att främja användningen av alternativa växtskyddsmetoder och -tekniker samt mera specialiserade biologiska och mekaniska bekämpningsmetoder behövs ersättning för det inkomstbortfall och extra kostnader som dessa metoder föranleder. Användningen av kemiska bekämpningsmedel kan minskas bl.a. genom en tillräckligt mångsidig växtföljd samt genom användning av täckmaterial, predatorer och biologiska bekämpningspreparat.

Med ekologiska produktionsmetoder är det möjligt att minska det kemiska växtskyddet och öka djurens välmående och välfärd.

d) Investeringar

Investeringar som ökar livsmedlens hållbarhet i alla produktionsled i primärproduktionen samt investeringar som ökar produktionsdjurens trivsel och välfärd behöver stödas ekonomiskt. Likaså de mekaniska hjälpmedel som behövs för ekologisk produktion.

h) Kunskapsutbyte och information

Kunskapsutbyte och information (kurser) behövs för att upprätthålla kunskapen hos de producenter som har behov av att utföra växtskyddsåtgärder i sina odlingar. Genom

⁶ Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning (COM2018 392 final), artikel 64

utbildning och information förmedlas saklig kunskap om växtskydd, växtskyddsmedel och en säker användning av dessa, samt om hälso- och miljöriskerna för användare och konsumenter.

Jordbrukare som bedriver ekologisk produktion behöver ha möjlighet att delta i kursverksamhet för att öka sina kunskaper om ekologisk produktion. Genom att delta i kursverksamhet kan stödmottagaren erhålla information bl.a om utvecklingen inom denna produktionssektor.

Rådgivning (artikel 13)

Rådgivning behövs för att upprätthålla kunskapen hos de producenter som har behov av att utföra växtskyddsåtgärder i sina odlingar. Genom rådgivning ska producenterna erhålla saklig kunskap om växtskydd, växtskyddsmedel och en säker användning av dessa, samt om hälso- och miljöriskerna för användare och konsumenter.

Jordbrukare som bedriver ekologisk produktion behöver ha möjlighet att anlita rådgivningstjänster. Stödmottagaren kan tillsammans med en rådgivare planera sin produktion utgående från gårdens produktionsinriktning och de övriga förutsättningarna för bedrivande ekologisk produktion på den egna gården.

Åtgärder som stöds utanför programmet

Trygga matdonationer är ett sätt att minska svinnet och det behövs ett system som säkerställer den donerade matens livsmedelssäkerhet. Matsvinnet kan minskas också genom information om sätten att förebygga matsvinn. Detta är mera ändamålsenligt att sköta via andra kanaler.

2.9.5 Mål och indikatorer

Det sjunde strategiska utvecklingsmålet i Utvecklings- och hållbarhetsagendan för Åland har som mål att det på Åland år 2030 sker enbart en hållbar konsumtion och att maten som konsumeras och produceras är både god och hälsosam. Det närproducerade är såväl uppskattat som eftertraktat. Utbudet av ekologiska åländska produkter har år 2030 ökat markant och primärproducenterna erhåller skälig ersättning för produkterna.

Målbilden för Ålands hållbara livsmedelsstrategi är en säkrare, smartare och grönare livsmedelsproduktion som ger positiva ringar på vattnet i hela samhället och man vill även i framtiden producera kvalitativt god och smakrik mat och dryck på ett hållbart sätt. Utgångsläget för formandet av Ålands hållbara livsmedelsstrategi har varit målsättningen att producera högkvalitativa livsmedel åt så många konsumenter som möjligt från så närproducerade varor som möjligt. Konsumenten ska kunna lita på att den som saluför produkterna har säkerställt och tagit i beaktande alla hållbarhetsrelaterade frågor och utgående från det kunna välja sina produkter bekymmersfritt och med gott samvete.

FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling och EU-kommissionens paket för cirkulär ekonomi ställer som mål att till år 2030 halvera det globala matsvinnet per person i butiks- och konsumentledet och minska matsvinnet längs hela livsmedelskedjan, även förlusterna efter skörd. Nationellt har inga kvantitativa mål fastställts men det sjunde strategiska utvecklingsmålet *Hållbara och medvetna konsumtions- och produktionsmönster* i Utveckling- och hållbarhetsagendan för Åland ska bidra till att uppnå målsättningen i FN:n Agenda 2030. Ett minskat matsvinn bidrar även till målen i Ålands Energi och klimatstrategi genom ett minskat utsläpp av växthusgaser från livsmedelsproduktionen och -tillverkningen.

Det grundläggande målet för *Handlingsprogrammet för en hållbar användning av växtskyddsmedel på Åland* är att minska sådana negativa konsekvenser som användningen av växtskyddsmedel innebär för människors hälsa och miljön och att uppmuntra utvecklingen och införandet av integrerat växtskydd och alternativa odlingsmetoder, arbetsformer och tekniker samt indikatorer. Beroendet av kemiska växtskyddsmedel ska minska, dock så att växthälsan håller sig på nuvarande höga nivå. Användningen av växtskyddsmedel ska hållas på en nivå som inte orsakar överskridningar av gränsvärdena för bekämpningsmedelsrester i produkter ur växtriket som konsumeras av människor eller används som foder, och som heller inte orsakar överskridningar av gränsvärdena i hushålls- och grundvattnet. Alla användare ska veta hur man sprider växtskyddsmedel omsorgsfullt utan att det innebär en risk för miljön och människans hälsa.

Resultat:

R.36 Begränsa användningen av antibiotika: Andel djurenheter som berörs av åtgärder som får stöd för att begränsa användningen av antibiotika (förebygga/minska)

R.37 Hållbar användning av bekämpningsmedel: Andel jordbruksmark som berörs av särskilda åtgärder som får stöd och leder till hållbar användning av bekämpningsmedel för att minska risker och effekter från bekämpningsmedel

R.38 Förbättra djurs välbefinnande: Andel djurenheter som berörs av insatser som får stöd för att förbättra djurs välbefinnande

Effekt:

I.26 Begränsa användningen av antibiotika inom jordbruket: försäljning/användning för livsmedelsproducerande djur

I.27 Hållbar användning av bekämpningsmedel: Minskade risker och effekter från användning av bekämpningsmedel**

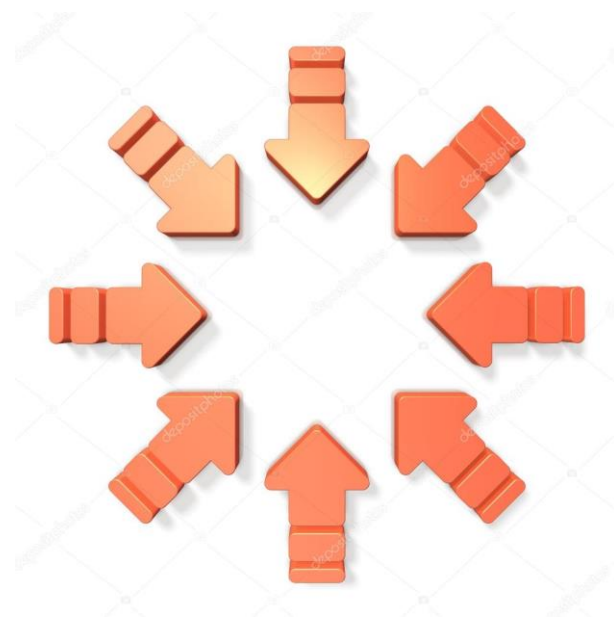
1.28 Tillmötesgå konsumenternas efterfrågan på kvalitativa livsmedel: Värdet på produktion inom ramen för EU:s kvalitetsordningar (inkl. ekologiskt)

CAP-strategi 2021-2027 Bilaga 12

Vad är det som gäller

- Eu har tagit fram ett nytt förslag till CAP-strategiförordning
- Vi skall arbeta i en ny kontext – CAP-strategiplanen
- I princip alla insatser riktade till jordbruket skall samordnas i en och samma plan – både rikets och Ålands

Vad är målsättningarna?

- Koppla politiken till FN:s mål för hållbar utveckling
- Främja en smart motståndskraftig och diversifierad jordbrukssektor för livsmedelstryggheten
- Stödja miljövard och klimatåtgärder och bidra till unionens miljö- och klimatrelaterade mål
- Förbättra de socioekonomiska strukturen i landsbygdsområden

Modernisering, innovation, kunskap, digitalisering, förenkling, resultatstyrning, anpassning till lokala förhållanden

Man har särskilda mål också

- Livskraftig jordbruksinkomst och motståndskraft
- Öka konkurrenskraft och marknadsorientering
- Förbättra jordbrukarnas ställning i värdekedjan
- Bidra till begränsning av och anpassning till klimatförändringarna och främja hållbar energi
- Främja hållbar utveckling och effektiv förvaltning av naturresurser
- Bidra till skyddet av den biologisk mångfalden, bevara livsmiljöer och förbättra ekosystemtjänster
- Locka unga jordbrukare att etablera sig och underlätta affärsutveckling
- Främja sysselsättning, tillväxt, social integration och lokal utveckling
- Möta samhällets krav gällande säkra, näringsrika och hållbara livsmedel samt respekt för djurens välfärd

Interventioner utgående från behov

- Miljöåtagande
- Naturliga eller andra områdesspecifika begränsningar
- Områdesspecifika nackdelar på grund av vissa obligatoriska krav
- Investeringar
- Etablering av unga jordbrukare och jordbruksföretag
- Riskhanteringsverktyg
- Samarbete
- Kunskapsutbyte och information

Pengar för att finansiera detta?

- EU:s långtidsbudget ännu öppen
- Brexit påverkar
- Mindre pengar än tidigare
- Det har talats om ca 10 % mindre fondmedel vilket betyder ca 2 milj.

Processen

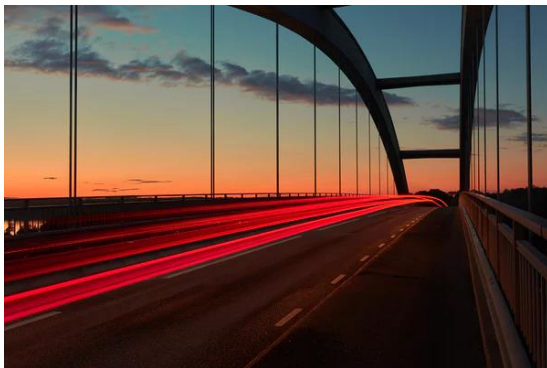
- Parallell process med Finland
- Vi har en tvådelad process; swot- och behovsanalys under våren, interventioner och åtgärder under hösten
- Arbetet görs i samarbete med partnerskapet, livsmedelsstrategins fokusgrupper, representanter för näringen och experter, inga centrala arbetsgrupper
- Vi höll ett programarbets-seminarium 1 mars som start på arbetet med swot- och behovsanalysen
- Begärt in input som sammanställts till utkast till swot- och behovsanalys, dvs det dokument som skickats till kommittén
- Vi har startat remissrunda 2 där vi vill ha svar till midsommar om dokumentet
- Det färdiga dokumentet skall utgöra grund för interventioner samt komplettera Finlands strategipapper där det finns särskilda skillnader för Åland

Hur går det till?

- Analys av situationen, SWOT
- Identifiering av behov
- Vad behöver vi göra för att möta behoven?
- Vilka åtgärder är det som kommer att göra jobbet?

- Strategin

Swot- och behovsanalys

- Vi fick in ett femtontal inspel i remissrundan, som kombineras med:
- Landskapsregeringens övergripande målsättningar
- Hållbarhetsagendan
- Livsmedelsstrategin
- Energi- och klimatstrategin
- Policydokumenten kring vatten och miljö
- Utgår från de särskilda målen!

Livskraftig jordbruksinkomst och motståndskraft

- Rimlig och stabil lönsamhetsnivå
- Utveckling av hela näringen inklusive förädlingen
- Kommersialisering av hållbara mervärden
- Förbättrad motståndskraft, riskhantering
- Ökad produktivitet och ökat utnyttjande av produktionsresurser
- Trygga finansieringslösningar

Konkurrenskraft och marknadsorientering

- Kompetensutveckling
- Tvåvägskommunikation
- Ökat samarbete mellan forskning och praktik
- Teknikutveckling
- Utveckling av resurseffektiviteten

Jordbrukarnas position i värdekedjan

- Nya affärsmodeller, utvecklande av marknader
- Ökad produktivitet
- Kompetensutveckling gällande informationsteknologi
- Kompetensutveckling gällande fastställda krav vid livsmedelsframställning
- Ökad växelverkan mellan branscher för att minska risker och öka förädlingsgrad och diversifiering
- Resurseffektivitet

Klimat och energi

- Strategiska åtgärder för att öka tillgången på hållbara energilösningar
- Satsningar på cirkulära lösningar
- Kunskapshöjning gällande energieffektivitet
- Kolbindande odlingsmetoder
- Biogaslösningar kopplade till jordbruket och förädlingsindustrin

Hållbar utveckling och naturresurser

- Minskat näringsläckage
- Nya metoder för stallgödselhantering
- Kunskapsutveckling
- Utvecklande av win-win-metoder
- Pilotprojekt för innovativa metoder för minska belastning
- Näringscirkulerande lösningar
- Förbättrad råvattenkvalitet
- Förbättrad jordhälsa

Biologisk mångfald, ekosystemtjänster och landskap

- Förhindrandet av naturbetenas igenväxning
- Högre betestryck
- Mervärde för hållbart producerade produkter
- Samarbete mellan gårdar för att öka nyttjande av betespotentialen
- Förbättrad växtföljd och minskning av bekämpningsmedel
- Strategi för bevarande av särskild värdefulla livsmiljöer

Unga odlare och affärsutveckling

- Förbättrande av ålderstrukturen
- Stabila finansieringslösningar för att trygga produktion i uppstartskede
- Kunskap

Sysselsättning, tillväxt, social delaktighet och lokal utveckling

- Mera och mer varierade aktiviteter på landsbygden
- Fokus på den åländska landsbygdens mervärden
- Tillvaratagande av årstiderna
- Matturism
- Regionsamverkan
- Öka engagemanget för samhället

Livsmedel och hälsa

- Hållbart livsmedelssystem
- Kompetensutveckling med inriktning på hållbarhetsfrågor
- Koordination och samordning mellan de resurser som finns och de branscher som producerar livsmedel både på Åland och utanför
- Höjning av produktiviteten
- Ökad samordning och utveckling av de ekologiska produkterna
- Minskat matsvinn
- Minskat användning av bekämpningsmedel

Vad händer nu?

- Remiss gällande swot- och behovsanalysen till den 20 juni
- Till hösten startar arbetet med interventioner/åtgärder, rapport på höstens övervakningskommitté
- Vi kompletterar rikets strategi med våra behov och våra interventioner/åtgärder eftersom det bara kan finnas en Cap-strategiplan
- Planen beräknas skickas till kommissionen för godkännande hösten 2020

När kan man förvänta sig att programmet fungerar?

- Inga beslut är tagna inom EU ännu
- Tre parter skall komma överens; rådet, parlamentet och kommissionen
- Parlamentsval i maj – nya parlamentet fortsätter arbetet i september
- Sammantaget ett övergångsår
- Nya åtgärder från 2022

Tack och på återseende!

regeringen.ax

Programarbete 2021-2027 Strukturfonderna

ÖK ,Frideborg 23.5.2019

Susanne Strand

Bilaga 13

EU:s sammanhållningspolitik

- Elva tematiska mål som används under perioden 2014–2020 har förenklats till fem tydliga politiska mål (PO 1–5) som MS ska styra sina program mot.
- Åtgärderna ska koncentreras till de politiska mål som har det största mervärdet och bidrar mest till EU:s prioriteringar. I särskilda landsrekommendationer har kommissionen identifierat prioriterade behov och rekommenderar Finland och Åland att koncentrera sig på det första och fjärde politiska målet.
- Dessa rekommendationer ska beaktas såväl i programplaneringen som under programuppföljningen.
- Smart specialisering är ett begrepp som initierades av EU-kommissionen inför perioden 2014-2020 som innebär att förstärka regionernas konkurrenskraft genom att identifiera och prioritera om råden med potential för tillväxt.

Landskapets strategi- och programarbete

Utgångspunkt att involvera. Istället för arbetsgrupper sker riktade höranden. Arbetet delas upp i två delar

- Del 1 påbörjas i maj 2019, organisationer, experter och myndigheter ombeds att genom en SWOT formulera och beskriva behoven samt fundera på åtgärder och om möjligt beskriva dem. Analysen görs utifrån landsrekommendationerna inom ramen för smart specialisering. Underlagsmaterial, statistik och utredningar finns på landskapsregeringens hemsida, fliken Ålands strukturfondsprogram 2021-2027.
- Del 2 påbörjas under hösten 2019 med uformande av åtgärder som möter de identifierade behoven samt färdigställande av programdokumentet.

Inbjudan har gått ut brett till näringslivet och andra experter att bidra med input till SWOT och behovsanalys.

Parallellt sker avstämningar mellan LR och Arbets- och näringsministeriet.

Övergripande tidsplan

2019/2020 Beslut om lagstiftningspaket för EU-fonderna

1.3.2019 Kick off för samtliga fonder

7.5.2019 Information skickas ut till organisationer, myndigheter och experter som grund för swot, behovsanalys och prioriteringar.

22.5.2019 lanseringsevent av landsrekommendationerna

30.8.2019 Input till swot- och behovsanalysen till Ålands landskapsregering.

Hösten 2019/2020 Programförslag utarbetas, öppet hörande

2020 Programförslag färdigt och inlämnas

2021 Programstart

Tack!

Bilaga 14

Enligt sändlista

Hänvisning

Kontaktperson

Ärende

SKRIFTLIGT HÖRANDE INFÖR PROGRAM- PERIODEN 2021-2027 GÄLLANDE REGIONAL- OCH SOCIALFONDEN

Bakgrund

Europeiska kommissionen har lagt fram förslag till förordningar som ska utgöra regelverket för den kommande periodens sammanhållningspolitik (2021-2027). I förslagen är det fortsatt fokus på att utjämna regionala skillnader och att möta utmaningar för regionerna i Europa. Elva tematiska mål som används under perioden 2014–2020 har förenklats till fem tydliga politiska mål (PO 1–5) som medlemsstaterna ska styra sina program mot:

PO 1. Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling.

PO 2. Ett grönare och koldioxidsnålare Europa.

PO 3. Ett mer sammanlänkat Europa genom förbättrad mobilitet och regional IKT-konnektivitet.

PO 4. Ett mer socialt Europa genom den europeiska pelaren för sociala rättigheter.

PO 5. Ett Europa närmare medborgarna genom hållbar och integrerad utveckling av stads-, landsbygds- och kustområden och lokala initiativ.

- *Landsspecifika rekommendationer*

Åtgärderna ska koncentreras till de politiska mål som har störst mervärde och mest bidrar till EU:s prioriteringar, där kommissionen i särskilda landsspecifika rekommendationer identifierat prioriterade behov och rekommenderar Åland och Finland att koncentrera sig på det första och fjärde politiska målet. Dessa rekommendationer ska nu beaktas i såväl programplaneringen som under programuppföljningen.

- *Smart specialisering*

Begreppet smart specialisering initierades av EU-kommissionen inför perioden 2014-2020, vilket föranledde att landskapsregeringen utarbetade en strategi för smart

specialisering benämnd ”Innovationsstrategi för Åland”, vilken beskriver de insatser och resurser som ska användas för att främja ett innovativt samhälle samt vilka de centrala pådrivarna är.

Med det kommande programarbetet för 2021-2027 ska nu en regional strategi för smart specialisering tas fram för att styra användningen av EU:s medel från regional- och socialfonden mot det första och det fjärde politiska målet. Syftet med strategin är att förstärka regionens konkurrenskraft genom att identifiera och prioritera områden med potential för tillväxt. Det handlar både om områden där det redan finns styrkor men också om nya områden. Smart specialisering är ett arbetssätt, en process omfattande analys, dialog, styrning, vision, prioritering, policymix och utvärdering.

Landskapets strategi- och programarbete

Landskapsregeringens arbete med den nya programperioden är tvådelad. Under våren påbörjas arbetet kring en analys av läget och identifiering av behov, vilket färdigställs under hösten 2019. Under hösten fortsätter arbetet med att välja ut särskilda mål och motiveringar till dessa. Därefter formuleras insatser (åtgärder) som möter de identifierade behoven. Målsättningen är att ett första programutkast ska vara klart under 2020.

Inför den första delen av arbetet önskar landskapsregeringen få underlag från företrädare för näringslivet och andra experter.

Hörandeprocess

Landskapsregeringen önskar nu input till den swot- och behovsanalys som bereds vid landskapsregeringen. Landskapsregeringen önskar även få kunskap om de områden som är starka med potential att växa och områden som kan vara nya för Åland.

Analysen ska göras utgående från att kommissionen i landsrekommendationerna för Åland och Finland rekommenderar att arbetet koncentreras till PO 1 (regionalfonden) och PO4 (socialfonden). Eruf och ESF kommer att genomföras inom ramen för en strategi för smart specialisering för Åland.

- Formulera ert arbete i ett swot-format, kopplat till ett eller flera av de särskilda mål som räknas upp i förordningsförslagen (PO1 i-iv och PO4 i-x nedan). En swot-analys är en modell där man utgående från ett område analyserar svaga och starka sidor samt möjligheter och hot.
- Beskriv de behov som identifierats med utgångspunkt i den gjorda swot-analysen.
- Fundera på vilka åtgärder som behövs för att möta behoven och beskriv om möjligt dessa.

Eruf, PO1 Ett smartare Europa genom innovativ och smart ekonomisk omvandling ska stödja ett eller flera särskilda mål genom att:

- i) förbättra forsknings- och innovationskapaciteten och användningen av avancerad teknik
- ii) säkra nyttan av digitaliseringen för invånare, företag och myndigheter
- iii) förbättra de små och medelstora företagens tillväxt och konkurrenskraft
- iv) utveckla färdigheter för smart specialisering, strukturomvandling och entreprenörskap

ESF+, PO4 För ett mer socialt Europa ska stödja ett eller flera särskilda mål genom att:

- i) förbättra tillgången till sysselsättning för alla arbetssökande, särskilt för unga, långtidsarbetslösa och personer utanför arbetskraften, och främja egenföretagande och den sociala ekonomin.
- ii) modernisera arbetsmarknadens institutioner och tjänster för att bedöma och förutse kompetensbehov och säkerställa snabbt och skräddarsytt bistånd och stöd till matchning, övergångar och rörlighet på arbetsmarknaden.
- iii) främja kvinnors deltagande på arbetsmarknaden, en bättre balans mellan arbete och privatliv, inbegripet tillgång till barnomsorg, en hälsosam och väl lämpad arbetsmiljö där man tar itu med hälsorisker, arbetstagares, företags och företagares anpassning till förändringar samt ett aktivt och hälsosamt åldrande.
- iv) förbättra utbildningssystemens kvalitet, effektivitet och anpassning till arbetsmarknaden för att underlätta för människor att tillägna sig nyckelkompetenser, inbegripet digitala färdigheter.
- v) främja lika tillgång till och slutförande av utbildning av god kvalitet för alla, särskilt för personer från mindre gynnade grupper, hela vägen från förskola och barnomsorg, allmän utbildning och yrkesutbildning till högskoleutbildning samt vuxenutbildning, inbegripet underlätta rörlighet för alla i utbildningssyfte.
- vi) främja livslångt lärande, särskilt flexibla möjligheter till kompetenshöjning och omskolning för alla när det gäller digitala färdigheter, bättre förutse förändringar och nya krav på kompetens utifrån arbetsmarknadens behov, underlätta karriärövergångar och främja yrkesmässig rörlighet.
- vii) uppmuntra aktiv inkludering i syfte att främja lika möjligheter och aktivt deltagande samt förbättra anställbarheten.
- viii) främja socioekonomisk integrering av tredjelandsmedborgare och av marginaliserade grupper, exempelvis romer.
- ix) förbättra lika och snabb tillgång till kvalitativa, hållbara och överkomliga tjänster. Modernisera systemen för socialt skydd, bland annat genom att främja tillgången till socialt skydd. Förbättra tillgänglighet, ändamålsenlighet och anpassningsförmåga när det gäller hälso- och sjukvårdssystemen samt långvarig vård och omsorg.
- x) främja social integrering av människor som befinner sig i riskzonen för fattigdom eller social utestängning, inbegripet de som har det sämst ställt och barn.

Motverka materiell fattigdom genom livsmedelsbistånd och/eller grundläggande materiellt bistånd till dem som har det sämst ställt, inbegripet kompletterande åtgärder.

Lansering av landsspecifika rekommendationer för Åland och Finland

Representanter från kommissionen kommer den 22 maj 2019 kl 13 i konferensrum Sälskär, Ålands lagting att hålla ett sk lanseringsevent. Vid tillfället kommer kommissionen att presentera de landsspecifika rekommendationerna utifrån Ålands och Finlands situation. Tillfället är öppet för alla och kommer att hållas på engelska.

Tidtabell

Ert material ska lämnas elektroniskt till landskapsregeringen till strukturfonderna2021@regeringen.ax. Landskapsregeringen kommer sedan att bereda och sammanställa materialet och skicka detsamma på ett offentligt hörande. Tidtabellen för det offentliga hörandet är planerat till senhösten 2019.

Ytterligare information ges av Susanne Strand tel. 25 278 eller ^{4 (5)}
susanne.strand@regeringen.ax

Byråchef

Susanne Strand

BILAGOR Sändlista

UNDERLAGSMATERIAL

Följande material finns att ladda ner från landskapsregeringens hemsida under programperioden 2021-2027 strukturfonderna:

- Landsrekommendation Finland
- Ålands innovationsstrategi 2014-2020
- Utbildningspolitiskt program för landskapet Åland ”Kompetens 2025”
- Tillväxt presentation 2012 uppdaterad 2019
- ÅSUB Rapport 2013:4 Utbildningsbehov och arbetsmarknad 2025
- ÅSUB Rapport 2018:6 Ekonomisk utsatthet och social trygghet 2016
- Utvecklings och hållbarhetsagenda för Åland. Statusrapport 2.

Sändlista för det särskilt riktade hörandeförfarandet gällande Eruf/ESF kommande period 2021-2027

- Ålands näringsliv
- Företagarna på Åland
- Visit Åland
- Regeringskansliet LR/ Integrationssamordnaren / Ungdomssamordnaren
- Infra LR, bygg och energiteam
- Utbildnings- och kulturavdelningen, LR
- Social- och miljöavdelningen, LR
- Ombudsmannamyndighet
- Högskolan på Åland
- Ålands gymnasium
- Handikappförbundet
- AMS
- Ålands kommunförbund
- Mariehamns stad
- TCÅ
- Akava-Åland r.f.
- FFC
- ÅTFC
- FOA-Å
- Tehy
- Storföretagsgruppen på Åland